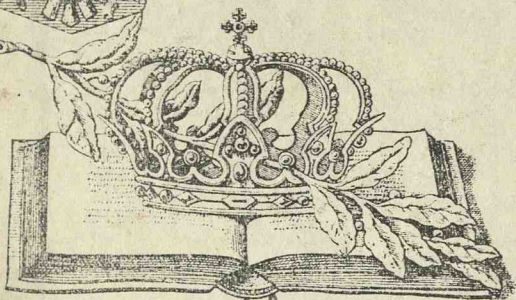

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

Nº Curent. 50377 Format

Nº Inventar. A24189 Anul

Sectia Defozit III Rastul

1942

P. P. CARP

DISCURSURI

VOLUMUL I
1868-1888

BUCUREȘTI

Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă

1907

Prețul 6 Lei

In. A. 24. 189

P. P. CARP

DISCURSURI

VOLUMUL I
1868-1888

75605

BUCUREȘTI

Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă

1907

342.53(R), 1868/1888" (09) (08)

342.534/.535

și care e rolul ce guvernul a luat asupra-și de a jucă. Mai 'nainte însă, să'mi permiteți să fac puțin istoricul acestei cestiuni.

Înainte de 11 Februarie cestiunea Evreilor nu a avut la noi decât un rol foarte neînsemnat : din vreme în vreme se dă niște circulări ministeriale în contra modului de port al Evreilor și în contra oare căror lucruri mici, care se revocau în urmă, când se vedea că nu fac nici un efect. La 11 Februarie, cu Constituțiunea, s'a agitat cestiunea de a se ști dacă trebuie să se acorde Evreilor drepturi politice sau ba, și atunci, mărturisesc că partida în capul căreia se află d. Brătianu, împinsă ca și noi de acele idei mărețe, eră dispusă a face oarecari concesiuni acordînd oarecari drepturi politice Evreilor. Știți, d-lor, că a doua zi după o revoluțiune spiritele sunt totdeauna întăritate și că cei ce sunt nemulțumiți de o schimbare radicală și repede au tot interesul a turburâ apa — cum se zice — ca să prinză pește în apă tulbure : atunci s'au găsit unii, cari în simplul scop de a agită spiritele au măgulit acele prejudeții cari sunt contra Evreilor și au împedicat a se făptui acele idei ce erau apărate și de stînga și de dreapta acestei Adunări ; dar în fine, cestiunea rămasă acolo, nu devenise, cum vedeți, o cestiune socială, ci eră pur și simplu o cestiune politică ; cestiune agitată în multe puncte ale Europei și care nu s'a rezolvat în cele mai multe țări decît în ultimele decenii.

Acum vine la putere d. Brătianu. D. Brătianu 'și recrutase pînă atunci colegi numai din partea de dincoă de Milcov. Cestiunea eră de a se ști dacă d. Brătianu va avea și dincolo acelaș sprijin ca dincoă de Focșani. Dacă, d-lor, e să răspundem într'un mod sincer, trebuie să zicem nu ! — și așa numitul partid roșu n'a avut în Moldova niciodată vre-un sprijin. Eră dar necesar a se creă acolo un partid care să vină în ajutorul acelora cari sprijină partidul ultra-liberal de dincoă de Milcov. Însă un partid nu se formează numai cu oarecari promisiuni ; nu se formează, d-lor, zicându-i-se numai : voesc să fac cutare lucruri. Unui partid, trebuie să i se înfațișeze un drapel, să i se pună o idee înainte, și a-i zice : nu eu am s'o fac, dar veniți să faceți cu mine. Ei bine, complici ai voiti ; i-ai avut, d-le Brătienel !

Așa dar, folosindu se d. Brătianu de starea în care se află Moldova, vâzînd că acolo comerțul eră în mare parte nî mîna Evreilor și că din această cauză născuse un soi de rivalitate socială și comercială între părțile romîne-creștine și romîne-evreești, a gîndit cu multă dibăcie de a preface o

cestiune politică în o cestiune socială; și a zice Romînilor de peste Milcov: Evreii au totul în mînă; ne cotropesc! naționalitatea noastră este în pericol, veniți să o scăpăm!

La acest frumos apel a răspuns acea parte de dincolo de Milcov, acea parte care formează în această Adunare fracțiunea liberă și independentă,—acei tauri sălbatici. . . . (a! a!) acei tauri sălbatici. . . . (întreruperi, protestări).

Vă aduceți aminte, d-lor, că atunci cînd d. Cogălniceanu a comparat fracțiunea liberă și independentă cu juncanii, vă aduceți aminte cum d. Holban s'a sculat și a protestat zicînd că dacă este vorba de comparațiune, apoi d-sa primește comparațiunea, nu cu juncanii, ci cu taurul sălbatic care stă pe marca țării. Protestările nu pot dar proveni decît din cauza unei soluțiuni de continuitate în memoria d-lor deputați, și nu înțeleg cum se protestează acum contra acestui cuvînt, cînd el s'a zis și s'a admis de chiar onorabila fracțiune ca un cuvînt sacramental.

Acum să vedem ce vrea fracțiunea; să vedem cari sunt atențiunile, mijloacele ei; să vedem, în fine, cecece a făcut ministerul.

Fracțiunea, d-lor, nu s'a mulțumit de a se menține *statu-quo* care eră stabilit la noi în țară de atitea secole; fracțiunea și-a zis: trebuie să ne eliberăm de Evrei prin orice mijloc, trebuie să curățim țara de această plagă.

Însă mărturisesc că aci rolul fracțiunii a fost ceva mai demn, decît al ministerului; ea a avut curajul opiniunilor sale; fracțiunea a zis: urîm pe Evrei, îi urîm din convicțiune, însă nu voim mijloace arbitrare; nu voim mijloace pezișe, nu voim jumătăți de mijloace, vom veni cu o lege, și a și prezentat proiectul lor de lege și acea lege se va discuta și atunci vom vedeà care din noi va fi învins și care învingător. Și mărturisesc, d-lor, că în cestiunea aceasta, fracțiunea a fost consequentă și cred că deși deosebirea între noi și între fracțiune este bazată pe deosebirea radicală de principii, și deși o combatem, totuși trebuie să mărturisim că ea a fost francă și leală în această cestiune; a zis: voim să ne scăpăm de Evrei, iată o lege, care deși barbară, dar este necesară pentru noi, iată-o dară, așa trebuie să fie.

Ministerul însă nu a făcut așa; ministerul a jucat un îndoit joc, căci dacă nu ar fi voit să joace acest îndoit joc, ar fi trebuit pe dată, dacă eră în contra proiectului, să vie și fără nici o sfială, fără nici o temere, ci sigur, tare și ferm să le zică: D-lor

nu aveți nici o dreptate să veniți și să faceți o asemenea lege. Dar ministerul înainte de a procedea astfel, și-a zis: trebuie mai întâiu să mă asigur în Moldova, trebuie mai întâiu să-mi formez un element în Moldova care să mă susțină ca și elementul din Muntenia și atunci când voi avea o partidă în Moldova cum o am în Muntenia, atunci mă voi pronunța asupra prezentatului proiect de lege. Știa ministerul foarte bine că o persecuțiune legală în contra Evreilor, ar putea să ridice în Europa întreagă o furtună care l-ar fi silit să se oprească; căci, d-lor, numai la ideea prezentării acestei legi, Europa fu cuprinsă de oroare, și protestările ei siliră pe d. Brătianu, tot pe acel d. Brătianu care dăduse frumoasele cirulări, și care persecută pe sub mină, să vie în numele civilizațiunei europene și să vă arunce epitetul de barbari. D. Brătianu v'a aruncat acest epitet; el care v'a creat, el care v'a crescut! (Zgomot, protestări).

O, d-lor! nu de astă dată, nu pentru prima oară s'a văzut că copilul a negat pe părintele său și părintele a negat pe copiii săi; aceasta s'a văzut maide multe ori și odată mai mult nu înșamnă nimic în șirul de triste experiențe ce face omenirea.

Așa dară d-lor, ministerul a jucat un îndoit joc și mărturisesc că dacă am contestat totdaura acestui minister francheța, probitatea,—nu i-am contestat, nici că'i pot contesta vreo dată un soi de dibăcie cu care a știut și știe să guverneze. Căci, după cum am observat, mi se pare că actualul minister a luat acea politică ce s'a jucat de către guvernele țărilor noastre înainte de 1848, politica aceea care dela 1848 și pină astăzi pareă că a trecut în domeniul istoriei noastre naționale și astăzi a devenit iarăși o politică favorită a actualului minister, căci actualul minister întrebuițează astăzi o politică din veacul domnielor fanarioate, din veacul diplomației fanarioate, și cu această diplomație, cu această politică bizantină voește să împace și pe o parte și pe cealaltă, ca să ajungă mai bine la țelurile sale.

O voce. — Așa e, așa e.

D. Carp. — Așa este, o mărturisiți și d-stră, să vedem însă dacă este și bine așa? D-lor, această politică nu este, nu poate să fie bună pentru țară, dar poate să fie bună pentru D-nii miniștrii, poate să fie bună pentru d. Brătianu.

Urmînd dar d. Brătianu această politică, a trebuit să joace un îndoit rol, a trebuit să tacă pe deoparte asupra proiectului de lege prezentat de fracțiune, căutînd totde-

odată să persecute pe Evrei cu măsuri administrative și pe de altă parte în fața Europei se scuză, zicind că nu voeste să persecute și că nu persecută el pe Evrei, ci că națiunea nu i voeste și îi persecută.

În adevăr, d-lor, în cît privește pe națiune și acușările aduse în contra ei, eu unul resping cu energie acele acușări; căci națiunea nu poate fi răspunzătoare decît cînd noi, reprezentanții săi, vom face o lege prin care să cerem persecutarea Evreilor, din momentul acela națiunea întregă va fi răspunzătoare. De aceea eu, în numele națiunii întregi, resping și arunc înapoi Europei cuvîntul de barbari cu care ne tratează, fiind că pînă acum încă nu l-am meritat și dacă este cineva barbar, nu poate fi altul decît d. Brătianu care a făcut faimoasele circulări, faimoasele persecuțiuni. (Zgomot, protestări).

Puteți protesta, d-lor, oricît veți voi; însă nu e mai puțin adevărat că aserțiunile mele nu le bazez pe niște cuvinte numai, ci le bazez pe fapte cari le-a comis d. Brătianu, și că s'au comis asemenea fapte în țara noastră nu puteți nega d-stră.

Iată, d-lor, cum începe această chestiune. D-nu Brătianu trimite următoarea circulară către toți d-nii prefecți de dincolo de Milcov:

Voci. — Ce citești? *Monitorul?*

«La toate prefecturile de județe

Prin art. 50 anexat la litera P. a regulamentului și pagina 60 a colecției întîia judecătorești pentru partea Romîniei de peste Milcov, se legiuște oprirea Israeliților de a fi arendași de moșie, prin diferite circulări repetate și cu cea sub No. 2.269 din 1866 Februarie 5, sunt luate dispozițiuni pentru Romînia de dincoala de Milcov de a se opri Israeliților așezarea prin comunele rurale cum și de a se face întreprinzători de hanuri, cărciume și arendași de moșie. M'am informat că aceste dispoziții nu se păzesc pretutindena cu exactitate; vă invit dară să observați dispoziția, faceți a se păzi cu toată stricteța.

Ministru, **I. Brătianu.**

Voci. — Ce gazetă este cea? *Monitorul?*

D. Carp. — D-lor, această circulară, după cum mi s'a spus, nu a fost publicată în *Monitorul Oficial*.

O voce.—Apoi de unde o citești d-ta? Din gazeta de Iași?

D. Carp.—D-lor, nu vă importă ce gazetă este aceasta; este destul că v'am arătat această circulară care este trimisă de d. ministru Brătianu d-lor prefecți de dincolo de Milcov și dacă d. Brătianu contestă, atunci este altceva. Dară faptul este că din ziua aceea de cînd s'a expedit această circulară, în Moldova a început persecuțiunea în contra Evreilor și a ajuns pînă astăzi la un grad de intensitate, încît a devenit o chestiune atît de gravă că nu putem ști care'i vor fi consecințele.

D-lor, navigatorii cari călătoresc pe mările din zonele tropice ne spun că aceia cari au cunoștința acelor mării, cînd văd într'o parte din orizont, un mititel punctuleț alb, un mic nor, își strîng pe dată pînzele navelor lor, căci știu că acel mic punct e semnul prevestitor al unei furtuni grozave și astfel scapă de primejdie; ear aceia cari nu știu ce însemnează acel nor, plutesc înainte cu pînzele deschise și furtuna, venind, zdrobește pe imprudent, și nava și oamenii dispar în adîncimele oceanului. Ministerul a urmat ca navigatorii imprudenți; furtuna se apropie, el însă merge înainte cu pînzele deschise și nu mai rămîne decît a ne ruga la Dumnezeu ca nu cumva fulgerul să se descarce pe capetele noastre.

O voce. Nevoe mare. (Ilaritate).

D. P. Carp. D-lor, frivolitățile nu au fost nici odată o scuză pentru aceia cari se uită cu ușurință la faptele ce aduc o nenorocire asupra capetelor acelor cari nu le-au comis. Și Volnay ne spune cu tot dreptul: Nenorocirea este că greșelele comise de guverne nu cad asupra celor ce le-au comis, dară de multe ori asupra bietului popor, care fără voia lui trebuie să sufere acele guverne.

De aceea, d-lor, vă rog, nu fiți frivoli, ci stăruiți cu toată seriozitatea ca chestiunea aceasta care a devenit foarte amenințătoare pentru patria noastră, să fie tratată aci, să fie dezlegată odată, în cît să știm dacă vom urma înainte tot așa cum am urmat, sau dacă trebuie să părăsim calea arătată de d. ministru prin circulara d-sale.

Această circulară, atunci aplicată de toți prefecții, a produs în Europa o senzațiune destul de neplăcută. Pe atunci aveam onoarea a înfățișa România la Paris ca girante, și am fost, prin urmare, în stare a ști și a aprecia impresiunea produsă Europei întregi. Atunci, d-lor, mi-am luat libertatea a explica d-lui ministru de externe situațiunea prin mai multe depeși, și prin una din acele depeși am zis: (sunt convins că

d. ministru de externe, care are o vastă memorie la dispozițiunea unei vaste inteligențe, își va aduce aminte) am zis că cele petrecute sunt lucruri pe cari o putere ce poate avea la dispozițiunea sa sute de mii de baionete, poate să'și le permită.... Sunt lucruri cari nu și le poate permite o țară mică cum e a noastră, care nu poate a'și asigura liniștea și repausul în Europa, decît numai prin o atitudine demnă.

În altă depeșă îi ziceam : Sunt puncturi ce trebuiesc părăsite, de nu voiți să perdeți întreaga pozițiune. D. ministru a gîndit altfel și nu știu, d-lor, dacă astăzi întreaga lui pozițiune nu este compromisă. D. ministru însă s'a oprit asemenea în urma agitațiunii ce opiniunea publică produsese în Europa. Vin atuncea alegerile. Situațiunea era tot aceeași, numai în un grad mai dezvoltat decît cea din timpul faimoasei circulări ; trebuia neapărat ca ministerul să vină cu o majoritate puternică în Adunare, pe care nu o putea avea decît numai prin ajutorul taurului. Alegerile se făcură... numai noi știm cum ! În mijlocul alegerilor iarăși se începù a se face apeluri la toate acele sentimente cari sunt un soi de rămășițe ale forțelor telurice ce erau semnul distinctiv al haosului : reînviară iarăși ura și vrajba între clase. Agenții ministerului iarăși începură a vorbi de boeri, de democrați, de clacă, etc. În fine se întrebuițară toate mijloacele cari se puteau întrebuițâ ca să se asigure majoritatea, și veni ministerul în Adunare cu acea majoritate care, cum am mai zis, parte din ea este fracțiunea. Va să zică majoritatea nu s'ar fi putut dobîndi, dacă nu s'ar fi dat toate asigurările acelei fracțiuni. D. ministru a promis totul, și am văzut că, chiar în această Adunare, d. I. Negură ne-a vorbit de circulări confidentiale pe cari eu nu le cunosc...

D. Negură. Păcat că sunteți așa mare diplomat ! (Ilaritate).

D. P. Carp. Va să zică a fost nu numai promisiuni, dară mai mult decît atita ; numai, fracțiunea a avut un defect. Defectul ei este că a fost francă și leală. Fracțiunea a zis : Nu voi anarhia administrativă. D. ministru a consimțit la ideile noastre și astăzi, în urma celor petrecute, venim cu o lege. D. ministru, voinđ însă nici să vie cu legea, nici să pearză fracțiunea acestei Adunări, a reînceput dela întrunirea acestei Adunări cu acele măsuri anarhice administrative de prigoniri în contra Evreilor, cari avuse loc și în timpul acela pe cînd eu mă aflam la Paris. Despre acestea am primit multe petiții dela Evreii din districtul meu... (Ilaritate). Puteți crede, d-lor, că curagiul meu e la înălțimea întreruperilor d-voastre ; vă pot

asigură că, cu cît mă veți întrerupe mai puțin, cu atît voiu fini mai în grab, altfel nu scăpați de mine, căci, cel puțin dacă nu voiți să ascultați cuvintele mele cu luare aminte, sunteți siliți a păzi tăcerea. Am zis că am primit mai multe petițiuni dela Evreii din județul meu cari înfățișau mai multe colectivități din Vaslui. Acele petițiuni, date de mine la biuro, au rămas însă în dosarele comisiei și nu au venit înaintea Adunării, nici nu s'a ridicat chestiunea ca să vă arăt ce efect au făcut aceste persecuțiuni. Voiu cită un singur exemplu de modul cum s'au exercitat :

Există o dispozițiune la noi prin care se oprește cineva a fi posesor de cîrciume dacă nu va avea o garanție care să stabilească faptul că acel care voește a fi posesor nu e om fără căpătii. Obișnuit, asemenea garanții se dau de către săteni. Ei bine, prefectii interveneau pe lîngă comune îndemnînd pe săteni a retrage garanțiile. Oamenii îndemnați de către sub-prefecți își retrăgeau garanțiile ; erau siliți dară Evreii să găsească alte garanții. Pe de altă parte, toate comunele și toate autoritățile din fiecare județ aveau ordine a nu întări nici o garanție a vreunui Evreu. Și astfel, punîndu-i în imposibilitate de a oferi garanții, reușiau a zice că sunt oameni fără căpătii, și cu acest mod li se răpea pînea din toate zilele. Și nu uitați, d-lor, că dacă e cineva Evreu nu înceteaza de a fi om și ca atare are drept cel puțin la respectul, la mila și la îndurarea noastră ! Iată dară, un mic exemplu din multe cîte s'au petrecut.

Veni, în fine, legea. D. ministru combate legea ; însă chiar în această împrejurare, el deși a strigat contra fracțiunii, însă pe sub mînă a venit în ajutorul acelor idei ; și am văzut cum acele persecuțiuni făcute într'un mod latent, au luat niște proporțiuni grave, și am văzut cum în districtul Bacău puterea administrativă a dat afară din comună sute de familii...

Voci. Nu e exact.

D. P. Carp. Iată, d-lor, să vă citesc acte :

1868, Martie 12.

ROMÂNIA

Subprefectura Bistriței de jos

No. 884.

Domnule Primar,

•Avînd în vedere că după ordinele D-lui prefect, după ordinul D-lui ministru de interne relativ la neîngăduirea Jidovilor

a mai şedeă prin comunele rurale, s'au dat şi D-voastre cuvenitele ordine;

«Avînd în vedere că şi consiliul comunal prin prescrip-tele verbale ce au încheiat încă din anul conţenit coprin-zătoare: ca să nu mai îngădue pe nici un Evreu a mai şedeă în comunele rurale şi a mai lua parte la vre-o întreprindere, pe care prescript verbale ce a încheiat încă înaintîndu-se onor. comitet permanent, de către care aprobîndu-se, l-a şi făcut cunoscut D voastre;

«Avînd în vedere că cea mai mare parte din Jidovii cari au fost antreprenori de axizuri prin comune a expirat termenul odată cu finele anului 1867, dela care vreme conform ordinului anterior, D-voastră aţi fost datori a-i şi depărta din comună, precum şi pe acei ce şed prin comune, veniţi în urma dispoziţiilor luate de administraţie, fără a'i lăsa un moment;

«Avînd în vedere că după inspecţia ce am făcut prin comună, am văzut că D-voastră aţi neglijat în totul, vă ordon că pe toţi Jidovii aflaţi în comuna D-tale, acei ce au fost antreprenori de axizuri a cărora termen a expirat; aceia ce au venit în comună în urma regularizării administraţiei cunoscută D-tale din ordinul No., precum şi pe acei ce li s'au împlinit termenul şi n'au înscrisuri de vre-o arendare investită cu forma legală şi se departează din comună pînă în termenul de cinci zile, fiind-că timpul nu e contrariu pentru permutarea lor din comună. Referaţi-mi rezultatul fără a mai aşteptă repetare, căci la din contră veţi fi suspendat şi dat justiţiei.

«Pentru sub-prefect, **Zasto**»

Va să zică, vedeţi un ordin administrativ care ordonă în cinci zile a expulză pe Evrei de prin comunele rurale. Asemenea am aci lista familiilor expulzate şi de şi nu le pot aduce în faţa d-voastră ca să mărturisească înşile, puteţi însă crede că ea este exactă.

Iată dară, d-lor, cum este cestiunea în starea de faţă: ministerul, de şi a condamnat fracţiunea faţă cu legea ce a prezentat-o,—şi nici nu prea înţeleg pentru ce a atacat-o, fiindcă acea lege nu este nimic alt decît pur şi simplu traducerea în paragrafe de lege a circulării d-lui ministru; nu înţeleg nici indignaţiunea d-lui ministru, nici mirarea d-sale, şi m'am gîndit că aceea poate să fie dacă nu alt, dar o simplă manifestare, menită d'a găsi un ecou nu în şinul acestei Adunări, care cunoaşte împrejurarile, dară un ecou aiurea poate.

Acum, pe lângă această cestiune interioară, care este mai gravă decît se poate gîndi cineva, pentru ca să nu uităm că dacă această cestiune n'a avut pînă acum decît o natură de anarhie pur administrativă, ea de acum se poate întoarce să devie o cestiune de anarhie populară. Fiindcă, fiți siguri, că ministerul nu mai poate urmări pe calea administrativă pe care a apucat și nici legea d-voastră nu are să se voteze căci, fiți convinși, orice Cameră o va vota, va fi dizolvată. Ministerul care știe că trebuie să ajungă la această concluziune negativă, — căci măsurile și angajamentele luate într'un mod fățiș trebuiau să vie la iveală — trebuie să se ferească a suscita acele cestiuni cari, cînd nu pot căpăta o soluțiune legală, capătă totdeauna o soluțiune ilegală, și cari cînd nu se pot deslegă în Cameră de multe ori se deslegă în ulițe, cestiuni cari dacă nu se pot deslegă prin vocea națiunii, se deslegă prin vocea plebei...

O voce. Dar plebea nu e națiune?

D. P. Carp. Nu! Națiunea suntem noi, reprezentanții ei; nici odată eu nu voi zice că națiunea va să zică acele mase strinse pe ulițe, cari din nenorocirea lor au fost silit să rămie mai pe jos de aceia cari reprezintă omenirea în adevărata sa mărime; nu voi zice aceasta și n'am zis aceasta nici eri, nici astăzi, niciodată.

Acolo constă primejdia, d-lor. Că ministerul are să fie silit d'a părăsi calea care a urmat-o nu mă îndoesc, că legea va fi prezentată de fracțiune, asemenea nu mă îndoesc; însă mă tem că acele puteri pe care d. ministru le scoate precum a scos Eolus vînturile din chiupul său, acele puteri să nu devie prea mari și să nu vie să periclitizeze de nu existența, dar sigur liniștea momentană a țării noastre.

Acum vedeți că aceasta este o acuzare formală ce o fac d-lui ministru, o acuzare de imprudență și de neomenie; d-lui a voit să fie dibaci, a fost dibaci, însă succesul va fi catotdeauna asemănător cu acele succese cari nu sunt decît temporale, din simpla cauză că ele nu provin dintr'o idee măreață, nu dintr'un sistem, ci numai din expediente. D. ministru de interne și întregul minister au format pînă acum numai politică de expediente și această politică 'i va duce acolo unde duce totdeauna politica de expediente.

Acum, d-lor, chestiunea interioară se complică și cu o chestiune exterioară. Europa a fost alarmată în adevăr, și avea dreptul de a se alarma. Nu vorbesc de acele drepturi cari le are fiecare cînd se găsește înaintea unui fapt monstruos, dar

vorbesc de acele drepturi de ginte, cari zic că un popor, fără primejdie nu poate să se pună în conflict cu ideile de civilizațiune ale popoarelor care'l înconjoară. Ceeace se întâmplă pentru individ în restrânsul cerc social, se repetă într'un mod mai larg în cercul social al diferitelor națiuni; și precum societatea vine și pune la rațiune pe individul ce nu e la înălțimea misiunii sale de om, așa și popoarele vin și pun la rațiune pe acea societate care uită ideile de civilizațiune și de umanitate cari fac obiectul unei solidarități comune. Și să nu vă temeți că făcînd aluziune la politica exterioară, vreau să vorbesc de o intervențiune materială, căci Europa știe foarte bine ce vrea să zică simțul național; Europa știe că atunci cînd va voi să intervină, chiar inamicii cei înverșunați ai d-lui ministru, chiar acei cari au protestat în contra ministrului pentru răul care-l aduce, chiar acei oameni atunci se vor duce la fruntarii și vor zice: suntem în pericol, eată îți dăm mîna, aidem să scapăm; voi să zic, nu de acea intervențiune mă tem, dar mă tem de acea intervențiune pe care a caracterisat-o d. Lahovari eri cu atîta elocință; mă tem de acea intervențiune care va zice: A, d-lor! D-stră înfrunțați legile omenirei! ei bine, vom țepui țara d-stră și vom opri orice contact între d-stră și restul lumii; și atunci vom vedea că răul ce îl facem noi Evreilor, ni se va înapoia cu camătă.

Noi am voit să prigonim pe o sută de mii Evrei din țară dela noi, ei vor prigonii pe sute de mii de Romîni din țară dela dînșii; noi am zis că un om oarecare din țara noastră nu are aceleași drepturi ca un alt om, și ei vor zice: aceleași precepte le aplicăm și noi asupra Romînilor voștri, și se va întâmpla acel adevăr ce este conținut în proverbul popular: «cine sapă groapa altuia, cade el însuși într'însa».

În această privință, d-lor, mă tem de o intervențiune străină, și această perspectivă este atît de dureroasă, încît avem tot temeiul de a ne înpăimînta de starea în care vrea să ne pue d. ministru.

Va să zică, d-lor, v'am spus chestiunea, v'am arătat cauzele cari au precedat-o, v'am arătat care este pozițiunea stîngei, care este a dreptei, și care a fracțiunii, și acum nu pot altminteri, decît a cere de la d. ministru ca să contenească cu desăvîrșire în luarea de orice măsuri administrative în contra Evreilor. Romîni au gîndit că Evreii nu sunt în acea stare de civilizațiune de a le da drepturile politice. Admit pentru un minut această teorie, dar fiecare om este destul de civiliz

ca să aibă un loc unde să-și așeze capul, ca să nu i se ridice mijloacele de a-și hrăni nevasta și copiii și să se bucure de acel drept care 'l-au cele mai infirme ființe din lume; și acel drept cer ca guvernul să'l păstreze Evreilor și la noi, chiar în contra amicilor de eri, și poate și amicilor de mâine.

În privința chestiunii exterioare, fiindcă nu știu la ce complicațiuni a putut să dea loc, și fiind că nu am încredere că d. ministru, față cu această chestiune nu va arăta tot acea nedibace dibăcie ce a arătat-o în interior, cer publicarea actelor diplomatice, și o cer cu atît mai mult, ca avem temeuri grave de a crede că d. ministru a urmat în străinătate ca și înăuntru, avem temeuri de a crede că și în străinătate, precum și înăuntru, după ce face răul, își spală miinele, și ca copiii zice: apoi eu n'am făcut nimic! D-lor, acestea sunt calomniile ale inamicilor noștri! Familii isgonite? Circulări? Rea interpretare? Ordine ministeriale? D-lor, aceste sunt intrigi straine!... (Înreruperi). D-lor, cer cu atît mai mult publicarea actelor diplomatice, cu cît Europa întregă este agitată, și cu cît nu știu cari vor fi consecințele pericolului de anarhie ce ne amenință. Voiu aduce aminte cuvintele unui om mare de Stat, și a cărui autoritate nu se poate contestă, a lui lord Stanley din Anglia (întreruperi). Știu foarte bine deosebirea care există între oamenii de Stat dela noi și din celelalte țări, și că nu se poate compară cu marele bărbat care dirige majoritatea acestei Adunări, însă nu aveți de rău dacă am încredere în cuvintele unui om de Stat din altă țară, și dacă aprecierile lui pot să aibă ceva valoare; cît pentru superioritatea d-lui Brătianu, nici eu nu o contestez.

«Nu cunosc alt exemplu în epoca noastră, asemănător vreunei scene de acte de apăsare săvârșită, nu voiu zice numai fără provocare, ci chiar fără nici un motiv rațional și nici inteligibil. Cît pentru permisiunea sau încurajarea ce ar fi obținut aceste acte dela autoritățile locale, sau, precum crez, chiar dela guvernul român, în oarecari cazuri n'aș putea să explic această conivență, decît presupunînd unui guvern slab și puțin scrupulos o tendință pozitivă de a speculă cu pasiunile cele mai rele ale claselor de jos ale populațiunii. Pe temeiul acestor drept ca să zicem că Principele Carol s'a exprimat în mod foarte energic în privința aceasta, și cred că, în măsura autorității sale personale, a făcut și va face încă tot ce-i va fi prin putință spre a precurmă continuarea acelor acte de violență.»

A mai zis lordul Stanley niște cuvinte foarte aspre pe cari

în numele națiunii le resping, a zis: «nenorocirea este pentru Evrei, dezonoarea pentru Romini». În numele națiunii resping aceasta, pentru că națiunea, precum, v-am demonstrat, totdeauna a fost impasibilă în această cestiune, și dacă s'a pronunțat a fost numai ca să respingă solidaritatea cu cei ce o prigonesc. Dar dacă este dezonoare, dacă este culpă, aceasta nu poate să fie decît a acelor cari au provocat această stare, și va veni o vreme unde justiția se va face, unde dreptatea va luă pe vinovat în puternica sa mîină, îl va strînge, și cînd o va descleștă nu va rămînea decît o cîrpă care se va aruncă în gunoaiile istoriei. (Intreruperi).

Sfârșesc repetînd concluziunile mele: cer dela guvern ca Evreii să fie lăsați în pace de acum înainte.

Replica.

După răspunsul Ministrului de Interne la interpelarea d-lui P. Carp, vorbesc d-nii I. Negură și Ghiorghiu, apoi urmează d. Carp în replică.

D. Carp. D-lor, am fost acuzat de a trădă interesele cele sacre ale țării și aceasta pentru că ministerul comițînd fapte înumane, eu nu am tăcut și nu am venit să zic că bine a făcut, precum mai înainte se zicea la noi.

Am fost acuzat de trădător pentru că într'o cestiune arzătoare de atunci, nu am voit să întrebunțez acele mijloace de desmințire pe cari mi le recomanda d. Brătianu și cari au făcut ca un jurnal din Berlin să 'l compare cu baronul de Münchhausen, dîndu-i încă palma asupra acestui fantastic istoric.

Am mai fost acuzat de trădare, pentru că am rămas la Paris. Am rămas la Paris pentru că împrejurările politice nu permiteau d-lui Brătianu să trimeată un altul, de și i-am dat de știre, prin d. Iatropolu care este față, că nu mai vreau să rămîn. Pentru aceasta eram oare silit să urmez ordinelor nedemne ce primeam? Nu, domnilor! Amintiți-vă de acel guvernator, care primind în Franța ordinul de a ucide pe Hughenoți, a răspuns «Rege, sunt soldat, iar nu asasin; m'ai trimes să cârmuesc, iar nu să ucid!» Așa și eu am răspuns d lui ministru. Sunt trimes să serv interesele țării cît voiu putea mai bine, iar nu să fiu un mincinos. Oare a refuză de a scăpa o situațiune prin denegări, a căroră descoperire de neadevăr te umilește și te înjosește, se chiamă a fi trădător? Nu, domnilor! și cînd voiu putea arăta toate amănuntele, cînd toate vor eși la lumină, se va vedea

că rolul ce am jucat la Paris a fost conform cu demnitatea țării mele. De aceasta mă fălesc și doresc ca toți Români care vor fi trimiși acolo, să facă așa ca mine și vor fi negreșit buni cetățeni.

În cestiunea însăși, să nu ne zică d. Brătianu că cele relatate de noi în privința celor petrecute în Moldova, în contra Evreilor, sunt neadevărate. Căci d sa nu poate îndrăzni să ne-o zică nouă cari am fost în țară și am văzut că guvernul, sub cuvînt de oameni fără căpătîi, a alungat pe o mulțime de oameni, încît Iașii a rămas săptămîni întregi lipsit de lucrători (protestări). Aceasta, domnilor, asupra modului cum se apără d. ministru.

Dar mai este încă și un alt mod care 'l întrebuițează d. ministru cu expusa d-sale dibăcie, este modul de a acuză totdeauna pe alții pentru orice fapt pe care 'l comite d-lui, d-sa acuză trecutul, prezentul și va acuză și viitorul totdeauna cînd trecutul, prezentul și viitorul nu vor fi la umila sa dispozițiune. Dacă avem numai astăzi o patrie, nu uita mă rog, d-le Brătianu, că o avem numai și numai pentru că boerii cei vechi au știut prin patriotismul lor să ne-o păstreze, și aceasta ar trebui, dacă nu voiești s'o admiți în interesul general, s'o admiți în interesul individual. Nu ar trebui să arunci imputări asupra acelor cari au știut să conducă această țară pînă astăzi așa în cît să ne-o lase nouă în stare de a fi o națiune, o națiune în care d-ta ești a tot puternic.

Acum, d-lor, am să răspunz la o altă acuzațiune ce mi s'a adus mie în persoană. D-sa are un obicei că de cîte ori vine un reprezentant și în parlamentul român ridică glasul său asupra unei cestiuni arzătoare, d-sa îi răspunde: de ce ridici glasul tău în această cestiune? nu știi oare că compromiți Tronul?...

D. ministru de interne. N'am zis aceasta, protestez!

D. Carp. — Ați zis că noi suntem trădători; m-ați acuzat că voesc să compromit starea de lucruri actuală. Poate că nu ați voit să înțelegeți Tronul prin aceasta. Cînd toate jurnalele oficiale și oficioase ne tratează de conspiratori, cînd d. ministru a zis chiar în această Cameră, cu o altă ocaziune, că atacurile noastre trec peste capetele miniștrilor, îmi era permis să dau cuvîntelor sale interpretarea ce le-am dat. Dar să știe Tronul cum că nu sunt supuși mai devotați, nu sunt supuși mai credincioși Tronului de cît ceia cari de multe ori condamnă faptele d-lui Brătianu. Inimici și adversari ai tronului nu sunt, d-le Brătienue, acei cari, tari de fruntea lor pură și de conștiința lor curată, vin să arate respectuos, dar cu curaj, părerea lor. Și va veni o zi cînd se va face lumina, cînd toate actele comise de d. ministru Brătianu, se vor arătă în toată mărimea lor, și

atunci dreptatea le va lua, cum am zis, în mîna sa puternică și le va aruncă în gunoaiele istoriei.

D. ministru de interne. — Pentru onoarea Parlamentului român ar trebui ca d. Carp să întrebuințeze cuvinte mai parlamentare, și să nu vorbească aci de gunoiu, d-sa! (Aplauze).

D. P. Carp. — Acum să vedem ce a zis domnul ministru? D-sa a zis: nu am făcut nimic, decît am pus în lucrare articolele din legile în vigoare. A pus însă în vigoare numai niște legi, cari sunt abrogate de mult.

Voci. — Nu este așa; nu sunt abrogate.

D. P. Carp. — Sunt abrogate, d-lor, și de aceea zic că nu ar fi trebuit ca un ministru, fără ca să-și ia osteneala să studieze puțin legile țării și să vadă cari sunt abrogate și care sunt în vigoare, să vie și să ne zică că nu a făcut nimic altceva decît a aplicat legea dela 1804, și cea dela 1806. A voi puterea, cînd nu suntem în stare a ne împlini datoria, este un ce fără scuză și este o crimă de a avea o ambițiune ale cărei talente și cunoscinți ne lipsesc.

Acum, d-lor, sa-mi dați voe să vă citesc dispozițiile legilor.

«Dispozițiuni legislative sau cari au putere de legi.

«1) 1817. Codul Calimach. §. 47. Deosebirea credințelor «nu are nici o înrîurire la particularnicia driturilor, dacă de «căt-re lege, pentru oarecare alte pricini nu s'a hotărît vre-o «deosebire.

«§. 1430 Armenii și Jidovii sunt opriți de a purure de a «cumpără moșii de veci.

«§. 1431, Jidovii au voe să cumpere case și dughene (pră-«vălii) în orașe, iar Armenii au voie să cumpere și vii în podgorii.

«2) 1830, Sept. 6. Ofisul poruncitor prin care se pune din nou în lucrare ofisul lui Alexandru Moruzi dela 1804, Maiu 18 poruncitor că: în privirea necuviinței ce rezultă din înrîurirea Jidovilor ar avea stăpînire asupra creștinilor să se împedice dela anul viitor Jidovi de a mai cumpără venituri de moșii, afară numai de arenzile de băuturi de care nu sunt opriți, căutînd însă dregătorii ținutali ca și acești Jidovi ce s'au aflat arendatori de moșii să nu se păgubească de dreptul lor».

Vedeți, d-lor, că tac despre codul civil și constituțiune, vorbesc numai de legile vechi și dispozițiunile ulterioare care ar fi trebuit să împedice pe ministru a zice în întîia sa circulară, (care mai repet, nu a fost publicată în *Monitor*), că trebuie să fie dispozițiuni luate ca să se gonească Israelii din comunele rurale.

Iată cum, D-lor, am apucat eu lucrurile acestea în Moldova

Evreii aveau dreptul a cumpără proprietăți în orașe; a ține moșii în arendă...

Voci. — Nu, nu; vă înșelați.

D. P. Carp. — Nu, d-lor, puteau ține în arendă moșii nelocuite și erau bazați pe starea legală. (Contestațiuni).

O voce. — Citiți manualul administrativ și vedeți: așa este?

D. P. Carp. — De acolo am luat citațiunile ce v-am făcut; ceea ce am atestat sunt paragrafe de lege, iar nu închipuiri.

Acum, d-lor, este un lucru curios: D. ministru se vede atacat și de fracțiune și de mine.

O voce. — Chiar ca și d ta.

D. P. Carp. — Frațiunea zice că ministerul urmează o politică putredă; eu zic tot aceea. Și mulțumesc adversarului meu, D. Gheorghiu, că mi-a dat o expresiune atât de justă. Diferința numai între noi și fracțiune este că din diferite puncte de vedere ajungem tot la acelaș rezultat...

D. ministru de interne. — Așa, așa!

D. P. Carp. — Și din diferite puncte de vedere să dovedește că d. ministru a întrebuintat măsuri administrative ne legale și neumane. Urmați o politică putredă pentru-că de și una cu noi, n'aveți curagiul opiniunilor d-voastră, neîndeplinindu-vă făgăduința să ne ajutați în isbutirea ideilor noastre și gândiți că veți scăpa cu măsuri administrative.

Eu zic că ministerul n'avea dreptul a atinge cestiunea Evreilor persecutându-i, ci trebuia din contră să le asigure drepturile ce se cuvin fie-cărui om, și din aceste puncte de vedere concludiunea e că ministru, și după noi și după fracțiune, a urmat o politică putredă.

Viu acum la acuzațiunea de trădare ce mi s'a aruncat, că compromitem și trădăm țara, destăinuind lucruri cari pun opiniunea publică europeană în mișcare.

Domnilor, dacă la toate acuzările care vom aduce ministerului ni se va repeta neîncetat: Compromiteți interesele cele grave ale țarei, voiți să aduceți o ocupațiune, atuncea avem să ajungem la acea stare nenorocită de lucruri în care d. Brătianu ar putea să se dedea la toate evoluțiunile imaginațiunei sale politice și noi am trebui să tăcem, din cauză că d. Brătianu are să ne zică că suntem trădători. Trădători! Nu e trădător acela care spune adevărul; trădător e acela care 'l ascunde!

Voci — Bandele, bandele armate!

D. P. Carp. — D. ministru zice că nu am voit să fac cestiune ministerială. Nici nu am voit să fac aceasta, pentru că sunt cestiuni mai presus de tactica parlamentară. Dacă aș fi

avut simplă preocupățiune de tactica parlamentară, poate că n'ar fi lipsit elementele de isbutire; și dacă aș fi avut obiceiul d-lui Brătianu să întrebuițez toate mijloacele ca să am puterea în mână aș fi urmat exemplul d-lui; și, urcându-ne pe umerile fracțiunei, am fi fost în locul d-sale. Dar fie liniștit d-sa; să nu socoată că întrebuițăm asemenea mijloace a ne sui pe o treaptă mai înaltă, dînd cu piciorul principiilor și credințelor noastre și acelora cari au servit la înălțarea noastră. Noi nu voim a veni la putere cu asemenea mijloace, ci numai prin propriile noastre puteri.

Voci. Vai de țară atuncea!

D. P. Carp. Va să zică tocmai tărîmul cel vechiu 'l părăsim, și dacă voim lupta, voim lupta de principii.

D. ministru ne-a vorbit de naționalitate, de dreptate, egalitate, și nu mai știu ce. Am dovedit că în toate lucrările, de cînd există la guvern, a dat cu piciorul acelor principii, și dacă 'mi-e permis a întrebuița o expresiune aspră, voiu zice că și-a palmuit trecutul său.

D. Eliad. Adevărat!

D. P. Carp. Libertate! libertatea n'ați acorda-o de cit amicilor d-voastră; tot ce nu se închină ideilor d-voastre e inamic, e prigonit. Duceți-vă în Moldova și veți vedea prigonii tocmai aceia cari sub guvernul provizoriu au luptat cu mai multă tărie pentru aducerea noiei stări de lucruri. Voiți exemple? Ei bine, d. Pogor cînd a voit să meargă a-și căuta sănătatea și-a cerut congediu, d. ministru al justiției i-a răspuns într'un mod ironic și insultător, zicîndu-i că sănătatea nu se caută iarna, și 'l-a silit să se retragă.

D. ministru de justiție. Nu imi permitea legea să 'i dau congediul ce cerea.

D. P. Carp. D. Maiorescu s'a destituit de la Trei-Ierarchi.

Voci. Nu e adevărat.

D. P. Carp. In fine toți acei juni cari au luptat cu atîta ardoare la 11 Februarie pentru stabilirea noiei stări de lucruri, toți au fost prigonii. Unde sunt Mirzescu, Blaremberg, Șuțu, Pogor; unde sunt aceia cari singuri sunt bărbați vrednici și cari bine merită de la patria lor? Toți aceia sunt prigonii și împedicați, repet ceea-ce a zis d. Vernescu la tribună, împedecați prin jandarmi să vie să împodobească această Adunare (ilaritate).

Voci. Dacă erau jandarmi nu veneai d-ta.

D. P. Carp. D-lor, nu uitați filozofia populară: o flo-ricică nu face primă-vara. (Sgomot).

Vedeți dar, domnilor, că d. ministru nu avea atîta drept de a zice că combate pe aceia cari sunt inimiți în-versunați, cari vor să răstoarne. Au prigonit pe toți aceia cari aveau o frunte pură, un cuget curat și aveau curajul d'a spune adevărul...

O voce. După d-ta.

D. P. Carp. In ori-ce împrejurare, chiar atunci cînd știa că acel adevăr 'i va depărta de la putere încă lung timp. Și dacă ar fi aceea ce zice d. Brătianu, ca să ajungem cu ori-ce preț la putere, am fi întrebuițat mijloacele d-sale.

Aceasta pentru ceea-ce s'a zis în contra mijloacelor partidului nostru (ilaritate).

Voci. Care e partidul d-tale?

D. P. Carp. Să fi întreat pe d. Brătianu cînd a vorbit de acest partid; d-lui a acuzat partidul nostru despre aceasta.

D. C. A. Rosseti. Nu spui care este partidul d-tale? (ilaritate, sgomot)

D. C. Niculescu. D-le președinte, aceasta este o sistemă preconizată de întrerupțiune, vă rog să aplicați regulamentul.

D. P. Carp. Aceasta, domnilor, ca răspuns la acușările aduse de d. ministru asupra mea, asupra mijloacelor ce întrebuițăm ca să ajungem la putere, asupra apelului care 'l facem noi la alte puteri de cît acelea cari ni le dă națiunea.

In cît privește cestiunea Evreilor, domnilor, am arătat că d. ministru nu era autorizat prin legile Moldovei a întrebuițã acele mijloace; am arătat că dacă voia d-lui să suscite această chestiune, singurul drum era acela urmat de fracțiunea liberă și independentă, d'a prezenta o nouă lege; am arătat că d-lui a făcut aceasta, nu din cauză de religione, căci nici n'am voit să ating această chestiune, căci a fost mai mult o chestiune socială, o chestiune de rivalitate, de negoț, dacă vreți; însă faptul nu este mai puțin adevărat în hidoasa sa realitate, că Evreii au fost dați afară prin mijloace ilegale, prin măsuri administrative. (Denegări).

Acum eu zic că cer de la d. ministru asigurarea că

d-lui nu va lua nici o măsură administrativă, că nu va jigni pe acești Evrei în drepturile lor umane pe care Constituțiunea și legile țării le asigură.

Am cerut tot de-odată și cer și acuma a ne pune la dispoziție biuroul Adunării actele diplomatice, ca să vază și națiunea unde stăm cu puterile europene în această cestiune.

RECHEMAREA GENERALULUI MACEDONSKY

Sedința Camerei din 28 Ianuarie, 1869

Fostul adjutant al lui Cuza, colonelul Al. A. Macedonsky, e rechemat în armată în calitate de general, după ce încă din 21 Aprilie 1862 își dăduse demisiunea din postul de șef al garnizoanei de București, dela care dată fusese lăsat în neactivitate și considerat ca pensionar, cu toate protestările sale. Rechemarea acestui bătrîn militar în fruntea armatei provoacă o discuție aprinsă în Cameră. La interpelarea d-lui Pană-Buescu, răspund ministrul-președinte și ministru de interne M. Cogălniceanu, după cari vorbesc mai mulți oratori: Maiorul M. Radu, A. Candiano, I. Florescu, I. C. Brătianu. După dînșii urmează discursul D-lui Carp, etc.

D. P. Carp. D-lor, urmînd exemplul d-lui Vernescu de alaltă-eri, voiu începe cu o chestiune personală, și sunt cu atît mai mult în drept a o face, cu cît prin o rară fericire chestiunea mea personală este strîns legată cu două chestiuni de principiu pe care voiu să le tratez.

Alaltă-eri cînd prințul D. Ghica, în mod prea absolut, a revendicat dreptul puterei executive de a face și a des-face numirile, eu mi-am permis a 'i răspunde cu cuvintele: noi controlăm. Atunci, prințul Dimitrie Ghica, a trecut asupra cuvintelor mele, însă continuînd a zis: că dacă v'am vorbit de o primejdie, una din cauze a fost, c'am văzut pe d. Carp, apropiindu-se de stînga; și să nu credeți că aci a fost în intențiunea d-lui Dimitrie Ghica, să-mi acorde atîta importanță, în cît apropierea mea de un partid, sau de altul, ar constitui o primejdie; dar d-lui a vrut să zică cu aceasta, că, atunci cînd este confuziune în principii și în idei, cînd nimeni nu mai știe care busolă trebuie să 'l conducă, atunci este o primejdie, o adevărată primejdie morală. Da, domnilor, atunci e o primejdie, și o adevărată primejdie mare. Dacă l'am înțeles bine, acesta a fost sensul cuvîn-

telor d-sale. Ei bine, să vedem dacă noi, în starea de față, nu suntem d'inaintea acestei primejdii, și în această primejdie să vedem care e acela care a rămas neclintit, avînd poate numai o aparență de inconsecvență. Cînd vedem că într'un Stat constituțional se face un minister compus din toate partidele, cînd vedem tot pe acea bancă, pe 11 Februarie, alături cu 2 Maiu, cînd vedem pe stînga cu dreapta într'o învîlmășeală cumplită, cînd vedem că aceste două extreme se unesc a da votul de încredere, cînd vedem pe urmă că majoritatea care a susținut eri guvernul 'l lovește astăzi, cînd vedem pe d. prim ministru atacînd pe d. Brătianu și pe d. Brătianu atacînd ministerul, atunci nu putem zice că nu e primejdie. Atunci este în adevăr primejdie și confuziune de idei; e atît de mare în cât am văzut eri pe prințul Ghica acuzîndu-mă pe mine, care singur am refuzat de a mă asocia la această confuziune, de a fi părăsit calea ce am urmat pînă acum, în loc să vadă că confuziunea e pretutindeni; că cu toții nu știu care le mai este ținta; că poate singurul care a rămas neclintit a fost mititelul Carp. Ș'apoi, domnilor, chiar admițînd în afară de confuziunea de idei, chiar admițînd că m'ași fi apropiat de stînga în chestiunea de față, care e mai de condamnat?, acela care s'a apropiat de dînsa cînd era puternică, sau acela care se apropie de dînsa cînd e slabă? pentru că, cel puțin, nu se poate acuza acel om că pornește dintr'un punct de vedere interesat. Și aceasta o zic numai ca să arăt că în ori-ce caz eu ași fi cel mai puțin vinovat; căci nu e de temut să mă apropiu de stînga, fie viața mea parlamentară lungă sau scurtă, și apoi și stînga știe prea bine că nu'i convin, și n'am nevoie să adaug că nici ea nu'mi convine mie. Ve-deți dar, că dacă e primejdie, d-voastră care eri v'ați unit cu stînga, ați provocat'o, iară nu eu care m'am opus la această unire monstruoasă.

Acum, fiind-că am mîntuit cu prima parte a chestiunii personale, voi ajunge la a doua parte, tratată de d. Petre Grădișteanu, în privința dreptului Adunării de a controla faptele guvernului, chiar și numirile. Mi-a părut rău că d. Grădișteanu deputatul, a abdicat pînă într'atîta la drepturile sale, în cît să conteste Adunării drepturi ce nu i se pot contesta niciodată.

Unii din amicii mei au mers chiar cu această ocaziune pînă a-mi zice, că vreau să introduc la noi regimul Convențiunii din Francia, care numea și destitua funcționarii

și care ajunsese cu aberațiunea pînă a baza sistemul său pe ghilotină și pe moarte. M'am înspăimîntat de mine însumi, însă am avut recurs la acele lucruri, la care am avut recurs tot-d'auna cînd m'am văzut acuzat, și m'am întreat dacă în exemplele date de istorie n'ași găsi justificarea dreptului acestuia ce îl revendic în numele adunării, și acele exemple le-am găsit.

Mai întîiu însă, n'am zis niciodată că Adunarea trebuie să numească sau să desființeze funcționarii; nu m'am atins niciodată de dreptul guvernului de a numi și destitui, însă cred că e în dreptul Camerei, a controla pe guvern, atunci cînd el face o numire ilegală, cred că e în dreptul Camerei cînd, de exemplu, d. ministru al justiției pune un om, care nu a servit niciodată în magistratură, îl pune, zic la curtea de casațiune. Nimeni nu-mi va contesta dreptul de a zice ministrului că a făcut rău; și lăsînd la o parte persoana numită, trag la răspundere pe minister. Voiți acum exemple din alte Adunări cari au mers și mai departe? Cînd sub Wilhelm al III-lea s'a numit—legalmente chiar—amiral Torington, a venit Camera și a zis regelui că d. Torington nu știe să administreze flota, și regele a fost silit să-l destitue. Va să zică vedeți că am putut prea bine să revin asupra spaimei, care mărturisesc că pentru moment 'mi-am făcut'o însu-mi. Vedeți, dară domnilor, că tratînd aceste două chestiuni personale, am deslegat și cea de a doua chestiune de principiu tratată eri și astăzi. Vin acum, la chestiunea ce ne ocupă astăzi.

Această chestiune se compune din două mari părți, din care cea d'întîiu ni se arată sub două fețe diferite. Se compune prima de numirea d-lui Macedonsky, care s'a tratat sub punctul de vedere al legalității numirei, și al doilea sub punctul de vedere al însușirii morale a d-lui Macedonsky de a putea corespunde la misiunea încredințată, misiune gravă, fiindcă el e chemat într'un timp de organizare a armatei. A doua parte a chestiunii este chestiunea politică, chestiunea ministerială față cu chestiunea d-lui Macedonsky. Voiu trata dară rînd pe rînd aceste două chestiuni.

În privința dreptului nu voiu intra în multe paragrafe, pentru că chestiunea se reduce la următoarele puncte.

Găsesc un decret al Domnitorului, care în mod ilegal, o admit, șterge pe generalul Macedonsky din controalele armatei. Care era calea ce trebuia să urmeze ministerul

voină a îndrepta acea ilegalitate? Ministerul zice: am găsit un decret Domnesc, bazat pe o încheiere ministerială, dar ilegală; un alt decret Domnesc, basat iarăși pe o încheiere ministerială, vine și lecuește răul. Dacă ar fi așa, chestiunea nu s'ar mai putea discuta, căci ea ar fi de o limpezeală și de o simplitate rară. Dar nu e așa, domnilor! Un decret al Domnitorului, după Constituțiunea de astăzi, chiar ilegal fiind, nu se poate desființa prin alt decret. Care era calea ce trebuia să urmeze generalul Macedonsky pentru a căpăta desființarea aceluia decret? După mine, un apel d'înaintea justiției. Mi se zice că era atunci Consiliul de Stat, dar că consiliul de Stat s'a desființat și că atunci diferitele lui atribuțiuni s'au împărțit la diferitele ministere. Dar d'întîi voi întreba dacă acele atribuțiuni s'au împărțit la diferitele ministere pentru toate chestiunile cari au să se nască de acum înainte după desființarea Consiliului de Stat, sau dacă s'au împărțit numai pentru acele chestiuni cari erau pendinte pe timpul existenței Consiliului de Stat? Eu mă fac forte, să vă probez cu Constituțiunea în mînă, că tot ce se poate admite, e că nu se poate trata astăzi prin decret de cît acele chestiuni cari erau pendinte pe timpul funcționării Consiliului de Stat. Constituțiunea zice, că fiecare cetățean, — și aci ea așează un principiu care garantează un mare drept cetățenesc, care garantează chiar libertățile noastre, — că fiecare cetățean, zic, poate să atace d'înaintea justiției abuzurile de putere. Și această dispozițiune a fost privită de toate constituțiunile lumii, de scriitorii cei mai eminenti ca singurul mijloc de a ne apăra de asupririle puterii executive. Acest drept a scăpat pe englezi de primejdia tiraniei, căci el singur garantează libertatea civilă, fără care libertatea politică nu e de cît o iluziune. Admițînd însă că Consiliul de miniștri poate deslega chestiunile cari erau înainte de competența Consiliului de Stat, loviți tocmai în cea mai frumoasă dispozițiune a Constituțiunii, cînd, de exemplu, aș trage la judecată pe un prefect, voiți ca Consiliul de miniștri să poată să-mi zică: Stai! aceste chestiuni se tratau înainte de Consiliul de Stat, am s'o desleg eu, iară nu justiția, căci mie mi s'a deferit atribuțiunile Consiliului de Stat? Nu, domnilor, nu o voiți; și nu puteți să o voiți, căci Constituțiunea e pozitivă și, cum am zis, tot ce se poate admite este că numai acele chestiuni pendinte atunci, care intrase deja în filiera prevăzută de timpurile acele, puteau găsi în Con-

siliul de miniștri o ultimă satisfacțiune, și aceasta din punctul de vedere numai al neretroactivității unei legi.

Vedeți dară, domnilor, că chestiunea nu era așa de simplă, căci nu în toate cazurile un minister este în drept, față cu un decret Domnesc, ori cât de ilegal ar fi fost, să vie și printr'un decret Domnesc să'l desființeze.

Să vedem acum dacă chestiunea generalului Macedonsky se poate pune măcar între acele chestiuni ce erau pendinte la Consiliul de stat. Ei bine, nici aceasta nu este. Decretul principelui Cuza, era dat inaintea înființării Consiliului de Stat, fiindcă era dat în Martie și Consiliul de Stat a fost înființat în Maiu ori Iunie, acel an, și D. Macedonsky nu a apelat nici o dată la Consiliul de Stat. Va să zică nu era aici nici cazul ce'l admit ca posibil, și prin urmare d-nii miniștrii trebuia să înțeleagă că chestiunea nu atirna de dînșii. (Aplauze).

Vin acum la partea politică a d-lui general Macedonsky. Mărturisesc, d-lor, și aci mă unesc cu d. prim-ministru, că eu unul nu atribui o mare importanță cuvintelor rostite într'un moment de mînie, și voiu urma teoria engleză, după cum o face la noi ades un ilustru profesor, zicînd că nu trebuie să judecați și să pedepsiți intențiunile, ci trebuie să pedepsiți numai atunci cînd intențiunile au devenit un fapt. Multe zice fiecare din noi în momente de decepțiuni, în momente de durere, dar adevărata valoare nu au de cît acele cuvinte cari sunt, prin înfăptuirea lor, rezultatul unei hotăriri bine preconcepute. Așa dar, în această prevedere, eu nu voesc să acuz pe d. Macedonsky și las la o parte mult criticata scrisoare a d-lui Macedonsky.

S'a vorbit însă, d-lor, de tradițiunea armatei, de spiritul ei și s'a întrebat care trebuie să fie noul spirit ce trebuie să se inspire armatei noastre: s'a vorbit de regulamente, și de sediiuni, de disciplină și de anarhie; s'a vorbit chiar că suntem în ajunul unei noi sediiuni *revue et corrigée* a lui 11. Februarie.

D-lor, pentru mine, chestiunea Macedonsky este așa. Armata noastră are instituțiuni noi; este insuflată de un nou spirit, și nu de spiritul de anarhie, ci de spiritul modern; și în aceasta ea nu urmează de cît legile firești ale naturei sociale. Și vă desfid să puteți să 'mi faceți o armată, care ar fi în sînul nostru ceva ce nu ar împărtași nici aspirațiunile noastre și ideile ce ne insuflă și s'ar putea sustrage astfel la legăturile firești ce cimentează socie-

tățile umane ale veacului de astăzi? Negreșit că nu! Apoi vă întreb dacă s'ar putea ca d-nul Macedonsky, omul unui alt veac, omul unui alt regim—și să nu uitați că la noi veacurile au fost mai scurte de cît în alte țări, să nu uitați că dacă în Franța pentru ca să se modifice o instituțiune a trebuit să treacă secolii întregi, la noi s'a grămădit într'un spațiu de treizeci de ani schimbările sociale cele mai radicale, în cît dacă în Anglia, de exemplu, unde tranzițiunile au fost mai încete, o generațiune a putut să înțeleagă pe cea viitoare, la noi nu putem zice tot așa. Intre generațiunile ce stau încă astăzi în picioare în România sunt abizuri ce nimic nu le astupă; omul de 50 și 60 de ani nu înțelege pe cel de 30. Vă întreb dară dacă d. Macedonsky poate corespunde la cerințele de astăzi, și dacă puteți să-i încredințați organizarea unei armate pe care o înțelege tot atît de puțin, cît un Bayard, dacă reinviind i s'ar încredința organizarea armatei franceze? Nu, d-lor! d. Macedonsky care vine să aplice legea cea nouă, d. Macedonsky care nu vine să administreze, ci să organizeze, d. Macedonsky este un om care nu ne înțelege și pe care nu l'înțelegem.

Cu această ocaziune, d-lor, s'a vorbit și de 11 Februarie și de 2 Maiu.

Să'mi permiteți aci puține observațiuni.

S'a zis, și fiți încredințați că nu eu am atras chestiunea pe acest tărîm, precum asemenea rog pe d. Cogălniceanu să nu creadă că am cea mai mică intențiune a face vre-un atac persoanei d-sale, voiu rămâne în domeniul principiilor.

S'a zis, d-lor, 2 Maiu.

Ce a făcut 2 Maiu? 2 Maiu a dat legea rurală! 2 Maiu a dat egalitatea! 2 Maiu a dat libertatea! Și, în privința aceasta, este un punct identic cu ceea ce s'a făcut la 11 Februarie; puteți dară să le puneți amîndouă tot pe aceea treaptă și să ziceți că Maiștii sunt Februarîști și că Februarîștii sunt Maiști.

Ei bine, nu este așa.

În adevăr, la 2 Maiu s'a tăcut legea rurală, și eu am aprobat-o chiar de atunci; însă s'a zis că la 2 Maiu s'a dat libertatea, egalitatea. Dar aceasta nu s'a dat de cît pe hîrtie, pentru că nu s'a pus lîngă dinsele tot de odată, precum în Constituțiunea de astăzi, acele garanții cari pot să facă din cuvintele înscrise în Constituțiune, un fapt care să dea roade fericite. Și atunci, d-lor, cînd dați egalitatea

și libertatea fără condițiunile unei aplicări posibile, departe de a se face un progres, se face un regres; căci, la continuățiunea sclaviei, se adaugă și o amară derisiune, o ironie insultătoare ce se aruncă în fața națiunii.

De aceea să nu se vorbească de 2 Maiu. La 2 Maiu a fost o singură țintă; vi s'a dat libertatea, egalitatea aceea de a vă închina cu toții de o potrivă înaintea unei singure voințe, unui singur stăpîn, în vreme când astăzi Constituțiunea prevede lingă voința tronului și suveranitatea bine garantată a Corpurilor Legiuitoare și a națiunii.

De aceea da, domnilor, vedeți că tocmai în punctul esențial, fundamental, 11 Februarie se desparte de 2 Maiu. 2 Maiu era cesarismul și 11 Februarie este parlamentarismul. Că ținta lui 2 Maiu a fost substituirea deplină a tronului la suveranitatea națiunii, se poate vedea din împrejurarea că de și Camera vota legea rurală, Cuza i-a susstras'o și numai ca să spună că el a făcut'o. Va să zică singur acel lucru care ar putea pînă la un oarecare punct justifica pe 2 Mai înaintea istoriei, tocmai acel lucru, acea coroană cu care se făleşte 2 Maiu, îl putem contesta și lui 2 Maiu cu documente în mînă.

D. G. Vernescu. Cîte pogoane da Camera? și apoi legea aceasta nu s'a votat de Cameră.

D. P. Carp. Eu cred, d-le Vernescu, că a votat-o Adunarea.

D. ministru de interne. Vă înșelați; arătați legea.

D. P. Carp. Nu am fost în Adunare atunci, dar știu că, sau votare, sau declarare, era să se voteze legea cum era prezentată de guvern.

Acuma, d-lor, revenind la armată, voi exprima francamente ceea ce cer. Cer ca armata să fie disciplinată și în totdeauna ascultătoare șefului său, o armată nu numai formată în interesul liniștei publice, pentru aceasta avem jandarmi, dar o armată ca să fie capabilă a ne apăra în contra inamicului din afară și, fără disciplină, știu că nici odată nu se va atinge acest scop. Pentru mine însă, d-lor, disciplina se rezumă în respectul și ascultarea ce dau tronului, dar bine înțeles tronului răsădit pe singurul tărîm pe care poate prospera în Romînia, pe tărîmul libertăților noastre constituționale. Mă îndoesc foarte că d. Macedonsky s'o înțelege astfel, și de aceea zic că în afară de ilegalități, numirea lui a fost nefericită. Acuma dar, d-lor, viu la chestiunea ministerială.

Aci, d-lor, înțelegeți prea bine că nu toate chestiunile și nu tot aceleași chestiuni pot avea aceeași importanță în tot timpul și în toate împrejurările. Înțelegeți foarte bine, d-lor, că atunci când e o tensiune între doi indivizi, cel mai mic conflict, cea mai inocentă vorbă, poate să aducă luptă și desbinare. Dacă deci într'o chestiune a cărei gravitate nu era de natură a provoca o criză, ministerul și Camera a uitat principiul că sistemul constituțional se reazemă pe concesiuni mutuale,—și am văzut cum fiecare se îndărătnicește în menținerea absolută a dreptului său, și devin astăzi inamicii cei mai înverșunați, căci nici un inamic nu e mai pornit, de cât amicul de eri.—trebuie să admitem că întăritarea nu provine din chestiunea însăși, dar din situațiunea generală în care ne aflăm în această adunare.—Dar, d-lor, situațiunea e rea și anormală; și oricare ar fi voturile de încredere, ori cât s'or uni ca alaltăeri dreapta cu stînga ca să-i dea ministerului asigurări de iubire, fiecare vede și simte că nu putem merge înainte, pentru că nimeni din noi nu vede clar dinaintea sa. Confusiune și confusiune umilitoare, iată care este starea de lucruri actuală; așa în cât eu unul nu mai știu astăzi ce este această adunare, ce este acest minister. Și desfid pe oricine să spună că înțelege și știe ceeace nici miniștrii, nici adunarea, nu știu și nu înțeleg.

D-lor, cum am mai zis'o cu altă ocaziune, zic și acumă că programul unui minister nu stă în fraze de orator, ci stă în situațiunea ce el aduce și îl menține la putere. Când văd clar în situațiunea unui minister, mă pot exprima dacă pot avea încredere în dînsul sau nu, dar când nu văd clar în situațiunea lui, puțin importă cuvintele frumoase cari se pot rosti de la această tribună. Căci d-lor, cuvintele sboară, faptele rămîn.

Acuma, d-lor, vă mărturisesc că situațiunea acestui minister a devenit imposibilă pentru toți, și nu pentru că nu ar putea merge înainte, dar pentru că a devenit umilitoare pentru toți, și acesta e cuvîntul pentru care susțin că e imposibilă, căci, nu admit d-lor, niciodată ca unul din noi să voiască într'un mod înțeles și precugetat să se mulțumească cu dînsa. D-lor, ministerul acesta cînd a venit la putere a venit, nu zic ca să reprezînte în totul starea de lucruri și de idei aduse și aplicate de trecutul minister, dar a venit la putere ca o continuare a acestui minister. A venit la putere pentru că, cum zicea d. D. Ghica, nu

a conspirat să răstoarne ministerul trecut, și cum a zis d. Cogălniceanu: pentru că a susținut pe stînga în cele mai multe chestiuni. Va să zică nu a avut de adversari această majoritate.

Pentru noi, d-lor, sau mai bine pentru mine, acest minister era o continuare a aceluia trecut, căci eu nu m'am uitat nici odată dacă s'a dat satisfacțiune cutărui sau cutărui individ, sau dacă a aplicat ideile trecutului sistem pînă la cutare margine, nici dacă a rămas mai înapoi poate de ținta ce urmărise cînd erați la putere. Eu, d-lor, m'am uitat dacă s'a schimbat sistemul și dacă putem avea speranță pentru viitor că relele cari amenință țara noastră se pot înlătura, și atunci văzînd faptele, am zis: nu; sistemul nu s'a schimbat și cred că în această privință nici ministerul nu va putea contrazice, căci această idee se reazemă pe chiar declarațiunile d-sale.

Va să zică situațiunea era complicată pentru toată lumea și pentru noi toți, pentru că neapărat ministerul trebuia să rămînă îndărăt de aspirațiunile majorității, căci, d-lor, este știut că numai acela care concepe un plan poate să îl aplice în toată întregimea lui, și nici odată nu am văzut aplicînduse bine un sistem fără de cît de către aceia care i-au dat naștere. Pentru noi, ministerul acesta era într'o situațiune falsă, pentru că acest minister nu schimbase și nici avea intențiunea de a schimba sistema. Majoritatea deci vede că planul său e rău aplicat; minoritatea că sistemul nu se schimbă, de acolo o nemulțumire surdă care neliniștește pe toți, și care a făcut pe d. Ghica să zică că nu vrea să fie nici gîde, nici sclav. Nici unul nu cere aceasta; dar fiecare cere și trebuie să ceară aplicarea politicei sale; și eu unul am cerut-o aceasta de la tribuna Adunării chiar în ziua venirii noului cabinet, și tocmai pentru că prevedeam că ministerul, cu această Adunare, nu are să satisfacă pe nimeni.

Am cerut disoluțiunea Adunării, și nu mai repet motivul pentru care am cerut aceasta. Am cerut să se îndrepteze oarecari nedreptăți făcute; am cerut să se urmeze o politică francă și leală; ei bine, din toate acestea, de și s'a acordat ceva, însă punctul esențial nu s'a acordat, adică disoluțiunea. Zic esențial pentru că prin disoluțiunea singură, permiteți-mi a o zice, sper a reintra în calea legală și constituțională. Va să zică tocmai lucrul cel mai important nu s'a acordat și astfel înțelegeam că nu pot avea încredere în

acest minister, de oarece nu vedem o schimbare de sistem. Vedeți dar că din toate punctele de vedere, situațiunea e anormală, și cea mai mică chestiune în timpul de astăzi, trebuie fatalmente să devină o chestiune ministerială, pentru că nici ministerul nu satisface pe această Adunare, nici Adunarea pe minister, și oricît de multe voturi de încredere veți da, tensiunea între noi toți nu va fi mai puțin mare, și boala morală de care suferim astăzi va produce o exploziune cu atît mai violentă, cu cît vă încercați a amîna criza prin expediente și ezitațiuni.

De aceea, d-lor, eu, conchizînd, zic că chestiunea d-lui general Macedonsky, care ar fi putut foarte bine să se deslege prin concesiuni mutuale, a devenit o chestiune ministerială, și din toate aceste puncturi de vedere, din punctul de vedere al numirei, pe care eu o cred în consecință ilegală; din punctul de vedere al neaptitudinei d-lui Macedonsky de a reorganiza armata, și mai ales din punctul de vedere că voi u apuca orice prilej de a eși din o situațiune falsă, constituționalmente anormală și ca atare periculoasă și umilitoare, eu voi u vota pentru moțiune.

RĂSBOIUL FRANCO-GERMAN

și

NEUTRALITATEA ROMÂNIEI

Sedința Camerei din 5 Iulie, 1870

Fată cu iminenta izbucnire a războiului între Franța și Germania, deputatul A. I. Gheorghiu adresează o interpelare ministrului de externe și guvernului întreg, formulând-o astfel: „Ce atitudine va păzi guvernul în aceste evenimente grave; dacă atitudinea sa va fi conformă constituției noastre, sau dacă va fi o atitudine dictatorială contrară instituțiilor ce avem“. În acest sens acuză pe d. ministru de externe că „nu voește să țină cont de reprezentanța rațională, căci ca ministru de externe a tăcut, când trebuia să facă cunoscut corespondența sa diplomatică și să propună și să ceară avizul asupra măsurilor pe eari le crede trebuincioase să le ia în asemenea împrejurări“.

La aceasta răspunde următoarele

D. P. P. Carp, ministru de externe. D-lor, interpelarea d-lui Gheorghiu se poate rezuma în două puncte. Primul punct este o acuzațiune directă adusă acestui minister, acuzațiune din care se deduc apoi consecințe, după mine, dați-mi voe a vă spune. extravagante...

D. Gheorghiu. Cînd sunt față cu d-voastră, nu; da, față cu orice alt minister.

D. ministru de externe. A doua întrebare: care va fi atitudinea guvernului în chestiunea de față?

În cît privește prima parte, adică partea purtării neconstituționale a cabinetului în această chestiune, cred că acuzațiunea cade de la sine.

După d-nu Gheorghiu rezbélul este deja declarat.

Eu, d-lor, vă declar cum că toate informațiunile pe cari guvernul le-a primit stau deja publicate azi în *Monitor*, și dacă, în adevăr, d-sa a crezut că rezbélul este iminent și că nu mai poate fi înlăturat, guvernul însă pînă azi nu

a primit nici o știre pozitivă că rebelul este declarat, și prin urmare această știre guvernul nici nu poate să o dea. Din tăcerea însă a unei știri pe care guvernul nu a primit-o, d-lui conchide că guvernul este atît de neconstituțional, în cît ascunde fapte pe cari trebuie să le știe și reprezentățiunea națională, ba încă că guvernul ar merge pînă acolo, în cît aducîndu-și aminte de usurile străbunilor Romani, ar vrea să ia dictatura, și d-lui cere ca prin asigurări pozitive guvernul să-i potolească îngrijirea și neliniștea.

În privința aceasta, d-le Gheorghiu, vă rog să nu vă mulțumiți nici odată cu asigurări. Nu numai asigurări, dar și jurăminte s'au făcut de la acea tribună că libertățile Romînilor nu vor fi călcate și cu toate acestea s'au călcat. (Aplauze).

Vă să zică, d-lor, nu asigurări din partea noastră cum că Constituțiunea nu va fi călcată trebuie să fie garanția d-voastră. Garanția d-voastră stă în energia și civica putere ce veți pune în aplicarea libertăților noastre, și această energie sunt convins că este atît de vivace, în cît nici un guvern nu va putea cugeta măcar să suspende pentru un moment chiar, libertățile noastre constituționale. (Aplauze).

Cît pentru noi vă declarăm că, în gravele împrejurări în cari ne aflăm, dacă guvernul va fi pus în pozițiunea de a lua o deciziune oarecare, această deciziune nu va fi de cît în conformitate cu dorințele și în conformitate cu aspirațiunile d-voastră, nu numai cum le înțelegem noi, dar cum le veți dicta d-voastră (aplauze), căci într'un asemenea caz vă vom convoca. (Aplauze).

De aceea era inutil să facă d. Gheorghiu aluziune la Cavour. Îl rog însă să nu creadă d-lui că un om, fie el Cavour, poate să săvîrșească fapte mari fără un popor puternic din care își trage inspirațiunile sale. Nu oamenii cei mari fac pe popoarele cele mari, ci popoarele cele mari pe oamenii cei mari. Și sunt convins că în împrejurări grave poporul romîn va găsi și el în sînul său omul acela al cărui braț puternic îl va conduce spre menirile sale.

Acum vin la a doua parte a interpelării d-lui Gheorghiu.

Guvernul este de părere, d-lor, cum că de îndată ce Romînia nu este provocată, trebuie să se mărginească în strictele limite ale neutralității. Guvernul mai este de părere cum că trebuie să ia toate măsurile necesare pentru ca neutralitatea aceasta să fie respectată, în cît acei ce ar voi

să o jicnească să vadă că neutralitatea noastră nu este o simplă clauză de tractat fără valoare și fără sancțiune, în cât neutralitatea noastră nu ar fi de cât o iluziune, o derisiune.

D-lor, onor. d. Gheorghiu a mai făcut și o paralelă; a făcut o paralelă între politica de la 67 și 68 și politica guvernului actual.

În această privință, d-lor, am conștiința foarte împăcată, și eu cred că nimeni dintre d-voastră nu va fi care să nu declare că se pune alături cu guvernul.

Dacă nu mă înșel, politica de la 67 pînă la 68 a fost rezumată în următoarele cuvinte ale d-lui Ioan Brătianu: acolo unde este ortodoxia, acolo este România.

Dați-mi voie să rezum și eu politica noastră în cuvinte tot atît de precise: acolo unde sunt gințile latine, acolo va fi și inima Romîniei. (Aplauze prelungite și îndelung repetate),

Rezumîndu-mă, d-lor, vă repet că guvernul nu va lua nici o deciziune fără a convoca tot odată și corpurile legiuitoare; căci numai de la dinsele așteaptă mijloacele și forțele necesare pentru a face față la toate eventualitățile. Pînă atunci însă, guvernul nefiind provocat de nimeni, neavînd nici un interes direct în lupta ce pare iminentă, guvernul va păzi cea mai strictă neutralitate, convins fiind că numai așa se pot conjura primejdiile serioase și desnodămînturi fatale.

PREROGATIVELE COROANEI ȘI FAVORITISMUL

Sedința Camerei din 5 Decembrie, 1870

La discuția verificării alegerilor dela colegiul III de București, deputatul N. Blaremburg propune un vot de blam încontra ministerului, care e expresiunea nu a națiunii, ci a favoarei prințiare! „a manifestat prin chiar Mesajul de deschidere tendința de a restringe prerogativele parlamentului“ și afirmă oratorul „e cel d'întii și, sper, cel din urmă (guvern) care a imprimat o pată de sînge pe noul regim“. Răspund, întii ministrul de justiție, Al. Lahovary și, la urmă în chestiune personală

D. P. P. Carp, ministru de externe. D-lor, nu iau cuvîntul de cît cu părere de rău, voios ași fi făcut și eu ca Eneas față cu Dido, ași fi înclinat capul înaintea acuzațiunilor elocințe ale d-lui Blaremburg, însă s'a vorbit de prerogativele Coroanei, de favoritism și de revelațiuni. Am auzit la spatele meu zicîndu-se că acum avem să cunoaștem cari au fost condițiunile impuse, și cine le-a primit și cine le-a respins; prin urmare, dacă am tăcea, am lăsa asupra capului ministerului întreaga bănuială că sorgința lui constituțională nu ar fi pură.

Aceste motive m'au tăcut să rup tăcerea în chestiune personală, ca să răspund cîteva cuvinte asupra fiecăruia din aceste trei puncturi. În privința prerogativelor Coroanei, este netăgădit că după Constituțiune, Suveranul are absolutul drept de a chema în sfaturile sale pe oricine va voi. Recunosc însă tot-odată, că pe lîngă drept, se stabilește aceea ce se numește usanțele constituționale, și nu cred că un Suveran bine intenționat ar respinge un om chiar neplăcut care, avînd majoritatea, se prezintă în capul unui partid întreg, adică al unui interes general. Nu cunosc însă nici o lege, fie politică sau morală, care să silească pe Suveran a se

inchina înaintea unei ambițiuni izolate, ori cît de imperioasă și ori cît de sgomotoasă ar fi ea.

Atît în privința prerogativelor Coroanei.

În privința favoritismului: nu mă așteptam ca această acuzațiune să se îndrepte contra noastră, și cînd am văzut că d. Blaremburg, cu multă erudițiune a citat din istoria Angliei, cum un deputat a fost oprit prin forță de a lua în parlament locul ce i se cuvenea, m'am întrebat de ce nu ia asemenea exemple în timpuri mai apropiate din chiar istoria noastră? de ce uită că și la noi s'a oprit un deputat prin forță de a-și lua mandatul, și că acel deputat este tocmai acela pe care d-lui îl acuză de favoritism, d-nu Manolake Costake? L-a uitat, pentru că știa că atunci acuzațiunea d-sale cădea de la sine.

Cît pentru mine, d. Ionescu vă vorbea abia un moment, de cutezanța cu care miniștrii au îndrăsnit să se serve de numele Domnesc spre a influența alegerile, și d. Blaremburg știe mai bine de cît ori cine că și eu am cunoscut depeșe de natura aceluia de care vorbește d. Ionescu.

Să nu vorbim deci de favoritism, și să nu uite d. Blaremburg că nimic nu servă mai bine pe un guvern, de cît o acuzațiune nedreaptă.

În cît privește revelațiunile, în puține cuvinte, d-lor, vă voi relata istoricul compunerii acestui minister.

Cînd fu chemat d-nu Epureanu la București să compună ministerul, se știa tot odată prin oraș că era să se cheme tinerimea la guvern și atunci a fost o primă întrunire în casa d-lui Nicolaus Racoviță; acolo am discutat chestiunea dacă tinerii chieși pot să admită a fi conduși de d. Epureanu, și atunci am hotărît ca președintele Constituantei, acela care a prezintat Măriei Sale, spre jurămînt, pactul fundamental al libertății noastre, acela ar fi cel mai apt a conduce tinerimea în primul pas al exercițiului puterii. D-nu Racoviță e față și nu cred că mă va desmînți.

Cînd a sosit d. Epureanu la București s'a adresat de îndată la noi. Ne-am consultat la d. Grădișteanu acasă, unde erau față mai mulți d-ni, afară de d. Lahovari, la care nu se făcuse apel încă. Se compune Isita. După ce a fost discuțiune asupra cutăreia sau cutăreia persoană, s'a primit o listă definitivă în care figura și numele d-lui Blaremburg.

D. N. Blaremburg. D. Blaremburg era de față?

D. ministru de externe. D. Blarembeg era de față, și știa că e pe listă.

A doua zi a venit d. Epureanu la noi, și ne-a spus că nu se poate compune ministerul cu d. Blarembeg. Atunci d. Blarembeg a luat cuvîntul și a zis: «Persoana mea să nu vă fie o piedică pentru curmarea unei situațiuni a cărei durată va deveni primejdioasă pentru Stat. Nu mai țineți seamă de persoana mea». Nimic mai mult, nimic mai puțin.

Cît pentru toate cele l'alte acuzațiuni, mărturisesc, d-lor, că nu voi să intru în cercetarea motivelor ce le-a produs, și eu zic ca d. Ionescu, că nu trebuie să cercetăm intențiunea omului, pentru că inima lui e o mare adîncă de al cărei fund nu putem da.

O singură acuzațiune voi să relevez. Acuzațiunea ce ni s'au adus de d-nu Blarembeg a doua zi după venirea noastră la putere, pe atunci pe cînd nu se petrecuse nici unul din acele fapte cari, după modul de interpretare al diferitelor partide, ar putea servi, sau de laudă sau de imputare ministerului: d. Blarembeg ne-a zis că suntem savură. Această acuzațiune o primesc cu fală; dar, d-lor, am fost savură, am fost acea savură care în timpurile furtunoase a permis vasului de a pluti d'asupra apelor agitate.

REFORMA LEGEI COMUNALE

Sedința Camerei de la 5 Februarie 1874

Discuțiunea asupra proiectului de lege pentru modificarea legii comunale din 1864, prezentat de guvernul conservator în ședința dela 24 Ianuarie 1874, ocupă o serie de ședințe ale Camerei, în care iau cuvântul deputații: G. Brătianu, I. Pală, G. Manu, raportor; P. Popazu, G. Chițu, M. Cornea, N. Blaremburg, M. Kostake, A. Stolojan, N. Brăiloiu, M. Coghălniceanu, St. Greceanu, P. Carp etc.

D. P. Carp. Onor. D. Blaremburg a procedat secundum artem. D-sa a expus d'întîiu doctrina și apoi a tras din această doctrină consecințele ce, după d sa, militează în favoarea tezei sale. Cu doctrinele însă, d-lor, se întîmplă în general un lucru straniu; se întîmplă din două una: sau doctrina este vagă și atunci ea este admisă de toți, pentru că se potrivește atît cu ideile aceluia ce o susține, cît și cu opiniunile, cu principiile adversarilor săi, sau ea este falsă, și în ori-ce caz contestabilă.

Aceste două nenorociri, ce se pot întîmpla în general unei doctrine, s'au întîmplat și aceleia susținută de d. Blaremburg. D. Blaremburg a pus în doctrina sa două principii: întîi că fie-care dintre noi trebuesă tindem a spori cît mai mult drepturile țarei, și apoi că nu este drept a se contesta unei părți a națiunii drepturile sale cetățenești. Prima parte a doctrinei d-lui Blaremburg este atît de vagă în cît ea poate fi primită de toți cari suntem aci: nu căutăm, fără discuțiune decît fericirea țarei. În practică însă această tendință ideală se manifestează sub diferite forme, după cum sunt diferite și principiile și credințele noastre. Din dorul binelui țarei nu putem trage deci argumente și asemenea

nu putem trage argumente absolut din a doua parte a doctrinei d-lui Blaremborg, căci ea este supusă unei controverse nedeslegată încă.

Mi aduc aminte, d-lor, că la 11 Februarie se formase un comitet de 24 tineri, compus din 12 tineri din stînga și 12 din dreapta. Din acești din urmă am avut onoare de a face parte și eu împreună cu d. Blaremborg. În sinul acestui comitet s'a pus atunci în discuțiune sufragiul universal și s'a discutat dacă drepturile cetățenești și politice sunt niște drepturi absolute ale omului, afară de ori-ce calitate și de ori-ce dovadă că un om este capabil de a le exercita. Cei doi-spre-zece din stînga au zis că da; că drepturile sunt a priori ale fie-cărui om; noi din dreapta însă am susținut contrariul, și am declarat că drepturile politice sunt bunuri ce se cîștigă că toate drepturile, iară nu se nasc cu noi.

Teoria dreptului absolut a fost formată într'un timp în care cu toată vehemența aparentă a revoluțiunii franceze, ideea dreptului divin nu eșise încă din sîngele popoarelor și combătînd ideea pentru coroană, a admis'o pentru mase, și a transformat ideea unei sorginți divine, în ideea unui drept absolut în afară de ori-ce merit și de ori-ce muncă.

Noi însă cari suntem mai departe de acele timpuri, am învățat, sper, a combate dreptul absolut ori unde și ori cum el ni se înfățișează și, neprimindu-l pentru tron, nu-l primim nici pentru mase.

Nu înțeleg deci cum d. Blaremborg susține că teoria sa este recunoscută de toți, și nu vede că din contră teoria drepturilor cetățenești, departe de a fi primită de toți, se va transforma totdeauna după punctul de vedere al acelor mari curente politice ce compun partidele conservatoare și radicale, curente eterne ca și omul, căci ele sunt bazate pe legile intime ale naturei sale. Premisa fiind contestată, contestată va fi conclusiunea; și nu mai văd care este baza ideei ce-l face pe d. Blaremborg să susțină că guvernul nu trebuie să aibă un amestec în numirea primarului, și să ne pună în fine dilema că ori va alege guvernul în sensul alegătorilor, și atunci amestecul lui este inutil, ori se va pune în conflict cu voința alegătorilor, și atunci amestecul lui e periculos.

Ei bine, nu înțelege d. Blaremborg, că aceasta este soarta ori-cărui corectiv? În ori-ce lucrare umană abuzul e

posibil, și de aceea legiuitorul a pus totdeauna și leacul alături cu posibilitatea răului. Ași putea zice că întregul sistem constituțional este un sistem de corectivuri. Pe lângă dreptul puterii executive s'a pus controlul Camerei; pe lângă suveranitatea Camerei s'a pus dreptul de veto al Coroanei, și la toate aceste dispozițiuni am putea aplica dilema d-lui Blaremburg care ne duce ad absurdum.

Singura întrebare este deci dacă acest corectiv este el la locul său sau nu? Eu găsesc că este necesar să se introducă acest corectiv; și aceasta tocmai cu argumentul pe care l'a adus d. Blaremburg când a zis că nimeni nu contestă că elementele din care se compun consiliile comunale rurale sunt peste tot locul imorale, și d-voastră ați da drepturi absolute tocmai acelui element a cărui necapacitate morală d. Blaremburg însuși o recunoaște? Nu, d-lor, lăsați ca o putere din afară să intervie cu un control superior, și acesta este dreptul de numire al guvernului, precum îl adoptă comitetul d-voastră.

Căci, dacă vom da drept numai guvernului ca el să-i aleagă, atunci vom cădea într'un alt pericol; precum dacă vom urma ca pînă acum, atunci vom cădea în pericolul moral semnalat chiar de d. Blaremburg. Deci trebuie să venim și să alegem un termen de mijloc, adică să lăsăm ca alegătorii să aleagă pe consilierii comunali, și totodată trebuie să lăsăm și dreptul guvernului ca el să vină și să aleagă de primar pe acela care i se va părea lui că merita.

Vin acum și la modul citațiunilor și cred că nu voi euși afară din cestiune.

D-lor, ne-am deprins la o importațiune de legi, de idei și de citațiuni din străinătate; am uitat însă că odată cu ideea și legea am fi trebuit să introducem și metoda ce le-a creat. În dosul fie-cărei idei este o lucrare pregătitoare, o epocă de preparațiune a cărei rezultată este legea respectivă; și a introduce d'agata ideea, fără ca nimic să o fi pregătit, este a planta, cum zice poetul, flori pe un pămînt de nisip; ele de grabă să vestejesc, și vestejete sunt cele mai multe din creațiunile noastre. La umbra citațiunii nu se ascunde la noi decît lipsa de muncă; și lipsa de muncă, împreună cu fraseologia, perd popoarele iară nu pericolele imagineare de care ne vorbi onorabilul preopinent.

Prin urmare, în sensul acesta eu voi eu condamna tot-

deauna autoritatea care ni se aduce, cînd în dosul acelei autorități nu voiu vedea că este o lucrare locală care o justifică și după ce am făcut experiența, ne aduce tot la acele concluziuni la cari au ajuns și străinii.

În cît privește Constituțiunea, se poate că unii zic că este: ad pompas et ostentationem, dară cu tot atît cuvînt, s'ar putea zice și de opozițiune, că de multe ori dacă nu este ad pompas, ea este cel puțin ad ostentationem. Prin urmare vedeți, d-lor, cum că doctrina pusă înainte de onor. d. Blaremburg nu justifică concluziunile trase de d-sa; pe de altă parte chiar acele concluziuni trase de d-sa ar tinde a dărîma întregul sistem pe care este bazat jocul, așezămîntul constituțional.

Termin, d-lor, rugîndu-vă să binevoiți a primi lucrarea comisiunii d-voastră care mi se pare că corespunde mai bine la necesitățile țării.

IMPRUMUTUL DE 27 MILIOANE

Sedința Camerei de la 27 Mai 1874

La ordinea zilei este proiectul de lege relativ la convertirea datoriei flotante de 27 milioane în un împrumut cu rentă perpetuă.

Raportor al comitetului delegaților aleși de secțiuni, este M. Koste Iepureanu, după care ia cuvîntul d. P. Carp.

D. P. Carp. D-lor deputați, ieri onor d. raportator ne-a exortat să fim franci. Mă voiui sili dară să'l satisfac cel puțin în această privință și mai întîiu 'i voiui comunica impresiunea ce 'mi-a făcut raportul d sale. Mi-a făcut impresiunea unui raport dictat de pasiune și scris cu ușurință. Ușurința însă cînd se exersează pe comptul personal nu are alt interes, decît interesul ce este deșteptat prin orice fenomen psihologic, cînd însă ea se manifestă în numele unei delegațiuni a unei colectivități, nu putem trece cu nepăsare pe dinaintea ei. Asemenea și pasiunea cînd e prea personală și nebazată pe un principiu mare, nu poate să fie de cît vătămătoare. Ea deșteaptă o luptă în mijlocul căreia obiectul discuțiunii se identifică cu adversarul, și de multe ori învingătorul uită că, însăși cauza avea tot dreptul la sollicitudinea sa.

Recomand aceste scurte observațiuni meditațiunii d-lui raportator, și ca să înlesnesc rezultatul acestei meditațiuni, voiui supune raportul d-sale la o analiză critică.

Onor. d. raportator începe cu o teorie generală asupra stării economice a unei țări. Dela această teorie generală vine pe urmă și aplică regulele stabilite de d-sa, la starea economică a țării noastre. Mai întîiu am de obser-

vat că teoria generală a d-lui raportator nu e exactă, sau cel puțin, nu se poate aplica la toate stările de lucruri, și dacă voiu proba aceasta, vom vedea în special dacă se poate aplica la starea de lucruri existentă la noi. D. raportator zice că trebuie să comparăm *capacitatea productivă* cu *capacitatea imposibilă* a unei țări, și că această comparațiune e singura normă ce trebuie să ne serve în sistemul nostru financiar. Așa este! Ce se face însă atunci când capacitatea productivă, în raport cu capacitatea imposibilă, nu e la înălțimea trebuințelor unei țări, și guvernul e pus în imperioasa necesitate de a spori raporturile acestea dintre capacitatea productivă și capacitatea imposibilă? Cu alte cuvinte, sunt stări de lucruri în cari nevoile unei țări sunt mai mari decât mijloacele de a le satisface.

Atunci guvernul are imperioasă datorie de a căuta să mărească capacitatea productivă și capacitatea imposibilă. Producțiunea unei țări atirună de capacitatea de muncă și de mijloacele cari se pun la dispozițiunea acelei țări. Când guvernul vine și pune elemente mai numeroase la dispozițiunea activității unei țări, guvernul acela a sporit mijloacele acelei țări. Aceasta se poate face prin diferite moduri și când nu se poate face prin imposite, ea se face prin împrumuturi. Aceasta a făcut și Anglia. Sub Wilhelm al III Anglia se găsea într'o stare apropiată de a noastră. Industria ei abia începea să și ia avânt, mijloacele ei erau foarte restrinse, nu erau îndestulătoare, și nevoile erau mari. Ministrul Montagu, primul mare financiar al Angliei, a căutat să mărească mijloacele, a pus impozite asupra sărei, asupra timbrului, a făcut o bancă de scompt și de circulațiune și ne mai putînd impune țara, a avut recurs la împrumuturi. Vedeți dar că starea financiară a Angliei depe atunci se apropia de aceea în care ne găsim noi astăzi.

Naște acum întrebarea: împrumuturile măresc ele sau ba capacitatea productivă a unei țări? În privința aceasta sunt două lucruri de observat. Când se face împrumutul în țară toți economiștii zic că se sustrage de la activitatea națională un element de producțiune, și chiar când cheltuiala este făcută pentru lucrări productive, tot se zdruncină pînă la un oarecare punct activitatea țării. Când împrumutul se face în străinătate, atunci, departe de a se zdruncina producțiunea, se pune la dispozițiunea ei elemente noi de activitate, ea se mărește. Aceasta s'a întimplat

la noi. Se înțelege, d-ilor, că și această teorie are marginile ei, pentru că fie-care împrumut se transformă cu timpul într'un impozit, și dacă plata împrumutului este să se facă într'un timp așa de apropiat, în cît creșterea producției nu este în proporțiune cu creșterea impozitului ce s'a pus asupra țării, atunci se înțelege dela sine că împrumutul este un ce vătămător pentru țară. vedeți dar că teoria d-lui raportator financiar nu se potrivește cu toate cazurile, și chiar cînd acesta este cazul, nu este cu totul justă, căci ea nu implică decît teoria unei stări economice stătătoare.

D. raportator a recunoscut însă că un împrumut făcut pentru cheltueli producătoare este permis. Să cercetăm dar ce s'a făcut la noi. Nu arunc o ochire retrospectivă cu zece ani înapoi. Ceeace s'a făcut înainte nu ne privește pe noi. Noi avem aface cu starea actuală ale căreia greutatea se impută guvernului ca o crimă.

Acum, dacă ne vom uita la situațiunea astfel restrînsă, vedem că toate cheltuelile și împrumuturile cari s'au făcut de guvernul actual, s'au făcut ca să acopere cheltuelile producătoare. Și pe acest teren, d. Iepureanu singur recunoaște că împrumuturile și impozitele sunt bine-făcătoare.

D. Iepureanu a comparat starea noastră financiară cu a celorlalte țări. Dacă vom pune la oparte creditele extraordinare ale țării noastre, sporul în buget de la 1866 pînă astăzi, nu a fost decît de doi la sută, în vreme ce, dacă am studia bugetul Belgiei, am vedea că acolo sporul este de 8⁰/₁₀ și în alte țări de 15⁰/₁₀. Am luat de exemplu Belgia pentru că ea a trecut prin o eră de prosperitate și de pace și cu toate acestea sporul bugetului ei a fost împătrit decît al nostru. Este drept că, adăogînd cheltuelile noastre extra-ordinare la calculul făcut, proporțiunea se schimbă și sporul e mult mai mare aci.

Cheltuelile noastre extra-ordinare au provenit din plata anuităților drumului de fer Strusberg, Ofenheim, București-Giurgiu și alte cheltueli producătoare cari se însumează la 20 sau 22 milioane pe an, la aceștea s'a adăogat interesul împrumuturilor contractate de alte guverne pentru alte cheltueli cari nu ne privesc pe noi. Prin urmare, guvernul actual nu a fost silit să contracteze noi împrumuturi decît pentru acoperire de cheltueli producătoare sau pentru plată de cheltueli a căror răspundere nu'l privește.

Vin la aplicațiunile ce face d. Iepureanu cu teoria sa la noi. D-sa ne zice: nu putem merge mai departe, am contractat mai mult de cît putem plăti, și chiar cînd împrumuturile ar fi contractate ca să facem cheltueli productive, proporțiunea între capacitatea imposibilă a țării și împrumuturile făcute de d-voastră, stă ast-fel în cît ajungem la ruina noastră, și ca să vă dovedească aceasta, face o alăturare între Anglia și noi. D-sa zice că Anglia de la 1792. de cînd s'a început era împrumuturilor pînă astăzi, a contractat tot atîtea împrumuturi cît și România, adică 14 milioane pe an. În adevăr, dacă România ar fi contractat sarcine ca acele ale Angliei, am trebui să ne îngrozim; dar cifra nu este exactă. Anglia a contractat de la 1793 pînă la 1812, 300 milioane pe an, și pînă astăzi 100 milioane pe an, iar nu 14 milioane. Am tabele la dispozițiunea d-lui raportor. Să'mi permită, însă a'i zice că, față cu o eroare de 2.500 la sută, acuzarea mea de ușurință este pe deplin justificată.

D-sa poate a citit autorii francezi și a văzut că, vorbind de Anglia, ea a contractat rentă de 14 milioane pe an, fără ca să observe că autorii francezi nu se ocupă de capital, ci numai procente; și cînd zic 14 milioane, înțeleg suma procentului ce se plătește pe an.

Acum merg mai departe: *«în privința capacității imposibile, zice raportul, vom indica numai două fapte cari sunt nu numai la cunoștința noastră, dar și de notarietate publică. Ele vor demonstra într'un mod și mai convingător despre mărimea sarcinilor cari apasă astăzi populațiunile rurale; rămășițele ce au lăsat după sine dările către Stat și acelea pentru răscumpărarea clăcei»*.

Neavînd a face nimic cu claca, mă mărginesc în partea numai ce privește pe guvern. În adevăr, cînd toate guvernele cite s'au strecurat, au avut o luptă cu greutatea rămășițelor, dacă suntem juști, trebuie să ne întrebăm mai înțiu: dacă greutatea stă în situațiune sau în persoane? Negreșit, trebuie să ajungem la concluziunea că greutățile stau în situațiunea țării noastre; și iată pentru ce: Cînd o țară ca a noastră, care, ca Stat, nu datează de cît de cîți-va ani, și a fost chemată de a organiza întreagă starea sa politică, administrativă și judiciară, și aceasta a trebuit să se facă de oameni cari acum pentru prima-oadă intrau în exercițiul acestui *rouage* încurcat, înțelegeți prea bine că

în facerea legilor și în aplicațiunea lor a trebuit să se strecoare oare-cari greșeli ; și nu este just ca unii din noi să acuze zicind că ei ar fi făcut mai bine, cînd ei singuri au dovedit că experiența lor nu întrece nivelul comun. (Aplause).

Dar este și un alt argument. Admit cum că s'ar putea argumenta că greutățile au fost mari. Dar dacă voiui proba și voiui zice că nu s'a putut face alt-fel, zice d. raportator, trebuie să vă dau un ideal la care trebuie să tindeti. Admit că d. Iepureanu este autorizat a ne pune înainte idealul la care trebuie să tindem ; dar forma ce a întrebuițat și ideele pe cari se reazemă nu sunt fericite. Dacă trebuie să avem un ideal în privirea îmbunătățirii stării noastre economice, acel ideal nu poate fi de cît emanciparea comercială. Curtea suzerană trebuie să înțeleagă că tractatele sale de comerț nu se pot aplica la noi ; și așa voi ca pe drapelul dreptei, între alte mari idei, să fie înscrisă și această aspirațiune. Guvernul a făcut deja un pas. Tarifele vamale vor sili pe Puteri de a trata direct cu noi, și odată emanciparea comercială obținută, fiți siguri că dările nu vor mai fi expuse la fluctuațiunile de astăzi de cari nimeni nu poate fi respunzător.

Vin la al doilea punct al acuzațiunii, în care se zice: «Cu ocaziunea discutării proiectului salinelor înaintea delegațiilor secțiunilor d-voastre, s'a observat în tabelele pentru consumațiunea sării din întru, o scădere de circa 800,000 lei pentru anul 1873, reducere ce și d. ministru de finanțe a atribuit'o în parte împuținării vitelor. Dar împuținarea vitelor într'o țară agricolă este un fenomen din cele mai înspăimîntătoare, căci aceasta nu probează numai micșorarea avuții locuitorilor, ci și micșorarea capitalului de exploatațiune agricolă».

În privința aceasta am de zis că faptul însuși al scăderii și sporirii vitelor nu ne poate da nici o lămurire despre starea agriculturii unei țări. Astăzi în Anglia, numărul vitelor crește, cu toate acestea oamenii speciali se plîng de decadența economiei rurale care tinde a înlocui cultura pămîntului prin cultura vitelor. Asemenea și în *Campagna Romana*, numărul vitelor este enorm ; însă agricultura într'o stare de decadență. La noi s'a întîmplat contrariul. Nordul Moldovei era o țară producătoare de vite ; pe atunci falcea se vindea cu șapte și opt galbeni. După construirea drumului de fer acea parte a Romîniei a părăsit cultura vite-

lor pentru cultura pământului și astăzi falcea se vinde la Botoșani și Dorohoiu cu 25 galbeni. Vitele s'au împuținat; dar agricultura a propășit. Scăderea vitelor denotă deci la noi o transformare, dar nu o sărăcie de agricultură, și exemplul dat de d. raportatore nu vine în favoarea țării sale.

D. L. Eraclide. Nu ai trăit la țară.

D. P. P. Carp. Dați-mi voie, d-lor. În privința aceasta cred că experiența mea nu poate fi pusă în suspiciune; o am cel puțin tot atit ca și aceea a d-lui Eraclide, care se pretinde a fi agricultor.

D. raportator vine apoi la cifre. În răspunsul dat de ieri de d. raportator, d-sa n'a răsturnat cifrele prezentate de d. ministru de finance. Nu cred că le voi prezenta eu mai bine; prin urmare onor. adunare mă va scuti de acest punct și va veni cu mine la strania concluziune la care ajunge d. raportator.

«Nu se precurmă dar cu împrumutul propus, nici era deficiturilor, nici aceea a împrumuturilor, și dar proiectul în sine nu corespunde nici-cum la regularea situațiunii financiare».

Bine, d-lor, ce are aface regularea situațiunii noastre financiare pe viitor cu actuala situațiune?

S'a discutat, d-lor; s'a zis că cheltuelile acestea nu sunt cheltueli necunoscute; sunt cheltueli cunoscute de Adunare, votate toate de Adunare. Prin urmare ne aflăm față cu o situațiune cunoscută de toată lumea, pentru că împrumutul contractat deja este autorizat de Adunare și astăzi nu e chestiunea de cit de a regula acest împrumut, de a'i da o formă mai adecuată cu interesul Statului, și d-voastră, sub cuvint că noi nu putem ști dacă pe viitor nu vom avea și alte nevoi, voiți să amînați regularea situațiunii noastre financiare.

Chiar dacă am admite că pe viitor situațiunea noastră financiară nu va fi așa de frumoasă în cit să nu putem merge înainte fără sporuri de împrumuturi, evident că ea va fi mult mai gravă, dacă pe lângă greutățile viitorului veți mai adăoga și greutățile unei situațiuni pe care nu voiți s'o descurcați. A zice că nu ne plătim datoriile de astăzi sub cuvint că poate mâine avem să contractăm altele, mi pare un exemplu de o logică fenomenală.

Al 2-lea argument al d-lui Iepureanu este respingerea împrumutului pentru că el deschide ușa conversiunii. Și aci venim la marea chestiune a rentei.

Se cere un împrumut de 27 milioane pentru cheltuielile făcute, și se discută acum cari sunt mijloacele cele mai bune de a face acest împrumut. Înțelegeți prea bine că pentru mine nu este un tărîm de luptă, ci un tărîm pur financiar, de-a află cari sunt mijloacele cele mai proprii de a contracta acest împrumut. Și în această privință vom avea două lucruri de văzut: dacă împrumutul acela stă în conexiune sau nu cu împrumutul deja efectuat, și dacă poate avea sau nu o înrîurire asupra datoriei ce avem astăzi, și dacă nu am putea găsi o formă care nu numai să întîmpine greutățile momentului, dar să contribuie încă a micșora și sarcinile trecutului. Forma aceasta nu poate fi alta de cît renta, căci odată cu satisfacerea nevoilor de astăzi, ea ne pune în pozițiune de a proceda la o reducțiune de interese ale împrumuturilor anterioare.

Prin urmare, să vedem dacă renta poate avea o înrîurire asupra împrumuturilor făcute și dacă acea înrîurire este bună sau rea.

În privința rentei, d. Iepureanu singur a recunoscut erii cum că Statul nostru are dreptul, față cu acționarii săi, să le zică: îndatorirea pe care am contractat-o cu voi este prea grea, și eu, ca Stat, în virtutea rațiunii mele, am dreptul d'a micșora această sarcină. Intiiu admit primul punct al argumentării d-sale. Într'adevăr Statul are acest drept d'a emite efecte publice într'o situațiune dată, d'a zice țarei: voi u să micșorez sarcinile Statului; aceasta însă nu din cauză de rațiune de Stat, din cauza puterii arbitrare a influenței lui, dar din cauză că el zice particularilor: «Tu, particularule, ai contractat cu mine o datorie într'un timp cînd starea ta și a mea financiară era proastă, și de aceea am fost obligat a'ți da interese mai mari; astăzi situațiunea mea este prosperă; tu beneficiază de dînsa; este just să egalizăm pozițiunea; și precum am fost tot pe o linie în timpurile grele, este just să fim tot pe o linie în timpuri fericite: Să reducem interesele». Greutatea constă numai în aprețuirea momentului unei asemenea reducțiuni. Cînd guvernul, fără a se preocupa de înălțimea interesului, ar proceda la reducțiune, ar fi un act de spoliațiune; cînd însă publicul însuși procedează la scăderea interesului, atunci Statul poate cere să beneficieze și el. Economistii ne zic: de îndată ce o valoare de Stat a trecut peste *al pari*, Statul este obligat a proceda la conversiune și la o reducțiune a

intereselor. Acum să vedem, d-lor, în cazul actual, dacă avem noi o reducere de interese.

Avem, d-lor, obligațiuni d'ale Statului cari dau $9\frac{1}{4}$, și avem altele cari dau $8\frac{1}{4}$ interese; prin urmare avem obligațiuni d'ale Statului pentru cari suma datorită este identică, adică o sută, pentru care însă interesele sunt la unele mai mici și la altele mai mari. Și naște întrebarea cum de se produce acest fapt fenomenal, cum de avem noi hîrtii cari se primesc de public cu o dobîndă mai sus și altele cu o dobîndă mai jos, cînd capitalul ce reprezintă acele hîrtii este același? Cauza, d-lor, este modul de amortizare; înțelegeți prea bine, cînd publicul știe că pe o hîrtie care o cumpără astăzi cu 100 lei și este supusă d'a se trage la sort peste două luni cînd, căzînd la sort, nu va primi niciodată mai mult de cît 100, acea hîrtie niciodată nu se va sui mai sus de cît al pari. Forma de împrumut cu amortizare la termen împiedică scăderea intereselor, și de aceea vedeți că s'a întîmplat la noi acest caz monstruos că avem hîrtii de Stat cu interese deosebite, pe cînd capitalul este identic.

Avem deci probă că interesele merg scăzînd la noi, și că, dacă nu au scăzut și mai mult, aceasta a provenit din însuși modul barbar al împrumutului. Dacă nu am avea amortizarea cu termen, bonurile rurale ar sta astăzi la 115. Dacă știm însă că interesele au scăzut, nu putem ști pînă la ce grad au scăzut, și de aceea, pînă a nu face conversiunea generală, trebuie să avem o hîrtie ce oferă scăderii de interese un cîmp liber de acțiune. Această hîrtie nu poate fi de cît renta. Să contractăm astăzi renta, și peste șase luni veți fi puși în pozițiune de a proceda în cunoștiință de cauză la conversiunea generală.

Eu, d-lor, după ce v'am expus care este adevărata teorie a rentei, vă declar că astăzi, ori și care va fi modul în care ați voi să faceți acest împrumut, eu nu'l voi putea admite de cît ca rentă, căci renta este cel mai bun sistem de împrumut.

În ceea ce privește teoria d-lui Iepureanu, că prin rentă se face o perpetuă povară pentru Stat, d-lor, nu povara se perpetuează, ci neplata datoriei. Nu înțeleg, dacă am eu un termen care este amînat pentru perpetuitate, cum s'ar putea zice că povara este perpetuă, pe cît timp numai neplata acelei poveri este perpetuă. Dar pe lîngă aceasta Statul nu este oprit de a stinge dreptat da-

toria nominală și această povară; căci el poate rescumpăra renta ori-cît și ori-cînd va voi.

Așa dar, d-lor, aceasta este așa de adevărat, cum că împrumutul este mai avantajos pentru un Stat cînd el este făcut în modul cum ni se propune, de cît ori în care alt mod, în cît nici un economist nu vorbește de capital cînd este vorba de rentă; și dacă ar fi așa precum a spus'o d. Iepureanu, atunci de ce s'a făcut în Franța ceea ce s'a făcut? Sub Villele, cînd s'a făcut conversiunea de la $4\frac{1}{2}$ la 3, s'au prezentat la conversiune detentorii de rente pentru 30 milioane. Asupra lor Statul a beneficiat 6 milioane și a sporit capitalul nominal cu 208 milioane. Conform cu argumentațiunea d-lui Iepureanu, Statul Francez ar fi plasat deci banii lui cu $2\frac{1}{2}$ la sută, pe cînd el singur oferia creditorilor $4\frac{1}{2}$. O operațiune, cum vedeți, din cele mai absurde și mai dezastroase; și am trebui să ne mirăm cum nimeni din opozițiunea luminată care combătea pe Villele nu a făcut această obiecțiune. Nu au făcut'o d-lor, tocmai pentru că țifra nominală este indiferentă în împrumuturi cu rentă. Punctul de greutate nu stă în diferența capitalului, ci în diferența dobînzilor; și dacă pot micșora o dobîndă ce o plătesc zilnic, mărind un capital pe care nu am să'l plătesc nici-odată, nu înțeleg în virtutea cărei argumentațiuni s'ar putea împedica Statul a procedea la asemenea operațiuni.

Dacă Villele nu a convertit renta de $5\frac{0}{100}$, aceasta nu a provenit, cum ne zice raportul, din cauză că s'a temut de a nu se spori prea mult capitalul nominal, ci din cauză că renta de 5 era peste pari și dauna detentorilor ar fi fost prea mare. Renta de 5 era sub Restaurațiune la 111; sub Louis Philippe la 133, și numai cînd în urma revoluțiunii de la 1848 a scăzut la 82, Napoleon a convertit'o într'o epocă unde capitalul nominal emis pentru conversiune a fost mult mai mare de cît nu ar fi fost sub Villele. Cu toate acestea Napoleon a făcut bine de a procedat la conversiune; și dacă Franța 'l poate acuza de alte păcate, dar în privința economică putem zice că imperiul nu a comis nici un păcat.

D-sa a admis ca exemplu împrumutul contractat de Franța, spre a demonstra că se ține compt de capital, zicînd: vedeți că Franța a contractat renta cu $5\frac{0}{100}$ în loc de $3\frac{0}{100}$. Ei bine, aceasta a făcut'o Franța, nu pentru ca să

nu emită un capital prea mare, ci din cauză că contractînd în împrejurările grele în care se afla, ea ştia că condiţiunile au să fie oneroase. De contracta cu trei, ea ar fi perpetuat greutatea sarcinilor ce 'i impusese nenorocirile sale; căci o conversiune de la trei în jos e un ce anevoie, şi ea singură ş'ar fi tăiat posibilitatea de a micşora, cînd momentele cele grave ar fi trecut, sarcinile sale prin mijlocul unei reducţiuni de interes. Aceasta este adevărata cauză pentru care d. Thiers a emis renta cu 5⁰/₀, iar nu cu 3.

Am terminat cu partea economică a raportului şi vin acum la partea politică a lui, şi, dacă-mi daţi voie, la partea morală a acestui raport.

Nu voiesc să cercetez care este poziţiunea personală a d-lui raportator în această afacere. Nu voiesc să cercetez dacă era cel mai apt de a critica; mă mărginesc numai a zice că d-sa a uitat prea uşure cuvintele mîntuitorului: cel care se simte nevinovat să arunce cel întîiu piatra. Lăsînd dar la o parte persoana, trec la partea politică, şi mă întreb: sub punctul de vedere politic, care este datoria fiecărui om de Stat; căci fie-care om de Stat cînd intră în luptă, cînd nu se mărgineşte a fi om de Stat de pe catedră, profesor de dreptul constituţional sau politic, trebuie să aibă ideile lui nu numai asupra teoriilor, dar şi asupra practicei. Căci, d-lor, înţelegeţi prea bine ce valoare poate să aibă un om care 'mi va spune cele mai bune adevăruri în privinţa unui lucru, dar care, cînd va veni la practică, va răspunde cu o negaţiune energică. Căci atunci 'mi voiui zice: poate că are dreptate în ceea ce spune, dar nu este bun de a aduce nici un remediu stărei existente. Ei bine, tot aşa voiui zice şi acuma cînd văd că un om politic vine şi exprimă nişte idei sănătoase; însă, după ce face critica, nu pune nimica în loc. D-sa face tocmai ca Mefistofele care zice: eu sunt acel spirit ce pururea neagă. Ei bine, înţelegeţi prea bine că noi atunci ca oameni politici mititei, cari caută busola purtării lor politice, vom căuta să mergem după aceia cari ne dau ceva în locul lucrurilor care se desfiinţează. Căci, chiar de ar fi adevărat ceea ce spune d. Iepureanu, chiar dacă relele ar fi atît de mari, totuşi nimeni din noi nu'l poate urma; căci nu ne dă nimic în loc. Ne zice că suntem bolnavi, dar tot-odată nu ne dă nici un leac.

D-lor, am analizat raportul; nu ştiu dacă am izbutit

a da obiecțiunilor mele o formă clară; dacă am motivat îndestul, pentru ce noi nu putem face alt-fel de cît a respinge acest raport, care sub punctul de vedere economic nu ne aduce de cît teorii necomplete și țifre neexacte; iar sub punctul de vedere politic nu înlocuește prin nimic aceea ce critică, iar sub punctul de vedere moral nu ne dă de cît exemplul unei pasiuni personale. Aceasta este însă convingiunea mea, și voiu conchide la respingerea raportului, supunînd la aprobarea d-voastre o propunere ad-hoc.

Vorbesc apoi d-nii Blaremburg, M. Cornea, N. Ionescu etc. Camera primește propunerea d-lui Carp, prin care se resping concluziunile raportului.

CONCESIUNEA OFENHEIM ȘI P. MAVROGHENI

Sedința Camerei din 14 Ianuarie, 1905

Cu data de 6 Ianuarie 1906, d. P. Mavrogheni se retrage din minister, fiind pe nedrept invinuit de corupțiune în afacerea concesiunii de drum de fier din Moldova, și publică prin *Monitorul oficial* o scrisoare în care lămurește participarea și atitudinea sa în această concesiune. Chestiunea e adusă în discuțiunea Camerei de deputatul N. Ionescu, care într'o violentă interpeare cere o anchetă parlamentară. Răspunde președintele de consiliu, L. Catargi, cedind cuvîntul însuși lui P. Mavrogheni, care arată Camerei cum încă dela 1859, sprijinit de capitaliștii din străinătate și dorind a vedea înființindu-se în România cit mai curînd primul drum de fier, a căutat pe față să obție o asemenea concesiune; că deabia la 1868 (fiind ministru de finanțe I. Brătianu) s'a dat simultan concesiunea Strusberg pentru linia Roman-Vîrciorova și concesiunea Ofenheim pentru linia Ițcani-Iași-Roman; că însă la 1868 el se retrăsese din consorțiu, că la dezbaterile și votarea concesiunii eră deputat, dar că s'a abținut, spunînd tuturor că e interesat în chestie, și că firește după acordarea concesiunii a fost desdăunat pentru munca sa de mai înainte și pentru sacrificiile făcute. (*v. Discurs. parlam. de T. Maiorescu, vol. I pag. 247*)

Vorbește apoi Al. Lahovary, ministru de justiție, respingînd acuzațiile aduse fostului coleg. N. Blaremburg se asociază la interpelarea d-lui N. Ionescu, cerînd ca o garanție pentru viitor ca adunarea să voteze o propunere în sensul ca să fie «inelegibili cetățenii însărcinați cu furnituri pentru Stat sau cu o întreprindere de lucrări publice în care Statul e interesat, administratorii și directorii drumurilor de fier, aceia ai companiilor industriale sau comerciale, cînd sunt numiți de Stat și arendașii domeniilor Statului».

D. P. P. Carp. D-ilor deputați, am avut în viața mea parlamentară multe cazuri de ezitațiuni în care, hotărîrea trăgînd după sine o grea răspundere morală, conștiința mea m'a supus la o lungă și grea luptă interioară. Astăzi nu este tot așa, și calea ce am să apuc îmi este dictată de cugetul meu în mod atît de precis și atît de clar, în cit nici umbra unei îndoeli nu m'a neliniștit un singur moment.

Voiu începe prin a cerceta puțin modul cum se aduce chestiunea înaintea Camerei. D. Ionescu face o interpelare

în care dînd unui fapt corect o denumire ce nu o poate avea, ridică vocea sa elocintă în contra unui act de corupțiune parlamentară, cere o anchetă și voește ca acuzatul să fie condamnat. Tovarășul său în acuzațiune, d. Blaremburg, vine și declară că interpelațiunea nu este oportună, pentru că justiția se află în mîni șovăitoare, în cit pe de oparte se acuză, iar pe de alta se suspectă justiția, și ori care ar fi rezultatul, condamnat sau disculpat, d. Mavrogheni are să vadă atîrnînd asupra sa o grea osindă morală, căci disculparea va fi pusă pe conta unei hotărîri influențate.

D-lor, era datoria mea să ridic în orice caz cuvîntul în această Adunare în contra unei procedări atît de teribile, cu atît mai mult atunci cînd avem a face, precum sper că voi convinge, cu un om asupra căruia în această afacere nu cade nici cea mai simplă bănuială.

Oratorii cari m'au precedat s'au ridicat pe tărîmul blămării corupțiunii, și ne-au citat pe Trevort; ne-au citat și exemple din Olanda; însă d-lor ne-au citat numai o singură pagină a istoriei, nu au întors fila să vază că de multe ori din cauza pasiunilor politice, oamenii inocenți ca Somers și Montagu au fost acuzați în modul cel mai crud, și cu toate acestea au eșit triumfători din această acuzațiune. Prin urmare, sunt convins că nu este destul să facem teorii largi, să arătăm corupțiunea, să punem la index imoralitatea, comițînd și noi în acelaș moment o altă imoralitate și mai grea: aceea de a acuza pe cineva cînd știm că acuzațiunea cade asupra unui nevinovat. Acuzațiunea de moralitate o întorc în cazul de față acuzatorilor, căci acuzațiunea lor e imposibilă sub punctul de vedere juridic și moral.

Se întimplă că se cere o concesiune de un deputat oarecare în numele unei asociațiuni. Concesiunea se dă; însă nu se poate efectua. Revine o altă concesiune la care tot acel d. deputat participă; ea asemenea nu se efectuează și deputatul în cestiune, nemai putînd lua parte la atîtea încercări infructuoase, se retrage din asociațiune, stipulînd că, în cazul unei isbutiri neașteptate să fie desdaunat de muncile sale anterioare. În fine, concesiunea să da tocmai atunci cînd influența deputatului în cestiune este nulă.

Că d. Mavrogheni nu mai era înscris alături cu ceilalți concesionari, acest fapt nu are nici o valoare, pentru că nici un moment d-sa nu a ascuns că fosta asociațiune exista pentru d-lui, în cît privește desdaunarea ce i se cuvenea.

Eram deputat atunci în Adunare și știu cum s'a petrecut lucrul atunci cel puțin în sinul parlamentului și față cu colegii noștri, și fac apel la d-nii Grădișteanu și Lahovari să declare dacă nu am știut cu toții că d. Mavrogheni era asociat în această afacere.

Vedeți dar că nu înțeleg care este baza acuzațiunii de corupțiune, oricare va fi punctul de vedere, fie el practic, moral sau juridic.

Din punctul de vedere al dreptului, când un om este investit cu o atribuțiune oarecare, se face culpabil, făcându-se judecător în cauza sa proprie, și, depărtându-se dela datoriile judecătorului, dă votul în interesul său personal. Asemenea este culpabil acela care, făcând o taină din participarea lui la afacere, își dă aerul ca cum sprijinul ce dă acestei afaceri este nepărtinitor. Dela un deputat nu se poate deci cere decît două lucruri: I-ii, să nu lase pe colegii săi în dubiu asupra pozițiunii sale personale față cu un vot oarecare; II-lea, să se recuze el singur atunci când votul său nu mai poate fi privit ca dat în numele țării, ci în numele unui interes privat. Aceste două elemente, tăinicie și votare culpabilă dictată de un folos oare care, sunt singurele elemente ce pot constitui o bază de acuzațiune, fie juridică, fie morală. Ei bine, în cazul de față, d. Mavrogheni a satisfăcut cerințelor celor delicate: nici un moment nu a tăinuit că concesiunea Ofenheim va trage pentru dânsul foloase materiale după sine, și când a venit la vot s'a recuzat pe motivul că nu poate fi judecător în propria sa cauză. Pot fi culpabili în această afacere; singurul om care nu poate fi suspectat este d. Mavrogheni.

Acum, dacă credeți că e just să întindeți incapacitatea unui deputat pînă la gradul care-l cere d. Blaremburg, aceasta stă în puterea d-voastră. Inșă nici într'o țară din lume nu este nici o lege care să stabilească ca un deputat să se abție dela orice întreprindere industrială. Ar părea curios în Anglia dacă s'ar pune un Rotschild în acuzațiune sub cuvînt că, fiind membru al parlamentului, este tot-odată și concesionar al drumului de fer. Să fim morali ca în Anglia; dar e o stranie pretențiune să dăm noi lecțiuni de moralitate occidentuiui întreg, care nu cere incompatibilitățile cerute de d. Blaremburg.

Cazul d-lui Mavrogheni s'a întimplat și în Viena cu d. Giscra. Și d. Giscra era asociat în concesiunea Ofenheim;

devenind ministru, a eșit din asociațiune; însă cînd s'a lichidat afacerea, el fiind ministru, a primit chiar cu autorizațiunea împăratului 100.000 florini care fusese stipulați în primul act de tovărășie, și nu veți găsi un singur judecător în lume care să poată face din aceasta o crimă d-lui Giscra. Și pentru un caz atît de clar, atît de simplu, d-voastră produceți înaintea Adunării o acuzațiune de o vehemență, și aș putea zice de o frivolitate nepomenită. Din norocire însă nu a dispărut cu totul simțul de dreptate din țara aceasta, și edificiul ce-l clădiți pe baze atît de imaginare, oricare ar fi teoriile și indignațiunile pseudo-morale ce ne puneți înainte, se va prăbuși dela sine.

Vin acum la a doua parte a acuzațiunei. Am zis deja dela început că dacă sunt culpabili, nu este d. Mavrogheni. Cu aceasta admit că ar putea să se găsească pentru alți domni împrejurări în adevăr împovărătoare; se înțelege, vorbesc numai pe baza scrisoarei aceia care servă de bază interpelării. Se zice că ar fi alți domni cari, în adevăr, ar fi culpabili de folosințe, pentrucă din partea lor, nefiind asociați, găsim acele elemente care servă la o asociațiune; ei au tănuțit foloasele ce vor avea din concesiune; au votat în propria lor cauză, și prin urmare nu și-au vindut numai munca lor individuală, și-au vindut conștiința lor. Cer deci și eu pentru dînșii o anchetă fie parlamentară, fie judiciară, și țin tot atît cît și d. Ionescu și d. Blaremburg ca moralitatea în țara mea să fie pusă pe o treaptă cît se poate mai sus; voiu ține tot-d'auna ca acolo unde este un amendament culpabil să fie judecat și condamnat; dar tot de odată cer ca acolo unde nu este culpă, să nu fie nici acuzațiune, nici condamnare. Prin urmare, voiu despărți chestiunea în două: este cauza d-lui Mavrogheni și este cauza acelor cari, fie ca membri ai acestei Adunări, fie ca impiegați, și-au vindut conștiința lor; pentru aceia cer să facem tot ce putem spre a ajunge la o lumină cît s'ar putea mai mare, și nu mă întreb dacă rezultatul este ușor sau greu de obținut, ori dacă este oportun sau nu. Singurul fapt că Adunarea, geloasă de onoarea ei, voește lumină în chestiune, va fi de ajuns pentru a intimida pe cei răi.

Conchizînd, d lor, repet că voiu avea onoarea de a face două propuneri: una privitoare la acei culpabili de mită, alta privitoare la d. Mavrogheni pe care eu, cu mîna pe conștiință, —și nu cred că în toată viața mea s'ar putea

găsi un singur act prin care aş putea fi recuzat în materie de onoare, — îl declar inocent şi la adăpostul oricărei bănueli. (Aplauze.)

Vorbesc apoi d-nii G. Brătianu, G. Manu, M. Cornea, M. Costache Iepureanu, T. Maiorescu, ministru instrucţiunii publice, şi Chr. Tell care acuză guvernul întreg de luare de mită; răspunde preşedintele Consiliului de miniştri şi pe urmă

D. P. Carp. D-lor deputaţi, înţelegeţi preabine că nu pot intra de fel în cercetarea incidentului ridicat de d. general Tell, şi voiu rămîne în materia care s'a discutat pînă acum. Răspund d-lui Manolachi Costachi Iepureanu: Nu din altceva, dar din cauză că d-sa, tot aşă ca şi d. Ionescu, îşi dă aerul de a crede că un fapt permis în toate părţile lumii ar putea să-l autorizeze a ne face aci un curs de morală, a căruia valoare îndoelnică merită poate un răspuns mai aspru decît nu crede d-sa.

Trec uşor peste teoriile de constituţionalism şi de libere alegeri ce nu au aface cu cestiunea de faţă, şi mă întreb dacă putem da tot acea credinţă aceluiaş lucru cînd el este afirmat de diferite persoane; mă întreb dacă putem atribui tot acea valoare unei teorii morale emise de un om ce nu şi-a schimbat niciodată vederile asupra moralei şi unui om care a găsit eri că eră permis aceea ce condamnă astăzi.

Nu intru în cercetarea relaţiunilor personale între d. Mavrogheni şi d. Iepureanu; s'ar putea zice că un simţ de delicateţă ar fi trebuit să-i impue tăcere faţă cu d. Mavrogheni; exprim numai mirarea mea cum d-sa, cunoscînd toate faptele puse astăzi înaintea d-voastră, a fost un an de zile alături cu d. Mavrogheni şi a tăcut. Acest singur fapt mă face pe mine a-l recuză în materia aceasta, pentrucă, atunci cînd cineva se erige în apărător înfocat al moralităţii politice, trebuie să fim convinşi că simţul său moral este singura-i călăuză. Cine ne spune însă cînd s'a înşelat d. Iepureanu: atunci cînd, primind a fi coleg cu d. Mavrogheni îl credea onest, sau astăzi cînd îl declară culpabil? Cine zice că morala d-sale pururea şovăitoare nu va găsi poate mine că d. Mavrogheni a fost acuzat pe nedrept? Cînd mi se cere să urmez pe cineva, pretind ca acela să dea probe de o consecinţă mai mare şi de un tact mai sigur.

A mai zis d. Iepureanu cum că d. Mavrogheni, chiar de

ar fi inocent, încă ar trebui să fie condamnat; pentru că d-sa a participat la o afacere oneroasă pentru țară, de oarece această întreprindere ar fi putut fi dată cu mai mare avantaj. Și ne-a adus ca probă înainte cifra de 180 mii lei, cu care d. Mavrogheni singur recunoaște că s'ar fi putut face kilometru. A cui e vina însă, dacă una din acele concesiuni nu s'a dat și alta n'a izbutit? Gîndiți d-voastră oare că d. Mavrogheni aveà interes general ca să izbutească cifra de 270.000 decit cea de 180.000? Dacă, d-lor, nu a izbutit cifra de 180.000 lei cu concesiunea Salamanca este că publicul nu a găsit că poate crea un drum de fer cu această cifră. Și nu concesionarii, nu țara, ziceau aceasta, ci publicul strein, acționarii cari, avînd a da banii, erau judecători în ultima instanță. Prin urmare cum veniți cu asemenea argumente să condamnați pe d. Mavrogheni?

Rămîne teoria că un deputat nu trebuie să participe la nici o întreprindere. Foarte bine; numai d. Iepureanu nu ar fi trebuit să o ridice. Căci, dacă admitem părerea că un deputat, oricare ar fi altfel onestitatea lui, numai pentru cuvîntul că face parte dintr'o administrațiune industrială trebuie să fie bânuit și condamnat, apoi atunci d. Iepureanu care este administratorul drumului de fer Strusberg, trebuie să fie și d sa condamnat, cu toate că sunt convîns că nicio dată nu va ezită d-sa între datoria sa de deputat și interesele societății în al căreia cap se află.

Acum, d-lor, readuc cestiunea în limitele restrînse în care ar fi trebuit să rămîe. Am susținut și susțin cum că în toată afacerea aceasta, lăsînd toate cele-l'alte la o parte, care au venit în mod incidental, singurul care este inocent este d. Mavrogheni; și de aceea am cerut și cer să fie despărțit de toți acei ce ar putea fi culpabili, și nu voesc ca numele său să fie pus tot în o urnă cu numele deputaților sau al impiegaților ce au fost mituiți.

În privirea acestora care poate fi rezultatul cel mai defavorabil? Că au luat bani. Ei bine, aceasta o știm, pentru d. Mavrogheni nimeni nu o neagă și nimeni nu i-o poate imputa ca o crimă. D. Iepureanu o știe prea bine, și a fost un timp în care nici d lui nu găsea că este ilicit.

De aceea, d lor, eu am făcut două propuneri. Dacă voesc pe deoparte ca inocentul să nu fie prigonit fără o cauză bine-cuvîntată, țiu pe de altă parte ca imoralitatea

să fie pedepsită. Viața ar fi prea ușoară dacă ar putea fi tot-odată și neonesti și considerați. Vă veți uni, cred, cu mine; pe de o parte veți recunoaște absoluta inocență a d-lui Mavrogheni, iar pe de alta veți numi o anchetă pentru acei culpabili de mită.

Camera primește moțiunea d-lui Carp, iar a doua zi alege în comisiunea de anchetă pe d-nii G. Brătianu, P. Carp, Al. Știrbei, G. Manu, și, în prima linie, după chiar cererea ministrului președinte, pe Chr. Tell. (v. ședința Camerei din 6 Februarie 1875).

LIBERTATEA ALEGERILOR

Sedința Camerei de la 1 Februarie, 1875

La interpelarea sa din ajunul alegerilor, deputatul G. Vernescu citează cuvintele primului ministru, L. Catargiu, rostite la 24 Ianuarie 1874, care sună astfel:

«Majoritatea Camerei, prin însemnatele sale lucrări în timpul unei legislațiuni de patru ani, s'a recomandat, cred, în destul alegătorilor și chiar țării întregi, și desigur că alegătorii vor fi recunoscători, și prin reelegerea lor vor asigura țării un viitor sigur și pacinic. Din parte-mi, asemenea plin de recunoștință către această majoritate care ne-a ajutat în opera de regenerare ce am îndeplinit, *nu voi omite a-i recomanda și eu alegătorilor*».

Aceste din urmă cuvinte oratorul le crede anti-constituționale și caută să le pună în contradicție cu altă declarație recentă a ministrului ca garantează libertatea alegerilor. Discută apoi candidaturile oficiale, combătînd pe Thiers și pe Jules Simon. Vorbește de situația din Franța, despre descentralizare și arată că la noi este o țară, care se guvernează delă centru, de aceea această armă a candidaturilor oficiale este pernicioasă în miinile guvernului. La urmă caută să provoace un vot de blam, propunînd votarea unei moțiuni iscălită și de cîțiva membri din majoritate. Răspunde Președintele Consiliului și apoi deputatul A. Pascal, care vorbește contra moțiunii, cere o lege care să garanteze participarea obligatorie la alegeri a tuturor cetățenilor cu drept de vot și se ridică în contra tendințelor reacționare; apoi ia cuvîntul d. Carp.

D. P. Carp. D-lor deputați, îmi veți permite să nu intru în discuțiunea teoriilor emise de onor. preopinent. Mă desfid puțin de medicii politici cari vin cu panașeuri universale pentru înlocuirea tuturor relelor ce pot bîntui pe un Stat, și voi reveni pe tărîmul pe care s'a pus d. Vernescu și care cred că trebuie combătut de această parte a Adunării. D. Vernescu, cu un aer de perfectă nevinovație, face o interpelare a căreia concluziune nu are decît pretențiunea modestă a deschide era libertăților publice necunoscute pînă acum în țara noastră.

Dacă această moțiune ar fi fost prezentată de un membru

din gentria Romină, de un reprezentant naiv al acelor elemente ce sunt departe de focarul politic, aş fi înţeles că d-sa, speriat pe nedrept, dar în fine speriat de cuvintele d-lui ministru, să vie să pună înaintea ţărei puternicul său pept ca să o apere în contra atacurilor teribile ce i s'ar putea aduce. Dar d. Vernescu este un veteran al Parlamentului Român, Mai mult, el vine ca şeful unui Stat-major brilliant a cărui armată ne cere să devenim noi astăzi; şi d-lui este atit de plin de noua sa importanţă, în cît s'a dedat, faţă cu d. Thiers. la o luptă oratorie a căreia primedie eră, este drept, micşorată prin depărtarea ce desparte pe combatanţi. De aceea cred că d. Vernescu, a locrat cu deplină cunoştinţă de cauză, şi presupun că nici intenţiunea sa nu a fost atit de naivă, nici zelul său atit de pur, cum voeşte să ni-l prezinte.

D-lor, care e deosebirea între regimul constituţional şi regimul personal? Nu este alt nimic decît că sub regimul constituţional este lupta de partide, care vine, rînd pe rînd, să satisfacă legitimile lor cerinţe; pe cind guvernul personal este lupta ambiţiunei individuale, care de multe ori lucrează în contra intereselor ţărei, şi a căror competiţiuni se dezleagă de multe ori în vreo anticameră obscură, fără ştiinţa ţărei. La noi nu există aceasta. Sub regimul nostru constituţional a început jocul diferitelor interese generale, care, sub drapelul diferitelor partide, vin a lupta pentru principiile şi credinţele lor. Şi este în contra tuturilor faptelor istorice, este în contra mersului natural al lucrurilor, de a pretinde ca un minister eşit din un partid care i-a încredinţat interesele sale să se desintereseze cu totul, sau să aibă ambiţiunea imposibilă de a da satisfacere tuturilor partidelor. Nu un singur şi acelaş minister poate să apere toate interesele şi aspiraţiunile unei ţări, poate să îmbrăţişeze şi să facă fericirea tuturilor partidelor; fiecare la rîndul său, fiecare la timpul său este dator a protege ideile sale şi ale partidului său, şi din suma activităţii succesive a tuturilor partidelor naşte binele ţării. De aceea, eu nu admit, o repet, ca un minister să fie cu totul dezinteresat în asemenea împrejurări. D. Lascar Catargiu, este ministru, mai întiiu fiindcă Domnitorul ţărei i-a dat această sarcină, dar Domnitorul l-a făcut ministru, fiindcă d. Lascar Catargiu este capul partidului conservator. Dacă d-lui a venit la minister astfel, este dator a apăra principiile şi inte-

reșele partidului care l-a adus la putere și care îl susține. De aceea mărturisesc, d-lor, că n-am înțeles nici decum exemplul candidaturilor oficiale aduse de d. Vernescu, din Franța; nu înțeleg ce asemănări poate să fie între d. Rouher și ministerul actual dela noi. D. Rouher nu eră capul unei partide în Franța, d. Rouher eră acolo omul de credință al unui alt om, și, dar, cînd el recomandă în alegeri pe cineva să fie ales, nu-l recomandă în interesul țării, sau al unui partid, ci în interesul unui singur om. De aceea nu înțeleg, o repet, nicidecum comparațiunea stranie ce d. Vernescu a făcut între d. Rouher și d. L. Catargiu.

În teoria constituțională, apoi, d-lor, mie îmi pare că d. Lascar Catargiu, fiind cap și ministru al conservatorilor, are tot dreptul a zice: eu fiind cap al conservatorilor, ca unul ce reprezintă partidul lor la guvern, voi recomandă alegătorilor membrii din partidul conservator. Nimeni, cred eu, nu poate contesta guvernului dreptul de a zice și a face aceasta, ceea ce se poate însă contesta este ca să nu-și permită de a trece peste această margine, este de a nu eși din acest rol, de a nu întrebuițea violențe și arbitrarități pentru a-și ajunge scopul său. Cînd d. Vernescu ar fi văzut că guvernul a trecut peste această margine, cînd ar fi văzut că merge prea departe și întrebuițează în alegeri mijloace neleale, mijloacele de presiune, prin administrațiune, atunci ar fi avut dreptul a strigă și a cere un vot de blam în contra guvernului. Dar d. Vernescu nu a zis aceasta, fiindcă, după cum ați văzut, d-sa din contră a blagoslovit majoritatea aceasta, i-a ertat tot trecutul ei, sperînd desigur că și noi la rîndul nostru vom erta trecutul d-lor, dar se înșeală, noi avem memoria mai bună, noi nu suntem din acei ce uită tot și nu învață nimic.

Prin urmare, nu înțeleg pentru ce d. Vernescu s'a mai servit cu asemenea teorii, și pe cît timp d-sa a refuzat de a cerceta trecutul, desigur pentru că nu a avut nimic de zis în contra'i, pentru ce s'a speriat de cele viitoare, pentru care trecutul acestui minister în alegere îi este un garant? A! dar d-sa s'a agățat de un cuvînt al d-lui ministru-președinte, s'a speriat de acel cuvînt foarte natural în gura d-lui Lascar Catargiu, care, ca șeful unui cabinet și cap de partidă, trebuie să se mențină, să se sue sau să cază cu partida care îl susține. Nu cred ca spaima d-lui Vernescu să fie reală. Trebuie deci să căutăm aiurea

adevărutul temeiu al interpelațiunii sale. Oare să fie dorința ce ar fi avut d. Vernescu de a veni și a cerși în numele opiniunii publice o libertate pe care nu și-o poate câștiga singur, oare să fi voit ca un nou lazaril politic, să arunce cu o mână falnică mantaua de hidalgo pe umăr și să cerșească cu o altă mână, mai modestă, o hrană pe care nu vrea să o câștige cu munca? Libertatea, d-lor, nu se cere, se ia; unde sunt credințe ferme, nici un guvern, oricare va fi, nu poate influența alegerile.

Prin urmare, nici aceasta nu a putut fi. Sa examinăm (întreruperi). Voiu examina, d-lor, voiu examina trecutul politic în această țară (întreruperi) și, după o vorba a lui Goethe: școlarul cel bun recunoaște viitorul din trecut. Care au fost manoperile partidului liberal în această țară?

Cunonștem cu toții intrigele ce au înconjurat primul ministru al d-lui Lascar Catargiu sub regimul actual; cunoaștem cu toții care a fost tactica partidului liberal spre a ajunge să pună mâna pe poliția capitalei și care în fine a ocazionat căderea d-lui Catargiu. Succesorul său, d. I. Ghika, mai naiv, a căzut în cursa ce i se întindea și a numit de prefect al poliției pe omul de încredere al stîngei. Ei bine, care a fost rezultatul? Un ministru conservator face alegeri pentru partidul liberal și apoi, cînd s'au ales Roșii, s'a zis: vedeți, d-lor, că însuși sub un ministru conservator țara s'a pronunțat pentru noi; suntem tari prin popularitatea noastră; astfel în cît Roșii isbutiseră a înfrîuri alegerile nu numai cînd erau la putere, ci chiar înaintea venirii lor.

D. G. Vernescu. Apoi, prefectul poliției a ales? (zgomote).

D. P. P. Carp. Ceeace s'a întîmplat atunci, s'a repetit și pe urmă sub al doilea ministru al d-lui I. Ghika (întreruperi). Și tot acele manopere au fost întrebuintate cu scop de a ajunge la acelaș rezultat. Prin urmare, cuvîntul de libertate în alegeri, eșit din gura d-voastră, nu este o convingiune, ci o nadă cu care voiți a vă face afacerile. Vă înșelați însă, căci nu afacerile d-voastră și a grupurilor pe care le reprezîntați aveți să le faceți, ci afacerile Roșilor. Și aci protestez în numele teoriilor constituționale, căci, ca partid, contestez legitimitatea partidului liberal la noi; el nu este decît un ce facticiu. Nu înțeleg partid liberal decît în acele țări unde munca poporului a avut de rezultat naște-

rea a noi elemente, cu noi interese, cari cer la rîndul lor locul legitim în Stat. Dar nu poate exista partid liberal acolo unde sînt numai niște fraze create în alte țări pentru situațiuni ce nu există la noi, și în numele lor se pretinde că există un element a cărui existență reală, însă, nu se vede nicăeri.

La noi, partidul liberal nu s'a legitimat, pînă acum, decît prin ambițiunea a doi sau trei oameni cari, punînd mîna pe putere, au impus țarei un grup de oameni, cari în timpuri normale n'ar fi putut aspira la onoarea de a cărmui această țară: căci nici o muncă, nici o osteneală din partea lor nu dovedește că merită încrederea națiunii. De aceea nu am contat și nu voi contă cu pretinsul partid liberal; și cînd vine d. Vernescu și neagă, la rîndul lui, existența partidului conservator, îi voi răspunde ca Diogen care, față cu un adversar ce negă mișcarea, se mîrginea de a se preumblă pe dinaintea lui. Negăți-ne existența; noi ne vom mîrgini a merge înainte, și sper că nu d-voastră ne veți opri în calea ce urmăm.

Cînd mă gîndesc deci la soarta ce ne așteaptă, dacă va izbuti d. Vernescu, nu văd întîiu decît o stare de anarhie, care pe urmă va pregăti tărîmul pentru Roșii; și aceasta apare din chiar compunerea acelu stat-major ce a iscălit moțiunea. Căzînd ministerul actual, cine are să ia puterea în mîna? și în numele cărui partid? căci suntem într'o țară constituțională unde partidele domnesc. Să ia puterea d. Ion Ghika, d. Vernescu, ori d. Cogălniceanu? Dar cel din urmă nu mai are partid, și cei dintîi au declarat totdeauna că ei nu aparțin la nici un partid; și cu această ocazie permiteți-mi a mă ridică în contra acelor oameni cari se izolează și cari zic: eu nu aparțin la nici un partid; cînd văd binele îl aprob, cînd văd răul îl condamn, ridicînd astfel pretențiunea că sunt un criterium absolut al binelui și al răului, care nu dovedește alt nimic, decît o suficiență pe care nu vreau să o calific aci.

Nu, d lor; în țările acele unde experiența e mai mare, nimeni nu cutează a se izolă, căci nici un om, cît de învățat și cît de înțelept ar fi, nu poate pretinde ca el singur să reprezinte, să înțeleagă și să satisfacă interesele multiple cărora sistemul constituțional a dat naștere. Și Voltaire avea dreptate zicînd: *l'esprit de tout le monde est plus fort que l'esprit d'un chacun*. Rezultatul deci al venirii la putere a

unuia sau a altuia din oamenii politici ce ne atacă astăzi, nu poate să ne dea decît două rezultate : ori ei vin cu toții la putere și atunci fiecare dintr'înșii, avînd sistemul său propriu, nefiind legat cu cei-l'alți decît în mod trecător, iar nu prin o comunitate de idei și de interese, ne vor da exemplul anarchiei în sînul chiar al ministerului; ori ei vin izolați, și atunci vor fi atît de slabi, în cît vor fi siliți să pregătească tărîmul Roșilor; și anarhia nu va fi numai în sînul ministerului, dar în sînul chiar al țării întregi. Perspectiva aceasta este atît de tristă, în cît nu mă îndoiesc un singur moment, că Adunarea va respinge moțiunea d-lui Vernescu, și va da proba unui adevărat patriotizm.

Cît pentru mine, respingîndu-o, voi fi mîndru de a purtă epitetul de servil pe care d. Vernescu l'a insinuat la adresa partidului conservator.

Camera, ascultînd cuvîntările deputaților N. Blaremburg, G. Brătianu, Manolake Costache și ale miniștrilor de justiție și de externe, a admis cu 83 voturi contra 44 următoarea moțiune propusă de deputatul Brăiloiu și semnată și de deputații Gr. Ventura, E. C. Vogaride, Gr. Balș, P. P. Carp, G. Caruso, P. Milo și N. Gane : «Camera, ascultînd explicațiunile ministerului și convinsă că principiile de ordine, de stabilitate și de respectarea libertăților publice care au condus guvernul în timp de patru ani și i-au cîștigat încrederea Adunărei vor continua a' inspira și în viitor, trece la ordinea zilei».

CHELTUELI NEAUTORIZATE ALE LINIEI BUCUREȘTI-GIURGIU

Sedința Camerei dela 3 Februarie 1875

Spre a putea acoperi unele cheltueli făcute în 1872 cu exploatarea căcii ferate București-Giurgiu, fără autorizarea Camerei, comisiunea financiară prin raportorul său G. Manu propune deschiderea unui credit extra-ordinar, în exercițiul 1875, de 111.782 lei, pe seama Ministerului Agriculturii, Comerțiului și Lucrărilor Publice, respingînd aprobarea unei alte părți, mai mare, cerută prin proiectul fostului ministru Crețulescu. Ministrul de externe C. Boerescu, ad-interim la lucrările publice, explică că forța majoră a impus facerea urgentă a cheltuelilor, nesocotînd astfel legea contabilității publice. Deputatul G. Manu nu contestă necesitatea lucrărilor făcute, dar relevă faptul că cazierul drumului de fier s'a abătut dela textul legii, destul de clar, cheltuind suma de 297.955 lei, care trebuia vărsată la ministerul de finance. Președintele consiliului arată și dînsul că în cazul de față nu se putea aștepta pînă la consultarea parlamentului, pe cînd deputatul I. Eraclide afirmă că nu toate cheltuelile făcute au fost urgente. Ministerul lucrărilor publice nu numai că n'a avut aprobarea Camerei, dar nu există nici o încheiere a consiliului de miniștri. Această părere este împărtășită și de deputatul Manolache Costake. Deputatul Mihail Cogălniceanu, în fine, atrage atențiunea asupra abuzului făcut cu construirea haltelor, numai fiindcă proprietarii cu influență țineau să aibă cîte o haltă pe moșiile lor.

D. P. P. Carp. Eu cred că ar fi bine să reducem cesțiunea la adevăratele ei proporțiuni. Puțin mă importă, că se face o stațiune la cutare sau cutare localitate; ceea ce mă importă, este creditul ce mi se cere acum să votez. Ei bine, eu sunt sigur că dacă am întrebă pe D-nii miniștri despre regularitatea acestor credite, D-lor vor aveà francheța să ne spună, că toate aceste credite au fost ilegale. Acum, că D-lor voesc să apere pe un fost coleg al D-lor, aceasta o înțeleg, este cavaleresc; dar nu înțeleg ca acest cavalerism să fie pe comptul Statului.

D. M. Costake v'a spus, că casierul drumului de fer București-Giurgiu, fără a vărsa sumele primite la ministerul finanțelor, le-a reținut și le-a cheltuit după ordinul ministrului său. Această urmare este ea legală ori nu? Sunt

sigur că D-nii miniștri vor răspunde că nu este legală. S'au făcut în adevăr cheltueli foarte legitime în privința necesității lor, dar foarte ilegite în respectul lezei comptabilității.

Prin urmare, chestiunea reducînduse la această întrebare, răspunsul nu poate fi de cît unul singur: Considerînd că răspunderea politică a D-lui Crețulescu nu mai are astăzi nici o sancțiune, pentru că D-sa nu mai este pe banca ministerială ca să'i dăm un vot de blam; considerînd pe de altă parte că aceste cheltueli au fost urgente, dar modul cu care s'au făcut nu este acel indicat de legea comptabilității: D-nii miniștri vor cere un bil de indemnitate. Nu aș voi, D-lor, să se zică că, fiind vorba de un ministru al cutărui partid, am trecut cu vederea o lucrare ilegală, pe cînd dacă ar fi vorba de un alt cineva, votul nostru ar fi eșit altfel. Prin urmare, adresez ministerului o modestă rugămintă din partea majorității, invitîndu'l a veni cu acest bil de indemnitate.

Adunarea respinge amendamentul deputatului Vernescu, care nu primește decît o singură cheltuială, 111.000 lei, și primește cu 43 voturi contra 37, proiectul de lege al comisiunei financiare, care în cele din urmă a adoptat cifra de 240.000 lei.

ÎN JURUL UNEI CALOMNII

Sedința Camerei din 6 Februarie 1875.

În aceeași zi, în care N. Ionescu făcea interpelarea asupra incidentului Offenheim, și cînd Camera era gata să primească moțiunea d-lui P. P. Carp, se ridică generalul Chr. Tell, spunînd că mai știe și de alte abuzuri necunoscute de Camera, suspectînd întrebuintărea sumei de 600.000 lei care figurează ca cheltueli preliminare în socotelile regiei monopolului tutunurilor și de 200.000 lei cari figurau sub aceeași denumire în întreprinderea băuturilor spirtoase. Camera numește o comisiune de anchetă.

În ședința de la 6 Februarie 1875, raportorul Al. Știrbey citește rezultatul acestor anchete, care arată desăvîrșita lipsă de temei a bănelor ridicate. În discuțiunea generală vorbesc Leon Ghica, Chr. Tell, V. Pogor, N. C. Aslan și apoi G. Vernescu, care se încearcă să apere pe Tell și să menție bănelurile propunînd simpla trecere la ordinea zilei. Acestuia din urmă răspunde :

D. P. P. Carp. Protestez în modul cel mai puternic contra teoriilor pronunțate de D. Vernescu, și cari nu pot avea alt rezultat de cît de a introduce la noi sistemul sicofanților. (Ilaritate) Mi pare rău că D. Vernescu, care a arătat atîta știință în chestiune de legi, să arate mai puțină în chestiuni istorice. Sicofanții, D-le Vernescu, erau la Atena acei impiegați cari, însărcinați de a percepe birul pus pe smochini, abuzaseră așa de dreptul de supraveghere, în cît intrau în viața intimă a tuturor familiilor și veneau pe urmă și calomniau pe toată lumea în mijlocul Agorei. Din zilele acele triste ale istoriei Atenei, a rămas numele de sicofant ca un stigmat la adresa calomniatorilor.

După aceste explicații cari vor umplea, cred, una din puținele lacune istorice ale D-lui Vernescu, vin la chestiunea însăși.

A zice că dacă veți pedepsi pe un calomniator, mîne nu va mai avea nimeni curajul să desmință vre-o faptă culpabilă, temînd să nu fie lovit de Adunare, nu e admisibil. Ni se cere deci, sub cuvînt să încurajam denunțările, a lăsa nepedepsită ori-ce calomnie, înconjurîndu-o chiar de inviolabilitate. Eu nu mi pot explica această stranie teorie de cît ca rezultatul

imond al acelei literaturi imonde ce ridică un piedestal femeilor publice și asasinilor, uitînd că femeea onestă și asasinatul aveau mai mult drept la interesul nostru. Apărați pe calomniator, D-le Vernescu, dar calomniatul ce devine? (Aplause).

Protestez încă odată din toată puterea inimei mele în contra acestor teorii și sper că această Adunare, și sper că însuși D. Vernescu, va sfîrși prin a se asocia cu mine la această protestare.

D. Vernescu, în argumentațiunea sa, a susținut că «aci este ceva care nu e clar» și că primă probă a presumpțiunii sale spune că nu sunt acțiuni cari să probeze existența unei societăți anonime. Aci mărturisesc că sunt mult mai nesigur, mai puțin încrezător în puterile mele, pentru că mă aflî în față cu profundele cunoștințe ale d-lui Vernescu. Cu toate acestea, D-nul Vernescu pare a crede că acolo unde nu sunt acțiuni tipărite, unde nu există de loc acțiuni, nu există nici acționari. Pentru a dovedi că D. Vernescu se înșeală cu totul, să vedem D-lor, care este diferența între societățile anonime cu acțiuni și alte societăți. O asociațiune, o societate întrunită pentru a face o întreprindere oare-care, ia numele de societate anonimă, cînd acei ce o compun voesc a nu se face răspunzători în acea întreprindere de cît cu suma cu care declară și se leagă a participa, iar nu cu toată averea lor; și ori-ce asociațiune de asemenea natură este recunoscută de societate anonimă prin acțiuni, fie acțiunile ei tipărite sau nu. Inșă din momentul ce o asociațiune de capitaliști se întrunește pentru a luă o întreprindere și varsă fie care suma cu care voesc a participa, pentru a nu riscă averea lor întreagă, acea asociațiune formează o societate anonimă, aibă sau nu acțiuni tipărite, și este în toate părțile legalmente fundată și recunoscută ce astfel. Ei bine, D-lor, tot astfel a fost și în cazul de față: o asociațiune de capitaliști s'a întrunit, fiecare din capitaliști a declarat suma cu care se face răspunzător în întreprindere, cu alte cuvinte, s'au format în societate anonimă, și după ce s'a îndeplinit vărsarea banilor, guvernul a declarat societatea fondată, deși ea nu a emis acțiuni tipărite, cum pretinde D. Vernescu că trebuie să fie pentru a exista o societate anonimă.

A cufundă dar, D-lor, emiterea acțiunilor cu existența acțiunilor, este o erezie la care nu mă așteptam din partea D-lui Vernescu.

Să vedem cum D. Vernescu, plecînd din acest punct greșit, a ajuns la concluziuni ce probează, după D-lui, neregularitatea operațiunilor financiare ale societății ce a luat monopolul tutunului. Ce s'a întîmplat, D-lor, cu luarea monopolului tutunului la noi? Vin două companii să ia monopolul tutunului. Aceste două companii, de îndată ce au monopolul, și-au zis: este mai bine pentru noi să ne formăm în societate anonimă, pentru ca să fim răspunzători în întreprindere numai cu ce voim să participăm, iar nu cu toate capitalurile, cu averea noastră. După aceea a declarat fie care partea cu care vine la întreprindere și societatea anonimă a fost fondată. Dovadă, D-lor, că sunt acționari în această întreprindere, este recunoașterea guvernului a acestei societăți anonime; dovadă netăgăduită încă este prezența între noi a mai multor acționari de ai monopolului. Avem deci acțiuni, avem o ceziune din partea primilor concesionari, și ne rămîne a vedea forma ce ia în genere cîștigul ce fundatorii întreprinderilor financiare și rezervă. Această formă este indoită. Cînd se emit acțiunile, atunci cîștigul se produce prin diferența prețului cu care întreprinzătorii au luat afacerea și prețul emisiunii care este tot d'auna mai mare. Astfel Offenheim a luat dela guvern suta ferm cu 56 și a emis acțiunile cu 59. În acest caz, cîștigul bancherilor, în loc de a se traduce în cheltueli preliminare, cum a fost la monopolul tutunului, se traduce în diferența dintre prețul primitiv și prețul emisiunii, care atunci în 24 ore, a fost de 3 la sută. Prin urmare, cînd este emisiune, nu mai sunt cheltueli preliminarii. Cînd însă dintr'alte împrejurări, sau că concesionarii speră că afacerea are să fie folositoare, și vor să ție acțiunile în minile lor, sau că nu găsesc credit în piață în destul, pentru a face emisiune de acțiuni; atunci deosebirea aceasta, care există în mod regulat în toate afacerile, între prețul adevărat și prețul emisiunii, se preface într'o remiză bănească care se acordă fundatorilor și ia titlul de cheltueli preliminare. Prin urmare, cheltuelile preliminarii sunt un lucru regulat, și desfid pe D. Vernescu să mi găsească vre-o societate de asemenea natură, care să nu aibă în registrele sale, fără nici un semn de specificare, sume trecute sub titlul: cheltueli preliminare, care în toate țările lumii constituie beneficiuri legitime ale acestor asociațiuni.

D. Vernescu vă zice acum că, această sumă fiind tre-

cută fără nici un fel de specificație, bănuiala erà legitimă. Era explicabilă, poate din cauza ignoranței aceluia care a venit să o suspecte, dar legitimă nu erà; pentru că în toate părțile lumei așa se procede, și așa s'a procedat și la noi. Cînd se vor multiplica interesele și cînd vor fi mai multe asociațiuni de asemenea natură, atunci sper că și D. Vernescu 'și va da seamă cum se petrec lucrurile, și nu va mai veni în mijlocul Camerei ca să facă asemenea acuzațiuni, asemenea denunțări, cari nu tind la nimic mai mult de cît a compromite onoarea unui cetățean. Aceasta este, D-lor, teoria generală.

Voiu veni la punctul practic. S'a zis că la această afacere sunt 600,000 franci nelegitimați, și s'a dedus o bănuială de neonestă întrebuițare a acestor bani. Nu voiu discuta cu D. Tell, dacă a acuzat sau nu. Iau act însă de cuvintele sale, cînd a declarat că a cerut în mod formal să se cheme ajutorul procurorului; va să zică, cînd se chiamă ajutorul procurorului în materie criminală, după teoria D-lui Tell, nu este acuzațiune? Fie și așa; dar faptul este că s'a chemat procurorele ca să constate malversațiunea. Și acî voiu răspunde unei acuzațiuni adusă comisiunii, căreia D. Vernescu 'i-a imputat că s'a declarat prea ușor satisfăcută de refuzul D-lui Herz.

Nu era, D-lor, misiunea noastră de a ști, care a fost definitivă întrebuițare a acestor bani; misiunea noastră era de a ști, dacă sunt sau nu în această afacere indicii de corupțiune. Și de îndată ce vom putea aduce înaintea Adunării destule probe pentru ca D-voastră să fiți convinși, precum suntem și noi, că în această afacere nu a fost mituire, atunci misiunea noastră este terminată, și nu importă care este partea ce D. Hetz, Salvado, Malet și alții au putut aveà în distribuirea acestei sume. De îndată ce nu a fost mituire, cîștigul acestor bani, mare sau mic, specificat sau nespecificat, nu ne privește pe noi, ci pe societatea de acțiuni; și de îndată ce ea, stăpînă pe banii săi, a dat absolutoriul, nici Camera, nici procurorul nu mai au a se amesteca.

Sa vedem deci dacă umbră măcar de bănuială poate axista că a fost mituire Monopolul tutunului începe a funcționă la 6 August; cele 600,000 franci se vād însă luați de D. Herz dela 1 Iulie. Mai mult încă, găsăm un contract încheiat în ziua chiar a licitațiunii, prin care băncile Romîniei și Franco-Ungară 'și rezervă aceste 600,000 franci.

Prin urmare, dacă Regia ar fi avut nevoie să dea miniștrilor sau vre unui funcționar o sumă oare-care pentru a fi avansată, sigur nu această sumă a servit la aceasta. Prin urmare, era o probă că monopolul tutunurilor n'a avut de tel a face cu această sură, și că ea s'a dat aceloră cari s'au ocupat mai întâi cu luarea acestei afaceri.

Acum, D-lor, mergînd la D. Herz, D-sa nu ne-a răspuns într'un mod așa de puțin convenabil, cum zice D. Vernescu și ceilalți. D-sa ne-a zis : banii aceștia 'i-am primit, și aceasta, conform cu contractul care'l vedeți, este o sumă rezervată de primii concesionari în beneficiul lor. Ceea ce n'a putut D. Herz să ne arate, este care a fost partea fie căruia din acești asociați. Inșă, D-lor, îndată ce ni s'a dat declarațiunea, că acești bani sunt ai băncii Ungare și Romîne cari au lucrat împreună, puțin 'mi importă mie care este relațiunea de afaceri între ele, și nu aveți să vă amestecați în asemenea afacere. Acum, că această sumă se află trecută ca cîștig în registre, nu probează alt nimic, de cît că directorii, precum se face în genere, au luat acest cîștig, este drept, în numele bancilor, dar pentru propriul lor compt, lăsînd băncilor numai folosul ce va proveni din partea lor de acțiuni.

Prin urmare, trebuie să ne oprim aci, pentru că am fi trecut peste competența noastră, și am fi fost siliți să întrebuițăm mijloace nepermise, pentru ca să aflăm aceea ce nu ne importă pe noi în această afacere.

Să mai vedem încă dacă profitul acesta a fost atît de mare, încît să nască presupțiunea că această sumă, trecînd peste limitele ordinare unor asemenea afaceri, ar da loc la bănuială. Mai întîiu, D-lor, n'am găsit nici la bancă, nici în registrele monopolului tutunurilor, nici un fond pentru studiile preliminare, pentru cheltuelile persoanelor cari au venit să obție această concesiune; nu găsim la nici o bancă, nici la monopol, nici o cheltueală de transmisiune pentru suma de 12 și jumătate milioane cari au fost vărșați de către primii concesionari în casa monopolului tutunurilor.

Iată deja două condee cari trebuie să între în această sumă de 600,000 fr. minimum de $\frac{3}{4}$ la sută, cheltuială de transmisiune. Asupra unei sume de 12 milioane avem deja 100,000; puînd apoi 50,000 cheltueli de studiu și cu venirea persoanelor aici, avem deja 150,000 franci; rămîn dar

450,000. Apoi 450,000 lei asupră unui capital de 25 milioane constituie abia 2⁰/₀ de câștig, ceea ce e mai jos de cît toate câștigurile ce obicinuît își rezervă băncile. Prin urmare vedeți, D-lor, că comisiunea eră în tot dreptul de a declară că nu a dat peste nici un indiciu de corupțiune și că chiar bănuială trebuie să dispară. În cît privește afirmarea D-lui Vernescu, că D. Tell trebuie scuzat pentru că a fost împins de o profundă convincțiune, aceasta se poate. Recunosc că D. Tell a avut convincțiunea că au fost mituiri. Declar însă sus și tare, că este trist a vedea ca un om la etatea D-sale să'și formeze convincțiuni atît de ușor, și liber este D. Vernescu să'l urmeze pe această cale și să'l ia de ideal. Cît pentru noi, sper că ne vom ridică aspirațiunile ceva mai sus de cît modestul D. Vernescu.

D. Vernescu a mai bănuît intențiunea noastră, și a zis că vede aci o chestiune de majoritate și minoritate. Aceasta ar fi putut'o spune atunci, cînd D-lui ar fi adus vre-o probă și ar fi zis: Iată vă probez că este culpă, D-voastră faceți chestiune de majoritate, chestiune de partid.

Nu e aci, D-lor, o chestiune de număr, e o chestiune de onestitate, și sper că Adunarea întregă se va asocia cu mine și va declară că nu e desul a calomnia pentru a compromite onoarea unui om.

Acum, ca să termin cu aceste explicațiuni lungi, provocate de D. Vernescu, să'mi permiteți D-lor a trată chestiunea sub un punct de vedere mai înalt.

Aveți să dați un verdict care va fi hotărîtor pentru viața noastră politică. Astăzi avem să știm, dacă lupta are să urmeze pe terenul legitim al ideilor politice, sau dacă, părăsind datinele strămoșești, avem să ne atacăm cu arma calomniei. Pe terenul acesta vă declar că nu putem ajunge la alt rezultat de cît la victoria elementelor neonestele ale națiunii; căci nici o dată omul onest, față cu calomniatorul, nu va lupta cu arme egale, și celor onești nu le mai rămîne de cît trista soartă de a deplînge în singurătate că s'au născut în această țară. (Aplause).

Camera primește motiunea d-lor V. Pogor, P. Carp, N. Gane, M. Korne, A. Balș, N. Calimachi-Catargi, M. Germani etc. prin care se admit concluziunile raportului și se constată că «alegațiunile aduse în contra guvernului sunt lipsite de orice fundament și nu pot fi atribuite decît unei neiertate ușurînte».

CALEA FERATA PLOESTI-PREDEAL

Sedința Camerei de la 22 Iunie 1875

În ziua de 22 Iunie 1875, Adunarea se ocupă, în a treia ședință, de raportul comitetului delegaților asupra căiei ferate Ploești-Predeal. Deputatul C. Blaremburg, criticând proiectele prezentate de concesionari, propune ca lucrarea să fie executată în regie, sub conducerea a 3 ingineri constructori din cei mai însemnați din străinătate, cărora să li se acorde, pe timp de 3 ani, după care termen joncțiunea trebuie să fie gata, onorarii anuale de câte 100.000 lei. Comitetul delegaților a respins în unanimitate propunerea deputatului Blaremburg.

D. P. Carp. D-le președinte, ne spuneți adineauri, că atît majoritatea, cât și minoritatea comitetului și-au spus toate cuvintele lor, și pentru aceea chiar ați intervertit rîndul inscrierilor, ca să puteți culege din obiecțiunile noastre noi argumente. De este așa, permiteți-mi atunci să nu am bună opinie de o cauză ce se prezintă cu mijloace convingătoare așa de slabe.

Eu unul mă pronunț în contra tuturilor propunerilor ce s'au prezentat în Adunare; și aceasta din două puncte de vedere. Întîiu, pentru că nu avem destule elemente spre a ne forma o convingiune certă asupra bunătăței diferitelor proiecte; și al doilea din punctul de vedere că nu este nici în privința morală, nici în privința controlului constituțional, să se facă în parlament concurențe de asemenea natură.

Voiu trata deci această chestiune din aceste două puncte de vedere, și voiu începe cu diferitele argumente cari se aduc aci atît din partea majorității, cît și din aceea a minorității.

Vine majoritatea comitetului delegaților și zice: D-lor, vă supunem la aprobarea D-voastră propunerea D-lui Crawley din cauză că ante-proiectul D-lui Crawley ne-a părut mai bun de cît toate celelate ante-proiecte. Aceasta este

o simplă afirmațiune. Să studiam puțin și probele care sunt aduse în sprijinul acestei afirmațiuni. Cea întâiu probă este declarațiunea D-lui ministru al lucrarilor publice. D-sa zice : D-lor, un ante-proiect nu poate avea o valoare reală, căci nu poate fi privit de cît ca o concepțiune ce are a fi modificată cînd va deveni reală, și care nu poate servi nici de cum ca o bază certă nici pentru preț, nici pentru construcțiunea definitivă. Ei bine, aceasta este o proba care, în loc de a veni în sprijinul cutărui sau cutărui proiect, ne predispuce în contra tutulor.

Majoritatea comitetului însă nu este de părerea ministrului de resort, al căruia glas trebuie să fie autorizat în asemenea materie, ci face și ea un ante-proiect, cu toate că nu are o bază certă. Mie, D lor, 'mi este destul această presupunere și nu intru în cercetare, dacă o simplă presupunere, în materie de inginerie, poate să ne ducă la o hotărîre bună sau nu; însă o asemenea presupunere este suficientă pentru mine a zice că nici un ante-proiect nu este adoptabil. Dar ni se zice : proiectul D-lui Crawley este mai bun, pentru că el se luptă de o dată în contra tutulor inamicilor ; că cu un braț gigantic apucă șirurile munților și cu altul domptează pîriul și ne duce ast-fel către Predeal. Aci este în adevăr o idee măreață, o idee poetică..

Talentul de poet, transformat în raportor de lucrări publice !..

Recunosc autoritatea ilustrului om care stă astăzi la tribună ; însă mărturisesc, că acea autoritate, în materie de lucrări publice, pentru mine, nu are nici o volorare. M'am adresat deci la autorități inginerice și 'i-am întreat, care este mai bună ? Și 'mi-au zis : proiectul Crawley este mai frumos ; proiectul cutare, este mai serios ; cînd vom veni însă la aplicațiune, nu știm dacă și unii și alții nu vor fi siliți de a se depărta de la proiectul lor pentru a face alte lucrări.

Aceasta 'mi-au spus'o oameni speciali, oameni de artă, și dacă voiți, vă pot cita și nume..

Voci. Cine sunt ?

D. P. Carp. Unul este chiar D. Duca.

Cum voiți dar, D-lor, ca să 'mi formez eu o convicțiune ? Pe de o parte D. ministru al lucrărilor publice declară că nu este o bază serioasă ; pe de altă parte D. ra-

portor se lasă a fi ademenit de idei mai mult poetice de cât reale, și pe de altă parte oameni de artă spun, că lucrările acestea nu pot fi de cât niște lucrări pregătitoare.

Vine apoi minoritatea, și prințul Dimitrie Ghica, cu autoritatea iarăși mare în știința inginerescă, zice că proiectul D-lui Jean Marie este mai folositor de cât cele lalte, și ne avînd o probă afirmativă, dă iarăși o probă negativă. Zice : D-lor, nu aveți dreptate a vă pronunța în contra cutăruia și cutăruia proiect, și probă că nu aveți dreptate a vă pronunța este, vedeți, obrazul D-lui Vernescu (întreruperi). Nu știu dacă este bine să luăm obrazul D lui Vernescu drept bază a hotărîrelor noastre parlamentare (aplauze, ilaritate). Ceeace știu este aceasta, că studiînd obrazul D-lui Vernescu, nu am citit în el de cât expresiunea unei satisfacțiuni ce nu se desminte un singur moment. Mărturisesc însă că nu am putut citi nici un răspuns la marea întrebare ce ne preocupă astăzi : care sunt proiectele cele mai bune asupra cărora avem să hotărîm.

Vedeți dar, D lor, că nu avem nici o bază certă după care să hotărîm.

Ceea ce putem face astăzi noi, este a face, cum zice francezul : «renvoyer tout le monde dos-à-dos».

Cît pentru mine, nici unuia din proiectele ce sunt înfațisate, nu 'i pot da aprobarea. Și or și care ar fi autoritatea ce se înfațisează înaintea noastră, pot afirma că nici unul din noi nu va avea cutezanța a susține că sunt în această Adunare autorități în materie de știință inginerescă. (Înteruperi).

D. C. Văleanu. Faceți Cameră numai din ingineri.

D. P. Carp. Nu discut, D-lor, a treia părere ce sunt sigur că se va înfațisa. Cel puțin, în secțiuni, D. Vernescu a susținut compania română. Ceea ce am zis de cele lalte, voi zice și despre aceasta. Pentru moment, astăzi nici una nu oferă garanții satisfăcătoare. Propunerea de eri la ce tindea ea ? Tindea la înlăturarea concurenței, spre a pune pe guvern și pe Cameră în pozițiune de a avea o bază certă pentru hotărîrea lor. Cerem și astăzi înlăturarea tuturor propunerilor ; cerem ca ministrul lucrărilor publice, obținând de la Adunare creditul necesar, să facă, în termen de patru luni, planuri definitive cu care să vie la Cameră și asupra acestor planuri și sumă, pe care le vom recunoaște de bune, să se facă din partea guvernului o licita-

țiune. Atunci numai vom avea baza certă, și atunci, ori care ar fi acela ce 'l vom primi, va fi pentru mine bine venit.

Mă opun însă — și acum viu la partea a doua a argumentațiunii mele — ca licitațiunea asupra persoanei să se facă în Cameră, și când D. Vernescu eri, confundând cu intențiune, cuvîntul de «*persoană*» cu acela de «*preș*» și având penfru D-sa rîsul aprobator al unei părți al acestei majorități; când D-sa zice că în loc de *persoană* am zis *preș*, D-sa n'a făcut alt ceva de cât un joc de cuvinte, dar nu s'a ridicat la înălțimea la care acele cuvinte ridicau chestiunea.

Nu voiu urma invitațiunii de deună-zi a D-lui raportator, de a apleca urechia și la ceea ce se zice prin tîrg, nici pentru unii, nici pentru alții; nu mă voiu preocupa care sunt vuetele și calomniile ce se aduc în această afacere pe ulițele Bucureștiului.

Suntem un popor june și prin urmare mai pur de cît multe altele; dar putem afirma că de vom introduce sistemul concurenței, față cu Adunarea, vom introduce tot de o dată și imoralitatea și vom deschide o eră de corupțiune care va fi fatală (Aplauze)

D. Meitani zicea eri, că ne-ar putea proba că propunerea era foarte constituțională.

Desfid pe ori cine să citească un text scris care cere concurența asupra persoanei; desfid pe ori cine se 'mi citeze un singur text care să ceară concurență înaintea Camerilor. Desfid să mi se arate un singur Stat, unde s'ar procede ast-fel! Desfid să mi se arate un singur scriitor autorizat, care să susțină, că din punctul de vedere constituțional, este admisibil ca licitațiunea asupra persoanelor să se facă în Adunare! O singura țară este, D-lor, unde se procede ast-fel, și această este America. Dar știți ce se întîmplă în America din cauza aceasta? Se întîmplă că, în Camera din America nu se dau voturile, ci se predau ca o mărfa, după ce au fost cumpărate în anti-cameră; și aceasta din cauză că nu s'a gîndit la timp asupra inconvenientelor ce poate să aducă un asemenea sistem.

Ei bine, dacă acest sistem periculos pentru America se va implanta și la noi, putem zice că viitorul nostru întreg este compromis. O țară mare ca America, care dispune de o forță materială imensă, poate, pînă la oare-care

punct, se nesocotească morala publică fără a zdruncina Statul întreg. O țară mică ca a noastră însă, ce nu are drept apărare de cât garanțiile morale ce le poate oferi, nu are voie să se depărteze un singur moment de principiile bine-făcătoare ale moralei. Și când D. Vernescu eri, în loc de a se ridica la înălțimea chestiunii, și de a prevedea, cu adevărată ochire a omului politic, răul ce începe astăzi, se mulțumește cu jocuri de cuvinte și cu argumente demne de un *clerc de procureur*, el ne dă o tristă idee de modul său de a trata chestiunile de Stat.

De acea, D-lor vă rog, terminînd, să votați în contra concurențelor, și să puneți de la început o stavilă puternică în contra unui sistem care nu poate avea alte consecințe de cât ruina morală a Romîniei. (Aplause).

Adunarea a respins cu 53 contra 46 voturi, concluziunile raportului delegaților, invitînd pe guvern a face studii definitive, deschizînd o nouă licitațiune, la care să nu se primească decît concurenți cu o garanție de 4 $\frac{1}{2}$ milioane franci. Rezultatul licitațiunei urmează să se supună sancțiunei Camerei.

CONVENȚIUNEA COMERCIALĂ

CU

AUSTRO-UNGARIA

Sedința de la 29 Iunie 1875

În ziua de 27 Iunie 1875 Adunarea deputaților a avut să se pronunțe asupra raportului convențiunei comerciale cu Austro-Ungaria, alcătuit de I. Strat. Atît la început, cît și mai tîrziu, după discursul lui Mih. Cogălniceanu, raportorul recomandă votarea convențiunei, care prezintă numeroase avantaje pentru produsele solului românesc, respingînd aserțiunea că articolul care prevede egalitatea supușilor în ambele state ar urmări naturalizarea Evreilor pe o cale indirectă. Convențiunea este combătută de Manolache Costache Epureanu, care insistă asupra unei preținse soluțiuni pe care ar da-o convențiunea chestiunei Evreilor, dînd dreptul Evreilor supuși austro-ungari de a dobîndi imobile urbane, pe cînd unele instanțe judecătorești au luat acest drept pînă și Evreilor pămînteni. Ministrul de externe B. Boerescu susține că străinii au avut totdeauna dreptul de a dobîndi imobile urbane; ca măsură de prevedere s'au introdus în convențiune toate restricțiunile pe cari le avem față de străini: oprirea de a dobîndi pămînt rural, așezarea în comună numai cu îngăduirea autorităților locale, regulamentul și chestiunea circiumelor.

Mih. Kogălniceanu într'un lung discurs cere dela început amînarea proiectului pentru sesiunea viitoare, căci urmează să fie bine studiat. Dînsul susține părerea, că România slabă oferă mult prea mult monarhiei vecine, care e foarte tare. În primul rînd convențiunea nu ține seamă de protecțiunea industriei romine născînde. Faptul că grînele rominești ar avea libera intrare în Austro-Ungaria, n'ar avea nici o importanță, căci numai în anii de secetă țara vecină compară grînele noastre; în anii buni, Ungaria produce atîtea cereale în cît poate hrăni Europa întreagă. La alcătuirea convențiunei nu s'au consultat camerele de comerț, nici consiliul superior de comerț pe care îl prevedea legea de la 1864. Scăderea taxei asupra vitelor vine prea tîrziu, căci acumă nu mai avem vite. Se fac mari concesiuni Austro-Ungariei, care cumpără prea puțin din produsele noastre, pe cînd de fapt exportul cerealelor noastre se îndreaptă spre Englitera, Franța, Turcia. Dacă acordăm totul Austro-Ungariei, ce vom acorda celorlalte puteri?

I. C. Brătianu este și dînsul pentru amînarea convențiunei. Îi este teamă că cei mai mulți vor căuta să devie supuși austro-ungari, căci convențiunea le oferă drepturi mai mari. Convențiunea acordă Austro-Ungariei avantajii foarte mari, pe cînd foloasele pe cari le-ar trage România nu se vîd nicăieri. Ministrul de externe a greșit cînd a comparat convențiunea aceasta cu cea încheiată între Italia și Austro-Ungaria; în monarhia vecină trăesc mulți italieni cari dețin o mare parte

a comericiului, ceea ce nu e cazul nostru. Convențiunea nu este nici clară. Comericiul mic are să cază. Tot comericiul orășănesc va intra în minile supușilor austro-ungari. Din punctul de vedere al navigațiunei, România dă tot și nu primește nimic în schimb. Faptul că Franca, Anglia și Italia sunt în contra convențiunei ar trebui să ne dea de gîndit, mai ales că exportul nostru în aceste trei țări este mai mare decît în Austro-Ungaria.

D. P. P. Carp. D-lor, ați auzit eri și astăzi pe doui din membrii cei mai însemnați ai opozițiunii, unul vorbind cu mai mult de cît obicinuitul său talent, și cel alt cu mai multă de cît obicinuita sa lungime, ca să vă probeze că actul care s'a supus la aprobarea noastră, nu este de cît un act de înaltă trădare, și că noi, votându-l, am demerita de mării Domni Ștefan, Mircea, Vlad și de toți eroii cari ilustrează trecutul nostru.

Voci. La tribună.

D. P. P. Carp. D-lor, m'ați invitat să vin la tribună, căci în adevăr trebuie să dăm discuțiunii de față o solemnitare mai mare de cît chestiunilor obicinuite, fiind că suntem în ajunul de a săvîrși actul cel mai important care s'a făcut la noi de la unire și de la fundarea dinastiei; suntem în ajun de a săvîrși neatârănarea noastră economică. Prin urmare, înțeleg prea bine să dați acestei chestiuni o solemnitare mare, și să așcutați cu luare aminte toate obiecțiunile cari se supun majorității. D-lor, s'a tratat această chestiune din punctul de vedere politic; argumentele însă aduse de D. Brătianu nu sunt tocmai convingătoare. D-sa ne zice: D-lor, demeritați astăzi de gloriosul trecut al părinților noștri; însă nu ne probează cu nimic, cum demeritam de acel trecut. D. Cogălniceanu zice: D-lor, compromiteți situațiunea D-v. față cu străinul; însă, nu ne probează cu nimic, cum compromitem această situațiune.

D-lor, să tratăm chestiunea mai întîiu în partea politică, și aci vă mărturisesc că nu înțeleg de a se juca rolul de *Miles sgloriosus* din comedia latină, de a vorbi de opunerea ce trebuie să facem contra cutăreia și cutăreia puteri, de trîmbița de rebel pe care o suna adineauri pentru a înlătura cotropirea de care sîntem amenințați. Nu înțeleg cum se pot face asemenea argumentațiuni.

D-lor, care este situațiunea noastră? Legați cu Poarta Suverană prin lanțuri politice, am susținut tot d'auna și susțin și azi, că sub punctul de vedere economic am fost și suntem liberi.

Aceasta este, în puține cuvinte, situațiunea noastră po-

litică. Ea ni s'a contestat însă, și nu numai de Poartă în mod direct, ci și din alte părți în mod mai indirect, și ni s'a zis că suntem legați cu Poarta nu numai prin legături politice, ci și prin legături economice. Noi am protestat. O notă însă nu este suficientă ca să creeze un drept, și odată cu protestarea, trebuia să probăm prin un fapt, că suntem în stare a'l exercita. Ei bine, această probă vi se cere astăzi prin votarea acestei convențiuni.

Ni s'a zis: nu aveți de cît să urcați tarifele și atunci ați probat prin un fapt îndeplinit, cum că nu sunteți legați prin lanțuri economice cu Poarta. Foarte bine; însă, suntem noi siguri, că dacă nu vom avea un act internațional, care să consacre acel drept, suntem siguri că vom găsi toate puterile aplecate să primească aceste tarife? Când însă vom fi legați cu o putere prin un act internațional, cari vor fi acele puteri care vor zice că nu recunosc această internaționare? pe cînd dacă avem făcute numai tarife la granița noastră, fie care din puteri, după placul său, poate să zică: tu poți crede că ai dreptul acesta, însă internaționalitatea acestui drept nu'l recunosc; prin urmare, orice putere poate să primească aceste tarife, dară eu nu le primesc.

Însă, D-lor, situațiunea se schimbă cînd ne găsim față cu un act internațional, cînd dreptul nostru nu este numai o afirmațiune, ci este recunoscut oficial, și atunci noi, față cu Poarta, am dat probe că ea singură se îndărătnicește a ne contesta un drept pe care toată lumea ni'l recunoaște.

Eată, D-lor, în puține cuvinte, care este starea politică a noastră. Să lăsăm la o parte pe Ștefan-cel-Mare și pe Mihai-cel-Brav, căci ei, pentru timpurile lor, au făcut tot ce au putut. Să recunoaștem însă că, schimbîndu-se timpurile, se schimbă și mijloacele, și că noi, fără să scoatem paloșul, putem crea neatîrnarea noastră economică; prin urmare, nu ne mai trimiteți cu trîmbița răsboinică la fruntarii, ca să le apărăm.

Vin acuma la ceea ce s'a numit din partea preopinienților chestiune socială, chestiunea Evreilor. Discutînd chestiunea, voi lăsa la o parte modul meu personal de a trata chestiunea, căci sub acest punct de vedere am dat probe de un evreofilism care a displăcut chiar la unii din amicii mei. Voi discuta numai din punctul de vedere legal.

Cînd se tratează cu o putere, și se cere o excepțiune de la drepturile generale, trebuie să se aducă oareși care

argumente în favoarea acelei excepțiuni. Toate tratatele de comerț, din toate țările lumii, puteți citi art. 1 al tutulor convențiunilor încheiate, stipulează perfecta egalitate între diferiții supuși. Noi venim astăzi și facem o derogățiune la această reciprocă stipulațiune din toate tratatele. Pe ce am putut noi să ne bazăm ca să cerem această derogățiune? Nu pe opiniunra publică; nu pentru că cutare sau cutare lucru va fi greu de executat la noi, dar cu legile noastre existente. Așa am zis străinilor: Evreii, după Constituțiunea noastră, nu pot poseda imobile rurale; prin urmare, nu putem noi să nu introducem în tratat această restricțiune; am mai zis: comuna, după ea, 'i poate împedica de a șede în comunele rurale. Eată o bază legală în puterea căreia putem să cerem ca să se introducă această derogățiune în convențiune. Vă întreb însă, care este textul de lege care oprește pe Evrei a cumpăra și a posedă imobile urbane? Chemați toți legiștii țării, și veți vedea că toți vă vor spune, că nu este nici un text care să oprească aceasta; aceasta nu se deduce de cât dintr'o interpretare întortochiată, între romîni și străini, între romîni cu drepturi și romîni fără drepturi politice, între streinii de rit israelit. Aceasta este singurul lucru pe care s'au întemeiat unele din tribunale de au zis, că n'au drepturi Evreii să poseadă imobile în tîrguri; și cînd aceasta? Cînd avem texturi pozitive de legi care dau asemenea drepturi Evreilor, cari aveau permisiunea aceasta chiar sub regulamentul organic; căci chiar atunci Evrei puteau posedea imobile urbane.

Ei bine, cînd nu este un asemenea text de lege, cu ce voiți D-voastră să venim față cu streinii, să cerem o nouă derogățiune la principiile generale? Prin ce soiul de argumente puteam noi să legitimăm pretențiunea noastră? Înțelegeți dar bine, D-lor, că convențiunea de față, departe de a fi aceea ce spuneți D-v., departe de a fi impunere din partea străinului, a unor drepturi, care nu trebuiau să fie, conține într'însa o derogățiune în favoarea noastră, o derogățiune în contra tuturor principiilor cari le veți vedea în toate tratatele. Și ca să vă zic încă ceva în treacăt, gîndiți D-v. că chestiunea Evreilor aveți să o regulați prin legi și regulamente pe care le încheiați? Nu. În zadar umblați D-voastră și luptați în această chestiune; în zadar se face din această chestiune o chestiune de popularitate; în zadar veți căuta să faceți în astă chestiune ceva prin mijloa-

cele crude și barbare. De ce vă închideți ochii la evidență. In curs de opt ani de cînd vă luptați prin mijlocul represiunii, ce ați obținut? Nimic, absolut nimic. Știți cum puteți să deslegați această chestiune? Să vă spun eu. Să mi dați voe să aduc înaintea Adunării un fapt petrecut în societatea «Junimei» de la Iași.

Intr'o seară am discutat chestiunea Evreilor pînă la 3 ore din noapte; unii erau contra, alții pentru, fără ca să ne putem convinge unii pe alții, ca tot d-auna cînd pasiunile se amestecă în asemenea chestiuni. Eșind de acolo ca să mergem pe acasă, zărim tocmai la ușa casei din care eșiam, un biet Evreu care lucra la 3 ore după miezul nopții, la meseria sa; un adevărat tablou al lui Rembrandt. Dintr'o cîrciumă de alături eșiau trei lucrători romîni, cîntînd cîntece patriotice și plini de vin. Am arătat atunci contrazicătorilor mei acest contrast și le-am zis: iată toată chestiunea Evreilor! Voiți să concurați în mod biruitor cu Evreii, fiți muncitori, fiți sobri, fiți economi ca dînșii și nu veți mai avea de ce vă teme. (Murmure). Ceea ce am zis atunci, o repet astăzi: în concurența muncii stă dezlegarea chestiunii Evreilor.

Las chestiunea socială de o parte și viu la partea economică. D. Brătianu s'a întins mult asupra părții de navigațiune cuprinsă în această convențiune, și ne-a vorbit de starea creată de prințul Știrbei; a uitat un lucru numai: a uitat că din timpul prințului Știrbei și pînă astăzi a intervenit convențiunea de la Paris, care declară că și Dunărea este supusă tratatului de la 1815 asupra libertății navigațiunii. Prin urmare și convențiunea de față trebuia ca în nici un punct să nu deroage la tratatul din 1815, care a fost întins și asupra Dunărei prin tratatul de Paris. Și dacă este vr'o derogățiune care s'a făcut, este în favoarea noastră. Căci la Rhin, care este supus la acelaș tratat, dreptul de peagiu se poate primi pretutindeni.

D. Cogălniceanu mai zice: apoi nu vedeți ce se întimplă? ați făcut o lege care cere să nu se descarce noaptea, și D-voastră dați dreptul de a se descărca noaptea. Uită D-sa însă, că acea dispozițiune introdusă în legea vamală este o prescripțiune ce aiurea nu se aplică de cît la porturile de mare; pe fluvii însă este o libertate mai mare, spre a nu se împedica navigațiunea, și controlul fiind pe fluvii mai ușor de cît pe mare, s'a putut primi ușurarea ad-

misă în toate țările, cum puteți vedea din tratatele privitoare la navigațiunea Rhinului. Și desfid pe ori cine să 'mi arate că în privința aceasta s'a creat pentru noi o stare mai defavorabilă de cât pentru alții; căci dacă vre o derogățione s'a făcut la principiile generale, nu s'a făcut în defavoarea noastră, ci în favoarea noastră.

A mai vorbit D. Brătianu de cabotagiu. Se înțelege că cabotagiul pe malul nostru, pe teritoriul nostru, este al nostru; precum se înțelege că cabotagiul austriac pe teritoriul și malul austriac este al Austriei. Ce nevoe să menționăm anume un drept care este recunoscut, și care nu se poate tăgădui, căci cabotagiul român pe malul român, aparține României.

Cred, D-lor, că mă veți scuti de a răspunde la argumente ca acele cum că avem să facem două linii de vamă, de oare-ce convențiunea prevede dreptul de a cere la graniță oare care documente; aceasta se va regula prin răvașe de drum, pe cari fie care primar le va cere, fără să avem nevoe de două cordoane ce ne vor cere o cheltueală de atâtea milioane. Asemenea cu vama. Din cauza că pentru înlesnirea călătorilor și a comerțului s'a prevăzut oare egale pentru ambele expedițiuni vamale, D. Brătianu conchide la respingerea convențiunei. E cam trivial acest mod de a procede, și mă mir cum opozițiunea nu'și dă osteneala de a discuta mai serios.

A vorbit D-sa de vinuri, a dat cîte va exemple, a zis: «D-lor, este cît va timp cînd noi puteam concura cu vinurile austriace, dar acum nu mai putem concura de cînd s'au pus taxe mari acolo».

Ar crede cine-va că acum 15 ani, podgoriile noastre puteau lupta cu Ungaria și că văzînd aceasta, Austria ar fi sporit taxele. Ei bine, știți, D-lor, de cînd datează taxa asupra vinurilor în Austria? De la tratatul de Passarovitz. De atunci este mai bine de 100 ani! Cum dar voește D. Brătianu să dăm argumentelor D-sale o serioasă atențiune, cînd vine și ne cere șeșe luni ca să studieze această chestiune în care 'i lipșesc pînă și noțiunile cele mai clementare? Două zeci ani de ar avea D. Brătianu, și încă nu va putea înțelege de ce este vorba. Ca să studieze cine-va un lucru 'i trebuie o sumă de cunoștințe elementare, fără care ori ce studiu special devine nefolositor; ei bine, aceste cunoștințe elementare, D. Brătianu nu le are, și

cînd 'i am acorda amînarea de șeșase luni, ne-am găsi după aceste șeșase luni față cu tot acea insuficiență ce ne-a probat'o D-lui astăzi.

Ne mai zice D-sa, că grînele noastre sunt mai eftine de cît cele ungare. Aș întreba atunci pe D. Brătianu, de ce Ungaria a pus o taxă la fruntarii ca să nu poată intra? Nu, D-lor, nu sunt agricultor prea savant și nu este nevoie să fiu, pentru ca să vă spun un lucru știut de toată lumea: că pînea la noi se produce cu a 4 parte mai eftin de cît în Ungaria. În anul acesta chila Moldovei s'a vîndut 4 galbeni și 6^{1/2} chila Romîneasă; pe cînd o chilă de grîu la Pesta a costat 6^{1/2}, 7 și 9 galbeni. Prin urmare, vedeți că în teză generală pînea romîneasă este mai eftină de cit pînea ungurească.

Ați vorbit și de făină și ați zis: vedeți, făina ungară intră liberă la noi și este mai eftină de cît a noastră. Chiar așa să fie, unde este răul?

Vindem grînele scump, și mîncăm făină eftină.

De ce D-v. voiți, în interesul unei industrii nedezvoltate încă, ca aceea a morilor, de ce D-v voiți ca să împiedicați întreaga populațiune de a găsi un nutriment eftin, cînd în nici o țară din lume nu veți vedea că se proteje o industrie prin măsuri ce scumpesc pînea.

În veri-ce țară din lume și în tot d'auna se fac protecțiuni asupra obiectelor de consumațiuni, dar nu asupra acelor obiecte de prima necesitate. Și ar fi un crud tratat de comerț, care, sub cuvînt că proteje morile, vine și impune obiectul cel mai necesariu, adică pînea celui sărac (aplauze). Prin urmare, vedeți că pe de o parte interesele noastre sunt ca să vindem grînele mai scump, și pe de altă parte să mîncăm făină mai eftină de cît este în toată lumea. Și cît pentru mori, nu mă interesez de soarta lor, din cauza că întreprinzătorii lor nu și-au dat osteneala ca să producă eftin, ca acele din străinătate. Voiesc să producă marfă rea și scumpă, și să fie protegiată. Ei bine, nu avem acest drept. Noi acordăm protecțiune acolo numai unde vedem că cu toate ostenelele, concurența nu este posibilă.

Da! acolo venim în ajutor; dar nu și acolo unde industriașul nu 'și-a dat osteneala ca să fie la înălțimea întreprinderii sale.

Prin urmare vedeți, că și acest argument nu poate fi adus în contra acestei convențiuni.

Vin la zahăr. Zaharul, zice D-sa, este protejat. În adevăr, așa este ! Inșă nu plătește taxele comunale ; protecțiunea devine deci iluzorie. D. Brătianu bazează această argumentațiune pe temeiul că zahărul, de și obiect de consumațiune, inșă nefiind trecut în tabela tarifelor ca *denrées coloniales*, nu mai este privit ca comestibil. Ce ați zice D-v. dacă am spune că petroleul nu este un combustibil sub cuvânt că în tabele se află trecut între minerale ? Ori unde veți trece zahărul, el rămîne un comestibil și prin urmare va fi taxat la intrarea în comune chiar fără să avem similariul. Cu acest mod de argumentare putem respinge ori ce convențiune. Nu o convențiune ca aceasta în care ambele părți au și foloase și sacrificii, dar chiar una prin care am cotropi noi Austria.

D-lor, se cere din partea opozițiunii amînarea acestei convențiuni sub pretext că nu au avut vreme a o studia și cu toate acestea nu a rămas un singur paragraf, o singură pãrticică a convențiunii, care să nu fi fost studiată și condamnată, se înțelege, cu argumente ce erau la înălțimea fie-cãrui contradictoriu. Unii cu talent, alții, din cauză de boală, fără talent (ilaritate). Inșă, D-lor, nu am găsit în toate argumentațiunile D-lor un singur argument care să răspundă la obiecțiunile fundamentale puse înaintea D-v. de D. Strat. Nu mergeți, zicea D-sa eri, la cutare și cutare specialitate, la cutare mică industrie uitată în vre un colț al țarei, ci considerați producțiunea totală.

Ei bine, dacă veți lua producțiunea în bloc, veți vedea că prin această convențiune căpătați avantaje mai mari de cît cele de pîna acum. Și D. Strat v'a probat, că din 18 milioane și jumătate fiorini ce facem negoț de export în Austria, 16 milioane și jumătate sunt avantagiate. Prin urmare, ori cum veți argumenta, nu puteți eși din acest fapt, cum că convențiunea de față dă imense avantaje.

Ș'apoi, să nu uităm că și sistemul protecționist are marginile lui. Să nu credeți că prin o protecțiune, chiar mare, puteți în fie care țară și în toate împrejurările să creați o industrie ; luați exemple de aiurea, și vedeți că în țările unde agricultura nu a primit întreaga sa desvãluire, chiar o protecțiune puternică nu desvoltă industria ; căci capitalurile au în agricultură un cîmp mare de activitate și

aceasta cu risc mai mic de cît în industrie. Ungaria, de exemplu, face tot ce poate ca să-și proteagă industria ei ; cu totea acestea, fiind o țară în condițiunile ce le indic acum, industria nu naște de cît anevoie. Asemenea America de Sud. Știți că una din cauzele rezelului de secesiune au fost tocmai tarifele urcate în contra cărora Sudul a protestat văzînd că, ne fiind în stare a se desvolta în Sud, ele îngreuiiau numai pe consumator fără nici-un folos.

D-lor, nu e bine ca D-voastră sa protejați deodată mai multe lucruri, și să credeți că o țară poate produce în sînul ei toate lucrurile. Ceea ce trebuie protejat mai cu deosebire, sunt produsele acelea care se află strîns legate cu starea momentană, adică la noi agricultura ; și acestea s'au protegiat prin convențiunea de față precum e, de exemplu, zaharul și spirtoasele.

D. Cogălniceanu a zis că tarifele dinpreună cu cheltuelile de transport nu se sue de cît la 40 sau 45. Apoi, D-lor, cu asemenea taxă produsele sunt destul de protegiate.

Ni se zice : veți avea un proces cu antreprenorii băuturilor spirtoase ; însă un articol special ne dă voie de a impune la graniță ori ce taxe de consumațiune ce sunt admise.

Prin urmare, noi, care nu am dat în antrepriză alta de cît o taxă de consumațiune, vom da asemenea dreptul concesionarilor de a percepe la graniță aceiaș taxă pentru fie-care vadră care intră.

Nu înțeleg dar pentru ce să ne spună că acei domni concesionari au sa ne deschiza un proces, sub cuvîntul că au să intre rachiuri străine în țară.

Noi le am dat în antrepriză taxa consumațiunii băuturilor, și D-lor o pot percepe.

Acestea, D-lor, dacă nu mă înșel, sunt principalele argumente care au fost puse înaintea D-v. de onor. oratori care au combătut convențiunea. Se poate, D-lor, ca experiența care n'o avem încă astăzi, dar pe care o vom cîștiga, să ne probeze mai tîrziu ca în această convențiune sunt părți care pot fi pasibile de perfecțiune. Atunci vom amenda ce va fi de amendat. În așteptare, pericolul nu e mare. Nu cunosc un singur exemplu în istorie, care să ne arate, că în 10 ani s'ar sdruncina starea economică a unei țări așa de profund, în cît să nu mai fie mijloc de îndreptare.

În țesă generală, agricultura română va primi un avânt însemnat, și obiectele cari stau în raport cu starea noastră industrială de azi sunt destul de protegiate; iar în cît privește cele l'alte obiecte, repet, D-lor, că nu înțeleg pentru ce noi am cere o protecțiune care nu este nici în interesul consumatorilor, nici în interesul industriei.

Din toate aceste puncte de vedere, vă rog să votați această convențiune și în cît privește cuvîntul de rușine, întrebuițat de D. Brătianu, zicîndu-ne că ar fi o rușine de a vota această convențiune, vă mărturisesc, D-lor, că n'am avut rușine în viața mea de cît de un lucru: de a face ceva care 'l crez în contra conștiinței mele. Apreciațiunile individuale ale D-lui Brătianu și altor adversari nu m'au preocupat nici o dată cîtuși de puțin; căci atunci cînd e vorba de apreciațiune, aș putea la rîndul meu întreba pe D-nu Brătianu, cum D-lui, după ce a studiat atît de bine această convențiune, vine și zice că e o rușine de a o vota.

În urma acestei cuvîntări, convențiunea a mai fost desbătută de Ministrul finanțelor, de Primul-ministru, de Ministrul de externe și de deputatul V. Alexandri. Proiectul de lege al convențiunei a fost adoptat cu 68 contra 22 voturi.

APĂRAREA D-LUI MAIORESCU

Sedința de la 17 Ianuarie 1876

La desbaterea budgetului rectificativ al Ministerului instrucției publice, ministrul T. Maiorescu se plânse că n'are mijloace spre a constrânge pe profesorii universitari ca să-și împlinească datoria; dacă iar da judecătii, tribunalele universitare li-ar achita. De aici pornește interpelarea deputatului A. Pascal, care spune că acuzațiunile aduse profesorilor sau sunt drepte, și în acest caz ministrul trebuie să dea judecătii pe cei vinovați, sau sunt nefondate, și atunci aduc disprețul și desconsiderațiune acelor care sunt chemați să dea direcțiune tineretului. Acuzațiunea adusă tribunalelor universitare nu este dreaptă; penalitățile legii sunt destul de aspre.

Acuzațiunea ministrului nu este deci, adaogă Pascal, nici dreaptă, nici exactă

Președintele Camerei, Dim. Gr. Ghica impută deputatului Pascal forma cuvântărei sale, pe cînd ministrul instrucțiunei explică de ce a fost nevoit să ia măsuri în potriva anui profesor de drept roman, care își făcea cursurile în mod foarte neregulat.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. D-lor, dacă am aveà putere ca să punem înaintea ochilor unor oameni oglinda în care ar putea să-și vază chipul lor moral, cred, că s'ar înfiora ei singuri de imagina ce ar vedeà în acea oglindă. Sunt sigur că D. Pascal nu și-a dat seamă de ceea ce face cînd a venit a face în sînul acestei Adunări interpelarea care a făcut-o și cînd a întrebuițat ca s'o facă, modul și expresiunile cari le-a întrebuițat.

Nu voiu trată chestiunea din punctul de vedere al prolegomenelor D-lui Pascal, căci ele nu erau menite decît de a i da prilejul să vie înaintea Adunărei cu o acuzațiune, pe care cutez a zice că erà nedemnă de această Adunare, și nedemnă chiar de D-sa. Sunt autorizat cu atît mai mult a vorbi în această chestiune, cu cît eu, ca ministru al instrucțiunei publice, am casat această sentință care a adus-o D-sa în sprijinul acuzațiunei sale. Imi veți permite să pun

lucrurile în adevărata lor lumină, și atunci veți vedeà dacă D. Pascal are cuvinte de a se felicita de ceea ce a făcut astăzi.

D. Maiorescu, dacă ar avea vre odată îndoială despre meritul său, această îndoială ar trebui sigur să dispară gândindu-se că în toată viața lui a fost expus la urile cele mai implacabile și la atacurile cele mai violente, dar totdeodată a avut fericirea de a avea lângă dînsul și amici cari l-au apărat totdeauna, fiindcă erau convinși și de dreptatea lui și de meritul său.

Și aceasta, D-lor, nu datează de astăzi. De cînd D. Maiorescu a venit în țară, a avut un țel fixat și spre acel țel a ținut continuu, fără să se desmintă un singur moment. Astfel D. Maiorescu nu a așteptat venirea sa la putere pentru ca să deștepte uri înverșunate în contra sa, și dacă D-sa este azi ministru de culte, este pentru că dela primul pas a știut ce voește și a voit cu stăruință îndeplinirea scopului său. Prin urmare erà natural, D-lor, ca să nască o luptă crîncenă între D. Maiorescu și acei cari împărtașeau credințele sale cu acei pe cari D-sa trebuia să-i lovească spre a introduce în instrucțiune reformele ce-și propuse.

Dar să venim, D-lor, la cazul de față. D. Maiorescu erà atunci bolnav. Noi toți din Iași, cari trăiam zilnic cu dînsul știm că D-sa avea la urechi niște dureri atît de mari încît erà amenințat de surzenie. Atunci, după îndemnul medicilor din Iași, își cere un concediu și se duse la Berlin ca să se caute; și după lecuirea sa, se întoarce. D. Mirzescu, ministru pe acel timp, care aparține și D-lui la acei cari au căutat să prigonească în totdeauna pe D. Maiorescu pentru ideile sale, a profitat de acea ocaziune. A zis că un om care se duce la Berlin nu poate să fie bolnav, ceea ce erà absurd ca argument, a dat în judecată pe D. Maiorescu și l'a destituit. Apoi vă întreb, D-lor, dacă argumentul D-lui Mirzescu poate fi considerat ca serios, dacă un om poate fi considerat ca bolnav numai atunci cînd nu se poate mișcă și dacă se poate da o sentință prin care să se înflige unui profesor o pedeapsă atît de gravă ca destituirea, pe simplul cuvînt că nu a fost bolnav pentru că s'a dus la Berlin? Cu toate acestea pe o asemenea bază falsă și pe o procedare violentă din toate puterile s'a întemeiat D. Mirzescu pentru a destitui pe D. Maiorescu, și aceasta cu o procedare în care ura și hotărîrea luată de mai înainte apărea la fiecare pas. Să vedem, D-lor, ce zice

legea instrucțiunii publice relativ la procedura ce trebuie să urmeze pentru a se da în judecată un profesor. Legea zice că ministrul acuză, tribunalul de profesori judecă în prima instanță și comitetul permanent judecă apelul. Așa s'a urmat în cazul de față? Nu. Comitetul permanent, adică instanța de apel, acuză. Ministrul, în contra legei, prezidă tribunalul de profesori și astfel la fiecare pas vedem că se sustrag acuzatului toate garanțiile pe cari le cerea legea.

Așa sta lucrul la căderea D-lui Mirzescu. Viind după aceea eu la minister, m'am aflat în față cu sentința pe care după lege aveam dreptul de a-i da sancțiunea domnească sau să o casez. Văzînd viciile de procedare și călcările de lege ce s'au urmat cu darea acelei sentințe, nu am supus sentința la aprobarea Domnitorului. Mi-aduc aminte că în privința aceasta s'a făcut chiar o interpelațiune în Senat, asupra căreia, după ce s'a ascultat d. Racoviță care a susținut că după lege eram în dreptul meu a nu aplică o asemenea sentință vicioasă și nedreaptă, Senatul a trecut la ordinea zilei. Imi pare că acea interpelațiune a fost făcută de D. Deșliu; nu sunt sigur de aceasta, dar știu că D. Deșliu are specialitatea interpelațiilor în Senat.

Aceasta este, D-lor, chestiunea în toată goliciunea ei. Sub cuvînt că un om care este bolnav s'a dus la Berlin ca să se caute, a surprins buna credință a șefului său, el s'a destituit și nu se observă niciuna din garanțiile ce legea dă acuzatului. Vă întreb, cînd un deputat vine și, întemeiat pe niște date atît de fragile, face asemenea acuzațiuni, și pretinzîndu-se expresiunea corpului profesoral, ceea ce în această chestiune n'o admit pentru onoarea chiar a corpului profesoral, îi refuză D-lui Maiorescu încrederea și stima ce avem pentru D-sa, cum credeți D voastră că ar trebui să calific o asemenea purtare a D-sale? Eu nu o voi califica, nu din cauza D-lui Pascal, dar pentru respectul ce datoresc Camerei.

Deputatul G. Meitani, propune o moțiune de neîncrederea Camerei față de d. Maiorescu, Camera nu adoptă moțiunea și trece la ordinea zilei.

DESFIINȚAREA INTERNATELOR STATULUI

Sedința de la 5 Februarie 1876

Camera discuta proiectul de lege al învățămîntului public alcătuit de d. T. Maioroscu, pe care și-l însușise noul ministru al instrucțiunii, d. P. P. Carp. Deputatul I. I. Pală se ridică în contra desființării internatelor liceale, așa cum o prevedea art. 132.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Onorabilul D. Pală, cu ocaziunea internatelor în discuțiune, s'a ocupat și de alte cîtevâ chestiuni asupra căroră îmi veți permite a mă întinde puțin și eu la rîndul meu. Mai întîiu răspund la o chestiune personală ridicată de D-sa. Declar, D-lor, ceea ce am declarat dejă în Adunare, cînd am arătat că nu retrag legea,—declar că mențin legea în condițiunile arătate în Adunare de predecesorul meu, și că în privința aceasta ministerul nu e schimbat prin înlocuirea D-lui Maiorescu cu D. Carp.

Acum D. Pală a vorbit și de un grup — asupra căruia voiui vorbi, și eu pentru a termină cu chestiunea personală—de un grup care își are centrul său la Iași, al cărui șef ar fi D. Maiorescu și care ar aveâ tendințe cosmopolite, adică care ar tinde la distrugerea naționalității în țara noastră. Eu făcînd parte din acel grup, negreșit că acuzațiunea adusă de D. Pală acelu grup nu poate de cît să atingă, să micșoreze, să nimicească chiar influența mea de ministru; căci ce însemnează, D-lor, un ministru al unei țări care ar tinde să distrugă naționalitatea țării sale? Negreșit că un asemenea ministru nu poate să stea un moment măcar în capul afacerilor. Să ne înțelegm însă, D-lor, în ce voîți D-v. să fim naționali? În cele ce privesc Statul și politica sa?

Ei bine, în privința aceasta nu veți putea niciodată să ne arătați un singur act al nostru prin care să ne dovedîți

că noi nu am avut întotdeauna inima tot atît de caldă pentru naționalitatea noastră ca și D-voastră.

Voiți să fim naționali în privirea culturii? Dar atunci vă întreb unde vă este cultura națională? Atunci pentru ce toate încercările făcute de toți în țara aceasta, și de noi și de părinții noștri, pentru a lua din țările străine tot ce constituie cultura unui Stat? De sigur ar fi fost mai bine să fie altfel. Acolo unde cultura se poate face fără amestecul predominant al unei culturi străine, precum avem în istoria modernă exemplul Angliei, acolo cultura are un caracter individual mai puternic.

Cînd poporul român s'a trezit însă în fine după o lungă adormire și și-a deschis toate porțile prin cari toate ideile puteau să intre, atunci România a fost silită, sub pedeapsă de a periclita existența sa, să se pue cu o oră mai înainte la înălțimea culturii occidentale, și, în grăbirea ce instinctiv am avut, am aruncat de la noi și ultimul vestigiu al culturii noastre anterioare; și aceasta a făcut-o țara întreagă. Deosebirea între noi nu este alta de cît că fiecare și-a ales cutare sau cutare civilizațiune occidentală. De aceea dacă D-v. voiți de la mine ca sub punctul de vedere al politicii, să fiu național, ei bine, aceasta am făcut-o și o voi face întotdeauna. Dacă voiți să fiți naționali sub punctul de vedere al culturii, întreb încă odată: unde vă e cultura națională? Cred că cu acest puține cuvinte am redus acuzațiunea D-lui Pală la adevărata ei valoare.

Vin la chestiunea internatelor, și aci să-mi permiteți să tratez această chestiune sub două puncte de vedere; să o tratez sub punctul de vedere al internatelor gratuite, să mă întreb dacă Statul este obligat să dea întreținerea materială; și al doilea, sub punctul de vedere al internatelor plătite. Sub întîiul punct de vedere, care este menirea Statului? Să ne uităm puțin cum se produce desvăluirea organică în Stat? Se produce prin un joc de puteri, a cărui analiză este atît de grea, în cît intervențiunea Statului poate să devie fatală, rupînd proporțiunea ce trebuie să existe în diferite părți ale activității naționale. Naște deci întrebarea dacă Statul trebuie să se amestece într'aceasta. Părerea D-lui Pală este, da; a mea, nu. Și cînd D. Maiorescu a venit și v'a spus care este datoria Statului, a vorbit cu mult cuvînt, pentru că datoria Statului este să pună la dispozițiunea populațiunii numai instrumentul necesar care servă

la dezvoltarea cutărui sau cutărui factor al activității individuale. Cu această ocaziune s'a vorbit de aristocrație, de burghezie. Nu intru în aceste chestiuni; voiu reveni însă asupra definițiilor false ce s'au dat în această Adunare; căci ele sunt hotăritoare pentru chestiune.

Ce este, D-lor, o aristocrație? Unii au zis că semnul ei distinctiv este puterea teritorială; alții, ereditatea sa; alții, titlatură. Putere teritorială? Dar aristocrația Veneției eră o putere teritorială? Aristocrația de la Roma eră ea titlatură! Cea de la Atena, înainte de Pericles, eră ea oare ereditară? Și cu toate acestea erau aristocrații și aristocrații puternice.

Nu, D-lor, semnul distinctiv al aristocrației este că ea are exclusiv puterea și dreptul de a se ocupa de afacerile publice.

Acum, cînd noi prin legea actuală voim să dăm un mijloc activității individuale, în cît în țara aceasta să vină la putere, nu o clasă, nu un protejat: cutare om sau cutare clasă, dar să vie la putere, ori care în virtutea muncii sale, de ce sunteți în contra noastră?

Ținta noastră este ca în țara aceasta fiecare să-și ia locul la care are drept prin munca sa, prin știința sa, și care muncă va fi mai tare de cît alta, aceasta se va proba prin jocul natural al forțelor.

Răul internatelor gratuite este că D v. intervenind în această mișcare naturală, aruncați în balanță puterea Statului și deschideți cutare sau cutare parte a activității naționale și produceți astfel o adevărată declasare. Și vom avea oameni cari, neputînd face, propria lor fericire, se cred apți a face fericirea unui popor întreg, și vor veni cu utopii, cu idei vagi și generale, să aplice în numele libertății, egalității și fraternității teoriei resturnătoare de orice dezvoltare națională.

Odată ce am expus această stare de lucruri generale, înțelegeți prea bine că teoria absolută trebuie să fie că Statul nu este dator a da gratuit întreținerea materială, și dacă este vorba că, pe ici pe colo, se va ivi cîte un geniu, după cum zice D. Pală, noi nu putem pentru asemenea excepțiuni să periclităm întreaga organizațiune socială. Statul nu este obligat să dea de cît numai instrumentele, adică învățămîntul gratuit; însă întrebunțarea ce se va face cu acest instrument nu atîrnă de cît de brațele acelea cari le

întrebuințează, și în loc să cerem de la Stat de a facilita exercițiul acestui braț, trebuie să cerem ca Statul să-l lase să se întărească singur, căci întărirea factice ce-i va da Statul nu va produce de cît iarăș o desvăluire factice.

Acum, D-lor, viu la partea a doua. Odată ce am zis că internatele nu sunt favorabile unei bune organizațiuni sociale, atunci cînd Statul ar da întreținerea materială; se naște întrebarea dacă ele pot fi bune atunci cînd sunt plătite, precum este în Franța.

Mai întîiu, D-lor, să urmăim istoria acestor internate. Aceste internate mai înainte de Napoleon cel mare, atît în Franța cît și în celelalte țări, nu erau de cît niște stabilimente private; astfel eră de exemplu în Prusia institutul de la Halle, care eră făcut de proprietari privați; tot așa eră institutul din Liegnitz din Silesia.

Erau și în Franța asemenea cîteva școale, unde proprietarii, particularii, congregațiunile dădeau întreținerea și totdeodată direcțiunea intelectuală și morală. Inșă cînd a venit Napoleon și cînd a trebuit să primească în sarcina sa pe copiii tuturor acelor cari căzuse întovărășindu-l în marșul său triumfal din un capăt al Europei la altul, numai de atunci s'au făcut internate în contul Statului. Prin urmare nu este un lucru general acest fel de instituțiune, și cînd citați exemplul Franței, noi nu-l putem privi de cît ca o excepțiune, ca continuarea periculoasă a unei stări anormale. Zic primejdioasă pentru că nu trebuie să nesocotim legea naturii.

Cînd D-v. extrageți pe copil de la căldura naturală care i o dă familia, putem zice a priori că el nu va ajunge niciodată la desvoltarea aceea la care ar fi ajuns altfel.

Eu aș primi internatul numai atunci, cînd mi se va da proba temeinică că este absolut imposibil în țara noastră ca copilul să fie crescut în familie. Aș primi atunci, cînd la noi ar fi ca la Sparta, unde familia eră condamnată, unde nu se însotea de cît om frumos cu femeie frumoasă ca să producă copii frumoși; atunci aș înțelege să zic că toți acei copii să meargă și să mănânce în comun *supa neagră*. Dar cînd noi ca bază socială avem familia, vă întreb cu ce cuvinte veniți D-v. să sprijiniți niște așezăminte cari sunt de natură a distruge tocmai baza noastră socială? Noi, din contră, trebuie să zicem familiei: dacă nu ai deprinderea a-ți crește copiii, eu, Statul, nu pot să favorizez

asemenea tendință, și mă opun la orice cerere a populației, care ar avea drept consecință întinderea unei propensiuni fatale.

Dovadă, D-lor, că necreșterea în familie are rezultate triste, vă pot da exemple de ceea ce se întâmplă în internate. Apoi, fac apel la D-v. toți cari ați avut ocaziunea să vedeți fructele acelor internate, să-mi spuneți dacă ați voi ca copiii D-v. să sufere ceea ce suferă de multe ori copiii din internatele din Franța. Este evident că sub punctul de vedere al igienii și al moralității, internatele nu pot fi privite de cât ca un rău într'un Stat.

Acum, D-lor, v'am pus în pozițiune de a judecă asupra internatelor gratuite, ori plătite — și aceasta nu am făcut-o ca să vă impun vre-un vot oarecare; însă a trebuit să nu abdic la dreptul de a răspunde D-lui Pală, care a zis ca eu să nu susțin suprimarea internatelor, dar că voesc să am 10—20 voturi mai mult în favoarea acestei legi. Datoria mea a fost ca să spun părerea guvernului în această privință. D-v. veți judecă între D. Pală și între mine, și mă voiu supune, căci nimeni nu poate face fericirea unei țări în contra voinței ei. Voiți internate? Le puteți avea. În fine adevărul va triumfă. Numai nu uitați că triumful adevărului se manifestă tot atât prin înflorirea popoarelor cari'l recunosc, cât și prin decăderea acelor cari-l nesocotesc.

Mai vorbesc în această chestiune deputații T. Maiorescu, C. Nanu, C. Brăiloiu, Cesar Boliac. Suprimarea internatelor liceale se votează cu 51 voturi contra 24.

ASUPRA UNOR CATEDRE DE LA FACULTATEA DE DREPT

Sedința de la 7 Februarie 1876

Deputatul T. Maiorescu arătase cari sunt principiile cari l'au condus să făcă unele schimbări în programul studiilor dreptului, stipulând studii mai ușoare pentru aceia cari vor dobândi diploma de licențiat, mai grele pentru aceia cari se vor prezinta la examenul de doctorat. Deputatul B. Boerescu nu aprobă acest punct de vedere și printr'un amendament propune menținerea catedrelor a căror schimbare era prevăzută în proiectul de lege al învățămîntului.

D. P. P. Carp, ministru al cultelor și instrucțiunii publice. D-lor, la acest articol, s'a produs, în ședința de ieri, mai multe critice pe cari le găsesc mai pe toate coprinse în amendamentul D-lui Boerescu, și trebuie să vedem dacă cele coprinse în acel amendament au temeiul lor de a fi. D. Boerescu cere suprimarea enciclopediei dreptului, pe care o găsim în acest proiect, sub cuvînt că acest curs ar fi aparținînd la partea superioară a învățămîntului. Aci suntem în cîmpuri cu totul contrarii, dar sunt convins că în urma explicărilor ce voiu da și în privirea practicei, D-sa se va uni cu mine.

D-lor, care a fost unul din puncturile de divergență între D-nii Maiorescu și Boerescu în ședința trecută? A fost următorul: în universitățile franceze, în partea inferioară, dacă mă pot exprima astfel, a studiilor de drept, se predă această știință într'un mod sec, așa în cît rămîne întipărită în spiritul școlarilor o sumă oarecare de paragrafe, de cunoștințe izolate, fără ceea ce se numește *des vues d'ensemble*; pe cînd studenții de drept din Germania posedă mai mult aceste vederi generale. Acum, dacă vom zice, ceea ce singur D. Boerescu a recunoscut, că nu trebuie să ne punem exclusiv numai pe un teren, nu trebuie să fim

nici absolut de sistemul german nici de cel francez, vom fi cred în dreptul nostru; și aceasta cu atît mai mult cu cît în timpurile din urmă însăși Franța a primit o parte din sistemul german; și ar fi straniu ca, pe cînd Franța recunoaște defectul organizațiunii sale, noi, care o imitam, să nu voim a recunoaște aceste defecte.

Să vă explic, D-lor, ce se înțelege prin enciclopedia dreptului; aceasta echivalează cu ceea ce se numește în filozofie istoria filozofiei; adică, se înțelege a se da studentului vederi generale asupra întregului domeniu al dreptului. Eu la universitatea din Bonn am urmat enciclopedia dreptului în anul întîiu al studiilor mele; francezii au recunoscut aceasta și sunt azi profesori la Paris cari dau enciclopedia dreptului în primul an. Acum, rămîne la D-v. să alegeți: dacă voiți ca studiul să nu aibă de efect de cît cunoștințele analitice, atunci ștergeți enciclopedia dreptului; dacă însă voiți ca, pe lingă acele cunoștinți, elevul să aibă și vederi sintetice asupra întregului cîmp care se numește *drept*, atunci lăsați enciclopedia dreptului.

Eu cred că, după aceste explicațiuni, însuș D. Boerescu nu se va împotrivi, ca enciclopedia dreptului să se învețe și la noi în anul dintîiu.

Acum, dacă știu bine minte amendamentul D-lui Boerescu, D-sa pune istoria dreptului român numai la doctorat. Imi pare că nu este tocmai logic a se pune aceasta la doctorat, pentru că tocmai pentru cei ce se dau la avocatură, adică pentru licențiați, este necesitate de cunoștința practică a legislațiunii noastre anterioare. Inșă eu cred că această materie nu este așa de vastă în cît să fim obligați să facem o catedră specială pentru istoria dreptului român; nu împedică nimic pe profesorul care predă dreptul civil român să facă ca un fel de introduțiune, care nu ar ținea de cît 10 sau 15 lecțiuni făcute în două săptămîni; nu-l împedică nimic pe acel profesor să predea și istoria dreptului român; Și aci cred că D. Boerescu se va uni cu mine și nu va face dificultăți a rămînea așa cu istoria dreptului român.

Mai este apoi un curs de medicină legală, pe care nu cred că D. Boerescu a avut dreptate să-l combată. Și cu toate că eu n'am așa experiență în drept, căci, deși am studiat dreptul, însă nu l'am practicat nici odată, însă, fac apel la D. Boerescu să ne spună, că dacă acuzații găsesc

de multe ori pozițiune favorabilă cauzei lor, este că totdeauna instrucțiunea se face prost, astfel în cît juriul nu este pus în pozițiune de a da o deciziune în cunoștință de cauză.

Aceasta provine mai cu seamă, pentru că toți aceia cari sunt însărcinați cu instrucțiunea nu posed destule cunoștințe de medicină legală. Prin urmare, unde voiți D-v. să puneți acest studiu? La doctorat? Evident că nu. Țelul nostru este de a se pune acest curs acolo de unde au să iasă oameni practici, cari au să devie sau advocați, sau magistrați; și astfel eu cred că acest curs trebuie să rămie acolo unde-l indică proiectul: la licență. Mă unesc însă cu D. Boerescu, că dreptul administrativ, în loc să fie la doctorat, să fie la licență.

Acum, vin la economia politică. Aci D. Boerescu ne-a zis că avem dreptate; economia politică este o știință asă de grea, atât de vastă, în cît recunoaște cu noi, că este foarte greu de a găsi un om special să o predea cu cunoștință absolută de cauză, și de a desvoltă cum trebuie spiritul studenților, pentru ca ei, cari nu au cunoștințe așa de întinse, să poată primi un folos oare care din învățămîntul acesta greu și subtil al economiei politice.

Dar zice D. Boerescu: vă cer numai elemente. Apoi aceasta este tocmai greu; căci, dacă este o știință a căreia elemente sunt încă discutate, este tocmai știința economiei politice. Fac apel la toți aceia cari s'au ocupat cu această materie, dacă asupra definițiunii elementare, care compune această știință, sub toate punctele de vedere, discuțiunea nu este încă deschisă, nu s'a tranșat absolut nimic. Vă pot aduce 20 de volume scrise cari vor diferi toate în opinii. Așa de exemplu, D. Garnier, un om foarte autorizat, vine și zice că toți economiștii, cari au făcut definițiunea creditului pînă acum, n'au știut ce zic; și că el vine cu o noua definițiune care este mai bună de cît celelalte; și astfel se atacă unii pe alții.

Ați văzut că roșii zic că Statul nu e în drept a face conversiune, și alți economiști pretind din contră. Așa, asupra capitalului, asupra rentei, asupra populațiunii, asupra tuturor acestor chestiuni, cari constituie elementele economiei politice, discuțiunea este cu totul deschisă. Prin urmare tocmai în privința elementelor, pot zice, se cere aci o cunoștință mai perfectă ca să ne putem orientă în

acest dedal de definițiuni și de teorii contradictorii, cari n'au găsit o soluțiune definitivă, pentru că știința care s'a crezut că se poate predă în mod abstract, ca toate celelalte științe, este o știință cu totul practică. Prin urmare vedeți cît de greu este de a se zice că să se predeă numai elemente pentru licență

Acum, după ce v'am spus pentru ce știința economiei politice este în sine o știință foarte grea, vin și la pericolul ce ar putea naște, dacă noi vom da elementele de economie politică la niște tineri cari n'au încă mîntea coaptă. Și să vă dau un exemplu, liberul schimb. Economiiștii sunt împărțiți în două: liber schimbîști și protecționîști. Acum, D-lor, toate aceste teorii, ca unele ce nu sunt de cît rezumatul unor fapte reale, pot fi folositoare sau vătămătoare. după starea în care ne găsim. Este evident că Anglia, care produce, cere liberul schimb; pentru ce? Pentru a impune producțiunea ei celorlalte țări. Astfel nu veți găsi nici un economist englez care să nu zică, nu în mod special, nu că este bine pentru Anglia, căci atunci ar da arme adversarilor, dar care să nu zică în mod absolut: că nici o țară nu poate progresa dacă nu va fi liberă schimbistă. Ei bine, D-lor. dacă liberul schimb e bun pentru țările cari produc, este ucigător pentru țările cari nu produc.

Să admitem acum, că avem un profesor care este liber schimbist; să admitem mai departe, că avem un corp legiuitor care este compus numai de liber schimbîști, de școlarii acestui profesor. Ei bine, știți care are să fie rezultatul practic? Că acest învățămînt ar condamna țara aceasta a rămîne totdeauna o țară agricolă, adică, după mine, o țară săracă.

Prin urmare, vedeți cum că dacă Statul trebuie să fie mai aspru, el trebuie să fie acolo unde primejdia este mai mare; și consecința este că noi trebuie să fim cu mare privityghiere, și dacă nu avem un om cu totul serios care să predeă această materie, să preferim de a nu face cursul economiei politice pentru a nu expune tineretul la un învățămînt fals, care poate să fie periculos chiar desvătărei Statului. De aceea, în proiectul de lege, din cauza prudenței, s'a zis că această știință să se predeă la spirite mai mature, și s'a pus în cursul superior, în loc să se pue la cursul inferior.

Acum, D-lor, noi nu avem destui oameni serioși cari

să poată predă în ambele universități această știință ; și de aceea s'a zis că va fi o catedră de economie politică la București, și nu va fi la Iași. Și aci să-mi permiteți să traitez chestiunea și sub alt punct de vedere, și să urmez și pe D. Maiorescu, și pe D. Boerescu în argumentele lor.

Cînd D. Maiorescu v'a spus : eu, D-lor, sustrag economia politică de la universitatea din Iași, nu din cauză că poate nu aș putea găsi un profesor bun, dar din cauză că cîmpul său de activitate, atmosfera în care are să se miște acest profesor, este putredă ; și dacă vom urmà înainte astfel, Statul singur are să ajungă propagatorul unei stari bolnăvicioase.

La aceasta D. Boerescu răspunde două lucruri ; mai întîiu ne zice : dacă veți aveà pe acea catedră un om cum se cade, la înălțimea misiunii sale, pericolul nu mai există și va fi numai folosul, și al doilea : că raul se lecuește prin rău. La întiul argument al D-sale, voi zice că de îndată ce atmosfera în care acel profesor va trăi ca profesor este bolnavă, nesănătoasă, de ar fi el omul cel mai mare, cel mai solid, cel mai învățat, el nu va putea schimbà acea atmosferă, și că lucrurile, chiar cele sănătoase, pe cari el le va spune de pe catedra sa, au să fie intervertite de acei cari îl vor ascultă, în cît și cu un asemenea om rezultatul va fi tot acelaș ca și cînd pe acea catedră ar fi un om puțin serios ca știință și ca cugetare. Prin urmare cînd Statul vede că orice măsuri s'ar luà, în condițiunile actuale, o catedră de economie politică la Iași nu ar face de cît ca răul să se lătească din ce în ce mai mult în contra sa, în contra existenței sale ; cînd Statul vede că de s'ar pune pe acea catedră orice profesor, ori cît de bun sau rău, starea răului de acolo va fi aceeaș, Statul este dator a suprimà acea învățatură de acolo, pînă cînd starea actuală în care se află spiritele din acea localitate se va schimbà.

În cît privește teoria generală emisă de D. Boerescu, cum că răul prin rău se lecuește, eu cred că D. Boerescu, în momentul cînd a zis aceasta, și-a adus aminte numai că este profesor și și-a uitat cu totul că D-sa este și om de Stat. Un om de Stat nu poate să crează și să zică nicio-dată, că răul într'o societate prin rău se lecuește. Desfid pe D. Boerescu să-mi arate un singur exemplu în toată istoria lumii cînd vre-odata un rău să se fi remediat prin rău, cînd vre-odată abuzul de libertate să se fi înlăturat

prin libertate. Exemplul lui Catilina nu a împiedicat pe Claudiu de a face ceea ce a făcut, și fapta lui Catilina a produs la Romani anarhia generală, și a făcut ca națiunea speriată să se arunce în brațele unei dictaturi. Un singur exemplu este în lume, când revoluțiunea nu a adus după sine anarhia și ca concluziune dictatura; acela ni l'a dat Englitera. Dar în capul revoluțiunii aceleia a fost un Cromwel; eră Cromwel care nu aveà teoriile D-lui Boerescu, ci care, când a dizolvat parlamentul englez, a zis că alături de libertate este și pedeapsa, că alături de libertate este și represiunea licenții. Citiți discursul lui de atunci, el este un monument de cumințenie politică.

Este evident, D-lor, că noi nu putem sta indiferenți la ceea ce se petrece în Moldova. Rog pe D. Boerescu ca să meargă în Moldova să studieze bine starea spiritelor de acolo și apoi să-mi spună, dacă acolo este o descreștere iar nu o creștere a credințelor subversive în contra Statului și societății chiar? Care este datoria Statului în asemenea stare de lucruri? Să zică ca fiecare să facă după cum îi place? Nu cred ca D-voastră să voiți aceasta. Tot ceea ce se poate cere este ca Statul, în represiunea sa, să nu treacă arginile libertății fiecărui cetățean. În ce trecem noi însă de aceste margini, când zicem că nu voim să avem o catedră de economie politică la Iași? În nimic. Și apoi eu aș ruga pe D. Boerescu să mi arate pe omul care ar putea să fie numit astăzi profesor la acea catedră. Imi poate proba D. Boerescu că spiritul acelor școlari va fi așa de desvoltat, în cât nu vor lua în adevăratul sens ceea ce le va predă profesorul lor de economie politică, și nu vor interverti adevăratele principii cari li se vor comunica? Aceasta însă nimenea nu mi-o poate proba, și de aceea sunt convins de mai înainte că atunci când D. Boerescu se va patrunde de acest adevăr, D-sa va fi alături cu mine.

Acum, care este calea ce trebuie să urmăim? Dacă, D-lor, D-voastră voiți să introduceți în mod obligatoriu economia politică în materie de licență, ar trebui cel puțin să suprimați atunci această catedră de la facultatea de drept din Iași, și școlarii de acolo, cari vor voi să urmeze cursul de economie politică, să vie la București. Și aceasta nu cred că va fi o greutate pentru dinșii, de oare ce este știut că studenții din Germania schimbă universitățile numai pentru ca să asculte pe profesorul cutare. Cu modul acesta veți

scăpă pe acei nevinovați școlari de a locui într'o atmosferă putredă. Prin urmare cred că nici sub punctul de vedere științific, nici sub punctul de vedere al datoriei Statului nu se poate susține, că trebuie să avem în licee o catedră de economie politică. Și rog pe D. Boerescu să modifice amendamentul D-sale în sensul ce am avut onoarea să vă spun, adică să lase enciclopedia dreptului și cursul de medicină legală pentru facultatea din Iași și să mențină economia politică numai la facultatea din București.

Mai am un cuvânt și voiu termină. S'a zis că redacțiunea acestui articol, așa cum este, nu ar fi bună. Iată, D-lor, ce zice articolul:

«Facultatea de drept va mai putea avea un curs de științele de stat, etc.»

S'a zis: *va mai putea avea*, pentru că nu și la Iași, și la București are să fie aceste cursuri de studiu superior; s'a lăsat, e drept, facultate în § 159 de a alege unde are să fie; dar legea de față în paragrafele ulterioare face alegerea și se hotărăște pentru București.

Aceasta aveam de zis pentru moment, și sper că D. Boerescu va modifica amendamentul D-sale în sensul explicațiilor ce v'am dat.

În ședințele următoare mai vorbesc în aceeaș chestiune deputații G. Brătianu, M. D. Cornea și Gr. Ventura. Acestuia din urmă îi răspunde în

Ședința Camerei de la 9 Februarie 1876

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. D-lor, îmi veți permite de a răspunde și eu cite va cuvinte la rîndul meu unora din diatribele cari au fost îndreptate direct și personal în contra mea. Răspunsul meu va ușura cred discuțiunea, și mă va scuti de a răspunde vre'o dată la acei cari împărtășesc ideile D-lui Ventura. Tărâmul pe cari s'au pus D-lor se împarte în două: o parte pur personală, și o parte politică, deși chiar aceia are un caracter personal.

În cît privește partea politică, nu voi trata-o de cît sub punctul de vedere al punctului atacat în persoana mea; căci răspunsul dat de onorabilul nostru președinte al consiliului a fost destul de deslușit. Incep însă cu partea pur personală. D-lor, am fost acuzat cum că eu sunt nihilist;

am fost acuzat că voesc să sfărîm familiile; am fost acuzat că n'am nici un soi de credință și că materialismul cel mai brut și cel mai sec sunt credințele vieții mele private și politice.

D-lor, dacă am ajuns a fi de două ori ministru în țara mea, poate că viața mea atît politică cît și privată îmi da un drept la sprijinul D-voastră, și că ați voit să recunoașteți că în timp de zece ani de cînd mă ocup cu politica în această țară, am luptat totdeauna cu energie pentru interesele marelui partid conservator; și cînd astăzi vine cineva și mă acuză că voesc să răstorn tot ce este baza unei societăți, îmi permit mai întîi a întreba pe ce fapte se întemeiază cînd zice aceasta? Și al doilea, dacă este permis într'un parlament serios — fără nici un temei, fără nici un fapt, care să vie în sprijinul acestei acuzațiuni, — să se arunce lucruri pe care nu le pot primi de cît ca niște objurgațiuni parlamentare. Voiți D-voastră să se contrazică aceste obiceiuri în această țară? Bine! Dar eu vă tog să îmi permiteți să va spun că nu pot primi lupta pe acest tărîm. Viața mea este cunoscută de toată lumea. Dacă am pe Dumnezeu pe buze sau ba, este indiferent; dar nu poate să 'mi arate nimeni un singur act al vieții mele care ar proba că ideea marelui Creator nu este totdeauna întipărită în inima mea (aplauze). Cred că sunt în dreptul meu să răspund acestor acuzațiuni că sunt nedrepte; și cred asemenea că motivele ce împing pe adversari sunt de o așa natură, în cît le putem trata cu o rece nepăsare.

S'a vorbit, D-lor, de chestiunea Evreilor; s'a zis că venirea mea la minister ar fi spre a da drepturi politice Evreilor, D-lor, și ca publicist și ca deputat m'am pronunțat în contra ideii de a se da drepturi politice Evreilor (aplauze). Ca publicist: probă scrierile mele; ca deputat: procesele-verbale sunt față ca să vă probeze cari sunt opiniunile mele, și nu veți gasi un singur cuvînt; dar veți gasi că am afirmat, că sub punctul de vedere politic, nu sunt de opiniune a se acorda drepturi politice Evreilor.

Sub punctul de vedere economic, ce am zis? Voiți să luptați cu Evreii? Munciți, și fiți siguri că pe acest tărîm veți fi biruitori! Iată tărîmul pe care voiesc să se puie această țară în față cu acel element care oferă, o recunosc și eu, o stare anormală.

Ceia ce nu voiesc nici ca deputat, nici ca ministru,

este ca nu prin măsuri excepționale să voiți a lovi într-o parte a populațiunii, fără nici un tolos, nici pentru D stră, nici pentru ea. Iată ce cred în această chestiune și permiteți-mi să repet că sunt în adevăr.

Viu acum la partea direcțiunii nouă. Acolo s'a zis că sunt extremă dreaptă; s'a zis că la Iași nu este decît o luptă între două miasme: miasmele lui Barnuțiu și miasmele lui Schopenhauer, și am auzit aplauze la aceste cuvinte. Îi ași întrebă însă pe cei cari aplaudau: cititu-au ei vre-o dată pe acest Schopenhauer? (răsete). Acest miasm Schopenhauer este cel dintîiu filosof al timpului modern. Și voieste D. Ventura să zică că nu este acolo la Iași de cît o luptă între miasmele lui Barnuțiu și Schopenhauer? Apoi este demn, este permis să se vorbească într'un parlament astfel de un om, care ori cum îl vom judecă, sub punctul de vedere filosofic va rămînea o podoabă a inteligenței umane? Și apoi Schopenhauer nu a fondat o școală politică; el este un filosof care și are teoriile lui ca foți filosofii. Nu împărtășește D. Ventura acele teorii? Bine, dar pentru ce vă tîrați pe tărîmul acesta? Și pe ce vă bazați D-voastră ca să ziceți, că acei cari sunt de școala lui Schopenhauer sunt din extrema dreaptă? Cine v'a spus D-voastră că sunt în extrema dreaptă? Unde ați văzut D-voastră în viața mea politică că sunt contra libertăților? Voiți să știți ce combat? Combat falșul liberalism, acela care a adus decăderea, nu a României, dar a țarilor mult mai puternice de cît România. Și dacâ astăzi Franția se zbuciuma în frămîntări neproducătoare, aceste frămîntări nu sunt de cît consecința unui asemenea falș liberalism. Nu veniți dar să cereți dela mine să refac o experiență pe care a făcut'o alții deja.

Eu retrograd? Dar nu sunt unul din acei cari la 11 Februar au contribuit, pentru o mică parte este drept, dar în fine care a contribuit a fi o tribună liberă în această țară? Nu, D-lor, nu este serioasă acuzațiunea, și nu va putea surpa reputațiunea mea.

Revin la direcțiunea nouă. D. Maiorescu v'a spus ce este ea. Direcțiunea nu este nouă pentru D-voastră de aci; direcțiunea nouă este nouă pentru cei de dincolo.

Aci nu vine nimeni să zică că dinastia trebuie rasturnată, că țara nu va fi niciodată fericită dacâ, nu vom avea un Domn pămîntean; aci nu vine nimeni să zică, că familia trebuie organizată astfel, precum a fost în timpii primitivi

la Greci sau Romani; aci nu vine nimeni care să zică, că tot teritoriul nostru nu formează decît un ager public, care trebuie împărțit între toate părțile la poporul român. Prin urmare, dacă avem cu noi generalitatea țării, și dacă dincolo de Milcov, Moldova este împărțită în două tabere, cum ni se zice că nu avem majoritatea țării cu noi, cînd susținem o luptă pentru ideile ce la D-voastră sunt general-minte admise de toată lumea? (aplauze). Cînd suntem acuzați că noi, reprezentanții direcțiunei nouă, nu facem decît rău țării, atunci se acuză întreaga majoritate a acestei țări, sau cel puțin unanimitatea de aci și jumătatea de dincolo de Milcov. Prin urmare, această acuzațiune, ce ni s'a îndreptat, nu tinde absolut la nimic.

Dacă voiți D-voastră să ajungeți la un rezultat practic, atunci puneți-vă pe un alt teren. Recunosc că un guvern, ca fiecare om, are greșelile sale; recunosc că chiar voind binele țării, menținerea noastră la putere nu este poate oportuna. Puneți-vă pe acest tărâ și să discutăm.

Pentru astăzi Camera nu va lua în considerațiune aceste acuzațiuni nefundate și nedrepte, și, permiteți-mi să zic, puțin serioase și cu atît mai puțin serioase, că ele vin din partea unui om care în curs de cinci ani a susținut acest guvern, care a fost alături cu mine pe acele bănci, și care nu a fost niciodată în vreo dezbinare cu noi în privința principiilor generale.

Nu, D-lor, partidul conservator este încă acoperămîntul sub care se adăpostește țara aceasta; el nu are nevoie de reparațiune, cum o pretinde D. Ventura; îi lipsește însă ceva acestui acoperămînt, îi lipsește o girantă, și în locul ei vom pune pe D. interpelator (aplauze).

Sedința de la 11 Februarie 1876

Discuțiunea legii învățămîntului urmează și în ziua de **11 Februarie 1876**; vice-președintele amintește că s'au prezentat trei amendamente, unui de deputatul C. Brăiloiu, altul de deputatul M. Cornea și al treilea de deputatul B. Boerescu. Intervine în discuțiune deputatul G. G. Meitani, căruia deputatul T. Maiorescu îi dă un răspuns amănunțit.

Cum însă deputatul B. Boerescu combate reforma învățămîntului pe care o urmărește proiectul, îi răspunde:

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. D-lor, îmi veți permite a răspunde în scurt la lungile observațiuni ale onor. D. Boerescu. Mai întîiu iau act de declarațiunea care a făcut-o în privința mea, cum

că-mi recunoaște lipsa de uri personale. Iau act de această declarație, dar cu o singură condițiune, ca D-sa niciodată să nu amestece convingerea cu ura și de câte ori ne vede că luptăm pentru o idee, și că în lupta aceea lovim pe individ, să nu ne zică că suntem împinși de patime personale; aceasta nu o admit, și de aceea rog ca aceste acuzațiuni să nu se arunce niciodată nici mie, nici amicilor mei, căci nu este exact.

Voiu vorbi în treacăt și de modul cum crede D. Boerescu că trebuie apărută dinastia în țară. Zice D-lui: dinastia nu s'a atacat; căci nu este un singur român care să nu fie pentru dinastie; ca cum ar zice: nu este un singur român care să nu fie onest în țara aceasta; toți suntem niște îngeri, și toți voim binele țării. Ei bine, D-lor, nu este un mod de a apăra dinastia astfel.

O voce. Nu e vorba de dinastie aici.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Vin la cestiune. Imi zice D. Boerescu: economia politică este o știință controversată; dar care știință nu este controversată? Așa este, în toate științele există controverse. Când într'o știință oarecare ajungem la cunoștința unor serii de fapte, putem să tragem în mod abstract legi generale de o natură diferită; arupra faptului însă toată lumea e de acord.

Ei bine, în economia politică nu este așa. Controversa nu există asupra legilor generale, ci asupra faptelor însăși din cari are să decurgă pe urmă teoria. Vedeți dar o deosebire enormă care este de natură a zdruncina încrederea ce avem în această știință. Că această necunoștință a faptelor este periculoasă o zice D. Boerescu singur și ne-a citat ca exemplu Spania.

Dar cereți D-voastră de la mine cu acest argument să supui țara mea la pericolele prin cari a trecut Spania? (Aplauze) Pentru că Spania este ruinată din cauza aceasta, D-voastră faceți apel la mine, ca și eu să supun țara mea să treacă prin acelaș pericol? Apoi unde este logica argumentelor D-voastră?

Mai zice D-sa, că cursul dreptului administrativ tratează mai mult despre politică de cât economia politică, și ar fi prin urmare mai primejdios. Nu este tocmai așa, căci ceea ce este periculos în politică, nu este partea pur politică, ci partea socială, care este de domeniul economiei politice.

De aceea susținem că ea trebuie încredințată întâiu unor oameni maturi, și al doilea trebuie predată unor spirite mai mature. D-voastră aveți științele de stat pentru doctorat, și totodată trageți din jurul economiei politice tocmai acele științe ce o complectează și o fac să o înțelegeți bine. În adevăr, dacă nu cunoașteți celelalte materii de Stat, de finanțe și de drept administrativ, și toate cele ce sunt enumerate în lege pentru doctorat, D-v. niciodată și niciodată nu veți înțelege ce este adevărata economie politică.

Economia politică am învățat-o și eu și D. Boerescu; dar am înțeles-o când? Când am ajuns în maturitate, când ne-am ocupat cu afacerile Statului: atunci numai am înțeles adevărata ei valoare, greutatea ei (aprobări).

Este adevărat că toate teoriile în fine sunt posibile; este adevărat că în mod absolut nu este nici un lucru care să nu se traducă în realitate; însă sunt momente de acelea în cari societatea are drept, din spirit de conservățiune, a pune o piedică teoriilor contrarie.

Legea creștină, — și cine nu este convins, astăzi despre adevărul legii creștine? Legea creștină a fost aceea care a distrus imperiul roman și civilizațiunea sa care într'un spațiu de 10 secole a făcut fericirea unei lumi întregi; și cine este acela care ar acuza lumea antică că s'a opus lățirii acestei legi? Așa și la noi poate că teoriile fracțiunii să fie bune în alte timpuri și în alte locuri; pentru astăzi însă, și la locul acesta, ele sunt subversive, și instinctul de conservățiune mă împinge a nu le primi, ci a le combate.

Să nu-mi vorbiți aci despre idei abstracte, cari sunt bune a fi emise de pe catedră, dar care pentru realitatea lucrurilor nu au o valoare absolută; căci, atunci vă voi zice că nu înțelegeți ceea ce este o adevărată organizare socială.

Prin urmare, D-lor, să lăsăm la o parte teoriile cu totul abstracte. Am zis și vă repet: Noi ne găsim în fața unei situațiuni care are dreptul la premeditarea D v. și în care Statul nu se poate desinteresa, cum cere D. B. Boerescu.

V'am zis că, economia politică fiind legată cu științele înalte de Stat, ea nu trebuie luată din acest cerc ce o complectează. Și când D. Boerescu a făcut apel la părinții noștri, cari au zis un cuvânt foarte adânc că economia politică este îndeplinirea dreptului, D-sa nu a avut dreptate a cită acest cuvânt al părinților noștri, căci acest cuvânt este în

favoarea mea. Ei aveau instinctul lucrurilor; dar se vede că în D. Boerescu teoria ori alte cauze au distrus acest corolar necesar al fie căreia activități.

Ni se mai aduce acuzare că voim a dărîma știința; că nu voim a introduce o catedră. Dar știința, ca să întrebuițez un cuvânt al lui Shakspeare, știința merge singură? Știința mîncîcă? Știința bea? *Tant vaut l'homme, tant vaut la chose!* Și oare cînd veniți de vorbiți în numele științei și o încredințați în minile unui ignorant, ce faceți decît tocmai a dărîma știința?

D. B. Boerescu. Nu cere nimeni aceasta. Concurs!

D. P. P. Carp, **ministru de culte și instrucțiune publică.** Concurs? Dar nu aveți exemplu de concurs, unde s'au admis concurenți care s'au înțeles de mai înainte și au învățat pe de a rostul materia asupra careia era să dea concurs. Au eșit brilianți la concurs, fără să știe ceva! Nu vă pot spune numele aci; dar dacă voiți, putem trece dincolo în camera de alături ca să vă spun. Prin urmare nu mai ziceți concurs.

D. B. Boerescu. Eu primesc și concurs.

D. P. P. Carp, **ministru de culte și instrucțiune publică.** D-lor, va rog un lucru. Să nu credeți că este o ură personală; să credeți că știința economiei politice, astfel cum propunem noi, este la locul său, încunjurată de cele alte științe de Stat cu care se află într'o strînsă legătură. Economia politică se va predă la cursul de doctorat și numai pentru universitatea din București, și aceasta absolut obligatorie. În cât cum vedeți economia politică rămîne numai pentru București, fiind că pentru Iași nu avem cursul de doctorat, acolo acest curs nu se înființează. Aci rămîne absolut necesarie, obligatorie după art. 174 din lege, dacă veți votă această lege; dacă nu, se înțelege că o să rămîna cum este

D. I. Agarici. La Cernăuți este!

D. P. P. Carp, **ministru de culte și instrucțiune publică.** D. Agarici tot întrepupe. Adineaori, cînd vorbea D. Maiorescu, asemenea întrepupea, D. Maiorescu i-a răspuns, zicîndu i că nu este competente. D. Agarici s'a mîniat. D. Agarici mă întrepupe și pe mine. Eu nu i răspund ca D. Maiorescu. Eu îi voi zice: ești competente? Sper că nu te vei mîhni.

D. I. Agarici. Dacă nu erà școala din Iași, nu erai pe picior nici D-ta, nici D. Maiorescu.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrncțiune publică. Dacă este așa, mă rog să nu uitați ca în acea școală am învățat ceva, și aceia cari nu au învățat nimic nu trebuie să decline competența acelor cari au învățat ceva.

D-lor, nu desfințam absolut nlmic. Inșă nu dau o catedră ce nu produce un bine pentru știință, dau catedra pentru doctorat la București; nu o dau pentru licență la Iași. Aceasta este adevărat.

D I. Agarici. Țara dă ; D-ta nici nu poți să o ei, nici nu poți să o dai (sgomot).

D. P. P. Carp, ministru de culte și insrrucțiune publică. D-lor, după cele ce am zis cred că am pus în evidență care este părerea guvernului în această materie.

Eu vă rog să nu primiți amendamentul D-lui Boerescu, ci să primiți amendamentul D lui Cornea, pentru că el satisface toate cerințele științei, cu toate cele ce s'au zis în contra acestei idei de D. B. Boerescu, care în numele unei științe imaginare nu face de cît să susție niște interese, ce nu au nici un drept la considerațiunea noastră.

Adunarea a adoptat cu 41. contra 34 voturi amendamentul propus de deputatul B. Boerescu.

ASUPRA UNUI PROIECT DE ÎMPRUMUT

Sedința Camerei dela 26 Februarie 1876

În ședința Adunării deputaților dela 25 Februarie 1876 deputatul B. Boerescu a combătut legea pentru regularea deficitului prezentată de ministrul de finanțe Strat, spunând între altele, că acesta împreună cu ministrul Carp fac ca ministrul președinte Lascar Catargiu să-și renege trecutul.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Cer cuvîntul.

D. Președinte. Voiți să vorbiți înaintea D-lui Maiorescu?

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Da, pentru că este cam greu a vorbi după D-nu Maiorescu.

D. Președinte. Atunci aveți cuvîntul

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. D-lor, vă rog să mă iertați dacă iau cuvîntul spre a mai prelungi o discuțiune care continuă de patru zile; însă sunt obligat a face aceasta, pentru că onor. D-nu Boerescu eri a zis că de la venirea mea și a D-lui Strat la minister, s'a modificat sistemul guvernului și că noi ca niște sirene ademenitoare am voi să aducem pe D-nu Catargi pe un prăvăliș periculos.

D. B. Boerescu. Cer cuvîntul.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Dacă am înțeles bine, argumentarea D-sale se poate reduce la trei puncte esențiale;

1) O chestiune de sistem financiar; 2) la o chestiune de aplicațiune financiară, și al 3) la o chestiune de încredere generală în politica cea nouă pe care o urmează guvernul de la venirea noastră la putere. Îmi veți permite dar a elucidă aceste trei puncte. Deși D-nu Boerescu nu a urmat în mod sistematic cu desvoltarea lor, deși aceste

puncte se împleticeau în toată cuvîntarea lui, însă pentru că D-nu Boerescu a început a zice că nu caută la cifre, ci se uită numai la sistemul financiar care este azi introdus prin noul element al cabinetului, voiu începe cu sistemul. D-sa, repetând o frasă a D-lui Cantacuzino, a zis că noi am înlocuit sistemul economiilor prin împrumuturi. Frasa este frumoasă; însă, cînd o traducem în fapt, ea nu însemnează nimic. D-nu Boerescu zice să acoperim deficitul anului 1875 și 1876 cu economii. Economii asupra ce? Asupra anului 1875? Apoi exercițiul anului 1875 este închis. Asupra anului 1876? Atunci va să zică ca să acoperim deficitul a doi ani cu economii facute numai asupra unui buget. Apoi v'am făcut deja acest calcul: dintr'un buget de 95 milioane, scăzînd 46 milioane anuitați, rămîn 51 milioane în cazul cel mai bun. Apoi, dacă asupra acestei cifre am face o economie de 24 milioane, ar rămîne bugetul numai cu 27 milioane. Intreb dacă este serios de a cere o reducere așa de mare din bugetul anului 1876? Prin urmare, sistemul D-lui Boerescu, cînd ajunge a nu mai fi o frasă goală și a se traduce în fapt, este un sistem imposibil, fiind că nu se poate admite că cu 27 milioane am putea să mergem înainte.

Așa dar, dacă nu putem face această economie, este evident că o parte din acest deficit, fie evaluat la 24 milioane, cum au zis D-nu Cantacuzino și D-nu Strat, fie la 20 milioane, cum zicea D-nu Mavrogheni, are să se acopere prin ceva, și, pentru acoperirea deficitelor nu sunt de cît două mijloace, afară de împrumut, mijlocul economiilor și crearea de noi resurse. Acum vedeți D-v. în ce contradicție se pune D-nu Boerescu, în o piniunea sa de astăzi cu ceea ce a rostit cu ocaziunea discursului Tronului. Atuncia D-sa a susținut ca și noi, că economiile au și ele marginea lor, și acea margine este evident momentul în care economia aduce desorganizarea. Rămînea crearea de resurse. Dar cum cere D-nu Boerescu de la D-nu Strat, ca în opt zile să creeze noi resurse, pe cînd predecesorul D-sale nu le-a putut crea într'un an și jumătate, el care cunoștea deficitul tot așa de bine ca și D-nu Strat, aceasta o putem proba cu acte; și cînd zic că cereți crearea de resurse în opt zile, aceasta o deduc de acolo, că D-v cereți ca D-nu Strat să vină cu bugetul anului 1877.

Apoi pe deoparte ne cereți economii, și pe de altă parte cereți să venim cu bugetul pe 1877.

Nu putem zice că nu vom face economii; aceasta este ceva pozitiv; însă trebuie să creăm și noi resurse, pentru că altfel nu veți putea eși din situațiunea aceasta financiară. Inșă, D-lor, pentru a creă noi resurse, trebuie o modificare radicală a unor părți din organizațiunea țării, și nu puteți pretinde ca în curs de opt zile să facem o organizațiune radicală, să facem într'un timp așa de scurt, ceea ce n'a făcut într'un timp de 18 luni D-nu Cantacuzino.

O regret și eu împreună cu D v. dar, repet, nu este vina noastră. Noi nu suntem miniștri ai împrumuturilor, precum nu ați fost D-v. miniștri ai economiilor; dar noi suntem din nenorocire lichidatorii unei situațiuni care a provenit în parte din împrejurări neatîrnate de voința omului, dar în parte din incuria predecesorilor D-lui Strat. Prin urmare, D-lor, unde vedeți D-v. culpa noastră? Noi am găsit o situațiune unde există un deficit asupra unui exercițiu, în care economiile mai nu sunt cu puțința, și pe cari le vom discuta mai în urmă, și vă cerem mijloace de a satisface trebuințele Statului. Și D-v., în loc să ne dați mijloace, ne amînați la economii pe care le știți că în momentul de față și în împrejurările actuale sunt imposibile. Prin urmare, aceasta nu este decît un mijloc de a ne zice: nu aveți încrederea D-lui Boerescu și a tutulor acelora cari combat proiectul.

Aceasta, D-lor, se poate zice cu alte argumente, nu cu argumente de acelea pe cari le aduceți D-v.; și D-v. dacă ați fi în locul nostru, nu a-ți putea să faceți altfel. Ar fii bine să se introducă odată în țara aceasta ca ministerele să nu se răstoarne de cît asupra unor idei la a căror aplicare sa fie obligați acei ce răstoarnă; niciodată însă să nu se răstoarne un minister pe niște cerințe pe cari suntem siguri de mai înainte că nimeni nu le poate înfăptui. Știu foarte bine că D-nu Boerescu, viind la putere, are să facă tot ceea ce facem noi; are să ceară și D-nealui, nu să se acopere deficitul prin economii, ci tot prin împrumut; dar atunci are să zică: ce-mi pasă, *le tour est fait*. (Aplauze).

D. B. Boerescu. Judecați lumea după D-voastră.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. D-le Boerescu, vă adresați la o rea adresă. Eu în timp de cinci ani am susținut guvernul fără a avea nici o aspirațiune de a veni la minister, am combătut ministerul

D-lui Brătianu, ministerele Gogălniceanu și Ioan Ghika, dar nu am combătut niciodată un minister conservator; D-v. însă ați combătut și ministerul D-lui Iepureanu, care eră conservator, și de cînd D-v. ați eșit din minister, a-ți început să combateți acest guvern, care este și el un guvern conservator.

D. B. Boerescu. Mai înainte de a fi ministru l'am susținut doi ani.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Pentru că atunci aveați speranțe pe cari astăzi nu le mai puteți avea.

D. președinte. D-le Boerescu, vă rog nu mai întrerupeți.

D. B. Boerescu. Întrerup cînd trebuie.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Eu permit D-lui Boerescu să mă întrerupă cît va voi. Cu cît va da D-lui un rău exemplu, cu atîta va fi o deosebire între mine și D-sa (aplauze).

Am vorbit pînă aci, D-lor, de chestiunea pur teoretică a bugetului, și v'am dovedit că noi nu suntem miniștri ai împrumuturilor, ci suntem miniștri economiilor, și vă promitem să facem acele economii; însă numai acele economii cari nu vor face să sufere întru nimic serviciile Statului, și să se zdruncine într'un mod real acele servicii. Și repet că aceste economii nu se pot face în 24 de ore. Vă rog să nu cereți dela noi, ceeace nu este cu putință să facă nimeni.

Viu acum la partea politico-financiară, și acum mă întreb: pentru ce D-nu Boerescu a atacat o chestiune care nu eră în discuțiune? Pentru ce a atacat propunerea D-lui Strat, care s'a modificat pe urmă de comitetul delegaților, și la care modificare a aderat și guvernul? Guvernul aderînd la modificările majorității comitetului, aceasta a devenit acum opiniunea guvernului, și pe aceasta trebuie să o atace D. Boerescu; dar D sa a crezut că face un mare act de teorie financiară, acuzînd pe D-nu Strat de o erezie financiară. D-nealui zice: este o erezie financiară de a veni cu două feluri de împrumuturi, unul cu rentă pentru Stat, și altul garantat pentru drumul de fier. Ei bine, unde este erezia? Nu vede D-sa că totdeauna între oamenii financiari s'a făcut o deosebire între împrumutul făcut pentru Stat și între acela făcut pentru drumurile de fier, chiar atunci cînd ele se fac de către Strat.

Împrumutul pentru drumul de fier este totdeauna amortizabil, pe cînd împrumutul pentru Stat este cu totul altfel. De aceea s'a întîmplat foarte bine tocmai în momentul de față ca să vie cu un împrumut pentru drumul de fier cu garanție și totdeodată cu un împrumut cu rentă pentru Stat; și dacă voiți, vă pot da exemple că această mare erezie s'a făcut și în alte țări.

D-v. ziceți că unde am mai auzit un împrumut de rentă cu garanție. Apoi, dacă voiți să știți, s'a făcut de către Austria între 1864 și 1868, nu știu anume anul, cu garanție specială..

Pentru ce veniți D-v. dar să anunțați asemenea cuvinte, că ceea ce vă pretindem noi este o erezie, un lucru nepomenit și neauzit? Apoi, dacă este să zicem numai așa lesne «erezie», atunci în modul cel mai ușor suntem un mare om financiar, un mare om de Stat, etc.; tranșăm toate chestiunile. Dar nu v'ați gîndit că se poate găsi cineva care să vă poată demonstra eroarea, și atunci ce rămîne? Nu rămîne alt nimic decît pozițiunea unui om care afirmă în necunoștință de cauză. (Aplauze).

Prin urmare, D-lor, deși guvernul a părăsit primele sale proiecte și s'a unit în parte cu ideile comisiunii, nu se poate susține nici sub punctul de vedere teoretic, nici sub punctul de vedere practic, că v'am propus ceva care nu ar fi bazat pe nici o știință, pe nici o practică.

O a doua idee practică — căci D. Boerescu a tratat chestiunea sub toate punctele de vedere — este aceasta: Ne zice: vă dăm împrumutul de 42 milioane, însă numai pe curs de 91 $\frac{0}{100}$. Ei bine, să lăsăm toate vechemențele; fac apel la D. Boerescu, să ne spuie dacă în momentul actual se poate face împrumutul cu 91 cu dobînda de 7 $\frac{0}{100}$? Evident că nu. Acest împrumut nici atunci nu s'a putut face, și eră bine să nu să fi putut face; căci ar fi fost o fericire pentru această țară, dacă nu se emitea renta cu 65, și această părere nu o am de astăzi.

Cînd s'a discutat în secțiuni în privința împrumutului cu rentă, dacă este bine ca el să se facă în înăuntrul țării sau în streinătate, m'am pronunțat în contra ideii de a da împrumutul cu rentă în streinătate, și fac apel la D. St. Ioanide și D. Cantacuzino, membrii secțiunii, să vă spună, că în discuțiunea ce am avut-o în privința aceasta, chiar de pe atunci ziceam că veți face o mare greșală dacă veți

da împrumutul cu rentă în străinătate, pentrucă nu veți avea nici o bază pentru creditul nostru. Ceea ce ziceam atunci, s'a realizat.

În adevăr, ce s'a făcut? S'a pus ca bază a creditului nostru 65. Ce dovedește 65? Nu dovedește de cît că acei ce au luat à forfait, s'au înșelat. Și cînd s'a emis împrumutul, publicul nu voia să ia renta cu 65. Ce se întîmplă? Că pe deoparte am avut pretențiuni mai mari de cît acelea ce le puteam avea, și pe dealtă parte că publicul străin, ne putînd să ia nouile noastre titluri, nu aveam o bază scrisă pentru creditul nostru, în cît astăzi știm care este baza creditului nostru. Astăzi cu renta suntem în absolută necunoștință de cauză, și nimeni la noi nu poate zice, care este adevărata bază a creditului. Rămîne cel vechiu? Acesta numai este. Cel nou de 65? nu este nimic absolut alta decît o rea speculațiune. Și cînd veniți să impuneți un lucru care este de notorietate publică. căci este o dovadă că s'au înșelat cei ce au făcut împrumutul cu 65, cu această ne puneți în imposibilitate de a face împrumut.

Ar fi fost mult mai corect dacă D. v. făceți așa : eu din cauză de încredere, refuz împrumutul acestui minister, și cer să vie la guvern cei cari-mi inspiră mai multă încredere.

Nu voiu mai trată punctul incidental al chestiunei Zarifi. Aceea este o chestiune pe care o cunoaște D. Boerescu. Eră cine-va în țară care nu avea drepul de a spune ceva asupra chestiunei Zarifi; D. Boerescu îl cunoaște mai bine.

D. Boerescu cunoaște împrejurările aceluî împrumut și știe pentru ce și cum s'a făcut atunci.

Aceste insinuațiuni au loc în jurnalele opozițiunii. Acolo se pot zice și vrute și nevrute. Aș dori însă ca cel puțin cei ce cunosc lucrurile, să nu facă acuzațiuni pe care le știu a priori nedrepte; căci atunci vă întreb: în ochii celui ce știe împrejurarea, ce autoritate morală poate avea acuzațiunea D-lui Boerescu?

D. B. Boerescu. Am aflat de el prin gazete ca și D-ta (intreruperi).

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Nu este adevărat; am martori și voiu probă.

D. B. Boerescu. Ești rău informat! Dau desmințirea cea mai formală.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Intre desmințirea D-lui Boerescu și desmințirea mea, cred că a mea va prevala. (Aplauze).

D. B. Boerescu. Știți prea multe; camaraderia vă face ca să vorbiți așa de presumpțios.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Faci mereu chestiuni personale.

D. B. Boerescu. Eu n'am făcut chestiune personală, de ce nu'mi urmați exemplul.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Fac chestiune personală? Cînd de patru zile nu se fac la adresa noastră de cît insinuațiunile cele mai prefide, D-v. voiți să încrucișăm brațele și să tăcem?

D. B. Boerescu. N'am făcut eu chestiune personală.

D. P. P. Carp, ministru de culte și instrucțiune publică. Dar ce ai zis alta, de cît ai insinuat din nou, ceea ce s'a zis și de alții, că noi n'am venit de cît a face împrumuturi care nu sunt în interesul Statului? Ce va să zică aceasta, de cît că D. Strat și noi n'am venit de cît să facem gheșefturi?

D. B. Boerescu. N'am zis'o eu (sgomot).

D. Președinte. Numai întrerupeți, vă rog.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Puteți da multe brevete, dar niciodată nu veți putea da brevete de onorabilitate, chiar cînd veți avea alături cu D-v. autoritatea morală a D-lui Boliac. (aplauze).

D. B. Boerescu. Autoritatea morală nu va fi alături cu D-ta și D. Strat.

Faceți mereu personalități; acestea dovedește slăbiciunea în care vă aflați (sgomot).

D. Președinte. Nu mai întrerupeți, D-le Boerescu.

D. Cesar Boliac. Cer și eu cuvîntul, fiindcă este o chestiune personală.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Procesele verbale sunt față,—și fac apel la toți D-voastră, dacă noi am ridicat vre-o chestiune personală.

D. B. Boerescu. Neconținut.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Cînd însă suntem atacați, voiți ca noi ză nu răspundem absolut nimic? Recunosc că un ministru trebuie să vorbească totdeauna liniștit; însă sunt chestiuni în cari nu putem da deoparte chestiunea personală. Nu noi am dat exemple de personalități. D v. ne-ați tîrît pe acest tărîm, și nu puteți cere dela noi, ca să nu respingem cu toată indignațiunea niște insinuațiuni ce nu sunt la locul lor (aplauze).

Puteți lua procesele-verbale ca să vă convingeți.

D. B. Boerescu. Aceasta dovedește slăbiciunea D-v.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Slăbiciunea noastră ca guvern se va dovedi pe urmă care este. Slăbiciunea noastră ca persoane aceasta nu se discută astăzi. Va veni timpul când vom discuta și aceasta. (Înteruperi).

Am mintuit și cu partea practică a sistemii financiare și cu cea personală pusă înainte de D. Boerescu; căci m'am silit să vă pun pe toți în cunoștință de cauză. Viu acum la chestiunea de încredere, chestiune atinsă de D-sa într'un mod incidental, zicînd că D-sa nu încredințează guvernului actual contractarea unui împrumut și cere ca sa vină înaintea Adunării din nou, ca adunarea să trateze ea despre acest împrumut.

Părerea mea în această privință este dejă cunoscută de D-v. Am susținut cu ocaziunea discuțiunii concesiunii Crawley că nu admit licitațiune în Adunare.

D. B. Boerescu. N'am zis-o eu aceasta.

D. P. P. Carp, ministrul de culte și instrucțiune publică. Sub nici un cuvînt și nici într'un caz nu admit aceasta. Și chiar admițînd. D-lor, dacă se poate bănuî cineva cu afaceri de asemenea natură, prefer ca bănuiala să cază pe un ministru decît pe o Adunare întreagă (aplauze).

Atunci cînd cade pe un ministru, țara își declină responsabilitatea, zicînd: aceasta a făcut'o un om în care aveam încredere, dar m'am înșelat; cînd însă cade asupra întregii Adunări, atunci nu mai puteți D-v. izolă chestiunea de nivelul moral al întregii țări.

Pentru mine, D-lor, dacă este să fiu obligat a face un împrumut, și am alternativa de a-l face cu o Cameră sau cu un singur om, prefer să-l dau asupra aceluî om, ca să nu cază asupra Camerei o bănuială, cum că se întîmplă aici ceea ce s'a întîmplat în America, unde toate afacerile de bani se tratează în Camera și se rezolvă nu prin darea, ci prin predarea de voturi, ca o marfa vîndută de mai înainte. Aceasta aveam de zis și nu am în afaceri de asemenea natură nimic, dar absolut nimic nici de aranjat, nici de schimbat.

Au mai vorbit asupra proiectului de împrumut deputații: T. Maiorescu, B. Boerescu, D. Ghică ministru de finanțe Strat și președintele consiliului Lascar Catargi Adunarea. după șase zile de dezbateri aprinse. votează proiectele majorității delegaților, (78 voturi au fost pentru, 32 contra).

ASUPRA UNEI MOTIUNI DE ÎNCREDERE

Sedința de la 19 Aprilie 1876

Noul minister era format din Generalul I. Em. Florescu, președinte al consiliului, ministru de războiu și ad-interin la interne, Generalul Chr. Tell, ministru finanțelor, P. Vioreanu, ministru justiției, Cornea, ministru afacerilor străine, Al. Orăscu, ministru cultelor și instrucțiunii publice, Generalul T. Gherghel, ministru agriculturii, comerțului și al lucrărilor publice. Deputatul C. Văleanu, întrebare despre împrejurările cari au motivat formarea noului minister, căruia îi a răspuns președintele consiliului. În urmă deputații Al. Lupescu, B. Boerescu, I. Pală, Cesar Boliac și G. Meitani au prepus o moțiune de încredere în minister, care ar reprezenta principiile conservatoare. Au luat parte la discuțiunea acestei propuneri deputații A. Lupescu, G. Manu, A. Lahovary și

D. P. P. Carp. Pînă acum, D-lor, nu s'a pus chestiunea pe adevăratul ei tărîm; unii din D-nii preopiuenți au zis că ar fi un act revoluționar, de a se cere în momentul actual încrederea Camerei de către guvern; alții că, votîndu-i încrederea, am face un act de înalt patriotism. Eu cred că n'ar fi bine să exagerăm chestiuni de asemenea natură, ci să discutăm cu singe rece chestiunea constituțională, atît în teorie cît și în aplicațiune. În asemenea privință explicațiunile date de D. general Florescu sunt juste. Este evident că Măria Sa are dreptul de a refuză încrederea sa unui cabinet, căci sunt trei factori în țară cari contribuie la formarea cabinetului: Senatul, Camera și Măria Sa. Ceva mai mult, Constituțiunea recunoaște Măriei Sale nu numai dreptul de a numi guvernul, dar și dreptul de a avea o înrîurire în formarea cabinetului. Un om politic care nu a știut să cîștige pe lingă încrederea țării și încrederea Soveranului, nu poate, după Constituțiune să pretindă la guvern, și nu cred că e nevoie a intră în mai multe amănunte asupra acestui punct. Inșă, Domnilor, eu am fost totdeauna

de opiune, că esența ruagiului constituțional este domnirea partidelor, și nu voi susține de cît ministere de partid.

Acum naște întrebarea: guvernul actual este el reprezentatul partidului conservator? Acest partid l'a adus la putere? Eu cred că cu greu s'ar putea susține aceasta, pentru că cabinetul care se adusese la putere de partidul conservator a căzut, și nu partidul conservator legalmente constituit a contribuit la formarea cabinetului de astăzi. Cînd însă vine un guvern, care n'are petru dînsul prezumțiunea că reprezintă partidul conservator, trebuie oare noi a priori să-i dăm un vot de încredere? Eu zic că nu. Pentru a ne pronunța într'un fel sau altul, trebuie să așteptăm fapte. Eu mă pui în ipoteza cea mai favorabilă cabinetului actual, căci dacă ar fi contrariu partidului conservator, atuncea l'aș desaproba de la început. Fără să merg însă pînă acolo, nu pot să i-o dau pînă ce nu voi vedea faptele, și iată cuvîntul pentru care mă simt obligat să iau această atitudine.

Să luăm personalul acestui minister. Am încrederea în general Florescu și D. Cornea; dar pe D-nii Ghergheli și Vioreanu nu-i cunosc; cît pentru D-nul Tell și Orăscu, găsesc în domniile lor doi adversari. Acum, deși am încredere în doi, ceilalți doi îmi sunt adversari; rămîne a se ști, cu cine au să fie D-nul Ghergheli și D. Vioreanu, cu D. Florescu sau cu D. Tell și Orăscu? Pentru aceea trebuie să așteptăm, să vedem faptele, ca să se știe de ce priincipiu are a fi călăuzit acest minister. Sub punctul de vedere al teoriei, nimeni nu va putea contesta justiția acelor arătate de mine; adică că pentru azi ne este imposibil a ne pronunța asupra încrederii sau neîncrederii, ci trebuie să așteptăm ca să ne aducă mai întîiu ceva fapte, din care să vedem dacă trebuie să'i arătăm încredere sau neîncredere. Dar, D-lor, aceasta este teorie și vin acum la aplicațiune. La aplicațiune ni s'a zis adineori de D. Lahovari, că nu știm ce va face Măria Sa și Senatul. Este evident că nu știm, însă nu putem, în politică, să mergem în perpetuă neștiință, ci trebuie să tragem din oare care prezumțiuni, consecințe logice ce vă vor servi de busolă conducătoare.

În ochii mei, cererea D-lui Lupescu nu zice alt de cît că, în lupta în care se află elementul conservator cu elementele opuse, trebuie să dăm încrederea, ca o armă puternică în mîna generalului Florescu, pentru a putea birui. Dacă este așa, eu ași ruga pe D. Florescu să se retraga

și să vină un alt guvern în adevăr conservator, și acelui guvern să îi dăm această armă puternică, ca să se lupte. Și cred D-lor că nu privește pe nimeni, când susțin că în partidul conservator sunt multe alte persoane cari pot să reprezinte mai bine partidul de cît D-sa. Mai este și un alt argument. Este bine ca în această luptă să mergem prea departe și să ne susținem ca partid într'un mod prea absolut la putere? Eu cred din contra, că din timp în timp e bine ca un partid să facă loc celuilalt la putere. În orice caz, chiar dacă opozițiunea ar fi să mai aștepte, nu reprezentațiunea actuală a guvernului mă poate satisface. Căci dacă Senatul va da o majoritate din opozițiune, și nevoind să ne plecăm înaintea ei, am dizolvă Senatul; ne întrebăm cine dizolvă Senatul? Va dizolvă Senatul acest minister care față cu partidul conservator este un minister fără culoare, asupra opiniunilor căruia mulți din noi sunt în dubiu, sau dînd votul de încredere ce mi se cere acum, Senatul se va dizolvă de un minister asupra căruia nu este nici o îndoială? După mine, D-lor, guvernul actual nu poate să facă alegeri noi, pentru că nu reprezintă nici unul din partidele cari se numesc *dreapta* sau *stînga* și cari sunt stilpii pe cari se rezimă întregul edificiu constituțional. Prin urmare, dizolvîndu-se Senatul de către acest guvern, poate să se expue de a avea în Senat o opozițiune și mai puternică, și aceasta, D-lor, numai pentru că noi am avut imprudența de a da un vot de încredere unui guvern care n'are o culoare bine determinată.

Pentru aceste cuvinte am onoare a propune o moțiune în coprinderea următoare :

«Camera, nefiind în pozițiune a se pronunța asupra încrederii sau neîncrederii în minister, trece la ordinea zilei».

P. P. Carp, St. Fălcoianu, G. Beldiman, A. B. Știrbei, T. Balș.

Repet dar și conchid, că pentru ca să pot da încrederea mea guvernului actual, trebuie să așteptăm fapte din care să rezulte lămurit, că acest minister reprezintă principiile dominante ale partidului conservator (*Aplause*).

Au mai luat cuvîntul deputați: G. Brătianu, Cesar Boleac, G. Manu și B. Boerescu și în cele din urmă Adunarea votează cu 58 contra 27 voturi moțiunea de încredere prezentată de deputații Al. Lupescu, B. Boerescu etc.

CONVENȚIUNEA CU RUSIA

Senatul din 17 Aprilie 1877

În această ședință urma să se înceapă dezbaterile convenției încheiate cu Rusia pentru trecerea armatelor acestui imperiu pe teritoriul român. Senatorul Dim. Sturdza vorbește contra convenției și conjură pe senatori a vota contra ei, de oarece înainte de a fi supusă votului Camerei, armatele ruse au trecut fruntariile României, fără știrea guvernului. Mai vorbește și de proclamațiunea comandantului suprem al armatei ruse, tipărită în limba rusească, ca în timpurile grele și umilitoare înainte de 1828. Convențiunea aceasta face ca România, în loc de a rămâne neutră, devine ostilă. Apoi a vorbit raportorul proiectului, senatorul Dimitrie Gr. Ghica, care, combătând pe cel dintâiu, a arătat că este o chestiune de onoare ca România să aibă curajul pe care îl reclamă momentul critic.

D. P. P. Carp. D-lor senatori. În grabă aleși, în grabă convocați, suntem astăzi în grabă chemați să ne dăm părerea, după o liberă și matură chibzuință, asupra convenției de față. Chibzuirea va fi de sigur matură. Garanții despre aceasta sunt atîți iluștri bărbați din sînul acestei Adunări, și ați avut deja un exemplu în discursul prințului D. Ghica, în care experiența vârstei se unește cu un entuziasm cam juvenil.

D. Pr. Dimitrie Ghica. Inima nu mi-a îmbătrînit.

D. P. P. Carp. Cît pentru liberă, aceasta o neg cu energie. Ori care ar fi votul D-v., fie pentru, fie contra, el nu poate fi liber atunci cînd 300,000 baionete se află pe teritoriul nostru, și ori care ar fi răspunderea materială ce va rezultă din votul nostru, eu resping cu toate puterile răspunderea morală a unui act făcut în asemenea condițiuni. și ori cît de slab ar fi glasul meu, sunt sigur că în aceste priviri el va răsbate dintr'un unghiu al țării în altul. Votul nostru nu va fi de cît un copil mort născut, ce lasă în

spiritul mamei sale amintirea durerilor de facere, luînd însă cu dînsul visurile de fericire ce ea făcuse pentru el (aplause). Că votul nostru nu poate fi dat de cît sub presiunea cea mai dureroasă, aceasta o mărturisește însuș mesagiul care nu este alta de cît un lung țipăt de disperare prin care se zice țarei că, «părăsiți de toți am fost siliți să ne aruncăm în brațele Rusiei». Nu mă îndoesc deci cum va fi votul, dar este bine să ne dăm seama de situațiunea în care ne aflăm, și asupra cui cade răspunderea acestei situațiuni.

Ni se zice că suntem obligați la această alianță pentru că am batut la toate ușile Europei, cerînd să ni se garanteze neutralitatea, și că peste tot locul nu am găsit de cît răspunsuri negative sau o tăcere îndărătnică.

Aș dori să știu însă pentru ce am pus întrebări, cînd știam de mai înainte că ele nu puteau avea răspuns? Am cerut să ni se garanteze neutralitatea, însă nu ne am dat bine seama de pozițiunea în care se află astăzi Europa în mijlocul evenimentelor orientale. Europa se interesează ca și noi de soarta creștinilor ce vrea să o amelioreze și a dobîndit convingerea că Turcia refuză aceasta. De aceea a și consimțit ca armatele Rusiei să treacă Prutul și să meargă în Turcia, și cînd Europa urmărește această țintă, cum voiți să ne garanteze ea neutralitatea, să zică: »Vreau să ameliorez soarta creștinilor, această ameliorare să fie obținută prin armele rusești, dar tot o dată voi apăra neutralitatea Romîniei și voi face un casus belli din trecerea Prutului». Dar nu vedeți că ar împiedica tocmai realizarea țelului ce este comun și Europei și Rusiei? Prin urmare, cînd ați cerut să ne garanteze neutralitatea, ați cerut un lucru pe care nu putea să vi-l dea. Cestiunea neutralității noastre nu trebuie pusă acum, ea trebuia pusă atunci cînd Rusia ar voi să tragă din victoriile sale alte consecinți, cînd ea nu s'ar mărgini la ameliorarea soartei creștinilor, ci ar voi să dobîndească o întindere de teritoriu o mărire de putere, o modificare în formațiunile politice, din Orient. Atunci numai ar fi o divergință de interese între Rusia și Europa, și atunci numai putem să ridicăm și noi cuvîntul. Să nu credeți, D-lor, că aceasta este o simplă presupunere. Parerea mea este bazată pe însăși declarațiunea Lordului Derby și a comitelui Andrassy. De suntem deci sau nu părăsiți, nu o putem ști de cît după războiu și țipătul de durere pe care l'ați aruncat în țară nu

este pentru mine de cît dovada că ori vă speriați ușor, ori că vreți să speriați pe alții, și poate dovadă și de una și de alta.

Să vedem, D-lor, ce obținem noi prin neașteptarea noastră, cînd noi, înainte de vreme, am părăsit singurul tărîm pe care puteam să ne punem, și am zis: «Ne lepădăm de tratatul de Paris și cerem ca Rusia să înlocuiască ea singură garanția care ne-o da pînă azi șapte puteri?» Cine vă garantează însă în contra Rusiei? Absolut nimeni! Și nu înțeleg ce fel de speranță poate cineva întemeia pe această convențiune, cînd disproporțiunea de putere este așa de mare, în cît ori cîte s'ar zice, nici o dată nu am fi pe un picior de egalitate! Știți care este pozițiunea care se face Romîniei prin această convențiune? Este întocmai pozițiunea care o făceau Romanii popoarelor pe jumătate cucerite, și n'am nevoie să amintesc acî care a fost soarta așa numitelor *socii populi romani*.

Aceasta însă nu este destul. Dacă ar fi numai atîta că noi, părăsiți de toate, am fost siliți să ne apucăm de singura ramură de scăpare care ni se întindea, și că nevoia ne-a silit să încheiăm această convențiune, tot însă poate că ași tăcea; dar nu este așa. Pentru mine convențiunea de față nu este de cît începutul unei politici pe care eu nu pot s'o aprob, — nu este de cît începutul unei alianțe care are să se sfîrșească cu cooperățiunea armatei noastre dincolo de Dunăre; — și atunci voiu întrebă, ce foloase putem primi noi din o asemenea alianță, ce ne va impune sacrificii enorme? Intinderea teritorului? De sigur că nu! Intinderea de drepturi? Vedeți că nu! — căci convențiunea aceasta nu ne dă mai mari drepturi de cît tratatul de Paris. Tratatul de Paris ne da șapte garanți, pe cînd această convențiune astăzi nu ne dă de cît un protector. Prin urmare, pentru ce am jefi banii noștri și sîngele soldaților noștri, cînd în loc de a mări drepturile noastre noi le micșorăm? Că aceasta însă va fi rezultatul politicei de față, aceasta cade sub simțul cel mai comun. Gîndiți oare că armata rusă va tolera concentrarea a 50,000 Romîni la flancul ei, fără să ceară ori cooperățiunea ori desarmarea lor? — căci atunci cînd fiii Rusiei își vor vărsa sîngele, se vor luă toate măsurile ca nici o surprindere să nu li se poată întîmpla.

Asemenea surprinderi s'au văzut în istoria noastră dese

ori. Ast fel un general român, dacă nu mă înșel un străbun al președintelui nostru D. Manolache Kostake, a îndreptat armele sale contra Rusiei, de și la început erà aliatul ei.

D. **Kogălniceanu, ministru de externe.** Care erà acela?

D. **Carp.** Acela care pînă mai deunăzi a fost blestemat în toate bisericile rusești.

D. **ministru de externe.** Nu a fost hatman, a fost ministru de justiție, logofăt mare, numele lui erà Lupu Kostake (aplause). V'o spune istoria.

D. **Carp.** Poate să mă înșel asupra pozițiunei lui, faptul însă e istoric. Suntem deci în drept a ne așteptà să ni se opună din partea guvernului rusesc această alternativă. O repet însă, nu înțeleg pentru ce noi am merge pînă a vârsà singele nostru pentru interesele altora? Prințul Dimitrie Ghica vorbeà de simpatiile pe care trebuie să le avem pentru populațiile creștine de peste Dunăre; se poate însă să aibă dreptate D-sa, dar nu suntem nici destul de bogați, nici destul de fericiți, pentru ca să putem face fericirea altora; abia de ne ajung toate forțele pentru a ne asigurà o înceată desvoltare. Resping dar, D-lor, ori ce încercare de alianță. Înțeleg preocupările ce nasc din intrarea Rusiei cu armata pe teritoriul român, și erà de datoria guvernului să facă ca populația să sufere mai puțin; dar atunci trebuia guvernul să se mărginească la partea a doua a convențiunei și nu trebuia să atingă cestiunea drepturilor noastre prin părăsirea drepturilor pe care le am avut pînă acum, căci faptul de față este o alianță, și aceasta ca toate alianțele este supusă și la bune și la rele, și chiar de ar fi aceasta expusă la bine, tot nu ne poate fi de nici un folos, nici material nici moral. Mă rezum, D-lor, votez contra acestei convențiuni, pentru că ea, fără nici un temei schimbă bazele pe cari tratatul de Paris a așezat starea politică a României. Votez contra acestei convențiuni, pentru că este primul pas al unei alianțe care în schimbul unor mari sacrificii nu ne va da nici un folos.

Ministrul de externe Mihail Kogălniceanu susține convențiunea. După ce mai vorbesc senatorul Manolache Kostache Epureanu, ministrul de finance Vasile Boerescu și primul-ministru Ioan C. Brătianu, Senatul adoptă convențiunea cu 41 contra 10 voturi.

RĂSPUNSUL LA MESAGIU

Senatul 23 Aprilie 1877

În ședința de la 23 Aprilie 1877, după ce raportorul G. Leca a citit proiectul relativ la recensământ, votat de Adunarea deputaților, a cărui amânare este cerută de senatorul Dim. Sturdza, raportorul N. Rosetti-Bălănescu citește proiectul de răspuns la discursul tronului. Senatorul Dim. Sturdza declară că nu se unește cu răspunsul așa cum este alcătuit. Senatorul D. Ghica vorbește pentru răspunsul la adresă.

D. P. P. Carp. «Ori care român care nu are alte preocupări, va vorbi cum am vorbit noi în această adresă». Iată ultimele cuvinte ale D-lui Dim. Ghica. Sunt deci obligat să mă apăr din capul locului în contra acestei acuzațiuni; nu suspectez intențiunile nimănui, dar revendic pentru fie-care dreptul de a se crede tot așa de patriot ca cei-alți, și într'un moment în care D-sa, adversar al guvernului, vine să-l susție, să-mi fie permis mie, care nu sunt adversar al D-lui Dim. Ghica, să-l combat. Imputările făcute de D-sa la scurtele observațiuni ale d-lui Sturdza nu m'au convins de loc, și credeți că nu vin aci să fac o discuțiune de stil; căci, cum zic scriitorii acestei adrese, s'a întâmplat ca în evenimentele de față rațiunea oamenilor celor mai prevăzători a trebuit să se oprească în fața necunoscutului. Voiu vota în contra acestei adrese din cauza inconherenței de idei care văd într'însa. Această inconherență de idei nu poate fi bine văzută nici chiar de guvern; căci guvernul, când s'a adresat țării, ne-a zis ca să-i indicăm linia de purtare care trebuie să o urmeze. Adresa de față n'o face aceasta; voiu avea onoare să v'o probez, că ea spune și albu și negru într'un singur cuvânt; și după zisele unui poet, trebuie să te ferești de acela din a cărui gură iese și cald și rece. Adresa nu este de cât o parafrază a Mesagiului Domnesc, prin urmare nu o pot critica fără să

ating Mesagiul Domnesc și să vedem întru cât acel mesagiu exprimă el aceea ce este.

Punctul cel mai important al Mesagiului Domnesc este că România este părăsită de toți, că este redusă la propriile ei puteri, și că nu mai poate comptă de cât pe sine; acestea mi se pare că sunt propriile expresiuni ale acelui Mesagiu. Suntem dar în dreptul nostru să ne întrebăm, dacă este așa, și dacă avem dreptul a ne crede atât de părăsiți, cum binevoește a o zice guvernul — și cu această ocaziune voiu apăra pe D. Sturdza în contra unei imputări făcute de D. ministru care zicea, că nu este chemat de a luă apărarea Europei.

Este evident că așa este. Nu un Stat mic, cum suntem noi, suntem chemați a ridică glasul nostru în acest eveniment; dar pozițiunea noastră geografică și starea noastră economică are un drept la sollicitudinea Europei, fiind că interesele ei comerciale sunt angajate. În această chestiune nu avem să ne preocupăm în acest Senat de ceea ce a zis Europa și de ce are să zică Europa; și nu cred că eră politic și prudent să aruncăm acuzațiuni Europei, cum că ne-a părăsit. Am avut onoare a spune cu ocaziunea votării convențiunei rusești, pentru ce campania politică începută de guvern nu eră la locul ei, și pentru ce nu putea să obție nici un rezultat, cum și că toate chestiunile acestea trebuia ridicate la Încheierea păcii. Sprijin această idee, căci de atun i a venit răspunsul dat de D nu Lasser, ministrul Austro Ungariei, la o interpelare care i s'a făcut, D-sa a zis: *«să nu se crează că imperiul Austro-Ungariei nu este preocupat de ceea ce se petrece la țărmurile Dunărei; însă n'a venit timpul să luăm apărarea intereselor noastre, și numai când va veni momentul, Austria va ști să și apere interesese sale»*. Și celelalte puteri doresc tot în modul acesta, și aveam dreptate când ziceam că va începe mai de vreme o altă campanie. S'a crezut că oameni ca D nii Brătianu și Cogălniceanu nu vor fi făcut asemeni greșeli. Eu cred că de aceea este permis a presupune că greșală n'a fost, ci a fost un pact făcut cu intențiune ca să se pue la adăpostul răspunderii; pentru aceasta ați început a acuza Europa că nu ne susține, ca mai târziu, să dați loc la acțiunea ce voiți ca guvern să urmați. Ați zis că suntem *părăsiți de Europa*, ca să deveniți beligeranți. Să dea Dumnezeu ca evenimentele să mă desmintă; dar sunt sigur că aveți

să treceți ca aliați peste Dunăre. Și mă întreb, cari sunt foloasele care le putem avea din aceasta? Tot ce putem spera este, că puterile, la încheierea păcii, să zică, că mențin acți la noi *statu-quo*. Acesta va fi singurul rezultat posibil al politice de acțiune a guvernului actual, și atunci mă întreb, eră nevoe de acțiune? Eră nevoe, pentru a ajunge la acest rezultat, d'a cheltui banii țării și a vărsa sîngele Romînilor? Eu zic că nu eră nevoe, pentru a ajunge la acest rezultat, de a părăsi, înainte de vreme, o garanție colectivă și a o înlocui cu o garanție *unilaterală*.

Toate acestea, D-lor, mă fac pe mine să votez în contra acestei adrese, care, o repet, nu este de cît parafraza discursului Tronului. Sunt convins că departe de a fi făcut, cum zice adresa, tot ce este posibil ca Romînia să nu devie teatrul războiului, guvernul din contră a făcut tot ce este posibil ca Romînia să devie teatrul războiului.

Am zis la început, D-lor, că este oare care inconhe-rență de idei în adresa de față. După ce în prima parte a acestei adrese se aruncă acușări Europei, se aruncă acu-zări Turciei, vine pe urmă și cere ca numai de cît și în ori ce caz să menținem cea mai strictă neutralitate. Cînd însă ați făcut totul ca neutralitatea noastră să devie imposibilă, cînd ați părăsit singuri tărîmul pe care ar fi trebuit să vă puneți, nu înțeleg, cum Senatul ar mai putea recomanda guvernului să observe cea mai strictă neutralitate? !... Vedeți că este o incoherență de idei...

D. Raportor. Unde vedeți în adresă că sa recomandă neutralitate?

D. P. P. Carp. Unde am văzut? Iată acest paragraf unde se zice: Nu Senatul, corp matur și moderator, va consilia o politică hazardoasă etc. (citește).

Prin urmare recomandă Senatul ca să avem acea cumpănă pentru Rusia care o avem pentru imperiul Otoman.

D. Raportor. D-voastră dați altă tălmăcire, aci este cu totul altă idee!

D. P. P. Carp. Se înțelege, D-le Bălănescu, că nu pot vorbi de cît cu inteligența mea și cu modul meu de interpretare; la rîndul D-v. veți veni cu inteligența D-v. și cu modul D-v. de interpretare; prin urmare să mă lăsați să vorbesc. Zic, că nu ați avut aceiaș cumpănă pentru ambele puteri cari sunt astăzi în luptă, și aceasta este critica cea mai acerbă care pot să o fac politicei guvernului de astăzi, căci

numai așa, menținînd cumpăna egală între ambele puteri, am fi putut să ne ferim de pericolele ce ne înconjoară.

Adăogați la stîrșitul adresei că Convențiunea încheiată cu Rusia a micșorat îngrijirile. Da, le-a micșorat, dar vă asigur că a mărit pericolele.

Mai este un punct care voiu să-l ating cu această ocaziune, punct pe care nu-l vîd trecut în adresă, însă fiindcă este în mesagiul Domnesc, să-mi permiteți să-l ating în citeva cuvinte; și acesta este apelul la înfrățire ce-l face guvernul. Așa dar să mă explic asupra acestui punct.

Acest apel la înfrățire, cred că nu este alt nimic de cît o simplă hipocrizie; acest apel la înfrățire mai conține încă în el și o acuzațiune în contra adversarilor reali sau presupuși ai guvernului actual. Să ne întrebăm însă, care este datoria cetățenilor? Datoria cetățenilor este de a spune părerea lor așa cum o cred ei, și atunci cînd părerea lor este reprezentată prin majoritate, ceilalți să se supue deciziunii sale. Nu ne veți asigura că numai pe această cale ați voit să aduceți această înfrățire, căci nu noi am zis că este un *abis între coroană și țară...*

D. **Vice-președinte.** D-le Carp, vă rog...

D. **N. Păcleanu.** Ați eșit din cestiune.

D. **P. P. Carp.** Cînd răspund la discursul Tronului, sîntîn drept de a spune, că nu noi am trimes răspuns, că dacă nu vom ajunge la putere, sîngele va curge...

Și dacă acel apel la înfrățire, zic, se înțelege, ca să uităm tot ceea ce s'a practicat; să uităm că sunt oameni dați în judecată cari așteaptă justiția...

D. **Al. Geani.** Țara i-a dat în judecată.

D. **P. P. Carp.** Țara!! Biată țară!! Dacă în sensul acesta se face apel la înfrățire, cred, ca și mulți din amicii mei politici, că nu putem răspunde la apelul ce se face. Am zis.

Mai vorbesc în urmă senatorii N. Rosetti-Bălănescu, raportorul răspunsului, D. Ghica, ministrul de externe M. Kogălniceanu și Manolake Costake Iepureanu. Proiectul răspunsului se primește cu 31 voturi contra 3.

EMISIUNEA BILETELOR IPOTECARE

Sedințele Senatului de la 31 Maiu, 1, 2 și 4 Iunie 1877

Senatul era chemat să se pronunțe, în ședința de la 31 Maiu 1877, asupra proiectului pentru emisiunea unor scrisori de Stat în sumă de 30.000.000 lei, menite a înlătura criza în care se afla tesaurul. Introducerea biletelor ipotecare, cari urmau să se retragă din circulațiune cel mai târziu la 1 Iulie 1880, fusese adoptată de Adunarea deputațiilor în ziua de 10 Maiu 1877 cu o majoritate de 55 voturi, contra 15, fiind și 2 abțineri. Senatorul D. Sturdza, care nu s'a putut uni nici cu proiectul prezentat de guvern, nici cu acela primit de majoritatea delegațiilor — identice în principiu — își expune vederile asupra situațiunii financiare, studiază cele două proiecte și propune un alt proiect, motivat și expus în mod amănunțit, care tinde să excludă introducerea monedei de hirtie. Senatorul Nicolae Drosu se declară contra emisiunii biletelor ipotecare. Ministrul-președinte Ioan C. Brătianu sprijinește proiectul prezentat de ministrul financelor Vasile Boerescu.

D. P. P. Carp. D-lor, avem înaintea noastră, în afară de legea guvernului, trei proiecte : unul al D-lui Cămărășescu, neînsoțit de nici o expunere de motive, ca să putem ști pentru ce D-sa, ca reprezentant al secției V, a modificat proiectul votat de Adunare ; alt proiect este al D-lui Boerescu, și al treilea este al D-lui Dimitrie Sturdza. Voiu lăsa la o parte proiectul D-lui Cămărășescu, fiind că aș dori mai înainte să cunosc cari sunt temeiurile pe cari s'au bazat ca să producă neînsemnatele modificări care s'a adus proiectului votat de Adunare. Voiu desbata deci numai proiectele D lui Boerescu și Sturdza, cu atât mai mult, că proiectul D-lui Boerescu, deși își dă aerul unei ameliorări foarte însemnate a proiectului votat de Adunare, nu este de cît tot acelaș.

Voiu căuta, D lor senatori, la înlăturà orice cuvinte cari ar putea fi interpretate în sensul unui antagonism sau a unei animozități în contra guvernului actual. Sunt adversar cunoscut al partidului astăzi la putere ; sunt însă moi mente cînd spiritul de partid trebuie cu totul înlăturat, și

cînd trebuie să ne dăm mîna ca să urnim țara din rîul în care a intrat; cu toate acestea trebuie să ne dăm seamă care este mijlocul cel mai nemerit ca să eșim din acest impas și să nu luăm cel dintîi proiect pripit și să zicem; «Hai să scăpăm țara», fără să ne gîndim nici la prezent, nici la viitor, încercînd mai mult lucrurile de cît aducîndu-le vre-o ameliorare.

Proiectul primitiv prezentat de Adunare și proiectul D-lui Boerescu, pentru mine, au un mare inconvenient, care este de a fi, nici mai mult, nici mai puțin, de cît o declara-re de faliment! Naște acum întrebarea dacă am ajuns în așa pozițiune, în cît am căutat toate mijloacele care s'ar putea găsi pentru a scăpa de acest faliment și nu le am putut găsi; eu susțin că nu s'au căutat toate mijloacele și că s'ar fi putut găsi altceva.

Ce este, D-lor, hîrtia-monetă? Hîrtia-monetă nu este altceva nimic de cît un refuz de plată și înlocuirea unei valori prin un apel la un credit forțat pe un timp oarecare. Statul datorește, s. es., un galben unui cetățean, și în loc să i deă acel galben, îi substitue o bucățică de hîrtie și zice: «Eu te silesc, creditorul meu, să consideri aceasta ca galben». Prin urmare, s'a substituit un lucru imaginar unei valori certe. Se înțelege că aceste noi valori.—dacă este permis să întrebuițez acest termen,—trebuie să capete valoarea lor numai de la încrederea și de la pozițiunea în care se află Statul; fiindcă însă, din nenorocire, Statele n'au avut recurs la asemenea mijloace de cît atunci cînd pozițiunea lor eră sdruncinată, negreșit că primul punct de pornire al hîrtiei-monete nu este de cît discreditul. La început această discreditare variază, pentru că oamenii traesc cu speranța și cred că pozițiunea cea grea are să se amelioreze; și cu cît se depărtează momentul în care se lichidează situațiunea, cu atît discreditarea merge înainte și cu atît Statul este silit să aibă recurs la noi emisiuni, și așa din ce în ce discreditul merge înainte. Ca să vă dau exemplu: cînd s'au făcut asiguatele, în Franța, difețența de *agio* între asiguate și napoleon eră de 42 fr.; peste un an napoleonul nu se putea cumpăra de cît cu 19.200 fr. în asiguate, și o oca de pîine variă între 250 și 300 fr.! Acesta este un lucru istoric, care se poate constată din toate cărțile statistice; n'am nevoie a intră în multe probe, căci sunt lucruri cunoscute; chiar și aceia care se ocupa în mod elementar

cu materialele acestea nu pot să mă combată. Prin urmare, aveți să începeți cu un discredit mare, și aveți să fiți obligați a face o îndoită emisiune voluntară de hîrtie în țară și o ex-emisiune involuntară de aur afară din țară.

În alte țări pericolul deși a fost mare, deși au avut loc catastrofele cele mai mari, totuși răul nu a fost așa de mare cum va fi la noi, pentru că în țările acelea este o industrie dejă stabilită și în țările acelea, aceia care vrea să aducă produse din țări straine trebuie să cumpere aur și, neputîndu-l găsi de cît scump, erau siliți să aibă recurs la industria națională și moneda hîrtie eră ca un soi de prohibițiune, de protecțiune la graniță pentru intrarea industriei străine. De aceea voi aduce un exemplu, care deși nu se potrivește cu totul în cazul de față, însă explică ideia mea. Industrialii cei mari din Austria, de la Brünn și din Boemia, s'au opus să plătească datoria băncii și să se restabilească valuta, căci aceasta le servea ca un fel de protecțiune în contra industriei străine; și de aceea cînd guvernul Austriei voia să plătească datoria de 80 de milioane, a găsit în acea mare industrie puternice opuneri tocmai din cauză că starea valutei eră un fel de protecțiune în contra industriei străine.

La noi industrie nu avem de loc, prin urmare nu putem spera nici această despăgubire minimă; ci din contră grînele noastre au să se plătească chiar de străini cu moneta hîrtie pe care au să o cumpere efîn. Noi, din contră, avem să importăm întreit și împătrit produsele industriei străine, care suntem siliți să le aducem din străinătate, cu aur, căci, ori care va fi curagiul industriei romîne, nimeni nu mă va putea face să cred că în cîțiva ani are să se poată introduce o industrie oare care în țara aceasta.

Cum zic, proiectul D-lui Boerescu este mai tot acelaș ca al guvernului, pentru că nu înțeleg care sunt deosebiri. Hîrtie-monetă este și aceea a D lui Boerescu; hîrtie-monetă este și proiectul guvernului ce mai este reprezentat, cum am zis, într'un mod făcut și de proiectul D lui Cămărășescu. D. Boerescu ne zice în raportul său cum că încrederea acestor titluri depinde de la veracitatea ipotecelor. Dară bine, asiguatele nu erau verace? și nu erau întemeiate tot pe moșii cari erau ipotecate și cari serveau la asigurarea și garanția acestor hîrtii?— Este iarăși un lucru istoric și nu'l va contestă nimeni.

Ceea ce ridică și susține creditul nu este numai veracitatea garanției, este posibilitatea ce are hîrtia de a fi transformată în aur, adică de a fi mobilizată. Cînd eu am un efect chiar de nu este ajuns la scadență, însă dacă știu că în fie care moment pot să-l schimb pentru bani, și prin urmare pot mobiliza capitalul meu care este imobilizat într'o valoare oare care, se înțelege că asemenea efect se bucură de credit. Cînd am de exemplu un bon rural de o sută de franci, dacă știu că acel bon rural nu l-aș putea la fie care moment să-l schimb în aur, ca să îndeplinesc o nevoie, este sigur că cursul acestei hîrtii nu are să fie așa de mare cum ar trebui să fie. Ei bine, tocmai aceasta se întîmplă la hîrtia-monetă, pentru că chiar baza ei este aceasta că se prezintă cu următoarea declarațiune: eu mă impun ca valoare ce nu se poate preface în aur, și aurul este înlocuit prin cursul forțat.

Prin urmare, vedeți că una din condițiunile cele mai însemnate, mai mult de cît veracitatea de care s'a vorbit, este de a avea dreptul de a transforma, de a mobiliza o valoare, iară nu a o ține în ladă și a aștepta 30 de ani pentru ca să o schimbe în aur. Aceasta tocmai face creditul valorii, și tocmai aci de la început hîrtia-monetă nu împlinește această condițiune, astfel că din capul locului este lovită de discredit, și acest discredit se lățește din ce în ce mai mult. Prin urmare, ceea ce zice D. Boerescu de veracitate, eu nu o pot primi, și să vă dau un exemplu financiar: să admitem că Statul are nevoie de un împrumut, și se adresează la un grup de bancheri, — și să presupunem că ne bucurăm de un credit ca unul din Statele cele mari, ca Anglia, ca Franța, — și să zică: Am trebuință de 30 milioane; nu fac împrumut cu rentă, vă dau atîta la sută, cu condițiune însă ca aceste hîrtii să nu le puteți vinde, ci să le păstrați pînă la scadență. Cu această condițiune nu veți găsi, și nu va găsi nici Anglia, nici Franța, bani plătind o dobîndă nu de 12 la sută, dar chiar de 25 la sută, pentru că nu vor avea posibilitatea de a mobiliza capitalul vîrît în această afacere; și de aceea și instituțiunile de credit au de bază fundamentală a organizării lor de a mobiliza cea mai mare parte din capitalul lor, căci, o mai repet încă odată, creditul nu e posibil de cît cu siguranță că putem în fie care moment mobiliza capitalurile noastre.

Acum, D-lor, naște întrebarea, dacă putem să ne ferim de acest rău, de emiterea hîrtiei-monete?

La aceasta cred ca și D. Boerescu, ca și guvernul, că dacă ar fi posibilitate de a se face un împrumut, am preferi contractarea împrumutului. Nu sunt însă de părerea D-lor, cînd susțin că un împrumut e imposibil, și că trebuie să avem recurs la hîrtia-monetă. Și ca probă că un asemenea împrumut nu s'ar putea face, este răspunsul D-lui ministru de finanțe la opiniunea emisă de onor. D. Drosu; a zis că bonurile de tezaur, care au o dobîndă de 10 sau 12 la sută, nu se urcă de cît la suma de 7—8 milioane. Aceasta să-mi permită D. ministru de finanțe să zic că nu este un argument, pentru că este evident că bonurile de tezaur, ne fiind o operațiune fixă între guvern și împrumutători, împrumutătorii nu au înaintea ochilor lor de cît un plasament provizoriu; și se înțelege că prin asemenea mijloace nu veți putea D-voastră găsi o sumă foarte mare, și prin urmare nu se poate aduce în discuțiune argumentul că se plătește o dobîndă de 10 sau 12 la sută pentru o sumă de un împrumut cu bonuri de tezaur, și că aceasta ar avea relațiune cu un împrumut așa de mare ce s'ar contracta și nu am plăti o așa de mare dobîndă.

Eu cred, D-lor, că proiectul D-lui Sturdza are posibilitatea unui asemenea împrumut: în alte împrejurări aș fi fost contra și acestui proiect de lege. Cînd a fost vorba, în Adunarea de sub ministerul Catargi, a se face un împrumut cu rentă, au venit unii din Domnii deputați, și au propus a se face un împrumut la Creditul fonciar; eu atunci am fost contra acestei idei, pentru motivul că nu este bine ca această instituțiune să-și amestece creditul său cu al Statului, și m'am opus, prin urmare, atunci; cînd însă suntem într'o stare atît de anormală în cît suntem siliți sau de a avea recurs la un faliment, sau de a avea recurs la unul din mijloacele ce ni se propune, atunci mai bine să facem un împrumut cum este acel de la *Creditul fonciar*, care mai are avantajul de a ne da o normă fixă pentru interesul ce este de plătit.

Dacă de exemplu ne-am duce la un grup de bancheri să ne facă un împrumut, ei vor voi să beneficieze de starea în care se află Statul, spre a cere, afară de interes care este legitim acum a fi mai mare, și o primă de asigurare în contra eventualității unei stări politice, în care noi putem

avea încredere, dară în care străinii nu pot avea. Prin *Creditul fonciar* însă ne adresăm d'a dreptul către public și ne scăpăm de acei intermediatori cari în tot deauna s'au folosit de împrejurările grele în care se află o țară; paguba în adevăr poate să fie mare pentru Stat, dară, ceea ce mă neliniștește în cestiunea aceasta și de care scăpăm prin proiectul D-lui S urdza este discreditul și pierderea indirectă ce are a aduce hîrtia-monetă asupra avuției naționale.

Această pierdere indirectă, care nu se poate evalua dinainte la noi, în Franța a fost atît de mare, în cît ea s'a evaluat la a patra parte de nu chiar la jumătate a întregii averi a țarei. Prin urmare prin sistemul D-lui Sturdza avem să compromitem cel mult 4—5 milioane, pe cînd cu sistemul celalt avem să compromitem $\frac{1}{4}$ parte din averea națională.

Și atunci această datorie nu se mai acopere cu o pierdere de 4—5 milioane, ci cu sute de milioane.

Prin urmare, D-lor, din toate aceste considerațiuni, voi așteptă să vad cări sunt argumentele care se dau în favoarea hîrtiei-monete. Cît pentru mine, eu mă pronunț contra proiectului D-lui Boerescu și susțin proiectul D-lui Sturdza.

Aș avea să fac și o altă propunere, mă tem însă ca guvernul să nu răspundă că nu are timp și că îi trebuie mijloace imediat.

Iată care este măsura care aș fi voit-o eu: am pornit de la următorul punct de vedere: că, ori de cîte ori a fost să se lichideze într'o țară oare care o situațiune financiară ca aceea care se creiază prin emiterea de hîrtie-monetă, aceasta nici o dată nu s'a putut face direct de către Stat, ci a trebuit să se facă numai intervenind d'a dreptul creditul public și comerțul prin crearea unei bănci de scompt și circulațiune. De aceea aș crede că, dacă s'ar fi putut face o asemenea bancă de scompt și circulațiune în timp foarte repede, să se încredințeze ei emiterea de hîrtii; se înțelege că atunci nu se va emite sub forma de hîrtie-monetă, ci sub forma de bilete de bancă.

Dar poate mi se va obiectă cum că pentru a se înființa o asemenea bancă de scompt și circulațiune trebuie un capital, un stock, și că în străinătate D. ministru de finanțe declară că nu se poate găsi; ei bine, părerea mea ar fi cum că acel stock metalic, acest capital bănesc ar trebui să se ia din țară prin mijlocul unui impozit forțat.

Să se impună $\frac{1}{4}$ sau $\frac{1}{2}$ asupra averilor, însă cu condițiune ca fie care din aceia cari dau banii aceștia să devină ei acționarii acestei instituțiuni și lor să li se încredințeze operațiunea de bancă și ei să tragă profitul.

Iată cum înțeleg eu că s'ar putea scăpa situațiunea. Fiind însă că această bancă astăzi cu greu s'ar putea înființa înainte de una sau două luni, voiu vota pentru proiectul D-lui Sturdza. Am zis.

Senatorul Cămărășescu își sprijină contra-proiectul, susținut în comitetul delegaților, iar senatorul Al. Orăscu, împărtaşind vederile acestuia, combate moneda de hârtie și recomanda un împrumut intern. Primul ministru ia din nou cuvântul combatind mai ales pe d. P. P. Carp, care la rîndul lui îi răspunde în modul următor :

D. P. P. Carp. D-lor, voiu lăsa la o parte toate anecdotele; cred că situațiunea este prea gravă ca să discutăm ce a putut spune sau nu spune D. Barbu Catargiu D-lui Brătianu.

Protestez încă în contra intențiunilor ce-mi atribue că am combătut proiectul, conținnd pe ignoranța auditorului meu. N'am făcut aceasta, căci cînd am înaintat ceva, am înaintat și cifrele pe care le-am bazat. Am făcut aceasta pe baze pozitive, și, dacă voiți, mîine vă voiu aduce anume tabelele statistice cari arată cînd au început scăzămintele și cum au mers...

D. Prim-ministru. Ați zis că în Franța în anul dințiu napoleonul a costat 19.000 franci în asignate.

D. P. P. Carp. Eu am zis că la sfîrșit ajunsese napoleonul 19.000 franci. Asemenea voiu rectifică și eroarea care mi-o imputați cu acele 800 milioane ale băncii Austriei. N'am vorbit de fel de hîrtia fiduciară a Austriei, nici n'am vorbit de cifră, dacă sunt opt sute milioane sau mai multe. Și îmi pare rău că tocmai D-voastră, care îmi dați lecțiuni de cifre, să cădeți însuș în eroare. Am zis că este cunoscut că banca austriacă ar putea relua plățile în aur, dacă Statul îi ar plăti datoria de 80 milioane, și că industria cea mare din Austria se opune la desființarea valutei, căci găsește în agio o protecțiune în contra industriei străine...

Prin urmare ar fi bine ca să nu înaintăm acuzațiuni, atunci cînd noi singuri avem asemenea lacune în conștiințele noastre.

D. Ministru-președinte. Faceți cea mai mare eroare cînd afirmați că Austria are numai 80 milioane hîrtie-monetă.

D. P. P. Carp. Repet că nu am vorbit de suma emisiunilor austriace, ci de datoria de 80 de milioane ce are Statul la bancă. Austria nu are hîrtie-monetă în sensul D-voastră. . .

D. B. Boerescu. Are peste 800 milioane în hîrtie-monetă.

D. P. P. Carp. Eu n'am vorbit despre cifra hîrtilor de Stat.

D. ministru a mai zis : Mai am trebuință de o cifră oare-care pentru transacțiuni și n'am aur, trebuie dar să fac hîrtie ; și nevoia este atît de simțitoare de un lucru fiduciar pentru transacțiunile noastre, în cît nu mai putem merge înainte pe o cale atît de grea, trebuie un semn transitoriu între preschimbarea mărfurilor, și nu fac alt nimic de cît vin în interesul țării ca să creăm acest mijloc de schimb. Dar nu știe D-sa, că ce dă cu o mînă, ia cu cealaltă ; că cu cît ese în țară moneta-hîrtie, aurul fuge din țară ? Și tocmai țelul ce-și propune nu-l ajunge. În loc să înlesnească transacțiunile, tocmai le îngreunează. Ai să le îngreunezi, D-le ministru, tocmai prin aceasta, că străinii au să cumpere de la noi cu hîrtie-monetă, au să cîștige la agio, și noi avem să pierdem cînd avem să cumpărăm de la dînșii mărfuri.

Apoi de ce D-sa confundă hîrtia-monetă cu biletele de bancă ? Biletele de bancă circulă în tot momentul cu mare încredere, pentru că acelea reprezintă o valoare pozitivă. . .

D. prim-ministru. Unde ?

D. P. P. Carp. Ori unde sunt bilete de bancă, hîrtia-monetă nu circulă. Dar oare voiți să comparați hîrtia noastră cu biletele de bancă austriace ? . .

D. Prim-ministru. Ferească Dumnezeu ! ale noastre au să aibă o valoare, pe cînd ale Austriei nu pot avea cea valoare.

D. P. P. Carp. Hîrtia-monetă nu reprezintă o valoare, ea nu face de cît a reprezentă un credit oare-care. La început, poate să stea la un curs oare-care ; dar cît va merge are să scadă valoarea ; și aceia cari le vor primi, vor lua un agio mai mare, corespunzător cu valoarea reală.

Prin urmare, D-lor, toate obiecțiunile ce a pus D. Brătianu, eu cred că nu au o valoare mare ; cele ce am spus eu, sunt bazate pe experiența tuturilor popoarelor ; și nu cred că D-lui ne va putea convinge, că singurul lucru ce este de făcut, este ca noi să facem hîrtie-monetă, și că prin'treceastă se activează industria noastră națională.

D. Prim-ministru. Nu am vorbit de aceasta.

D. P. P. Carp. D-lor, mă rezum și zic că măsura ce ni se prezintă astăzi atit prin proiectul guvernului cît și acela al D-lui Boerescu, nu este de o necesitate absolută; acel proiect poate fi înlocuit cu acela al D-ui Sturdza, cari este mai puțin vătămător.

Acum naște întrebarea, dacă numai suma de 30 milioane este necesară, și dacă după D-v. această sumă are să facă inocentă această hîrtie-monedă. Este evident că Statul are, în afară de aceste 30 milioane, rămășițe numai de 16 milioane, pentru alte 20 milioane are alte plăți; apoi cheltuielile de resbel se pot urcă la o sumă de 50 milioane, astfel că totalul se urcă la 80 milioane, și, dacă vom face o proporțiune, are să trebuiască 140 milioane în hîrtie-monetă. Și se înțelege, cum veniți astăzi a cere această lege bazîndu-vă pe forța majoră, și atunci aveți să puneți înainte o forță majoră și mai mare, și rezultatul va fi, nu sporirea mijloacelor de schimb, ci ruina țării!

În ziua de 1 Iunie s'a continuat discuțiunea asupra emisiunii biletelor ipotecare la care au luat parte senatorii : Zisu, Leca, D. Sturdza, Primul ministru și ministrul financelor. În ședința de la 2 Iunie senatorul G. Leca discută din nou proiectele prezintate și se pronunță pentru proiectul Camerei, la care va prezintă cîte-va amendamente.

D. P. P. Carp. D-lor senatori! D-nu Boerescu, în discursul D-sale de eri, recunoscînd ca și noi că proiectul votat de Cameră, că hîrtia-monetă este o calamitate, a căutat să probeze cum că proiectul D-sale și al majorității delegațiilor este cu totul altceva; că nu este hîrtia-monetă, ci este o monetă fiduciară care nu va avea — în urma multor îmbunătățiri ce s'a adus proiectului Camerei — efectele dezastroase care le are proiectul guvernului.

Argumentația D-lui Boerescu, prin care probează că proiectul D-sale este contrariu cu cel al guvernului, se împarte în trei puncte:

1. Că măsura primită de majoritatea comitetului delegațiilor, nu este hîrtie-monetă, ci este monetă fiduciară.
2. Că are o posibilitate de circulațiune mai mare de cît hîrtia creată de guvern, și
3. Că după măsura luată de D-sa, împedînd o a doua emisiune, va împedica totdeodată și discreditul cel mare care îl prevede D-lui, dacă se va adopta proiectul guvernului. După aceea D-sa a trecut la

combaterea proiectului D-lui Sturdza. Tot de odată D-lui a aruncat acuzațiunea cum că noi nu procedăm de cît cu aserțiuni.

Eu, D-lor, la prima mea cuvîntare am crezut că numai e nevoie a explică ce este moneta fiduciară și ce este hîrtia-monetă; fiind însă că suntem acuzați d'a pune înaintea simple aserțiuni, să-mi permită onor. Senat a intră în oare cari mici lămuriri.

La început, în timp de barbarie, omul își producea singur tot ce-i trebuia pentru nevoia lui. Aceasta este starea primitivă. Cu înaintarea și multiplicarea nevoilor, s'a produs ceea ce se numește diviziunea lucrului. Fie-care, avînd numai o parte din producțiunea generală, și ca să se poată bucură de toate producțiunile, a alergat la schimb, adică: da din aceea ce producea el, ca să capete ceea ce producea altul. Acest mod de schimb în natură fiind foarte dificil, oamenii au căutat să găsească un alt mijloc prin care să își poată da producțiunile unii altora cu mai puține dificultăți; pentru acest scop au căutat un object bun transmisibil prin care să fie cu putință a'și face schimbul și care totde odată să aibă și o valoare intrinsecă. S'a luat aurul și argintul, care este știut de toată lumea că însușește toate condițiunile și că are o valoare intrinsecă; și fiindcă s'a citat D. Bonnet, îl voiu cită și eu tot pe D. Bonnet. Iată ce zice.

«Argintul și aurul au în afară de însușirea lor ca «mijloc de schimb, și o valoare ca marfă și pe această «din urmă însușire tocmai este întemeiată posibilitatea aurului de a figură ca mijloc de schimb».

Venim acum la moneta fiduciară care este un bilet de bancă al cărui credit este bazat pe aceea cum că știm că în cutare ladă aurul reprezintă pentru hîrtie. Cînd însă vrem să introducem o monetă care nu are nici o valoare intrinsecă, nici la dosul ei o marfă sau o valoare care să fie cu siguranță preschimbată îndată, atunci conținește d'a fi moneta de aur sau argint sau monetă fiduciară, ci este moneta hîrtie.

Cînd însă un lucru ce servă la schimb nu are, ca aurul, o valoare proprie, nu are, ca moneta fiduciară, o valoare în dosul ei, se înlocuesc aceste două însușiri prin cursul forțat, prin impunerea unui credit care de bună voie nu ar exista nici odată; acest lucru este, ori care ar fi forma sub care se presidă hîrtia-monetă; și nu înțeleg cum D. Boerescu zice că este fiduciară.

D-lui se întemeiază cred, pe cuvîntul că hîrtia D-sale este obligatorie numai pentru Stat, și nu pentru particulari; dar aceasta nu vrea să zică alt nimic, de cît că hîrtia D-sale este hîrtia-monetă pentru transacțiunile Statului, și o simplă fișică, față cu publicul, dar nici într'un caz monetă fiduciară; căci această din urmă, o repet, trebuie să aibă de nu un stock metalic, dar cel puțin portofoliul unei bănci ca garanție în dosul ei.

Prin urmare, hîrtia-monetă a D-lui Boerescu este hîrtia monetă față cu Statul, nu cu publicul, și ce are să se întîmple de acolo? Statul zice: hîrtia-monetă are curs forțat pentru creditorii mei; suma care o face, are să fie primită; cînd însă publicul ar voi să treacă mai departe ceea ce a primit de la Stat, și care prin curs forțat din partea Statului îndeplinea pînă la oare care punct condiția cutare, de o dată se vede că ceiace are în mînă este o nevaloare absolută. Un impiegat, de exemplu, are 300 franci și trebuie să îi primească cu curs forțat; cînd vrea să cumpere ceva, este expus să moară de foame.

Aceasta constituie o adevărată spoliațiune, și mă mir ca D. ministru de finanțe să primească proiectul D-lui Boerescu, și să dea mîna la asemenea măsuri dezastruase. Cu cursul forțat general se făceau perderi, și perderi imense, dar tot rămîne ceva; cu sistema hermafrodită a D-lui Boerescu nu rămîne în moneta creditorului de cît o simplă hîrtie care nu are nici măcar meritul de a servi la confecționarea unei modeste țigaretete.

Trec la al doilea punct și mă întreb, cum circulațiunea hîrtiei D-lui Boerescu este mai mare de cît hîrtia-monetă a Statului, cînd din capul locului a lovit'o cu discreditul, dîndu-i o valoare față cu Statul și o altă față cu publicul. Că aceasta va avea loc, o știu; să o decretăm însă noi, a priori, aceasta trece peste comprehensiunea mea. Asemenea este o eroare de a zice ca să înmulțim mijloacele de schimb, căci cu aceasta vom scăpa din criza în care ne aflăm. Credeți D-v. și crede D. Boerescu că înmulțind mijloacele de schimb aveți să îmbunătățiți starea materială? De sigur, nu. Unde este ceva de schimbat, acolo vin mijloacele de schimb; unde producțiunea scade, acolo scad și mijloacele de schimb. Criza provine din cei doi ani răi din urmă și cînd producțiunea noastră va reintră în starea ei normală, și mijloacele de schimb vor reveni de la sine.

Avem exemplul Spaniei, a cărei avuție a mers tot mereu descrescînd, deși importă aurul din America și marea mijloacele ei de schimb în mod exorbitant; și nu uitați că ea aducea aurul, adică un mijloc de schimb cu o monedă intrinsecă ear nu monedă-hîrtie. Nu putem mări sau micșora după plac mijloacele de schimb, căci stau într'un raport cu producțiunea. Cu aceasta din urmă cresc și scad mijloacele de schimb.

D. Boerescu a mai zis cum că măsura D-sale este o măsură unică. Am spus dejă cum că această măsură unică nu atîrnă de la nici una din dispozițiunile care le veți pune în lege. Puteți să ameliorați legea cît veți voi, nu va fi o măsură unică de cît dacă nevoile cari sunt astăzi vor fi unice. Înțelegeți prea bine că dacă nevoia de astăzi s'ar prezentă mîine, aveți să cereți încă o altă emisiune, cum cereți astăzi. Numai pentru 30 de milioane să fie oare nevoile Statului? Dar 31 de milioane sunt numai rămășițele pe 1876 de atunci încoace sunt iarăși rămășițe de 17 milioane, adăogați la aceasta cheltuelile de războiu pe care nu le pot prevedea și care vor fi de sigur 20—30 de milioane, adăogați și deprecierea acestor hîrtii, și veți vedea că nu cu aceste 30 de milioane se pot menține nevoile guvernului și aveți să ajungeți într'un timp foarte scurt la suma de 140 sau 150 milioane. Atunci vă întreb: credeți D-v. cum că dacă ați pus această măsură în lege, aveți să ne convingeți pe noi, că nevoile de astăzi vor dispărea prin această măsură, cînd noi știm că mîine suntem siliți să facem față și la cele alte nevoi. De sigur nu.

După aceasta, D. Boerescu a trecut la combaterea proiectului D-lui Sturdza. Argumentele cari le-ı pus înainte în contra acestui proiect erau dejă zise de mine. Cînd am explicat pentru ce susțin proiectul D-lui Sturdza, am spus și eu că este periculos de a legă creditul unui așezămînt privat cu creditul Statului, fiindcă este expus la fluctuațiunile zilei; am spus că are să fie un împrumut și un împrumut oneros; dar am spus că prefer a legă creditul băncii fonciare cu fluctuațiunile zilei, prefer a plăti o dobîndă oneroasă de cît a ajunge la o măsură care, după toate dovezile cari s'au adus, n'a avut de cît rezultate nefaste în toate țările. Pentru aceasta am declarat că prefer a votă proiectul D-lui Sturdza. D-lui zice, că la creditul fonciar, după calculele aduse, avem să plătim 15 la sută do-

bîndă; calculele mele sunt mai mari; eu nu admit că scrisurile fonciare, cari sunt la 68, avem să le emitem cu 60, ci mai jos; merg pînă la 18, 20 la sută dobîndă, dar fac apel la D. Boerescu să spună că dacă ar fi venit cineva să zică că îi dă un împrumut cu 18 la sută, nu l'ar primi cu amîndouă miinile. Acum vine și face obiecțiune la 15 la sută interes și a făcut un argument în contra proiectului D-lui Sturdza. Ni se zice: «cum voiți D-v. însă ca să admitem noi cum că un institut privat are mai mult credit de cît Statul» — Să vă dau un exemplu din Franța. În Franța pe vremea asignatelor ea nu erà singura hîrtie; mai erà și hîrtia unei bănci, care se cheama, ori cassa de Paris, ori banca de Paris, nu-mi aduc bine amînte; aceste hîrtii n'a avut nici o dată depreciatiunea care au avut'o hîrțiile Statului. Fiînd că la fie care așezămînt privat sunt două lucruri cari susțin creditul hîrțiilor lor. I-iu, acei care participă, au ei singuri interes ca să nu lucreze la deprecierea hîrțiilor, în vreme cînd față cu Statul ei au interesul contrariu; și al II-lea, un credit de bancă are nu numai stockul metalic dar are și portofoliul, care este în dosul hîrtiei fiduciare. Chiar argumentațiunea D-lui Boerescu vine în favoarea teorii mele. Ce am zis eu: am zis că admit să fie emise de o bancă de scompt și circulațiune, pentru că aceasta ar aveà stockul său metalic, ar aveà și portofoliul ei, care este o garanție, pentru că interesează pe piața comercială la susținerea hîrtiei. Mai are și un alt avantajiu: nu poate să emiță hîrtia cu curs forțat de cît numai în urma unui împrumut care îl face Statul, și care face parte din efectele sale care le are în portofoliu, astfel că numai prin banca aceasta putem pune frîu la repețirea unei noi emisiuni și împedicăm de a merge din emisiune în emisiune.

Cînd însă mă aflu față numai cu Statul, n'am nici una din aceste garanții, că nu are să meargă din emisiune în emisiune și că nici o garanție nu ar puteà să împedice deprecierea acestor titluri. Și citațiunea D lui Bonnet care zice că pînă la oare care punct a putut face servicii hîrtia-monetă, cu curs forțat, nu se raportă de cît la acele hîrtii emise de băncile de scompt și circulațiune cari aveau în portofoliu iscălitura Statului pentru împrumut, dar care puteau refuză cînd venea Statul să se împrumute pentru a doua și a treia oară.

Cestiunea aceasta, D-lor, a hîrtiei-monetă a fost des-

bătută în ultimii timpi în America. Știți că America este și ea bîntuită de hîrtie-monetă; știți că atunci cînd a fost lupta între Hays și Filcon, cestiunea principală care a fost desbătută de toate partidele a fost cestiunea hîrtiei-monetă și nu s'a găsit în toată America, acolo unde partidele sunt mai exaltate și mai cutezătoare în materie de finanțe, nu s'a găsit un singur candidat care să vină să susțină hîrtia-monetă, și alegătorii au făcut chiar dintr'aceasta o condițiune pentru candidați...

D. **prim-ministru.** Așa!

D. **P. P. Carp.** Un singur om a fost, dar nici unul din candidați n'a zis că susține hîrtia-monetă, din contra...

D. **prim-ministru.** A fost un partid care susținea.

D. **P. P. Carp.** N'a fost nici un partid.

S'a mai plîns D. Boerescu cum că noi, combatînd proiectul D-sale, am fi zis că ipoteca pe care o propune D-sa nu este verace. N'am combătut veracitatea ipotecei, cu toate că sub modul cum se prezintă în proiectul D-sala ar putea să ne facă să ne îndoim derpre veracitatea ei; căci o ipotecă nu este verace de cît cînd obiectul ipotecat se poate vinde în orice timp cînd nu se plătește. Și cu proiectul D-sale nu este așa, căci comitetul instituit de D-sa nu are dreptul de a nu scoate bunurile din vînzare, dacă nu iese preț.

Aceea ce am zis este că pe lîngă veracitatea ipotecei se cere și posibilitatea conversiunii ei imediate în aur, și tocmai aceasta o tîgăduște proiectul.

Din toate acestea, D-lor senatori, conchid că proiectul D-lui Boerescu, ca și acela al guvernului, este un proiect de hîrtie-monetă, prin urmare eu nu voi vota nici unul, nici altul.

Mai vorbesc în urmă senatorul Ioan Ghica, care spune că un împrumut s'ar părea mai nemerit de cât această lege, senatorul D. Sturdza care se apară de unele atacuri, ministrul de externe M. Kogălniceanu și primul ministru. Luarea în considerațiune a proiectului votat de Adunarea deputaților se votează cu 27 contra 17 voturi

În ședința Senatului de la 4 Iunie 1877, raportorul V. Boerescu propune la discuțiunea pe articole a proiectului-biletelor ipotecare un amendament la Art. 2, care prevede unele schinbări în ce privește semnăturile de pe bilete și compunerea consiliului special. Senatorul Cămărășescu propune un alt amendament relativ la predarea și punerea în circulațiune a biletelor, respins de majoritatea delegaților, ca făcînd parte din regulamentul. Senatorul Zissu se miră de ce Senatul a respins la început proiectul D-lui Boerescu și acuma îl primește sub formă de amendament și cere ca casele publice să fie obligate ca, primind moneta-hîrtie, să dea și restul în argint.

D. P. P. Carp. N'am luat cuvîntul ca să cercetez ca D. Zisu cauzele cari au făcut pe Senat să respingă proiectul D-lui Boerescu ca proiect și să-l primească în urmă ca amendament. Eu cred că aceasta a provenit de acolo că n'a voit partidul de la guvern ca să datoreze scăparea situațiunei unui ministru dat în judecată și care nu se știe dacă mîine nu va merge la pușcărie! Și prin urmare tot tactul a fost ca să se respingă ca proiect și să se primească ca amendament. Aceasta cred că a fost cauza respingerei proiectului D-lui Boerescu.

Voci. Nu ești în cestiune.

D. P. P. Carp. Voiu veni la cestiune. Art. 2, vorbește de diviziunea acestor hîrtii. Eu cred că o țară nu poate suferi o sumă mare de monetă divizionară, și cînd s'a făcut bilionul care nu are valoarea reală, s'a luat calculele statistice din alte țări, și cu toate acestea ne-am suit ca monetă divizionară pînă la 30 milioane.

Acum că aceasta este o monetă bilion, adică că în toate țările lumi moneda de un franc și doi este divizionară și prin urmare nu are valoarea reală, și aceasta conform cu convențiunea monetară încheiată în toate părțile lumi, nu cred că are să iasă din țară, prin urmare cantitatea de monetă divizionară nu este necesară țării noastre fiindcă avem suficient; și nu cred că e bine să mărim această cantitate de monetă divizionară făcînd așa mari diviziuni în monetă de hîrtie. Căci ori ce va zice D. ministru de finanțe, că această monetă hîrtie va fi primită după puternica sa expresiune: «ca pîinea caldă» eu totuși cred că are să aibă o depreciațiune oare care. Prin urmare hîrtia-monetă de 5 fr. nu are să aibă valoare de 5 fr. ci de 3 și jumătate, mult patru, la început, și în urmă are să devină o pură monetă divizionară.

De aceea eu cred că nu este bine să se facă subdiviziuni așa de minime.

Mai este un alt cuvînt care militează asupra acestor subdiviziuni prea întinse; este că ori ce s'ar zice și ori cît ar veni oamenii învățați cu cărți să demonstreze că este o bine-facere pentru țară hîrtia-monetă, publicul de jos, care are a face mai mult cu subdiviziunile de hîrtie-monetă, nu are să împărtășească aceste diviziuni, pentru că nu are să citească în cărți. Prin urmare, chiar primirea acestei monete de publicul de jos are să întîmpine greutăți prea mari.

Aşa dar este bine ca sub diviziunea să nu fie prea mică şi trebuie să înceapă de la 50 fr. în sus.

Mai este şi un alt pericol. D-nu ministru zicea adinnoara, cum că casele Statului au să înapoieze resturile în argint, şi în acelaş timp ne dă asigurarea că nu se va face o a 2-a a 3 a sau a 4-a emisiune. Primesc posibilitatea teoriei D-lui ministru; dar dacă în practică va fi teoria noastră, care credem în deprecierea acestor hîrtii, atunci ce se va întîmpla? Dacă aceste hîrtii, vor scădea la 50⁰/₀? Ei D-lor, atunci o monetă de hîrtie de 5 franci va reprezenta numai doi franci, şi cînd mă voiu duce să dau o telegramă de 1 franc şi jumătate, va trebui să-mi înapoieze trei franci şi jumătate, asupra unei hîrtii depreciate care nu valorează de cît 2 franci.

Aşa dar, după declaraţiunea D-lui ministru de finanţe, are să se vază întreaga Romînie, dînd tot la depeşi, pentru ca să ia o valoare mai mare de cît are aceea hîrtie! Fie'mi permis şi mie, care nu sunt optimist ca D. ministru de finanţe, să fac această comparaţiune. Ce va face dar atunci D. ministru de finanţe cu asigurările D sale de astăzi? Negreşit absolutamente nimic.

De aceea dar, D-lor, eu cred ca sub-diviziunea monetei aceştia să nu fie prea mică, şi dacă nu mă înşel, aceasta era chiar şi opiniunea D-lui raportor.

RĂSPUNSUL LA MESAGIU

Sedința Senatului de la 26 Noembrie 1877

Raportorul Al. Giani citește proiectul de răspuns la mesagiul tronului.

D. P. P. Carp. D-lor senatori, dacă un mesagiu domnesc nu ar fi, conform cu uzurile și datoriile parlamentare, un act eminentemente politic în care Domnitorul vorbește către țară de țelurile bine definite ale politicei sale, de speranțele pentru viitor, și ar fi numai un imn răsboinic, n'aș avea absolut nimic de zis. Ca fiecare Romîn, sunt mîndru și eu de vitejia armatei noastre și fiți convinși că nu este nimeni între noi cărui să nu i se înalțe inima de faptele săvîrșite dincolo de Dunăre.

Cînd ne punem însă întrebarea, dacă vitejia este suficientă pentru a ne deslășurà înaintea noastră o situațiune politică, trebuie să răspundem cu o negațiune; căci vitejia poate să fie pusă la serviciul unei bune, precum poate să fie pusă la serviciul unei rele cauze. Vitejia poate să serve în fapt ideile pur naționale și poate să serve a realizà niște idei ce nu sunt conforme cu tradițiunile țării.

Nu am nevoie a merge departe în istorie ca să vă arăt că asemenea lucruri se pot întimplă. Nu am nevoie de cit să vă amintesc că batalioanele Hanovrei și ale Hessei s'au luptat pe cîmpiile Americii pentru cauze care nu aveau nimic a face cu soarta patriei lor.

Nu zic că armata noastră joacă dincolo de Dunăre rolul acelor batalioane, dar este evident, că vitejia în sine nu constituie un act politic.

O dată aceasta stabilit, naște întrebarea: pentru ce în proiectul de răspuns la discursul tronului nu se vorbește absolut nimic nici de situațiunea politică a țării, nici de

planurile care le avem, nici de speranțele ce ne sunt permise pentru viitor? Eu cred că aceasta nu s'a făcut, pentru că guvernul singur este în neputință de a o ști; pentru că el s'a aruncat în această întreprindere, calificată de primejdiașă chiar de D. Ministru de externe, fără să știe care'i vor fi consecințele.

Cînd în primăvara trecută mi-am luat libertatea, cu ocaziunea adresei, a vă zice: că interesul țării nu este d'a aruncă armata într'o acțiune ca aceasta, care nu este în conformitate nici cu interesul și nici cu puterile ei, D-tră ați zis că vă acuz pe nedreptul, și că dacă ar fi adevărat cele ce zic eu, apoi în adevăr ați fi vinovați. Ei bine. D-lor, îmi veți permite a cită propriile cuvinte ale D-lui Ministru de externe.

«Dar, zice onor. D. Carp, că vrem să trecem peste «Dunăre. A! Aceasta este altă cestiune. Dacă în adevăr «s'ar vedea un singur cuvînt prin care s'ar împinge țara de «a nu rămînea în hotarele ei și de a se încercă să primejduiască ceea ce are, atunci onor. D. Carp ar avea dreptate «să vie să ne acuze că am aruncat țara în eventualități «periculoase».

Vedeți, D-lor, cuvintele nu sunt ale mele, ci sunt ale D-lui M. Kogălniceanu, Ministru de externe. Ce s'a petrecut de atunci și pînă acum, ca D. Ministru de externe să-și modifice convingerile și ideile sale? Nu este momentul ca să judecăm aceasta și nici nu vreau să știu! Nu am venit aci să atac, nici să acuz, ci am venit numai ca să stabilesc cum că nu cu toții suntem de aceeaș părere în aprobarea politicei pe care a început'o guvernul actual, și că sunt oameni care cred că, dacă am fi urmat o altă linie de purtare, poate că politica noastră națională ar fi cîștigat mai mult de cit pînă acum!

Tot din cuvintele D-lui Ministru de externe vă pot probă, cum că guvernul actual a început această acțiune fără să știe bine ce face.

D-sa, vorbind despre intențiunea guvernului, ne zicea: ce vreați să facem? Sunt trei căi: una de a stă cu brațele încrucișate, o altă cale să pregătim apărarea hotarelor noastre, și în fine a treia cale e cea care ne-ar povățui să trecem peste Dunăre.

Imi veți permite și aci a cită propriile cuvinte ale onor. D-lui Ministru de externe: «Nu vom luă drumul ca să facem

«ceea ce a făcut Domnul Cantemir, ca să ne unim franc și direct cu Rusia, să trecem Dunărea și să luăm și noi parte la emanciparea popoarelor creștine din Orient. Iată un drum care nu ar fi de aruncat, cu condițiune d'a cere și obține avantaje ca independența, gurile Dunării, Dobrogea, avantaje pe cari le vede D. Sturdza dejă în convențiune, dar cari din nenorocire nu există. Am ales deci acel drum care constă nici în a stă cu mâinele în sîn, nici în a trece Dunărea cu Rușii».

Pentru ce dar, îndată ce ați trecut Dunărea, n'ați venit să ziceți: «Da, am trecut Dunărea, însă în schimbul acestei cooperațiuni, am stipulat cutare și cutare avantajiu»? N'ați zis-o, pentrucă n'ați stipulat absolut nimic, și situațiunea este astăzi astfel, încît la încheerea păcei noi nu știm dacă în schimbul sacrificiilor făcute, vom avea acele avantaje care, chiar după cuvîntul D-lui Ministru de externe, ar fi putut justifica trecerea noastră peste Dunăre.

Temeiul dat de guvern în mesagiu, că dacă nu am fi mers la Plevna, armata rusească biruită ar fi fost silită să treacă Dunărea și astfel țara noastră ar fi fost deschisă invasiunii Turcilor, nu are valoare, căci, dacă soarta armatelor rusești atîrnă de 30.000 de Romîni, atunci or vom fi or nu vom fi la Plevna, puterea Rusiei îmi pare prea slabă pentru întreprinderea în care s'a aruncat. Dar nu este așa, n'ați scăpat armata rusească, v'ați aruncat peste Dunăre fără să știți nici unde mergeți, nici unde aveți să vă opriți.

Astăzi știu, după cum trebuie să știe și guvernul, că dacă sunt prin Dobrogea subscrieri pentru a se alipi pe lîngă Romînia, nu e mai puțin adevărat că și în Basarabia romîna se fac subscrieri pentru alipirea ei către Rusia.

Nu deduc nici o consecință de aci, poate că această știre să fie fără de nici un temei, dar nu este mai puțin adevărat că aceste vuete ca și știrile venite de la Berlin, în ce privește retrocesiunea Basarabiei, ne dovedesc că situațiunea noastră este astăzi așa de puțin lămurită, încît ea dă loc la orice suspiciune și la orice îngrijire.

Am zis adinioară, cum că nu vin nici să acuz, nici să atac, pentrucă fiecare acuzare și fiecare atac politic trebuie să aiba o țintă cînd este dirijat în contra guvernului, și aceea țintă nu poate fi alta decît înlocuirea guvernului și a politicei sale. Ei bine, aceasta nu se poate; căci astăzi Ro-

mînia nu mai are soarta ei în mînă; nu ea dispune nici de forțele, nici de hotărîrile sale.

În ipoteza chiar a D-lui Ministru de externe, cum că pentru participarea la războiu peste Dunăre ar trebui să primească în schimb Dobrogea și gurile Dunării, tot avem mîinile legate.

Să admitem că Imperiul Otoman ar zice: Aceasta voți? vi le dau; să încheiem pace. Ei! am putea oare să retragem oștirile noastre de la Plevna? Evident că nu.

Repet deci, că nu am astăzi alt țel decît a stabili, că sunt oameni în țară—și aceasta o spun nu numai în numele meu propriu, dar și în numele multor amici politici,—sunt oameni în țară care gîndesc cum că ar fi fost mai bine să așteptăm atacul în țară la noi; cum că ar fi fost mai bine ca să nu ne asociăm la întreprinderi calificate chiar de însuși D-nu Ministru de externe de primejdioase și să înlăturăm astfel suspiciunea că în loc de a fi păzitori neutrali a acelor guri ale Dunării, cari voim să le avem, suntem numai instrumentul mlădios ai unor interese care nu sunt europene și cari prin urmare nu pot fi romîne.

Ministrul de Externe afirmă că nici în Dobrogea, nici în Basarabia nu putea fi vorba de vre-un plebiscit, justifică intervenirea armatei române la Plevna și spune că contează pe maritimă și onoarea împăratului Alexandru al II-lea și pe dreptatea Europei.

D. P. P. Carp. Nu am luat cuvîntul decît pentru o simplă rectificare.

Eu singur am zis D-lui Ministru de externe, că nu e o treabă mare știrea care am despre ceea ce se petrece în Dobrogea și Basarabia, că este un zgomot ce circulă, și pentru mine aceasta nu este decît un adaos la nedumerire. Cînd însă aceste lucruri merg pînă a produce o neliniște în spirite, permiteți-mi a zice, patriotică, îmi pare rău că D. Ministru de externe tratează asemenea lucruri de anecdote.

Au mai luat parte la debateri senatorii N. Voinov, V. Boerescu, Dim. Cracte, Const. Bosianu și Ministrul de externe V. Kogălniceanu. Proiectul de răspuns e fost încuviințat cu 35 contra a 3 voturi.

ORFELINATE

PENTRU

COPIII CELOR CĂZUȚI ÎN RĂZBOIU

Ședința Senatului dela 4 Februarie 1878

Guvernul hotărîse să înființeze 4 orfelinate destinate pentru creșterea și învățatura copiilor soldaților morți în luptele peste Dunăre sau ai acelor cari, deși în viață, nu mai pot să-și îngrijească familia. Proiectul de lege fusese votat de Adunarea deputaților în ședința dela 7 Decembrie 1877. La Senat, secțiunea a II-a a cerut să se înființeze două școli primare în cari, după unele studii, cursurile să se bifurce în cursuri de agricultură și de meserii. Senatorul Gianî crede că îngrijirea orfanilor ar trebui lăsată în sarcina comunelor și că sistemul internatelor este cu totul greșit, mai ales pentru copiii de săteni, cari, crescuți în internate, vor fi lipsiți de ori-ce legătură atunci când vor dori să se stabilească într'o comună oare-care. Mai nemerit ar fi ca acești orfani să fie crescuți de locuitori, căror li s'ar putea da subvențiuni, pensiunea cuvenită, etc. Primul ministru apără instituțiunile pe cari le propune guvernul și internatele cari se poate să fie de prisos în altă țară, nu însă la noi. Aceste școli-internate mai au însă și menirea de a da comunelor rurale meseriașii de cari au nevoie și oamenii cari vor ști să facă o agricultură mai rațională.

D. P. P. Carp. Înainte de toate trebuie să ne deprindem să înlăturăm din discuțiune ori-ce argument care nu stă nici într'un raport cu chestiunile ce tratăm. Este evident că aci nu este chestiunea despre centralizare și decentralizare. Și D. Ministru de interne a avut tot dreptul să se mire de aceasta. Eu nu m'am mirat, căci am atribuit slăbiciunea argumentațiunei D-lui Gianî emoțiunei sale, emoțiune firească la un om care combate pentru prima oară guvevnul (ilăritate).

Întîia întrebare care trebuie să ne-o punem este, cine trebuie să vină în ajutorul orfanilor aceștia, căci asupra necesității ajutorului nu pot fi două păreri, și aci mă unesc și eu cu cele zise de D. Ministru, că acei oameni au făcut

sacrificii și trebuie să li se dea ajutor; dar naște întrebarea, de unde să se dea acest ajutor? La aceasta spune D. Ministru cu un aer de dreptate: că Statul . . .

Acești oameni au făcut sacrificiile nu pentru o anume localitate, ci pentru țara întreagă, este dar drept că țara întreagă trebuie să le vină în ajutor. Apoi, dacă ar fi numai atât, n'ar fi nimic de răspuns, dar naște întrebarea, dacă ajutorul care 'l dă Statul este într'adevăr un ajutor eficace în modul cum se prezintă în legea actuală. Eu cred că este bine ca discuția să fie mai întinsă, ca să vedem dacă se dă un ajutor real sau dacă în loc de ajutor noi facem prin aceasta un rău imens acestor copii. În ordinul acesta de idei întâia întrebare ce trebuie să ne facem este, dacă aglomerația de copii, așa cum are loc în internatele înființate de stat, este un ce folositor pentru creșterea morală și materială a copiilor sau nu? Părerea mea este că aglomerația de copii într'o școală dirigeată de Stat este un lucru vătămător desvoltării morale și materiale a copiilor. Acî D. Ministru de interne a venit și a zis, că adoptându-se o asemenea teorie, ar trebui să se suprimе toate internatele; și acî sunt la largul meu, căci pe cînd eram ministru al instrucțiunii publice, am cerut suprimarea radicală a internatelor. Și Adunarea a primit această propunere. Dacă legea nu a devenit perfectă, aceasta a provenit din cauza unor evenimente ce nu aveau a face nimic cu teoria în sine.

Ni se obiectează că legea de față nu face decît să se conforme cu o stare de lucruri reală și cu niște deprinderi înrădăcinate în poporul nostru. Este drept că o lege, ca să aibă o bază reală, trebuie să ia drept punct de pornire starea prezentului. O lege trebuie însă totodată să aibă în vedere viitorul, și trebuie să aibă drept țintă de a înlocui moravuri rele prin moravuri bune.

Și de aceea nu admit argumentul D-lui Ministru de interne care zice: vedeți, D-lor, că noi nu facem alta decît ne conformăm cu sistema din țară, căci chiar părinții cari pot ține pe copiii lor în case private, îi dau în internate. 'Mi va permite D. Ministru de interne a 'i spune, că acei părinți fac aceasta sau de nevoie sau că nu 'și înțeleg interesul lor, căci aglomerând pe copiii lor la un loc, pot să capete moravuri și deprinderi rele.

Nu trebuie asemenea să uităm, că educațiunea factice ce o dă Statul în asemenea institute produce o adevărată

declarare, creînd în mintea și în caracterul acelor tineri nevoi și tendinți cari nu sunt conforme cu starea din cari au eșit și cu starea în cari au să reintre. S-a vorbit mult de datoria Statului, ca și cum ar fi un bine cînd Statul ar forța în mod sistematic lățirea culturai. Datoria Statului este de a înlătură numai pedicele cari pot întîrziă rădicarea nivelului moral și intelectual; el face însă totdeauna un rău cînd, intervenind în mod sistematic, el alterează jocul firesc al forțelor intelectuale și morale.

D-lor, s'au adus și exemple din alte țări, că cum au ajuns alte țări în starea în care se găsec prin mijlocul internatelor.

Acî este o eroare foarte gravă. Din contra, acele State nu datorează nimic internatelor, și experiența a probat, că au avut să sufere atît de mult din cauza lor, în cît a fost o mare reacțiune în contra acestor internate.

Și apoi, sistemul internatelor nu este general în Europa, ci este exclusiv francez, și francez modern, de atunci de cînd Napoleon-cel-Mare aveă pe seama Statului o mulțime de copii ai căror părinți rămăsese pe cîmpurile de răsboiu ale întregii Europi, și cărora trebuia să li se dea o creștere. Atunci s'au creat internate nu numai pentru fiii soldaților, ci pentru toată lumea. Și de atunci au luat naștere în Franța internatele pe un picior mai mare.

Nu puteți însă susține că Franța lui Lamartine este mai presus de Franța lui Voltaire și al lui Rousseau, precum nu puteți susține că Franța lui Mac-Mahon este mai presus decît Franța lui Turenne, și este invederat că nu putem face nici o deosebire între rezultatele intelectuale și morale obținute astăzi și între rezultatele activității și inteligenței Franței pe o vreme cînd internatele nu erau în Franța, decît la congregațiunile religioase.

În Anglia, de asemenea internatele n'au existat nici odată în sensul ce dăm noi acestui cuvînt. În Englitera sunt internatele dela Cambridge și Oxford, dar nu în sensul nostru.

Acolo sunt interni bursieri și interni cu pensiune dela părinții lor; dar fie-care copil are odaia lui și nu e vorba de nici un fel de aglomerațiune.

Prin urmare, nu putem pune pe acelaș picior internatele engleze cu cele franceze și care se propun și la noi astăzi.

În Germania, internate n'au existat niciodată, afară de

școalele militare și de așa numitele Ritter-Academien. Incolo în toată Germania n'au existat decît două : la Schulpforta și altul la Graue-Kloster în Berlin.

D. **Ministru de externe.** Este și internatul din Dresda.

D. **P. P. Carp.** Vorbesc numai de Prusia. Schulpforta este un așezămînt numai pentru nobilii acelei provincii, unde ei singuri, părinții, îngrijesc de acest așezămînt. De aceea nu se poate zice, că numai din cauza internatelor Germania este mai mult înaintată. Prin urmare, voi să înlătur cu totul din discuțiune argumentul D-lui Ministru, că internatele produc ceva pentru dezvoltarea unui Stat și că noi, dacă am părăsi acest sistem, am face o pedică dezvoltării noastre intelectuale. Eu susțin din contră, cum că internatele tocmai sunt acelea cari împedică dezvoltarea reală a unei națiuni, pentru că împedică ca forțele să se dezvolte în mod firesc.

Viu la alt argument. D-lor, un copil, și aci n'am nevoie să intru în multe dezvoltări, un copil dacă 'l sustragi dela căldura naturală a familiei, nici odată nu poate da un rod bun, este ca o plantă pe care D-voastră o luați din pămîntul ei firesc și o puneți în pămînt artificial și care nu corespunde cu natura ei.

Puteți să forțați un prun să producă fructe în doi ani; totodată veți secă forțele lui, nu veți obține roadele unui copac sănătos, ca să producă ceea-ce natura a voit să producă... Ei bine, acest rău imens îl fac internatele și n'am trebuință să aduc exemple. D. Ministru știe, că internatele Franței nu sunt decît o școală de adevărată depravațiune. Prin urmare, de îndată ce am ajuns la convingerea că de și Statul este dator a răsplăți sacrificiile făcute pentru dînsul, el, în cazul de față, cu sistemul propus, în loc de a face un bine, face un rău acelora pe cari vrea să-i ajute. Cer dar să se lase logica abstractă la o parte și să pună creșterea acelor copii în sarcina comunei; și aceasta cu atît mai mult, cu cît pentru Stat ar fi o sarcină foarte grea, pe cînd pentru comună sarcina ar fi foarte ușoară, căci nu cred să fie într'o comună mai mulți decît 3, 4 copii.

Evaluînd că suma celor morți și răniți se urcă la 10,000, ceea-ce nu este departe de adevăr, veți avea maximum 30,000 de oameni, cari au lăsat copiii orfani. Ei bine, avem 3000 de comune, și chiar admițînd că nu fie-care comună ar suferi pierderi, totuși nu veți ajunge la proporțiunea mai mare decît 2 copii pe comună. Înțelegeți

că sarcina nu este grea, pentru ca comuna să nu o poată suportă. Mă rezum dar : din partea Statului are să fie o cheltuială mare fără rezultat, din partea comunelor are să fie o cheltuială mică cu mare rezultat.

Vă rog să luați propunerea mea în serioasă discuțiune. Eu cer ca educațiunea să fie impusă comunelor și totodată ca pe lângă această obligațiune să se adauge și cea-laltă obligațiune, ca creșterea aceasta să se facă în familie.

Senatorul Dim. Sturdza relevă că proiectul de lege asupra orfelinatelor nu prevede nimic asupra instrucțiunii care va urmă să se dea copiilor internați. Ministrul lucrărilor publice Aurelian zice că este vorba de o operă de umanitate și apără internatele proiectate, spunînd că copiii nu vor fi scoși din mediul lor, căci orfelinele se vor instala la țară, prin mănăstiri.

Proiectul se adoptă cu 19 contra 11 voturi.

CONDIȚIILE DE PACE

Ședința Senatului dela 13 Februarie 1878

Senatorul Dim. Ghica amintește că încă dela 7 Februarie a depus o interpelare, cerind lămuriri dacă s'au comunicat guvernului condițiunile de pace în ceea-ce privește România, cari sunt principiile cari au să conducă pe guvern față de viitorul congres și ce dispozițiuni s'au luat spre a apăra, pe calea diplomatică, interesele țării. În răspunsul său, ministrul de externe, Mih. Kogălniceanu, spune că delegatul României, colonelul Arion, n'a fost primit la Kazanlic și Adrianopole, de oare-ce Turcia refuză și de astă-dată să recunoască calitatea statului român ca stat independent. Condițiunile de pace prevăd independența României și o despăgubire teritorială îndestulătoare; dacă această despăgubire se referă la Basarabia, pe care o reclamă Rusia, atunci nu ne putem declara mulțumiți. La a doua întrebare răspunde, că ne vom duce și noi la congres spre a apăra drepturile și interesele noastre. În ce privește acuizarea că urmează politica rusească, amintește că sunt împrejurări cari impun părăsirea politicii de sentiment și practicarea politicii de interese. Puterilor girante, în fine, li s'a adresat rugămintea de a recunoaște independența noastră și a ne da dreptul de a trimite un delegat în sinul congresului. La unele obiecțiuni pe cari le face senatorul Dim. Ghica răspunde din nou ministrul de externe, spunând că nu numai el, dar nimeni din lume n'ar putea să facă pe o națiune de 80 milioane să renunțe la realizarea unei dorinți, cum este revendicarea Basarabiei. Se apără de atacurile personale ale senatorului Ghica și arată ce a întreprins pentru păstrarea Basarabiei.

D. P. P. Carp. D-lor, 'mi pare foarte rău că D. ministru de externe cu ocaziunea unui cuvînt, recunosc cam personal al Principelui Dimitrie Ghica, a ținut la rîndul său nu un cuvînt, ci un discurs întreg prea personal. 'Mi pare rău zic, pentru că tonul și sîngele rece cu care D. Ministru de externe a răspuns întîiași dată, eră pentru mine o garanție ca de astă-dată cel puțin nu vom trată cum am tratat în alte ocaziuni cestiunile cele mai vitale ale țării, cu un entuziasm de multe ori periculos. Vă aduceți aminte cît de grea eră discuțiunea cu actualul guvern cînd s'a votat convențiunea cu Rusia; vă aduceți aminte că argumentele jucau pe banca guvernului un rol foarte modest, dar entuziasmul un rol foarte mare, și primul pas în politica guvernului o

aveau nu interesele țării, ci Mihaiu Viteazul și Ștefan cel Mare. Tot pe atunci se vorbea mult de Piemont și de gloria lui Cavour! Cu toate acestea ce s'a întâmplat? S'a întâmplat cum că deși noi, eșiți biruitori din acest războiu, astă-zi, departe de a cîștigă provincii, cum le-a cîștigat Piemontul, noi suntem pe cale de a perde, și pentru ce? Pentru că Piemontul a avut multe războaie și unele nefericite, dar a avut o politică bună, pe cînd noi am avut un războiu fericit, însă o politică neprevăzătoare.

Ne acuză D. Ministru cum că noi nu ridicăm cestiunea la înălțimea la care trebuie să o punem și că noi facem cestiuni personale. Foarte bine. Să discutăm principiile. Inșă nu admiteți cum că principiile în politică, deodată ce s'a discutat în mod doctrinal, trebuie să se aplice și la oameni? Nu recunoașteți cum că atunci cînd se dovedește că cu idei preconcepute, cu măsuri cugetate de mai înainte ați urmat o politică care are să iasă rea, D-voastră astă-zi nu mai sunteți în stare a pricepe o politică contrarie, fiindcă ea este opusă la întregul ordin de idei ce au luat o formă în creerii D voastră? Prin urmare cît pentru mine unul, deși voiu discută principii, rog de mai înainte pe guvern să mă ierte dacă voiu aplică aceste principii la purtarea lui și dacă îmi pun întrebarea, de aveți în țară și în Europa destulă autoritate morală ca să duceți la bun sfîrșit politica de astă-zi? Aceasta o pot face cu atît mai ușor, cu cît D. ministru ne-a zis: ne-am adresat la Rusia și ne-a zis «luați-vă calea care vă va conveni». Sfatul vine cam tîrziu, însă îl primesc, și vă rog să discutăm împreună, care este calea care convine Romîniei. S'a vorbit de politica națională, să fim cu toții Romîni. A repetat D. Ministru de externe o frază care a zis'o cu ocaziunea convențiunei, că: «ne vrea binele și să nu credem că nu va avea inimă romînă». Dară și atunci ați avut inimă romînă și s'a dovedit că v'ați înșelat; și acum aveți inimă romîna și iarăși aveți să vă înșelați.

D. N. Voinov. Atunci nu s'a înșelat.

D. P. P. Carp. Prin urmare, să lăsăm intențiunile, căci nu suspectez nici intențiunile, nici patriotizmul nimărui, dar să vedem, care sunt adevăratele interese ale țării noastre? Care este politica națională a țării? Și cum se practică ea? Aci, D-lor, din nenorocire sau poate din fericire pentru țara noastră, noi avem o pozițiune geografică care ne impune datoria de a fi, cum am zice, dricul unui

mare principiu istoric al acțiunii Orientului contra Occidentului și a reacțiunii Occidentului contra Orientului. Acest rol grandios l-a jucat Grecia, în vremile trecute; atunci istoria se mărginea numai în bazinul mării Mediterane, atunci rolul principal în jocul acesta de acțiune și reacțiune între Orient și Occident îl avea Grecia, și ea își a înțeles misiunea și, de și un popor mic, a fost în fruntea civilizațiunii antice.

Acum nu este bazinul Mediteranei, acum lumea s'a întins, interesele s'au lățit și Europa întregă se află astăzi în față cu Asia. De aceea punctele de contact s'au înmulțit și rolul care îl juca Grecia are să se joace astăzi la Dardanele și la Dunăre.

Din punctul acesta de vedere să tratăm cestiunea, și pun argumentațiunea mea la adăpostul unui mare diplomat, al generalului Schweintz, care îmi zicea într'o zi, când discutam cestiunea Orientului: «Ei, D-le Carp, voiți să faceți politică bună? mai înainte de toate, studiați harta D-voastră geografică; numai ea trebuie să vă inspire». Să studiem dară și atunci veți vedeă că Rusia este mare mijlocitoare între Asia și Europa, și este în interesul ei să aibă totdeauna în mîna ei marile căi de comunicațiune care au să mijlocească raporturile comerciale între aceste două părți ale lumii, să închidă pe de altă parte celelalte căi care ar putea să-i facă concurență. În două cuvinte: deschiderea Dardanelelor, închiderea Dunărei, iată cheia politicei rusești. Odată acest principiu stabilit, care eră interesul nostru? Interesul nostru eră—și aci se înșală D. Ministru de externe, cînd crede că îl acuzăm de ce nu a putut să oprească pe Rusia. Nu, dar se înșală că interesele noastre sunt evident opuse celor rusești, eră evident că eră antinațional de a facilita Rusiei realizarea politicei sale tradiționale. Aceasta vă explică pentru ce în loc de a trage foloasele care le așteptați, D-voastră veniți astăzi și recunoașteți că suntem pe calea de a perde o provincie. Căci să nu ne înșelăm, D-le Ministru de externe, cînd afirmați că cestiunea Basarabiei nu este o cestiune de interes, ci o cestiune de amor propriu, comițeți o eroare și o nedreptate în contra Rusiei. Cum? Gîndiți D-voastră că Rusia, după ce ne-am vărsat sîngele alături cu dînsa, după ce am pus toată țara la dispozițiunea ei, după ce în micile noastre puteri am făcut mai mult decît se așteptă Europa întregă,—D-voastră credeți

că pentru o cestiune de amor propriu Rusia ar asumă asupra ei greaua sarcină de a ne cere Basarabia? Nu, D-lor. Ne cere Basarabia pentru că este în interesul ei; ne cere Basarabia nu de astăzi, ci de mult. Ea face politică rusească, D-voastră însă nu ați făcut politică românească (aprobări).

Poate că Rusia nu va lua Basarabia României, va părăsi această revendicare ca un sacrificiu ce va face Europei, rezervînd cestiunea la altă ocaziune mai fericită. Inșă noi să nu uităm niciodată că nu amorul propriu, ci interesul ei bine cugetat va fi cauza pericolelor ce ne eșteaptă din partea ei.

Odată aceasta stabilit, repet că de și nu ați putea opri pe Rusia, dar nimic nu vă obligă să angajați viitorul în detrimentul țării noastre. Trebuie să așteptați arbitriul Europei, pe care suntem datori a o reprezenta la gura Dunării.

Această acțiune pripită eră primul pas, prima greșală din care au eșit toate celelalte rele.

S'a obiectat adese-ori, D-lor, că eram siliți să facem aceasta, că nu am putut să facem alt-fel; bine, rău, am fost siliți să mergem înainte și să ne dăm, cum zice Românul, în paza lui Dumnezeu.

Ați zis: «am făcut apel la toate puterile Europei, am bătut la toate ușile, și nimenea nu ne-a deschis, în cît noi, părăsiți de toate puterile, am fost siliți să ne aruncăm în brațele Rusiei». Atunci iar am observat D-lui Ministru, nu cred că Europa ne-a părăsit, numai, nu se poate pronunța decît atunci cînd Rusia va ști să tragă foloase din biruința ei, care să strice echilibrul Europei; atunci numai Europa va putea să dea un răspuns care nu poate să-l dea astăzi. Prin urmare, pe de o parte vă dați pe mîna Rusiei, iar pe de alta, părăsiți de mai înainte ajutorul ce putea să-l dea astăzi Europa. Ei bine, eră un plan preconcepțt, ori nu? Suntem noi în drept, constatînd din fie-care pas al partidului actual la putere, că s'a executat un program întreg, a zice: că ce ați făcut eră rezultatul unei voințe iară nu a unei nevoi? Să luăm șirul evenimentelor dela 1866 și să examinăm demarșele acestui partid. La 1866, după războiul Germaniei contra Austriei, a crezut Rusia cum că puterea Germaniei, o putere amică, mărindu-se, a venit momentul pentru dînsa, să deschidă ea cestiunea Orientului, adică cestiunea ei vitală. Vedem atunci că se face revolu-

țiunea dela Creta, cestiunea Bulgariei se ridică, bande de bulgari se organizează, și vedem atunci pe D. Brătianu, adică pe partidul liberal astăzi la putere, amestecat în aceste răsculări.

Vine apoi 1870. După biruința Germaniei, iar se fac oare-cari încercări. Pe deoparte D. Ignatief ne cerea Basarabia dejă de pe atunci, și pe de alta, D. Brătianu, într'un cuvint memorabil, zice că acolo unde este ortodoxia, este interesul Romîniei. Astăzi, cînd este a se rezolvă cestia Orientului, tot D. Brătianu este chemat pentru a face o alianță cu Rusia. Prin urmare, eu constat o politică preconcepută, și tot-deodată adaog, că nu vă pot da aprobarea mea în cît priveștele consecințele faptelor D-voastră, la cari a ajuns țara. Mai este un ultim considerent și acesta este pentru mine de o valoare capitală: trebuie să știți că nu m'ași plînge de pierderea Basarabiei, dacă ar fi numai aceasta. Dar mai este și alt-ceva: ne poate luă Basarabia astăzi, dar ce ia sabia, sabia poate să o reia, și mîine vor veni împrejurări europene care să ne permită să o reciștigăm; dar pentru mine, luarea ei are o importanță vitală, pentru că implică o scădere a conștiinței naționale. Și notați bine că, dacă noi avem rațiunea de a fi, avem rațiunea de a fi numai prin conștiința națională și prin încrederea Europei. Ei bine, încrederea Europei nu o aveți, au dovedit-o aceasta îndestul toate cîte se întîmplă pe fie-care zi; conștiința națională ce ați făcut cu dînsa?

Mai putem aștepta dela popor ac st sacrificiu de sînge și de avere, atunci cînd atîtea jertfe au drept rezultat scăderea patriei noastre. Căci un cetățean cînd se duce să își expue viața, el nu merge ca un mercenar sau ca un student, fără să știe pentru ce. El vrea totdeauna, jertfindu-și viața, să-și zică că o face pentru un interes național. Gloria nu e suficientă, gloria o ia pentru dînsul; dar interesul național satisfăcut îl lasă pentru copii ca moștenire al sacrificiului lui.

D-voastră ați pierdut pe deoparte încrederea Europei, iar pe de alta ați surpat conștiința națională. Și ce valoare are conștiința națională, și încrederea Europei, o puteți vedea din istoria lui Mihaiu Viteazu.

El cîștigase, cu eroica lui spadă, trei provincii și cu toate acestea a fost suficient ferul unui lefegiu d'ai generalului Basta ca să prăbușească întreaga lui clădire. Pentru

ce? pentru că pe atunci ne lipsea conștiința națională, ne lipsea încrederea Europei.

Astăzi conștiința națională era reînviată, încrederea Europei începeam s'o avem. Pe una a-ți surpat-o, pe cealalta a-ți perdut-o. (Aplauze).

Mai iau cuvântul senatorul Nic. Voinov, care apără guvernul și propune o moțiune de încredere în guvern; senatorul Dim. Sturdza, care propune o moțiune cerind guvernului de a stărui pentru recunoașterea independenței României, pentru reprezentarea ei în viitorul congres, a nu intra în examinarea sau tratarea vre-unui schimb teritorial, a considera ca nule pentru România ori-ce stipulații făcute între Rusia și Turcia fără participarea directă a țării și a rechemă armata română de pe malul drept al Dunării; vorbesc apoi senatorii Manolache Costache Iepureanu, C. Racoviță, Dim. Ghica, B. Boerescu, G. Leca și primul ministru I. C. Brătianu. După închiderea discuțiunii se pune la vot moțiunea scrisă de senatorii Dim. Ghica, P. P. Carp, D. P. Vioreanu și B. Boerescu: «În urma interpelațiunii prințului Dimitrie Ghica, Senatul, ascultînd explicațiile guvernului, declară că ministerul nu are destulă autoritate morală pentru a apăra adevăratele interese ale țării, față cu viitorul congres». Senatul a respins moțiunea (36 bile negre contra, 16 bile albe pentru). Senatorul Dim. Sturdza își retrage moțiunea, iar moțiunea senatorilor N. Voinov, Al. Mortzun și alții, cari declară că au încredere în guvern, se primește cu 39 bile albe contra a 6 bile negre.

DISCUTIUNEA ADRESEI

(ART. 7)

Sedința Senatului de la 6 Decembre 1878

În ședința de la 5 Decembre, Senatul a început desbaterile asupra răspunsului la mesagiul Tronului. Senatorii Manolache Costake Iepureanu și P. Vioreanu se pronunță contra răspunsului, acesta din urmă făcînd proces ministerului. Senatorul N. Voinov recomandă intercalarea unei fraze în adresa Camerei, referitoare la art. 7. Ministrul de finanțe, D. Sturdza, face o descriere amănunțită a situațiunei politice înainte și după războiu, arată care e soluțiunea găsită pentru chestiunea israelită și propune un nou aliniat, în locul aliniatelor 12, 13 și 14, subscris de Senatorii I. Strat și A. T. Zissu: «Misiunea viitoarelor camere de revizuire va fi de a lucra la rîndul lor astfel în cît articolul din Constituțiunea noastră, care nu mai este în acord cu tratatul din Berlin, să se modifice în sensul cel mai favorabil intereselor țării în care trăim, și să vedem în modul acesta în curînd restatornicindu-se relațiunile diplomatice ale tuturor puterilor europene cu Statul român». În urma unui indemn al Senatorului S. Șendrea, senatorul V. Boerescu, membru în comisiunea de redactare a răspunsului, apără proiectul prezentat. În ziua următoare ieau cuvîntul senatorii Al. Zissu. M. C. Iepureanu, V. Boerescu și N. Voinov, care recomandă o altă redacțiune a aliniatului, care să recunoască că restricțiunea religioasă poate să dispară din Constituțiune, și S. Șendrea care critică stilul și unele afirmațiuni ale răspunsului, vorbind și despre administrarea Dobrogei.

D. P. P. Carp. În ședința secretă am avut onoarea de a spune Senatului temeiurile cari mă îndeamnă a votă contra acestei adrese, și nu aș mai aveă astăzi nimica de zis, dacă de atunci pînă acum, atît de pe banca ministerială, cît și din partea comisiunei, nu ar fi intervenit niște declarațiuni cari mă obligă să iau cuvîntul pentru a preciză pozițiunea noastră față cu noua situație ce se creează prin acele declarațiuni. Voiu începe cu guvernul. Onor. D-nu Sturdza a zis, că D-sa nu se schimbă, și că nu D-lui, ci ministerul s'a schimbat.

O cred, dar atunci, dacă D-sa nu s'a schimbat, s'a schimbat D. Brătianu și dacă D-nu Brătianu are facultatea de a-și schimbă politica urmată pînă acum, nu mai este,

cum pretind amicii D-sale, rezultatul unui virtegiu la care n'au avut puterea de a se opune, ci, cum o pretendem noi, rezultatul unei voințe preconcepte.

Dar mi se va zice, că situațiunea s'a schimbat. Dar atunci dacă situațiunea s'a schimbat pentru D-nu Brătianu, de ce nu s'a schimbat și pentru D-nu Kogălniceanu? Vroiți a zice poate că D-nu Kogălniceanu a eșit din minister pentru că erà singurul inițiator convins al acelei politici și că D-nu Brătianu a adoptat, pe timpul războiului, o politică contrară cu convincțiunile D-sale, numai și numai ca să rămie cu partidul său la putere?

Vedeți dar în ce dedal de confusiune și contradicțiune ne aflăm, dacă admitem declarațiunea D-lui Sturdza ca program ministerial. Declarațiunea D-lui Sturdza n'o pot lua de cît ca o convingere personală, dar nu pentru prima oară vom vedea convincțiuni adînci sfetindu-se neputincioase față cu o situațiune mai tare de cît ele. Adevărul e că D-nu Brătianu, simțind că situațiunea îi scapă față cu țara, are nevoie de un *bouc émissaire* și de o nouă față. Le bouc émissaire este D. Kogălniceanu, noua față este D. Sturdza. Politica însă, sistemul guvernului, este acelaș ca mai'nainte.

Atît în cît privește pe guvern.

Vin la adresă și la comisiune. Dacă comisiunea noastră n'ar fi avut în sînul ei nici un membru al opozițiunei, adresa nu ni s'ar fi părut de cît o parafrază politicoasă, și ca totdeauna cam banală a mesagiului Tronului; însă de-odată intră D-nu Boerescu în comisiune și ceea ce în alte condițiuni ar fi fost o parafrază banală, devine un act de politică superioară. Și atunci, se înțelege că trebuie să găsim în afară de textul adresei, pe care putea s'o subscrie orice membru al majorității, cauzele ce au fost în stare de a transformă o adresă nevinovată în un act de politică superioară, cum a fost calificată de D. Boerescu. Prin urmare, să ne dăm bine seamă de adevărul acesta, că nu adresa în sine este un act de politică superioară, dar ea pregătește o situațiune nouă, ea ne deschide un nou orizont și trebuie să căutăm, o repet, în afară de textul ei de ce natură să fie oare acest act de politică superioară. Din concluziunile D-lui Vioreanu, un amic politic al D-lui Boerescu, văd că D-sa a cerut înlăturarea oamenilor tineri din Cabinet și înlocuirea lor cu oameni maturi luați din toate partidele. In această concluziune găsim un indiciu ce ne pune în stare

de a întrevedeà care este acea politică superioară ce ne aşteaptă. În alte concluziuni ale D-lui Boerescu, care admite posibilitatea intrării sale în Cabinet, însă drept pe poarta cea mare, cum afirmă D-sa, găsim al doilea indiciu menit a ridică vâlul ce acopere încă noua politică superioară.

Ei bine, eu nu cunosc nici o poartă, fie ea mare, fie ea mică, prin care centrul sau dreapta ar putea să intre în cabinetul D-lui Brătianu. Cunosc porţi prin care ar putea să intre cutare sau cutare individualitate, dar o poartă prin care ar intră drapelul, onoarea partidului conservator, o asemenea poartă nu există.

Să admitem o ipoteză — căci înlătur cu totul persoana D-lui Boerescu, pentru care am cea mai mare stimă — să admitem că poarta cea mare ar fi o împărţire egală a puterii. Să admitem că D. Brătianu ne oferă cu cea mai mare lealitate de a ne bucură împreună cu D-sa de beneficiile, de înfrurirea legitimă ce recunosc că trebuie să aibă puterea executivă, căci nu sunt numai om de opoziţiune, ci şi om de guvern, că ne oferă zic să împărţim prefectii, deputaţii, senatorii, ministeriile (ilaritate). Aceasta ar fi oare poarta cea mare?

Ei bine, noi, partidul conservator, care luptăm să venim la putere prin triumful ideilor şi prin tăria convincţiunilor noastre, nu cerşetorim o înfrurire ce putem să o dobîndim mine prin propriile noastre forţe. Vedeţi că nici în ipoteza aceasta, care este cea mai favorabilă, nu există o poartă mare şi am fost silit să zic ceea ce am zis, pentru ca să desemnez bine poziţiunea actuală, să arăt că nu cunosc o singură împrejurare în care noi am putea da mîna cu partidul opus, în care noi am putea încredinţa apărarea intereselor noastre în alianţa comună cu partidul advers.

Dar trecînd la un ordin de idei în adevăr superior, este în interesul chiar al coroanei să aibă a face cu partide bine distinse, cu convincţiuni ce nu slăbesc. Măria Sa, cînd voeşte a realiză cutare sau cutare idee măreaţă, trebuie să ştie unde să găsească oamenii convinşi ce'i pot servi. A avea numai instrumente mlădioase poate să fie plăcut, dar este şi periculos, căci altfel se realizează un plan politic cu oameni convinşi şi altfel cu instrumente oarbe cari se arată netrebnice tocmai cînd criza e mai mare. Şi vorbesc în interesul coroanei, cînd amintesc un cuvînt pe care un

om ilustru a adresat lui Ludovic al 16-lea zicînd: «*Sire, on ne s'appuie que sur ce qui rèsiste*».

Eu înțeleg, și fac această declarațiune în modul cel mai categoric, înțeleg să depunem armele, înțeleg să zicem guvernului: timpurile ordinare sunt rezervate luptelor de partid, și fie care partid vine la putere la rîndul său și realizează ideile sale, și rezultatul general este binele comun; dar în timpurile anormale sunt chestiuni cari nu se pot realiza prin lupte de partid, cum spre exemplu ceea ce s'a întîmplat la noi cînd vine Europa și'si însușește realizarea cutărei sau cutărei idei, și impune ca țara întreağă s'o facă. Atunci nu mai putem zice că este o cestiune de partid, căci nimeni nu poate revendică realizarea acestui lucru care ni se impune, cu condițiune de a vedeà astfel chiar viitorul țarei în joc. Înțelegem în asemenea vremi să depunem armele, dar s'o facă și guvernul, să retragă guvernul toate proiectele de legi ce nu sunt în mîna lui de cît arme de partid, să nu se ocupe de cît de venirea Camerelor de revizuire. Dară cînd se folosește el de cestiunea evreilor, cînd cere pentru moment înfrățirea partidelor și cînd se bucură de o situațiune atît de gravă, ca să ne ceară neutralitate, realizînd însă tot odată ideile partidului său, atunci de am depune noi armele, am face «un mêtier de dupes». Va depune D. Brătianu armele, le vom depune și noi; să nu rămînă la guvern D-sa de cît pentru a se ocupà de venirea Camerelor de revizuire; să rămînă cum este astăzi și să amîne D-sa toate celelalte chestiuni, afară de cestiunea evreilor, pe timpuri în cari vom puteà reincepe lupta și atunci vom puteà zice în adevăr că am făcut cu toții un act de politică superioară. Dar pentru aceasta nu avem nevoie nici de alianțe, nici de poarta mare.

Vin acum la amendamentul D-lui Strat. Mie 'mi este indiferent ce formă se dă ideei coprinsă atît în adresă cît și în amendament; totul este ca noi să arătăm Europei că în principiu noi ștergem art. 7 din Constituțiune, și că ne punem în posibilitatea de a trata cestiunea evreilor. Căci nu e vorba de a zice cum avem să regulăm cestiunea, ci numai de a șterge art. 7 din Constituțiune, ca să putem fi puși în pozițiune de a o rezolvà mai tîrziu.

Acesta este sensul ce dau frazei din adresă, și ca frază n'am nimic de zis. Acum însă, cînd vād că se voește a se înlăturà, înlocuindu-se cu o redacțiune mai obscură,

dar care are același sens, eu cred că ar fi mai bine ca să lăsăm redacțiunea ast-fel cum este făcută de comisiune, pentru că alt-fel mă tem să nu se interpreteze înlocuirea adresei prin un ce mai puțin precis ca un soi de *fin de non recevoir*.

D-lor, noi nu ne putem arăta în fața Europei mai dirji de cît ne permit puterile noastre, și numai arătînd buna-voința noastră vom putea aduce pe puteri a nu cere aplicarea strictă a conținutului tratatului de la Berlin.

Tratatul de la Berlin ne impune, ne pune în pozițiune de a trată cestiunea evreilor și a'i da, se înțelege, o soluțiune conformă cu ideile moderne; dar negreșit că noi trebuie să căutăm să fie conformă și cu situațiunea noastră.

Ideile moderne, D-lor, sînt un lucru frumos, însă ele nu pot schimbă în 24 ore o stare socială, și prin urmare nu putem noi aplică în mod violent ideile moderne, cari în realitate ar putea aduce o comoțiune atît de tare, în cît ar periclită chiar temelia pe care vroim să asigurăm ideile moderne. Tot ce putem face este, întîiu să ștergem art. 7 și apoi să căutăm mijloace prin cari, în mod treptat, am putea schimbă secolul al XVI în secolul al XIX; pentru aceasta trebuie să arătăm o bună și fermă voință căci alt-fel Europa, văzînd rezistența, va cere mai mult de cît este dispusă să o facă.

Aceasta este părerea mea asupra amendamentului și vă rog, D-lor senatori, să nu'l primiți, ca să ne ferim de interpretări ce ar putea să îngreueze sarcina viitoarelor Camere de revizuire.

Au vorbit în urmă senatorii C. Bosianu, V. Boerescu, ministrul-președinte I. C. Brătianu, aceștia doi din urmă ocupîndu-se de obiecțiunile senatorului P. P. Carp.

Proiectul de răspuns a fost luat în considerațiune cu 40 bile albe contra a 9 bile negre.

CLAUZA PENALA

Sedința Senatului de la 29 Ianuarie 1879.

Se continuă dezbaterea clauzei penale. La art. 1089 din Codul Civil, se propune adăogirea următorului aliniat: «Clauza prin care, de mai înainte și în momentul formării unei convențiuni, alta de cât o convențiune comercială, se va stipulă dobînda la dobînzile datorite pentru un an, sau pentru mai puțin ori mai mult de un an, sau la alte venituri viitoare, să se declare nulă». Ministrul de justiție, E. Stătescu, este de părere că ar fi bine, ca să se ție seamă de principiul conținut în art. 2 din legea Camerei, limitîndu-se maximul și minimul dobînzii, (proiectul Camerei stipulează 12% pe an), aceasta din urmă la 18%. Senatorul V. Boerescu, raportor, motivează procederea comitetului delegaților care a șters art. 2 din proiectul Camerei, spunînd că legiuitorul nu poate fixă maximul dobînzii. Redacțiunea prezintă Senatului are avantațiul a lovi în clauza penală deghizată. Senatorul D. Ghika inzistă de asemenea asupra inconvenientului fixării dobînzii; ceea ce trebuie, e numai de a pune capăt abuzurilor și spolierei ce se face cu clauza penală; se pronunță contra propunerii Ministrului de justiție.

D. P. P. Carp. D-lor senatori, este adevărat cum că experiența a condamnat cu desăvîrșire fixarea unui minimum sau maximum a dobînzei; și nu împărtășesc temerea acestora cari zic, că de vom fixă o dobîndă oare-care, avem să împiedicăm scăderea dobînzei. Legea în asemenea materii este neputincioasă, atît în plus cît și în minus, și dacă capitalurile ar fi atît de numeroase în cît să covîrșească cererea, dobînda va scădea mai jos de cît cea fixată prin lege.

Legiuitorul trebuie să se întrebe, dacă în anume cazuri, diferența între dobînda cerută și cea fixată de cerințele pieței nu este atît de mare, în cît să constituie un caz de imoralitate ce reclamă intervenirea Statului.

Prin urmare avem o îndoită țintă înaintea noastră.

1) Să nu fixăm noi dobînda; nu este treaba noastră, este treaba pieței să fixeze dobînda; și 2) odată ce piața a hotărît o dobîndă, nu permit nimănui să aibă o dobîndă ce nu este în nici o proporțiune cu aceea ce a hotărît piața.

În ordinul acesta de idei s'ar putea găsi oare un mijloc ca să lovim pe aceia cari impun o dobînda exorbitantă, care constituie o diferență între dobînda stipulată și dobînda fixată de piață? S'ar putea pune ca dobînda stipulată să nu treacă de cît cu un sfert sau jumătate pe aceea fixată de piață; cînd va trece peste aceasta, atunci legiuitorul să intervie și să lovească pe creditor. Să vă dau un exemplu: să zicem că dobînda fixată de piață este de 10 la sută; vine un creditor care are 18 la sută; atunci judecătorul zice, diferența este prea mare; înțeleg să fie oare-care diferență; înțeleg să fie împrejurări în cari un creditor să aibă dreptul la o primă de asigurare în afară de dobînzi; însă nu trebuie să fie exagerată. Cînd dobînda cerută de creditor întrece cu un sfert, sau cu jumătate mai mult de cît cursul pieței, atunci tribunalul să nu pue puterea Statului la dispozițiunea acestui creditor.

De aceia, D-lor, eu vă supun ideia și rog pe D. raportor s'o discute și să vedem dacă n'am putea găsi o redacțiune, prin care să nu fixăm de fel o dobîndă oare-care, dar tot de odată să lovim toate acele dobînzi asupra căror constatăm o diferență exorbitantă, între dobînda fixată de piață și dobînda fixată de creditor.

Mai vorbesc în urmă senatorul I. Strat, Ministrul de justiție și senatorul V. Boerescu. Proiectul propus se votează cu 35 bile albe contra a 11 bile negre.

REVIZUIREA ART. 7 DIN CONSTITUȚIUNE

Sedința Senatului de la 26 Februarie 1879.

În calitate de raportor citește raportul și concluziunea relativ la revizuirea art. 7 din Constituțiune

D. P. P. Carp. D-lor senatori, interesele cele mai grave ale țării reclamă imperios să regulăm în mod definitiv noua pozițiune ce ni se creează prin tractatul din Berlin, și guvernul, apreciind și el această necesitate adînc simțită de toți și proclamată de D-voastră, prin repetite voturi, v'a făcut, prin mesagiul domnesc, propunerea de a supune la revizuire art. 7 din Constituțiune.

În urma acestei propuneri, D-voastră a-ți numit o comisiune preparatorie menită a stabili atît modul de procedare în chestia de față, cît și forma declarațiunii prevăzută la art. 129 din Constituțiune. Lucrarea acestei comisii vă este cunoscută, și mă mărginesc aci numai de a aminti, că punctele principale ce trebuie să urmărim rezultă din prescripțiunile art. 129, care cere trei citiri din 15 în 15 zile și a se supune revizuirii numai acele articole din Constituțiune asupra cărora s'au întîlnit voințele Senatului și a Camerei.

În privirea fondului, reamintesc asemenea că un membru al comisiei, D. B. Boerescu, a crezut că este bine să ne folosim de acest privilegiu spre a supune revizuirii și alte articole din Constituțiune ce'i păreau condamnate prin experiența trecutului.

Comisiunea însă, dominată de ideia că în materii constituționale o experiență de 12 ani nu este suficientă pentru a ne forma convincțiuni contrare acelor ce au dictat pactul nostru fundamental și că nu este bine de a slăbi, prin schimbări numeroase, încrederea ce poporul trebuie să aibă în Constituțiune, a respins cu majoritate de patru propu-

nerea D-lui Boerescu și s'a mărginit a indică revizuirii numai art. 7.

Aceasta a fost pe scurt lucrarea comisiunii. Ea a fost trimisă de D-voastră în deliberațiunile secțiunilor, cari au adoptat'o cu următoarele modificări extrase din prescripțele verbale ale secțiunilor:

«Secțiunea I a admis opiniunea majorității, a cerut însă ca anexarea Dobrogei să se facă pe calea constituțională, modificându-se în acest sens art. 1 al Constituțiunii, și a numit delegat pe D. B. Boerescu.

«Secțiunea II a dat un vot identic și a numit delegat pe D. Iacob Fătu.

«Secțiunea III a primit în unanimitate opiniunea comisiunii și a ales delegat pe prințul D. Ghika.

«Secțiunea IV asemenea a primit pur și simplu părerea comisiunii și a ales delegat pe D. P. P. Carp.

«Secțiunea V a fost unanimă a supune revizuirii art. 7; a mai primit însă paragrafele 1, 7 și 8 din opiniunea minorității și a ales delegat pe D. G. Leca.

Delegații D-voastră, constituindu-se, sub președenția principelui D. Ghika, au stabilit întâiu principiile procedărei, pe care le supun aprobărei D-stră.

1) Fiind-că, după art. 129 din Constituțiune, fie-care din Adunări trebuie să facă o declarațiune care să fie expresia dorinței sale proprii de a indică articolele din Constituțiune ce viitoarele Adunări au a revizui, Camera ca și Senatul 'și fac în parte și izolat declarația lor și de aceea declarația Sanatului nu se mai trimite la Cameră.

2) Odată ce declarația formulată de delegați se va depune pe biouroul Senatului și îi se va da prima citire, se va face, după discuția generală, o discuțiune specială asupra fie-cărui paragraf care va conține indicarea unui articol din Constituțiune ce va fi propus pentru revizuire.

Votul se va face separat pentru fie-care paragraf, căci fie-care paragraf se consideră ca o declarație separată ce are nevoie a fi votată în total.

3) Amendamente se pot prezentă și votă numai în timpul duratei acestei prime citiri și discuțiuni.

Amendamente nu se mai pot prezentă nici la a doua, nici la a treia citire.

4) La a doua și la a treia citire a declarației se va face numai o discuțiune generală asupra fie-cărui paragraf

din declarație și se va vota atît fie-care paragraf în special cit și declarația în total.

Minoritatea însă, compusă din D-nii I. Fătu și G. Leca, a propus ca la fie-care citire să se poată primi noi amendamente.

Trecînd apoi la cestiunea de fond, delegațiunea a hotărît, cu majoritate de patru, de a mărgini declarațiunea constituțională la art. 7 și a căutat să găsească forma ce este a se da acestei declarațiuni.

Asupra acestui punct au avut loc lungi și serioase debateri. Unii din delegați voiau ca declarațiunea să fie motivată, alții crezînd că Adunările de revizuire sunt singure competente de a stabili principiile ce au să conducă țara în revizuirea art. 7, și că noi avem astăzi căderea de a stabili numai ce se revizuește, iar nu și cum se revizuește, s'au pronunțat pentru o declarațiune nemotivată.

Această din urmă părere a fost adoptată de majoritate, iar minoritatea, compusă din D-nii Iacob Fătu și George Lecca, și-a dat în scris deosebita socotință.

Asemenea alăturez aici părerea D-lui B. Boerescu, ce vă este dejă cunoscută prin raportul primei comisii, și care conchide la revizuirea a opt articole din Constituțiune, la care D-sa voește a mai adăoga în ședință publică un amendament privitor la articolele relative la naturalizați.

Iată acum, D-lor senatori, și textul declarațiunii asupra căruia s'a oprit delegațiunea și pe care o supunem aprobării D-voastră.

Declarațiune constituțională de revizuire

Senatul, pe baza art. 129 din Constituțiune, declară că este trebuință de a supune la revizuire art. 7 din Constituțiune.

Raportor, **P. P. Carp.**

Senatorul G. Lecca citește declarațiunea minorității, după care senatorul P. P. Carp, raportor, dă citire opiniunii senatorului V. Boerescu asupra modificării mai multor articole din Constituțiune. Senatorii V. Boerescu și P. D. Vioreanu propun diferite amendamente, pe cînd senatorul N. Voinov recomandă, ca amendamentele să fie primite pînă la ultima lectură a declarațiunii de revizuire. Mai iau cuvîntul senatorii A. Zissu, I. Strat, V. Boerescu, C. Bosianu și Ministrul justiției Eugeniu Stătescu. Proiectul în total se primește fără nici o schimbare

PROPUNEREA DE REVIZUIRE

și

CHESTIA EVREIASCĂ

Sedința Senatului de la 28 Februarie 1879.

La ordinea zilei eră continuarea discuțiunei privitoare la propunerea de revizuire a art. 7 din Constituțiune. Senatorul N. Voinov se apără în potriiva acuzării de a fi ținut, în ședința trecută, un discurs de efect. Exprimându-și părerea că nu poate nimeni să fie român fără să fie creștin, citează opiniunea deputatului italian Pierantoni care spune și dînsul că Evreii nu se pot asimilă, așa că nu poate fi vorba de a li se acordă drepturile politice. În urmă polemizează cu senatorul V. D. Vioreanu, care spusese că numai Constituția este în drept a discuta cestiunea art. 7, și cu senatorul V. Boerescu care afirmase că art. 7 trebuie modificat spre a fi pus în armonie cu voința Europei dictată prin art. 44 din tratatul de la Berlin. Se declară contra revizuierei.

Senatorul Manolache Costake Iepureanu descrie starea deplorabilă în care se află instituțiile țării, se plînge de guvernul bunului plac instituit în țară, și justifică cererea unei revizui a Constituțiunei atunci cînd există o adevărată nevoie. Venind apoi la cestiune, recunoaște calitățile inerente populațiunei israelite și amîntește persecuțiunile pe cari au avut să le îndure în Occident. În România ei s'au bucurat de cea mai mare toleranță și de aceea au și venit în număr atît de mare. Ei s'au stabilit întîiu formînd tîrgușoare, dar în urmă s'au întins și prin sate, și de atunci a început agitațiunea. E de părerea senatorului Strat, că guvernul ar trebui să zică Europei: «am să rezolv cestiunea, însă trebuie să apăr și interesele mele economice».

D. P. P. Carp. D-lor senatori, mai înainte de toate, îmi veți permite a respinge în numele D-voastră o acuzațiune adusă de D. Iepureanu prin cuvintele că noi n'am știut a ne menține la înălțimea situațiunei ce reclamă noua stare de independență a Romîniei. Ca exemplu al acelei înălțimi, la care D-lui ne invită să ne ridicăm, ne-a ținut un cuvînt în care se oglindeă imaginea unei inimi melancolice și desamăgite. Înțeleg pe D. Iepureanu. Dacă ne raportăm cu trei ani înapoi și ne amintim cu ce entuziasm, cu ce frățescă dragoste se făcuse coalițiunea de la Mazar-Pașa, ce în mersul său triumfal răsturnase ministerul Catargiu, și

cînd după trei ani de zile ajungem la rezultatele la cari am ajuns azi, înțeleg și melancolia și desamăgirea D-lui Iepureanu. Pentru noi însă, cari n'am avut nici atunci aceleași iluziuni, să ne fie permis a fi astăzi mai puțin desamăgiți.

D. Iepureanu vine și critică întreaga situațiune în care ne aflăm. Cine neagă că cultura noastră nu se poate asemăna cu aceea a Engliterei și a Franței, a cărei constituțiune am copiat-o, dară cine este în drept a ne acuză că noi în 30 ani de viață politică n'am ajuns acolo unde au ajuns alte State prin seculi de muncă, de luptă și vărsări de sînge? Constituțiunea noastră este în adevăr mai sus de cît nivelul intelectual și moral al țarei; dar pentru aceasta trebuie să aveți un indemn a ajunge la idealul acela, iar nu un indemn de a-l răsturnă.

Cu aceste puține cuvinte am stabilit pozițiunea noastră față cu toate acele încercări cari vin și cer modificarea Constituțiunei.

Noi credem — și majoritatea cred că se va uni cu această credință — că, cu toate defectele Constituțiunei noastre de astăzi, ea fiind opera a unui compromis, opera tuturilor partidelor din țară cari au cules din constituțiunile color-lalte țări mierea ce trebuie să ne hrănească, noi credem că ori ce atingere astăzi nu poate să fie de cît unilaterală, și astfel nu poate de cît zdruncină acel echilibru ce a fost cîștigat prin coalizarea tuturilor partidelor la 1866; și eu, pentru mine unul, vă declar, că dacă aș crede că partidul liberal astăzi ar voi să modifice Constituțiunea în sens mai liberal, eu unul nu m'aș mai crede în drept a respecta acea Constituțiune, fiind că ea atunci n'ar mai fi opera țarei, ci ar fi opera unui singur partid; și că ce zic de adversari, trebuie să o recunosc și pentru mine; și precum lor nu le dau dreptul să o modifice în sens mai liberal de cît este astăzi, tot asemenea și mie 'mi refuz dreptul să o modific în sens mai restrictiv. Iată punctul de plecare care ne-a făcut pe noi a nu atinge de fel Constituțiunea, și relele pe cari le descrie D. Iepureanu nu provin din Constituțiune, ele provin din noi înșine. Puteți să modificați Constituțiunea ori cît veți voi, însă nici rivalitatea, nici pasiunile, nici luptele între partide nu vor dispărea, și prin urmare nici desamăgirile. (Aplauze).

Odată acestea stabilite, îmi veți permite a mă scorbîri de pe acea înălțime la care s'a suit onor. D. Iepureanu, și a reveni la cestiune.

Mai înainte de toate însă voi stabili în puține cuvinte pozițiunea mea și a cîtor-va amici față cu guvernul actual.

Sunt obligat cu atît mai mult să o fac, cu cît onor. D. Boerescu a făcut-o eri și că D. Iepureanu a repetat astăzi dorința exprimată eri de D. Boerescu.

D. Boerescu ne zicea eri, cum că acest ultim act al dramei inaugurată prin coalițiunea de la Mazar-Pașa — mă ertați, cuvîntul de dramă este expresiunea D-lui Iepureanu — trebuie să se deslege de toate partidele întrunite, și că nu crede că guvernul actual este în stare a dezlegă el singur chestiunea evreilor. Să ne înțelegem. Dacă este vorba de a da în această chestiune sprijinul nostru leal guvernului, apoi acela l-am promis de mult și astăzi facem onoare cuvîntului nostru; dacă este însă chestiunea de a intra în minister și de a cooperă ca guvern la soluțiunea acestei chestiuni, eu cred că nu este în interesul nostru de a o face. D. Boerescu zicea, că intrarea tuturilor partidelor la guvern pentru deslegarea comună a acestei chestiuni, D-lui o cere ca garanție de libertate în alegeri. Să'mi permiteți a vă aduce aminte o mică episodă din Camera D-lui Lascar Cargi. Atunci D. Vernescu, prilejindu-se de un cuvînt imprudent al Primului-ministru, a adresat guvernului o interpelare, acuzîndu-l că vrea să înriurească alegerile și cerînd garanții în această privire. Majoritatea de atunci m'a însărcinat pe mine de a răspunde, și răspunsul meu a culminat în cuvintele: că libertatea nu se cere, libertatea se ia. Cuvîntul a fost atunci taxat de un act de îngîmfare a unei majorități puternice față cu infima minoritate. Ei bine, eu astăzi, la rîndul meu, infimă minoritate față cu o majoritate ostilă, repet aceleași cuvinte, *libertatea nu se cere, libertatea se ia*. Și veți crede poate acum, că cuvintele mele de atunci nu erau o desfidere brutală aruncată unui adversar învins, dar expresiunea unei convingeri intime care am avut'o atunci și o am și astăzi. Ce autoritate morală mai putem avea noi față cu țara, atunci cînd rîndurile conservatorilor se vor mări, dar se vor mări numai ca o po-mană dată de aceia cari i-au combătut toată viața lor, și cari de multe ori, în această combatere, au mers mai departe de cît permiteau cele mai elementare noțiuni de echitate? Nu vom putea avea o asemenea autoritate morală; și pentru mine unul, resping o putere care e rezultatul unei bune voințe, și voiu primi numai acea putere care va

fi rezultatul unei lupte triumfătoare. Aceasta e poziția noastră față cu guvernul actual. Vom da sprijinul nostru, vom deslega cu toții uniți chestiunea evreilor, fără participarea noastră la guvern, și când după terminarea acestei chestiuni țara aceasta, obosită de atâtea lupte, va căta să consolideze aceea ce a obținut, și va putea distinge cu sînge rece ceea ce nu a fost de cît un folos trecător și ceea ce trebuie să devie un cîștig solid și permanent al Romîniei; atunci, cred, că va fi timp ca aceste elemente, cari nu vor să meargă pururea înainte, cari cred că după o epocă de progres repede, trebuie să fie și o epocă de lucrare liniștită, care dă vreme copacului răsădit de a prinde rădăcini, atunci, cred, că va începe și rolul nostru, și cu toată puterea de astăzi a partidului D-lui Brătianu el nu ne va putea oprî în împlinirea misiunii firești ce avem.

Aceasta, D-lor, întru cît privește situația mea față cu guvernul actual.

Imi veți permite acum a veni și la chestiunea evreilor, căci asupra Dobrogei nu am de cît puține de zis. D. Boerescu în cuvîntul său de eri, a recunoscut că eu, acela care am refuzat, — și dacă aș vrea să fac o aluziune neplăcută — care am respins, alături cu actualul Ministru de finanțe, eu nu pot să am în privința Dobrogei ideile care le au alții, — și cînd am zis, în cuvîntul de atunci, că asemenea chestiune trebuie deslegată prin Constituantă, eră evident că nu se poate raportă la Dobrogea, căci chiar de aș susține că e nevoie de Constituantă ca să primim Dobrogea, veți conveni cu mine că nu e nevoie de aceasta pentru a o respinge. Astăzi însă, în privința Dobrogei, situația s'a schimbat, și nu știu dacă chiar în interesul acelora cari vreau s'o ia, e bine să o menținem în Constituțiunea noastră. Astăzi, cred, că ne-am convins cu toții de aceea ce susțineam la început, că Dobrogea este o adevărată cutie a Pandorei, un isvor de lupte perpetue între țara noastră și elementele ostile cari ne înconjoară. Și a venit vremea să ne punem întrebarea, dacă nu este bine să ne creăm un drept mai mult asupra acestei țări care va fi cîmpul de bătaie în un viitor apropiat, lăsînd populațiunea ca să se pronunțe ea și să înscrie ea în o Constituțiune votată de dînsa, că face parte integrantă din Romînia una și indivizibilă; și atunci sunt convins că chestiunea constituțională, în cît privește

Dobrogea, va fi mai lămurită, de cît ni se face prin sistemul D-lui Boerescu.

Vin acum la chestiunea israeliților, și aci voi respinge o acuzațiune a D-lui Voinov. D-sa apărîndu-se în contra acuzaței, cum că face reclamă electorală, ne-a zis cum că noi, cari suntem nemotiviști, facem reclamă ministerială. Cu alte cuvinte cum că noi, într'o chestiune care nu se poate deslegă într'un mod unilateral nici de Europa, nici de țară, unii ne-am gîndit numai la țară, iar alții ne-am gîndit numai la Europa.

D. Voinov. Nu m'am gîndit la D-voastră, căci nici nu sunteți posibil de a veni la minister.

D. P. P. Carp. La aceasta voi răspunde printr'un dicton francez: «*qui a bu, boira*».

Eu cred, D-lor, că chestiunea evreilor nu se poate deslegă de cît desplăcînd și țarei și Europei; trebuie însă să spunem, că această chestiune noi nu o putem deslegă în modul în care vreă să o deslege fracțiunea, care nici în momentele acestea nu uită nici erorile, nici pasiunile sale, și care ne dă dreptul a o acuză, cum că ea privește chestiunea astăzi, ca și eri, ca o armă politică. (Aplauze).

Cu toate acestea, dacă este veri una din Puteri — cu toate că nu știu — dar zic, dacă este veri-una din puteri care crede, că tratatul de la Berlin va putea fi ast-fel aplicat, în cît să dăm în bloc drepturi tuturor evreilor, trebuie să răspundem că nu se va găsi nici un ministru care să facă aceasta.

Suntem, prin urmare, într'o pozițiune foarte neplăcută. Eu unul, D-lor, v'o declar francamente, nu văd în populațiunea ebraică, care este în țara noastră, pericolul care'l vedeți D-v. Dar admit că este așa; v'aș întrebă însă, ce a-ți cîștigat cu măsurile restrictive luate pînă acum? Și la statistica adusă de D. Iepureanu, v'aș rugă să faceți o altă statistică, aceea de a vedeă cîți evrei au intrat în țară înainte de măsurile restrictive și cîți după acele măsuri? Și v'aș mai întrebă, dacă cu toate aceste măsuri nu se poate lecuî răul, atunci n'a venit oare timpul să vă gîndiți că v'ați pus într'o situațiune greșită? Eu cred că timpul acesta a venit, și din tratatul de la Berlin culeg binele care'l conține, și acel bine este, că el ne silește să privim cu ochii deschiși la această chestiune, să o studiem mai bine și să vedem ce măsuri trebuie să luăm, ca să evităm răul întru cît el există. Am văzut cu toții astăzi, și aceasta este evident, că măsurile ce am luat pînă acum nu au fost bune.

De aceea deplîng cînd unii merg în această chestiune așà de departe, în cît D. Ionescu în Camera de jos să felicite emoțiunile poporului din 1866, și D. Leca vine la această tribună, și face apel la o rezistență violentă. Venit-au D-lor printr'aceasta la mijlocul adevărat de a îndreptă răul? Este evident că în toată atitudinea aceasta nu ne probați de cît un lucru: că de la 1866 și pînă astăzi, nici nu ați uitat nimic, nici nu ați învățat nimic și că dacă vom lăsa D-voastre deslegarea acestei chestiuni, răul va crește în loc să scadă. (Aplauze).

Dacă voiți să scăpați de evrei, nu este de cît un singur mijloc: munciți și civilizați-vă; aceasta am spus-o în toate parlamentele, de cîte ori s'a tratat chestiunea evreilor. De la 1866 în luptă continuă cu fracțiunea, am zis că singura cale ce poate să ne scape este munca pe calea economică; căci, și în concurența evreilor, eu nu văd de cît un stimulent de a desvoltă, pe cîmpul economic, o muncă mai intensivă de cît aceea de astăzi. Convingerea mea este că, dacă am da toți evreii afară, noi, în loc de a propăși economiște, ne-am întoarce la lenea noastră tradițională și am reveni la starea de acum cinci-zeci de ani înapoi. (Aplauze).

Iată, D-lor, cum, după mine, trebuie să privim chestiunea evreilor. Recunosc însă că nu poate trece o națiune de la o situațiune la alta de cît printr'o tranzițiune, și acesta este singurul argument ce se poate aduce în favoarea celor cari nu vor să deă drepturi în bloc; trebuie o epocă de tranzițiune, însă trebuie să fie fixată prin legi ordinare, iară nu prin Constituțiune, cum reclamă minoritatea D-v. Și cînd după 10, 15 ani vom aveà convințiuni formate prin experiență, și dacă ne vom pune pe muncă și vom vedeà că temerile ce ne preocupă astăzi nu sunt întemeiate, atunci încet, încet, vom puteà largi cercul, și ast-fel peste 30 sau 40 de ani vom ajunge a îndeplîni, în toată întinderea ei, dorința exprimată de Europa.

D. N. Voinov. Mi-e teamă că vei cere drepturi la evrei atunci.

D. P. P. Carp. Dacă nu vei munci, vei cere drepturi la evrei și vei merită aceasta; dacă însă vei munci, vă asigur D-le Voinov, că nu va fi ast fel.

D. N. Voinov. Nu cunoașteți pozițiunile și nu prevedeți răul.

D. vice-președinte. Vă rog, nu întrerupeți.

D. P. P. Carp. Acum, D-lor, viu și la concluziunea raportului D-voastră. S'a adus acuzațiune, dacă nu mă înșel, de D. Boerescu, cum că de ce n'am amintit în capul declarațiunii tratatul de Berlin, de și în raportul primitiv al comisiunei, în care eram subscris și eu, se făcea mențiune de dînsul. Aci voiu observă, că alta este un raport și alta este o declarațiune ce trebuie să se voteze. Noi, ca Corpuri Legiuitoare, nu avem a face cu puterile, noi avem a face cu guvernul; noi toți știm, și nimeni n'a tăgăduit, că prima inițiativă în această chestiune a fost luată de puteri și că guvernul a accedat la această cerere și ne-a sezizat de dînsa. Noi nu putem votă o declarațiune în care să afirmăm cum că inițiativa, față cu Corpurile Legiuitoare, a fost luată de alte puteri de cît de cele legale, adică de puterile Statului ce este chemat a da deslegarea. Ar fi a recunoaște ca principiu aceea ce nu este de cît o silă trecătoare.

Iată, D-lor, pentru ce n'am putut și nu putem face mențiune de tratatul de la Berlin în declarațiunea D-voastră.

Acum viu la opiniunea minorității. D-lor, am respins opiniunea minorității, pentru că indică o soluțiune, și pentru că, în starea în care ne aflăm astăzi, noi nu puteam da o formulă exactă soluțiunii care avem a da. De aceea am respins ori ce indicare de soluțiune, pentru-că, ori cum ne vom purtă, este evident că soluțiunea trebuie să se deă după o cooperare comună între puteri și țară. Puterile nu s'au pronunțat încă, țara aceea care este chemată a da soluțiunea, nu există încă; ei bine, cum voiți D-voastră s'o formulați de astăzi? Și cînd D-voastră veți formulă astăzi o soluțiune care miine va fi imposibilă, atunci vă întreb: pentru ce ați amăgit țara, făcîndu o să apere un ce pe care erați convinși că este irealizabil? Prin urmare, situațiunea însăși ne pune în pozițiune să procedăm în mod negativ, iar nu în mod afirmativ; și neputîmpu-ne înțelege de astăzi dejă asupra unei soluțiuni, nici asupra formulei cu care am îmbracă acea soluție, am zis: mai bine să nu facem nici o motivare, ci să facem o declarațiune, pur și simplă, ca aceea care este supusă la aprecierea D-voastră și pe care vă rog s'o primiți.

Au mai vorbit în urmă senatorul V. Boerescu și Primul-ministru I. C. Brătianu. Senatul a admis declarațiunea de revizuire propusă de majoritate, fiind șease voturi contra.

ALEGEREA COLEGIULUI AL IV-^{LEA} DIN VASLUIU

Sedința Camerei de la 29 Maiu 1879.

Deputatul V. Sărățeanu, raportorul secțiunii a VIII-a a Camerei, citește raportul asupra alegerii deputatului Neron Lupașcu la colegiul al IV-lea din Vaslui, care spune, că s'au ivit plingeri asupra viciosității acestei alegeri. Secțiunea propune suspendarea alegerii deputatului Lupașcu și trimiterea de urgență a unei anchete parlamentare.

D. P. P. Carp. D-ilor deputați, dacă am luat cuvîntul în această alegere a colegiului IV de Vaslui, am făcut-o cu scopul de a arăta un specimen de alegere, un specimen poate din cele mai violente la o alegere din colegiul IV și mijlocul ingerințelor administrative; nimic mai mult, nimic mai puțin.

Ca martor ocular și ca delegat în această alegere, poate că veți da crezămînt celor ce voi avea onoare să expun despre modul cum s'a făcut alegerea colegiului IV.

Cum se face o alegere a colegiului IV, nota bene, cînd avem a face cu ingerințele administrative? Intîiu se crează în jurul alegătorilor o atmosferă birocratică; se schimbă procurori, prefecți, sub-prefecți. . . aceasta în teoria generală; în teoria specială s'a schimbat D. Simion în locul D-lui Aroneanu și D. sub-prefect I. Filipescu, numit la Fundeni și D. Viron la Racova

După ce s'a creat această atmosferă birocratică în jurul alegătorilor colegiului IV, se procede la alegerea delegaților, alegere la care vine D. sub-prefect în sala primăriei și caută să se facă alegerea după placu-i. Despre aceasta am fost martor, căci țaranii de la moșia mea, cînd a venit D. sub-prefect, m'au chemat, m'au dus la primărie și am găsit acolo pe D. sub-prefect, în sala alegerii, și l'am luat binișor și frumușel din sală, l'am suit cu mine în trăsură și l'am dus acasă. Acest fapt îl puteți constată, dacă ve-ți trimite o anchetă acolo.

Acestea sunt, D-lor, lucrări generale, pregătitoare, conform cu teoria și cu aplicațiunea lor la cazul de față; se înțelege, toate acestea în numele națiunii, în numele libertății, și în cazul special, și în numele de darea afară din țară a tuturor jidanilor. Aceasta era, D-lor, atmosfera biurocratică. Cît pentru atmosfera politică, aceasta era marele partid puternic, singur reprezentant și al inteligenței și al patriotizmului. Pe de altă parte, atmosfera politică era și ura în contra evreilor, căci, se zice că noi, adică conservatorii, voim să dăm țara pe mîna evreilor, iar guvernul are să scape țara de acest pericol cu care ne amenință tratatul de la Berlin.

D-lor, vă repet, că nu am alt scop de cît de a descompune înaintea D voastră diferitele elemente din cari se compune o alegere liberă și ne ingerată într'un colegiu al patrulea.

Acum, mergem mai departe. Ce se întîmplă cu Vasluiul? Imi aduc aminte că în casa părintească, în copilăria mea, se zicea că în vremea veche, sub Fanarioti, în toate ținuturile erau cîte doi prefecti: un prefect român, — moldovean, cum se zicea atunci, — și un prefect grec. Nu știu cum este în alte districte, dar la Vasluiul, sunt doi prefecti: un prefect al guvernului, în persoana D-lui Miclescu, și un alt prefect al marelui partid național, în persoana D-lui Neron Lupașcu.

O voce. Care e fanariot? (Ilaritate).

D. P. P. Carp. Alegeți D-v., eu am zis că este un prefect al guvernului și altul al marelui partid național; vi-i dau pe amîndoi, alegeți. Așa toate actele, toate hîrțile, — presupun cel puțin, și am cuvinte temeinice a o crede, — să fac de prefectul marelui partid național și se iscălesc de către prefectul guvernului. Așa socotesc eu, căci alt-fel nu aș înțelege următoarele adrese ce ne-a trimis prefectura de Vasluiul. Noi ne plîngem la prefectură de ingerințe în alegeri. D. prefect ne-a răspuns:

«Conform ordinului telegramei No. 10,227, din partea D-lui Ministru de interne vă fac cunoscut că rezultatul telegramei D-sale et C-nie No. 240, este ca să vă adresați parchetului, dacă vă credeți atacați în drepturile D-voastră».

Cu o a doua adresă ne răspunde iar:

«D-lui Donici cu ai săi. . . .»

Aci voiu face întrebarea: în care parte din lume un

prefect serios, cînd i se prezintă o adresă, pe care nu este el în drept de a o judeca, de este dreaptă sau nu, răspunde cu desfidere la trei colegii electorale dintr'un district? Nu pot să-mi explic ast-fel aceasta, de cît că adresa a fost făcută de prefectul marelui partid național care lucră fără răspundere, căci alt-fel n-aș mai putea găsi nici o scuză pentru D. Miclescu, prefectul guvernului:

Acum vin la însăși alegerea. Alegerea a fost deschisă de D. Neron Lupașcu, ca primar, care a stat necontentit față la alegere, și s'a ales președinte al biroului definitiv. Interpelat de unii asupra acestei neregularități, D-sa a răspuns că pînă la 9 jumătate ore dimineața a fost primar, dar că la 12 nu mai era primar, fiind-că D-sa își dăduse demisia de mai 'nainte. Dar în intervalul acesta a primit adresa prin care i se face cunoscut că i s'a primit demisia. Faptul e autentic. Și de ași voi să procedez și aci prin mod de interpretatie, eu socotesc că D. Lupașcu 'și-a făcut următorul raționament: «De mă aleg președinte la biroul definitiv, alegerea mea e asigurată, și atunci îmi rămîne demisia bine dată... Dacă nu mă aleg eu la biroul definitiv, alegerea mea este compromisă, și atunci rămîn măcar cu primăria». Ei bine, eu nu 'mi-o pot explica alt-fel, pentru că, ca ori-ce om care, cînd se găsește față cu un fapt, cată să-și dea seamă, să afle motivele acelu fact; de aceea o repet, că faptul acesta, ca D. Lupașcu la 9 și jumătate ore să fie primar, cînd deschide colegiul, și la 12 jumătate ore să nu mai fie primar, nu mi-l pot explica de cît în modul cum l-am exprimat înaintea D-voastră.

Ei bine, D-lor, se procedă la alegere. Tîrgul fiind mic și sala unde se face alegerea a patra parte cît asta, delegații stau și pe ulițe, amestecați cu alți oameni cari nu sunt alegători, adică opinia publică în marea expresiune. Cînd venea vre-o comună care se știa că nu aparține marelui partid, eșea D. Romanescu înainte, în capul mai multora, și le zicea: «Sus băieți, căci ciocoi vor să dea țara jidanilor», lua pe sus pe alegătorii ei și îi ducea în sală. Acolo delegații se puneau la picioarele D-lui Lupașcu care le scria biletele. . . .

O voce. Nu le scria.

D. P. P. Carp. Eram delegat și eu și D-nu Gorgos și D. Rosetti. Fac apel la D-lor să spună, dacă cea mai mare

parte din biletele cari au fost pentru D. Lupașcu nu au fost scrise de D-sa?

D. **Gorgos.** Da.

D. **P. P. Carp.** Cu toate aceste ingerințe, la alegerea biuroului definitiv au fost 95 de voturi contra a 113 sau 115. Vedeti, o minoritate care cît pe aci era să se transforme în majoritate, căci o diferență de zece voturi transforma alegerea biuroului definitiv și prin urmare transformă chiar și alegerea deputatului.

După ce s'a ales biuroul definitiv, se schimbă situațiunea. Primarul a devenit candidat de deputat; el dirige operațiunile alegerii, și atunci și rolul D-lui Romașcu și Ciocana devine mai important, zel care a fost răsplătit, căci de atunci încoace D. Romașcu a fost numit sub-prefect. Cu privilegiul acesta permiteți-mi o mică digresiune. Ieri D. C. Rosetti ne zicea, că marele partid nu-și vinde credințele. O cred, da, dacă nu vindeți credința, *cumpărați credincioși* și tare mă tem ca cazul D-lui Romașcu să nu iasă în această a doua categorie de operațiuni politice.

Revin la alegere. Rolul D-lui Romașcu crește, bîtele pe cari se țineau numai la picior se ridicau și se făceau amenințătoare.

O voce. Erau bîte electorale?

D. **P. P. Carp.** Nu știu dacă bîtele erau electorale, dar în ori-ce caz erau patriotice.

Rezultatul a fost, D-lor, că cei 95 votanți cari au fost pentru biuroul definitiv, s'au transformat în trei sau patru votanți la alegerea de deputați. Apoi credeți D-v. că acei oameni erau din aceia cari să părăsească lupta fără un temei legitim? Credeți D-voastră că acei 95 oameni s'au transformat într'o minoritate de trei, fără a avea un motor justificat? Credeți D-v. că majoritatea independentă și suverană a opiniei publice din Vaslui a trimis în mijlocul D-v. pe D. Neron Lupașcu? Credeți, cum voiți; dar eu am avut onoare să vă spun, ceea ce s'a petrecut, și pentru aceste motive vă rog să suspendați verificarea și să numiți o anchetă parlamentară. Să nu gîndiți, D-lor, că fac din această alegere o teorie generală în rău pentru alegerile colegiului al IV-lea din țară, precum reprezentantul de Gorj a voit să facă o teorie generală în bine pentru alegerile acestui colegiu în toată țara. Eu nu zic să luați acuzațiunile mele într'un mod general pentru toate aceste alegeri, precum nu

zic să luați laudele reprezentantului din Gorj ca o absoluțiune generală; dar cer de la D-voastră ca pentru acest caz izolat să numiți o anchetă parlamentară care să descopere adevărul. Mai adaug un fapt caracteristic: D. Neron Lupașcu a încercat la ușa mai multor colegii electorale, fără a putea reuși. Ast-fel D-sa și-a pus candidatura la colegiul II și a căzut; și-a pus-o apoi la colegiul III, unde asemenea a căzut; în fine și-a pus-o la col. IV, și acolo a reperutat victoria cu mijloacele de cari a dispus.

Apoi, D-lor, D-voastră știți că D. Ministru Sturdza, care și-a pus candidatura la col. I, văzînd că nu a reușit, nu și-a mai pus candidatura în alt colegiu, fiind-că poate nu lucrase pentru alte colegiuri, pe cînd D. Neron Lupașcu și-a tras programa următoare: dacă nu voi reuși la colegiul II, voi reuși la colegiul III, și dacă nici la acest colegiu nu voi reuși, voi reuși la al IV, unde poporul suveran inspirat de Romașcu și alții va face să triumfe numele meu (Ilaritate).

Așa dar, D-lor Deputați, privind această alegere fără pasiune, fără ură, fără favoare, D voastră trebuie să numiți o anchetă parlamentară, fiind-că Vasluiul este un județ care a bine-meritat de la țară, și aceasta nu numai astă-zi, dar de secol, și cred că și el are dreptul la libertățile sale, nu mai puțin de cit Gorjul.

Deputatul Neron Lupașcu încearcă a se apăra de acuzările cari îi au fost aduse de deputatul P. P. Carp. Deputatul N. Blaremburg se pronunță pentru propunerea, secțiunea a VIII-a, care însă este respinsă de Adunare cu 81 voturi contra a 32.

ART. 7 DIN CONSTITUȚIUNE

Sedința Camerei din 28 Septembrie 1879

În ședința Adunării deputaților de la 26 Septembrie 1879 deputatul D. Giani citește, ca raportor al comitetului de delegați al secțiunilor, raportul și proiectul de lege relativ la revizuirea art. 7 din Constituție. Noua redacție prevede că diferența de credință nu constituie o piedică de naturalizare, că împămintenirile vor fi individuale, că numai cetățenii vor putea dobândi proprietăți rurale, că toți locuitorii din Dobrogea se bucură de o potrivă de toate drepturile și datoriile fără distincție de religie, că indivizii născuți și crescuți în România, cari nu se vor fi bucurat până la majoritate de vre-o protecție străină, vor fi dispensați de stagi, dacă vor face o cerere în curs de un an de la promulgarea acestei legi, și că pentru asta unică și singură dată se declară cetățeni acei supuși români, de ver ce religie, cari s'au asimilat cu națiunea. Deputatul G. Mărzescu ține o cuvântare lungă, citește un mare număr de pasagii din scriitorii israeliți și creștini, puțin favorabili Evreilor, și se pronunță în contra revizuirii art. 7. Deputatul D. I. Ghika e pentru luarea în considerație a proiectului prezentat de comitetul delegaților și de guvern. Dacă nu li se va da acum Evreilor ceea ce li se acordă prin acest proiect de lege, ei vor câștiga înmîit de ori mai tirziu. E un angajament luat în Camera trecută, conform cu voința Europei. Nu poate vota contra proiectului, căci ar fi să voteze contra independenței țării.

În ședința de la 27 Septembrie 1879. s'a încins o discuție îndelungată asupra agitațiilor întreprinse în țară în potriva proiectului de revizuire, la care iau parte deputații N. Dimancea, N. Fleva, D. Ghica, P. Ghica, N. Blaremburg, Ilariu Isvoreanu, președintele camerei C. A. Rosetti și ministrul de interne M. Kogălniceanu.

Deputatul I. Codrescu, vorbind de revizuirea art. 7, amintește memoriul ministrului de Externe, care este o adevărată expunere de motive a proiectului pus în discuție și repetă declarațiunea comisiunii de inițiativă, numită de adunare, că nu există și nici au existat vre-o dată jidovi români. E contra numelui de supuși români și protestă contra împămintenirilor în masă. Serviciul militar al Evreilor nu poate fi considerat ca un titlu, căci s'a introdus numai ca măsură menită a împiedica năvălirea lor din alte țări, unde se luau la oaste. În lista Evreilor propuși a fi naturalizați în masă a găsit numele acelor cari alcătuiau Alianța israelită în țară. E pentru împămintenirea individuală prin legi speciale.

D. P. P. Carp. Domnilor, cred că discuțiunea e atît de înaintată, încît a venit momentul să aruncăm o ochire retrospectivă asupra discursurilor ce ați auzit, și să vedem cari sunt argumentele principale cari au fost aduse de ad-

versarii proiectului ce ne ocupă. Se înțelege că nu pot răspunde la fie-care din ideile și argumentele aduse în această discuțiune de 4—5 zile: voi lua numai momentele importante, acele cari domină, precum domină piscurile cele mari într'un lanț de munți și imprimă întregului peisaj caracterul lor.

Voiu începe cu D. Blaremburg. Mi se pare că două idei erau mai ales predominante, ideea că, dând drepturi Evreilor, religiunea noastră ar fi în pericol, și această idee a găsit expresiunea ei cea mai culminantă în fraza, dacă memoria nu mă înșală, că talmudul ar înlocui crucea din pliscul aquilei romîne. A doua idee eră demnitatea națională, care ne cere să răspundem prin o negațiune la invitațiunea ce ne face Europa de a da drepturi Evreilor.

Intrucît privește religiunea, n'am nevoie să răspund căci un om mai elocinte de cît mine, pot zice cel mai ilustru orator al Romîniei, a răspuns încă de mai înainte. Vă aduceți aminte cum în discuțiunile Camerei trecute D. Maiorescu, cu acea artă consumată, care constă în a descompune ideile și a le pune la îndemîna inteligenței celei mai greoaie, în cît auditoriul poate trage singur concluziunile firești, — vă aduceți aminte zic, cum D-sa vorbea de diferitele misiuni ale națiunii romîne și cum vă spuneă că în trecut misiunea noastră, simțul național nefiind încă dezvoltat conform cu ideile moderne, misiunea noastră eră în apărarea ortodoxiei, căci ortodoxia pe atunci eră baza existenței noastre; cum că de atuncea lucrurile s'au schimbat, și astăzi pe țărmurile Dunării nu mai suntem apărătorii ortodoxiei, ci suntem apărătorii ideilor moderne, ai civilizațiunii occidentale, în care suntem datori a vedea sensul naționalității noastre. Impreună cu D-sa, noi atuncea, cei cu mintea grea, am tras concluziunea, cum că dacă în chestiunea aceasta noi vom opune un *veto* îndărătnic voinței Europei avem să fim aruncați în brațele Rusiei. Ca probă despre aceasta, D-sa arăta cum că Rusia la congresul de la Berlin a fost singura care a ridicat un glas modest, este drept, dar în fine favorabil nouă față cu Europa. Prin urmare, dacă am permite noi ca ortodoxia să iasă din biserică astăzi și să intre pe tărîmul politic, cred cu D. Maiorescu că am cădea în brațele Rusiei, și ce sunt aceste brațe, noi o știm; o știm într'atit, în cît ne întrebăm cînd sunt ele mai periculoase? atunci

cînd ne strîng cu ură sau atunci cînd ne strîng cu drag?
(Aplauze).

În ce privește ideea de opunere în numele demnității naționale, și eu înțeleg demnitatea națională, însă înțeleg și alt lucru: înțeleg că pentru o cestiune de pură demnitate, nu este permis a compromite viitorul întreg al țării; și omul serios de multe ori trebuie să se supună, pentru că supunerea lui de astăzi va face mine înflorirea țării. Așa au făcut de multe ori părinții noștri și de aceea suntem noi astăzi în pozițiune de a discuta aici așa cum discutăm. Această politică a străbunilor noștri a fost cauza renașterii noastre, și acest exemplu al istoriei noastre ne îndeamnă a nu împinge rezistența pînă la ultimele ei limite. Nu deci cestiunea demnității trebuie să ne preocupe, și eu nu înțeleg rezistența de cît atunci cînd cererile Europei ar fi atît de teribile, în cît nu am avea altă alternativă de cît de a alege într'o moarte demnă sau o moarte ticăloasă. Ei bine, această alternativă nu există și resping sinuciderea la care ne înghie D. Blaremburg.

Alta eră teza D-lui Conta. D. Conta a făcut un lung tratat de istorie, al cărui argument principal, dacă iarăși nu mă înșel, eră că religiunea evreiască, așa cum este ea, și mai ales așa cum a primit forma ei prin talmud, care, fie zis în treacăt, nu este legea lor cum este evangelia la creștini și cum este biblia, ci o simplă glossă fără putere de lege, impune acestui popor de a privi ori-ce altă religie ca un dușman ce trebuie stîrpit.

Pornind de la această idee, D. Conta respinge ori-ce aplicare a tratatului de la Berlin, căci nu vrea să deschidă ușile nici cele mari, nici cele mici, unui popor a cărui lege impune ura și exterminățiunea. Știu că așa cam este. În tot-de-a-una zeul Evreilor a fost numit zeul răzbunării, în vreme ce zeul nostru este zeul iubirei și al grațierei. Așa este în teorie, însă în istorie nu cunosc de cît puține exemple în cari Evreii să se fi dedat la acte de cruzime. Cînd au intrat în Palestina au exterminat, o știu, unele din micile popoare cari erau pe marginea acelei țări. Presupun că erau elemente nomade, strămoșii Beduinilor de azi, cari făceau adese-ori invaziuni în Palestina, și pe cari noi i-am exterminat astăzi prin geandarmerie în afară de ori-ce teorie religioasă. Aceasta a făcut poporul evreu cu zeul său cel crud. Noi, cu zeul nostru cel blînd, într'un singur an am

ars pe o singură piață la Toledo 15.000 de Evrei; noi, cu religia noastră cea blîndă, în sînul Franței am ucis 1.200.000 de oameni cu cruciade în contra Albigensilor, ast-fel că raportîndu-se contelui de Montfort că între acei cari se trimeteau la spînzurătoare erau și buni creștini, el a răspuns: Trimeteți pe toți la moarte, D-zeu va alege pe ai săi.

Aș putea să înmulțesc exemplele, și să aduc sute de cazuri. Mă opresc însă, căci vreau numai să vă arăt, că este indiferent pentru rezultatul practic dacă zeul Evreilor este un zeu bun sau un zeu de răzbunare. Adevărata știință are altă doctrină, și ea ne învață că toate popoarele în timpul copilăriei lor, în timp de barbarie, sunt crude, și că la toate popoarele civilizațiunea vine și le îmblînzește moravurile. Vrea să zică, acesta nu poate să fie un argument care să ne facă pe noi a ne împotrivi la o dezlegare rațională a cestiunei evreești.

A venit pe urmă D. Maiorescu, și acolo lucrul ia un caracter mai solemn. Nu mai avem a face cu o părere individuală, avem a face cu o declarațiune formală făcută în numele unui partid întreg, și sunt în drept a cere ca atunci cînd se face o manifestațiune de partid într'un mod atît de solemn să nu se zică numai: *sic volo sic jubeo*..... dar să ni se dea și argumente serioase, cari să ne arate pentru ce e de datorია noastră de a urmă calea ce ni se indică. Însă ce s'a făcut? S'a tăcut o teorie despre plebiscit. Nu voiu să mă întind mult asupra acestui punct; în ochii mei și în ochii partidului conservator deosebirea între Constituțiune și plebiscit este ca aceea dintre războiul și tratatul de pace. Războiul crează starea reală, tratatul îi dă sanctiunea legală. Plebiscitul crează faptul îndeplinit, Constituțiunea însă singură stabilește raporturile legale între țară și Domn. Aceasta este, dacă nu mă înșel, teoria conservatoare.

Pe urmă a venit un lung șir de explicațiuni istorice și politice, despre modul cum s'a stabilit pozițiunea noastră internațională, începînd cu tratatul de Paris, terminînd cu tractatul de Berlin etc. și d. Maiorescu are aerul de a justifica, este drept, cam de departe, după cum vă zică d-lui mai deunăzi că are obiceiul de a o face, intervențiunea europeană. Nu voiu cercetă dar ce poate justifica această intervențiune; afirm însă că nici aci nu găsesc nici un argument în favoarea declarațiunei partidului conservator. A treia idee preponderantă în discursul d-lui Maiorescu a fost

că trebuie să ne supunem voinței poporului, și aceasta ni se dă ca princip conservator. Ideea liberală este următoarea : în locul dreptului divin s'a pus voința suveranității naționale ; noi conservatorii susținem că precum s'a făcut abus cu dreptul divin, așa au făcut liberalii abus cu dreptul suveranității naționale, și rațiunea noastră ne zice : avem în numele unui principiu o voință tiranică în contra căreia mă revolt ; avem în numele altui principiu o altă voință tiranică în contra căreia iarăși mă revolt. Eu admit supunerea la voința poporului, cu rezerva însă ca în or-ce moment să pot cercetă dacă acea voință nu este rătăcită, și în numele ideilor conservatoare din lumea întreagă afirm că mă voiu opune ei, atunci când cred că, urmîndu-o, expun țara mea la pericole necalculabile (aplauze).

Ce rămîne deci ? Rămîne simpla declarațiune că partidul conservator primește opiniunea majorității de ieri, și a minorității de azi ; aștept însă argumentele serioase, căci o simplă declarațiune nu îmi este destul, nu numai cînd vine în numele unui partid, dar chiar cînd vine în numele țării întregi.

Vin acum la onor. d. Mîrzescu... A!... mă iertați, uitasem pe d. Vernescu.

Onor. d. Vernescu a zis un ce care mi-a venit mie foarte bine : a afirmat că poporul evreesc e cu totul asimilabil. A vorbit pe urmă despre temeri imaginare, despre pericolele ce ne închipuim că ne-ar veni din partea Europei ; ne-a garantat cu autoritatea sa necontestată că asemenea pericole nu există și a terminat blestemînd pe toți aceia cari nu vor votă proectul majorității ; blestemul său stă încă în aer, și asteaptă votul nostru, ca să știe asupra cărui cap vinovat are să cadă... (aplauze, risete).

Nu văd în această iarăși nici un argument ; căci de și în timpurile antice blestemele erau un argument pentru că ele răsturnau tronuri, ridicau coroane, astăzi, din norocire, a trecut vremea aceea ; ați venit cu 7 secole prea tîrziu, d-le Vernescu (aplauze risete).

Vin acum la onor. d. Mîrzescu, D. Mîrzescu a vorbit cam un ceas...

Voci. Trei ceasuri !

D. P. P. Carp. Vă rog să nu mă întreprupei, căci veți vedea că suntem de acord (ilaritate).

A vorbit, zic, cam un ceas despre sanhedrin și despre organizațiunea rabinică în Franța ; un lucru însă nu ne-a

spus, pentru ce n'am putea și noi aplică la Evreii de la noi principiile stabilite de sanhedrinul din Franța? A zis: e pericol, nu dau drepturi, pentru că în Franța alt-fel sunt organizați Evreii, și la noi alt-fel.

Ei bine, eu cred că, chiar dacă ar obține o declarațiune de la Evrei, că subscriu declarațiunea sanhedrinului din Franța, tot n'ar voi să le dea drepturi...

Voci. A zis că dă atunci.

D. P. P. Carp A fixat un maximum de 10.000. Dar în fine nici aceasta nu este un argument, pentru că nimenea nu ne poate împiedică pe noi de a ne da țării or-ce legi vom voi; și chiar când am adoptat legile Franței în această privire, nu se poate opune nimenea; nici Alianța israelită, nici d. Crémieux nu ne poate zice că n'avem dreptul să adoptăm legile Franței în această privință.

În al doilea ceas s'a întins d. Mîrzescu asupra tratatului de la Berlin, și a părții de mijloc, dîndu'i o interpretare mai largă chiar de cît cum i-au dat o Puterile. Acum, întru cît privește tratatul de la Berlin, aș ruga să ne punem cît se poate mai puțin pe tărîmul interpretărilor, și aceasta pentru că armele nu ne pot fi egale. Când vine un domn din opozițiune și zice că tratatul de Berlin, este așa, așa și nu alt-fel, — cum voiți ca eu să zic că nu este exact, când îndată 'mi veți zice că dau arme străinilor contra noastră (aplause). Apoi este aceasta o procedură, nu zic leală, curteană? Este bine ca să ne luptăm cu arme neegale, mai cu seamă cînd știm că nu interpretarea noastră are să ne aducă la aplicarea unui tratat internațional scris de cele mai mari Puteri ale lumii?

A mai promis onor. d. Mîrzescu să arate neagra perfidie ce stă în proiectul guvernului, dar aceasta a uitat-o, se vede din oboseală... (ilaritate).

Acestea sunt mai toate argumentele ce s'au adus pînă acum. M'am întrebat atunci, cum se poate să avem în fața noastră o așa bogăție de pasiune și o așa sărăcie de argumente. Căci faptul e patent. E pozitiv cum că această cesțiune zdruncină Statul pînă în cele mai adînci fundamente ale lui. E pozitiv cum că pasiunile de o parte și de alta sunt așa de întăritate, încît ele dau loc în această Cameră la niște scene ce nu le pun în sarcina nimănui, ci le pun în sarcina unei situațiuni care e mai forte de cît noi. Și în mijlocul acestor pasiuni grozave să nu se găsească nici un

argument serios, care să ne explice, care să justifice întări-tarea? Înțeleg aceasta din partea mase'lor; din partea noastră nu înțeleg de cît pasiunea pusă în serviciul unei cugetări, înarmată de sînge rece, ce dă loc la o hotărîre energică (aplaude). Dar așa, numai pasiuni în aer, fără să știm pentru ce, nu pricep, și înțeleg să se găsească oameni cari susțin că adevăratele argumente sunt de acele pe cari nu voiți să le arătați la lumina zilei.

Am curățit, d-lor, tărîmul pe care ne găsim noi astăzi, și'mi veți permite acum a merge înainte și a studia ces-tiunea evreiască în sine și în afară de pasiunile cari ne înconjoară și de situațiunea în care ne aflăm.

Ce este, d-lor, un Evreu?

Un Evreu este reprezentantul unei rase care din cea mai adîncă anticitate s'a dedat negoțului și a cărui credință a fost privită în sînul popoarelor creștine, pe drept sau pe nedrept, ca o religie spurcată; așa în cît or unde se ivea cîte un Evreu, el eră privit ca un om cu care creștinii nu puteau fi în contact. Ei bine, care a fost rezultatul acestei situațiuni? Rezultatul a fost că această seminție, în viața practică și reală a concentrat întreaga ei activitate asupra singurului lucru cu care îi era permis să se ocupe, asupra negoțului, și, pentru că fie-care om simte nevoe să găsească o reacțiune contra disprețului ce înlînește pe tărîmul real al vieței, Evreii s'au ridicat pe tărîmul spiritual al religiei și au căutat în legea lor mîngiere la zilnica amărăciune la care erau expuși.

Prin urmare avem niște oameni cari pe de o parte sînt tari, căci tare e acela care crede în ceva, și slab este ateul, slab e cine zice că mintea lui e mai presus de toate legile, și tare e acel care crezînd într'o lege superioară își oțelește caracterul prin supunerea la o forță ideală ce îi stăpînește pasiunile și îl învață a domina pe alții, pentru că s'a dominat pe sine (aplaude).

Pe de altă parte, această forță i-a dus pe tărîmul real la rezultate imense. Depărtați de noi de la or-ce activitate umană alta de cît activitatea economică, i am obligat de a nu face alta de cît de a cîștigă, și ei astă zi se răzbună de disprețul nostru, ținînd în mîna capitalul, adică forța ce alimentează întreaga viață economică a Europei. Acesta e Evreul în genere. Să vedem acum ce este el la noi.

Cînd România, cam virgină de or-ce cultură, s'a găsit

deodată față cu civilizațiunea occidentală, eră firesc să nu înțeleagă întregul mecanism și întregul mers al acestei civilizațiuni; eră firesc ca de multe ori să confunde cauza cu efectul, și să creadă că, imitînd în mod superficial efectele, luînd pur și simplu formele cari le-a luat civilizațiunea occidentalului, noi aveam să ajungem la același rezultat la care a ajuns Europa, și a uitat că ceea-ce ne impune nouă în străinătate, ceea ce ne impune atît de tare în cît ochii ne apun, nu eră decît rezultatul unei munci anterioare pe care noi nu am făcut-o și fără care, cu toată imitațiunea noastră servilă, nu putem ajunge la nici o înflorire. Și cînd noi am gîndit că libertatea pur și simplu poate creă civilizațiunea, ne-am înșelat amar, căci civilizațiunea crează libertatea iar nu libertatea civilizațiunea (aplauze).

Și cînd am venit noi și am luat organizațiunea întregă a popoarelor celor culte, fără să avem noi elementele necesarii, am fi trebuit să ne zicem că nu facem de cît a pune bazele unei clădiri pe nisip care trebuie să se prăbușească la cea întîi furtună. Așa am făcut, și care a fost rezultatul? Rezultatul a fost că noi, popor tînăr, ne-am aruncat exclusiv pe tărîmul politic. Am părăsit toată activitatea economică, și fiecare din noi a vroit să se bucure de aceeași egalitate, a vroit să fie și ministru și deputat, și prefect, sub-prefect și primar, părăsind cea-laltă activitate socială. Și nu numai atît, dar ne-am dat o organizațiune politică, cu un personal mult mai mare de cît în străinătate, pe cînd în realitate elementele de cari dispunem sunt mai restrînse.

În proporțiune cu Franța, noi n'ar trebui să avem de cît 80 de deputați, și avem din contră 150 de deputați; în proporțiune n'ar trebui să avem de cît 10 prefecturi în țară pe cînd avem 30, și n'am stat aici. Fiînd-că toată lumea s'a aruncat pe tărîmul politic pentru fiecare post politic avem un titular și 7, 8 candidați. Ei bine, unde ne mai rămîne atunci puterea pentru activitatea economică? Nicăeri. Și așa s'a întîmplat că locul lăsat gol a fost ocupat de Evreu fără nici o luptă. Și dovadă despre aceasta este, că cu cît se lărgea cercul libertăților noastre, cu atît creștea numărul Evreilor. Puțini la număr pe timpul Regulamentului, au crescut pe timpul Convențiunei, iar pe timpul Constituțiunei numărul lor a devenit îngrijitor. Vina nu e a lor, vina e a noastră. Este timp a ne deșteptă! Și dacă este un lucru de care mă bucur în tratatul de la Berlin, este că

el ne obligă să deschidem ochii, și ne obligă a studia starea noastră socială.

Acum să nu gîndiți, d'lor, că pentru aceasta un conservator trebuie să fie în contra libertăților; știți că atunci cînd unii s'au pronunțat în contra Constituțiunei (întreruperi), m'am făcut eu apărătorul ei. Dar o afirm, că o țară care pe lângă o Constituțiune liberală, ca a noastră, nu are o organizare socială conservatoare, acea țară este perdată de mai 'nainte, cu sau fără Jidani (aplauze)... De exemplu, d'lor, vina Jidovilor este dacă ei sunt stăpîni în sate? Cînd a venit legea rurală, bazîndu-se pe un principiu de egalitate, a decretat că cîrciumile nu mai sunt un monopol; care a fost rezultatul? A fost că în loc de o cîrciumă, s'au ivit în fie-care comună șapte, și în loc de o familie ovreiască, au venit șapte. Aceasta ca exemplu.

Răul este deci serios astăzi. Evreii sunt stăpîni pe producțiunea noastră economică, și or cari ar fi măsurile represive ce veți luă astăzi, nu prin ele veți ajunge la un bun rezultat. Aș întrebă pe d. Codrescu, dacă proiectul d-sale este mai larg sau mai restrîns decît legile actuale. De sigur este mai larg. Apoi dacă cu legi mai restrînse, rezultatul este deplorabil și tabloul făcut de d-sa îngrozitor, ce va fi cînd o lege mai largă se va face? Aș înțelege să nu se deă nimica, precum au spus d-nii Conta și Blaremburg. Aș merge mai departe încă și aș mări restricțiunile directe în contra Evreilor, dacă aș crede în eficacitatea lor. Eu cred însă că aiurea stă leacul. Înainte de toate sunt două lucruri cari trebuie să le avem în vedere: întîiu emanciparea economică a satelor, și al doilea crearea forțată a concurenței prin tîrguri. Pentru primul punct, voiu aveă onoare a propune în sesiunea viitoare o lege ce va declară inalienabilitatea proprietății mici, o altă lege, ca cîrciumile să fie monopolizate și proporțional pe populațiune. Voiu aveă onoare a veni cu o altă lege despre uzură, mai aspră de cît acea de astăzi, și cu o lege care va garantă împrumuturile țaranilor. În fine cu o lege care va da muncilor agricole o altă garanție de cît aceea ce ne oferă legea actuală, care dă loc la o adevărată împilare.

Pentru brațe, va trebui să înlăturăm pe Romîni de la funcționarism, și atunci va veni o vreme în care democrația în loc să fie democrație bugetară, va fi o adevărată democrație

a muncii, care nu cere de la libertate alt-ceva de cît garanția rezultatelor obținute prin strădania fie-caruia (aplauze).

Ca să obțin această garanție, voi cere dar inamovibilitatea magistraturei, și voi cere crearea unei curți pentru contenciosul administrativ, care să dea o pepinieră de prefecti, ce va sustrage administrația de sub arbitrarul Camerei. Mi s'a întîmplat, ca ministru, ca din patru deputați, toți patru să ceară depărtarea unui prefect, dealmintrelea bun. Doi însă din acei deputați îmi cereau pe X, amenințîndu-mă cu votul de blam, cei-lalți doi îmi cereau pe Y, amenințîndu-mă asemenea cu vot de blam, dacă nu-i voi satisface. Ce fac districtele în asemenea stare de lucruri? O știți ca și mine.

Pentru astăzi mă opresc aici. Nu pot să vă expun întreg sistemul, întreaga teorie; am vrut numai să vă arăt cam în ce sens am trebui noi să lucrăm.

Față însă cu Evreii, trebuie pe de altă parte să punem un capăt situațiunei de astăzi. Starea de războiu în care ne aflăm față cu dînșii nu o putem continua fără pericol pentru țară.

Astăzi vedem că se întîmplă la noi lucrul cel mai straniu, adică că capitalul este în luptă cu producătorul, și nu luptă în teorie, ca în cărțile lui Proudhon, dar în lupta reală, și aceasta pentru că refuzăm acelor ce posed capitalul facultatea de a'l pune la serviciul unei țări ce'i respinge din sînul ei.

Ei bine, a venit timpul să curmăm această stare de lucruri; a venit timpul să arătăm Evreilor că nu mai voim să fim cu dînșii într'o stare de luptă. Vrem să le zicem că astăzi sunt și ei cetățeni.

Însă, d-lor, nici o tranșiție nu se poate face în mod subit. Nu noi am creat această stare de lucruri, nu noi sîntem cu desăvîrșire respunzători; de aceea nu se poate cere ca noi să schimbăm totul într'o zi.

Pentru mine, modul de tranșiție este întîiu acela de a ne garantă pămîntul nostru, iar pe de altă parte să probăm Evreilor că vroim să facem un început serios de emancipare, primindu'i de pe acum, în număr mic dar satisfăcător pentru dînșii, în cetatea noastră. De aceea am făcut și o propunere, gîndind că ea corespunde cu acest început serios. Dar propunerea nu mi s'a primit și astăzi avem a face cu proiectul de lege al guvernului; n'am nimic

de zis. Când voi veni la paragafe, voi avea onoare a prezenta acele modificări și acele amendamente ce cred eu că sunt de natură a ameliora legea, în sensul ideilor ce v'am spus.

Aceasta este cestiunea Evreilor. Vin acum la faza acută în care a intrat astăzi. Cu vr'o 14 sau 15 ani înapoi, România gândia cam ca mine. Ați văzut că s'a făcut un început serios, să se dea drepturi pe categorii.

D. Kogălniceanu era atunci în perfect acord cu d. Vernescu; de atuncea lucrurile s'au cam schimbat. A venit Constituția noastră; a vrut, în mod necugetat, după mine, sa nu se observe periodul de tranzițiune și a vrut să dea drepturi în întregimea lor.

Acțiunea necugetată a produs o reacțiune și mai necugetată încă. Ea a dat loc la emoțiuni populare, și votul art. 7 s'a dat în urma distrugerii unei sinagoge și în urma presiunii unei populațiuni cam turbulente care înconjură Adunarea. Nu știu dacă într'un mod cugetat sau necugetat, dar votul acela, care a adus înscrierea art. 7, era votul unei Camere ce se supunea emoțiunilor populare, și azi putem vedea prin experiență câtă nedreptate au acei cari vor să ne supunem emoțiunilor populare. Și atunci poporul era înspăimântat, dar în loc să se pună la lucru, să remedieze răul, a crezut că prin măsuri represive și violente poate remedia, și a înscris acel paragraf. Asemenea exemple de supunere la emoțiunile populare nu sunt prea încurajatoare pentru mine, și culeg din istoria noastră moderată dreptul ce îl revendicam adineaori de a judeca dacă emoțiunea populară este întemeiată sau nu. Abia se votase art. 7 și s'a constatat că răul merge crescând, căci răul a rămas și ura a crescut. Intiiu să ne punem pe tărîmul organizării sociale; ne-am luat după un grup politic care a tîrît cestiunea pe tărîmul politic și a făcut din ura în contra Evreilor o dogmă de partid. Dacă imput ceva prezidentului de Consiliu actual este, că nu numai a tolerat aceasta, dar, o spun cu francheță, a căutat să facă capital politic din aceasta și ca să atragă pe fracțiune și-a dat aerul de a crede că prin măsuri administrative poate să se curme raul.

Mi-aduc aminte că am făcut o interpelare la 1868, pe atunci nu aveam încă stofa de om de stat (rîsete¹), cu-

¹ Aluziune la un cuvînt al lui Boerescu, care zisese cu cite-va zile înainte că D. Carp are stofa unui om de stat.

vintele mele nu aveau autoritatea care poate mi-o dau 14 ani de viață parlamentară. D. Brătianu n'a voit să mă asculte și a avut chiar bună-voința a mă trata de trădător, și pe lângă multe alte personalități pe cari sunt convins că le-a uitat, precum le-am uitat și eu, mi-a zis că numai prin măsuri administrative se poate regula cestiunea. Astăzi cred că și-a schimbat părerea, căci nu prin măsuri administrative și represive putem să curmăm răul. Ar fi fost însă puțin, dacă această eroare ar fi fost numai o încercare zadarnică. Ea a avut un efect mai trist: nu numai că n'a făcut nici un bine în țară, dar ne-a făcut rău în străinătate. Când a văzut Europa că noi tratăm această cestiune prin măsuri represive constituționale și prin măsuri represive administrative, și-a zis: aceasta nu se poate tolera. S'au făcut remonstranțe și toți aceia cari au ocupat funcțiuni în această țară, știu cele ce s'au întâmplat: am luptat, am explicat, și Europa, așteptînd ora convenită, a tolerat pînă cînd a venit cu privilegiul tratatului de la Berlin și a zis: trebuie să regulăm noi cestiunea. Și, D-lor, cînd vedeam pe D. Conta că vine să apere art. 7 în numele științei, și cînd vedeam pe D. Codrescu că-l apără în numele intereselor naționale, îmi puneam întrebarea: fără art. 7 am fi avut art. 44? Este evident că nu; pentru țară nu ați făcut în cestiunea israelită absolut nimic prin asemenea măsuri represive, iar în străinătate am fost tratați ca barbari.

Prin urmare, aceasta e o cale cu desăvîrșire rătăcită, pe care nu trebuie să ne mai punem; și repet: dacă este un bine în tratatul de la Berlin, cred că acel bine este că suntem siliți a ne uita cu sînge rece în ochii cestiunei însăși și a ne zice: aci e răul și pe calea aceasta trebuie să mergem spre a-l lecuî.

Avînd aceste păreri, D-lor, înțelegeți prea bine că nu mă pot eu supune așa pretinsului curent național. Eu admit instinctul la o națiune; admit ca ea să simtă că e un rău, precum fie-care om cînd e bolnav simte că-l doare; dar nu admit ca bolnavul să zică el: iată doctoria ce trebuie să mi-o dea doctorul (murmure prelungite). Există un rău în țară, un rău economic, un rău social: atîta e dator curentul să ne arate; iar mijloacele suntem noi datori să le arătăm. Noi însă, în loc de a lumina pe popor, cînd venim și primim inspirațiuni de la dînsul, în multe cestiuni nu facem de cit a prostituă inteligența pe care Dumnezeu a bine-

voit să ne-o dea. Și aceia cari se cred că au primit o cultură mai înaltă, aceia au datoria sacră de a veni, cînd poporul e rătăcit, să-i zică: nu merg după tine; tu ai facultatea de a simți răul, leacul rămîne la mine să-l indic, iar datoria ta este să-l urmezi (murmure).

Acestea sunt, D-lor, cele ce am onoare să vă spun în discuțiune generală. Eu vă rog să luați în considerațiune proiectul guvernului, rămînînd ca în urmă să aducem amendamente în bine sau în rău.

D. George Mîrzescu. Dacă ești D-ta aici, nu se poate amendă de cît în bine.

D. P. P. Carp. D-le Mîrzescu, vă dau *rendez-vous* diseară la Jockey-Club pentru glume (ilaritate mare).

Rămîne, D-lor, zic, să amendăm proiectul la discuțiunea pe paragrafe.

Și dacă cuvintele mele vor fi avut darul să schimbe un vot măcar, și acel vot să fie acela ce ne trebuie pentru două treimi, mă voi crede răzbunat și de laudele unora și de ocările altora, și voiu primi în liniște blestemele de astăzi, sigur fiind că va veni o vreme în care Romîniî vor ști să distingă pe acei cari măgulind numai niște pasiuni meschine, își creează un piedestal efemer, ca ori-ce lucru ce e bazat pe o popularitate trecătoare (aplauze).

Mai iau cuvîntul, în zilele următoare, deputații C. Christodulo-Cerchez, contra revizuirii; N. Ionescu, care admite numai împămîntenirea străinilor cari au luat parte în războiul pentru neatîrnare; R. Cernătescu, care este de aceeași părere; Ministrul de Externe V. Boerescu, Lascar Costin, Al. Sihleanu, N. Blaremburg, care cere ca votul să fie pe față, G. Chițu, primul ministru I. C. Brătianu, Al. Labovary și ministrul de interne M. Kogălniceanu. În ședința din 6 Octombrie deputatul D. Giani citește din nou raportul și proiectul de lege relativ la revizuirea art. 7, după care iau cuvîntul deputații T. Maiorescu și T. Ciupercescu. Legea în total se votează cu 132 voturi, 9 voturi fiind contra și 2 abțineri (una a deputatului P. P. Carp).

INALIENABILITATEA ȘI INDIVIZIBILITATEA PĂMÎNTURILOR RURALE CELOR MICI.

Sedința Camerei din 11 Decembrie 1879

În această ședință ieă cuvîntul :

D. P. P. Carp. D-lor deputați, am onoare, în numele unui număr oare-care de deputați, a prezentă un proiect de lege, izvorît din inițiativa parlamentară, pentru inalienabilitatea și indivizibilitatea pămînturilor rurale celor mici.

Iată cuprinderea acestui proiect de lege :

Expunere [de motive

Ultimul războiu ne-a creat o nouă pozițiune internațională și a modificat adînc raporturile noastre cu cele lalte State europene. Fără a recunoaște consecințele ce va avê pentru viitorul Romîniei faptul unei depline neatîrnări, nu trebuie să uităm că principiul integrității Imperiului otoman a fost lung timp scutul ocrotitor sub care am putut procedă la reedificarea Statului romîn. Astăzi, acest principiu nu mai are nici o aplicațiune la noi, și în propriile noastre forțe, în întărirea tuturor elementelor sociale, trebuie să căutăm o compensațiune pentru lipsa puterniceii stavile ce s'a prăbușit în mijlocul evenimentelor petrecute în anii din urmă. Unul din aceste elemente este elementul țărănesc. Starea materială a țaranului, puterea rădăcinelor ce-l leagă cu pămîntul pe care s'a născut, încrederea că dreptul lui asupra ogorului său este la adăpostul ori cărei atingeri din partea celui mai dibaciu sau a celui mai tare, și că viitorul poate mări, iar nici într'un caz micșoră ceea-ce posedă astăzi, — iată în mari trăsături punctele de căpetenie ce reclamă pârîn-

teasca îngrijire a Statului. Un popor în care clasa țăranilor ar tinde a se transforma în proletariat agricol, nu va găsi nici odată în fiii săi acea putere fizică și morală care îi pune la înălțimea sacrificiilor ce apărarea individualității sale impune adese-ori unei națiuni. Ca să ne ferim de un asemenea pericol, trebuie să cercetăm cari sunt cauzele ce ar putea slăbi elementul țăranesc. În primul rând vom pune exproprierea în folosul claselor mai culte și înzestrate prin urmare cu arma puternică a unei inteligenți mai superioare. Istoria noastră anteregulamentară și propria noastră experiență pînă la 48 ne arată ce soartă au avut moșnenii în lupta lor cu proprietatea cea mare. Este drept că legea rurală a distrus în parte efectele unor nedreptăți seculare; nu e mai puțin adevărat însă, că pentru moșneni nu am făcut nimica, și dacă cazurile de expropriere în folosul proprietății celei mari au devenit cu totul rare, ea se face astăzi pe o scară întinsă pe seama celor mai puternici și influenți dintre moșnenii însuși. Prezentații acestei legi cunoscut cazuri în cari țăranii, deveniți primari, au ajuns, după o funcționare de 10 ani, a posedă 600 și mai bine de pogoane din pămînturile răzășești.

O altă cauză este că amorul proprietății nu a devenit încă la toți țăranii atît de puternic, în cît să pue în apărarea pămîntului lor toată energia de care sunt capabili. Aceasta o zicem nu atît în privirea moșnenilor, cît în privirea țăranilor împroprietăriți din nou.

Pentru dinșii, trecutul a împiedicat mai mult de cît a desvolta amorul proprietății; de aceea găsim în mai toate comunele de foști clăcași numeroase cazuri unde țăranul a lăsat chiar de la început pămîntul în parăgînire, fără alt motiv de cît acela, că nu voia să se supună la o muncă mai intensivă. Pericolul ar fi mai puțin îngrijitor, dacă am putea crede că periodul de 30 ani, prevăzut în legea rurală, este suficient pentru întemeierea unor simțăminte mai bune. Un studiu serios al naturei umane ne învață însă, că deprinderi rele pot deveni o a doua natură și că avem nevoie de un lung șir de secole pentru a lecuî moravuri ce au luat cu vremea caracterul unor boli fiziologice. Chiar dacă am exagera îndoelile noastre în această privire, totuși foștii clăcași ar fi impuși și ei mai tîrziu la pericolul de expropriere ce înconjoară astăzi pe moșneni. Vom aminti încă, că lipsa unei asistențe judiciare și greutățile ce

ar întâmpina organizarea ei, face pozițiunea țaranului atât de grea, față cu complicata noastră jurisdicțiune, în cît apărarea în justiție e aproape imposibilă. În fine divizibilitatea proprietății, impusă prin legile noastre asupra moștenirii, este o cauză nu mai puțin puternică de slăbire pentru elementul țărănesc. Prin ea, proprietatea cea mică se țândărește și dispare fără folos pentru nimeni.

În Franța acest sistem a produs efecte dezaastroase pe cari toți le simt, dar a căror înlăturare este împiedicată prin prevențiuni mai puternice chiar de cît consecința unei adevărate calamități naționale. Germania, mai puțin accesibilă la niște teorii generale și egalitare ce corespund poate cu idealurile umane, dar cari sunt în contradicțiune pipăită cu firea reală a lucrurilor, a înțeles unde e adevărul, și parlamentul german nu numai că a respins încercările făcute de a distruge legile de indivizibilitate ce cîrmuiau așa numitele «Bauernhöfe» în Vestfalia, dar a primit și legea D-lui Schorlemer: act care întinde sistemul indivizibilității și asupra altor provincii, de exemplu asupra provinciilor renane.

Împinși de aceste îndemnuri, avem onoarea, D-lor deputați, de a vă prezenta alăturatul proiect de lege. El stabilește principiul inalienabilității și al indivizibilității pămînturilor țărănești și codifică toate consecințele ce izvorăsc dintrînsul. Avem adîncă convicțiune că el va întări temeliile Statului și va mări vitalitatea lui sub punctul de vedere național. Sub punctul de vedere economic el va produce efectele ce produc micile, dar numeroasele rîulețe fără cari fluviile cele mari, ce înavușesc imperii întinse, ar fi cu neputință.

P. P. Carp.

L e g e

pentru inalienabilitatea și indivizibilitatea proprietății rurale celei mici.

1. Se declară inalienabile și indivizibile toate pămînturile țărănești din România.
2. Prin pămînturi țărănești se înțeleg acele proprietăți rurale cari nu trec peste 30 pogoane din Valahia și peste 10 fâlci în Moldova și cari sunt astăzi stăpînite sau de răzeși (moșneni) sau de foștii clăcași.
3. În timp de șase luni de la promulgarea acestei

legi, autoritățile comunale, de împreună cu trei contribuabili dintre cei mai impuși, vor întocmi un tablou de toate pământurile țărănești aflate pe teritoriul comunei. Acest tablou va cuprinde numărul și întinderea pământurilor precum și numele proprietarilor actuali, ori-care ar fi de altfel titlul lor de proprietate. El se va face în două exemplare, din cari unul se va păstra în archiva comunei, iar cel-lalt să va înainta tribunalului respectiv, care îl va transcrie în un registru special.

Tablourile ast-fel întocmite vor servi de act doveditor și nu vor putea fi atacate de cît prin inscripțiune în fals.

4. Moștenirea pământurilor țărănești revine de drept fiului celui mai mare, sau reprezentantului său direct după dreptul de primogenitură, întru cît el este de sex bărbătesc. In lipsă de moștenitor bărbătesc, moștenește fica cea mai mare, și în lipsă de moștenitor direct, cel mai în vîrstă dintre acei în drept, conform cu regulele stabilite prin codul civil.

5. Copiii legitimați prin căsătorie vor avea aceleași drepturi ca copiii legitimi. Copiii legitimi sau legitimați se preferă copiilor adoptivi.

6. Dacă prin moștenire sau prin măritiș mai multe pămînturi devin proprietatea unui singur, ele pot fi lăsate la mai mulți moștenitori, conform cu dreptul comun, ast-fel însă ca nici odată subdiviziunea să nu fie mai mică de cît mărimea primitivă a unui pămînt țărănesc. In acest caz, fiul cel mai mare moștenește pămîntul cel mai întins.

7. Acel care va fi moștenit întregul imobil, conform cu art. 4, sau va fi principalul moștenitor, conform cu art. 6, e dator a alimenta pe bunul și buna, pe consortul defunctului și pe frații săi pînă la majoritate.

8. Ori-ce vînzare simulată, fie ea sub formă de emfiteoză, de uzufruct, de antecreză, de arendare, pe mai mult de 10 ani sau sub veri-ce altă formă, este de drept nulă.

9. Sub nici un cuvînt pămînturile țărănești nu se pot ipotecă.

10. Cînd moștenirea vre unui pămînt țărănesc devine vacantă, el se vinde de către judecătorul de ocol prin licitație publică în folosul comunei. Nu vor fi admiși la licitație de cît țaranii cari nu posed pămînt.

11. Revendicarea unui pămînt țărănesc prin calea procesuală este cu totul oprită. De această regulă sunt scutite :

a) Cazurile cari izvorăsc din inscripțiunea în falș, în contra tablourilor prevăzute la art. 3.

b) Cazurile cari izvorăsc din constatarea dreptului de primogenitură.

12. Inscripțiunile în falș prevăzute la al. a, din art. 11, nu vor fi admise de cît în cele trei luni cari urmează transcrierei tablourilor de către tribunale. Ele se vor adresa tribunalului județului respectiv și sentințele tribunalului vor fi supuse recursului în casație, fără a trece prin instanțele de apel. Recursul se va declara la grefa tribunalului în termen de o lună de la pronunțarea sentinței. Tribunalele și curtea de casație vor judeca în termen scurt și cu precădere fără drept de opoziție și fără aplicarea art. 151 al procedurii civile. Ele vor invoca din oficiu toate mijloacele de apărare în favoarea părților.

Curtea de casație, admitînd faptele constatate de tribunal ca constante, va judeca în mod definitiv, fără să retrimită cauza. Procedura va fi gratuită, chiar în cît privește citațiunile portăreilor.

Grefa tribunalelor și a Curții de casație vor încunoștința autoritățile comunale dacă părțile au declarat recursul și dacă s'a judecat recursul.

Această procedură se aplică și la cazurile prevăzute la aliniatul b din art. 11.

13. Procesele pendinte la promulgarea acestei legi și vor urmă cursul lor. În asemenea caz, precum și în cazurile prevăzute la art. 11, dacă sentința definitivă reclamă rectificarea tablourilor, ea se va face tot cu formele prescise prin art. 3.

14. Ori-ce altă avere a țăranilor, afară de imobilul rural și de clădirile ce se află pe dînsul, se moștenește și se împarte conform dispozițiunilor codului civil.

București, 12 Decemvrie 1879.

Proiectul poartă semnăturile următorilor deputați:

T. Maiorescu, P. S. Aurelian, Al. I. Popescu, P. P. Carp, I. Agarici, Colonel Călinescu, N. Catargi, C. Negrutzi.

RĂSPUNSUL LA MESAGIU

Sedința Camerei din 12 Decembrie 1879.

Se începe dezbaterea adresei pe paragrafe. Deputatul G. Chițu citește paragraful 2, la care deputatul Pantazi Ghika propune un amendament, menit a înlocui primele două paragrafe ale adresei, care se respinge. La paragraful 2 deputatul G. Mirzescu amintește o declarațiune citită în parlamentul italian de deputatul Cairoli, în numele guvernului român, relativ la revizuirea art. 7. D-sa găsește că merită o deosebită atențiune sfârșitul acelei note, care spune, că puterile constituite vor veghea la supresiunea regimului restrictiv de curînd stabilit pentru proprietatea rurală în ceea-ce concernă pe străini. Ministrul de externe, V. Boerescu, explică vederile guvernului în chestiunea împămîntenirii Israelitiților și rostul cuvintelor spuse în parlamentul italian, cari n'au reprodus în mod exact intențiunile guvernului. La paragraful 3 ia cuvîntul

D. P. P. Carp. D-lor deputați, *Avem încrederea că toate puterile cele mari, apreciînd cu o deplină justiție nestrămutata noastră voință de a fi în Orient un element de liniște și de progres, etc. vor recunoaște etc.* Așa zice proiectul de adresă în paragraful relativ la afacerile exterioare.

Acest pasagiu ne arată recunoașterea definitivă și generală a independenței noastre ca un lucru ce are a se realiza în viitor, fără ca să precizăm momentul acelu viitor, și prin urmare putem să discutăm, dacă acel viitor este mai aproape de cît poate credem noi, sau poate este mai departe de cît ar trebui să fie.

În privința aceasta, părerea noastră este, că sub guvernul actual acest viitor este mai departe de cît ar trebui să fie, conform cu realitatea lucrurilor.

Este mai depărtat, din cauza argumentelor generale pe cari le-am adus ieri în discuțiunea generală, adică din cauza șovăirii ce pune guvernul în atitudinea sa.

Ne acuză D. Boerescu eri, că partidul conservator nu are nici cap, nici program.

Partidul conservator, în materie de politică exterioară, dacă nu are program (să credem deocamdată afirmațiunea D-lui Boerescu), a fost însă o vreme cînd acest partid a avut un program. Dacă nu niă înșel, eră pe vremea cînd D-sa eră ministru de externe al unui guvern conservator. Nu vreau să zic că program nu există, după D-sa, de cit acolo unde D. Boerescu este ministru de externe; constat numai un fapt: pe atunci ministrul de externe, al partidului conservator a fost acuzat, dacă nu mă înșeală memoria, de D. Brătianu, care zicea că are prea multe programe, că leagă prea mult interesele țării noastre cu interesele unei țări vecine, ast-fel în cit eram tratați de Austro-Ungari.

La aceasta, D. Boerescu a răspuns cu programul nostru, negînd că a legat soarta și interesele țării în mod absolut de soarta și de interesele altor țări.

Noi avem politica de echilibru. Așă eră cuvîntul D-lui Boerescu.

D. **ministru de externe.** Și astăzi tot ast-fel este.

D. **P. P. Carp.** Poate, afirm însă că programul nostru nu a trecut, împreună cu D-voastră, în partidul stîng, ci a rămas și la noi ceva (ilaritate).

Acum, ce se înțelege prin echilibru? Se înțelege prin echilibru un soi de centru care oscilează la fie-care vînticel, cînd în dreapta, cînd în stînga, ast-fel în cit să ajungem a nu mai insuflă încredere nimănu și a fi poate cu vremea părăsiți de toți? Nu! Cuvîntul de echilibru nu însemnează de cit un lucru: că nu legăm soarta țării în mod absolut cu soarta unei țări străine; însă cînd interesele țării mele vor cere a se legă cu interesele unei țări străine, am să o fac. Această politică de echilibru are de bază, dacă trebuie să fie folositoare, perfecta bună credință, atunci cînd legăm soarta și interesele țării cu soarta și cu interesele unei alte țări, și aceasta trebuie să se știe și în țară și în afară. Putem să ne aliem rînd pe rînd cu toate puterile, dar nu ne e permis a oscilă între toate, căci atunci nu vom găsi peste tot locul de cit neîncredere și dușmănie.

Aceasta este teoria noastră în politica străină și nu este permis să ni se presupună alte intențiuni, din cauza unor păreri izolate, ce se pot manifesta în sînul nostru. Așă, de exemplu, cum făcea D-l Boerescu, cînd aducea în Adunare discursul unui senator distins ca avînd mai multă

autoritate de cît discursul D-lui Maiorescu și cînd insinuà, că mai de grabă partidul conservator se va luà după păreri fantastice ale principelui Gr. Sturza de cît după interesele reale ale țării. Această afirmațiune o resping cu atît mai mult, cu cît faptul nu este izolat.

Mai este și un alt senator, tot așa de distins, cu un nume tot așa de ilustru, și tot cu aceeași autoritate ca principele Grigorie Sturdza, care este D. Crețulescu.

D. președinte. După constituție, cuvîntul de principe este oprit.

D. P. P. Carp. D-le președinte, tot ast-fel, după constituția engleză este oprit cuvîntul de lorzi pentru fiii cei mai mari ai baronilor, însă, ca curtenie, tot-deauna li se dă această numire, și nu s'a găsit nici odată un președinte al parlamentului englez care să protesteze.

D. președinte. Se poate, dar eu am aci constituțiunea noastră, pe care sunt dator să o respect.

D. P. P. Carp. Ziceam, D-lor, că un senator, tot așa de ilustru, a scris o broșură prin care ne consilià să dăm o provincie. Broșura nu erà conformă cu ceea-ce s'ar putea numi un program politic. Ei bine, acel senator se găsește astăzi alătura cu D. Boerescu. Oare am dedus noi consecuențele din acest fapt izolat? Este evident că nu. Apoi, dacă nu o facem noi, de ce o faceți D-voastră? Și ceea-ce e rău la unii, de ce să fie bine la alții? Afirm că nu D. Boerescu va voi să aplice teoria a două morale. Prin urmare, să lăsăm lucrurile incidentale, să nu căutăm a trage din dinsele consecuențe cari nu sunt naturale, cari nu sunt reale.

Cu acest privilegiu îmi va permite onor. Adunare a releva un cuvînt al D-lui ministru de externe, pe care regret că D-sa l'a pronunțat eri.

D. Maiorescu, în cuvîntarea sa de eri, a crezut să tragă din personalitatea D-lui Boerescu oare-care consecuențe asupra încrederei morale ce putem avea sau nu în guvernul actual. Poate că a făcut rău. Inșă nu trebuie să uităm că D. Maiorescu, pe lîngă că e om politic, este frazic, filozof și psiholog, și că sunt cazuri unde fenomenele psihologice atrag fără voe atențiunea bărbatului deprins cu studiile acestor fenomene și îl interesează în așa grad, în cît crede a face binele, împărtaşind și altora reflexiunile sale; asemenea transfigurațiune morală îl însuflă. Eu vă mărturisesc că nu

trag nici a consecuență din transfigurațiunea politică a D lui Boerescu. Dar, la acest punct personal D. Boerescu voind a răspunde, în loc să ne zică pur și simplu : este adevărat că am fost liberal moderat, că am fost conservator, am fost centru, dar, că astăzi revin «à mes premières amours», căci pentru un moment cred necesar aceasta în interesul țării mele, numai pe ea o pot servi—, dacă zicea pur și simplu aceasta, nu aveam absolut nimic de zis. Dar când în loc de a se apăra personal în contra unui atac personal, D. Boerescu vine și atacă un partid întreg, spunând că e fără cap, firă program și chiar fără domiciliu, înțelegeți bine, D-lor, că atunci suntem în drept a ne întrebă, dacă în gura unui ministru asemenea cuvinte sunt permise.

Cum, suntem fără domiciliu? Dar numai aceia cari au domiciliul pe banca ministerială, numai aceia sunt cu domiciliu? Va să zică, avem domiciliul numai când suntem la putere, și când nu mai avem puterea, nu avem nici domiciliu și trebuie să ne ducem acolo unde e domiciliu? (ilaritate). Repet, D-lor, regret din fundul inimei că au putut eși din gura unui ministru, în mijlocul unui parlament, asemenea cuvinte, și sunt convins că însuși D. Boerescu, care a pronunțat asemenea cuvinte în focul improvizațiunei, va regretă aceasta.

D. ministru de externe. Nici de cum.

D. P. P. Carp. Ni se zice ca suntem fără program. Imi aduc aminte că acuma vre-o trei luni de zile eră un om care desfășură programul partidului conservator și îmi pare că vorbiă de pericolele demagogiei cari amenință a înăbuși și pierde țara; se vorbea de Hoedel și de Nobiling și nu știu de mai ce. Oare acele pericole au fost conjurate prin intrarea D-lui Boerescu în ministerul liberal? Și oare noi conservatorii nu mai avem astăzi ideia și datoria de a pune o stavilă demagogiei care amenință țara aceasta?

Oare D. Boerescu, pe acea bancă este o garanție pentru noi? Nu. Programul ce l'am avut-o eri, pe care'l avem și astăzi, și pe care D. Boerescu l'a aprobat trei ani, acel program îl aparăm și astăzi.

O voce. Don Quichotte cu morile de vînt.

D. P. P. Carp. Sunt lucruri la cari nu răspund de cît printr'un zîmbet de compătimire. Acel program, D-lor, îl avem și astăzi, și pe acest tărîm primim discuțiunea, cu

o condițiune, de a ne respectă unii pe alții. Fiți convinși că nu cu asemeni acuzațiuni, pe cari cutez a le califică de nedemne, puteți căpăta dreptatea, căci vine un moment în care Nemesis aduce pe fiecare la locul lui și atunci se va vedea, că laudele ce vă dați cu multă profusiune vor dispărea în vînt, ca toate lucrurile fără greutate.

Cuvîntării aceștia îi răspunde Ministrul de externe, V. Boerescu și Primul Ministru I. C. Brătianu. Paragraful se primește.

ÎN CONTRA UNOR INSINUĂRI CALOMNIOASE

Sedința Camerei din 16 Ianuarie 1880

În ședința de la 15 Ianuarie s'a desbătut din nou chestiunea răscumpărării căilor ferate. Primul ministru I. C. Brătianu, răspunzînd deputatului N. Blaremburg, spune că unele grupuri din opozițiune ridică de multe ori stindarde anti-constituționale și afirmă că atît în chestiunea israelită, cît și în aceea a drumului de fer, unii reprezentanți ai poporului au afirmat, că parlamentul țării ar fi perfid și de rea credință.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, în urma ultimei părți a discursului de ieri a D-lui președinte al consiliului, am onoare a anunța următoarea interpelare :

«Am onoare de a interpela pe D. prim-ministru, dacă este în interesul țării și a dezvoltării sistemului parlamentar de a întrebuița, ca armă de partid, insinuări nefundate și calomnioase?»

D. președinte. D. ministru cere trei zile?

D. președinte al Consiliului. Las ca Camera să judece.

Voci. Aceasta nu este interpelare.

Voci. Este interpelare, dar violentă.

D. G. Chițu. Ori-ce ar fi, noi rugăm guvernul să încuviințeze a se desvoltă interpelarea, ca să vedem ce este.

D. președinte al Consiliului. Prea bine, dar știu că și onor. D. Maiorescu are să facă tot această interpelare, și rog să o facă și D-sa, ca să pot răspunde la amîndoi de odată, fiind că starea sănătății mele nu-mi permite să țin două discursuri în o ședință.

D. președinte. Atunci D. Carp este rugat ași dezvolta interpelarea.

D. P. P. Carp D-lor deputați, dacă am luat calea interpelării, iar nu calea unei cesțiuni personale, am făcut-o dintr'un motiv foarte firesc.

Cînd se fac în Cameră asemenea declarați vagi, atin-

gătoare însă de onoarea fie-cărui membru din opozițiune, este evident că fie-care, venind să facă o cestiune personală, s'ar produce un efect ridicul.

Pe calea însă a interpelării se generalizează cestiunea, și fie-care are în discuțiune facultatea și posibilitatea de a limpezi situațiunea și de a face să ne cunoaștem unii pe alții.

Acesta este, D-lor, motivul pentru care m'am servit de dreptul ce ne da regulamentul nostru de a interpela pe guvern.

Acum vin la obiectul interpelării mele și vă rog să îmi dați voie să citesc primele cuvinte ale D-lui prim-ministru. D-sa zice: «In cestiunea israelită, dîndu-se soluțiunea ce s'a dat, se credeă că toți vor fi împăcați; cu toate acestea s'au găsit Romîni cari, nu numai că au vorbit aci la tribună, dar au scris în străinătate, zicînd: guvernul și majoritatea Camerei vă mistifică».

Apoi, D-lor, vine la cestiunea drumului de fer și zice: «In cestiunea drumului de fer, lasă că cei interesați . . . (citește). In cît guvernul german, naiv cum este el tot-deauna, a trebuit să aștepte deslegările trimise de aci, ca să se opună acestei legi și să înțeleagă la rîndul său enorma mistificare la care eră expus prin amendamentul D-lui Ferichide».

Acum vom discuta amîndouă cestiunile, însă mai înainte de toate să îmi permiteți a generaliză cestiunea întru cît privește modul D-lui ministru de a discuta cu noi.

Am onoare de a fi sau deputat sau senator de la 1868; prin urmare, de 11 ani sunt în luptă continuă cu D. Brătianu. In toate discuțiunile, cînd eră lupta mai înverșunată, D. Brătianu n'a adus înainte de cît două argumente principale: patriotizmul D-sale și al partidului D-sale, nepatriotizmul și trădarea adversarilor săi.

Acum, eu nu cer ca D. Brătianu și partidul său să aibă bună opiniune de noi; cînd însă acuzațiunea merge așa de departe în cît denunță o conivență cu străinii, adică un act de înaltă trădare, eu cer ca, fără probe bine stabilite, asemenea arme să nu se întrebuinteze, și, cum am zis'o, cer aceasta în folosul țării și a dezvoltării instituțiilor noastre parlamentare.

'Mi aduc aminte că la 1868, în cestiunea Evreilor, D. Brătianu nu eră încă convertit la ideile umanitare moderne.

Atunci am făcut o interpelare și răspunsul a fost că,

eu neavînd încredere în poșta romîină, m'am dus la granița și de acolo am expediat scrisoarea mea care a avut meritul să deschidă ochii împărățiilor asupra modului cum se tratează cestiunea Evreilor la noi.

Mai deună-zi, în cestiunea drumului de fer, la Senat, D. Brătianu, iarăși cu argumentul patriotismului D-sale și al partidului său, și nepatriotism și trădare din partea opoziției, a zis că noi, cu toate că aceasta nu mă privește pe mine personal, am tratat cu Viena și Berlinul, și că votarea concesiunii Strussberg a fost în urma unei împăcări provocată de noi între interesele Austriei și ale Germaniei. Eri iarăși s'au repetat aceleași acuzări. Ei bine, înțelegeți D-voastră că atunci cînd într'un șir de ani se repetă aceleași argumente și se întrebuintează aceleași arme, atunci nu se mai poate zice că e un lucru scăpat în focul improvizăției și sunt în drept a privi acele cuvinte ca o armă de partid, permisă atunci cînd se aduc probe, dar nepermisă cînd nu se bazează pe nimic, căci atunci nu mai e în interesul țării, ci în interesul calomniei, și avem datoria să ridicăm vocea contra unui asemenea sistem care lovește nu în indivizi, dar se resfrînge asupra unui partid întreg. Acum, D-Ior, să'mi permiteți să fac o destăinuire din viața mea politică. Cînd la 1870 se începuse războiul între Germania și Franța, eram ministru de externe. Intr'o dimineață vine la mine reprezentantul Austriei, Baronul Pottenburg, și 'mi zice: «Sunt însărcinat a 'ți face în numele guvernului meu următoarea declarațiune: Au venit propuneri din țară pentru răsturnarea Măriei Sale. Acele propuneri s'au adresat la Paris, și de la Paris s'au comunicat guvernului austriac, și sunt însărcinat, în numele guvernului meu, a 'ți spune, că guvernul Austriei a respins asemenea propuneri și că va fi tot-deauna amicul fidel al Măriei Sale». Ducîndu-mă pe urmă ca agent al țării la Viena, Conte de Andrassy, care pe atunci, la 1870, eră ministru-președinte în Ungaria, care, ca atare, primise comunicațiuni din toate depeșile exterioare, 'mi a făcut o declarațiune absolut identică cu aceea a D-lui Baron Pottenburg. . . . S'a întîmplat și răscoala de la Ploești (mișcări). Oare eră conexiune între aceste cazuri? Și vedeți că am numit nume proprii, și nici Baronul Pottenburg nici Comitele Andrassy nu vor putea să 'mi dea o dezmințire.

Dacă am pune în conexitate aceste lucruri, și dacă am

voi să întrebuințăm armele pe cari le întrebuințați D-voastră, oare nu vedeți la ce am ajunge? Dar nu am făcut-o nici odată (întreruperi).

Și dacă am atins aceste fapte, am făcut-o numai ca să vă dăm un exemplu cum aparențele cite odată înșeală, și dacă judecați după aparențe, nu știu cine va fi osîndit în cestiunea de care vorbesc.

D-lor, întru cît privește conspirarea cu străinătatea, din istoria altor țări și a țării mele am învățat, că numai două soiuri de indivizi lucrează cu străinătatea în contra țării lor: demagogii și pretendenții.

O voce. Aristocrații. (Întreruperi).

O voce. Revoluțiunea franceză. (Întreruperi).

D. **președinte.** Nu înțeleg să întrerupă partea aceea care nu a avut și nu are pretendenți. (Aplauze; ilaritate).

D. **Eug. Ghica.** Nu se știe pînă la urmă. (Întreruperi).

D. **președinte.** Nu au drept să întrerupă, căci nu au de ce să se supere. (Aplauze).

D. **P. P. Carp.** Nu au avut poate pretendenți la Domnie, dar au avut pretendenți la președinția republicei.

D. **președinte.** Acea e altceva; nu am să zic nimic.

D. **P. P. Carp.** Rezultatele sunt tot aceleași.

Ca să vă dau un exemplu iară, cum demagogii lucrează cite odată: cite-va luni înaintea căderii noastre—regret că D. Lahovari nu este față, căci eră în consiliul de miniștri alătura cu mine, și poate rectifică aserțiunile mele dacă nu sunt exacte.

Voci. Mai tare.

D. **P. P. Carp.** Cîte-va luni înaintea căderii noastre, o persoană autorizată a venit și a declarat Măriei Sale, că dacă guvernul conservator va sta multă vreme la putere, ei nu mai răspund de vieța Măriei Sale.

Iarăși o armă demagogică. Iarăși nu acuz pe nimeni; dar înțelegeți bine că nu noi aveam interesul să se periclitaze viața Măriei Sale cu străinii. De aceea, repet, în asemenea materii, nu istoria noastră, dar istoria tututor țărilor ne arată, că străinii n'au lucrat de cît cu demagogii și cu pretendenții. Noi nu suntem nici una, nici alta.

Dacă însă din nenorocire vre-unul dintre noi ar fi fost atît de dezbrăcat de patriotism, cum crede D. Brătianu și partidul său că suntem, în cît, în o cestiune oare-care, am face apel la străini, atunci e ceva individual, și somez pe

D. Brătianu ca, împreună cu mine, să căutăm acea persoană și noi împreună cu toții s'o condamnăm.

Dar, o repet, dacă asemenea lucruri se vor proba, se va vedea că ele sunt lucruri individuale și prin urmare, într'un asemenea caz, nu putem admite ca acțiunea rea a unui singur individ să se resfrîngă asupra unui partid întreg.

Acestea sunt, în puține cuvinte, dezvoltările ce am crezut de cuviință să dau interpelării mele. Aștept răspunsul D-lui prim-ministru și 'l rog ca răspunsul D-sale să coprinză două lucruri: 1) dacă insinuațiunile D-sale vagi, cari nu numeau pe nimeni, întrebuițate însă ca argument într'o cestiune serioasă, se adresează sau la un partid, sau la un grup din opozițiune, și al' 2) dacă a avut în vedere anume o persoană, să bine-voiască a numi acele persoane și să bine-voiască pe lângă numirea lor, să ne dea și probele, pe cari suntem în drept de a i le cere.

Deputatul T. Maiorescu citează un pasagiu din discursul primului-ministru și se ridică de asemenea în potriiva acuzărilor aduse unui pretins grup din opozițiune, pe cari le declară, dacă s'ar referi la dînsul, drept calomnie. Primul-ministru repetă acuzările sale, așa că-i răspunde pentru a doua oară

D. P. P. Carp. D-lor deputați, cînd am terminat dezvoltările ce am crezut că trebuie să dau interpelețiunii mele, am rugat pe D. prim-ministru să 'mi dea două răspunsuri: unul privitor la o colectivitate, adică la partidul din care am onoare să fac parte, și altul privitor la persoanele ce erau indicate prin insinuațiunile D-sale. D. prim-ministru nu a bine-voit a satisface cererea mea, căci la nici una din întrebările pe cari 'i am pus, nu a răspuns; nu ne-a zis nici dacă acuzările de conspirațiune cu străinii erau privitoare la grupul nostru, nici dacă erau privitoare la cutare sau cutare persoană.

Acesta ar fi fost un răspuns neted și categoric, care ar fi eșit din generalitățile cam vagi, și care ne-ar fi permis o discuțiune reală, de care — după aparență — D. prim-ministru voește să fugă, D-sa voește să se sustragă de la discuțiune, și voește să se sustragă, cum?

D. președinte al consiliului. Cer cuvîntul.

D. P. P. Carp. El refuză discuțiunea zicînd: gîndiți că D. Carp este gelos de onoarea lui? Gîndiți că D. Maiorescu a avut dreptate de a se simți jicnit în sentimentele cele mai delicate care le are un om? Nu; este drept că

am insinuat, este drept că acele atacuri erau grozave; dar nu acesta a fost temeiul D-voastră de a vă ridică; temeiul D-voastră a fost ca după eşecul politic sunteți paraponisiți astăzi mai mult de cât eri.

Ei bine, să creadă D. prim-ministru că nu avem în gînd să provocăm astăzi o schimbare de majoritate. Toate calitățile pot să le recunosc D-lui prim-ministru, numai nai-vitatea nu. Și a crede că noi, apărînd onoarea noastră, am fi putut spera să atragem cu noi majoritatea D-sale, ar fi naiv.

Nu am voit să provocăm nici vot de încredere, nici de neîncredere; am voit pur și simplu să producem o reacțiune în contra răului obicei de a înlocui argumentele prin insinuațiuni.

Cînd, de exemplu, se combate o convențiune și se aduc argumente în cestiu, gîndiți D-voastră că D. prim-ministru vă cere încrederea fiindcă argumentele noastre au fost rele? Nu! Principalul argument al D-sale, este să votați, căci dacă nu votați D-voastră, cei-alți vor face mai rău; prin urmare, la argumente se opune insinuarea; și dacă pe calea aceasta D-voastră voiți să faceți tot ceea-ce credeți că suntem în stare noi să facem, atunci vai de țara aceasta! Dacă hotărîrile D-voastră atîrnă de la presupunerea ce o aveți în privința intențiunei noastre, și toate relele voiți să le faceți numai ca să nu le facem noi, vă suntem recunoscători că vă însărcinați cu această sarcină; dar o repet: vai de această țară! Paraponisiți, că nu suntem la putere!

Voci. Cam așa este.

D. P. P. Carp. Apoi credeți D-voastră că este un partid sau un om politic în vre-o țară oare-care destul de lipsit de francheță ca să nu zică că el dorește să ajungă la putere ca să realizeze ideile sale? Și dacă noi luptăm cu D-voastră, și D-voastră luptați cu noi, țelul final nu este puterea? Pentru ce? Pentru că singură puterea vă dă și D-voastră și nouă facultatea de a realiza principiile și a le traduce în fapte. Prin urmare, a zice cuiva că umblă după putere și a-i face o acuzațiune din ceea-ce este o datorie, — aceasta este un straniu mod de a argumenta, și el se întrebuințează numai la noi, iar nu și în altă parte. Alta e a zice că voește cine-va puterea numai pentru putere, și aceasta o știe D. Brătianu foarte bine, că nu se poate adresa nici mie, nici D-lui Maiorescu, fiindcă, dacă am fi

voit puterea pentru putere, am fi jucat și noi rolul ce joacă azi unii din foștii conservatori. Dar fiind-că nu am voit puterea de cît numai pentru realizarea credințelor noastre, de aceea am refuzat de a juca un rol nedemn de noi.

Apoi, mai ziceți D-voastră în loc de a răspunde la întrebările precise ce vi le făceam, că unora din noi le pare rău, că nu se bucură de autoritatea de care se bucură părinții lor. Ei bine, voiu răspunde și aci. Noi suntem oameni moderni, și pe tărîmul muncii, pe tărîmul culturai, pe orice tărîm al vieței moderne primim lupta cu fie-care din D-voastră, și sunt mîndru de a putea declara, că am muncit destul în viața mea ca să nu mă tem de această luptă. Mai zice D. prim-ministru că dacă a insinuat, a făcut'o pentru că noi 'i-am dat exemplu.

D. **prim-ministru.** Nu este exact.

D. **P. P. Carp.** Ați zis că noi am început, și 'mi pare rău că din exemplele ce am dat noi, D. prim-ministru a ales numai cele rele (înteruperi). Dar așa să fie oare? Oare cînd noi am acuzat pe D. prim-ministru că în contra intereselor țării a pus la dispozițiunea Rusiei România întregă și a ajutat la crearea unor State slave mai multe de cît erau înainte în jurul Statului nostru cari prin naționalitatea lor erau ostile, am insinuat? Nu am făcut o insinuațiune, ci am făcut o acuzațiune francă care o fac și astăzi. Și astăzi, ca și atunci, cred că nu era în interesul nostru că să jertfim sînge și milioane ca să domnească astăzi un principe liber ales în Bulgaria... Și aceasta am făcut'o ca un act de patriotism. Nu este treaba noastră să urmărim pe aceia cari prin naționalitatea lor sunt ostili nouă; și dacă este permis, cum zicea poetul latin, de a alătura pe cele mici cu cele mari, să vă aduc exemplul D-lui Thiers, care zicea în Franța: nu ajutați la mărirea Germaniei, căci mărind Germania micșorați Franța. Aceste cuvinte ar fi trebuit nu numai să le admirăm, dar să le și întipărim în inima noastră.

Cînd am zis că la 1870 comunicări oficiale din partea guvernelor vecine ne-au denunțat oare-care uneltiri, atunci am zis, că nu putem merge numai după aparență.

D. **prim-ministru.** Nu e nici un raport oficial.

D. **P. P. Carp.** Afirm cuvintele Contelui Andrassy, care trăește și sunt sigur că nu mă va desminți. Am zis că dacă ar fi să mergem numai după aparență, și am pune unul lîngă altul denunțările cu faptul de la Ploești, am putea

face noi insinuări; dar nu o facem, pentru că în asemeni materii nu voim să mergem după aparență; fiindcă, cînd se atinge onoarea unui partid ca și a unui individ, atunci trebuie probe, și o mărturisesc că nu le-am avut. Și cînd am dat un exemplu la adresa unui întrerupător ca D-voastră, dacă am judecă după aparențe, ați putea fi acuzați de-a conspira cu străinii, iar nu noi, am vroit să se arate unde mergem cu sistemul acesta și cum arma se poate întoarce în contra D-voastră. A mai cercetat D. prim-ministru filiera aristocratică a unora din noi. Dar, de cînd cuvîntul conservator este sinonim cu aristocrație?

D. **prim-ministru.** Și eu sunt conservator.

D. **P. P. Carp.** Să bine-voiască D. Brătianu să-mi permită a-l întrebă de cînd s'a făcut conservator, și să-mi permită a-i spune că D-lui este din acei conservatori cari, cum zicea D. I. Negură, conspiră în contra țării cînd sunt la putere și în contra Tronului cînd sunt în opoziție.

D. **prim-ministru.** O insinuațiune foarte fină.

D. **P. P. Carp.** Cuvîntul nu ese din gura mea, ci a unui liberal, C. Iancu Negură, care vă cunoșteă mai bine de cît mine.

D. **președinte.** Și pe care vă o însușiți D-voastră; prin urmare, să nu vă supărați cînd vi se va răspunde, și să nu mă acuzați pe mine.

D. **P. P. Carp.** Este știut, D-le președinte, că D-voastră aveți soarta nenorocită de a fi acuzat și de binele și de răul ce se petrece în țara aceasta; prin urmare trebuie să fiți deprins cu aceasta. Cît pentru mine, nu eu voi mări numărul acelor ce vă acuză.

Dar toate acestea ce au a face cu întrebarea respectoasă pe care am făcut-o? Absolut nimic. Rămîne faptul constant, ca D. prim-ministru la înălțimea tribunei a insinuat, cum că în urma comunicărilor venite din țară, guvernul german și-a schimbat atitudinea în cestiunea drumului de fer. Fapt pozitiv, vom vedea dacă este așa de pozitiv. D-sa a zis, că în primele zile guvernul german eră dispus de a primi convențiunea, așa cum ea eră amendată de către Adunare. În ziua dintîiu, cînd a venit depeșa la Berlin, D. Radovitz — și acesta este un lucru patent și cunoscut de toți, netăgăduit de nimenea, și vă asigur că n'am aceste detațiuni de la agentul nostru din străinătate, — cînd a întilnit D. Radovitz pe D. Liteanu, a zis aceste cuvinte: «Eh bien,

Monsieur le tour est joué. Și aceasta într'o vreme cînd nici o scrisoare din țară nu putea ajunge la Berlin.

D. P. Ghika. Dar de unde ai informațiunile acestea?

D. P. P. Carp. Este de datoria mea să am informațiuni.

D. președinte al consiliului. La amendamentul Camerei a spus D. Radovitz, nu la ale Senatului, și eu am vorbit de ale Senatului.

D. P. P. Carp. La amendamentele Camerei iar nu ale Senatului, căci la amendamentele Senatului în ziua dintîiu, a doua, a treia și pînă astăzi, guvernul german s'a declarat satisfăcut, căci altmintrelea, dacă nu se declară satisfăcut, gîndiți D-voastră că D. Brătianu ar fi obligat pe D. Ferichidi, gloriosul prezentator al amendamentelor ce îmbunătățiau legea, să se transforme în umilul raportator a unor măsuri ce le îngropau și a jucă un rol plin de o tristă resemnațiune? Evident că nu, și vă rog să nu puneți discuțiunea pe acest tărîm, căci nu spre lauda, nici spre gloria D-voastră se va termina.

Eră deci vorba de primele amendamente, de amendamentele Camerei.

D. președinte al consiliului. V'ați înșelat.

D. P. P. Carp. Ori m'am înșelat, ori nu m'am înșelat, insinuațiunea rămîne în picioare, întru cît privește zisele D-lui președinte al consiliului; ea este dărîmată, întru cît ne uităm la lipsa absolută de probe.

Aceasta am avut să zic, domnilor, și vă repet să nu credeți că este parapon politic, să nu credeți că am avut un singur moment speranța, că am să vă înduplec pe D-voastră a da D-lui prim-ministru un vot de blam politic...

D. președinte al consiliului. Moral.

D. P. P. Carp. Nu un vot de blam politic, dar un vot de blam în privirea artei de a argumenta; căci înțelegeți prea bine că n'are a face nimic cu puterea. D. ministru poate să fie foarte rău argumentator și un foarte dibaciu politic, în cît puteți foarte bine să-i dați un vot de blam în privința argumentelor, dar să-i dați un vot de deplină încredere în privirea politiceii.

D. P. Gika. Nu ești D-ta în stare să judeci aceasta.

D. P. P. Carp. D. Brătianu ar fi trebuit să ia lucrurile cum sunt, ar fi trebuit să zică: iată oamenii cari se cred jigăniți, cari nu pot să sufere acuzațiunea adresată lor, că ei ar putea conspira cu străinii contra țării, căci una este

a se opune părerilor mele, a spune că cutare măsură este rea, și alta este ca, perzînd răbdarea, perzînd speranța de a mai putea izbuti în țară, să aibă recurs la forțe străine ca să răsturnăm țara de pe băncile ministeriale reprezentate de D. Brătianu și să punem în loc străinătatea reprezentată prin D. Carp și Maiorescu. Aceasta ar fi trebuit să și zică D-l prim-ministru și să înțeleagă că trebuie să fim adînc jigniți, că eră de datoria noastră sacră de a da o voce legitimei noastre indignări. Aceasta am făcut'o, nimic mai mult, nimic mai puțin. Și dacă scandalul, care zice D sa că l'am provocat, va avea cel puțin atîta merit, ca pe viitor să se cumpănească mai bine cuvintele cari se rostesc aci în Adunare, eu voiu fi mulțămît că l'am provocat. Cît pentru astă-zi, sunt deplin satisfăcut, căci toate discuțiunile ne-au dovedit cît de vane au fost acuzațiunile și cum ele au dispărut de îndată ce ne-am uitat de aproape la ele.

Mai vorbesc în urmă primul-ministru, deputatul E. Costinescu, N. Gane și G. Chițu. Se propun trei moțiuni : prima de N. Dimancea și alții. (Camera, constatînd că cuvintele D-lor interpelatori sunt pure calomnii, le respinge cu indignațiune și trece la ordinea zilei). a doua de P. Cernătescu („Camera, ascultînd cuvintele demne și logice ale D-lui prim-ministru, respinge acuzările interpelanților“) și a treia de R. Pătărlăgeanu („Camera, ascultînd explicațiunile D-lui prim-ministru și regretînd cuvintele pronunțate de către interpelanți, trece la ordinea zilei“). Adunarea respinge pe cele două dintîi și adoptă pe cea din urmă.

REVIZUIREA SOCOTELILOR

Sedința Camerei din 16 Ianuarie 1881

Adunarea se ocupă cu raportul comisiunii socotelilor Statului pe anii 1862, 1863, 1864, 1871 și 1874. Deputatul P. Buescu citește raportul, care ajunge la concluziunea, că neregularitățile constatate impun tragerea la răspundere a călcătorilor art. 12 și 28 din regulamentul financiar. Deputatul Al. Lahovary susține că controlul cade numai în sarcina Curții de compluri și propune amânarea discuțiunii raportului prezintat. Deputatul N. Fleva este de părere, ca Adunarea să se ocupe acuma cu legile mai importante și mai urgente. Deputatul I. Codrescu este contra amânării și recomandă umplerea lacunelor în legea comptabilității.

D. P. P. Carp. D-lor Deputați, cred că nu mai am nevoie să răspund onor. nostru coleg D. Fleva, de a căruia revenire în sînul nostru suntem cu toții bucuroși, întru cît privește acuzațiunea adusă de D-sa opozițiunii, că voim să ținem pe guvern în loc, și de aceea rădicăm ast-fel de cestiuni.

Această acuzațiune, repetată de atîtea ori, acuzațiune, care nu are nici meritul originalității, nici acela de a fi crezută chiar de acei cari o spun, ar trebui să dispară din sînul discuțiunii noastre.

Asemenea nu cred că am nevoie de a răspunde, în multe cuvinte, la teoria D-sale, cum că Camera este suverană în lucrările sale, întocmai ca Dumnezeu, care toate le-a făcut și poate pe toate să le desfacă.

Camera, e drept, este suverană, însă numai în limitele competenței, și suveranitatea ei are marginele sale, ca și suveranitatea Coroanei.

Singurul lucru, unde, poate, ar avea dreptate, este că nu avem răspundere materială cînd ne călcăm competența, însă nu e mai puțin adevărat, că avem o răspundere morală.

Acum vin la cestiune.

Mai înainte de toate, îmi am pus întrebarea: care este

competința comisiunii socotelilor? Și am căutat să am un text precis, care să ne poată lumina spre deslegarea acestei întrebări. Ei bine, nu l'am găsit. Iată numai ce găsesc în legislatura noastră:

Găsesc trei paragrafe de lege. Unul în legea comptabilității, care zice, că Curtea de compturi cercetează socotelile și le trimite guvernului, care, la rîndul său, le prezintă Adunării.

Al doilea articol l'am găsit în Constituțiune, care zice că în fie-care an Camera încheie socotelile și apoi face bugetele.

Și al treilea articol l'am găsit în regulamentul nostru care zice: că la fie-care sesiune, Camera își numește comisiunea de îndigenat, comisiunea bugetară și altele; într'un mod vag, în aceste altele intră și comisiunea de încheierea socotelilor, care, dacă nu mă înșel, nu este specificată anume în regulamentul nostru.

Va să zică, Curtea de compturi cercetează socotelile și le trimite guvernului, care le prezintă Camerei. Prin urmare cel dintîiu lucru este să vedem, care este competența Curții de compturi, după legile noastre? Competința Curții de compturi, după legile noastre — și aci suveranitatea Camerei este neputincioasă, căci nu poate ridică Curții această competență, afară de cît printr'o anume lege — este de a cercetă socotelile în mod suveran, tocmai precum a zis D. Lahovari, mai înainte ca să se sustragă cercetarea socotelilor pasiunilor zilnice, ce se nasc totdeauna din luptele politice militante.

Prin urmare, un compt aprobat de către Curtea de compturi, noi nu 'l putem desaprobă.

Iată, prin urmare, un ce, dinaintea căruia se oprește competența comisiunii socotelilor. Noi nu putem reveni asupra unei hotărîri dată de Curtea de compturi.

Dar este o cestiune unde noi putem interveni: atunci cînd Curtea de compturi nu a dat o hotărîre, și aci naște competența comisiunii noastre de socoteli. Cum zicea adineaori D. Boerescu, Curtea de compturi are două competențe: ea verifică întîiu socotelile comptabililor, gestiunea inferioară; și al doilea verifică gestiunea superioară, politică, adică dacă mandatările făcute de către guvern s'au făcut ori nu în limitele creditelor acordate; și de cîte ori constată o mandatare făcută de către un guvern în afară de creditele

alocate de Cameră, este datoare de a consemnă aceasta. Acî începe Camera să vază ce este de făcut cu acel guvern care a mandatat în afară de creditele acordate de Cameră (Aprobări). Și cînd noi, prin mijloace lăturalnice, am putut găsi că Curtea de compturi a găsit un asemenea fapt în socotelile ei, cum că un guvern a mandatat în afară de creditele acordate de Cameră și l'a tăgăduit, atunci începe competența noastră. Dar D. Buescu acuză Curtea că guvernul nu a voit să-i deă un compt pe care 'l cere de atit timp și o acuză că e cu totul vinovată, pentru că nu a tras în judecată pe culpabili, după cum ea trage la răspundere pe toți comptabilii. Ne mirăm cum D-lui aplică la guvern un paragraf privitor la comptabili, ca și cum Curtea are aceleași drepturi față cu guvernul care 'l are față cu agenții gestiunei inferioare.

Gîndiți D-v. că Curtea de compturi, cînd ministrul de finance refuză de a trimite un compt, poate ea chiămă pe cutare portărel sau ușier și a le ordonă să asigneze pe minisirul de finance la bara ei? Acolo începe rolul nostru și al comisiunei de încheierea socotelilor; comisiunea nu aveà de cît să ia act de declarațiunea Curții, și atunci, în competența suveranității noastre, să întrebăm cum se face că guvernul refuză de atîția ani de a trimite la Curtea de compturi compturile de cari are nevoie pentru încheierea socotelilor.

Iată cum se manifestă acî competența comisiunei noastre. Și de aceea Constituțiunea a zis, ca în fie care an să se încheie socotelile, pentru că din aceste socoteli, în cercul competenței ce am desemnat, se pot ivi sume pe cari le putem viri în budgetul viitor. Evident, cînd Curtea zice: cutare ministru a emis mandate fără să aibă credite acordate, noi cercetăm faptul, și tragem la răspundere pe acel ministru ca să plătească.

În Hanovra, unde nu sunt atîtea libertăți ca la noi, un ministru fiind dovedit că a mandatat fără să aibă credite acordate, a fost condamnat și a plătit 1,500.000 franci.

La noi, cînd s'ar dovedi că un ministru a mandatat fără să aibă credit alocat, 'l vom da în judecată, și după darea sa în judecată, Statul se va constitui parte civilă pentru restituirea banilor, și atunci ne creăm o resursă în budgetul nostru. În fie-care an se închee socotelile și se fac budgetele. Întru aceasta consistă pur și simplu compe-

tința comisiunei noastre. Repet, ea nu poate verifica socotelele Curții de compturi; pentru aceasta ar trebui să aibă în fața ei persoanele, să aibă toate elementele care le-a avut Curtea de compturi. Osebit de aceasta, D. raportor mai zice că Curtea de compturi s'a abătut de la datoriile ei, că nu a semnalat faptele cutărui guvern sau ministru, din 1860, care a cheltuit fără credite. Am întrebat, de unde a luat comisiunea socotelilor aceste informațiuni?

D. P. Buescu. N'am spus nimica.

D. P. P. Carp. A zis că le-a luat din situațiunile prezentate de Curtea de compturi. Apoi, dacă le-ați luat din situațiunile Curții de compturi, cum veniți să ziceți că nu este semnalat de dînsa?

'Mi pare rău, că în această privință, comisiunea noastră și-a călcat cu totul competența, a fost violentă și nedreaptă.

Repet, această comisiune a noastră nu este mai mult de cît un control asupra guvernului și nu asupra Curții de compturi. Cînd din socotelile Curții de compturi se vede că un guvern a făcut abaterea de la lege, Curtea de compturi e aceea care ne dă nouă mijloace de a verifica lucrările; și cînd se va dovedî că Curtea de compturi a prezintat situațiuni false și a zis că cutare ministru a mandatat în virtutea cutărui credit ce nu a existat, acesta e un fapt criminal și nu mai are a face cu comisiunea, ci cu D. procuror.

D. P. Buescu. Avem cazuri și de acelea.

D. P. P. Carp. Dar acum, că Curtea de compturi nu corespunde poate cu ceea-ce reclamăm noi de la dînsa, aceasta se poate. Dar într'o țară tînără ca a noastră, mă întreb, care din instituțiunile noastre corespund cu idealul nostru? Oare toate guvernele de pînă acuma corespuns-au cu idealul nostru? Fac apel la însuși D-nu Brătianu; guvernul D-sale corespunde cu idealul D-sale?

D. Prim-ministru. Poate să trăesc și o mie de ani și tot n'o să corespundă cu idealul meu.

D. P. P. Carp. Dacă mă uit la suma de talente, de cari dispune societatea, constat cu durere o mare lipsă; suntem începători în toate. Prin urmare, comiterea greșelilor nu trebuie să ne mire; este norma, iar nu excepțiunea. Și aceasta o zic nu pentru Curtea de compturi, o zic pentru noi toți. Nu avem, D-lor, nici buni financiari, nici buni administratori, nici bună justiție, nici bun personal parlamentar. D'abia de 20 ani am început să ne deprindem cu aceste lucruri; n'am avut încă

timpul să facem experiența necesară și țara nu e destul de coaptă ca să aibă dreptul a nu fi indulgentă.

Să căutăm dar, D-lor, a îndreptă răul cu indulgență, iar nu cu violență. Curtea de compturi în adevăr nu corespunde idealului nostru ; pe de altă parte nu trebuie ca sub cuvânt de indulgență să lăsăm treaba să meargă așa ; trebuie să avizăm ce este de făcut. Voiți ca compunerea Curței de compturi să nu mai fie supusă voturilor noastre, să nu-i mai trimitem pe cutare sau cutare persoana, sunt cu D-v.; nu veniți însă cu violență, cu pasiune, căci la violență se opune violență și poate ca cine-va să nu capete dreptate chiar când o are, tocmai din pricina violenței.

Mai ieau cuvîntul deputatul P. Buescu, Ministru-președinte I. C. Brătianu și deputatul N. Ionescu. Adunarea primește propunerea de a invita comisiunea socotelilor să prezinte un nou proiect de lege.

ORDINEA SOCIALĂ

Sedința Camerei din 13 Martie 1881

Deputatul T. Maiorescu adresează Ministrului-președinte I. C. Brătianu o interpelare asupra curentului socialist care a început să se manifeste la Iasi. Deputatul A. Stolojanu asigură că guvernul va ști să 'și facă datoria și întreabă, de ce s'a respins creditul cerut de 300,000-lei pentru siguranța publică. Deputatul C. A. Rosetti se apără de acușările ce-i s'au adus, pe cînd deputatul Al. Lahovary susține că violența de stil, care se impută și ziarului conservator, este întrecută de zierele liberale. și protestă în potriva amenințărilor ridicate în contra opozițiunii. Ministrul-președinte polemisează cu deputatul Al. Lahovary și spune, că atît acesta cit și deputatul T. Maiorescu, văzînd că partidul liberal, care nu tolerează anarhia în țara Romînească, are să domnească multă vreme, caută ori-ce ocaziune spre a'l răsturnă.

D. P. P. Carp. D-lor, ori inima mea sbîrcită înainte de vreme nu mai este în stare de a fi înrîurită prin gravitatea unei situațiuni, ori suntem un popor tînăr și necopt cărui trebuie să-i ertăm exuberanța în vorbe, chiar atunci cînd acea exuberanță nu stă nici într'un raport cu realitatea lucrurilor. Fiînd judecător în propria mea cauză, nu va părea nimănui straniu dacă mă pronunț pentru a doua parte a alternativei ce am pus.

Vă mărturisesc, D-lor, că am rămas foarte rece la tonul tragic întrebuintat și de o parte și de alta, și am rămas rece pentru că, ori situațiunea este gravă, și atunci ceea-ce faceți D-v. nu este în concordanță cu gravitatea situațiunii; ori situațiunea nu este gravă, și atunci cu atît mai mult nu înțeleg pentru ce tocmai astă-zi am crezut de cuviință să dăm spectacolul unei lupte de partide ce are loc pe tărîmul unor acuzațiuni generale și unor invective ce ar dovedi, dacă ar fi serioase, că țara este împărțită în două tabere, nu oșuse, dar inamice pînă la moarte.

Cum, D-lor, pe de o parte se zice, conform cu vuetul răspîndit și acreditat, că are să se proclame regatul, și pe

de alta că s'a descoperit în țară un complot de nihilști. Descoperirea aceasta pusă în concordanță cu faptul îngrijitor întimplat la Petersburg, este de natură a împedecă realizarea dorinței ce întreaga țară așteaptă de la D-v., și D-v. nu găsiți în acest moment alta de făcut de cât să reînouiți luptele de partid? Și aceasta o faceți nu pe terenul principiilor, dar pe terenul unor generalități, unor acuzațiuni atât de monstruoase, în cât chiar exagerațiunea lor nimicește efectul ce ar putea produce? Dacă eram serioși, trebuia să zicem: momentele acestea sunt solemne; sunt lucruri grave cari s'au petrecut; prin urmare, să vedem cu toții ce este de făcut, ca să înconjurăm pericolul, dacă pericol există. Nu ați făcut aceasta, și de aceea tonul tragic întrebuițat și din partea stîngei și din partea dreptei m'a lăsat foarte rece.

Aceasta vă explică și pentru ce, aprobînd interpelarea de astăzi, deplor forma în care ea a fost făcută, pentru că face a ne îndemna la un studiu serios al răului social ce ne bîntue. Ea a dat loc la lupte sterile ce nu au nici o valoare și din cari nu putem trage nici un învățămînt, pentru că ele nu probează nimic. Să vă dau un exemplu: știți cu toții că acolo, față cu inamicul, nu eră vorba de partide, și că pe cîmpiile Bulgariei conservatori și liberali au vărsat generosul lor sînge la apelul ce li se făcuse.

Vă aduceți aminte ce s'a întimplat după luarea Plevnei.

Cu toate acestea, cînd ne-am întors îndărăt, care a fost prima vorbă ce a eșit din gura unuia din capii partidului liberal? A fost ea o vorbă de înfrățire? Nu! a fost o vorbă de ură. Atunci s'a pronunțat vorba urită că, după luarea Plevnei externe, trebuie să luăm și Plevna internă, și prin Plevna internă se înțelegeau conservatorii.

Ei bine, nici această vorbă nu m'a emoționat; pentru că știam că toate acuzațiunile și toate invectivele ce ni se aruncă în față nu sunt serioase, căci dacă ar fi fost serioase, revoluțiunile sociale, ce s'au făcut la noi, nu se făceau numai cu sacrificiul cîtor-va persoane și cu întrebuițarea unor calomnii, ci s'ar fi făcut cu vărsări de sînge și cu sguduirii imense, cum s'au făcut în alte țări.

O probă despre aceasta este că îndată după vorba nepotrivită și uricioasă ce v'am semnalat, guvernul a făcut apel la înfrățirea tuturilor partidelor, uitînd, cam prea iute după mine, că vorbise în ajun de o Plevnă internă. O altă probă este că am văzut oameni politici cari puneau pe D.

Brătianu pe aceeași linie cu Hoedel și cu Nobiling, intrînd în guvern cu D. Brătianu, ca cum nici o-dată nu fusese nici o desbinare între ei.

Iată, D-lor, pentru ce am fi trebuit să uităm astăzi relele deprinderi din trecut, să dăm la o parte dicționarul de invective și de acuzațiuni, să vedem ce este de făcut și să arătăm că în momentele cele grave țara întregă, conservator și liberal, și-au făcut datoria.

Voci. Bravo!

D. P. P. Carp. D-lor, ziceam adineaori că regret forma în care s'a făcut interpelarea, și regret acea formă pentru că răul, dacă rău există, nu provine din cauzele semnalate de D. interpelator. Dacă suntem bîntuiți de o boală socială pe care trebuie s'o lecuim, această boală socială nu a provenit din cauza că un institutor primar destituit de fostul guvern a fost repus la loc de guvernul actual; și nu provine nici din cauza că s'au lăsat șapte luni de zile în liniște cîți-va nihiliști la Iași. Boala socială există, cauzele însă sunt aiurea și ele provin din vina și a stîngei și a dreptei.

Noi, cînd am procedat la organizarea noastră politică, n'am priceput că pe lângă organizarea politică trebuie să avizăm și la reorganizarea noastră socială. Acesta este punctul pe care și unii și alții l-am lăsat în părăsire, și pentru care nimenea nu a făcut nimica.

Astăzi, cînd toată lumea, și acei cari voesc libertatea și cari nu o voesc, văd consecințele acestei nepăsări pentru reorganizarea socială a noastră, la care nimenea nu s'a gîndit și nu a pus mîna, nu trebuie să ne aruncăm piatra unii altora, ci să venim cu toții și să vedem ce este de făcut; și dacă va fi să fim despărțiți, cum poate e bine să fim, atunci nu pe tărîmul constituțional să fim despărțiți, ci pe tărîmul ideilor de reorganizare socială!

Libertate avem, D-lor, destulă! Dar ce probează aceasta? Mi-aduc aminte că principele Bismarck zicea într'o zi, că un diplomat este un vas a cărui valoare atîrnă de conținutul lui. Dacă un diplomat are instrucțiuni bune, are valoare; dacă are instrucțiuni rele, nu valorează nimica.

Aplicăm aceste cuvinte și la libertate; libertatea nu este de cît un vas care valorează prin conținutul său. O dată ce am obținut Constituțiunea noastră liberală, valoarea ei va atîrnă de conținutul ei. Vom pune în ea o organizare socială serioasă? vom beneficia de dinsa. Nu vom face

aceasta, în van veți proclama principii, ele nu vor da roade. Aceasta vă explică, pentru ce eu nu am primit să intru în organizarea partidului conservator, ast-fel cum este astăzi.

Pe tărîmul pe care am luptat pînă acuma, nu mai poate sta nici stînga, nici dreapta. Căci tărîmul de libertate politică este cîştigat, și în această privință nu mai e nimic de făcut. Pe tărîmul însă al reorganizării sociale, nu s'a pus nici una din aceste partide, în cît nu știm, și nu știe țara, ce vor unii și ce vor alții. Ce rezultă de aci? Rezultă fatalmente că, cu voe sau fără voe, avem să procedăm la reorganizarea și a drepte și a stîngei. Pe tărîmul pe care am luptat pînă acum, nu mai este posibilă lupta, fiind-că în această privire, repet, că pînă astăzi nu s'a gîndit nimeni, în mod serios, și că nimeni nu a pus mîna la cestiunea socială, pe care trebuie s'o desbată cu toții împreună.

Înțelegeți acum motivul, D-lor, pentru care eu — trebuie s'o spun, fiind-că s'au suspectat și intențiunile și atitudinea mea, de și poate este indiferent că s'o știe lumea — pentru care, zic, am refuzat de a intra în organizarea vre-unui partid. Stînga, cum este astăzi, și dreapta, cum este astăzi, sunt două partide cari nu reprezintă viitorul, care reprezintă trecutul și care abea se pot menține în prezent. (Aplauze).

Eu credeam, D-lor, că va veni un moment mai calm de cît acel de astăzi, ca să vă spun mai pe larg părerile mele în această privință; am fost silit însă să iau astăzi cuvîntul, să vă indic în ce sens, după părerea mea, ar trebui să se îndrepte activitatea partidelor în țară la noi, și pe ce tărîm ar trebui să punem noi luptele noastre, atunci cînd vom avea a face cu lucruri reale, atunci cînd discuțiunea nu se va mai întemeia numai pe insinuațiuni, numai pe acuzațiuni. Atunci cînd ne vom întrebă de ex. în materie de justiție, voim inamovibilitate sau electivitate, atunci țara va ști ce vor unii și ce vor alții.

Aceasta este un exemplu, sunt alte multe. Dar cum voiți ca să asculte țara aceasta, cînd, uniți pe tărîmul constituțional, D-voastră sunteți desbinați numai pe tărîmul persoanelor?

Nu vedeți că atunci țara aceasta va zice; dar principii nu există nici în dreapta, nici în stînga; sunt numai niște grupuri de oameni cari luptă numai pentru putere, și ajunși acolo, țara va întoarce spatele și la unii și la alții.

Știu că joc un rol foarte ingrât; știu că în luptele politice, ori cine vreà să se interpună între combatanți, este adesea victima acelor combatanți, fără nici un folos, nici pentru dînsul, nici pentru alții. Știu aceasta; dar știu asemenea că omul trebuie să 'și facă datoria, și această datorie mi-a impus să vă zic, că ședința de astăzi nu este de cit una din acele file albe pe cari putem scrie ce voim, laude sau invective, dar cu cari se joacă vîntul, pentru că nu au nici valoare, nici greutate. (Aplauze).

Mai ia cuvîntul deputatul N. Fleva, după care Adunarea trece la ordinea zilei.

CONVERSIUNEA

Ședința Camerei din 19 Martie 1881

La ordinea zilei este discuțiunea generală asupra proiectului de lege pentru conversiune. Deputatul N. Fleva se declară contra proiectului comisiunei și pentru luarea în considerațiune a proiectului guvernului.

D. P. P. Carp. D-lor, am luat cuvîntul de îndată, fără să aștept ca mai mulți oratori să spună părerile lor, ca să le răspund la toți, pentru că sunt foarte bolnav astăzi, și nu știu dacă voi putea rămîne pînă la sfîrșitul ședinței. Însă D. Fleva a ridicat mai toate obiecțiunile ce s'ar putea ridica în contra lucrării comisiunei, și ori ce se va zice pe urmă, va fi numai o amplificare sau repetire sub altă formă a ziselor D-lui Fleva. Voiu luà deci rînd pe rînd obiecțiunile făcute de D. Fleva, și voiu căută să le pun într'un rînd mai logic.

D-lui a început cu ușurarea creditului public, cu cestiunea bănească, a mers pe urmă la cestiunea de drept, a revenit apoi la cestiunea bănească.

Eu voiu împărți în două răspunsul meu, și voiu începe cu cestiunea de drept și pe urmă voiu veni la cestiunea bănească a acestei conversiuni.

Cestiunea de drept este, după noi, foarte simplă. Statul este el în altă pozițiune în materie de drept privat de cît un particular? Aceasta este prima întrebare. Noi susținem ca în materie fiscală, Statul nu poate să fie în altă poziție de cît un particular; se poate pune însă, într'o altă situațiune, cu singura condițiune, forța dreptului care cste pusă la dispozițiunea particularului, să fie transformată de Stat în dreptul forței. Ei bine, tocmai acest drept al forței n'am voit să'l primim în comisiunea D-v. Ni se invoacă un articol

din lege care zice că termenul este în favoarea debitorului și că se poate plăti ori cînd. — Admit teoria D-lui Fleva, dar în cari condițiuni? — în condițiunea ca pozițiunea creditorului să nu fie micșorată. Cînd D-voastră micșorați pozițiunea creditorului, atunci nu mai puteți pretinde a beneficia de termen; în cazul de față, dacă ați putea dovedi că creditorul, fiind rambursat, ar putea căpăta pe piață o pozițiune identică cu cea care a avut-o mai înainte, încă așa admite argumentațiunea D-v; cînd însă nu puteți proba aceasta, reveniți numai la următorul lucru: forțați pur și simplu pe detentorul de obligațiuni a primi o plată mai înainte, cînd nu erà dator să o primească. — Aceasta este, după noi, teoria cea dreaptă. Să vedem acum practica. Cum s'a privit acel lucru și în alte State? Ne-a citat D. Fleva teorii din cărți; ne-a citat pe *Garnier* și pe *Maurice Block*, dar a uitat un lucru, că acești economiști n'au vorbit de cît de renta perpetuă și nici-o-dată de împrumuturi amortizabile, și dovadă despre aceasta este că toate împrumuturile amortizabile cu anuitate au fost convertite în mod facultativ, dacă nu erà rezervat dreptul expres de a face conversiunea. V'am citat un exemplu în raport; vă citez un altul acum: Franția, în pozițiunea sa de astăzi, are datoria în rentă perpetuă; Franția are datoria cu anuități amortizabile, cari expiră toate aproape la 1960. Aceste împrumuturi amortizabile, contractate cu diferite titluri, se urcă la o anuitate de 389 milioane. Nici o-dată nu i-a venit în gînd să le convertească... Contestați, permiteți'mi să vă arăt tabelele. (Citește).

Va să zică, la 1960, aceste datorii ale Franciei, cari nu sunt rente perpetue, cari sunt datorii *à terme*, numai atunci vor ajunge la extincțiune, și nu s'a gîndit nimeni în Franția a le supune la conversiune. Un alt exemplu. *Morgan*, care erà și el un împrumut cu anuitate, în adevăr, a fost convertit, însă dreptul acesta a fost stabilit anume cînd s'a contractat acest împrumut, ceea ce vă dovedește că Franția nu s'a crezut în drept a urmà teoria D-lui Fleva. Un alt exemplu: *Walpole*, cînd a făcut conversiunea lui, a făcut-o și obligatorie și facultativă: obligatorie pentru rentă și facultativă pentru împrumuturile cu anuitate pe cari le-a adus la conversie. Vedeti dar, că nici în Anglia nu s'a urmat teoria D-lui Fleva, pentru că și acolo s'a zis: nu putem noi pune a-tot-puternicia Statului în balanța dispozi-

țiilor noastre față cu creditorii. Așa dar, D-lor, *teoria de drept* este în ori-ce caz contestată; uzul constant însă se pronunță conform cu părerea comisiunei D-v., și prin urmare, noi nu am crezut că e bine, cum am zis'o și în raport, să tranșăm prin a-tot-puternicia noastră controversa de drept, mai ales atunci cînd avem un interes direct a'o face, și am crezut de cuviință a pune respectul iscăliturii noastre mai pre sus de interesul bănesc. Aceasta a fost călăuza care a condus pe comisiune în emiterea păreri sale.

Să venim acum și la partea pur financiară a acestui împrumut

D-le Fleva, D-v. veniți și susțineți întîiu, cum că noi facem condițiunea prea avantagioasă detentorilor de bonuri de tezaur și că am fi trebuit să reducem remiza de 3⁰/₀ pe care a cerut-o guvernul și pe care am acordat-o noi, fiind-că această remiză prea urcată nu este în raport cu creditul Statului. Creditul Statului, ziceți D v., este 6⁰/₀. Ei bine, comisiunea Dv. contestă aceasta în modul cel mai absolut și o contestă cu cursul hîrtilor publice în mîină. Alta este o hîrtie care nu reprezintă de cît un plasament trecător din partea unor oameni cari poate vor să facă mîne cu banii lor alt-ceva și cari sunt bucuroși de a obține o dobîndă mai mică, numai să nu stea banii lor două trei luni în nelucrare, și alt-ceva este o plasare de capital. Acum, cum voiți să se admită o reducere, cînd hîrtille noastre 6⁰/₀ erau toate ieri la 93, — adică ofereau un plasament mai folositor de cît acel prevăzut în proiectul guvernului de conversiune? In asemenea condițiuni cum voiți Dv. ca un cumpărător să voiască a luà hîrtille conversiunei cînd poate să cumpere mai estin alte hîtii? Vorbim de creditul ce vor mai aveà aceste titluri. Eu am avut onoare a zice dejà D-lui ministru de finance, că remiza ce se dă cumpărătorilor acestor titluri este prea mică, fiind-că le face a nu fi în concordanță cu cursul pieței noastre, și ast-fel capitaliștii au să cumpere de preferință alte hîtii. Astazi este drept, 6⁰/₀ s'a urcat la 96 și acum el este aproape egal cu acele cu care voiește guvernul să emită hîrtille conversiunei.

Ast-fel D-v. vedeți că comisiunea este consecinte în rezoluțiunea sa față cu starea reala a creditului nostru.

D. Fleva a mai imputat comisiunei că a urcat remiza

cu 2⁰/0. Noi credem că eram datori a face aceasta, fiind-că alt-fel, după cum v'am probat'o, conversiunea nu se făcèa.

D. Fleva ne-a vorbit de interesele fiscului. Eu gîndesc cã în materie de finance, interesul fiscului trebuie sã deã pasul interesului creditului.

S'a întrebuiñtat acest sistem al D-lui Fleva și în alte țãri; s'a pus cîte o-datã interesul fiscului înaintea interesului creditului și cu acest sistem au ajuns la teoriile miniștrilor de sub Ludovic XVI, cari au adus treptat, treptat, Francia la asigñații. Pãrerea mea este cã un bun legiuitor trebuie sã se preocupe întiiu de interesul creditului Statului și apoi de interesul fiscului, afarã numai cînd acest interes nu stã în contradicere flagrantã cu interesul creditului unui Stat.

D. Fleva ne mai zice încã, cã nu avem nici un avantaj a face aceastã operațiune și afirmã: «D. raportor ne aratã un cîștig de 2.450.000, dar uitã cã obligațiunile domeniiale se vor rescumpãra în 10 ani, și nu ne-a fãcut un calcul ca sã vedem care este capitalul și cari sunt anuitãțile enorme ce vom aveã sã plãtim cu noua conversiune, cãci dacã o face, atunci veți vedeã cã acest cîștig ar dispãre cu desãvîrșire».

Acest calcul ușor de fãcut, nici nu erã nevoie de a'l pune în raport, cãci de îndatã ce admiteți conversiunea, de îndatã ce admiteți o tabelã de anuitãți, tot la acele cifre ajungem, ori cu sistemul D-lui Fleva, ori cu sistemul comisiunei.

Între sistemul D-lui Fleva și între sistemul comisiunei nu este absolut nici o deosebire, cãci ori care sumã aș pune eu în vedere, ar fi identicã cu sumele care le pui D-ta în vedere și atunci cum voești ca argumentul D-tale sã se îndrepteze în contra mea, cînd el se îndrepteazã și în contra D-tale. Faceți, vã rog, un mic calcul: D-ta ai argumentat în modul urmãtor: plãtesc 57 milioane în 10 ani, anuitatea de 8 milioane pe an, va sã zicã voiui plãti 80 milioane. Ziceți cã conversiunea bonurilor domeniiale plãtindu-se cu cîte 4.300.000 pe an, în 50 de ani, dã suma de 215.000.000; prin urmare, eu o sã plãtesc 135 milioane mai mult; dar cu sistemul D-tale nu se întîmplã tot așa? D-ta cînd admiți tablele de amortizare pe 50 de ani, cînd primești conversiunea și o faci cu o remizã de 4⁰/0 în loc de 6⁰/0; eu merg mai departe și zic cã se face cu 3⁰/0; care are sã fie suma plãților în 50 de ani? O sã

faceți calculul pe 4 milioane și o să aveți în 50 de ani 200 de milioane sau o pagubă neto de 120 milioane cu sistemul D v. Apoi, aceasta este o argumentațiune serioasă? Înțeleg s'o fac eu, care am propus amendamentul prin care cîr renta perpetuă, fiind-că atunci toate aceste obiecțiuni de și nu dispar cu desăvîrșire, însă pierd mult din valoarea lor; dar D-v. să o faceți, care admiteți anuitățile, aceasta e o stranie procedare. De aceea, înțelegeți bine, n'am crezut de cuviință să fac acest calcul fiind că este foarte ușor a înmulți cine va pe 8 cu 10, sau 4 cu 50. D. Fleva nu și-a pus întrebarea cum în toate acestea se întîmplă ca Statul să aibă recurs la conversiune? Se întîmplă din cauză că o sarcină grea repartiza asupra unui șir foarte îndelungat de ani, poate să fie mai ușoară de cît o sarcină mai mică în realitate, dar care se impune în curs de 2—3 ani. Acest adevăr necontestat în raport cu proiectul ce ni-se prezintă, ar fi și mai bogat în rezultate, dacă am admite la conversiune toate titlurile Statului nostru, așa cum vă propun eu prin amendamentul meu; atunci vom cîștiga nu 2 milioane 500 mii, dar 6 milioane și totul se reduce la următoarea dilemă: ce este mai bine? Să reducem anuitățile noastre de astăzi cu 6 milioane și să plătim peste 15 ani ceva mai mult, sau să nu o facem și să reducem peste 10 ani anuitățile cu 15 milioane?

Eu mă pronunț pentru prima parte a dilemei. Nu uitați că astăzi avem încă totul de făcut. Rețeaua noastră nu este complectă, armamentul țării ne impune noi sacrificii, toate ramurile gospodăriei Statului reclamă solitudinea noastră și aceasta cînd anuitățile noastre sunt atît de enorme, în cît abia ne rămîn 57 milioane pentru cheltuelile ordinare ale Statului. În starea de astăzi, un scăzămînt de 6 milioane face mai mult de cît 15 milioane peste 15 ani, cînd după progresele ce o constatăm astăzi, budgetul nostru are să fie de 161 milioane, iar nu de 115.

Și să nu gîndiți că vă puteți sustrage nevoilor de cari se vorbesc; s'a vorbit mult de economii, s'a ridicat lumea în contra impozitelor; ei bine, de nu vom reduce anuitățile, trebuie să faceți și noi împrumuturi și să puneți noi impozite. Unde rămîn atunci calculele D-voastră? Evenimentele se vor însărcina cu răspunsul.

Acestea sunt, D-lor, dacă nu mă înșeală memoria, principalele argumente cari au fost puse înainte de D. Fleva.

Am numai cîteva cestiuni secundare de atins, pe cari le-a relevat D. Fleva. Dacă nu mă înșel, D-sa a zis că rău am făcut de-am pus în lege, cum că cupoanele nu pot să fie supuse la nici o taxă de timbru sau alt impozit. Aceasta nu crez că am nevoie de-a combate, căci aceasta nu va să zică alt ceva, de cît de a revendică pentru Stat dreptul de bancrută. Bancrută se poate face, dar a o revendică ca un drept, aceasta 'mi pare mai straniu.

Vă aduceți aminte ce sgomot a făcut în Europa măsura luată de comitele Beust. După războiul din 1866, erà o situațiune grea, conversiune nu se putea face, împrumutul erà anevoios; s'a decretat dar asupra cupoanelor Statului o reducere sub forma de taxă. Cu acest sistem, s'a echilibrat bugetul austriac, dar nimeni nu a contestat că erà o bancrută deghizată. Noi am crezut că chiar față cu deficite e mai bine să facem ori-ce sacrificii, respectînd înainte de toate numai subsemnătura noastră, și am decis că nici într'un caz nu se pot supune cupoanele la taxa de timbru sau alt impozit, pentru că aceasta, dacă s'ar face, nu ar reveni de cît la o bancrută deghizată și mă mir că D. Fleva vine la acest sistem pentru Stat.

În cît privește că comisiunea D-v. admite pentru a treia parte noile titluri la cumpărări de bunuri de-ale Statului, aceasta este un lucru care facilitează sporirea valorii acestor hîrtii, fără să producă absolut nici o daună pentru Stat, căci este evident, că fie-care cumpărător își va cunoaște interesul lui și dacă are o ușurare de plată, are să dea preț mai mare de cît ar fi dat dacă n'ar avea această înlesnire la plată, precum se oferă prețuri mai mari pentru bunuri cînd se cere plată cu anuități, de cît cum s'ar oferi cînd s'ar cere de îndată plata integrală,

Acestea sunt, D-lor, puținele cuvinte ce am avut de răspuns D-lui Fleva, și vă rog să'mi permiteți a nu mă întinde mai departe, căci sunt așa de bolnav că nu mai pot sta în picioare.

V. Conta, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice, ridicînd unele obiecțiuni, îl întrerupe

D. P. P. Carp. Dacă-mi permiteți o mică întrerupție. N'am mărit prima cerută de guvern, am mărit prima în favoarea hîrțiilor domeniiale pentru două considerente: 1. Că conversiunea, nefiind obligatorie, am voit să asigurăm

conversiunea, dându-i foloase reale; al 2. pentru că am zis: o hîrtie cu valoare mai mare nu poate fi tratată pe același picior cu o hîrtie de o valoare mai mică; și ne am întrebat dacă bonurile de tezaur sunt o hîrtie mai mică de cît o hîrtie care aduce 8 la sută. Cu o remiză de 4 la sută ajungem mai la aceeași dobîndă pentru bonurile de tezaur, care este pentru bonurile domeniiale. Și atuncea ne-am zis: bine este să tratăm bonurile domeniiale pe același picior cu bonurile de tezaur? Nu e drept, și de aceea am menținut remiza cerută de guvern pentru bonurile de tezaur, și am cerut o sporire pentru bonurile domeniiale, ca să vie la conversiune.

Mai ieau cuvîntul, în ședința de seară, deputatul P. Buescu, Primul ministru I. C. Brătianu, deputatul Al. Lahovary, G. Chițu și Gr. Eliad. În ziua următoare proiectul de lege pentru conversiune a fost luat în considerare cu 61 bile albe contra 7 negre

BUGETUL PE 1881 - 1882

Sedința Camerei din 30 Martie 1881

În ședința adunării deputaților de la 29 Martie 1881, deputatul E. Costinescu citește raportul comisiunii budgetare, prezentând budgetul exercițiului 1881—1882. Deputatul Al. Lahovari impută în primul rînd raportorului că, servindu-se de o anumită tactică, atacă cu înverșunare toată gestiunea ministerului conservator și laudă cu entuziasm toată gestiunea ministerului liberal. Critică proiectul prezentat și zice că veniturile sunt umflate, ceea-ce va avea drept urmare un deficit însemnat. În fine vorbește de niște împrumuturi deghizate și sfîrșește zicînd că budgetul nu este echilibrat. Primul ministru I. C. Brătianu încearcă să așeze politica financiară a ministerului liberal. A doua zi ieșea cuvîntul și deputatul E. Costinescu, care și apără raportul și proiectul prezentat.

D. P. P. Carp. Domnilor deputați, duelul financiar dintre DD. Lahovari și Costinescu s'a terminat; el eră firesc, deși poate displăcut. Cinci ani de zile s'au aruncat acuzări, s'au făcut disculpări de o parte și de alta, și nu trebuie nimeni să se mire, dacă acele acuzări și acele disculpări au găsit în fine un răsunset și la tribuna Parlamentului.

Și eu ași dori, D-lor, să aruncăm o ochire retrospectivă asupra trecutului, însă nu atît în privința acuzărilor și disculpărilor, ci în privința învățămîntului ce trebuie să tragem din acel trecut.

Pentru acest studiu v'aș ruga să ne suim împreună pe niște înălțimi mai senine și mai liniștite, ca de acolo să putem vedea care este tărîmul ce am parcurs pînă acum și care este țelul pe care trebuie să-l urmărim cu toții. Aceasta ne este cu atît mai mult impus, D-lor deputați, cu cît astăzi nimeni nu o poate tăgădui că se deschide o eră nouă pentru Statul român. Astăzi mai toate lucrările, la cari am contribuit cu toții, au ajuns la deplina lor dezvoltare, și este poate momentul venit să ne întrebăm: care este calea pe care trebuie să ne punem de aci înainte? Imi

veți permite deci, întâiu să arunc o ochire retrospectivă asupra trecutului nostru financiar, apoi să trec pe tărîmul politic și să vedem care este rolul ce l'au jucat diferitele partide în țara noastră și care este rolul ce fie-care trebuie să joace de aci înainte, și, în fine, să vedem care este și locul ce fie-care dintre noi trebuie să ocupe în mijlocul luptelor politice.

Voiu începe dar, D-lor, de la anul 1870, pentru că putem zice că epoca financiară a noastră în adevăratul sens al cuvîntului nu începe de cît de atunci. Mai înainte bugetele nu erau votate nici odată la vreme, situațiunile financiare nu existau nici odată, ba mai mult încă: nici chiar socotelile unora din acei ani nu existau, și nu cred că vom putea ajunge vre-odată a vedea clar în gestiunea financiară a anilor anteriori anului 1870.

Incep deci cu anul 1870 și mă întreb: care eră situațiunea pe care a găsit-o atunci partidul conservator? cum a luat-o? cum a lăsat-o? — și numai răspunzând la aceste întrebări, ne vom putea face o imagine fidelă atât de meritele, cît și de nemeritele ce se pot atribui în această chestiune.

La 1870 bugetul eră de 60 milioane; anuitățile pe atunci erau de 23 milioane; drumurile de fier erau votate și anuitățile lor în doi ani de zile erau să umfle bugetul cu 18 milioane. Prin urmare, cu un buget de 60 milioane partidul conservator aveà să se găsească față cu o anuitate de 40 milioane, așa în cît nu-i rămîneau pentru cheltuelile ordinare ale Statului de cît 20 milioane.

Pusa așa chestiunea, înțelegeți prea bine cît de îngrozitoare eră situațiunea pe care a primit-o partidul conservator. D-lor, dacă am face noi o paralelă cu cifra bugetului de azi, am vedea că dacă ați fi astăzi în situațiunea de atunci, D-v. ați aveà anuități de 80 de milioane și nu vor rămînea de cît 40 milioane pentru nevoile Statului. Și când zic nevoile Statului, aceasta nu e un cuvînt așa în aer zis, căci nu mi se poate răspunde: dacă nu aveți parale, faceți economii; economiile au și ele limitele lor, și susțin că Statul român nu numai ast-fel, cum este astăzi, cînd are o țifără mult mai mare, dar Statul român așa cum eră atunci trebuie să se descompună cu totul, dacă am fi făcut noi bugetul nostru întru cît privește cheltuelile ordinare ale Statului numai pe baza de 20 milioane, atunci cînd numai bu-

getul armatei reclamă 15 milioane pe an, în cît rămîneau pentru celelalte trebuințe ale Statului numai vr'o 6 — 7 milioane. Nimeni nu poate contestă aceste țifre, nimeni nu poate zice că situațiunea de atunci, în care se află guvernul, nu eră o situațiune înspăimîntătoare; ce eră însă de făcut? Eră întîiu de procedat la lichidarea trecutului și pe urmă trebuia să creăm un întreg sistem financiar ce ne ar fi dat resursele de cari Statul avea nevoie. Și când s'a acuzat partidul conservator că a creat impozite, răspund pur și simplu că aceste impozite au scăpat Statul român de descompunere. Intr'un cuvînt, situațiunea ne impunea o imperioasă datorie, nu numai de a mări resursele existente, dar și de a crea resurse noi. O dată aceasta admis, să vedem care a fost sistemul ce l-a întrebuițat partidul conservator pentru a scăpa din greauă sa situațiune, și dacă acest sistem eră rău sau eră bun, — și de la această întrebare va atîrnă și întrebarea cealaltă: dacă gestiunea finanțelor a fost rea sau a fost bună.

Ce eră de făcut? A mări impozitele directe eră foarte anevoie; trebuia dar să se creeze impozite indirecte. Acele impozite indirecte partidul conservator le-a creat, nu asupra consumațiunii ordinare, dar asupra consumațiunii extraordinare, asupra consumațiunii de lux; și făcînd această, el nu lovea în elasticitatea averii imposabile a acestei țări; a făcut dar monopolul tutunului, a făcut legea pentru băuturile spirtoase, legea pentru timbru și înregistrare, și a mai făcut într'o modestă proporțiune și un impozit direct: s'a adaogat 2 la sută la impozitul funciar; a urmat într'un cuvînt acel sistem pe care eu îl cred bun, adică sistemul de a creă impozite indirecte, iar nu impozite directe; pentru că, după mine, impozitul indirect este acela care asigură proporționalitatea cu mai multă siguranță de cît impozitul direct. Aceste resurse însă pînă a nu ajunge la întreaga lor dezvoltare trebuie fatalmente să dea loc la mici erori în evaluări, la oare-care iluziuni din partea celor cari le au creat, și nu cred că un om drept poate să acuze partidul conservator că sistemul financiar creat de dînsul nu a dat de pe atunci chiar roadele pe cari le dă azi după 8 ani de zile; căci tocmai înflorirea de astăzi a finanțelor dovedește cît de înțelepți am fost în stabilirea sistemului inaugurat de noi.

Cu toate, deci, că am creat aceste resurse, dar fiind-

că ele nu puteau să dea deodată rezultatul dorit, eră încă nevoie de 4—5 milioane pe an, cari nu se îndestulau prin nouile resurse create de partidul conservator și cari trebuiau fatal să se traducă, pînă cînd aceste impozite vor da adevăratul rezultat, prin datorie, precum s'au tradus și în timpul d-voastră prin datorii pînă în momentul de față, cînd am ajuns în fine a trage din acele impozite mai toate roadele ce ele pot da. Ast-fel, pe de o parte s'au creat impozite, cari momentan nu erau suficiente pentru acoperirea nevoilor Statului, iar pe de altă parte a trebuit să se contracteze oare-cari împrumuturi, cari nu corespundeau de cît cu diferența dintre nevoile absolut necesare și deficitul de 4—5 milioane pe care 'l lasă bugetul pe fie-care an.

Acum, cari sunt acele nevoi? Eu susțin, d-lor, că pe atunci, așa cum eră Statul român organizat, făcînd economiile cele mai mari, nu putea să meargă înainte de cît afectînd la cheltuelile ordinare cel puțin 53—54 milioane franci pe an.

Ei bine, partidul conservator scăzînd, se înțelege, anuitățile, nu a avut acele 54 milioane franci de cît în cei din urmă doi ani.

Știu că astăzi ele sunt mai mari; conform cu dezvoltarea noastră trebuiau să crească și nevoile și nu vă cer d-voastră ca să afectați la cheltuelile ordinare numai 54 milioane, pe cari le-am întrebuițat noi, dar reclam o apăsătoare mai dreaptă și mai echitabilă asupra finanțelor partidului conservator, care, luptînd cu grozavele necesități cu cari a luptat, poate privi liniștit situația financiară pe care ați moștenit-o d-voastră de la dînsul. Este ea oare o prăpastie, așa cum o arată D. raportor? Și oare eră numai decît nevoie să ne arătați că ne aruncăm într'un abiz, pentru ca să ne întoarcem la un nou sistem al finanțelor țării? Eu cred că nu. Eu cred că administrația finanțelor țării a urmat meritul regulat; eu cred că, treptat cu numărul de elemente serioase ce guvernul actual are la dispoziția sa pentru dezvoltarea diferitelor ramuri de administrațiune a țării și pe cari elemente nu le avea la dispozițiune guvernul conservator, țara are să ajungă la o dezvoltare crescîndă în toate ramurile administrațiunilor.

Și dacă azi D. Brătianu are la dispoziție mai multe elemente serioase de cît erau în trecut, acest merit nu trebuie să-l revendice pentru D sa; și dacă nu-l poate

revendică pentru D-sa, atunci cu atît mai mult partidul conservator nu merită acuzațiunile ce i se aduc, pentru că, D-lor, țara aceasta merge din zi în zi tot propășind, și elementele ce ea are azi pentru o mai bună administrațiune sunt mai numeroase de cît în trecut, și sunt sigur că mergînd tot propășind, peste zece ani vom avea la dispoziție forțe mult mai numeroase de cît avem azi. Făcînd această rezervă, să vedem care eră situațiunea financiară lăsată de partidul conservator. Ea eră următoarea :

V'a lăsat, cu toate nevoile pe cari le avea, un deficit real de 7 milioane și un deficit bugetar de 22 milioane. Și aci nu voiu cădeă în confuziunea care s'a comis de acei cari nu au făcut distincțiune între deficitul bugetar și deficitul real. Cînd a căzut partidul conservator,—și pot zice, D-lor, că am mai mult drept de cît alții de a vorbi în această privință, căci am avut onoarea de a inaugura la 1870, fiind în minister cu D. Epureanu, acea eră de tristă memorie, și am încheeat-o cu D. Lascar Catargi la 1876, — care eră situațiunea financiară de atunci? Ea v'a dat arme mai puternice de cum ați fi avut printr'un raport al D-lui Strat, raport exact în cît privește țifrele, neexact în cît privește apretierile. Noi aveam în realitate un deficit de 7 milioane; la acest deficit se adaugă rămășițe în sumă de 17 milioane, pe a căror încasare ministrul de finanțe de atunci, D. Strat declară că nu poate conta. De a avut dreptate sau nu a avut, aceasta nu se putea apretia atunci, dar astăzi știm că D. Strat s'a înșelat rău; D-voastră ați încasat acea rămășiță. Dar și D. Strat avea rațiunile sale: se știă că războiul Orientului batea la ușă; nimeni nu putea prevedea cum și ce fel are să se facă acel războiu, și în ce condițiuni eră să se pună țara, în cît un ministru de finanțe prudent și prevăzător eră poate în drept să zică: nu pot să contez pe încasarea acelor rămășițe, căci chiar dacā ele s'ar încasā, sunt sigur că vor fi alte nevoi de îndestulat cu ele de cît nevoile bugetare ordinare. Că deficitul real nu eră însă așa de mare, aceasta resare de împrejurarea, că D-voastră ați încasat aproape 14 milioane din acele rămășițe și că acele 14 milioane, deși admit ca justă teoria financiară a D-lui Costinescu, cum că ele aparțin exercițiilor viitoare, totuși nu puteți nega cum că ele au crescut resursele D-voastră. Și dacā, bazați pe situațiunea financiară, ziceți că erați *à decouvert* cu 31 milioane, pri-

mesc aceasta; dar v'am lăsat și o resursă de 16 milioane, pe care nu ne-o bonificați, și pe care reclam să ne-o ștergeți din sarcinile reale ce v'am lăsat.

În acel deficit mai puneă D. Strat și 8 milioane deficit de pe atunci al casei de lichidare, care sumă s'a regulat, precum știți, odată cu conversiunea bonurilor rurale, dar care, nici într'un caz, nu provine din faptul buneii sau relei noastre administrațiuni. Scădeți acestea toate și veți vedeă că acuzăm un deficit de 7 milioane, după cinci ani de administrare, și de administrare făcută în împrejurări cum nu le-a avut mai grele nici un guvern. Putem zice că toate acuzările se reduc la nimic. O știți ca și mine, și de aceea ați căutat prin toate mijloacele să arătați această sumă mai mare de cât eră.

Nu ne plîngem de aceasta; este în natura omenească că înverșunarea și pasiunile de partid ajungînd la gradul la care ajunsese atunci, și în Cameră, și prin jurnale, și în întrunirile de la Mazar-Pașa, să caute a se justifica în proprii săi ochi și să mărească în mod inconștient răul, ca să legitimizeze întăritarea lor. De acolo a isvorît și acel adaos arbitrar de 8 milioane cu care ați crescut deficitul nostru. Nu suspectez intențiunile nimănui, dar sunt în drept a deploreă pînă unde merge pasiunea, cînd văd că un ministru șterge din bugetele anterioare pur și simplu unele sume trecute la venituri, fără să aștepte hotărîrea Curții de conturi. Ce ați zice dacă, căzînd mîine D-l Brătianu, am șterge noi vre-o 20 de milioane din bugetele sale și am mări deficitul cu atît? Nu ați puteă zice nimic că revendic pentru mine același drept ce și l-a însușit D-l Sturdza. Cînd am reclamat și am zis că acele sume proveneau din resursele rămase disponibile ale anilor anteriori, ne-ați zis că aceasta nu se poate ști, că înainte de 1870 nu aveam registruri în regulă. Așa este, dar lipsa de compturi trebuia tocmai să vă împiedice de a deslegă o cestiune unde nu erați în drept a vă pronunță. Ori-cum ar fi, sunt dator a vă arătă de unde au provenit acele 8 milioane și voiu fi foarte scurt, căci avem promisiunea D-lui președinte al consiliului de a procede la o nouă revizuire a compturilor, și crez că se va convinge că a fost o simplă eroare. De unde provine deci această țifără? Cînd s'au încheiat socotelile anului 1870, și s'a găsit că Statul a rămas descoperit cu o țifără

de 50 milioane, s'a uitat a se trece între resursele disponibile și starea casei.

Această stare a casei se compune din două țifre: una erà suma de 3 milioane găsite în casă în numerariu, și o altă sumă de portofoliu de 5 milioane, sumă care reprezintă remizele de 2 la sută la cari aveau drept casierii și pe cari le rețineau trecându-se de către minister ca efecte cu portofoliu pînă ce Curtea de conturi verifică gestiunea casierilor.

Cînd s'au constatat aceste omiteri, atunci ce trebuia să se facă cu aceste 3 milioane? trebuia să le bage ministrul în buzunar sau trebuia să le treacă ca venit în bugetul urmator? Aceasta s'a făcut, și s'a făcut bine, și sunt convinși că va veni o vreme unde ni se va face dreptate și în această privire. Prin urmare, ca rezultat, după o gestiune de 5 ani, noi v'am lăsat un simplu deficit de 7 milioane; v'am lăsat însă ca compensațiune imensă un întreg sistem financiar, care erà așa de bun, în cît cu toate urile D-voastră, cu toate exageratiunile de atunci, cu toate programele cari cereau abolirea monopolului, cari promiteau abolirea legii licenții spirtoaselor, cari cereau reducerea taxei timbrului și înregistrării, ați fost siliți să mențineți acest sistem și grație lui Dumnezeu! l'ați menținut, căci acest sistem vă dà facultate astăzi de a vă fali, cum sunteți în drept a vă fali, cu situațiunea noastră financiară.

S'au putut comite erori în evaluari, cu atît mai mult cu cît v'am zis că noi am inaugurat noul sistem financiar; ar fi fost foarte nedrept să cereți ca, chiar din ziua dintîiu, un guvern și un partid să scoată dintr'un sistem nou toate roadele pe cari le putea da. S'au făcut erori. însă v'am lăsat un sistem financiar excelent, și omul care vi l'a lăsat a binemeritat de la patrie, și nu mă sfiesc de a pronunța numele lui în Adunare. Susțin că sistemul financiar de astăzi este opera D-lui Mavrogheni (aplauze). Știu că D-lui nu a fost poate răsplătit ast-fel cum ar fi trebuit; știu că a fost acuzat cu înverșunare de adversarii săi, susținut cu slăbiciune de mulți din aderenții săi, și apărut cu energie numai de puțini. Știu că omul acela, în loc de răsplată, a ajuns la finele vieței lui să fie obligat să caute în streinătate un rest de zile amărîte, și admir cum se mai găesc oameni cari, față cu asemenea dureroase exemple, își devotează munca lor serviciului Statului. Și dacă omagiul

ce-i aduc astăzi poate fi o mîngîiere, i-o aduc cu inima împăcată, căci roadele ce le culegem astăzi provin din plantele semănate de dînsul (aplauze).

Un partid care poate revendică asemenea lucruri, poate să stea cu fruntea în sus și să zică: poate am greșit, însă v'am lăsat și bunuri de cari trebuie să-mi țineți seamă.

Acesta este, D-lor, rezultatul acestei gestiuni, și că ea nu a fost tocmai așa dezastroasă, reese și din altă împrejurare.

Să luăm noi sumele întrebuițate de partidul conservator, căci am fost tratați și de risipitori; să luăm și sumele cari au fost întrebuițate și de partidul liberal pentru nevoile obișnuite ale Statului.

Am făcut acest calcul, și vă rog să mă credeți dacă, fără a intra mult în examinarea țițrelor, vă dau oare-cari totaluri. Partidul conservator a cheltuit în curs de 5 ani aproape 54 milioane pentru nevoile obișnuite ale Statului; D-voastră în curs de 5 ani, scăzînd toate cheltuielile, anuitățile, drumul de fier, războiul, rechizițiunile, scăzînd toate acestea, ați cheltuit 64 pînă la 65 milioane pe an. Prin urmare, pentru cheltuelile ordinare ale Statului ați cheltuit 12 milioane mai mult.

Nu vă fac nici o acuzațiune întru aceasta, pentru că eu susțin că ast-fel cum suntem noi astăzi, trebuie să mărim suma cheltuelilor dacă voim să avem o bună administrațiune; dacă voim să organizăm serios Statul nostru, trebuie să mărim suma ce afectăm la cheltuelile ordinare ale Statului pînă la țifra de 75 milioane; căci alt-fel nu veți avea nici armată, nici bună justiție, nici bună administrație. Vom merge în mod empiric, cum am mers pînă astăzi; și este timpul să părăsim această cale.

Dar sunt oare în drept a susține că nu am fost tocmai așa risipitori cînd am cheltuit pentru nevoile ordinare 12 milioane pe an mai puțin de cît D-voastră? Ce rămîne deci din toate acuzațiunile D-voastră? Nimic, și adevărul e că noi am descurcat finanțele și că D-voastră ați beneficiat de această operă. Trec acum la budgetul actual. Repet ceea ce am zis: Statul român are nevoie de 75—80 milioane pentru cheltueli ordinare; nu le aveți și naște întrebarea: ce este de făcut?

Cred că sistemul financiar ce ați moștenit de la partidul conservator trebuie complectat. Cred că D-voastră

trebuie să căutați a impune averea mobilă (întreruperi). Prin averea mobilă nu înțeleg efectele publice.

Pe de altă parte trebuie să căutăm să micșorăm anuitățile noastre. Și când am venit, cu ocaziunea conversiunii, cu propunerea de a unifica datoriile noastre, aceasta eră o propunere serioasă, și sunt convins că fatal, de voe sau de nevoie, aveți să recurgeți la dinsa; pentru că, dacă nu vom recurge la aceste două măsuri de a crea noi venituri și de a micșora anuitățile, veți avea și D-voastră a suferi de răul de care a suferit partidul conservator, care a fost obligat să acopere prin împrumuturi deficitul fatal ce-i impuneă disproporția între nevoile imperioase și resursele ordinare.

Iată, D-lor, ce am avut de zis întru cât privește partea pur financiară a cesiunii pe care o tratăm.

Imi veți permite acum să trec la partea pur politică...

D. președinte. Mă iertați: partea pur politică la veniturile Statului nu văd ce are a face.

D. P. P. Carp. Atîrnă, D-le președinte, de buna-voința D-voastră. Dar cred că a arunca o ochire generală asupra situațiunii generale a unei țări nu e permis de cât în două momente: cu ocaziunea adresei, și cu ocaziunea bugetelor Statului; căci bugetul, reprezentînd întregul mecanism al unui Stat, trebuie lăsată facultatea deputaților de a spune ce cugetă asupra situațiunii pozitive a țării lor. Dacă gîndiți însă că nu e justă cererea mea, eu, întru cît privește partea pur financiară, nu mai am nimic de adaus, și am terminat.

D. președinte. Dacă Adunarea nu se opune.

Voci. Sa vorbească; îl rugăm.

D. președinte. D. Carp are cuvîntul să urmeze.

D. P. P. Carp. Vă mulțumesc, D-lor deputați, că'mi recunoașteți dreptul de a vorbi și pe tărîmul pur politic.

Vorbeam adineaori — și aceasta face tranzițiunea între partea financiară și cea politică — vorbiam de învierșunarea teribilă care a existat pînă acum între ambele partide. Astăzi acea învierșunare a mai scăzut, dar ea tot există, și adesea m'am întrebat, de unde mai provine această învierșunare, căci pe tărîmul pur politic deosebire între unii și alții nu a existat nici-odată.

Voci. Aceasta e reclamă.

D. P. P. Carp. Atunci imi veți da voe să nu mai continuu.

D. președinte. Vă rog, D-lor, nu mai întrerupeți; știți că D-l Carp este tot-d'eauna parlamentar. Rog să urmeze.

D. P. P. Carp. Când se tratează cuvintele unui deputat, care cred că a dat probe de dezinteresare, de reclamă ministerială . . .

O voce. Consideră-o ca gelozie.

D. P. P. Carp. Nu există gelozie de cît între aceia cari se iubesc.

Mă întrebam deci, de unde provine această învierșunare cînd ea nu este întemeiata pe deosebirea principiilor politice. Unirea? Cu toții am lucrat la dînsa. Domnul străin? Cu toții l-am adus. Independența? Țara întregă a luptat ca să o avem. Constituțiunea? Unii au voit-o mai largă, alții mai restrînsă, dar ea este în fine rezultatul unui compromis la care toți am consimțit în mod onest, și nu admit să se atingă cine-va de dînsa, nici ca s'o lărgească, nici ca s'o restrîngă. Ea este baza politică pe care toate partidele trebuie să stea.

De unde provine deci această învierșunare? Ea provine din cauză că, pe lîngă revoluțiunea pur politică din această țară, paralel cu dînsa, s'a făcut o revoluțiune socială imensă. Unii, deși admiteau principiile, reclamau însă într'un mod tacit, ca aplicarea acestor principii să fie apanagiul exclusiv al unora; alții primeau și ei aceste principii politice, reclamau însă ca aplicarea lor să fie apanagiul tuturor.

Intr'un cuvînt, eră cestiunea de a se ști dacă se democratizează sau ba Statul român. Din cauza aceasta a provenit învierșunarea, căci democratizarea n'are nimic a face cu principiile pur politice. Libertatea în Anglia a ajuns la o culme care poate nu există la noi; cînd vă veți pune însă pe tărîmul social și vă veți întrebă, dacă democratizarea este realizată în Anglia, veți fi nevoiți a răspunde că nu. De acolo provine că, deși în aparență aceste două partide pe tărîmul abstract politic au aceleași idei, însă pe tărîmul aplicării ne aflăm față cu o profundă divergință care a existat, și astăzi a venit momentul să ne întrebăm dacă acea profundă divergință poate să existe cum a existat pînă astăzi? Cred că nu. Toți conservatorii serioși trebuiau să consimță la faptul împlinit; trebuiau să admită revoluțiunea socială, democratizarea societăței noastre, ca un ce irevocabil, — și lupta nu mai poate avea loc de cît în privirea

mijloacelor ce trebuie să întrebuițăm ca să micșorăm pe cît se poate relele, rezultate ce sporesc din modul defectuos cum această democratizare a fost făptuită. A fost o nenorocire la noi că democratizarea s'a făcut de sus în jos, iar nu de jos în sus. . . .

D. G. Chițu. Democratizarea la noi este veche, este tradițională poporului român. D-voastră vreți să desdemocratizați poporul român.

D. P. P. Carp. Mă explic. Nu mă pun, D-lor, pe tărîmul pe care are aerul a se pune un onor. Întrerupător, pe tarimul de a se ști dacă a existat sau nu la noi aristocrație; aceste sunt jocuri de cuvinte. Aristocrație, după mine, există pretutindeni unde înrîurirea politică este apanagiul unei singure păтури sociale. Aceasta e atît de adevărat, în cît știți că burghezia sub Louis Philippe a fost expusă la aceleași acuzări cari se aruncau înaintea rămășițelor timpurilor feudale.

Vă ziceam cum că imputarea ce vă fac este că democratizarea la noi a venit de sus în jos iar nu de jos în sus. Ori-cum vom aprecia, D-lor, nu putem contesta cum că la noi eră cu 30 de ani înapoi o situațiune ast-fel, în cît numai un soi de cetățeni aveau apanagiul exclusiv al înrîuririi politice. Puteți, de alt-fel, să dați denumirea care o voiți; faptul e constant și nimeni nu-l poate tăgădui. Lucrul acesta poate să aibă el părțile lui bune și părțile lui rele; dar eu susțin că în mod franc dezvoltarea într'un Stat nu se face de cît atunci cînd reacțiunea în contra acestei stări de lucruri nu e rezultatul înrîuririlor politice a unui singur om, ci rezultatul muncii generale a unei societăți întregi. Ei bine, nu se poate tăgădui, că rezultatele la cari am ajuns noi nu sunt rezultate ale muncii generale a societății noastre, ci numai rezultatele succesului cîtor-va oameni. Care e răul ce izvorăște din această împrejurare? Răul știți care e? Este că nouile elemente sunt în genere elemente budgetare, și că noua democrație este o democrație budgetară, iar nu o democrație a muncii; pentru că atunci cînd înrîurirea politică numai a unor oameni produce această mare revoluțiune socială, se naște tot-de-auna acest fenomen pe care am avut onoarea a vi-l semnală. Fie însă cum va fi, eu cred că un om serios trebuie să zică că democratizarea Statului român, fie ea făcută pe calea cea bună, fie pe calea cea rea, este astăzi un ce îndeplinit, pe care trebuie să-l

recunoaştem, dar pe care trebuie însă să-l regulăm. Şi aci naşte întrebarea: odată ce am ajuns la democratizarea Statului român, care e organizarea socială ce voim noi să dăm acestei societăţi şi acestui Stat? Voim noi să procedăm cum am procedat, cam ca pînă acum? Voim noi ca tribunalul să succedez tribunului şi succesul efemer succesului efemer? Voim noi să provocăm, cum a zis un ilustru om de Stat, tot mereu ridicarea nouilor pături sociale? Or, odată ce am ajuns la rezultatele obţinute, voim noi să căutăm a regulă această societate şi a face de azi înainte ceea ce nu am putut face pînă acum, adică ca democraţia să devie cel puţin de astăzi înainte produsul unei munci serioase, şi ca poziţiunea ce are fie-care în Statul român să nu o mai aibă din împrejurarea că s'a făcut clientul cutărui sau cutărui om politic, dar din împrejurarea că cu fruntea sus poate revendică, conform cu meritele şi munca lui, poziţiunea lui. Acesta e adevăratul democrat, şi a-i produce cît de numeroşi, trebuie să fie ţinta unei bune organizaţiuni sociale (aplauze).

Eu, D-lor, deşi am fost tratat de reacţionar, cu toate că poate nici odată pînă astăzi nu am avut ocaziunea de a expune pe larg ce cred eu că este bine de făcut pentru o bună organizaţiune socială la noi, vă declar franc, fără reclamă, că eu unul primesc democratizarea, dar ca rezultat al muncii, nu ca rezultat al înriuirilor politice pe tărîmul parlamentar. Ce este de făcut ca să ajungem la acest rezultat? Eu cred că, mai înainte de toate, trebuie a se pune oare care greutateţi, oare care stavile, uşurinţei cu care un om poate să parvină astăzi în Statul român. Pînă astăzi am văzut în ţara noastră oameni cari au ajuns departe, foarte departe, fără ca ei să justifice prin munca şi capacitatea lor că merită poziţiunea pe care au dobîndit-o. Pentru ce s'a produs aceasta? Pentru că noi, în setea noastră de democratizare, am deschis toate stăvilarele şi am lăsat toate liber la dispoziţiunea fiecărui ambiţios.

Nu ne-am gîndit că, dînd drepturi tuturor, trebuie să asigurăm şi societate care munceşte în contra acelor cari nu muncesc şi cari nu au alt merit de cît de a fi mai îndrăsneţi în promisiuni pompoase ce fac poporului înşelat. Cerînd însă munca, trebuie să avizăm şi la mijloacele cari garantează acea muncă.

În această privire, trebuie să avem în vedere trei soiuri

de clase: clasa țăranilor, clasa meseriașilor, în accepțiunea largă a cuvîntului, și clasa guvernanților. Ce este de făcut pentru ca noi, mîntîindu-ne strict pe tărîmul Constituțiunii noastre liberale, — de care, o repet, nu admit a se atinge cine-va, nici în sens restrictiv, nici în sens lărgitor, — ce este de făcut pentru ca noi să asigurăm munca acestor diferite clase? Pentru țărani, eu sunt convins că noi, cari ne dăm aerul de a'i iubi atît de mult, în van venim aci cu petițiuni ca să le dăm mereu la pămînturi, în van vom căută a le acordă or ce soi de favoruri, dacă nu vom căută ca favorile pe cari le acordăm să fie permanente.

De nu vom face aceasta, ne vom găsi peste 30 de ani în o situațiune mai tristă de cît astă-zi, adică fără clasă de țărani proprietari și fără moșii ca să procedăm la o nouă împărțire. Voind să înlătur o asemenea adevărată nenorocire, am avut onoarea de a prezentă o lege care garantează proprietatea mică în mîinele țăranului. Nu mă opun de a se face cît voiți de mulți țărani în țara aceasta și de a împărți toate moșiile Statului la țărani, însă cu o condițiune: ca, acele moșii, odată împărțite, să mă asigurați că ele au să rămînă pentru totdeauna în mîinele țăranilor, căci ast-fel nu veți fi de cît niște falși umanitari și niște risipitori ai averii Statului, pentru că nu veți aveà în Stat nici-odată o clasă țărănească, în mîna căreia să fie asigurată proprietatea cea mică.

Mă înterupe d. Cernătescu, dar tocmai d. profesor de istorie ar trebui să știe, cum Statul roman a început să descrească cînd țăranul a scăzut, fiind-că Statul roman nu l-a apărat în contra propriiilor lui slăbiciuni și în contra puterii covîrșitoare a altora. Tot asemenea și Romanii au împărțit pămînturi la țărani, însă le-au aruncat ca într'un vas al Danaidelor; țăranul n'a fost apărat și ast-fel a ajuns ca el să fie înlocuit mai tîrziu cu sclavul pe care l' aduceau din toate părțile lumii; proprietatea cea mică a fost înlocuită prin proprietatea cea mare, agricultura prin pășunat, așa în cît țăranul s'a dus a lucră prin tîrguri și ast-fel s'a creat proletariatul, și acest popor a fost aruncat în brațele unui Cezar. Citiți pe Mommsen și veți vedeà cum odată cu țăranul roman au dispărut și forțele vitale ale republicei.

De aceea, acum cînd împărțim moșiile Statului la țărani, acuma cînd am făcut legea rurală, eu am venit cu o lege

care se află mai uitată în cartoanele Adunărei, dar care caută să asigure proprietatea țăranului. N'am pretențiunea a fi făcut ceva perfect; sunt lucruri cari pot fi susceptibile de modificare; sunt poate cuvinte cari vă șochează; d-v. nu aveți de cît să le ștergeți și să puneți în locul lor altele mai bune; însă, ceea ce cer, este ca să luați măsuri de asigurare pentru proprietatea cea mică în mîna țăranului.

Dar, aceasta nu e suficient, d-lor; v'am zis că nu trebuie să'l asigurați numai în contra celor tari, ci să'l asigurați și în contra propriilor lui slăbiciuni, — și aci nu mă pun pe tărîmul liberului arbitru, nu mă pun pe tărîmul libertății absolute, căci aceasta nu este o idee de Stat, și ori-cine vrea să organizeze într'un mod serios o stare socială, trebuie să se lase de asemenea abstracțiunii filosofice; am adus o altă lege, legea cîrciumilor, care apără pe țăran în contra propriilor lui slăbiciuni, și care caută să asigure și starea lui morală, după ce i-a asigurat pe cea materială. Cer asemenea, d lor, o reformă a legii comunale rurale.

Astăzi, comuna rurală nu există la noi D-lor, forțele superioare cari compun clasa guvernantă, acele forțe superioare nu primesc adevărata lor dezvoltare de cît atunci, cînd, în cursul generațiunilor, ele se dezvoltă într'un mod fiziologic, pe o bază cît de largă; pentru aceasta ar trebui să deprindeți și clasele de jos a se administra singure. De aceea au zis mulți oameni de Stat, că baza Statului este comuna rurală; căci ea este celula în jurul căreia se formează întregul organism.

Ei bine, noi, comună rurală nu avem. D-v. ați creat comuna rurală — și aci nu acuz nici un partid, căci toți au făcut tot așa, — ați luat legile din străinătate, legi cari acolo erau făcute pentru niște organismuri puternice, în vreme ce noi avem niște organisme slabe, niște copii abia născuți ce nu pot crește de cît înconjurați de întreaga noastră solitudine. D-v. ce ați făcut din comuna rurală? Ați făcut din ea ultima instanță administrativă în Stat, și reclamați de la ea tot pentru Stat, și nu lăsați absolut nimic pentru ea.

Ei, credeți d-v. cum că așa aveți să creați comună rurală? Credeți că așa aveți să deșteptați în populațiunea noastră de jos acele aptitudini, cari, dezvoltându-se, să producă înriuriri mai superioare, cari trebuie să conducă Statul? Nu, eu cer ca comuna rurală să fie cu totul scutită de or-ce însărcinare administrativă, față cu Statul, și ca ea să nu se

ocupe de cît cu școala, cu drumurile, și cu biserica. (Înteruperi).

Domnilor deputați, de îndată ce ați avut buna-voință a mă lăsa să vorbesc, nu'mi ridicați cu o mîină ceea ce 'mi ați dat cu alta. Nu uitați că am a trată cestiuni foarte grele și că întrerupțiunile pot să mă distragă de la argumentațiunea mea. Cînd, cu permisiunea D-voastră, m'am încercat a vă arată cari ar fi ideile mele asupra organizațiunei sociale în Statul român, știam că am luat o sarcină poate mai presus de puterile mele, însă tocmai pentru aceasta vă rog să fiți indulgenți și să nu-mi faceți imposibil ceea ce este dejă atît de greu prin sine însuși. Cer, D-lor, asemenea, ca raporturile astă-zi existente, întru cît privește legea tocmelilor agricole, să fie regulate în alt mod de cît cum sunt.

Nu voiesc aci să precizez, pentru că știu cît sunt de gingașe asemenea lucruri; asemenea reforme se fac numai chemînd în ajutor experiența tuturor oamenilor din țara aceasta, și făcîndu-se o lege, care să se alipească în Moldova de deprinderile Moldovei și în Valachia de deprinderile Valachiei. Eu cred că dacă vom pune mîna la aceste reforme, vom face un ce bun și vom cîștigă mai multe merite pentru clasa țărănească de cît aceia cari nu se ocupă de cît de prezentul lor fără a le asigura și viitorul. Și făcînd aceasta, vom asigura un bine nu numai pentru țăran, dar și pentru Statul român, căci cu aceasta vom așeză baze sănătoase edificiului întreg.

Trec acum la clasa de meseriași. Intru cît privește aceasta, eu cred că noi ar trebui să garantăm mai mult pe meseriași; eu cred că ar trebui să le dăm facultatea de a se putea organiza în corporațiuni cari să le garanteze munca lor în țară și să împiedice concurența nelegală la care sunt astăzi expuși și care a produs fenomenele sociale de cari vă plîngeți cu toții.

D-lor, cînd întrebuițez cuvîntul *corporațiune*, știu că aceia cari se uită numai la cuvînt și la etichetă, dar nu la lucrul în sine, îmi vor aruncă îndată în față cuvîntul de evul-mediu.

Eu cred însă că corporațiunile, chiar înființate ca în evul-mediu, vor da astăzi roadele pe cari le-au dat atunci, fără a produce relele provocate de înlăturarea corporațiunilor; căci lipsa de concurență la care ele au dat naștere

nu poate fi întrebuințată ca argument contrariu, atunci cînd acea concurență poate avea loc prin mijlocul fabricelor.

Viu acum la clasele guvernante. Ce înțeleg eu prin clasele guvernante? Prin clasă guvernantă înțeleg pe acei oameni cari, prin meritele și instrucțiunea lor, au misiunea de a administra, de a apăra, și de a face să crească rezultatele producțiunii unei societăți întregi. O parte din această clasă guvernantă este magistratura. În privința magistraturii, D-lor, ca să o sustrag de înrîuririle la cari este expusă astăzi, să o sustrag de la înrîuririle la cari poate fi expusă mâine, cer inamovibilitatea ei, căci numai ast-fel putem avea o magistratură scutită de înrîuririle politice și de fluctuațiunile de cari am vorbit adineaori. O țară în care averea omului, adică rezultatul muncii sale, atîrnă de la politica, acea țară va fi în curînd în prada anarhiei, sau în prada străinului.

O altă parte este reprezentată prin administrațiunea unei țări, și în această privință cer condițiuni de admisibilitate serioase, cari să mă asigure, că omul care mă administrează are în adevăr acea experiență și acea știință ce-l pun în pozițiune de a înlesni, iar nu de a nimici producțiunea unei țări din munca lui. Cînd un om este prefect, nu pentru că este bun administrator, dar pentru că are înrîurire personală, și nu pentru că are idei sănătoase despre cum se asigure munca într'un Stat, dar pentru că poate într'o proporțiune oare-care să mărească numărul aderenților cutărui sau cutărui partid, înțelegeți prea bine, D-lor, ce chaos produce o asemenea stare de lucruri. Și cînd D-voastră nu puneți în legile D-voastră una din acele stăvilare cari să împiedice de a se expune administrațiunea țării întregi la fluctuațiunile politice ale zilei, fiți siguri că nu veți putea ajunge la reorganizarea serioasă a acestei țări, ci veți avea în tot-d'a-una numai schimbări perpetue fără progres.

În clasa guvernantă intră și aceia cari se dedau la instrucțiunea publică. În această privință legea noastră a instrucțiunii publice garantează numai pe profesori, ear nu și pe școlari; și cînd ne întrebăm: școlarul este el pentru profesor, sau profesorul pentru școlar? avem aerul de a crede că școlarul este pentru profesor, iar nu profesorul pentru școlar. Știu că nu o zicem, dar afirm că o facem. S'a prezentat în această privință o lege de către D-l Maio-

rescu. Ea a provocat o coalițiune teribilă tocmai din partea aceloră cari aveau scris pe drapelul lor «instrucțiunea publică», dar pentru cari instrucțiune nu însemnă de cît o bună pozițiune pentru profesori. Nu vă cer să readuceți D-voastră acea lege, dar reclam o lege asemănătoare, bazată pe principiile cari au dominat atunci și cari vor fi binefăcătoare pentru Stat.

Odată ce vom face toate acestea, ca rezultată vom obține și alt-ceva: vom obține poate și o reprezentățiune națională, care și ea face parte din clasa guvernantă, mai conformă poate cu adevăratele cerințe ale unui regim parlamentar. Nu sunt aci, D-lor, ca să măgulesc pe țimeni. De aceea susțin că modul în care se recrutează parlamentul nostru nu este un mod conform cu adevăratul regim liberal; pe o cale sau pe alta, înrîurirea se introduce totdeauna.

În mod legal am fost și suntem reprezentățiunea țării, dar nu știu dacă în mod moral putem zice acelaș lucru.

Acesta, D-lor, este tărîmul pe care trebuie să ne punem în luptele noastre. Toate cestiunile de principii politice au fost rezolvate; lupta are să se facă pe tărîmul organizării sociale. Și cînd vă ziceam deunăzi, cum că Dreapta cum este azi și Stînga cum este azi nu sunt de cît lucruri ale trecutului cari se pot menține în prezent, dar cari nu vor mai există în viitor, cred că am zis un adevăr pe care viitorul se va însărcină a-l demonstra.

Intru cît dar partidele de astăzi înainte trebuie să se reformeze, constituindu-se din nou pe tărîmul ideilor organizatoare, numească-se ele Stîngă sau Dreaptă, eu voiu fi alătura cu acei ce vor procede la reorganizarea noastră socială, în sensul în care am avut onoare a vorbi.

N'am avut pretențiune de a desfășura un întreg sistem; aceasta nu e rezultatul unui singur om și a unei singure zile. Am arătat însă direcțiunea ce trebuie să dăm reformelor noastre și spiritul în care ele trebuie să se facă.

În ședința de seară primul ministru se ocupă de discursul deputatului P. P. Carp, întîiu de obiecțiunile financiare, apoi de partea politică. Budgetul general a fost luat în considerațiune cu 59 bile albe, contra 5 negre.

CHESTIUNEA DUNĂREI

Sedința Camerei din 3 Decembrie 1881

La 1882 și la începutul lui 1883, chestiunea Dunărei apăsă cu multă greutate asupra României. Austria nu vroia să admită propunerea noastră în privința compunerii comisiunii de supraveghere a Dunărei și, deși nu eră riverană, cerea prezidenția permanentă a acestei comisiuni. Situațiunea eră amenințătoare; M. Kogălniceanu publicase două broșuri în cari ridică acuzări în contra miniștrilor I. Brătianu și V. Boerescu. Dar în afară de chestiunea Dunărei, junimiștii erau preocupați de reorganizarea internă a țării, așa că după ce deputatul E. Costinescu a citit, în ședința de la 3 Decembrie 1881, proiectul de răspuns la mesagiul tronului, alcătuit de majoritatea comisiunii, deputatul P. P. Carp, citește următorul proiect de răspuns din partea minorității:

D. P. P. Carp. Proiectul de răspuns la adresa Tronului, propus de minoritate este următorul:

Majestate,

Adunarea deputaților, care, în unanimitatea ei la 14 Martie al acestui an, V'a aclamat împreună cu Senatul de Rege al României, se simte fericită a începe prima sesiune ordinară în noul Regat prin aducerea omagiilor sale către Majestatea Voastră.

După ce, printr'un războiu glorios, ați condus națiunea la recunoașterea independenței și ați statornicit relațiunile Regatului cu marile puteri ale Europei, acum, când împrejurările din afară Vă fac să sperați o epocă de liniște și de pace, Majestatea Voastră, în înalta și neobosita Sa îngrijire pentru Statul român, vine a ne vorbi despre trebuințele noastre înlauntru, despre silințele ce urmează să facem cu toții spre a așeză țara desăvârșit în condițiunile unui Stat liber, prosper și respectat.

O eră nouă începe dar de astăzi înainte pentru noi.

Ori-care ar fi fost deosebirile de partid din trecut, înțelesul activității noastre politice în viitor nu poate fi căutat de cît în principiile practice pentru opera de organizare a Statului și societății înlăuntru.

Majestate,

Punctul de plecare al acestei opere este Constituțiunea noastră, eșită la 1866 dintr'un compromis al tuturor partidelor. Ea a putut străbate, cu singura modificare a art. 7, și discuțiunile interne și timpul războiului și aplicarea tratatului de la Berlin. Nimeni nu mai pune la îndoială democratizarea societății, adică depărtarea privilegiilor de clasă și egalitatea tuturor înaintea legii, și noi trebuie să ne întemeiăm asemenea pe acea respectare a muncii productive, care este formulată în Constituțiune prin deosebirea colegiilor electorale după deosebirea censului.

Intrebuințind mai bine forțele cari, în momentul de față, s'ar consuma în zadar în lupte constituționale, voim să le concentrăm mai ales la îmbunătățirea unei temeinice organizări sociale pentru asigurarea proprietății și a muncii oneste în principalele ei manifestări, ivite pînă acum în țara noastră.

În această ordine de idei, guvernul Majestății Voastre anunță Camerei proiecte de legi pentru tocmelile agricole și pentru dreptul vînzării băuturilor spirtoase în comunele rurale în profitul școalelor și al bisericii, precum și modificarea cîtor-va articole din legile comunale și județene. O parte din aceste legi se și află în cercetarea secțiunilor Camerei. Noi le vom studia cu acea deplină sollicitudine pe care o reclamă obiectul lor de o importanță incisivă. Modificarea legii tocmelilor agricole va fi salutară, fiind seamă de deosebitele relații dintre proprietari și locuitori după deosebitele părți ale țării și după deosebitul lor mod de a face agricultura. Asemenea regularea dreptului vînzării băuturilor spirtoase în comunele rurale, cu ocrotirea putincioasă a intereselor, va face în fine din buna întreținere a bisericii și a școalelor satești o realitate, procurînd comunelor mijloacele materiale pentru aceasta.

Spre a îndreptă însă cu succes activitatea primarilor și consiliilor comunale rurale la această bună întreținere a bisericilor și a școalelor precum și a drumurilor, comuna

rurală pe cît se poate trebuie să fie ferită de agitățile politice și să înceadă a fi cea din urmă treaptă a administrației centrale, dînd o parte din celelalte atribuțiuni ale sale de astăzi în sarcina cantonului, ca celui d'întîiu organ al administrației generale.

Și modificarea lezei consiliilor județene, anunțată de guvern, credem că va trebui să se facă în spiritul descentralizării administrative, așa precum o cere însăși Constituțiunea

Legea rurală de la 1864 prevede un minimum de pămînt pentru deosebitele categorii de săteni și introduce principiul de inalienabilitate pe timp de 30 ani, cu o modificare a dreptului de moștenire în favoarea comunei. În consecința acestor principii, consfințite de art. 20 și 133 din Constituțiune, credem că o dispozițiune legislativă, coprinzînd libertatea de a testă, trebuie să garanteze proprietatea imobiliară a țaranului în contra parcelării excesive.

În organizmul nostru social s'a produs o știrbire care trebuie reparată fără întîrziere : meseriașul român a dispărut în multe locuri și este pe cale de a dispărea în mai toate. Înlocuirea lui prin meseriași străini ar însemnă scăderea vitalității poporului românesc. Fără a nesocoti principiul modern al libertății muncii, este totuși de neapărată trebuință a protejă meseriașii prin constituirea lor în corporațiuni, cu scop de a dezvoltă ajutorul reciproc și de a întreține școlile de meserii.

Fața cu aceste cerințe ale politiceii interne, personalul administrativ al guvernului trebuie să aibă o mai bună înțelegere a greii sale misiuni. O lege de admisibilitate în funcțiunile administrative trebuie să răspundă acestei cerințe, puind condițiunile trebuincioase pentru intrarea în serviciu, dar garantînd în același timp pe funcționari, în marginele putincioase, în contra fluctuațiunilor politiceii zilei.

Ca a treia putere constituțională, alături cu puterea executivă și cu cea legislativă, magistratura cere a fi întemeiată pe baze mai solide. O lege de admisibilitate trebuie să prevadă condițiile pentru aceasta și o lege de înaintare să le întărească, puind magistratura mai ales la adăpost de înrîurirea politică. Iar pentru a păstră întregă acea înalta neatîrnare și acea liniștită cumpanire a dreptății care se cere neapărat de la un judecător, magistratura, pe toate trep-

tele ei, trebuie să devie inamovibilă, cu depărtarea ori-cărei forme de eligibilitate.

În corespondență cu aceste trebuințe ale vieții publice, felurite în formele lor, dar întemeiate pe o concepțiune unitară a organismului Statului, cată să fie reformată și legea învățămîntului public. Intocmirea și administrarea școalelor din sat trebuie să meargă paralel cu reforma mai sus atinsă a legii comunale și o sporire a școalelor normale pentru pregătirea învățătorilor rurali trebuie să dea comunei personalul învățător în cantitatea și calitatea cerută. În școala secundară este să se înfrîngă curentul funcționarismului bugetar și să se introducă în largă măsură o direcțiune spre școalele reale și de meserii, păstrînd însă liceele cu învățămîntul clasic ca adevărata temelie a studiilor mai înalte. Universitățile trebuie să ajungă în stare a corespunde atit cerinței științelor în genere, cît și cerinței legilor de admissibilitate în funcțiunile administrative și judecătorești.

Acestea sunt reformele de căpetenie ce le credem astăzi indicate prin situația din lăuntru a Statului român.

Majestatea Voastră este cu drept cuvînt încredințată că, ori-cînd se va atinge de onoarea și de drepturile noastre naționale, nu va fi în toată țara de cît un cuget, care va ține deștepte toate mințile și va află gata toate devotamentele

Asemenea însă Majestatea Voastră poate fi încredințată, că și la marea lucrare a organizării noastre interne, care este propria misiune a generațiunei de astăzi, va găsi acelaș devotament în țara întregă.

Să trăiți Majestatea voastră!

Sa trăiască Majestatea Sa Regina!

Să trăiască dinastia Regală!

P. P. Carp, T. Maiorescu, G. Triandafil, N. Gane, C. Bobeica, I. Negruzzi, C. Papadopol-Calimach.

Deschizîndu-se discuțiunea asupra proiectului de adresă al majorității, deputatul G. Vernescu vorbește contra, iar deputatul B. Maniu pentru proiectul prezentat. Amîndouă au în vedere numai chestiunea Dunărei. Deputatul T. Maiorescu amintește ca ceva neobișnuit, ca un mesagiu regal să coprindă detaliuri asupra unei chestiuni internaționale pendinte și spune că guvernul a refuzat să comunice actele diplomatice asupra chestiunei Dunărei. Combate proiectul de răspuns al majorității, care lasă la o parte toate punctele în hatrul unei singure chestiuni.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, ați hotărît ca să iau cuvîntul în contra ordinii obișnuite spre a complectă pe D.

Maiorescu în chestiunea Dunărei. Mă supun acestei hotărîri, dar nevoind a vă înșelă așteptarea, vă declar, că ceea ce voi zice nu este o complectare în sensul cum o cereți.

D. Maiorescu a venit și v'a spus, în modul său elocuent, cari sunt trăsurile generale ce trebuie să constituie de aci înainte țelul activității noastre politice; în chestiunea Dunărei însă noi nu facem de cît a da încredințarea, că în chestiuni naționale vom fi tot-de-auna uniți, dar nu putem să dictăm noi o acțiune, nu putem să dărîmăm noi țelul bine definit, atunci cînd toate elementele ne lipsesc, nu ca să ne dăm părerea noastră individuală, dar ca să putem zice: noi, partid, iată cum înțelegem chestiunea, și iată cum față cu țara luăm răspunderea să o regulăm cînd timpul va veni. De aceea, în sensul acesta, să nu priviți cuvintele mele ca o complectare a ideilor generale puse înaintea D-voastră de D. Maiorescu. Dacă am luat cuvîntul să vorbesc și de chestiunea Dunărei, aceasta a fost nu fără oarecare sfială, și nu aș fi făcut-o dacă nu eram silit.

Ne-am cam deprins, națiune tînără cum suntem, a trată mai toate chestiunile mici în mijlocul emoțiunii populare. Am uitat că sunt oare cari chestiuni cari cer o liniște mai absolută, cari reclamă imperios să lăsăm de o parte pasiunile cari se pun înainte tot-de-auna prin emoțiunile populare, și să căutăm cu cumpănire, cari sunt acele mijloace ce trebuie să întrebuinteze țara față cu străinii. Această emoțiune populară în care ne aflăm, o repet, m'a silit, de și cu sfială, să iau cuvîntul pentru că și din dreapta și din stînga, cum știți prea bine, au început a zbură suspectări de intențiuni; pe față nu s'a zis, dar o simte fie-care instinctiv; și pentru ca să nu las să se zică că mă menajez ca să mă fac posibil, în caz cînd străinul ar aduce vr'o modificare în guvern. Aceste sentimente m'au îndemnat să iau cuvîntul în chestiunea Dunărei.

Vă vorbiam de emoțiuni populare; adaog că este periculos de a luă asemenea deprinderi. Permiteți-mi deci, pîna a nu intră în chestiune, a vă arătă cum s'a produs această emoțiune populară, și cum ea ne a adus acolo, unde nu trebuia să ajungem.

După tratatul de la Berlin s'a încredințat Comisiunii Dunărene aplicarea articolelor cari reclamau concordanța regulamentelor pe tot parcursul Dunărei, de la Porțile-de-Fer pîna la gurile ei. Se numește o sub-comisiune, aceasta

face ante-proiectul, și toată lumea, și guvernul și majoritate și opozițiune, așteptau dezlegarea acestei cestiuni de la o dezbatere serioasă, dar discretă, căci în materie de politică exterioară nu înțeleg ca discuțiunea să fie pasionată și publică; în asemenea materie, ori avem încredere în guvern, ori nu avem. Dacă avem încredere, îi dăm carte blanche; dacă nu avem încredere, atunci votăm pe față contra lui. A impune însă guvernului o soluțiune, atunci cînd nu avem cunoștința necesară a faptelor pe baza cărora ne pronunțăm, este a jucă un joc periculos, și în loc de a face un serviciu guvernului, îl compromitem. De odată, pe cînd atmosfera eră încă senină, se dă un țipăt de alarmă de *Democrația națională*, un ziar de aci, care patronă confederațiunea țărilor Balcanice, sub încuragiarea și sub un soi de protectorat al Rusiei. Atunci, la acest întîiu țipăt, răspunde de odată ca un ecou depărtat un memoriu care se atribuia pe nedrept D-lui Kogălniceanu. Zic pe nedrept, D-lor, pentru că nu ar fi tolerat guvernul ca un ministru al său să se pună pe tărîmul polemicei publice în cestiunile diplomatice. De aceia, zic, că nu cred că poate fi atribuit D-lui Kogălniceanu acel memoriu, pentru că guvernul nu l'ar fi tolerat. Pentru acestea s'ar fi găsit un La Guéronnière oare-care. Memoriul acesta este urmat de o campanie întreagă, începută de *Independența Romîna*, un jurnal redactat în franțuzește în țară, și despre care nu știu astăzi încă, cărui partid sau cărui om de Stat aparține. Am mers la informațiuni, și singurul lucru ce am găsit, este următoarea notiță din cartea D-lui Margan :

«Actuellement l'*Indépendance Roumaine*, qui est publiée en français, soutient la même thèse et est inspirée par la légation de Russie»

Nu afirm că este așa, dar o repet, este singura informațiune ce am putut culege.

De odată cercul se lățește, *Romînul*, organ puternic, simte că aceste diferite țipete și agitări au început a mișcă lumea, și în deprinderile lui din copilărie, de a căută să fie popular, a început și el să se agite, ca să nu se zică că este alt-cine-va în țara aceasta, care susține drepturile țării mai zgomotos de cît dînsul. Urmînd tonul dat de *Romînul*, începe întreaga presă, fără distincțiune de partid, a înscenă emoțiunea populară în care ne aflăm astăzi. Dacă animațiunea ar fi fost numai în presă, nu aş zice nimic;

este misiunea presei a fi militantă și prin urmare pasionată. Dar această emoțiune populară răzbate în Adunare, și nu prin noi, opozițiune, țin a constată aceasta, ci prin D. Chițu, actualul ministru de finanțe. Ast-fel, pe cînd noi credeam că cestiunea încredințată guvernului, în a căruj abilitate, sau cel puțin patriotism, majoritatea aveà încredere, se tratează în mod serios, conform greutății cestiunii, vedem cum emoțiunea populară din afară intră în Adunare prin intermediul unuia din membrii cei mai influenți ai majorității. Se face un anunț lipit la ușa Adunării, în care se zice că: avem să discutăm cestiuni naționale de cea mai mare gravitate, și la această întrunire suntem invitați toți, majoritate și minoritate, și ne tîrăște și pe noi fără voia noastră în această mișcare de emoțiune populară. Această chemare cam vagă a fost imitata și de intransigenții din Paris, cari avînd astă primăvară o întrunire, au lipit la ușa sălei unde se întruneau, un afiș în care sta scris ca ordine de zi: *la patrie est en danger*. Camera primește deci, la rîndul ei, să fie înrîurită de această emoțiune populară și s'a văzut, dacă sunt bine înformat, că în urma unei întruniri de senatori și de deputați ce a avut loc la ministerul de externe, ei au dictat note diplomatice către miniștrii noștri. Un fapt neauzit poate în anele negocierilor diplomatice.

Vedeți cum prima notă, modesta notă pe care a dat-o *Democrația națională* a izbutit încet, încet să cîștige întreaga presă, să cîștige întregul parlament și în fine, la ultima reorganizare a ministerului D-lui Brătianu, ea captivează și pe guvernul întreg.

Numai așa îmi explic, pentru ce s'a dat în mesagiu hotărîrei de a apăra drepturile noastre o formă atît de nervoasă, în cît a deșteptat, cu nedreptul, o știu, dar a deșteptat susceptibilitatea unui puternic vecin.

Ei bine, D-lor, eu cred, că aceasta este un joc periculos, pentru că odată emoțiunea populară provocată, numai o mîină mai puternică de cît a noastră poate să o stăpînească.

Fie care mișcare pasionată a maselor nu poate găsi o satisfacere de cît, sau în succesul diplomatic, sau în războiu, în caz de nesucces.

Ei bine, pe tărîmul diplomatic, veți izbuti, o ziceți problematic; a crede însă, că am putea, cînd toată Europa cere pacea, să provocăm războiul, este o idee atît de mă-

reață, în cît slaba mea vedere nu poate să o urmeze în sborul ei aventuros. Cum stați atunci? Cînd vă veți prezentă înaintea țării, nu vă va spune țara aceasta și cu drept cuvînt:

«M-am aruncat în brațele voastre, în curs de 6 ani v'am dat mărire și avuții, și ca răsplată ați deșteptat în mine speranțe iluzorii și m'ați îndemnat la o acțiune condamnată de mai înainte de neputință».

Să înlăturăm deci emoțiunea populară și voi înlătură și cuvintele D-lui Vernescu care ziceă odinioară: «cine nu gîndește ca mine, acela nu cugetă romînește», aceasta o atribui eu înrîuririi emoțiunei populare și zic că nu cutare sau cutare apreciere este romînească, ci a spune adevărul cum înțelegem pe față și fără teamă, aceasta este romînește.

D. **G. Vernescu.** Bine-voiți a ne spune ceea ce nu credeți D-v.? (ilaritate).

D. **P. P. Carp.** Imi pare rău că eu, cel mai tînăr, sunt obligat să invit pe cel mai în vîrstă la o leacă de răbdare. (Ilaritate).

Las dar emoțiunea populară la o parte și voi expune ceea ce cred eu că ar fi trebuit făcut în această cestiune; și aceasta voi face-o fără a mă preocupă de sunt sau nu popular. Sunt dator a fi franc și leal, nimic mai mult, nimic mai puțin.

D-lor, cînd s'a prezentat ante-proiectul, năștea întrebarea pentru guvern: ce eră de făcut? Și asemenea întrebări nu trebuie să le punem tot de auna în mod izolat, ci trebuie să căutăm dacă cestiunile de astăzi nu stau în conexitate cu o sumă de cestiuni cari în întregul lor constituie o mare acțiune politică.

Poate veți găsi că este nemodest din partea mea a trată aceste cestiuni europene; nu uitați însă că prin pozițiunea noastră geografică suntem centrul unei mari mișcări care ține dejă de mii de ani și care, fără voia noastră, ne tîrăște în o acțiune ce nu stă în raport cu mărimea țării noastre. Vorbesc de marea luptă între Occident și Orient. Și cînd ne gîndim că acest antagonism a ridicat dejă atîtea vîrtejuri ce ne-au luat într'atîtea rînduri pe d'inainte și amenință încă de a ne învâlui în fie-care moment, cum voiți să nu tratăm cestiunile sub punctul de vedere european și să nu căutăm cum să ne ferim de a nu fi prinși între roți, ceea ce ne-ar putea zdrobi. Ar fi deci periculos a ne măr-

gini în studiul momentan al unei cestiuni izolate și a nu le privi și în raportul în care stau cu marile mișcări istorice.

Ei bine, în această ordine de idei, eu cred că trebuie să ne dăm seama, că astăzi lupta măreață între Occident și Orient se personifică în rivalitatea dintre Austria și Rusia. Eu cred că această rivalitate poate să conducă la o complicațiune puternică, și cred că trebuie să ne gândim la timp, ce este de făcut.

Înainte de toate cată să ne convingem că nu este bine să ne dăm aerul măcar cum că am putea fi un instrument în mâinile Austriei în contra Rusiei, sau un instrument în mâinile Rusiei în contra Austriei (aplauze). Acesta este punctul de vedere mai înalt, ca observatorul dacă voiți, pe care trebuie să ne suim ca, văzînd mai departe, să putem cunoaște la vreme pericolele ce ne amenință.

Pornind de la această premisă, și a priori, fără a mă întrebă dacă se jignesc drepturile noastre pe Dunăre, dacă regulamentele sunt vexatorii sau nu, dacă se atinge suverenitatea sau nu, eu sunt în contra comisiunei mixte, căci ea exclude pe Rusia (aplauze), precum aș fi în contra oricărei comisiuni care m'ar pune singur în față cu Rusia, și ar exclude pe Austria. De aceea, din capul locului, guvernul trebuie să zică: nici nu discut pe tărîmul comisiunei mixte. Aceasta putea să o facă cu atît mai mult, cu cît chiar dacă primea comisiunea mixtă, tot nu ajungea la vre-un rezultat.

Comisiunea mixtă dă o soluțiune cestiunei de la Porțile-de-Fer pînă la Galați, de la Galați la gurile Dunărei. S'a amînat soluțiunea pînă la 1883, cînd Europa trebuie să se pronunțe ce este de făcut cu Comisiunea europeană. Să admitem că Puterile europene nu ajung a se înțelege, — oare Rusia n'ar fi în drept să zică comisiunei mixte: m'ai exclus pe mine riveran; am tăcut pe cît există Comisiunea europeană; dar astăzi, la 1883, cînd a încetat Comisiunea europeană, eu nu mai tac și sparg formațiunea din care m-ați putut exclude numai pentru un timp limitat.

De aceea eu cred, că aceia cari pe nedrept sau pe drept au crezut că pot trată asupra ideii unei comisiuni mixte, ast-fel cum a fost întocmită, nu și-au dat seamă de marea idee care stă în dosul Dunărei, nu și-au dat seamă de marele interes care covîrșește cu mult toate interesele noastre speciale și au crezut că pot, prin tratări provizorii, cu o putere sau cu alta, să ajungă la rezultate cari, cum

vedeți, nu puteau fi de cît trecătoare. Eu nu aş dori să se dea o soluțiune trecătoare cestiunei Dunărei, ci o soluțiune permanentă. Prima întrebare erà deci: tratatul de la Berlin dă el o soluțiune definitivă cestiunei Dunărei? Cutez a zice că nu. Tratatul de la Berlin nu dă absolut nici o soluțiune cestiunei Dunărei. Ce zice el? Zice că se va întocmi un regulament în conformitate cu cele existente pînă astăzi. Comisiunea Dunăreană execută însă ea regulamentele? Dacă merge după urma analogiei trecutului, am trebui să credem că da. Tratatul de Berlin e ast-fel redactat, în cît el singur amînă răspunsul pînă la 1883. Tratatul de Berlin regulează cestiunea Dunărei de la Porțile-de-Fer pînă la Galați; de la Galați însă pînă la gurile Dunărei, care au importanța cea mare, căci ele sunt poarta cea mare prin care se mijlocește comerțul între Occident și Orient, și pentru dînsese nu numai că s'au vărsat șiroae de sînge, cum a zis D. Lahovari, dar se vor vărsa și de acum înainte șiroae de sînge, pentru aceste guri, puterile declară că se vor înțelege la 1883. Dar dacă nici atunci nu se înțeleg puterile? Cum rămînem noi? Cum să aplicăm tratatul de Berlin?

Care este soluțiunea cestiunei Dunărei? Absolut nici una. Eu, D-lor, aş fi fost de părere ca guvernul, înainte de a se pune pe tărîmul tratativilor izolate, să se adreseze Europei întregi și s'o întrebe oficial, ce are de gînd să se facă la 1883, căci numai de la dezlegarea cestiunei va atîrnă și hotărîrea noastră (aprobări parțiale). Că numai de la răspunsul ce se va da acestei întrebări atîrnă hotărîrile noastre ulterioare, cutez a o afirmă și cred că o și pot dovedi.

Mesagiul admite ori-ce regulament, cu condițiunea ca să ne revină aplicarea. Eu însă nu mă pot hotărî astăzi asupra acestui punct, și să vă spun pentru ce.

Pe cînd țara această erà mai slabă și mai puțin înconjurată de glorie de cît astăzi, ea se află sub scutul marei idei a integrității imperiului Otoman. Acest principiu a fost globul de sticlă care apără frageda plantă ce se numește România în contra vînturilor de la Nord și care ne-a permis a crește și a ne întări. Cînd însă ultimul războiu a zdrobit acest scut, ne-am proclamat, este drept, neatîrnați; dar în mintea tuturor cari gîndeau, în instinctul tuturor cari simt, s'a născut sentimentul unei nesiguranțe mai mari și cu toții am cerut pe lîngă recunoașterea neatîrării și aceea a declarării de neutralitate.

Am tratat despre aceasta, dar n'am putut obține nimic. N'am obținut în mod direct, dar în mod indirect cred că lucrul nu este cu neputință.

Dacă punem Dunărea sub scutul unui areopag european, realizăm dorința stării de neutralitate.

Față cu această idee, n'am fi oare în drept să zicem astăzi țării :

Să jertfim unele din drepturile noastre suverane, ca să obținem protecțiunea Europei întregi și să nu ne aflăm izolați față cu doi vecini puternici. Și poate că cu desbrăcarea de o parte de suveranitatea noastră, vom fi mai tari de cit menținându-ne în mod absolut pe tărîmul unei mîndrii vătămatoare.

Acî mă despart de D. Vernescu. Dacă putem obține continuarea Comisiunei europene pînă la 1883 și întinderea competenței sale pînă la Porțile-de-Fer, eu unul aș consimți cu bucurie să încredințez Europei chiar aplicarea regulamentelor (desaprobări), căci în schimbul sacrificării unei mici părți a suveranității noastre, ne am pune sub scutul unei declarațiuni de neutralitate (desaprobări). Vedeți, deci, că nu pot admite fără rezervă pasagiul adresei privitor la Dunăre. Aceasta însă este o țintă poate ideală ; nu știu dacă Comisiunea europeană va mai continua de la 1883 ; dar eră de datoria guvernului, și timpul nu e pierdut încă, să pună Europei această întrebare : ce se face cu Comisiunea europeană la 1883 ?

Dar să mă pun și în ipoteza, că nu putem obține pe Dunăre o neutralitate și că se admite o comisiune ast-fel compusă. Ei bine, n'aș putea primi nici o comisiune în care m'aș afla izolat față cu Austria sau cu Rusia ; n'aș primi nici o comisiune în care aceste două puteri s'ar afla singure față cu noi, căci discuțiunile dintre dîsele poate să vină timpul ca eu să fiu silit a le plăti. Pe lîngă aceste două puteri, cari ar avea de o potrivă drepturi, ar trebui să căutăm o a treia, căreia sunt gata să-i dau și președinția. Față însă cu o ast-fel de comisiune nu voiu face concesiunea ce aș face-o Comisiunei europene și aș revendică sus și tare dreptul de a aplica regulamentul pe teritoriul meu. Comisiunea aceasta ar fi pentru noi ca o instanță superioară de apel pentru cazurile în cari regulamentele s'ar înfrînge de regimul din Statele riverane

Cred, D-lor, că am ținut ceea ce v'am promis la început. V'am spus adevărul, așa cum îl văd, fără șovăire și fără dres. Înțelegeți acum pentru ce, în contra proiectului de adresă, ne-am mărginit a declara Majestății Sale că vom răspunde ca un singur om cînd va crede de cuviință să facă apel la devotamentul nostru. Vă rog să-l votați, și stîrșesc cum am început: în politica internațională este periculoasă emoțiunea populară (aplauze).

A doua zi mai vorbesc deputații E. Costinessu, I. Codrescu, Al Lahovary și Ministrul-președinte I. C. Brătianu. Proiectul minorității intrunește 7 voturi și se respinge cu 77 voturi; al majorității se primește cu 64 voturi, 18 fiind contra.

CONVENȚIUNEA DE LA 1875

CU

AUSTRO-UNGARIA

Sedința Camerei din 12 Ianuarie 1882

Deputatul M. Kogălniceanu interpelează pe Ministrul-președinte I. C. Brătianu asupra convențiunii încheiată cu Austro-Ungaria, cu 7 ani înainte, sub ministerul Lascar Catargiu; convențiune despre care zice că a avut consecințe dureroase de cari țara nu poate să scape.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, cred că intervențiunea unui membru al majorității de pe vremea cînd partidul conservator eră la putere, se justifică în destul în această discuțiune.

Critica ce onor. D. Kogălniceanu a îndreptat contra convențiunii încheiate cu Austro-Ungaria reclamă un răspuns, și voiu căută să-l dau. Critica această, făcută astăzi, nu poate să aibă de cît două țeluri: ea este sau o simplă vedere retrospectivă și platonice asupra unei convențiuni ce nu stă în discuțiune, și atunci mărturisesc că nu înțeleg cum onor. D. Kogălniceanu a putut zice că nu voește să deștepre vechi și uitate lupte; sau D. Kogălniceanu a voit să probeze, că răul ce-l semnaleză prin interpelarea de astăzi isvorăște din convențiunea de la 1875, și atunci D-sa comite o nedreptate în contra căreia mă înscriu în falș.

Ori cum ar fi însă, voiu discută aceste două ipoteze.

Onor. D. Kogălniceanu nu a vrut să recunoască, că convențiunea eră un pas înainte în largul drepturilor politice ale acestei țări, și a zis că întinderea drepturilor țării este exclusiv faptul bravurei curcanilor pe cîmpul de războiu.

O recunosc și eu aceasta în limitele advărului; dacă curcanii pe cîmpul de războiu au lărgit drepturile țării,

pentru aceasta noi îi admirăm și copiii noștri îi vor binecuvînta. Să nu uităm însă că vitejia soldaților noștri nu se poate desfășura de cît în mijlocul unor mari complicațiuni europene și că nu inițiativa noastră îi poate trimite pe cîmpul de onoare. Partidul conservator, în timp de pace, a căutat pe calea diplomatică să redobîndească o parte din drepturile noastre lăsate în păraginare. Aceasta a făcut-o și este nedrept a o contesta, pentru că curcanii au obținut mai mult, șease ani mai tîrziu. Și cînd D. ministru de externe de atunci a vorbit în expunerea de motive despre timpurile trecute, aceasta este întîiu indiferent în cauză, și apoi cînd D. Kogălniceanu, cum ne aducem aminte cu toții, discutînd convențiunea cu Rusia, întrebuiță ca principal argument pe Mihai-Viteazul și Ștefan-cel-Mare, de ce să nu fie permis și D-lui Boerescu, cu ocaziunea acestei convențiuni, a spune că am redobîndit întru cît-va drepturile cîștigate de strămoșii noștrii, dar uitate în timpurile înjosirii naționale? Convențiunea cu Austria are meritul acesta; ea este primul act internațional care a fost încheiat de Statul român înaintea ruperei legăturilor ce ne uneau cu Poarta...

Voci. Cer cuvîntul.

D. P. P. Carp. Acesta e un fapt ce cred că nu se poate contesta. Cînd zic act internațional, nu vorbesc nici de convențiune poștală, nici de convențiune telegrafică, cari n'au fost nici odata clasificate între actele internaționale politice. Acesta este un rezultat politic folositor, și revendic acest merit pentru partidul conservator. Dacă știam atunci că peste 6 ani complicațiuni europene au să se ivească, cari să ne dea și neatîrnarea și coroana regală, este evident că nu ne-am fi grăbit să facem acest pas înainte, știind că cu răbdare l-am face mai ușor. Dar acest argument n'a fost întrebuițat atunci de nimeni, nici D. Kogălniceanu, nici D. Brătianu nu ne-au povățuit să așteptăm șease ani, căci peste șease ani D-lor ne vor da neatîrnarea deplină. Și dacă nici conservatorii n'au avut această prevedere, nici D-v. n'ați avut-o, este o dovadă că nimeni în această țară n'a putut s'o aibă.

Dar să venim la criticile de amănunte îndreptate de D. Kogălniceanu; și în această privință, fără îndemnul D-lui președinte al consiliului, m'ași fi ferit de a mă întinde prea mult.

Înțelegeți bine că discuțiunea s'ar face cu arme neegale; căci ușor este de a ataca o putere străină, dar mai greu

a ne face noi, fără mandat și fără competență. apărătorii ei. La ce dar ne-ar duce o asemenea luptă? la nimic, de cât la discreditarea noastră personală.

Cînd D. Kogălniceanu zice: Austria n'are drept de a face cutare sau cutare lucru, și vine un deputat care poate nu gîndește așa, și zice: Austria are dreptul de a face cutare sau cutare lucru, este evident că atunci interesele Austriei nu se desbat între ministrul de externe Stătescu și între ministrul de externe Contele Kalnoky, ci se desbat între deputatul Kogălniceanu și deputatul Carp. Să vorbim deci de lucruri cari cad în competența noastră, și în această privire mă întreb: apărat-am interesele țării sau nu, cînd am pus iscălitura noastră pe această convențiune? Susțin că da! Și dacă s'au făcut neajunsuri, ele nu pot proveni de cât de la o inexperiență pe care o împărtășim cu toții. Și cred că dacă D. Kogălniceanu ar fi fost în locul nostru, s'ar fi lovit și D sa de dificultatea enormă de a apăra o industrie ce nu există încă. Nu puteam noi să ne gîndim la tratatele de comerț cum se fac între Franța și Englitera, unde industria, ajunsă la deplina ei dezvoltare, își dă ea singură terenul pe care trebuie să se pue; nu puteam de cât să ne gîndim la niște mici începuturi, și întru aceasta am făcut tot ce s'a putut face, încheind acea convențiune. Industria fină nu putea fi în cestiune; ne-am gîndit deci la sticlăria proastă, la olărie, la hîrtie, la postăvăria mai ordinară, la zahăr, la industria rachiului, și asupra tuturor acestor obiecte am obținut oare-care avantaje.

Poate că foloasele nu sunt de ajuns, dar aceasta numai experiența poate s'o dobîndească. De exemplu noi am dobîndit pentru zahăr o protecțiune de 20 la sută, dar numai experiența poate să probeze dacă acest tarif este protector, pentru că n'avem nici o fabrică în țară care să ne arate diferența reală a costului de producțiune între zahărul austriac și zahărul românesc, și se poate dar întîmplă ca, cu tot tariful urcat, protecțiunea să nu fie îndestulătoare. Dar aceasta este oare vina convențiunii? Pe de altă parte, dacă noi am obținut oare-care foloase, oare a văzut D. Kogălniceanu o convențiune care să asigure numai unei singure părți foloase, iar nu și celei-lalte părți? Nu există, în materie de comerț, foarte bine a zis D. președinte al consiliului, de cât teoria: *donnant, donnant*...

Intru cât privește autonomia comunei, D. Kogălniceanu

vine și zice că noi, prin acea convențiune, am ucis autonomia comunei, fiind că o împedim de a pune vre-o dare pe obiectele importate alta de cât aceea ce se pune pe obiectele similare. Apoi, D-lor, când o marfă străină intră în țară și la graniță plătește către Stat dările la cari este supusă, se înțelege că acea marfă se naționalizează și nu se mai poate face nici o deosebire între acea marfă și o marfă indigenă; și dacă comuna vine și face vre-o deosebire, oare autonomia comunei nu se lovește aici de autonomia Statului, care singur are dreptul de-a impune dări vamale? Pentru comune nu există marfă străină și de aceea nu poate face distincțiunea pe care s-au încercat unele comune să o facă.

Aceasta este foarte elementar și se află în toate convențiunile; ei bine, D. Kogălniceanu zice că printr'acest articol s'a ucis autonomia comunei. . .

D. M. Kogălniceanu. N'am zis aceasta.

D. P. P. Carp. Mi se pare că ați zis cum că convențiunea lovește în autonomia comunei.

D. M. Kogălniceanu. Dar nu în modul cum ziceți D-voastră.

D. P. P. Carp. Vedeți dar, D-lor, că criticile ridicate de D. Kogălniceanu sunt, după mine, fără temei.

Acum, D-lor, este evident că putem zice, în urma experienței ce am făcut pînă acum, când va veni termenul rezilierii, avem elemente mult mai serioase ca să putem face un ce mai bun; dar aceasta este legea eternă a progresului, că ceea-ce se face azi este mai bun de cât ceea ce s'a făcut eri. Să nu uităm că una din condițiunile a mai bunului de azi a fost bunul de eri. Și aceasta susțin că se va aplica și la convențiunea făcută de partidul conservator la 1875.

Prin urmare, vedeți, D-lor, cât eră de inutil de a se aduce înaintea Adunării convențiunea încheiată la 1875, căci în cazul de față n'are nimic a face. Și să vă spun pentru ce: cestiunea epizootiei eră rezolvată înaintea încheerii convențiunei dintre România și Austria; la 1870 s'a numit o comisiune internațională care a făcut un cestionar de 70 puncte, la 1871 s'au luat rezoluțiunile și s'a pus România și Rusia într'o pozițiune excepțională față cu celelalte țări. Noi am avut delegatul nostru în acea comisiune; a fost D. Capșa.

În sînul acelei comisiuni s'au luat deciziuni pe cari pe nedrept le atribue D. Kogălniceanu convențiunei încheiate la 1875.

Prin urmare, nimic nu legitimează aducerea înaintea barei Adunării a convențiunei încheiate de partidul conservator.

Întru cît privește cestiunea închiderei granițelor, este o cestiune ce trebuie să se trateze între guvernul nostru și guvernul Austriei. Și fiind-că din răspunsul D-lui Prim-ministru nu a'n avut absolut nici o lămurire ca să știm în ce stau astăzi negociațiunile ce trebuie să urmeze între ambele State, de aceea pentru moment eu sîrșesc, căci vă spun că nu mă pot pronunța asupra unui lucru care n'a fost bine lămurit.

În discuțiunea care urmează, iau cuvîntul deputații D. Leca, M. Kogălniceanu și Ministrul președinte. La o observațiune a deputatului M. Kogălniceanu răspunde:

D. P. P. Carp. D-lor, sunteți martori cu toții, dacă am provocat eu discuțiunea de astăzi astfel cum s'a urmat, și pe tărîmul pe care a fost pusă.

Eram decis a nu lua cuvîntul în discuțiune, cînd de odată văd că se critică actele guvernului conservator. Eră o datorie de onoare pentru unii din membrii guvernului de atunci, ca să răspundă în puține cuvinte la această critică.

Sunteți martori cu toții, că am făcut-o aceasta în termenii cei mai moderați.

De odată, pe cînd eu nu am făcut de cît a îndeplini o datorie elementară, vine onor. D. Kogălniceanu și zice că are o poliță de plată față cu mine și a plătit-o cu exactitatea ce aduce D-sa tot-de-auna în asemenea materii.

Voiu răspunde înainte de toate că D. Kogălniceanu, ca persoană privată, a fost tot-de-auna străin de cugetările mele.

Eu am vorbit ca deputat de faptele ministrului nostru de la Paris, și acest drept îl revendic sus și tare. Sunt în limitele competenței mele, cînd critic actele miniștrilor noștri în străinătate.

Și de va fi persoana aceea D. Kogălniceanu ori altul, mie îmi este indiferent. Nu cred că în țara aceasta, afară de Majestatea Sa, să fie un singur om așa de sus pus, în cît să fie la adăpostul criticelor noastre.

Această singură excepțiune a făcut-o Constituțiunea, și numai de acea persoană nici odată nu voiu vorbi în criticele mele. Și din faptul acesta D. Kogălniceanu face o cestiune personală; zice că l-am atacat, și apoi a vorbit de

reptile, de persoanele acele cari vor veni la minister prin ajutorul străinilor, puindu-mă și pe mine între acele persoane.

D-le Kogălniceanu, este un lucru pe care eu îl cred, și dați-mi voe de a susține că nimeni nu va fi în stare de a distruge cu probe această credință. Cred că în viața mea politică, dejă destul de lungă, mi-am făcut reputațiunea poate nu a unui om inteligent, dar a unui om de o perfectă onorabilitate, și într'această privință primesc concurență și cu bătrînii și cu tinerii, ori-care vor fi ei, și de aceea v'aș rugă, D-le Kogălniceanu, că pe tărîmul acesta să nu alunecați nici odată față cu persoana mea, și chiar merg mai departe, cu nimeni din această țară, căci toți vor ține concurență.

Acum, întru cît privește că m'am pronunțat sau nu în cestiunea Dunărei sau în aceea de astăzi, că m'am înșelat ca tot-de-auna, îmi aduc aminte că a fost o vreme cînd D. Kogălniceanu a bine-voit a-mi da patenta de om de Stat. Nu am atribuit atunci mare valoare acelei laude; să-mi fie permis astăzi a nu atribui mare valoare nici insinuațiunilor D-sale.

Cît pentru emiterea părerei mele în cutare sau cutare cestiune, aceasta este un lucru ce atîrnă exclusiv de apreciațiunea mea. Mi se pare însă că m'am pronunțat în cestiunea Dunărei și încă destul de lămurit. Singura rezervă ce am făcut a fost că vorbeam în numele meu personal, nu în numele unui partid.

În cestiunea de față m'am pronunțat asemenea în ședința secretă în Senat. Voiți să o repet în public? bucuros: eu sunt pentru închiderea granițelor față cu Rusia și Bulgaria, și cînd va veni legea pe care o anunță guvernul, voi da motive pentru ce susțin aceasta. Sunteți satisfăcut, D-le Kogălniceanu?

Mai iau cuvîntul deputații M. Kogălniceanu, N. Ionescu, Ministrul afacerilor străine Eugeniu Stătescu și Ministrul-președinte, iar în ședința următoare face o rectificare

D. P. P. Carp. Mi s'au pus în gură următoarele cuvinte: Mi se pare însă că m'am pronunțat în chestiunea Dunărei și încă destul de lămurit; singura eroare ce am făcut, a fost că vorbeam în numele meu personal, nu în numele unui partid. În loc de *rezervă* s'a zis *eroare*, ceea ce este cu totul alt-fel.

TOCMELILE AGRICOLE

Sedințele Camerei din 11 Februarie, 14 și 18 Martie 1882

În ședința dela 10 Februarie deputatul N. Constantinescu citește, în calitate de raportor al comitetului de delegați ai secțiunilor, raportul și proiectul de lege asupra tocmelilor agricole. În urmă citește petițiunea proprietarilor și agricultorilor din județele Iași, Roman, Neamț, Suceava, Botoșani, Dorohoiu, Fălcu, Covurluiu, Putna, Tutova, Bacău, Vaslui și Tecuciu, cari spun că circularile ministeriale privitoare la legea tocmelilor produc o mare perturbațiune în toate interesele economice ale țării și cer instituirea unor anchete regionale făcute de bărbați competenți și nepărtinitori pentru studiul aprofundat și conștiincios al chestiunii. Deputatul Al. Lahovary recomandă ca înaintea discutării proiectului de lege să se discute asupra petițiunii acesteia, prezintată de 700 proprietari mari și mici din Moldova. Deputatul N. Dimancea e pentru trimiterea ei la comisiunea de petițiuni, o propunere care găsește aprobarea Adunării. În discuțiunea generală ieau cuvîntul deputații Gr. Cozadini, care e contra luării în considerațiune a proiectului care tinde a favoriza pe proprietarii unei părți a țării; I. Codrescu, care e pentru proiect, unindu-se cu părerea preopinentului de a stabili o jurisdicțiune specială pentru executarea acestei legi; Aristide Papadopol-Calimach care e pentru respingerea proiectului și A. Stolojan, care sprijinește proiectul. În ședința următoare ieau cuvîntul deputatul M. Kogălniceanu, declarînd că va respinge proiectul de lege.

D. P. P. Carp. D-lor Deputați, ați ascultat discursul onor. preopinent care s'a pronunțat în contra luării în considerațiune a acestei legi; ați ascultat cuvintele unui om care, cu mîndrie și fiind în dreptul său, a revendicat gloria de a fi făcut mult pentru țăranul român. Aceasta o recunoaștem cu toții, dar, dacă am avut atunci o imputare să 'i facem și avem și astăzi una de făcut, este că modul cum s'a făcut binele țăranului nu are caracterul permanenței, și aceasta pentru că o dată cu ridicarea țăranului s'a dărîmat tribuna.

D. I. Ionescu de la Brad. Dar țărăniile nu vin la tribună?

D. P. P. Carp. Și noi aceia cari am contribuit atunci

la caderea unui Domn care, de și are pagini glorioase în viața lui, are însă și pagina neagră a unei lovituri de Stat, noi am voit să revendicăm și să recîștigăm pentru țară dreptul de a apăra pe țărani, nu cu lovituri de Stat, dar prin o tribună liberă la care toți sunt admiși și de la care toți pot vorbi.

În această tribună, în libertatea ei, stă garanția pentru permanența operei D-lui Kogălniceanu.

Și dacă zic aceste cuvinte, le zic din cauză de legitimită apărare, fiind și eu unul din acei cari se numesc Februariști; și n'as vrea să se creadă că noi, cari am contribuit prin slabele noastre puteri la acest fapt, am fost numai niște ingrăți, cari am dărîmat un ce care ar fi trebuit să stea încă în picioare.

Nu vreau să redeschid răni închise, dar astăzi încă sunt mândru de ce am făcut atunci și vă rog să mă scuzați dacă, forțat fiind, am trebuit să relevez cuvintele din exordiu D-lui Kogălniceanu.

Vin acum, D-lor, la cestiunea în sine.

Toată lumea se preocupă, și cu drept cuvînt, de starea țaranului. Se preocupă, cred eu, din două puncte de vedere: dintr'un punct de vedere economic și dintr'un punct de vedere politic. Punctul de vedere economic este, că bogăția unei țări nu atîrnă de la cătimea unor oameni foarte bogați, ci atîrnă de la cătimea averilor celor mici. De aceia toți oamenii cari țin la o stare bună economică a țării lor și-au zis: mai întîiu de toate trebuie să căutăm, ca micul proprietar, ca micul cultivator să fie prosper, să fie fericit, și atunci starea generală va fi mai bună de cît dacă am gasi față în față un șir de oameni bogați și un șir de proletari.

Dacă în țara noastră am ajunge la o asemenea stare de lucruri, dacă am găsi numai niște proprietari mari față cu proletariatul cîmpean, atunci vă asigur că existența acestei țări n'ar avea o durată prea lungă (aprobări). Și de aceia vă zic cum că nu numai considerațiuni economice, dar și considerațiuni politice ne îndeamnă pe noi — în afară de prescripțiunile legii de care voiu vorbi mai pe urmă — ne îndeamnă pe noi, în principiu și într'un mod absolut, de a recunoaște că trebuie să ne preocupăm mai întîiu de starea țaranului.

D-lor, într'o țară unde agricultura este singurul

izvor de bogăție, într'o țară ca aceia clasele muncitoare nu se pot împărți de cât în două: nu se pot împărți de cât în exploatatori ai unei întinderi mari de pământ și în oameni cari muncesc în serviciul lor. Dacă este așa, este în interesul nostru oare să producem un antagonism între aceste clase? ori trebuie să tindem la o solidaritate a acestor două clase? Este evident că în această privință, în teorie, nimeni nu va zice contrariul. Numai așa putem să ne ferim de oare-cari pericole, cari nu ne amenință încă, dar cari trebuie să fie tot-d'a-una prezente minții noastre. Și noi, cu atât mai mult trebuie să avem aceasta în vedere, cu cât suntem o țară mică și nu putem să ne expunem la sguđuirii sociale.

O țară mare ar mai putea încă să se expue la asemenea experimentări.

Intr'o țară puternică, cînd după lungi frămîntări, poporul obosit cere în mod absolut pace, el are în tot-d'a-una mijlocul de a se aruncă în brațele unui Cesar, care vine și dă măcar ordinea acolo unde domneea anarchia; țările cele mici, înconjurate de vecini puternici, nu au nici această mîngîiere de a găsi un Cesar; ele devin prada străinului (aplaude), și de aceia, D-lor, înainte de toate, atunci cînd s'a format Regatul, atunci ca și D. Kogălniceanu, ca și D. Cozadini, v'am zis: D-lor, crearea Regatului ne impune nouă datorii; acum, după ce am constituit Statul Român, trebuie să'l organizăm. Și fiind-că n'am voit să zic numai un ce teoretic, ci să fac și un ce practic, am venit, și cu prilejul dezbaterii bugetului din anul trecut și astă-toamnă cu prilejul adresei către tron, am propus un șir de măsuri pentru organizarea interioară și, în capul acestui șir de măsuri, am pus cestiunea săteanului.

Inainte de toate trebuie să recunoaștem cu toții, că starea săteanului nu este bună și trebuie cu toții să căutăm cauzele răului.

Cauzele răului după mine... discut cred într'o adunare, care recunoaște că starea săteanului n'a ajuns încă la idealul ce urmărim, căci dacă ziceți D-v., că sătenii stau bine, atunci nu mai am nimic de zis; dacă însă conveniți cu mine că este încă mult de făcut, să'mi permiteți să spui cari sunt cauzele că săteanul este astăzi într'o stare ce merită întreaga noastră sollicitudine.

Cauzele sunt multiple, vi le-am arătat altădată; comună rurală nu avem; cine să se ocupe de interesele casnice ale

comunei rurale? Această ființă atît de necesară este necunoscută încă în țară la noi. Primarul la noi nu este de cît agentul administrativ, cel din urmă agent administrativ al puterii executive, ce se ocupă de tot, afară de interesele comunale. V'am arătat efectele ce a produs acest sistem; v'am arătat asemenea cum trebuie să căutăm ca pămîntul care îl am dat țăranului și care, cum ați văzut, a servit de argument puternic d-lui Kogălniceanu în sprijinul loviturii de Stat, să se menție în miinile săteanului, și v'am zis: inalienabilitatea, indivizibilitatea pămîntului țăranilor. V'am indicat asemenea răul ce izvorăște pentru săteni din libertatea crîșmelor, și am pus în fine, în sarcina legii actuale a tocmeliilor agricole, o parte din nevoile în cari se află astă-zi țăranul.

Las la o parte cele trei cauze ce le-am enumerat. Se va găsi un timp mai potrivit ca să discutăm și să vedem întru cît sunt sau nu în adevăr, și vin la a patra cauză, la legea tocmelilor agricole care este la ordinea zilei

D'intîiu să ne întrebăm: pentru ce o lege de tocmeli agricole? Care este argumentul serios, argumentul logic, argumentul juridic tot-de-odată, care a făcut pe proprietarii cei mari a cere o lege de tocmeli agricole excepțională, ori specială dacă voiți, și a obține o derogare de la ceia ce se numește dreptul comun? Motivele pentru care s'a cerut această lege specială, eu cred că constă în aceasta, că agricultura la noi, ca nici într'o parte din lume, este bazată pe credit. Se dău bani țăranului și se așteaptă mai tîrziu munca care vine să facă o dreaptă compensațiune avansului ce a dat proprietarul. Nici într'o parte din țară nu veți vedeà, cu rari excepțiuni, că se face la noi ceia ce se face în alte țări, adică ca țăranul să muncească întîiu și pe urmă, la sfîrșitul săptămîinei, să vie proprietarul să'l plătească. Dacă ar fi așa la noi, înțelegeți prea bine că dreptul comun și toate teoriile d-v. ar fi nu numai admisibile, dar noi am întîmpinà cu nepăsare absolută pe acei cari ar veni să ceară o lege excepțională; cînd însă toate raporturile dintre proprietar și sătean sunt bazate pe credit, și cînd se cere o legiuire ce deroagă de la dreptul comun, nu trebuie să ne întrebăm, dacă creditul s'a mulțumit cu dreptul comun în alte ramuri ale legislațiunei noastre? S'au făcut legi speciale, știți prea bine, s'au făcut legi speciale pentru comerț. Legislațiunea tratei comerciale este alta de

cît legislațiunea unui sinet privat. Dar chiar acolo unde, în afară de creditul personal, sunt și garanții reale, ați văzut că creditul a cerut tot-d'a-una condițiuni speciale, și le-ați dat atunci cînd ați voit ca creditul să nu dispară. Pentru ce ați făcut d-v. pentru creditul fonciar o legislațiune specială care deroagă de la prescripțiunile cari cîrmuesc ipotecile ordinare? Pentru că ipotecile ordinare nu se fac de cît în limitele foarte restrînse de la individ la individ. Cînd însă ați voit să vă adresați la public și cînd ați voit să dați acelor hîrtii garanții speciale, cari să vie în folosul debitorului, atunci d-v. de îndată ați făcut o lege specială care derogă de la ceia ce se numeă înainte dreptul comun. Vedeți dar, d-lor, cum că în puterea cerinței firești a creditului ce face proprietarul săteanului a venit legislatorul și a zis: fiind-că creditul personal este mai nul, fiind-că pe de altă parte, — și aceasta voi eu explica-o mai pe larg cînd voi veni la dreptul comun, — fiind-că pe de altă parte ori-ce avere reală a țaranului este scutită de la urmarire, trebuie să se dea creditului o garanție serioasă, ce nu o găsim de cît în executarea imediată de către administrație, chiar înaintea hotărîrei ce s'ar da de către justiție în litigiul ce putea să nască între părți. Mai ușor se poate scoate de la un proprietar bogat, cînd el a făcut abuz, de cît a se scoate de la acela care n'are nimic alt de cît brațul său. Vă zic aceasta ca să vă arăt că era un ce legitim de a se cere și a se da o lege care derogă, în privirea executărei, de la dreptul comun. Odată aceasta stabilit, nu putem să mai negăm că legea excepțională, cum s'a făcut la noi, a avut două rele consecinți; și vă mărturisesc, că dacă am cerut reforma legii tocmelilor agricole actualmente în vigoare, nu am avut de cît două lucruri în vedere: am avut în vedere execuțiunea administrativă, prin dorobanți, și libertatea de a încheiă contracte agricole pe bani pentru termene prelungite, și dacă mi se dă azi o lege în care cred că aceste două puncte se modifică în bine, de și nu tocmai așa cum aș fi voit eu, căci se dă termenul de doi ani și eu propuneam numai un an, de și idealul nu este încă atins, constat un adevărat progres, și pînă cînd nu va eși din discuțiunea luminată a Camerei o propunere mai bună, eu nu pot opune o fine de neprimire acestui progres și declar că voi eu luă în considerațiune acest proiect (aplaude).

Pentru ce am cerut d-lor, și cer ca execuțiunea să nu mai fie în mîna subprefectului și a dorobanțului?

Mai înainte de toate cer aceasta, pentru că din cauza dorobanțului legea tocmelilor agricole a devenit o armă politică în mîna diferitelor partide, și dacă este ceva care constituie o deosebire între o stare adevărat civilizată și o stare barbară este că, în țările barbare, atitudinea politică a unui om poate să atraga consecinți rele asupra afacerilor sale civile; într'o țară civilizată însă, starea materială a unui om este pusă la adăpostul prigonirilor politice.

Ei bine, în această privință noi suntem o țară barbară, și regret că zic aceasta, dar nu cred să'mi conteste cineva că nu suntem barbari, cînd pasiunile noastre politice fac ca noi, în averea noastră privată, să fim de multe ori prigoniiți.

Voci: Nu este așa!

D. P. P. Carp. Aud zicîndu-se că nu este așa. Ei bine, eu nu viu absolut cu nici un exemplu, decît fac apel la conștiința D-voastră, și permiteți-mi să am destulă stimă pentru D-voastră ca să cred că răspunsul conștiinței D-voastre va fi cu mine, iar nu cu acela care zice că nu este așa.

Acest amestec, astfel cum a avut loc la noi, a avut și un alt efect pe care D. Kogălniceanu l'a semnalat adineaori, a avut efectul că nu se mai face deosebire între proprietari onești și între proprietari neonești.

Apoi, D-lor, ce rezultat poate avea o legiuire care pe de o parte introduce în administrațiunea noastră deprinderi barbare și care pe de altă parte împedică pe cel drept să beneficieze măcar pe terenul moral de onestitatea lui? Nu vorbesc de pedeapsa legală, căci neonestitatea poate își găsește răsplata în altă viață, aci însă pe pămînt nu este totdeauna pedepsită. În lumea aceasta am văzut adeseaori oameni neonești murind înconjurați de aparența unei stime care nu o merită (aplauze).

Dar deosebirea ce nu o face totdeauna Codul penal ar trebui să o facă considerațiunea publică și această considerațiune ar trebui să fie atît de tare, încît să nu poată fi nimicîită prin faptul atitudinii noastre politice. Intr'aceasta ar sta mîngîierea noastră a acelora cari ne silim a fi onești, căci altfel am desesperă de natura umană.

Iată, D-lor, rezultatele ce a adus legislațiunea noastră actuală și eu unul am văzut cu fericire, că onor. D. Ko-

gălniceanu a făcut dreptate D-lui Lascar Catargi, cînd a zis, că execuțiunea cu jandarmi nu a fost propusă de D-sa, ci de alții.

Prin urmare cred că rămîn în spiritul conservatorului celui mai conservator, fie el tînăr fie el bătrîn, revendi-cînd azi ideile D-lui Catargi de atunci, și zicînd: nu vreau jandarmi în execuțiunea tocmelilor agricole.

Un alt defect care l'a avut legea a fost libertatea de a contractă în bani pe termen de 5 ani.

Și aci, D-lor, permiteți-mi să fac o digresiune. Nu veți vedea eșind din gura mea un singur cuvînt în contra abuzurilor izolate cari poate s'au făcut, pentru că orcare ar fi indignațiunea mea contra lor, abuzurile cari nu izvoresc din lege, nu au a face întru nimic cu discuțiunea de față. Abuzul în afară de lege este totdeauna posibil, și dacă nu 'l pedepsim, nu este că legea este rea, ci că noi suntem răi, noi acei care guvernăm, și nu trebuie să dăm legii răspunderea acelor fapte, ci acelor guverne cari, știind că se întîmplă asemenea lucruri în țară, pentru considerațiuni politice nu au voit să lovească răul acolo unde l'au văzut că există (ăplauze).

Vorbesc, D-lor, numai de viciuirile cari decurg din lege, și cauza acestor viciuri izvorîte din lege este facultatea ce se dă de a contractă în bani pe termen de 5 ani.

Și aci, D-lor, fiind că s'a vorbit de Moldova și de Valachia, recunosc cum că abuzurile afară de lege au avut loc și în Valachia, și în Moldova, și nu avem statistică exactă ca să știm unde au fost acele abuzuri mai numeroase, în Valachia sau în Moldova?

Dar în Moldova legea cum există dă posibilitate de a face abuzuri mai numeroase, decît în Valachia, și aceasta pentru un simplu cuvînt. Cînd facem o tocmeală agricolă pentru pămînt pe 5 ani, dăm țaranului pămînt pe 5 ani și el se obligă să 'mi dea munca, sau o parte din recoltă pe fiecare an; munca făcută de dînsul găsește plata ei corespunzătoare în pămîntul care 'l dau, și atunci 'mi este mie indiferent, dacă s'a sporit prețul muncii, sau nu, căci sporul prețului nu vine nici odată de cît ca o consecință a sporului în valoarea pămîntului. Aceasta este o lege economică pe care nimeni nu o va contestă. Și cînd 'i dau eu pămînt, poate să se sporească prețul muncii sau nu, căci eu 'i pot răspunde, «dar, prețul muncii s'o fi sporit, dar și

prețul pământului care l'am dat a sporit»; cînd însă se face învoială în bani, dacă ea ar fi pe scurt termen, raportul între preț și muncă s'ar regulă în mod egal, pentru că atunci proprietarul este obligat să dea țăranului prețul corespunzător cu munca pe care o face; cînd însă se face învoiala pe cinci ani, în Moldova cel puțin proprietarul nu dă țăranului banii cuveniți lui pentru munca pe fiecare an, ci toți banii înainte pe 5 ani și atunci iată cum se stabilește raportul:

Cînd este vorba de munca pe pămînt, proprietarul dă țăranului în anul întîiu pămînt, drept prețul muncii, etc., dar cînd este vorba de învoeli pe bani, atunci proprietarul dă țăranului de exemplu 11 lei drept prețul muncii de un pogon, anul al doilea 'i dă 10 lei, anul al treilea 9 lei, anul al patrulea 8 lei și așa mai înainte, în cît în al cincilea an săteanul nu ia de cît jumătate de preț pe munca ce face . . .

D. **M. Kogălniceanu.** Se vede că nu ai cunoscut cum se fac învoelile.

D. **P. P. Carp.** Ei, D-le Kogălnicene, nu am văzut numai o învoială, ci am văzut sute de asemenea învoeli, și dacă ați putut spune onor. D. Maniu că nu știe ceea ce se petrece în Moldova, apoi eu cred că știu, și sunt chiar dator a ști ceea ce se face în Moldova.

Eu însă, D lor, nu pot acuză pe nimeni, căci precum nu pot spune că un comerciant care 'și dă banii înainte și 'și ia dobînda este neonest, tot asemenea nu voi spune că un proprietar care dă banii săi pentru muncă pe 5 ani înainte și 'și trage dobînda, este neonest. Sunt proprietari cari nu o fac, dar aceasta este un caz de *spagniolism* pe care 'l putem admiră, dar pe care nu'l putem cere de la nimeni.

Așa fiind, D lor, se vede că abuzurile nu isvorasc din onestitate sau neonestitate, ci abuzurile izvorăsc din lege, prin urmare legea trebuie reformată.

Un alt efect dezastros, cînd se dau bani înainte pe mai mulți ani, este că săteanul în genere 'i cheltuește de îndată și, cînd în cursul celor cinci ani, pe cari munca lui este dejă angajată, mai are vre-o nevoie, el e forțat să aibă recurs tot la creditorul lui cel vechiu. Atunci el nu mai este în starea de libertate în care se află cînd a făcut primul său contract, fiind obligat a aveă recurs la o anume

persoană, trebuie să treacă prin asprele condițiuni ce 'i dictează aceasta, și să nu uităm că oamenii nu sunt îngeri și că unde chiar legea ușurează abuzul, el are de sigur loc. Cer deci reforma ei în privirea aceasta. S'a zis că tratăm despre tocmelile agricole fără să luăm și părerea sătenilor. Părerea lor a spus-o D. Codrescui eri ; D-sa v'a citit cuvintele unui sătean care zicea în Adunare: «D-lor, nu permiteți să se facă tocmeli agricole în bani pe mai mult de cât pe un an».

D. N. I. Constantinescu. D-le Carp, mă ertați că vă întrerup. Aveți aci, la dosarul afacerii, de la un județ întreg toate comunele consultate, și aceste opinii le putem pune în fața Adunării.

D. P. P. Carp. Fără a avea nevoie de a consulta pe săteni, lucrul este natural și clar, și când vedeți că un om care nu a alergat nici odată după popularitate, care 'și-a făcut toate reputațiunile, afară de aceea de a fi un om liberal, cu toate acestea vine și vă zice, ceea ce vă zic de săteni, simplu acest fapt ar fi de ajuns ca să dovedească pînă unde a ajuns răul, și cum sîntem datori a-l stîrpi cu o oră mai înainte. Legea propusă care limitează numărul anilor și suprimă pe jandarm, este deci un pas înainte, pe care eu 'l voi face împreună cu D-voastră.

Dacă, lăsînd la o parte pe jandarmi și pe sub-prefecți, D-voastră credeți că puteți da, afară de măsurile propuse, o executare mai bună, fie cum a propus D. Codrescu, ori în alt mod, eu primesc ; dar aci e locul d'a vă spune că nu pot primi dreptul comun. V'am spus pentru ce s'au făcut derogări de la dreptul comun, v'am spus pentru ce sub toate punctele de privire, și al interesului material, și al principiilor de drept, erau justificate cerințele acelor cari cereau executare excepțională.

Dar în contra dreptului comun am și o autoritate, pe D. Kogălniceanu.

D. A. Stolojan. S'a schimbat boerul ! (mare ilaritate).

D. P. P. Carp. D-lor, nu am la îndămină *Monitorul* din 1872 ca să va dau citire un pasagiu. Acolo, dacă nu mă înșel, există următoarea frază. Dreptul comun este ruina țăranului.

D. N. Dimancea. Așa este !

D. P. P. Carp. Dreptul comun este ruina țăranului. Dacă voiți dreptul comun, atunci D-v. trebuie să permiteți și

executarea ast-fel cum o vreà dreptul comun. Dacă voiți dreptul comun, atunci trebuie să abrogați legislațiunea aceea care zice: Se scutește pămîntul de urmărire....

Voci. A! a!

Voci. Așa este (sgomot).

D. P. P. Carp. Dreptul comun zice că nu se scutesc de cît lucrurile acelea cari sunt absolut necesarii pentru îmbrăcăminte, traiu și exercițiul meseriei sau profesiunii. Pămîntul nu este absolut necesariu; dovadă este că însiși D-v. ați lăsat țărani, care să nu aibă pămînt (intreruperi).

Atunci dacă D-v. admiteți, cum că sunt țărani cari n'au pămînt... și cu toate acestea pot subveni la existența lor, pămîntul nu intră în acea categorie de lucruri pe cari dreptul comun le scutește de urmărire. Aceasta este atît de adevărat în cît acest drept comun a fost aplicat în alte țări, d. ex. în Bucovina, și știți ce a produs dreptul comun? Deposedarea țaranului (intreruperi).

D-lor, cestiunea este prea importantă și vă rog să nu mă intrerupeți. Va să zică D-voastră nu voiți dreptul comun așa cum se înțelege el în principiu, ci voiți dreptul comun așa cum este el în legiuirile noastre, adică cu toate că dați dreptul comun, mențineți și scutirile de urmărire.

O voce. Te mai îndoești.

D. P. P. Carp. Atunci ce vă rămîne? Nu vă rămîne absolut nimic, de cît să-l executați și să-l forțați să muncească, cum s'a făcut în Bucovina, cu jandarmi și batalioane de soldați; iată care este rezultatul dreptului comun ce'l cereți (protestări, intreruperi).

Dar mai este un alt considerent; eu admit cu D v. cum că n'am dreptate în ceea ce vă spun, cum. că nici interpretarea mea a dreptului comun nu este exactă, cum că nici exemplele ce v'am arătat din alte țări nu sunt hotăritoare în materie. Dar este în contra dreptului comun un argument și mai puternic și acela este, că nici un legiuitor cu minte nu procedează în mod violent și radical la o reformă, atunci cînd are a face cu deprinderi înrădăcinate, cari au devenit că a doua natură.

Cînd veți veni D-v. cu dreptul comun, consecința imediată va fi că tăiați creditul ce 'l are țaranul astăzi. V'am arătat însă cum că pe credit este bazată întreaga agricultură a noastră; și D-voastră, într'o singură zi, cu o trăsătură de condeiu, ziceți, ca ceea ce s'a făcut în țara această

de 40 ani neconținut, să se modifice ca prin minune fără să țineti seamă de greutate și nevoile la care expuneți pe sate și aceasta pentru ce? Pentru ca să aveți satisfacțiunea de a face o frază frumoasă în aparență, care în realitate însă se va traduce în lacrimi ale sâtenilor (aplauze).

Da, D-lor, când combat cu atîta înverșunare dreptul comun, aceasta nu va să zică că dreptul comun nu este idealul meu (aplauze, ilaritate).

Dar aceasta va să zică că eu voesc treptat să ajungem acolo, eu voesc încet, încet să împingem pe proprietari și sâteni la transformarea modului de cultură la noi în țară; și transformările agricole nu se fac prin revoluțiuni, ca acelea ce voiți să faceți D-v. astăzi.

Veți ajunge la dreptul comun, știți când? Când agricultura se va face în Valachia prin mijlocul unei asociațiuni între țăran și proprietar, și când această asociațiune, în care stă viitorul agriculturii dincoace de Milcov, se va fi lăsat, când încercările ce fac unii proprietari de aici vor deveni generale, și când pe de altă parte ne vom deprinde în Moldova a plăti munca în momentul când se face. Atunci să mi vorbiți de dreptul comun, căci numai atunci el e posibil, numai atunci el e bine-făcător.

O voce. Numai prin dreptul comun putem să ajungem acolo.

D. P. P. Carp. Legea care se prezintă astăzi face ea vre-un pas în sensul acestei idei? Cred că da. Cred că reducerea de la 5 ani la un an a tocmelilor agricole pe bani este un pas înainte care permite să încercăm noi deprinderi, fără ca să provocăm o rupere violentă între deprinderile de ieri și cele de mâine.

D-lor, în noua noastră organizare și în reformele noastre am comis marea greșeală de a nu înțelege adîncul adevăr, că nici o reformă nu este roditoare de cît cînd e o continuare a trecutului, și dacă noi în loc de a veni să introducem în țara noastră toate reformele ce le găsim aiurea fără să studiam nici trecutul nostru, nici caracterul nostru, nici moravurile noastre, am fi căutat treptat, să îmbunătățim starea de mai înainte, vă asigur că nivelul civilizațiunii noastre ar fi mai sus; vă asigur că din punctul de vedere moral și material am fi ajuns mult mai departe de cît unde suntem astăzi.

O voce. Treptat, o să vie la regulament.

D. P. P. Carp. Prin urmare, dacă în sensul acestor idei legea ce ni se propune mijlocește o tranzițiune între starea actuală și țelul final, care este pentru Valahia asociațiunea și pentru Moldova plata peșin a muncii, eu mă pronunț pentru luarea ei în considerațiune și mi rezerv numai dreptul de a face la articole observațiunile mele, căci nici nu mă împac cu toate amănuntele ei.

Un ultim cuvânt și am terminat. Legea aceasta nu eră o lege de partid; ar fi trebuit să fie o lege la care și majoritate și minoritate, și conservatori și liberali, să conlucreze. Dacă era nevoie de reformă, nu eră nici un guvern, fie el conservator, fie el liberal, în drept să caute a împede răul înainte de-a veni cu legea, căci toate chestiunile acestea pe cari eu le cred naționale, nu se pot deslega de cât prin o comună înțelegere.

Ei bine, aci fac o acuzare guvernului. Când D-l ministru de interne de atuncea a venit cu circulări, să introducă în mod unilateral o reformă de atîta importanță... (desaprobări; a! a!) unilateral, o reformă de atîta importanță, cred că a făcut o chestiune de partid și că a făcut un rău imens legii și reformei însuși ce voia să propue.

D. C. A. Rosetti. Cum unilateral? Explică cuvîntul acesta, ca să'l înțeleg și sa pot raspunde.

D. A. Lahovary. Arbitrar.

D. C. A. Rosetti. Nu te-am întrebat pe D-ta, onorabil domn, am întrebat pe D-l Carp.

D. A. Lahovary. Fac traducere pentru Cameră.

D. C. A. Rosetti. N'am știut că D-l Carp e sub epitropia D-tale (aplauze, ilaritate).

D. P. P. Carp. În mod unilateral însemnează că înainte de a se face reforma pe calea legală ați încercat s'o faceți pe calea administrativă. Administrațiunea însă, într'un stat constituțional, nu e faptul tuturor partidelor, ci faptul partidului la putere; și cînd D-voastră prin circulări, cari poate au isvorît din bune intențiuni, ați pus această reformă în minile unor oameni cari nu aveau nici inima, nici inteligența D-voastră....

D. C. A. Rosetti. Bine-voiți a citi circularile, ca să le cunoască Camera, și să judece pe ministrul acela.

D. P. P. Carp. Nu dau în judecată, căci n'am putere.

D. C. A. Rosetti. În judecata Camerei am zis. Nu acuză numai cu vorba; arată fapte, ca să judece colegii

noștri; arată circulara; căci nu e demn de D-ta, de un om onorabil ca D-ta, a acuză fără a aduce și probe.

D. P. P. Carp. Dacă mă întrerupeți continuu, nu pot vorbi

D. C. A. Rosetti. Circulara, onorabile Domn, arat-o. (Aplauze, ilaritate).

D. P. P. Carp. Ei bine, este o circulară care zice prefectilor de a invita pe primari a nu mai întări contracte pentru lucrări agricole pe un termen mai lung de un an...

D. C. A. Rosetti. Nu ai citit D-ta ceea ce spui acum; ți s'a spus. Când vorbești de la D-ta, ești corect; când vorbești după ceea ce ți șoptește din altă parte, nu ești corect (aplauze).

O voce. Epitropul (ilaritate).

D. C. A. Rosetti. Acum înțeleg de ce D-l Lăhovari te-a întrerupt (aplauze).

D. P. P. Carp. Este greu, D-lor, de a discuta în asemenea condițiuni. Ori-care ar fi antagonismul dintre stînga și dreapta. cred că D-l Rosetti, prin pozițiunea sa, prin vîrsta D-sale, prin trecutul sau are drept la respectul nostru și sunt obligat să-i primesc întreruperile. Dar dacă voiți serios să continuăm discuțiunea ca în toate parlamentele, atunci permiteți să'mi stîrșesc ideia...

D. C. A. Rosetti. Te respectez în destul, dar te rog să citești circulara.

D. P. P. Carp. Înainte de a cere să citesc eu circularile, ar fi trebuit, D-le Rosetti, să cei de la acei către cari le-ai adresat, să le citească; ar fi trebuit să cereți ca prefectii să le înțeleagă. Prefecții au venit în țară cu acele circulări, au mers din comună în comună și au zis primarilor să nu întărească contracte pentru munci agricole pe mai mult de un an. Apelez la toți proprietarii din Moldova. O repet, a-ți putut fi insuflat de cele mai bune intențiuni, dar ați încredințat lucrul în mîinile unor oamenii ce nu v'au priceput nici inima, nici intențiunile. Purtarea prefectilor a produs atmosfera de neliniște și de îngrijire ce a provocat întrunirea proprietarilor de la Iași, la care au luat parte toate partidele. Acolo erau și D-l Gr. Cozadini și D-l M. Gane și mulți alții, ce nu sunt conservatori.

Eu dintr'aceste n'am voit să trag altă concluziune de cît că reformele cele mari, cînd nu se fac pe calea unei revoluțiuni violente, trebuie să se facă pe calea unei înțe-

legeri comune, precum s'a făcut cu privilegiul Constituțiunei noastre. Am condamnat la început reformele făcute prin mijlocul loviturilor de Stat, le condamn și pe calea revoluționară, pentru că nimeni nu poate garanță că reformele făcute în asemenea condițiuni sunt trainice. Să facem deci reforma aici unde este adunată țara legală și așa îmi înțeleg rolul de conservator. Conservatorii, dacă vor să însemneze ceva în această țara, trebuie să fie cei dintii a se pune în capul tuturilor reformelor folositoare; dacă vor să nu aibă numai pentru dinșii o leacă de talent și de știință, dacă vor să aibă și înrîurire politică, ei trebuie să dovedească, că nici un progres serios nu le e străin și că nici o nevoie a țării nu-i lasă nepăsători.

Deputatul G. Vernescu combate părerile deputatului P. P. Carp și declară că e contra proiectului. În ședința de la 12 Februarie deputatul C. A. Rosetti se apără de acuzările ce i s'au adus și propune „ca imediat după luarea în considerație a proiectului de lege, Camera să aleagă o comisiune compusă din 21 membri, cari împreună cu comitetul delegațiilor și în termen de 8 zile cel mult, să studieze amendamentele ce se vor propune și rezultatul să'l supună deliberării onor. Camere”. Închiderea discuțiunei, combătută de deputatul Al. Lahovary, care vrea să răspundă rechizitoriului făcut de deputatul C. A. Rosetti, se decide cu 68 bile albe contra a 40 bile negre. Luarea în considerație a proiectului de lege se votează cu 86 bile albe contra a 31 bile negre. În comisiunea însărcinată cu studierea amendamentelor ce se vor propune să aleg deputații A. Teriachiu, A. Stolojanu, P. Aurelian, G. Vernescu, M. Kogălniceanu, D. Rosetti-Tețcanu, M. Burileanu, C. Teleman, P. Buescu, Remus Opreanu, N. Fleva, I. Robescu, P. Cazimir, Al. Lahovary, D. Moruzi, D. Schileru, N. Nicorescu, P. P. Carp, Gr. Cozadini, N. R. Locusteanu și D. Lecca.

Discuțiunea asupra proiectului de lege pentru tocmelile agricole se continuă în ședința de la 14 Martie. Deputatul I. Marghiloman insistă asupra inconvenientelor dreptului comun.

D. P. P. Carp. D-lor, în discuțiunea generală am avut onoarea de-a vă supune motivele ce ne-au făcut să cerem o legislațiune specială sau excepțională, cum veți voi să o numiți. Nu revin asupra lor și astăzi mă voi încerca numai a combate o teorie care vrea să se substitue regimului ce voim să inaugurăm prin legea actuală și care a luat titlul de sistemul dreptului comun.

Acest sistem se pune de toți acei cari l'au susținut pînă acum pe un tărîm cam ideal și nu ține îndestul seamă de realitate, și de aceea și d. Blaremburg, împins de logica unor premise ideale, a început prin a revendică dreptul comun în numele libertății, egalității, fraternității, aruncînd majorității acuzarea că ar renegă aceste mari prin-

cipii. Nu este treaba mea de-a apăra majoritatea; se vor găsi în sînul ei apărători destui. Dar trebuie să vorbesc în numele acelora cari de și repudiînd firma de liberali, cred că, luptîndu-se în contra dreptului comun în materie de tocmeli agricole, sunt apărătorii cei mai călduroși ai unei adevărate libertăți. Voiu lăsa la o parte egalitatea și fraternitatea; nu ele sunt astăzi obiectul preocupățiunii mele. Dar să vorbim de libertate și să vedem ce fel de libertate voiți să inaugurați cu dreptul comun.

Ce este libertatea, d-lor? Este ea oare facultatea absolută de a face ce voim? Eu cred că nu; și în practică, teoria libertății nu poate găsi aplicarea sa de cît atunci cînd mărginiți pe cel tare, cînd îl împiedicați de-a se servi de o absolută libertate. Trebuie să ne probați că nu am luat apărarea celui slab în contra celui tare, trebuie să ne probați că nu lăsați pe cel slab desarmat față cu cel tare și numai atuncea ne veți convinge că ați formulat un principiu ce se sprijină pe temeuri de o înaltă moralitate politică (aplauze).

A invocă însă o libertate, care vine numai în favoarea celui tare și a crede că suntem apărătorii unui mare principiu, este o stranie iluziune. Știu că nu sunteți singurele victime ale unor asemenea iluziuni; ea se produce în multe părți ale vieții popoarelor. Luați de ex. teoria liberului schimb. Și ea își dă aerul unui principiu liberal. Cari sunt însă țările ce îl invoacă? Țările acelea cari au monopolul industriei. Lor le place libertatea, pentru că libertatea este numai o armă în mîna lor în contra celor slabi. Dar pentru că ne explicăm iluziunile d-voastră, oare trebuie să ne supunem lor? De sigur că nu. Și cînd vă puneți față cu noi într'o pozițiune atît de superioară, cînd ne ziceți că d-voastră, cu dreptul comun, sunteți apărătorii libertății și că noi o sugrumăm, ar fi trebuit să ne arătați cum apărați pe cel slab în contra celui tare. Aceasta n'ați făcut-o. Din contră, mă fac eu forte să vă probez, că, cerînd dreptul comun, cereți libertatea absolută pentru cel tare și aservirea pentru cel slab, în cît teoria d-voastră se poate caracteriza cu puținele cuvinte «*dreptul comun, jaful comun*», (întreruperi).

Mi veți permite, d-lor, a proba cu argumentele mele, iar nu cu întreruperile d-voastră, justețax axiomului ce am pus înainte. Onor. d-l Blaremburg a revendicat pentru sine

nu talentul, dar logica ; eu cred că erà într'o adîncă eroare ; tocmai contrariul are loc ; îi recunosc talentul, dar în cazul de față îi contest logica (ilaritate, conversațiuni). Zicînd aceasta, cred că zic un lucru ce este în simțul tuturor, căci ați auzit un discurs care de sigur v'a plăcut, dar care de sigur nu a convins pe nimeni ; ați recunoscut talentul, dar n'ați putut descoperi logica.

D-lor, sunt două soiuri de logică...

D. **I. Ionescu.** A! eu gîndeam că este numai una.

D. **P. P. Carp.** Este logica acea care pune în concordanță o idee cu altă idee, și logica acea care pune în concordanță o idee cu realitatea ; prima logică se numește dialectică, și pe aceasta poate a avut'o onor. d. Blaremberg ; logica însă care reese din concordanța între idee și realitate, pe aceasta n'a avut'o. D-sa, după ce a terminat cu libertatea, egalitatea și fraternitatea, vă îndeamnă să primiți dreptul comun și, pentru a vă convinge, vă pune înaintea codul rural din Francia, v'a citit lungi paragrafe din acel cod, ca să probeze, că atuncea cînd s'au cîștigat pentru omenirea întreagă acele principii mărețe din cari se hrănesc societățile moderne, Francezii au început prin a edicta libertatea absolută a învoelilor. A uitat însă cînd și cum a făcut Francia aceasta, — a făcut'o în mijlocul unei revoluțiuni teribile, care a răsturnat în 24 ore o stare de lucruri ce există de lungi secole și a făcut'o prin șiroae de sînge, prin una din cele mai violente sguduiri sociale ce cunoaște istoria. Noi însă, d-lui însuși a recunoscut'o, nu am procedat ast-fel. La noi, revoluțiunea socială s'a făcut fără sînge, fără sguduiri, pentru că noi, ca oameni cu minte, am voit o transformare treptată. Și veți vedeà, d-lor, că și legea de față este un pas înainte în această transformare înceată ce am realizat, voind tot odată a evita ori-ce sguduire. Și dacă merg prea departe întrebunțînd cuvîntul de cuminte, veți recunoaște cu mine, că cel puțin un instinct sigur ne-a făcut să ne ferim de comoțiuni, ce numai un popor puternic își poate permite.

Întîiu deci, nouă revoluțiunile radicale nu ne sunt permise ; al doilea, oare starea de lucruri din Francia este identică cu cea de la noi ? Cînd veniți cu un cod rural dintr'o țară unde învoeli agricole bazate pe avansuri de bani nu există și cereți să'l aplicăm la o țară unde plățile se fac cu mult înaintea muncii, poate, zic, să existe între ideile

d-lui Blaremburg o concordanță aparentă, dar între ideile d-sale și realitate nu există absolut nici o legătură, nici o logică.

Dar să venim acum la acea realitate, să vedem întâiu dacă dreptul comun e posibil, al doilea dacă este folositor pentru sătean și pentru proprietar, și dacă vă voiu probă că nu este folositor nici pentru unul nici pentru altul și că nici nu e posibil, v'aș întrebă: în virtutea cărui interes real revendicați dreptul comun? Și-l revendicați dîndu-vă aerul a fi aposcolii unui mare principiu salvator, și arătîndu-ne pe noi ca pe niște oameni cu idei meschine și cu o inimă mică ce nu se poate încalzi la razele unor simțiri nobile. Ce este dreptul comun? Este el o panacee universală? Mi se pare că el nu este alt-ceva de cît codul Napoleon, dacă nu mă înșel (întreruperi).

Voci. Așa, așa!

D. P. P. Carp. Și dreptul comun în Franția este alta de cît dreptul comun din Anglia, și acesta este alta de cît dreptul comun din Germania, dacă nu mă înșel (întreruperi), și fac apel întru aceasta la legiștii învățați din această Adunare. Va să zică dreptul comun este un ce care nu este bazat pe principii atît de generale, pe principii atît de absolute, cum este de exemplu dreptul natural, în cît să zicem cu toții, că dreptul comun reprezintă pentru noi o idee care trebuie să se aplice la toate stările de lucruri și în toate țările, și că țările cari nu au dreptul comun, cum este dreptul nostru civil, sunt înapoiate încă pe calea civilizațiunii; eu cred că aceasta nu se poate susține.

Prin urmare, D-lor, se cere ca învoelile agricole să fie supuse prescripțiunilor astăzi existente în Codul nostru civil; căci nu ni s'a vorbit de reformarea acestui Cod; s'a zis, este drept, că legea specială ce o prezintăm este rea, dar nu s'a zis că codul nostru trebuie modificat întru cît privește materia cu care ne ocupăm, ci pur și simplu în numele libertății învoelilor se reclamă aplicarea codului civil la raporturile dintre proprietar și sătean.

Codul lui Napoleon lasă libertatea învoelilor între părți.

Așa este, dar să nu perdeți din vedere că acel Cod nu lasă într'un mod absolut această libertate, nu o lasă de cît numai acelui care știe a scrie și a citi, căci Codul nostru civil nu recunoaște ca autentică o învoeală făcută de acela care nu știe să iscalească de cît numai cînd

el se va duce la tribunal și va cere autentificarea semnăturii sale făcută prin punere de deget. Așa este oare domnilor?

Voci. Așa este.

D. P. P. Carp. Recunoașteți și D-voastră că Codul nostru civil lasă libertate învoelilor, dar pune piedici celui care nu știe a scrie.

D. N. Blaremburg. Apoi aceasta este o garanție și mai mult.

D. P. P. Carp. Nu discut aceasta, domnule Blaremburg, eu vă am spus cum este Codul nostru civil.

Așa fiind, Domnilor, atunci țăranul care va veni să se învoească cu mine, îi voi spune: foarte bine, dar pentru că nu știi să scrii, trebuie să mergi la tribunal.

Prin urmare, toate învoelile agricole din țară, conform Codului civil, trebuie să meargă la tribunal pentru ca să poată fi valabile.

Vă întreb, un asemenea lucru este el cu puțință? Nu este; prin urmare de la început ne isbim la facerea contractelor de o dificultate imensă, ce zădărnicește facultatea ce dă dreptul comun sateanului de-a face contractele agricole, și sunteți obligați cu derogarea de la dreptul comun, să creați o instanță judecătorească mai apropiată de justițabili de cât acele de astăzi.

Vă dau aceste numai ca un exemplu, D-lor, ca să vă arăt cum de la primul pas sunteți obligați de a derogă de la dreptul comun.

Aceasta poate să stea și în intențiunile D-lui Blaremburg, însă D-lui nu ne-a vorbit de aceste greutăți (zgomot).

Deci, D-lor, v'am arătat o imposibilitate practică, și prin urmare Codul nostru civil actual nu se poate aplica la contractarea de învoeli agricole, și dacă dreptul comun astăzi existent în Franța se aplică în Franța, este că acolo învoelile anticipate nu există; este că acolo munca făcută se plătește în momentul chiar al muncii și nu dă loc la contracte agricole.

Așa dar, între ceea ce se petrece în Franța, și între ceea ce se petrece la noi, nu este nici, o asemănare, și numai cînd D-v. veți veni și veți declara că contractele agricole sunt oprite, numai atunci să'mi vorbiți de dreptul comun.

Voiți D-v. acestea? și credeți că o asemenea revoluțiune este posibilă? Dacă D-v. voiți să proclamați cum că ori și ce învoeală este oprita, cum că ori și ce contract agricol anticipat în bani, afară de locațiunile de pământ, este oprit, eu cît pentru mine iscălesc cu D-v. Dar să știți că făcînd aceasta, nu mai puteți invocă libertatea convențiunilor, ci interesul săteanului și al proprietarului, și pentru Moldova va fi fericită ziua aceea în care contractele agricole nu vor exista. Dar oare este permis astăzi a tăia astfel în carne vie? Oare noi putem procede la o revoluțiune atît de violentă, atunci cînd sunt dejă mii de contracte agricole încheiate? Admit ca pentru viitor să opriti cu desăvîrșire contractele în bani, dar cu cele vechi ce faceți? Trebuie să le respectați, puindu-le însă sub regimul dreptului comun. Ce se va întîmpla însă atunci? În mare parte în Moldova săteanul este legat pe cinci ani. A escomptă viitorul îi va fi cu neputință; în curs de cinci ani are să fie el dar obligat să muncească fără posibilitatea unui nou câștig, și el se va află în trista pozițiune sau de a muri de foame sau de a nu respectă contractul încheiat sub imperiul vechei legi. În caz că nu se respectă contractul, proprietarul ne mai putînd obține executarea muncii are recurs la dreptul comun. Ce zice însă dreptul comun? El face răspunzătoare pe părți de toate daunele ce izvorăsc din nepăzirea unui contract, și atuncea-veți vedeă cum în virtutea dreptului comun se ruinează, prin executarea silită a averei, o populațiune întreagă.

Resping o asemenea soluțiune; să dăm facultatea ca contractele existente încet încet să se poată lichidă fără executarea averei, și să punem în legea noastră destule piedici, ca să silim pe cit vom puteă pe proprietari de a nu aservi brațele prin un credit prea mare, și să'i deprindem de a nu aveă recurs la contracte anticipate. Și cînd vom aveă această stare de lucruri, cel puțin pentru Moldova, primesc dreptul comun al D-ului Blaremburg. Știți pentru ce? Pentru că el nu are nici o aplicațiune practică, și este indiferent dacă veți zice: vreau dreptul comun, ori dreptul excepțional.

Să vedem acum dacă dreptul comun, chiar dacă ar fi aplicabil, este folositor pentru sătean.

Care este starea de lucruri la noi? Intîiu, ne aflăm, cum am arătat, față cu contractele din trecut, contracte

cari, după mine, au contribuit nu puțin la starea de lucruri de astăzi. Contractele au aservit brațele săteanului din Moldova, și când un proprietar mare vă spune aceasta, înțelegeți D-v. n'o face pentru că este în contra proprietății mari; însă fiind că D. Blaremburg, care reprezintă colegiul 4-lea, a vorbit în interesul proprietății celei mari, sunt silit eu, reprezentatul proprietarilor mari, să iau în apărare interesul sătenilor (aplauze).

V'am dovedit cum prin aplicarea dreptului comun D-v. puneți pe sătean în alternativa, ori de a muri de foame, ori de a nu execută contractul său.

Atuncea proprietarii, neputînd sili pe sătean la muncă, vor cere daune interese: vor merge la tribunal, și dacă admitem că justiția este justiție, țăranul va fi condamnat la despăgubirea recoltei pierdute prin nemunca lui.

Dar se va zice că săteanul e apărat în contra acestui pericol, că legislațiunea noastră scutește boul lui și pămîntul lui de ori ce urmărire. Intiiu, dacă ar fi așa, dreptul comun ar acordă în teorie daune și interese, iar pe de alta le-ar refuză în practică. Aceasta ar fi ca vorba lui Beaumarchais, că ai libertate de a vorbi, dar să nu vorbești nici de rege, nici de miniștri, nici de profesori, nici de magistrați, nici de nimic. Dar nu este așa, indirect executarea se va face; 'i se va vinde și boul și pămîntul. Acestea, este drept, nu se pot urmări, dar 'i se va vinde întreaga recoltă; și când săteanul va fi lipsit de recoltă, el singur 'și va vinde boul ca să mănînce; odată boul vîndut, ne mai putînd lucră pămîntul, îl va da pe nimic în posesie cum se întîmplă în Moldova pentru acei ce nu au boi, și în realitate 'l-ați deposedat cu dreptul D-v. comun și de vite și de pămînt, și de posibilitatea de a mai putea face vr'o cultură.

Atuncea vă întrebăm: la ce ați ajuns D-v. cu dreptul comun? Știți la ce? Nu este nevoe, pentru a o ști, să luăm exemple din Franța; să luăm exemplul de la țările unde moravurile sunt identice cu ale noastre. Mergeți în Bucovina și veți vedea, cum întreaga populațiune cîmpeană a fost deposedată în virtutea dreptului comun; și în Austria, după ce s'a aplicat 15 ani dreptul comun, tocmai acum s'a venit cu legea excepțională, și s'a zis, că dacă săteanul se obligă pentru mai mult de 25 florini, această obligațiune este nulă și neexecutabilă. Dar aceasta s'a

făcut în Austria cînd? după ce s'a deposedat întreaga populațiune cîmpeană.

Vroiți acum să veniți peste 20 de ani să ne spuneți că v'ați înșelat, că cu dreptul comun ați ruinat populațiunea rurală, și ați introdus proletariatul cîmpean la noi; și aceasta numai pentru satisfacțiunea marelui principiu al dreptului comun, al libertății tocmelilor? (aplauze).

Ar fi o tristă mîngiere pentru noi de a vă dovedi în fapt că am avut dreptate, cînd această dovadă nu ar fi fost obținută de cît cu ruina unei populațiuni întregi. N'o vroim; și vă punem în mod precis următoarea întrebare: Ce voiți? Executarea averei, ori executarea brațului,—căci această antitesă reprezintă ambele sisteme reprezentate unul prin regimul excepțional de față, și altul prin aplicarea dreptului comun?

Răspundeți: voiți executarea brațului sau executarea averei? Eu sunt pentru executarea brațului, și de aceea, D-lor, vă zic: nu vă dau executarea averei, vă dau executarea brațelor, dar nu v'o dau barbară, cum eră pînă acum, căci atunci ar fi tot atit de periculoasă ca și executarea averei, dar v'o dau în mod mitigiat; și dacă proprietarii cei mari nu sunt mulțămiiți de această executare, n'au de cît să se deprindă a plăti munca atunci cînd se face, și aceasta cred că este chiar în interesul proprietarilor mari. Și fac apel la toți proprietarii practici să spună, dacă săteanul nu muncește îndoit mai mult cînd este plătit peșin, de cît atunci cînd a primit bani de cu iarnă și nu mai este îmboldit la muncă de un interes imediat. Este adevărat că o să plătim mai scump, cînd plătim peșin, dar o să avem o muncă mai bună și îndoită, și aceasta o spun nu numai ca proprietar, ci ca agricultor practic, și 'mi pare bine că D. Agarici, care este asemenea un proprietar practic, este de aceeași idee cu mine.

Ni s'ar putea însă zice: dacă executarea brațelor este atit de mitigiată, de ce n'o suprimați cu totul? N'o suprim cu totul, pentru că nu voesc a da legii putere retroactivă, și neputînd suprimă vechile contracte, trebuie să le dau executarea brațelor.

Afară de aceasta, executarea mitigiată a brațelor, așa cum este în proiect, nu este oare mult mai bine-făcătoare de cît executarea averei după cum o cereți D-voastră cu dreptul comun? Dreptul comun și portărelul în ultima in-

stanță tot la dorobanș ne duce, și pot asigura în numele tuturilor sătenilor că pentru dînșii este indiferent dacă'i ruinează un agent judecătoresc ori un agent administrativ. Dînșii nu fac deosebirea teoretică între aceste două sisteme, pe care o face onor. D. Blaremburg.

Vă întreb încă odată, ce voiți: executarea averii, ori executarea brațelor? Cine voește executarea forțată a averii, n'are de cît să se pronunțe pentru dreptul comun; iar cine voește executarea mitigiată a brațelor, n'are de cît să se pronunțe pentru acest proiect de lege. Din această dilemă nu puteți eși.

Eu vă declar, că sunt pentru executarea mitigiată a brațelor, și aceasta nu numai în interesul săteanului, dar și în interesul proprietarilor mari, căci ast-fel cred că se vor obicinui încetul cu încetul a plăti munca chiar atunci cînd se face.

Din cele ce v'am zis pîn'acum, vă explic, D-lor, pentru ce, precum în comisiune, așa și în sînul Adunării, eu voiu votă în contra tuturor acelor prescripțiuni cari duc la executarea averii în mod deghizat, și cari se află chiar în proiectul comisiunei. Ori unde voiu găsi că se dă facultatea de a se execută averea, în numele săteanului, în numele solidarității ce trebuie să fie între proprietar și sătean, mă voiu opune acestui drept comun deghizat care executa averea (aplauze).

Acestea, D-lor, am avut de zis asupra așa numitului sistem de drept comun. Cred că, de și în aparență, el poate captivă oare-cari spirite neexperimentate în materie agricolă și oare-care spirite absolute în maniera lor de a privi. Față însă cu realitatea lucrului, dreptul comun este întîiu un ce imposibil, cum este astăzi, și al doilea un ce vătămător dacă 'l ați face posibil; și împedicînd aplicarea acestui drept comun, care are aerul de a fi o panacee universală, care, după D-voastră, are să aducă fericirea în această țară, dar care în realitate echivalează cu ruina săteanului, noi respingem o libertate ce nu este de cît libertatea în favoarea celui tare și nelibertatea pentru cel slab.

Dacă voiți să vă coborîți din sfera absolută a teoriilor abstracte și să vedeți cum libertatea a fost realizată și introdusă în societățile moderne, veți vedea că a fost introdusă numai mîrginind libertatea celui tare și lăînd libertatea celui slab; pe cînd D-voastră, prin dreptul comun,

mărginiți libertatea celui slab și lățiți pe a celui tare. De aceea, în numele proprietății, și a celei mari și a celei mici, ale cărora interese sunt solidare și identice, eu vă rog să respingeți introducerea în legislațiunea agricolă a principii pus înainte de aceia cari sunt pentru dreptul comun; și vă rog să primiți executarea brațelor mitigată, așa cum este în legea de față. Vă mai rog ca, împreună cu mine, ori unde veți vedeà că în mod deghizat se cere executarea averii săteanului, să respingeți această cerere, și, dacă eu, proprietar practic, proprietar mare, am aplicat deja acest sistem, el este posibil, și cred că ceea ce fac eu poate să o facă ori ce proprietar în această țară. Și chiar dacă aceasta ar fi în contra deprinderilor lui, chiar dacă modificarea modului de cultură îl va lovi pentru moment în interesul lui, va veni în curînd vremea cînd va bine cuvînta ziua în care se va fi realizat reforma ce vă propunem.

Deputatul G. Vernescu se ridică în potriwa acuzărilor aduse dreptului comun; ministrul de justiție G. Chițu arată că atunci cînd interesele societății o reclamă, statul poate face și legi excepționale, pe cînd deputatul C. A. Rosetti răspunde deputaților N. Blaremburg și M. Kogălniceanu. Acesta din urmă se pronunță pentru proiectul de lege așa cum a ășit din comisiune. Ministrul președinte I. C. Brătianu arată foloasele pe cari le va aduce sătenilor legea propusă, pe cînd sub regimul dreptului comun țaranii nu se pot bucura de dreptate.

În ședința de la 18 Martie, discutîndu-se contractele vechi, iea din nou cuvîntul

D. P. P. Carp. D-lor, am luat cuvîntul ca să vorbesc asupra acelei părți din acest articol care în proiectul comitetului e trecut ca art. 36, și care în redacțiunea comisiunei formează un singur articol cu art. 35. Este vorba de contractele cele vechi asupra cărora sunt două păreri, la cari corespund două diferite redacțiuni. Cu toții zicem că contractele cele vechi se vor respecta, însă întru cît privește executarea, ea se va face conform cu termenele propuse în noua lege.

Naște întrebarea acum: Ce se face cu anii sub-sequenți pentru cari legea nouă nu dă executarea vechilor contracte? Trebuie să punem aceste contracte pur și simplu, cum zice amendamentul d-lui Vernescu, sub imperiul dreptului comun? Ori să lăsăm sătenilor facultatea de a le lichida, răscumpărîndu-le ori reînoindu-le conform cu legea de față?

Eu cred că amendamentul d-lui Vernescu este un ce vătămător și d-v. știți că, ori unde am văzut că dreptul

comun amenință pe săteni, eu m'am opus, și așa și acum mă opun la aplicarea unui drept comun care îl va ruina.

D. Al. Lahovari. Dreptul comun este neretroactivitatea.

D. P. P. Carp. Dați-mi voie, ori eu nu înțeleg amendamentul d-lui Vernescu, ori el este rău redactat. Ce zice el? El prescrie că contractul anterior rămîne respectat, dar nu beneficiază de executare de cît după legea cea nouă. Legea cea nouă nu dă însă executarea de cît pe doi ani. Ce facem atuncea? Reintrăm în dreptul comun, zice d. Vernescu; dăm dreptul de răscumpărare zicem noi. Dreptul comun! V'am arătat unde duce el. Dreptul comun prescrie că dacă săteanul nu va voi să lucreze, bine! dacă nu, nu'l pot obligă, dar am dreptul de a'l acționa pentru daune interese. Așa este?

Ei bine, eu cred că aceasta are să se întîmple în cele mai multe cazuri; săteanul e atît de încărcat cu datorii, în cît liberarea prin muncă îi este cu neputință.

Dacă a fost necesitate de o lege excepțională, în mare parte această necesitate provine și din cauza datoriilor din trecut.

Noi trebuie să avem o lege excepțională care să permită ca și aceste datorii să se poată lichida încetul cu încetul (întreruperi).

Față cu aceste datorii, nu am putea acorda nici executarea conform cu legea ce este, nici dreptul comun conform cu părerea d-lui Vernescu. Dacă acordăm executarea, aservim pe satean; dacă nu acordăm executarea, lăsăm însă dreptul comun, îl ruinăm (întreruperi). Să vă dau un exemplu care să illustreze această părere a mea: să luăm un contract de tocmeli agricole în care se vede următorul lucru: Datorii de ale sateanului din trecut, notați bine nu obligație din anul curent, ci rămășițele din trecut — văd aci un contract oare-care pentru rămășițe, și se zice că pentru rămășițe să se facă 5 pogoane seceră și 301 zile cu brațele.

Voci. A! a!

D. P. P. Carp. Un altul, care are să facă 5 pogoane de secere tot pentru rămășițe și 288 zile.

Iată altul: 4 pogoane seceră, 229 zile cu mîinele, și așa înainte.

Acum domnilor ce vrea să zică; 5 pogoane de seceră și 301 zile cu mâinele?

Dacă pe lângă 301 zile lucru cu mâinele, am adăoga și zilele celor 5 pogoane de seceră, și dacă din 365 zile ale anului vom scădea întâiu 52 de Duminici, 22 zile de sărbători de peste an, ceea ce fac 74 zile, plus zilele de ploaie și lunile de iarnă, vă întreb unde stă puțința liberării?

Și nu uitați că la acest contract, care este un contract de ramășițe, trebuie să se adauge și o altă contractare care corespunde cu nevoile curente ale săteanului.

Este posibilă executarea unui asemenea contract?

Eu nu cred, și iată un caz unde săteanul fatalmente prin forța lucrului eră să fie nevoit a nu respecta contractul. Și să nu-mi ziceți că acest contract este al unui rău proprietar, vă pot afirma pe onoarea mea că este un contract încheiat de un om, care în țara aceasta se bucură de o bună și meritată reputațiune.

Voci. Al cui e?

D. P. P. Carp. Nu vă pot spune aceasta, dar nu ar trebui oare să dăm dreptul săteanului de a se răscumpără, și să zmulgem din mina proprietarului acea armă teribilă, ce se numește dreptul comun?

Să nu mi se obiecteze că e indiferent de a plăti în muncă sau în bani, căci munca rămîne aceeași, dar prețul variază, și săteanul, răscumpărînd contractul, poate să beneficieze de sporul prețului zilelor de muncă. În cazul ce v'am citat e imposibil ca săteanul să se libereze, dacă îi impuneți o muncă ce singur nu poate face, dar cînd în loc de 80 bani, cum este evaluată ziua, el se va tocni aiurea cu 1 franc și 20 bani sau 1 franc și jumătate, el va putea plăti datoria lui bănească din trecut.

D. Al. Lahovari. Ce va să zică aceasta? Voiți să faceți aci în Cameră procesul cui-va? Eu protestez contra unor asemenea procedări demagogice (sgomot).

D. P. P. Carp. Credeți-mă, d-lor, cestiunea aceasta este mai gravă de cît gîndiți, și nu prin aruncături de epitețe veți putea eși din trista pozițiune în care ne aflăm, și rău serviciu fac ideilor conservatoare aceia cari se pretind, este drept, conservatori, dar cari nu vor să ție seama de realitatea unui rău, a cărui stîrpire stă tocmai în interesul bineînțeleș al conservatorilor.

D. Al. Lahovari. Nu este aci cestiunea de demagogie. De ce aduceți tocmai d-v. niște asemenea contracte? Oare credeți că nu suntem în drept să judecăm noi aci în Cameră și pe ale d-v?

D. P. P. Carp. Ar fi bine dar să aduceți și tocmelele mele, să le judecați d-v., și nu numai ale mele, dar ale tuturilor. Este de datoria unui bun legiuitor, ca el să și dea bine seama de pozițiunea în care se găesc locuitorii țării, și apoi să se apuce să facă o lege... (sgomot).

D-lor, vă rog să mă credeți că sînt foarte liniștit, și vă rog să mă credeți, că nu voiu să chem pe nimeni la răspundere, nu voiu să citez nici un nume, nu voiu să numesc pe nici un proprietar, și vă pot asigura pe onoarea mea, că nimeni nu a văzut acest contract, nimeni nu l'a citit.

Dacă însă contestați că lucrurile acestea sunt posibile, vă rog să mergeți la ministerul de interne să vedeți sute de asemenea învoeli.

D. Al. Lahovari. Se poate; dar cuviința cere să fie și cea-laltă parte auzită.

D. P. P. Carp. Cînd am cerut, d-lor, ancheta în materia ce ne ocupă, credeți-mă că n'am cerut ca să mi formeze o convicțiune ce eră dejă cîștigată cînd am luat atitudinea ce vedeți că o iau în această cestiune; am făcut-o ca să vă probez la toți prin acte pozitive, care este adevărata situațiune, și ca să vă probez că ea reclamă imediata intervențiune a legislatorului. Voiu fi sau nu taxat de demagog, eu însă tot am să vă dau un exemplu, ca să vedeți cu cîtă prudență procedează alte state în asemenea cestiuni.

Ce se întîmplă azi în Irlanda? Țăranul are datorii mai mult de cit el poate plăti, el se execută conform dreptului comun și se expropiază.

Cînd executarea este izolată, aceasta este o nenorocire, dar o nenorocire individuală ce trece nebăgată în seamă; dar cînd executarea devine generală, atunci, demagog e acela care, vroind a evita o revoluțiune, se împotrivește, ca prin o trăsură de condeiu să se deposeze chiar cu tot dreptul o populațiune întreagă? Și cînd m'am împotrivit dreptului comun, am cu mine autorități mai mari de cit ale noastre a tuturor. Oare Gladstone cu amicii lui sunt demagogi? Sunt ei niște radicali de rînd ce vînează o ieftină

popularitate? Sau sunt oameni serioși, cu judecata întreagă, ce caută a luptă în contra unui rău ce amenință a-i înăbuși?

Voiți oare ca și la noi situațiunea din Irlanda să se repete, atunci cînd față cu Moldova nu avem noi puterea ce are Anglia față cu Irlanda? Nu, nu veți voi-o.

De aceea, D-lor, am crezut de datoria mea să vă atrag atențiunea asupra acestor contracte.

Am zis că nu voiu cită nume proprii, am declarat, cu privilegiul discuțiunei generale, că răul nu provine din faptul neonestității proprietarului, dar din faptul legii existente, care a adus pe sătean într'o stare deplorabilă. Ei bine, este oare de datoria noastră să constatăm faptul și să venim cu măsuri excepționale ca această stare să nu mai continue? Eu cred că da; și în această privință demagogul Carp face apel la demagogul Agarici, proprietar practic, să spună dacă exagerez, cînd zic că în Moldova aceasta este o stare de lucruri mai generală. Dacă nu mă credeți, vă rog să numiți o anchetă cît de serioasă, care să cerceteze la fața locului și atunci veți constată împreună cu mine, că țaranul este atît de onerat, în cît nu se poate plăti numai cu munca și că trebuie să'i dăm facultatea d'a se putea plăti în bani. Așa fiind, fac eu oare un act de demagog sau un act de înaltă prudență, cînd împiedic să se întîmple în această țară zguduiri de acelea pe cari numai noi, Romîinii, nu le putem dorî?

De aceea, D-lor, din toate aceste puncte de vedere, eu vă rog să primiți redacțiunea comitetului. Vă rog să dați săteanului facultatea de a se putea răscumpără, și atunci are să se întîmple una din două: sau țaranul are să vină la proprietar să ceară un supliment de plată sau un scăzămînt de muncă, ori are să se ducă la vecin să se angajeze și, luînd un preț mai mare, are să plătească proprietarului și să'i rămînă și lui ceva.

Știu, D-lor, că zisele mele se aplică mai mult la Moldova de cît la Muntenia, dar nu uitați că Moldova e jumătate din țară. Știu asemenea, D-lor, că multe se pot invoca în contra măsurilor propuse; ele sunt însă singure în stare a permite lichidarea trecutului. Și în ziua fericită în care proprietarul se va deprinde a nu mai aservi pe sătean prin mijlocul unui credit ilimitat, în ziua aceea în care ne vom deprinde a plăti munca asupra muncii, atunci, dar numai atunci, voiu fi și eu alături cu D-v. pentru dreptul

comun, căci nu va mai echivala cu ruina săteanului. (Aplauze prelungite).

În ședința aceasta desvoltă un amendament :

D. P. P. Carp. Domnilor deputați, acest amendament este menit a înlocui ultimul alineat al acestui paragraf, care da drept la executarea averii țaranilor.

În a doua discuțiune generală făcută asupra acestei legi, știți prea bine că am cautat să vă probez, că înainte de toate trebuie să ne ferim de a supune la execuțiune averea țaranului. Execuțiunna brațelor, după mine, este suficientă, mai cu seamă de cînd este întărită prin dispozițiunea că, la caz cînd săteanul n'ar voi să lucreze, să se tocmească în contul lui alți oameni, și atunci se naște întrebarea, că cum se va despăgubi proprietarul de banii dați? Legea aceasta zice, urmărindu-i averea. Ei bine, știți că eu am declarat că voi combat ori decîte ori voiu înțilni în această lege diapozițiunea de a se execută averea țaranului și de aceea vin și vă propun acest amendament.

În loc să am recurs la un proces care dă loc la daune interese și care să aducă o mare pagubă săteanului, prefer ca, prin un mijloc indirect, să folosesc acest proces de daune interese în contra săteanului prin temerea că, dacă nu-și va execută în mod onest angajamentele sale agricele, nu va mai găsi persoane cu cari să contracteze asemenea angajamente, și cred că acest mijloc este suficient pentru proprietar și nu mai este trebuință de un recurs pentru daune interese. Acesta este țelul amendamentului pe care am onoare a-l prezentă.

Mai iea cuvîntul deputatul Mih. Kogălniceanu, propunînd un amendament care se respinge. Proiectul de lege se votează cu 63 bile albe, contra 19 negre.

CRIZA MONETARĂ

Sedința Camerei din 29 Noembrie 1884

Deputatul G. Palade interpeleză guvernul asupra crizei monetare. Se întreabă de ce biletele de bancă și moneda de hirtie nu reprezintă întreaga lor valoare atunci cînd e vorba să fie schimbate în aur și explică în urmă că nici biletele de bancă, nici moneda de hirtie nu sînt tocmai monetă în sensul economic. Existența etalonului dublu aduce cu sine această stare de lucruri și pe lîngă că România are o cantitate prea mare de monetă de argint, stocul metalic al Băncii Naționale este tot de argint. O altă greșală mai prezintă scontul fix de 4%, care a permis unor depozitari cu portofoliuri groase de a realiza cîștiguri enorme, căci depun efecte de 7% și iau argint cu 4%. Ministrul de finanțe, G. Lecca, combate afirmațiunile deputatului G. Palade; vorbește de partizanii etalonului dublu și de acele țări cari au un stoc și mai mare de argint. Nu aceasta ar fi cauza crizei, ci puținul export care s'a făcut în raport cu importul; exportul e de 200, importul de 300 milioane. Deputatul Emil Costinescu susține că nu sînt nici prea multe bilete, nici prea mult argint în circulațiune. Aurul lipsește și din pricina importului și din pricina cupoanelor datoriei publice, cari reprezintă pe fie-care an 50 milioane în aur. Lipsa exportului a împiedecat înlocuirea aurului dus din țară. Nici dublul etalon, nici stocul de argint al Băncii Naționale, pe care o apără, nu sînt adevăratele cauze ale crizei. Indreptarea nu se va putea obține de cit prin îndreptarea stării economice a țării. Deputatul G. Palade, împreună cu alți 6 deputați, propune următoarea moțiune: «Camera, ascultînd pe interpelator, precum și răspunsul guvernului, în fața crizei monetare crescînd din ce în ce mai mult, este de părere că măsurile cele mai nemerite și tot-odată cele mai urgente pot fi următoarele: a) oprirea bătărei monetei de argint; b) numirea de urgență a unei comisii care să elaboreze un proiect de lege pentru transformarea etalonului monetar de argint în aur».

D. P. P. Carp. D-le președinte D-lor deputați, pînă a nu intră în materie, veți găsi poate firească, după doi ani de absență din sînul D voastră, dorința ce am d'a regula în puține cuvinte pozițiunea mea în acest Parlament. Cînd guvernul a făcut apel la mine ca să pun slabele 'mi puteri în serviciul unei cauze naționale, care zdruncină toate paturile societății noastre pînă în adîncul inimei, am crezut de datoria mea a răspunde la acest apel; eșit însă din mi-

noritatea acestei Adunări la plecare, reintru la întoarcere în minoritatea în care mă aflam înainte. Aparțin unui grup de oameni cari cred că distincțiunea de partid de pînă acuma nu mai are absolut nici o rațiune de a fi. Cred că principiile cari le-au avut și unii și alții, sau nu mai sunt posibile sau au fost realizate, și că prin urmare pe bazele trecutului nu mai poate fi luptă de principii, ci numai o lupta pentru putere, luptă cu atît mai înverșunată, cu cît natura, neadmițînd golul, pretutindenî unde au lipsit ideile s'au pus în locul lor apetituri personale. Vechia Stîngă și vechia Dreaptă și-au făcut vremea lor. Să căutăm dacă în organizarea acestei țări nu găsim un tărîm nu atît de luptă, cît de emulațiune pentru binele țării și să vedem, odată regatul creat, odată România pusă în picioare, cum avem să ne organizăm. În această privință neapărat că vor trebui să se nască deosebiri de idei; o să se întîmple să fie divergența de opinii între unii și alții dar aceste deosebiri n'au să aibă rădăcinile lor în trecut, și în lupta de idei ce se pregătește au să se unească într'un cîmp oamenii cari erau ieri în cîmpuri adverse, și în cîmpuri adverse iarăși oamenii cari erau ieri amici.

De aceea voi căutăm azi, precum am căutat și în alte ocaziuni, să văd cari sunt punctele de vedere, cari sunt acele principii, dacă voiți să întrebuițez acest mare cuvînt, ce ne deosebesc? Știu că pozițiunea mea e cam grea; am fost acuzați de mulți. Și intențiunile noastre au fost suspectate, și țelurile noastre au fost contestate, însă am mers înainte, pentru că nu e roză fără ghimp. Spiniile i-am simțit și vă asigur că au intrat adînc în cărnurile mele; permiteți-mi acum să mă bucur și de parfumul rozei și să cred că atunci cînd se naște o deosebire de idei între mine și alții, vor recunoaște toți că divergența e bazată numai pe adînci convingeri fără nici un interes personal (aplause). Iată, D-ilor, puținele cuvinte ce am avut de adresat pînă a nu intră în materie, și pentru cari v'am cerut indulgența D-voastră.

Nu știu dacă D. ministru de finanțe reprezintă ideile guvernului; nu știu asemenea dacă D. Costinescu reprezintă ideile majorității; dar dacă e așa, există între guvern, majoritate și noi o adîncă divergența de opinii. Dacă am crede pe d. ministru de finanțe, îndoitul etalon ar fi lucrul cel mai firesc și cel mai natural; dacă am crede pe

D. Costinescu, etalonul de aur n'ar fi de cît apanagiul națiunilor bogate, în cît săracii nu numai au mai puține averi de cît cei-l'alți, dar și averea care o au nu se poate traduce într'o valoare reală, ci într'o valoare fictivă.

Nu voi face, D lor, teorii economice; voi constată însă faptul cum mai toate puterile au azi tendința de a introduce etalonul de aur. Anglia 'l are. Germania 'l are. Italia l'a introdus sunt acum doi ani. Austria e în ajun de a'l traduce în lege. America a prezintat bilul pentru restrîngerea bătărei monetei de argint. Acestea sunt fapte, și față cu dîsele cade ori-ce teorie, căci nimeni nu ne va probă, și desfid pe ori și cine să o facă, că atunci cînd toate țările acelea cu cari noi suntem în comunicație au introdus etalonul de aur, numai singură România să rămîie cu îndoitul etalon. Permiteți-mi, domnilor, o mică vedere retrospectivă: Pentru ce am introdus noi dublul etalon? Și cine zice dublu etalon, comite o eroare de fapt; etalonul nu e dublu de cît în teorie; în practică, cine zice dublu etalon, zice etalon de argint. Acesta e adevărul practic

Pentru ce am introdus noi etalonul de argint? Pentru că în urmă războiului am găsit în casele Statului o cîtîme oare-care de argint și pentru ca să nu suferim o pagubă, care eră să fie o pagubă pentru tot-d'auna, vînzînd acel argint în străinătate pe aur, am zis: argintul acela se va depune în pivnițele Băncii ca stoc metalic, și ast-fel am introdus etalonul de argint. Înainte, pînă a nu aveà Bancă, pînă a nu aveà bilete, lucrurile mergeau drumul lor firesc și se introducea ca valoare generală de schimb acel mijloc, acea monetă care eră cea mai serioasă și cea mai sigură, și înaintea Băncii noi am avut aci în fapt etalonul de aur. Am eșit din acest etalon de aur ca să intrăm în etalonul de argint cu privilegiul înființării Băncii Naționale. De am făcut bine sau nu, acesta e un lucru care nu e nevoie să se discute azi, pentru că discuțiunile retrospective nu mai au absolut nici o valoare. Am ținut numai să constat un fapt. Care eră, D lor, odată acest dublu etalon introdus din cauza Băncii, care eră rolul Băncii? Fost-a rolul Băncii Naționale de natură a ușurà sau de natură a agravà situațiunea pieței noastre? Eu cred, și pînă acum nu mi s'a dovedit contrariul, cum că politica financiară a Băncii a contribuit, nu la ușurarea, dar la agravarea situațiunei noastre. Banca de *scompt și circulațiune*, două cuvinte foarte scurte,

dar de un imens coprins, ele zic două lucruri: că Banca regulează creditul unui Stat, și mai zic încă că Banca regulează circulațiunea. Care este rolul Băncii în privința circulațiunii?

Toate transacțiunile între țară și țară nu se soldează ele în fie-care zi și în fie-care moment? Bilanțul se stabilește cam în diferite epoce ale anului, și vine vremea când se întâmplă o cerere foarte mare, și alta când cererea este foarte mică; rolul Băncii este de a fi prevăzătoare, ca atunci când cererea este foarte mică să aibă o politică ce aduce și reține aurul în casele sale, ca să poată beneficia țara de dinsul când cererea este mare. Făcut-a Banca aceasta? Eu cred că nu.

Eu cred că una din condițiunile cari se cer de la o bună politică financiară a unei Bănci este următoarea: ca ea să nu facă absolut nici o afacere care să serve la agiotagiu, pentru că atunci nu mai corespunde la scopul ei de a regula creditul unei țări. Creditul nu e folositor de cât atunci când el se pune în serviciul unei afaceri serioase, unei adevărate transacțiuni comerciale; când însă se pune la dispozițiunea speculațiunei, nu face de cât să producă în circulațiune o perturbațiune așa de mare, în cât rolul ce trebuie să-l aibă, în loc de a fi folositor, devine nefast. Banca când a început operațiunile sale și-a zis înainte de toate — și aci are dreptate D. Palade când o acuză că a violentat natura lucrurilor — și-a zis că are imediat să se scază ca prin minune dobînzile în țară cât se va putea mai mult, și că are să facă afaceri brilante pentru acționarii săi. Că a făcut afaceri brilante pentru acționari nu o contest (aplauze); că au scăzut dobînzile în realitate în țară, aceasta o contest (aplauze), căci ori-cum vă veți învățu, agiul nu este de cât o dobîndă și o dobîndă foarte grea.

Ce a făcut Banca? D. Costinescu zice: am importat mult și am exportat puțin, și că această neegalitate a produs singură agiul. Ei bine, Banca a înlesnit aceasta, pentru că atunci când dobînda nu eră nici într'o parte de 4⁰/₀ s'a menținut la acest nivel și a deșteptat în neguțători o ardoare prea mare pentru cumpărarea de marfă, de care nu se pot desface astăzi. Dar nu țin mult la aceasta; greșeala cea mare este în lombardare; acolo a făcut operațiuni de acelea cari servesc la agiotagiu. Nu voiu, D-lor, să vă viu cu cărți, căci cînosc versul lui Goethe, care zice că

ori-ce teorie este sură, și verde numai arborele vieții practice; însă un singur pasagiu să'mi permiteți a cită din cartea D lui Wagner, unde se vorbește despre lombard și se spune cum lombardarea este operațiunea cea mai primejdioasă și cum numai cu prudență se poate feri o Bancă de relele efecte ale acestei operațiuni.

Iată ce zice D. Wagner: «Operațiunile de lombard trebuie să fie făcute cu mare prudență, căci ele au un efect foarte mare asupra cursului de schimb; ele ușurează eșirea aurului și îngreue intrarea lui, și aceasta mai ales în țările acelea cari au împrumuturile lor plasate în țări streine, unde trebuie să le plătească în aur».

Aceasta se aplică, D-lor, cuvînt cu cuvînt, la situațiunea noastră. Lombardul servă la agiotagiul, și lombardul este cu atît mai periculos în țările acelea cari au datorii mari în străinătate. Să facem acum o comparațiune între alte țări și noi.

În Franța scontul este de 565 milioane, lombardul este de 118; va să zică de patru ori mai mult scont de cît lombard.

În Germania scontul e de 77 milioane, iar lombardul de 17 milioane. În Svițera, de exemplu, veți găsi scont de 75 milioane, lombard 13 milioane, și așa în toate părțile.

Acum, D-lor, să luăm situațiunea Băncii noastre:

Lombardul este de 30 milioane, efecte scontate 17 milioane. Pe cînd toate Băncile lumii au portofoliul de cinci ori mai mare de cît lombardul, Banca romînă are un în-doit numar la lombard de cît la scont. Dar să ne îndoităm, cum se poate ca lombardarea să ușureze agiotagiul, și aci voi răspunde D-lui Costinescu care 'mi zicea: vă închipuiți D-voastră că cine-va poate exportă aur din țară fără ca să aibă plată de făcut și fără să nu aibă nevoie, ci numai pentru simpla plăcere de a exportă aur? Imi închipuiesc, D-lor, și iată cum 'mi închipuiesc: eu admit, și vă rog să 'mi urmați calculul, că vine cine-va cu 120 mii lei în efecte publice la Banca Națională și ia asupra lor 100.000 lei în hîrtie de 4 la sută.

Prevăzînd operațiuni cari au să se facă la bursă, cumpără aur cu 4 la sută. Va să zică cheltuiala lui este de 4 la sută, dobînda care o dă Băncei, și apoi 4 la sută agiu care l-a plătit. Peste tot este o cheltuială de 8 la sută.

Acum, care este interesul acestui om de afaceri: să se urce aurul, or să scază? Evident că el va contribui din toate puterile lui ca să se sue aurul, căci de acolo izvorăște pentru dînsul adevăratul profit.

Faceți socoteala: de o parte perdere 4 la sută la Bancă, 4 la sută agiul aurului cumpărat; pe de alta cîștig: 6 la sută dobînda efectelor lombardate vînzînd aurul cumpărat cu 4, cu 8, mai are un saldo de diferență în favoarea lui de 4, cari cu 6 fac 10; a cheltuit 8; cîștig net 2.

Ei, admiteți că cine-va care face o asemenea operațiune poate să aibă interes ca aurul să iasă din țară? admiteți că un asemenea om face un agiotagiu?

De sigur că da, și sunt convins că din 30.000.000 lombardate la Bancă, cel puțin pe jumătate au servit la agiotagiu, și vă întreb dacă ați făcut tot ce ați putut, ca să ușurați situațiunea, sau ați tăcut totul pentru ca să o agravați?

Și dacă se dovedește că D-voastră ați agravat-o, atunci să nu gîndiți că veți putea amăgi cu miragiul unor bilanțe comerciale cari au valoarea lor, dar cari nu vă pot servi de scuză.

Dar unde nu mai înțeleg nimic, este în combaterea din partea D-lui Costinescu a teoriei noastre, cari cerem introducerea etalonului de aur și asupra căruia D. Costinescu a dat următoarele argumente, cari au produs—ca să întrebuintez cel mai parlamentar cuvînt — au produs în mintea mea o adîncă mirare.

D-sa a zis: dacă introduceți etalonul de aur, D-voastră o să ajungeți la cursul forțat. Intîiu ne-a speriat că o să facem un împrumut, și rog pe D. Costinescu ca să mă rectifice dacă exagerez întru ceva.

D-sa a zis intîiu, că o să facem un împrumut. D-lor, eu nu mă speriu de împrumuturi productive, eu mă speriu de împrumuturi neproductive, și dacă este nevoie să facem un împrumut ca să remediăm situațiunea într'un mod radical, îl vom face, și fiți siguri că România, ori-cît ar fi de săracă, ea nu este atît de săracă în cît să nu poată suportă un asemenea împrumut, care în realitate nu ar fi o nouă sarcină. Ne mai zice D. Costinescu că o să ajungem la cursul forțat. Ași vrea să știu cum? Zice: am 50.000.000 în aur în Bancă, și 60—70.000.000 în circulațiune; vine toată lumea la Bancă și retrace aurul și nu mai rămîne nimic.

Oare așa să fie?

Bine, D-le Costinescu, în momentul cînd el a retras aurul, D-ta ai anulat hîrțile D-tale, și aurul, care ese din Banca D-tale, reintră de la sine sub altă formă, plata de impozite, etc. (întreruperi). Aceasta o găsiți în toate cărțile de economie politică (aplauze).

O voce: Dar cînd ese din țară?

D. P. P. Carp. Dar ce făceați cînd nu aveam biletele? Ziceți să decretați cursul forțat. Ei, nu s'a găsit nici un guvern care să decreteze cursul forțat, sau măcar să se gîndească la aceasta cînd are biletele Băncii acoperite cu un stoc metalic de aur; numai pe D-v. vă aud susținînd asemenea teorii.

Dar admit, dacă voiți, că aurul ese din țară pentru plățile ce avem de făcut; avem însă nevoie de o cîtime de aur pentru operațiunile noastre din năuntru și trebuie atunci să plătim dobîndă pentru aducerea lui.

Or-cît ar fi însă de mare această dobîndă, ea nu va fi nici-odată așa mare ca agiul de astă-zi, și împrumutul direct e tot-d'auna mai puțin costisitor de cît împrumutul indirect prin agiul ce'l plătim, căci fie-care agiu se compune întîiu de o dobîndă, apoi de o primă de asigurare pentru pierderea eventuală.

Uitați-vă la comerț; uitați-vă ce se întîmplă cu agiul; gîndiți D-voastră că un neguțător, cînd m'oiu duce în dughiana lui, are să'mi ceară atît pentru obiectul ce voiesc să cumpăr, și'mi va mai cere să'i plătesc 15⁰/₀ agiul de astă-zi? Nu, căci el are să zică: astă-zi este 15⁰/₀, mîine poate să fie 18⁰/₀, și deci trebuie să cer peste prețul obișnuit o sumă pentru agiu, plus o sumă arbitrară care este menita a mă asigura în contra unei creșteri eventuale a aurului peste prețul de astă-zi.

De aceea s'a constatat pretutîndeni, că zdruncinarea prea mare în echilibru dintre aur și biletele de Bancă a tras după sine o creștere exagerată a prețului tuturor obiectelor de comerț. Nu vă lăudați dar că ați scăzut dobînzile; ați făcut-o în aparență numai, în realitate publicul plătește dobînzii mai grele de cît în trecut.

Dar, D-lor, dacă ar fi numai criza monetară, încă nu ași zice nimic. Dar părerea mea este că în dosul crizei monetare se ascunde criza financiară și aci este adevăratul pericolas. Ea se ascunde în îndoit mod: se ascunde pentru că

agiul este o urcare de dobânzi deghizată, se ascunde pentru că bazele reale ale bugetului devin fictive.

D-lor, cînd se evaluiază un budget, ce este real în-
tr'însul sunt cheltuelile, veniturile însă nu pot fi reale, de
cît dacă valoarea lor rămîne constantă. Cînd însă față cu
o cheltuială de 130.000.000 puneți venituri de 130.000.000,
chiar admitînd că intrările se efectuează după prevederi,
dacă suta de lei primită de către Stat nu valorează de cît
85 în Aprilie 1885, cele 130.000.000 preliminate în Aprilie
1884 nu au să mai valoreze de cît 110.000.000.

Ei bine, cu ce o să acoperiți această diferență?

Imi veți zice: nu este exact aceasta, căci critica D-v.
este exagerată, de oarece deficitul nu poate purtă de cît
pentru plățile ce le avem în străinătate, căci pentru plățile
din țară nu este deosebire.

Eroare!

Eroare, pentru că ceea-ce face negustorul, aceea va
face și cel mai mic lucrător de terasement din țară; el,
care este deprins pentru un leu să aibă cheltuială pentru
un leu, cînd va vedeă că leul D-tale valorează numai 85
de bani are să ceară un leu și 15 bani, iar nu un leu ca
acum, în cît nu puteți scade nimic. Știți ce sume puteți
scade din toate sumele D-voastră? numai sumele cari le
dați împiegaților; acele le puteți scoate din calculul meu;
dar toate cele-l'alte, fie cheltuieli în țară, fie în străinătate,
au să fie sub povara agiului D-voastră, și aveți să plătiți
sub formă de agiu dobânzi mult mai mari de cît acele cari
le veți plăti pentru un împrumut în străinătate.

Deci, D-lor, părerea mea este următoarea: Recunosc,
dacă voiți, că răul provine în parte din bilanțul comercial
ce se soldează în defavoarea noastră; răul însă a fost
agravat prin introducerea etalonului de argint, el a fost
agravat încă prin politica financiară a Băncii Naționale, și
trebuie să căutăm cu un moment mai înainte să eșim din
această pozițiune, să lecuim vițiul original al Băncii Națio-
nale, și să invităm pe guvern să dea politicei financiare a
Băncii o direcțiune mai conformă cu cerințele pieței și cu
trebuiințele unor operațiuni serioase.

Cum să ajungem la acest scop? Eu nu cred că putem
ajunge alt-fel de cît facînd un împrumut și introducînd în
țară la noi etalonul de aur; căci mijloacele indicate de D.
Costinescu nu sunt de cît tranzitorii și mult mai costisitoare

de cît acelea cari le dau eu. Admit că prin o vînzare de efecte sau prin o operațiune oare-care se va introduce aur în țară, dar ceea ce se întîmplă astăzi, se poate repetă, și în fie-care an avem să ne găsim față cu o situațiune, cu o criză monetară, ca aceea în care ne aflăm acum; și în fie-care an avem să recurgem la expediente; în vreme cînd, dacă noi tăiem răul de la rădăcină, fluctuațiunile cronice au să dispară. Să facem deci un împrumut și să vedem care este mărimea sumei cu care trebuie să ne împrumutăm; pentru aceasta eu iau iarăși situațiunea Băncii și o reduc la proporțiunile acelea ce ar trebui să aibă, dacă ar merge lucrurile în mersul lor regulat. Intîiu, eu cred cum că biletele ipotecare sunt o datorie a Statului care trebuie plătită; cel puțin așa eră în lege, ca Banca să ia biletele ipotecare asupra-i și Statul, treptat-treptat cu vînzarea moșiilor, să depue banii la casa Băncii, ca ast-fel să-și plătească datoria.

Vin. D-lor, dintr'o misiune diplomatică, unde am învățat a fi discret; nu voiu întreba dar pentru ce nu s'a plătit această datorie; mă mărginesc numai a constată starea lucrurilor.

Din emisiunea de 94.000.000 voiu scade însă în întîia linie datoria Statului de 25.000.000; voiu scade apoi din 30.000.000 emise pentru lombardare 26.000.000; rămîn deci aproape 45—50.000.000 cari corespund cu nevoile serioase, și această sumă nu ar fi fost întrecută nici-odată, dacă direcțiunea Băncii n'ar fi lăsat la o parte adevăratele principii financiare. O emisiune de 50.000.000 nu cere însă un stok metalic mai mare de 30.000.000; adăogînd la aceasta datoria Statului, ajungem la un împrumut maximum de 50—55 milioane.

Eu admit că această sumă se urcă la 58 sau 60.000.000 franci; această sumă pe o emisiune de 90 suta, care e probabilă cu 5 la suta, ar face o anuitate poate de vre-o 3.000.000 și ceva, dacă nu mă înșel în calculele mele. Va să zică, noi împovărăm Statul cu o anuitate de vr'o 3.000.000, acesta este adevărat; dar ia să vedem ce plătim noi astăzi? Ași voi să faceți D-voastră calculul cît plătim noi astăzi pentru plata cupoanelor noastre în străinătate. Pe de o parte ziceți că nu voiți să împovărați țara cu o anuitate pentru un împrumut, și pe de altă parte D-voastră puneți pe fiecare an în buget sume mai mari pentru plata agiului și a trans-

portului banilor în aur în străinătate cu care plătiți anuitățile datoriei publice; și dacă vă opuneți la aceasta, este numai că voiți să vă dați aerul că nu ați făcut împrumuturi, și pentru aceasta împovărați budgetul Statului mai mult de cît dacă s'ar face un împrumut. Ei bine, aceasta nu se poate, și vă rog să introducem cu o oră mai înainte etalonul de aur, care, departe de a ne duce la cursul forțat, ne poate singur scăpa de aceste ultime resurse ale Statelor bancrote. Nu uitați că ceea ce a putut să și permită Franța, Austria și alte țări puternice, mica Romînie nu și-o poate permite, nici față cu situațiunea noastră internă, nici cu cea externă. Să ne punem deci pe lucru, și putem să o facem cu atît mai mult, cu cît avem dinaintea noastră o eră de liniște. Dacă ne este permis nouă, o țară mică, care nu suntem un factor în politica generală, să facem conjecturi despre viitor, avem ani îndelungi de pace dinaintea noastră și este prudent din partea noastră, ca atunci cînd ni se dau acești ani de liniște, să i întrebuițăm la o gospodărie serioasă; și în această privire, măsurile propuse prin moțiunea ce ni s'a prezentat îmi par insuficiente. Acestea aveam de zis, D-lor. Părerile pot fi diferite, știința o revendicăm fiecare; venim cu cărți, aducem ca exemplu unii pe Franța și Anglia, alții pe Germania și Italia; avem aerul a ne da unii altora lecțiuni; însă lecțiunile, D-lor, în ultimele instanțe nu se dau de oameni, ci de evenimente, — și vă rog să nu ne puneți în pozițiune ca evenimentetele să ne dea una din acele lecțiuni cari costă prea scump pe o țară (aplauze).

Mai vorbesc în urmă ministrul domeniilor I. Cimpineanu, care combate vederile deputaților G. Palade și P. P. Carp; deputatul A. Stoilojanu, care relevă partea politică a discursului deputatului P. P. Carp, discută vederile pe cari le-a susținut și arată foloasele pe cari le-a adus Banca Națională; ministrul președinte I. C. Brătianu, care insistă asupra faptului, că Romînia nu se poate compara cu alte țări, dar că la spatele crizei monetare nu se află nici o criză financiară. Camera primește moțiunea de trecere la ordinea zilei și trece în secțiuni.

În ședința următoare, deputatul M. Corbescu citește raportul comitetului delegaților, care propune respingerea moțiunei propuse în urma interpelării deputatului G. Palade.

Deputatul N. Ionescu vorbește în contra concluziunilor raportului, pe cînd ministrul domeniilor I. Cimpineanu arată, că primirea moțiunei ar condamna în principiu moneda care circulă în țară, ceea ce ar provoca imediat o scădere care ar aduce o jenă și mai mare în afaceri. Camera adoptă concluziunile raportului comitetului delegaților.

ERĂ NOUA

Sedința Camerei din 4 Decembrie 1884

Deputatul M. Ferekide, raportorul comisiunii de răspuns la adresa Tronului, citește proiectul adresei, aducînd la cunoștința Adunării că deputatul Titu Maiorescu a propus un amendament prin care cere suprimarea următoarelor cuvinte: «Națiunea a primit cu bucurie îmbunătățirile cari în cursul legislaturii trecute au fost introduse în Constituțiune și în legea electorală, cu scopul de a asigura o reprezentatiune și mai exactă a sentimentelor națiunii în Adunările legislative». D-sa crede că Adunarea aceasta fiind rezultatul punerii în aplicare pentru prima dată a noii legi electorale, este de preferit ca Adunarea să nu se rostească ea însăși asupra originii sale. Majoritatea comisiunii a crezut că este o imperioasă datorie a ei, cînd se înfățișează înaintea Tronului, să aducă Regelui impresiunile țării în privința reformei ce s'a făcut de fosta Constituantă. Deputatul V. Epurescu într'un discurs lung atinge toate punctele unui program politic și amintește de o evoluțiune politică a partidului liberal, în deosebi a fracțiunii zisă colectiviste, produsă de așa numita școală a junimiștilor. D-sa nu crede că nu există o deosebire radicală între vederile deputatului P. P. Carp și a amicilor săi, pe de o parte, și între partidul liberal pe de altă parte. Deputatul Take Ionescu vorbește de însemnătatea reformei electorale, care a făcut ca «cetățenii să se ducă la vot ca la o adevărată sărbătoare»; apără partidul liberal de invinurile ce i s-au adus de deputatul Epurescu și arată în mod amănunțit care ar fi reformele necesare pentru ca patria să poată lua dezvoltarea de care are nevoie. Deputatul G. Ianolide apărărea D-lui G. Panu și a presei, pe care D. Take Ionescu o acuză că-și uită datoria, și se pierde în detalii prea lungi în expunerea părerii asupra modului cum ar trebui alcătuit răspunsul la mesagiul. Deputatul C. Nacu amintește cuvintele deputatului P. P. Carp cu care acesta și-a început cuvîntarea asupra crizei monetare și de programul desfășurat în răspunsul minorității la mesagiul tronului din anul 1881. Acum conservatorii au renunțat la trecutul lor, căci atât deputatul P. P. Carp cît și deputatul Titu Maiorescu pretind că au început să dispară deosebirile de partid. Partidul liberal are alte vederi; el nu renunță la ideile sale și nu se aseamănă celui conservator, care în totdeauna n'a avut încredere în această țară. Recunoaște totuși că deputatul P. P. Carp și-a îndeplinit cu patriotism și cu cel mai mare devotament pentru țară misiunea cu care a fost însărcinat în afară din țară.

D-lor deputați, dacă ași fi un om nervos, desigur ași părăsi intențiunea ce am de a mă menține în sferile liniștite ale unei discuțiuni obiective, și, dacă voiți, cam doctrinare; însă nu sunt un om nervos, și deși de două ore

nu Adresa, ci persoana mea, este în cestiune, deși când D. Epurescu, când D. Ionescu, când D. Nacu, a venit și m'a tratat ca pe un cap de turc, asupra căruia tinerile forțe ale acestei Adunări își încearcă puterile, totuș nu mă pling de aceasta. Este un aforism a lui Schopenhauer care zice, că valoarea omului se judecă și după umbra care o aruncă. Se vede că umbra este mare; căci ați dat de dînsa pînă a nu da de cel care o aruncă, și ați condamnat ideile noastre a priori, pînă a nu le cunoaște. V'ați luptat cu umbra, să vedem cum stăm cu realitatea.

Înainte de toate, nu voiu să fiu nedrept și să pun pe aceeaș linie pe toți aceia cari m'au combătut. Știu să fac distincțiunile cuvenite; voiu recunoaște valoarea talentului și a argumentațiunei D-lui Nacu. D-lui singur a căutat să se ridice pe o treaptă mai înaltă și a căutat să deslege problema psihologică care deosebește pe conservatori de liberali; însă ați comis o eroare, vorbind de continuitatea partidelor pe care o recunosc și eu, onor. D-le Nacu. Nu ați înțeles că continuitatea istorică este una, și cerințele practice ale fie-cărei epoce este alta. Când veți întrebă, D-lor, pe conservatorii din Anglia dacă reneagă trecutul întreg al partidului lor, de sigur vor răspunde că nu. Și cînd veți întrebă pe partidul liberal dacă reneagă trecutul lui, va răspunde asemenea că nu.

De veți întrebă însă pe liberalii și pe conservatorii de astăzi din Englitera dacă vin unii cu ideile lui Seymour și alții cu ideile lui Hampden, de sigur că un nu categoric va fi răspunsul lor. Fie-care epocă, fie-care generațiune, are misiunea ei de îndeplinit; și cît de mîndră ar fi ea de trecut, datoria ei este, cînd se pune la muncă, să lase amintirile istorice și să ție cont de cerințele prezentului. În acest sens am avut dreptate, onor. D-le Nacu, a vă zice, și mențin cuvintele mele, cum că terenul de luptă între noi nu-și mai are rădăcinile în trecut. Apoi, D-lor, conservatori și liberali, eu cred că se face o confuziune în țara la noi cu aceste numiri. Oare credeți, D-lor, că libertățile de cari ne bucurăm noi astăzi sunt opera exclusivă a partidului liberal? Oare credeți D-voastră că acea generațiune de la 1848 n'a lucrat ea, nu numai liberalii, dar și conservatorii, pentru a ajunge la realizarea ideilor cu cari vă faliți? Eu cred că da. Nu sunt încă bătrîn, dar îmi aduc aminte de ce se petrecea în casa părintească, și sunt oameni în această

Adunare cari știu ce s'a făcut acolo. Intreaga tinerime a Moldovei care făcè opozițiune lui Mihai Sturdza, oare ea nu erà animată de idei liberale, și cînd acel tineret a putut cu o oră mai înainte să realizeze idealurile sale, facut-a el deosebire de principii? Am spus-o altă dată și spun și astăzi, că deosebiri de principii între Dreapta și Stînga atunci au existat mult mai puține de cît astăzi. Istoria nepărtinitoare, ea care nu ține cont nici de urile momentului, nici de luptele noastre pentru putere, ea va constată aceasta și-i va numi fără distincțiune pe toți acei cari, cu jertfe numeroase, au deschis ușa libertăței necunoscute încă în Romînia (aplauze).

A existat însă, D-lor, o deosebire; însă o deosebire mai mult de aplicare de cît de principii. Conservatorii voiau ca și D-voastră libertatea, căci ei s'au luptat cu chiar părinții lor pentru dînsa; dar moștenind înrîurirea politică a generațiunei trecute, ei au gîndit că puterea trebuie să rămînă exclusiv în mîinile lor.

Stînga, la rîndul ei, care nu fusese nici odată un partid de guvern, voiă să se transforme din partid revoluționar în partid de guvern, și să dovedească prin exercițiul puterei că este un factor în Stat și în afară de ideile pur speculative.

În aceasta, dacă voiți, constă în mare parte deosebirea între conservatori și liberali, și, dacă voiți, în aceasta consta și astăzi deosebirea între vechii conservatori și partidul liberal. Noi însă ne-am pus întrebarea: odată ce luptele constituționale s'au terminat, este oare de demnitatea unui partid, este un act patriotic, de a ne contesta mutualmente legitimitatea? Ne-am zis că nu, și iată un punct care ne silește, fără a renega nimic din trecutul nostru, de a constată o nuanță între noi și alți conservatori. Ei bine, D-lor, ați probat cu o energie poate prea mare, că sunteți un partid de guvern; dar odată ce nu numai ideile liberale, dar și partidul liberal au luat rangul ce i se cuvine, naște întrebarea: ce cale ni se deschide de acum înainte? D-lor, în această privință sunt două școli, sau dacă voiți, două tendințe cari corespund cu natura umană: sunt unii cari voesc să meargă tot înainte, și alții cari zic că odată un principiu dobîndit, trebuie să'i dai vreme să prinză rădăcini. De acolo se produce și la noi ceea-ce s'a produs în toate societățile lumii, două curențe diferite. Recunoaș-

tem, zic unii, principiile liberale înscrise în Constituțiunea noastră, nu voim să fie lipsită societatea română de nici una din aceste libertăți pe cari *Thiers*, într'unul din cele mai frumoase discursuri ale lui, le-a declarat necesarie societăților moderne. Odată însă cu aceasta, ei mai susțin că libertățile nu dau roade prin ele înșile. Să nu credeți că dacă ați decretat și menținut libertatea presei, o să aveți o presă cum se cade; să nu gândiți că dacă decretați libertatea întrunirilor, o să aveți discursuri cu minte în acele întruniri; să nu gândiți că dacă veți decreta ori-ce alte libertăți veți voi, prin simplul acest fapt ați făcut mărirea și fericirea unei țări. Libertatea în ultima instanță nu este de cît înlăturarea unor pedici; libertatea pe tărîmul politic nu este în ultima instanță de cît posibilitatea dată tuturor claselor unei societăți de a participa și de a conlucra la înflorirea țării lor. Dar dacă o fac sau nu, aceasta nu mai atîrnă de libertățile publice, atîrnă de munca tuturor, fie pe tărîmul economic, fie pe tărîmul politic. Ei bine, numai în contra acelor care comit eroarea de a crede că libertățile prin ele înșile pot da rezultate practice, numai în contra acelor ne declarăm, fiind-că acea eroare a produs o școală politică modernă, care se aruncă din transformare politică în transformare politică și care la ori-ce neajuns pune lupta pe tărîmul constituțional, nici odată pe terenul ideilor de organizațiune de muncă națională. Cu sistemul acesta nu mergem de cît din sguduire în sguduire, și ca rezultat final ajungem la ura între clase, și la nestabilitate în instituțiuni, semne neînșelătoare de decadență ale unui popor. De aceea, D-lor, dacă D-voastră recunoașteți împreună cu noi cum că era luptelor constituționale s'a terminat, dacă recunoașteți împreună cu noi că cele dobîndite pînă acum sunt îndestulătoare, nu pentru 10 sau 20 ani, cum zicea D-nu Ionescu, dar pentru generațiuni întregi, atunci sub acest punct de vedere nu va fi absolut nici o deosebire între D-voastră și noi. Dacă D-voastră însă credeți că pe tărîmul luptelor constituționale trebuie să mergeți înainte, și dacă voiți să o faceți, atunci voi constata o primă deosebire radicală de principii: ne va despărți. În șirul acesta de idei revizuirea a fost pentru mine de un mare învățămînt. Nu eram aci și nu am participat la discuțiunile D-voastră; însă am fost destul de franc ca să nu ascund

guvernului, pe care-l reprezentam atunci, cum că eram cu totul în contra revizuirii.

Luptele constituționale conținesc de a dà roade atunci cînd nu întroduc pe scena politică un element nou. Eu contest că revizuirea făcută a întrodus pe terenul nostru politic un element nou. Elemente tinere dà, cu bogăția lor de idealuri și cu sărăcia lor de experiență; dar element nou, vă desfid să mi'l arătați. În ochii mei, d-lor, cele zise pînă acum sunt idei conservatoare, deși vă mărturisesc că nu știu ce etichetă ași luà; toate etichetele au fost luate de cel întîiu venit: unul și-a zis conservator, altul liberal-național, altul sincer-liberal, un al treilea liber și independent (ilaritate), și cînd mă întreb: ei bine, sub ce firmă să mă prezint, găsesc că toate drumurile au fost deja ocupate de individualități mai mult sau mai puțin grupate în jurul unui sau altui dintre oamenii noștri politici (mare ilaritate). Chiar publicul se află în această nedomirire, și în disperare de cauză ne-a numit «junimiști», ceea-ce reprezintă poate mult în ochii unor oameni; așa de exemplu, pentru D. Epurescu, junimiștii reprezintă cosmopolitizmul și nu știu mai ce încă; în ochii D-lui Nacu reprezintă o înaltă dibăcie conservatoare; în terminologia politică însă acest cuvînt nu vrea să zică absolut nimic. Ori-care ar fi însă eticheta noastră, începem prin a susține că era luptelor constituționale s'a terminat și acesta este și adevăratul sens al cuvintelor ce guvernul a pus în gura Coroanei, anunțîndu-ne că o eră nouă începe. Dacă începe o eră nouă, este că era veche s'a dus; și în adevăr, era veche a luptelor constituționale s'a terminat, și începe era nouă a organizării Statului nostru (aplauze).

Ei? Ce este de făcut, D-lor? Ia să vedem noi cînd ne găsim față cu societatea, să lăsăm cărțile, să lăsăm teoriile și să ne întrebăm: cari sunt elementele acestei țări, cari aũ drept la adîncă noastră solitudine? În primul rînd, D-lor, eu pun clasele de jos, țăranul și meseriașul; dar să nu gîndiți, și rog ca nu unii cari ar rîvni gloria D-lui Nacu să vie să mă atace în acest punct, să nu gîndiți că în această privință fac act de liberalism; de fel; nu fac act de liberalism, și nu se ascunde sub o mantie plăcută ochilor D-v. vechiul conservator care vine să înșele (mișcări).

Țăranul și meseriașul! Pentru ce țîn eu, și dacă voiți ca conservator, pentru ce ținem noi ca să facem tot ce

vom putea pentru a pune pe aceste două clase pe o treapta de înflorire mai înaltă de cît aceea în care se află astăzi? O fac în interesul claselor dirigente; clasele superioare sunt ca ploaia, ce, după frumoasele cuvinte ale poetului, de la cer ne vine și la cer se întoarce în eternă alternare; clasele superioare din popor vin și la popor se întorc, în eternă alternare,—și dacă poporul acela din care eșim și la care ne întoarcem este un popor sdravăn, și noi vom fi sdraveni (aplauze).

Dați-mi un popor care are deja în treptele de jos elemente puternice în cari, pe lângă cultul proprietății, se dezvoltă în mod cît de elementar neatîrnarea omului ce se administrează singur, și puteți fi siguri că însușirile acelor cari se ridică din sînul lui pe treptele superioare ale societății vor fi de mii de ori mai înalte de cît ar fi eșit din un popor slăbit (aplauze prelungite).

Nu este dar ceea-ce numește Francezul *de la sensiblerie humanitaire*; este adevărata idee de Stat, care ne inspiră atunci cînd punem în primul rînd trebuința de a înălța clasele de jos la un nivel mai înalt de cum este astăzi.

D-lor, cel întîiu lucru pentru țaran este proprietatea, căci proprietatea îi asigură neatîrnarea materială. Acesta este un adevăr atît de banal, în cît ați fi în drept de a vă mira că vin cu asemenea naivități. Proprietatea țaranului este însă pentru noi și o cestiune națională. Luați o țară cu proletari cîmpeni și cel întîiu conchistator venit, o să o desnaționalizeze în 10—15 ani.

Luați o națiune care are la bază un element țărănesc avut și neatîrnat, și puteți fi siguri că peste capul ei, fără a lăsa alte urme de cît urme trecătoare, turtunile vor îtrece. Copacii se vor plecà, dar cînd revine cerul senin, rfspr lumină își vor ridicà iar vîrfurile și vor înverzì și mai -iuemos (aplauze prelungite).

De aceea, D-lor, am căutat să menținem proprietatea nmînilor lui, și de aceea, deși nu erà o idee liberală, și n această privința mă răsibun față cu D-nu Nacu, chiar partidul liberal și noi toți am zis: nu voim să scoatem pe țaran din pămîntul lui. Oare aceasta este o idee liberală?

D. **Ministru de culte.** Națională.

D. **P. P. Carp.** Național-conservatoare, D-le Chițu (risete), nu național-liberală (aplauze). Evident că idei na-

țional-conservatoare, și rațiuni puternice de Stat pe cari le revendicăm și noi, au făcut pe partidul liberal a menține această excepțiune făcută la principiile liberale de liberă trecere a proprietății din mină în mină. Dar dacă D-v. ați făcut aceasta, eram noi oare în drept a zice: oare n'ar fi tot atât de național, de conservator, dacă ceea-ce facem astăzi am voi să o perpetuăm? Națiunea romînă va dură atunci mai mult, credem, de cît vor dură moșile Statului pe cari voim să le împărțim (aplauze). Dați-mi un spor de populațiune de două-trei sute de mii de țărani și moșile Statului sunt toate împărțite și atunci mă întreb: oare ceea-ce am făcut noi astăzi, dacă nu vom luă măsuri contra divizibilității, nu va fi zadarnic? Oare am ajuns noi la rezultate statornice sau numai trecătoare pe timpul cît ține o generațiune? S'a atacat ideia majoratului; nu știu la dinsa, deși în această privință vă pot asigura că este o mare mișcare chiar în Franța, și nu voiu veni nici cu cărți retrograde, nici cu cărți aristocratice, voiu veni cu cei mai mari scriitori ai Franței moderne, ca Tocqueville, Le Play, și alții, cari toți constată relele efecte ale unei prea mari divizibilități a proprietății celei mici, care este o cauză de slăbire socială. Să nu gîndiți, D-lor, că rezultatele dezastroase ale unui războiu sunt totdeauna provenite din nedibăcia unui general. Cînd o națiune e învinsă, puteți fi siguri că, în afară de rari excepțiuni, observatorul atent va constată totdeauna un viciu sau o boală socială care a slăbit puterile națiunei.

De aceea, văzînd că se interpretă rău majoratul țărănesc, m'am gîndit la libertatea de a testă; nu vă place nici aceasta? Foarte bine! Un lucru însă vă cer: să'mi garantați că aveți să pironiți proprietatea în mîinele țăranelui; atît și nimic mai mult (aplauze).

Dar pe lîngă starea materială, D-lor, mai vine și acea calitate pe care o reclam de la clasele de jos, adică deprin derea d'a se administră singure în oare-cari priviri; aceste deprinderi desvoltîndu-se fiziologicește din generațiune în generațiune produc pe adevărații oameni de Stat.

În privința morală noi am constatat în primul rînd relele efecte cari le produce libertatea cîrcumilor și sunt convins cum că, dacă nu vom aviză, alcoolismul are să fie, pe lîngă lipsa de igienă, semnalată cu mult cuvînt de

D-nul Nacu, o cauză de slăbire pentru puterile vitale ale națiunii.

Despre școli vom vorbi ceva mai la vale.

Mă voiu întinde însă ceva mai mult asupra posibilității ce trebuie să se dea țăranului a se administra singur, și aci viu la comuna rurală.

Când ne întrebăm dacă comuna rurală există astăzi în țara noastră, dacă suntem sinceri trebuie să declarăm că nu! Comune rurale nu avem! Ce reprezintă primarul în ochii țăranului? Primarul reprezintă pe acela care îl cheamă la conscripțiune, primarul reprezintă pe acela care îl cheamă la executarea muncilor agricole, primarul reprezintă politica, primarul reprezintă într'un cuvânt pe Stat cu toate sacrificiile ce el ne cere, dar fără nici unul din acele foloase ce țăranul ar fi în drept să ceară în schimb dela Stat. Cum voiți ca, cu o astfel de organizație de comună rurală, țăranul, care vede toate forțele lui sleite în serviciul administrației, cum voiți, zic, ca țăranul să se deprindă cu acele calități cari trebuie să se dezvolte pe o treaptă mai înaltă în diversele ramuri ale vieții publice?

De școală, primarul nu știe nimic. De drumuri? vă desfid să-mi arătați în toată țara măcar 20 de metri de drum făcuți de primari. De biserică? Fie-care din noi știe ce se petrece la țară în această privință. În asemenea condițiuni nu există comună rurală, și când văd oameni cari cu mândrie gândesc că au făcut ceva când au vorbit despre *les droits de l'homme* și stau nepăsători față cu o asemenea stare de lucruri, atunci să-mi permiteți să le tăgăduesc sau amorul de țară, sau înțelegerea politică a cerințelor unei societăți.

Prin urmare, D-lor, comuna rurală trebuie să fie a țăranului și numai a țăranului, și în comuna rurală trebuie să se deprindă țăranul cu administrarea intereselor sale.

Cît pentru necesitățile puterei executive, creînd cantonul ca primă circumscripțiune administrativă și dîndu-i o întindere mai mare de cît comunei actuale, vom obține două lucruri: întîiu, Statul va fi mai bine servit, căci e mai ușor de a găsi 1.000 de șefi de cantoane de cît 3.000 de primari onești; al doilea, am micșorà numărul biurocrației cîmpene.

Viu acum la meseriași. Am avut onoare, D-lor, a prezintă onor. Camere un proiect de lege asupra meseriașilor;

acel proiect stă de patru ani uitat în cartoanele Adunării. Ne vom încerca să-l scoatem din nou la lumină, sperând c'o să-l votați; dar, după experiența trecutului, poate că această speranță va fi iluzorie.

Prin acest proiect urmăream două țeluri: întâiu, ca meseriașul să capete acea mîndrie a stărei sale, care a dispărut cu desăvîrșire din deprinderile poporului.

La noi, d-lor, înainte, și nu voi să mă întind asupra cauzelor, meseriașul eră țigan, eră jidov, și în mîndria noastră de scoboritori ai lui Traian ne ziceam: noi, fi de împărați, să facem cioboate? Aceasta este bun pentru țigani, aceasta este bun pentru jidani, iar nu pentru noi.

Rezultatul a fost cel firesc: îngreuiarea concurenței atunci când nevoile ne-au deșteptat, și am început a recunoaște că și fiii lui Traian trebuie să muncească, și avem datoria a îmbărbăta această tendință și a ajuta pe indigeni în încercările lor de emancipare industrială.

Și în această privință voi rectifică pe D. Nacu; dacă D-sa, mîndru de rezultatele obținute, și mîndru de trecutul partidului liberal, crede că poate să trăiască pe socoteala acestui trecut, încet-încet se va convinge de contrariu și va veni poate alătura cu mine spre a zice, că nu tocmai în trecut trebuie să căutăm ce este de făcut astăzi în țară.

Am propus, zicea criticînd D-sa, reînființarea corporațiilor. Oare de acele corporațiuni închise din evul mediu este vorba?

De sigur că nu.

În intențiunile noastre corporațiunile înființate, fără nici o condițiune de admisibilitate, nu au de cît două meniri: întâiu, a deșteptă acel spirit de solidaritate între meșteri care ușurează concurența cu străinul, ridicînd totdeodată și prestigiul meseriașului; al doilea, ele vor luă asupra lor crearea școalelor de meserii ce atuncea vor deveni un ce real.

Se vorbește mereu de școli de meserii. Vom discuta la timp despre aceste școli și vă voi dovedi că și ele dau aceleași roade ca și comunele rurale.

Astăzi crearea acestor școli nu este de cît o ocaziune de a putea acorda o leafă cutărei rude a vre-unui membru în comitetul permanent, sau pentru a căpătuți pe cutare sau cutare nevoiaș, care face apel la protecțiunea vre-unui mic potentat de provincie (aplauze).

De aceea cer ca școalele de meserii să nu fie create și să nu fie administrate de cît de însăși meseriași.

Dacă cuvîntul de corporațiune vă supără, atunci vă rog să faceți ceea ce nu ați făcut pînă acum, adică să citiți proiectul nostru.

D-lor, nu am pretențiunea de a fi nici atotștiutor, nici atotprevăzător, și s'ar putea găsi încă alte măsuri cari ar întări și ar pune pe o treaptă mai înaltă această clasă a societăței noastre, — o recunosc. Și intențiunea noastră nu a fost atîta de a vă da un panaceu universal, ci de a indica direcțiunea, lăsînd ca o discuțiune serioasă să producă adevărata lumină și adevăratul leac al neajunsurilor de cari suferă meseriașul la noi.

Aceasta odată tăcut, nu vom ajunge la țelul dorit dacă nu vom deșteptă în clasele superioare, în acele cari, ieșite din popor, au ajuns la o stare de cultură mai înaltă, dacă nu vom deșteptă în ele acele calități cari le pun singure în stare a fi apărătorii muncii naționale și protectorii stărilor de jos. În întîiul rînd trebuie să deșteptăm în ele spiritul justiței și în această privință cerem inamovibilitatea magistraturei.

Nu știu dacă vă dați seama de ce se poate întîmplă cînd magistratura este amovibilă.

Nu voesc să atac pe nimeni; multe lucruri au fost făcute din nevinovăție, dar se întîmplă la noi lucruri cari te sfișie. Să vă dau un exemplu: sunt acum patru ani, un procuror cere urmărirea unui om; acel procuror se destitue. Mai deună-zi un alt procuror cere urmărirea aceluiași om, și acel procuror este la rîndul lui destituit.

Ciudată coincidență! Dar fără a acuză pe nimeni, putem cu drept cuvînt crede că într'o țară unde asemenea lucruri sunt posibile, se sdruncină pînă în temelie respectul justiței, și că trebuie cu o oră mai înainte să ridicăm prestigiul și neatîrnarea magistraturei.

Pe lîngă justiție trebuie să garantăm și administrațiunea, cu care se întîmplă astă zi ceea ce se întîmplă cu comuna rurală: că nu există de cît de nume. Dar, îmi veți zice: ce face prefectul? Ce face prefectul? alegeri; ce face comitetul permanent? alegeri; ce face sub-prefectul? alegeri; ce face primarul? alegeri.

Intreaga noastră administrațiune nu este de cît un imens aparat electoral (aplauze).

O voce: Comedia lui Caragiale.

D. P. P. Carp. Aud, d-lor, zicîndu-se comedia lui

Caragiale ; și dacă Caragiale are dreptate, și dacă în comedie se oglindesc moravuri adevărate, nu trebuie să fiți nepăsători, pentru că răul se biciuiește numai pe scenă ? Fiți mai prevăzători și nu așteptați ca critica să se coboare din comedie în realitate, căci atunci va fi mai rău pentru Dumneavoastră.

Să mă credeți că în această privință nu acuz pe nici un partid, sau mai bine le acuz pe toate, căci cu toții am păcatuit cu mai multă sau mai puțină măiestrie.

Care este prima grijă a unui prefect când se numește ? Sub cuvânt că el reprezintă întregul guvern, el cere să existe armonie între administrație și justiție, ceea ce în limbajul vulgar vrea să zică că cere un președinte ce ar fi la devoțiunea lui. Armonia stabilită ast-fel între administrație și justiție, trebuie întinsă și asupra finanțelor, și prefectul cere numirea unui casier devotat. Odată acesta obținut, el este stăpîn pe tot ținutul, și începe ași asigura pozițiunea nu prin munca administrativă, ci prin influența electorală. În această privință sunt convîns că d. prim-ministru trebuie să aibă o vastă și dureroasă experiență.

Dar cum să îndreptăm ? Să cerem ca primul-ministru să se pue individual în luptă cu relele moravuri ale unei țări, ar fi întîiu nedrept, căci aceasta întrece puterile unui singur om, și apoi o asemenea întreprindere l-ar duce la o cădere sigură, și trebuie să ținem seamă de spiritul de conservațiune ce animă pe un guvern ca pe ori-ce ființă.

Voim deci ca relele acestea să fie stîrpite prin legi ; numai dînd arme legale guvernului, poate el va putea scăpa de trista necesitate de a beneficia de o stare de lucruri care chiar atunci cînd trage foloase din ea, îl umple, sunt sigur, cu un adînc desgust.

O lege deci de admisibilitate în funcțiunile administrative, care ar cam mai tăia jocul influențelor locale, care ar cam împedica pe unii indivizi de a mai zice : numește-mi președinte de tribunal pe cutare, și pe nepotul cutare sub-prefect, căci alt fel nu vei avea majoritate în colegiul cutare ; — o lege de admisibilitate care ar da această armă în mîna guvernului, o asemenea lege ar fi, D-lor, o lege binefăcătoare.

Mai am să vorbesc încă de o lege — este aceea a comitetelor permanente. Noi cerem pur și simplu suprimarea ei ; și, după ce vom suprima-o, vom trebui să tindem la o descentralizare reală.

Nu știu cum este starea de astăzi, dar în una din trecerile mele efemere la putere, am făcut un studiu statistic și am constatat că legea comitetelor permanente costă pe țară 17 milioane; din acestea 14 milioane se cheltuiau în lefuri, și numai 2—3 milioane erau întrebuințate pentru înuturi, și chiar rezultatul acestor din urmă cheltuieli veți recunoaște dimpreună cu mine, eră aproape invizibil. Se vede că eră și pe atunci agiul mare încît se volatilizau și aceste 2—3 milioane destinate pentru înuturi (ilaritate). O lege deci care în 20 de ani nu dă de cît aceste roade, nu merită să existe.

Cît pentru școale, s'a zis îndestul; în această privință nu voi adăoga nimic la cele ce au spus D-l Ionescu și D-l Nacu. Alții mai competenți de cît mine se vor însărcina cu această misiune; idealul meu este următorul: aș dori ca școala să fie pentru școlari, iar nu pentru profesori. Astăzi, D-lor, școalele sunt pentru profesori și nici de cum pentru școlari (aplauze).

D-lor, acestea sunt pentru azi cele ce aveam de propus. Noi considerăm *organizarea* acestui Stat ca misiune a generațiunii noastre, precum *crearea* lui a fost misiunea generațiunii de la 48, și doresc din tot sufletul să avem și noi soarta generațiunii de la 48.

Porniți la luptă o seamă de tineri, în vremi în cari România eră împărțită în două, în vremi în cari țara eră îngenuchiată în afară și încătușată înăuntru, care a fost idealul lor? Să o vadă unită, să o vadă neatîrnată în afară, să o vadă liberă înăuntru (aplauze). Lucruri pentru cari în alte țări au luptat cu șiroae de sînge generațiuni întregi, în decurs de multe secole. D-voastră ați avut rara fericire să le vedeți realizate într'un veac de om și azi, ajunși la sfîrșitul carierei D-voastre, să vă ziceți: idealul tinereței a fost realizat. Tot ast-fel, D-lor, trebuie și noi să ne dăm seama, care trebuie să fie idealul nostru. Să ne dăm seama fie-care, cu puterea lui, ce trebuie să facem pentru a organiza această țară și să dorim ca și noi, ajunși la adînci bătrînețe, să vedem visurile tinereței noastre realizate, cum le-ați realizat D-voastră pe ale D-voastră (aplauze). În această privință D-voastră, tineri, aveți datoria imperioasă să găsiți, în afară de ideile cari ne-au deosebit pînă azi, de ideile cari au fost pe drapelul D-voastră, idei practice și raționale pentru organizarea acestui Stat. Dacă nu veți face

aceasta, are să vă acuze generațiunea viitoare cum că ați moștenit un mare partid și că l-ați transformat în o numeroasă clientelă (aplauze).

Dezbaterile au mai urmat în zilele de 5, 6, 7 și 8 Decembre. Au mai luat cuvintul deputații Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu, C. Dimitrescu-Iași, D. Aug. Laurian, N. Romanescu, D. Butculescu, Emil Costinescu și ministrul-președinte Ion C. Brătianu. Rezultatul votului a fost: 96 pentru răspunsul prezintat, 2 contra (M. Kogălniceanu și G. Palade) și 3 abțineri (I. Cîmpineanu, G. Chițu și N. Voinov).

ÎNFIINȚAREA A TREI TÎRGURI DE VITE

Sedința Camerei din 25 Ianuarie 1885.

Deputatul Em. Porumbaru citește raportul și proiectul de lege, admis de toate secțiunile Camerei, pentru înființarea a 3 târguri de vite. La art. 8 ministrul domeniilor I. Cîmpineanu insistă ca dobinzile și amortismentul împrumutului contractat pentru înființarea târgurilor să se plătească deopotrivă de Stat, județ și comună și nu jumătate de către Stat și jumătate de către județele și comunele urbane direct interesate la această înființare, cum a decis comisiunea delegaților. Deputatul I. Codrescu citează articolul 110 din Constituțiune și cere ca toate aceste cheltuieli să se facă numai de Stat. Raportorul apără punctul de vedere al proiectului. Ministrul domeniilor ieă din nou cuvîntul și vorbește despre perspectivele acestor târguri. Deputatul Const. Cerkez susține amendamentul propus, prin care se stabilește, că dobinzile și amortismentul împrumutului să se plătească de către Stat.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, să nu credeți că am luat cuvîntul ca să combat acest proiect de lege. Am luat cuvîntul numai ca să vă rog ca cu toții să ne dăm bine seamă și de sarcinile pe cari le impune sau țării, sau comunelor, sau județelor, și de foloasele cari se pot trage din acest proiect de lege.

Din raport am văzut o sumă de lucruri foarte bune, dar care sub punctul de vedere practic și absolut, nu au nici o valoare; este un raport care cade în greșala în care cădem cu toții în politică, adică e plin de bune inspirațiuni și de principii foarte sănătoase, însă este cu totul de parte de toate acele informațiuni cari trebuie să ne puie pe noi, cari nu avem a face numai cu dorințe, dar suntem chemați a și realiză acele dorințe în mod practic, să ne puie pe noi în pozițiune de a ne putea da seamă de rezultatele legii ce votăm; și dovadă că tot-deauna am procedat așa, este imensa gramadă de legi cari le avem și cele mai multe din ele, ori stau neaplicate, sau că au ne-

voie la fie-care sesiune de o reparațiune oare-care, care se chiamă lege interpretativă.

Noi luăm cîte o lege din străinătate, o traducem fără să ne dăm seama dacă este potrivită cu nevoile noastre, și ne trezim într'o bună dimineață că nu se potrivește cu trebuințele noastre și rămîne legea neaplicată. Cînd este sesiunea de bani însă, atunci lucrul devine mai grav, pentru că ori-ce greșală cade asupra celor nevinovați, adică asupra contribuabililor; și pentru că noi n-am căutat să studiem destul de serios lucrul, bietul Stan din districtul cutare este obligat să plătească. Stan din district este foarte răbdător, dar toate au o limită, și noi ar trebui să ținem mai mult seamă de punga contribuabililor.

Eu ași fi dorit un raport în următorul mod: să ne spună D. raportor care este comerțul vitelor în țara noastră; care a fost acest comerț în anul cînd granița eră deschisă; care este acel comerț din momentul în care granița s'a închis; cari sunt garanțiile serioase cari au să dea aceste tîrguri pe cari le creem noi prin această lege, care are să le dea o așa autoritate, în cît obiecțiunile care au servit Austriei și altor țări au să dispară cu desăvîrșire; și în fine să se arate în raport unde anume este tîrgul vitelor romînești.

Raportul ar mai trebui să ne dea și oare-care indicațiuni în privința cumpărătorilor cari, după înființarea acestor tîrguri, n-au să se mai ducă la Viena și la Pesta, ci au să vină la tîrgul de la Severin sau de la Constanța ca să cumpere, așa în cît aceste tîrguri au să devină nu numai tîrguri romînești, dar tîrguri europene internaționale.

Este o contradicțiune în argumentarea D-lui ministru al domeniilor. D-sa zice că comerțul nostru suferă pentru că i s'au închis granițele, și pentru ca să ferim țara de rezultatele rele ale acestei închideri, noi voim să creem tîrguri în țara noastră. Dar oare dacă veți face aceste tîrguri au să se deschidă granițele? . . .

D. B. Epurescu. Dacă nu vor căută pretexte.

D. P. P. Carp. Apoi cînd sunt pretexte nu poate reuși nici o idee, și ori cît de mare ar fi imaginațiunea D-lui Epurescu ca să dea garanții contra pretextelor, îl asigur că mai mare imaginațiune au să aibă acei cari caută pretexte contra garanțiilor luate de D-sa.

Noi credem că legea veterinară am aplicat-o cu o sin-

ceritate cu atît mai meritorie, cu cît la noi în țară nu prea suntem deprinși cu o administrațiune severă, sdravănă. Cu toate acestea s'a zis că nu s'a aplicat bine legea; s'a zis că garanțiile nu sunt suficiente, și ceea ce s'a zis contra aplicațiunei legii sanitare, se poate zice și contra tuturilor măsurilor ce veți lua D voastră prin crearea și administrarea acestor tîrguri. Și atunci naște întrebarea: dacă rămîn granițele închise, cum vom sta cu aceste tîrguri internaționale, unde rîmătorii cumpărați de comercianții străini nu vor putea fi duși la Pesta și la Viena, fiind granițele închise?

Pertru aceste motive eu vă propun un șir de obiecțiuni practice și vă zic că mai nainte de toate trebuie să punem cestiunea care primează pe ori-care alta de asemenea natură: sunt sau nu deschise granițele? Indată ce nu ne veți da asupra acestui punct lămuriri îndestulătoare, toată argumentațiunea D-voastră despre foloasele ce vom avea din aceste tîrguri, nu mai are nici o valoare. Și față cu o asemenea situațiune,—despre care sunt convins că D-l ministru al domeniilor are să'mi dea un răspuns tot atît de aproximativ ca și asupra cheltuelilor și veniturilor acestor tîrguri—pînă ce nu vom avea un răspuns pozitiv la întrebările noastre, nu ne putem da seama despre nimic în ceea ce privește efectele salutare sau nesalutare ale acestei legi.

Să luăm, D-lor, un exemplu, sau mai bine o comparațiune. Tîrgul de la Steinbruch, un tîrg de rîmători, se alimentează cu un comerț care variază anual între trei milioane și între trei milioane cinci sute capete de vite. Ni s'au împărțit în zilele acestea tabelele statistice ale comerțului român și din acele tabele am văzut, că chiar în epoca aceea în care erau granițele deschise pentru noi, comerțul român variază între una sută șapte-zeci de mii și între două sute de mii capete; acesta a fost exportul român. Apoi cînd Austro-Ungaria, pentru un comerț de trei milioane patru sute de mii capete, are un tîrg care nu poate exista de cît cu un adevărat privilegiu și o sumă de foloase directe și indirecte pe cari i le dă Statul ca să se susțină, D-stră credeți că cu un comerț de 200.000 capete de rîmători veți să întrețineți trei tîrguri, unul la Severin, altul la Burdujeni și altul la Constanța?

Va să zică, D-lor, dacă ar fi numai cestiunea de rî-

mători, eu ași putea susține cu tabelele noastre comerciale, cum că nici măcar un singur târg în România nu se poate alimenta.

În această privință au fost încercări și reclamațiuni de la Craiova către consulatul nostru de la Pesta; o societate privată s'a adresat la Pesta voind să înființeze un asemenea târg de râmători. D. Fara, consulul nostru general de la Pesta, a răspuns la apelul inițiativei private și a făcut o dare de seamă de întreg comerțul de râmători din Steinbruch și despre posibilitatea creerii unui asemenea târg la noi. Concluziunile D-lui Fara au fost negative și cu date statistice și comerciale a probat cum că un asemenea târg nu se poate alimenta la noi.

Va să zică, dacă ar fi numai cestiunea râmătorilor, eu ași putea zice din capul locului, fără a ne mai ocupa de experiența care trebuie făcută, că sunt curente în contra cărora ori-ce concluziune este imposibilă; ori ași zice creați, ori ași zice nu creați, ori ași da argumentele cele mai bune sau cele mai slabe, știu că nu au să convingă pe nimeni; dar este bine, pînă a nu se face experiența la care de sigur veți ajunge, să fie cine-va care să spună că în condițiunile cum voiți să faceți D-voastră această lucrare, nu este nici practică, nici folositoare, și atunci cînd veți vedea că nu se produc roadele ce așteptați, atunci aveți să înțelegeți și D-voastră cum că nu este aceasta calea pe care trebuie să vă puneți pentru îndreptarea răului,—și din acest punct de vedere am luat cuvîntul.

Afară de râmători, sunt și alte animale, sunt și boi. Apoi comerțul boilor nu este posibil de cît atunci cînd sau acel care îi îngrașă, sau acel care este intermediar, se pune în contact direct cu consumatorul, cu casapul care este primul cumpărător, și de aceea tot-deauna se fac târguri mari de vite în apropiere de centrurile mari de consumațiune, și de aceea vedeți că pe lângă Viena se află un târg mare de vite, pe cînd în Ungaria există un alt asemenea târg mare de vite lângă Presburg, și vedeți că și în Ungaria târgul pentru boi este la graniță, la Pressburg, pentru motivul ca acel târg se alimentează cu vitele provenite din cele-lalte provincii, precum Galiția, Banatul, etc., care asemenea produc vite. Prin urmare scopul creerii acestui târg de vite este ca producătorii de vite să nu fie supuși la prea

multe cheltueli, precum și în același timp consumatorii să nu fie nevoiți să alerge prea departe.

Apoi gândiți D-voastră oare că, dacă veți înființa aceste târguri în țara noastră, gândiți cum că atunci are să vină casapul dela Viena la Turnul-Severin, la Burdujeni sau la Constanța? Se poate; dar chiar dacă ar fi ca de la Viena casapul să poată veni la mine din zisele târguri, totuși cred că el nu are să vie pînă cînd nu va ști că granița îi este deschisă, pentru că pînă atunci vitele noastre nu vor putea merge la marile centruri de consumațiune.

Prin urmare, ori am face aceste târguri, ori nu le-am face, eu cred că ele nu vor deveni târguri internaționale pînă cînd granița nu va fi deschisă.

Și apoi mai observ că D-voastră voiți să faceți din aceste centruri niște târguri mixte, adică voiți ca la aceste târguri să faceți instalațiuni și pentru rîmători, și pentru boi, și pentru oi, fără să vă gândiți că pentru aceste diferite instalațiuni, la fie-care din aceste trei târguri, aveți să faceți o triplă cheltuială. Dar chiar în aceste condițiuni de le veți face, eu vă pot încredința că ele nu au să vă dea acele venituri la care vă așteptați D-voastră, nici la care D. ministru speră că va ajunge; și încă și mai puțin vor face să se încurageze creșterea vitelor în țară, ast fel că înființarea acestor târguri are să fie o cheltuială cu totul inutilă pentru noi.

În ceea ce privește comerțul de vite la noi în țară, susțin D-lor, că prin înființarea acestor târguri, nu vom face nimic în interesul comerțului nostru de vite, căci la noi, cînd este vorba despre comerțul, despre exportatiunea vitelor, comerțul, exportatiunea nu se face cu acele vite cari în străinătate se numesc vita verde, adică vita luată de la pășune; comerțul la noi se face numai cu vite îngrășate, și de aceea eu tot-deauna am zis că dacă dorim să putem vedea granița tot-deauna deschisă vitelor noastre cornute, adică boilor grași, trebuie să ne conformăm uzului adoptat de alte țări. Și eu unul aș preferi deschiderea graniței pentru boi, de cît deschiderea graniței pentru celelalte vite.

Acum, D-lor, mă cred dator să vă spun în treacăt pentru ce fac această deosebire între boii grași și între boii luați de la iarbă.

Fac această deosebire, pentru că noi toți din Moldova știm că totdeauna Transilvania și Bucovina se alimentează

cu boi grași din Moldova-de-Sus, pe cînd boii cei-lalți se întrebunțau la arătură și alte trebuințe. Dacă veți face această distincțiune între boii îngrășați și boii neîngrășați, veți vedeà că comerțul nostru de boi îngrășați se ridică la 4 milioane, pe cînd comerțul în total se ridică de la 8 la 9 milioane.

Dacă astăzi acest comerț suferă din cauza închiderii graniței, acest rău se va resimți și mai mult atunci cînd noi nu vom îngrășa boii noștri și cînd nu-i vom exporta îngrășați; pentru că, dacă nu vom exporta boi grași, cu atît mai puțin vom putea spera să avem și chiar boi pentru plug, și atunci va fi în adevăr răul mult mai mare de cît ce este paguba de astăzi, despre care se plînge cutare sau cutare proprietar de velnițe care desigur trebuie să sufere mult mai puțin de cît suferă un agricultor care nu îngrășa vitele sale.

Din toate cele ce am zis rezultă că venim la prima cestiuie, că toate aceste tîrguri nu vor avea nici o valoare, dacă nu ni se vor deschide granițele.

V'am arătat, D-lor, că un tîrg internațional nu putem crea; nu avem nici destule mijloace pentru a-l crea, și apoi ar fi la prea mare depărtare de centrurile mari de consumațiune. Și prin urmare noi trebuie să zicem că pînă ce nu vom fi puși în pozițiune de a avea granițele noastre deschise, pînă atunci toate încercările la noi de a crea tîrguri vor fi zadarnice și o cheltuială de prisos.

Față cu aceste concluziuni la cari ajung, obiecțiunea D-lui Codrescu are o valoare mult mai mare de cît aceea pe care D-l ministru al domeniilor a binevoit a i recunoaște.

Intîiul argument, dacă l-am înțeles bine, mi s'a părut nedrept. Cum? oare numai atunci cînd contribuabili unei comuni plătesc, și cînd i se impune o nouă dare, numai atunci se aplică constituțiunea la acea comună? Dar ia să vedem. Iată o comună care posedă imense proprietăți, ca comuna Iași, de zece milioane în moșii date de Stat, cu cari ea ar putea să alimenteze toate cheltueele sale, fără ea contribuabili să plătească ceva. Dar D-l ministru al domeniilor vine și zice: fiind-că ai venituri proprii, am să-ți impui cutare și cutare cheltuială. Cu chipul acesta mi se pare că ajungem la sistemul constituțional de care vorbește D-l Caragiale. (Ilaritate).

D. V. Epurescu. Inspirat de D-voastră.

D. P. P. Carp. Inspirat de noi? Nu, ci de situațiune. (Ilaritate).

Și de geaba, D-le Epurescu, vă ridicați în contra acestei situațiuni. Situațiunile sunt mai forte de cât simpatiile și antipatiile noastre.

D. V. Epurescu. După apreciere.

D. P. P. Carp. Evident; dar un lucru nu depinde de apreciere, și acesta este adevărul. Ori știi să-l apreciezi, ori nu știi, el tot adevăr rămîne. Dacă știi, mergi cu adevărul înainte; dacă nu știi, el merge și fără D-ta. (Ilaritate).

Mai bine să ne punem în acord cu adevărul, și să nu căutăm a ne pune pe tărîmul adevărului prea absolut și prea infailibil al aprecierilor noastre.

D. V. Epurescu. Deosebire de sistem.

D. P. P. Carp. Eu cred, împreună cu D-l Codrescu, cum că nu se poate impune nici o sarcină nouă unei comune fără consimțămîntul ei.

Cred că aceasta este o dispozițiune constituțională precisă și categorică, și nu mă pot uni cu D-l ministru al domeniilor care se încearcă a pune echitatea în locul unui text precis al constituțiunei. Dacă ne punem pe tărîmul echității și al aprecierilor, cum ne spune D-l Epurescu, vedeți că adevărul va fi arbitrar ca și aprecierile personale. Cred că aceasta nu este nici constituțional, nici tocmai folositor pentru această țară.

Eu, D-lor, nu aș fi de ideie ca să respingeți legea, ci să facem ceea ce se face în alte țări, atunci cînd într'un caz oare-care se primește, însă se găsește că, sau considerațiunile nu au fost bine studiate, sau că mijloacele propuse nu sunt corespunzătoare cu țelul ce vreau să-l atingă. Atunci se trimite la comisiune înapoi, care să vină cu o nouă lucrare mai matură și mai perfectă.

Eu v'aș propune să faceți aceasta, să retrimitem această lege la comisiune ca s'o studieze din nou. În așteptare, D-l ministru al domeniilor ar putea să se pună în înțelegere constituțională, nu amicală, cu diferitele consilii județene, și să nu vie să zică: am vorbit cu primarul din Severin; ci consiliul județian din Mehedinți, din Constanța din Suceava să voteze. Și pe urmă să ne aducă date pozitive asupra șanselor ce ar putea să aibă comerțul nostru în viitor...

D. I. Lupulescu. O profecie.

D. P. P. Carp. Apoi onorabile D-le Lupulescu, nu-mai scărăbușul se aruncă cu capul de perete, cade jos și se aruncă iar. (Ilaritate).

D. I. Lupulescu. D-ta știi care poate să fie viitorul comerțului nostru?

D. P. P. Carp. Aceasta atîrnă de la întrebarea mea: se deschid granițele sau nu se deschid?

D. I. Lupulescu. Ce are a face deschiderea granițelor?

D. P. P. Carp. În așteptarea lămuririlor ce ne poate da ministerul, în vedere că epizootia s'a stins poate în țară astăzi, naște întrebarea: — dacă granița se deschide — avem un tîrg internațional pentru produsele noastre ori nu avem? Dacă avem, voiu votă toate tîrgurile cari voiți; dacă nu avem asigurat un tîrg internațional, veți putea face chiar zecimi de tîrguri, dar vă asigur că au să fie bani aruncați pe fereastră; nimic mai mult, nimic mai puțin.

De aceea conchid și zic, să retrimitem această lege la comisiune, ca să ne vină cu datele în sensul vederilor supuse aprecierii D-voastră.

Mai vorbesc în urmă ministrul domeniilor și deputații I. Marghitan și V. Epurescu. Proiectul se votează cu 67 bile albe contra 17 negre.

CONTRA INFIINȚĂRII PORTURILOR FRANCE

Sedința Camerei din 5 Februarie 1885

În ședința de la 5 Februarie este pus la ordinea zilei proiectul de lege care tinde a declară din nou Galații și Brăila ca porturi france, pe timp de 8 ani. Deputatul Mihail Kogălniceanu, în calitate de raportor al comisiunii delegaților, citește raportul, cu care ocaziune relevă că în privința acestui proiect nu face nici un fel de opozițiune. Citează cuvintele lui Mihai Sturdza, domnul Moldovei, asupra importanței comerciale a Galațiilor și a Brăilei, porturi france, pe cari legea vamală de la 1874 le-a lovit — desființarea porturilor france fiind datorită, după vederea d-sale, convențiunei comerciale cu Austro-Ungaria, care a înlocuit prin industria austriacă comerțul și industria engleză și franceză. Își sprijinește afirmațiunea pe spusele lui Urbain Chousserie și amintește proiectul din anul 1879 de a menține, pe timp de 10 ani, drepturile și privilegiile de porto-france orașelor Galați, Brăila și Sulina, o favoare care urmă să se acorde și porturilor Tulcea și Constanța. Legea aceasta, adoptată cu o majoritate de 65 contra 12 voturi, a fost desființată la 1882. Urmările au fost păgubitoare desvoltării acestor orașe. Și cu toate acestea nu se poate zice că existența porturilor france ar fi osîndită de știință și de practică. Mai vorbesc în urmă deputatul G. Mihăilescu, pentru proiect, și ministrul domeniilor A. Stolojan în contra proiectului; deputatul M. Kogălniceanu și ministrul cultelor și instrucțiunei publice D. Sturdza, care arată că situațiunea s'a schimbat și că și România trebuie să devie protecționistă.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, cred că nu așteptați de la mine să intru în numeroasele și rarile cestiuni pe cari D. Kogălniceanu a căutat să le elucideze față cu banca ministerială. De s'a aplicat ori nu programul de la Mazar-Pașa, este indiferent pentru Galați și Brăila. Programul de la Mazar Pașa nu eră după mine un program politic, ci o fantara de luptă menită a ralià trupele ce se uneau la asalt, și o dată biruința obținută, acel program s'a uitat, ca toate fanfarele; nimic mai mult.

Asemenea, D-lor, nu veți așteptă de la mine să privesc lungile explicațiuni în cari D. Kogălniceanu a găsit de cuviință să intre asupra tratatului de la Paris, asupra tratatului de la Berlin, asupra Dunărei și asupra faimoasei

săbii a lui Damocles care stă încă și astăzi de-asupra capetelor noastre.

D. Kogălniceanu, istoricul, știe prea bine că sabia lui Damocles a stat atârnată, dar că ea nu a căzut nici odată. (Aplauze). Așa va fi și cu această sabie modernă a lui Damocles. Ea nu va încetă de a atârna, dar nu va cădea nici odată, pentru că ea va găsi o țară în picioare, tot-deauna gata a-și apăra drepturile sale. (Aplauze). Pe noi, cari nu putem intra în toate amănunțimile unei negociațiuni, pe noi cari nu suntem în pozițiune de a avea informațiunile acele precise, pe cari nu le pot avea de cât doi-trei bărbați în țară, pe noi ne interesează numai un lucru: Cine administrează pe Dunăre? Și astăzi noi administrăm pe Dunăre. Și în ziua când nu vom administra noi pe Dunăre, în ziua când va fi vre-o comisiune mixtă sau alt-ceva care să vie pe teritoriul nostru și să dicteze legi, în ziua aceea va fi permis D-lui Kogălniceanu să ridice o voce indignată, însă înainte nu.

În materia de apărare a drepturilor țării, eu am o convicțiune cum că nu este nimeni în țară, fără fraseologie fie zis, care să aibă un suflet atât de mic, în cât să compromită cu intențiune o cestiune oare care. Recunosc că prin lipsă de inteligență se poate compromite câte odată o cestiune oare care. Dar scăparea de la acest pericol stă în controlul pe care îl exercităm mutual unii asupra altora: Camera asupra guvernului și guvernul asupra Camerei. Și nu este permis de a acuză pe un guvern, că dacă nu a făcut rău, este că l-a împiedicat Camera, precum nu este permis de a zice că Camera a vrut să facă rău, dar că a împiedicat-o guvernul. Între guvern și Cameră, în asemenea cestiune, a fost tot-deauna un sprijin mutual, și singura acțiune a guvernului asupra Camerei este de a ști să se folosească de curenții cari sunt în ea, a ști a le potoli ceva, atunci când este nevoie de o leacă de prudență, și de a ști a le da libertatea, atunci când e nevoie de a produce un curent de opiniune publică ce trebuie să-l sprijine în afară. Acesta e rolul și al Camerei și al guvernului.

Dar, D-lor, să revenim la Galați și la Brăila, la cestiunea porto-francurilor de la care ne-am depărtat.

În această cestiune avem un voluminos raport al D-lui Kogălniceanu și o lungă cuvîntare a D-lui Mihăilescu.

D. Kogălniceanu, răspunzînd la o întreprerere, a zis cu

o mîndrie pe care i-o admit, că nu fie-care e în stare a face un asemenea raport. Și eu zic tot așa, fiind-că este greu de a combina o bogăție de talent așa de mare cu o sărăcie de seriozitate atît de mare. (Ilaritate).

Intr'un cadru prea frumos: pe de o parte sabia ruginită a lui Ștefan-cel-Mare, pe de alta umbra mărețului Traian, D-nu Kogălniceanu a pus o serie de propozițiuni pe cari le cred eronate, o sumă de cifre cari sunt toate neexacte.

Să ne înțelegem. În ce consistă, D-lor, exactitatea sau neexactitatea unor cifre? În valoarea lor pură aritmetică, sau în consecința ce putem trage din ele?

Eu cred că în consecința ce tragem din ele.

Cînd D. Kogălniceanu vine și zice: în anul 1882 au vizitat porturile 1372 bastimente, dînd comisiunei un venit de 2 milioane; în 1883, 1157 dînd comisiunei un venit de 1.500.000 fr.; în 1883, 928 dînd comisiunei o recetă de 1.303.000 fr.; este foarte exact din punctul de vedere aritmetic.

Unde însă începe inexactitatea este acolo unde D-sa trage consecințe false din aceste cifre. Da, numărul vaselor e scăzut, dar tonagiul a 928 vase în 1884 e mai mare de cît tonagiul a 1237 din 1882. Dar recetele au scăzut nu din cauză că a scăzut comerțul, ci din cauză că comisiunea europeană a redus taxele. Cînd voiți deci să ne probați cu aceste cifre că comerțul Galaților a scăzut, atunci cînd în realitate n'a scăzut, sunt în drept a susține că cifrele D-voastră deși aritmeticește juste, sunt însă în realitate false, pentru că ele nu au valoarea ce le dați; și cifrele despre tonagiu, aduse de D. Stolojan, sunt convingătoare în această privire.

Asemenea sunt false cifrele ce le dă raportul despre descreșterea marinei noastre comerciale. De la 42 vase în 1871, nu mai avem în 1884 de cît 4 cu pînză și 3 cu aburi.

Au scăzut în adevăr și cifrele și aci sunt exacte aritmeticește vorbind, dar sunt false în privirea consecințelor ce trageți. Apoi ori cine a fost ministru de externe, și D. Kogălniceanu a fost în această pozițiune, știe cum lucrul s'a petrecut: toate aceste vase erau vase străine, cari veneau în porturile noastre, luau pașapoarte romînești și treceau drept marină comercială romînă și făceau contrabande în Arhipelag. Ast-fel că pavilionul romînesc în Arhipelag ajunsese a deveni o spaimă.

Cum a provenit scăderea bastimentelor? A provenit de acolo, că puterile s'au îngrijit și au hotărît să nu se mai libereze pașapoarte bastimentelor de cît din porturile de unde au fost echipate. Ast-fel, un bastiment echipat la Sira sau la Pireu, nu putea să ia pașaport de cît din portul de unde ieșea. Comisiunea europeană și guvernul au aprobat cu drept cuvînt acest sistem și nu a mai eliberat pașapoarte de cît vaselor echipate la noi. Cu modul acesta s'a desființat și marina romînească. Acest fapt pus în evidență, consecința cifrelor date devine falsă.

Dar D. Kogălniceanu merge și mai departe. D-sa a avut recurs la toate argumentele posibile și imposibile ca să arate că desființarea porto-francului a fost o nenorocire nu numai pentru Galați și Brăila, dar pentru întreaga țară și a venit cu cifre false ca să arate, că cauza nenorocirii este convențiunea comercială.

A făcut comparațiune între ceea-ce eră înaintea convențiunei și între ceea-ce este astăzi: a făcut cu alte cuvinte balanța noastră comercială în diferitele aceste epoci.

D-lor, nimeni nu neagă, că îndată după încheierea convențiunei, importul a crescut, și pe cînd înainte balanța noastră aveà aerul de a se solda în favoarea noastră, îndată după convențiune s'a modificat în defavoarea noastră; am exportat mai puțin și am importat mai mult.

Cum să ne explicăm fenomenul acesta?

Am putea să susținem, că convențiunea cu Austro-Ungharia, prin tarifele sale, a distrus o sumă de industrii, și de îndată ce industria a fost ucisă, este evident că noi a trebuit să importăm mai mult, ca să îndestulăm nevoile ce nu le mai putea satisface industria națională.

Ei bine, ași voi să mi se arate care a fost industria romînească ce a fost ucisă prin convențiunea cu Austria?

Dar eu merg mai departe; întreb: dat-am noi Austriei favori care nu le-am dat altor țări, așa în cît convențiunea să fi creat o pozițiune excepțională Austriei? Vă întreb: taxele percepute pentru mărfurile Franței și Engleterrei erau foarte inferioare sau superioare, ori erau identice la Ițcani ca și la Galați? Oare n'am aplicat noi aceeași tarită la mărfurile engleze, franceze, ca și la cele austriace?

Cînd un privilegiu nu s'a dat, cînd tarifele au fost identice, de unde a venit această schimbare, nu numai în balanța comercială, dar și în importațiunile austriace? Convingerea

mea este, că balanța era și înainte în defavoarea noastră, numai fiind-că legea noastră vamală nu ne permite să taxăm după greutate, ci ad-valorem, după factură.

Fiscul, expus la unele fraude, nu percepea vama pe o cîtîme însemnată de mărfuri, cari cu toate acestea întrase în țară. Aceasta este cauza pentru care înainte de convenție în aparență bilanțul comercial se solda în favoarea noastră, pe cînd în realitate se solda în defavoarea noastră. Și aci să mi permiteți un lucru. Eu neg cu totul toate consecințele cari se trag din așa zisul bilanț comercial și cred că vă voi proba aceasta într'un mod așa de clar, în cît fie-care din D-voastră are să mă înțeleagă.

D-lor, cînd se fac aceste socoteli, se comite o greșală; se admite cum că exportul reprezintă tot venitul și importul toată cheltuiala, și numai cînd veți admite această ipoteză falsă, numai atunci veți putea susține, cum că bilanțul comercial, cînd exportăm mai mult de cît importăm, se soldează în favoarea noastră, și cînd importăm mai mult de cît exportăm, se soldează în defavoarea noastră. Să luăm un exemplu: Puneți 10 avocați al căror venit e între 3 și 4000 de galbeni alături cu mine, care am 4000 galbeni venit.

Noi toți împreună, 11, avem să cheltuim 44000 galbeni, și fiind-că mai tot ce cheltuim importăm din streinătate, avem să importăm pentru o mare parte din venitul nostru.

La import figuram 11 înși, la export figurez însă nu mai eu, cu 4000 galbeni.

Vedeți dar cu exemplul acesta clar, că se poate foarte bine întîmpla, ca să importăm mai mult de cît exportăm, fără ca aceasta să probeze că am cheltuit mai mult de cît avem și că bilanțul comercial ne arată o decădere a avuției naționale. Să nu uităm și — ertați-mă că vă aduc aminte o teorie foarte elementară din economia politică — că venitul net al unei țări se compune din venitul brut al tuturor și de aceea încă odată o repet, exportul nu reprezintă întregul venit al unei țări, nici importul întreaga cheltuială, și de aceea toate consecințele cari le tragem din așa zisul bilanț comercial n'au nici o valoare, chiar cînd cifrele ar fi exacte.

În Franța, de la 1812, cu rare excepțiuni, bilanțul comercial se soldează în toți anii în defavoarea Franței și cu toate astea, de atunci și pînă azi, ce avînt măreț a luat avuția națională franceză!

Prin urmare vedeți că e foarte ușor a grupă cifre, a zice că ele sunt exacte, — și sunt exacte matematiceste, dar e mai greu de a probă că consecințele cari le tragem din acele cifre sunt exacte.

Și în cazul de față eu neg toate consecințele pe cari le trage D. Kogălniceanu din cifrele cari le pune înainte.

Dacă însă toate aceste cifre nu au valoare, și dacă și din cele zise de D. Stolojan și Sturdza și acelea pe cari am avut onoarea să le spui eu, nu putem trage concluziunile D-lui raportor, ce rămîne?

Rămîne să căutăm niște argumente pentru sau contra înființării porturilor france.

A priori, fără a intra în lungi explicațiuni, îmi pare curios, că tocmai cînd noi navigăm cu pînzele întinse în apele protecționismului, tocmai atunci să fim pentru reînființarea porturilor france. E o consecință pe care eu n'o înțeleg.

Poate voiți ca porturile france ale noastre să devie mari întreprinderi internaționale? Atunci vă întreb, pentru care mare comerț internațional voiți să faceți porto-france? Ne afirmă D. Kogălniceanu că servim de întreprindere Bulgariei și Serbiei. Așa a fost mai înainte. Azi însă știe ori-cine, că Bulgaria e o piață rezervată industriei rusești, și asemenea se știe că tarifele de drum de fier pun pe Serbia în pozițiune de a-și alimenta nevoile sale fără a avea recurs la întreprinderea de la Galați. Alt comerț nu există și nici D. Kogălniceanu nu poate să ne arate altul. Atunci pentru ce aceste porturi france? Ne zice: Apoi nu înțelegeți că noi, facilitînd negustorii cari aduc marfă de la Londra aci, aceștia se vor îmbogăți și vor deveni mari exportatori de grîne!

Va să zică D-voastră presupuneți, că dacă nu vom da Galaților aceste facilități, și dacă nu se vor îmbogăți cîți-va negustori, exportul nostru are să scadă. Apoi atunci rău a făcut D. Mihăilescu că ne-a dat cifrele cari ni le-a dat, căci D-sa singur ne spune, că noi, cu toate că nu avem porturi france, trimitem 96 milioane grîne la Londra și importăm pentru 36. Va să zică putem foarte bine să exportăm grîul nostru fără porturi france. Nu avem nevoie să dăm oare-care facilități marilor comercianți de la Galați ca să trimitem grîul nostru în Anglia ca să ni-l cumpere. Cînd se va cere grîul nostru, îl vom vinde. Cînd nu ni se

va cere, nu-l vom vinde și am putea creă noi 20 și 30 de porturi france și tot nu-l vom vinde. Mai ziceți încă: ostili convențiunei cu Astria, noi avem să favorizăm comerțul anglo-francez. Foarte bine, dar ce moment ați ales pentru aceasta? Acela cînd se pune 18 lei pe chila de grîu care se duce la Paris. (Aplauze).

Tocmai în momentul acesta veniți D-voastră să cereți reînființarea porturilor france? Mi se pare, poate că mă înșel, mi se pare că la un rău moment ați venit ca să cereți aceste porto-france, și cu toate că D. Kogălniceanu a voit să dramatizeze cestiunea, cu toate că într'un viitor depărtat sau apropiat, de și nu o dorește, a văzut România ruinată din cauză că nu înființăm aceste porto-france și tremură chiar la ideea că existența noastră națională ar fi chiar compromisă, pentru că raionul vămilor noastre, în loc să fie afară din tîrg, este în port; cu toate, zic, că a voit să dramatizeze cestiunea pînă la atît, totuș eu vă mărturisesc, că nu m'am putut încălzi la această elocință grandioasă și am rămas foarte rece și foarte decis a'mi pune întrebarea și a căuta să o desleg împreună cu D-voastră, dacă interesul nostru este să reînființăm porto-francuri astăzi? Reînființarea porto-francurilor va avea d'intîu un rezultat principal, care va fi distrugerea începuturilor de industrie cari s'au făcut la Galați și Brăila. Este drept că aceste industrii nu sunt de cît începătoare, dar tocmai fiindcă voim să le dăm sprijinul ce fie-care părinte dă copilului care începe a merge, numai pentru aceasta voim tariful autonom, și cînd devenim protecționiști, ne mirăm cum D-voastră voiți să ucideți și aceste mici începuturi de industrie prin reînființarea porturilor france.

Brăila și Galați, sunt convîns despre aceasta, vor deveni un centru de contrabandă, și nu cum au fost pînă acum, ci un centru de contrabandă cum nu vă puteți închipui, pentru că contrabanda merge în proporțiuni crescînde, cu tarifele protecționiste ce le avem. Cu cît tarifele sunt mai urcate, cu atît contrabanda este mai mare. D-lor, o dovadă despre aceasta: aveți un exemplu istoric, pe care îl cunoaște ori ce copil din școală: cînd s'a întrodus sistemul continental de către Napoleon cel Mare, atunci contrabanda eră pe un picior așa de mare, în cît ea alimenta flote întregi. Eu, D-lor, cred, că dacă denunțăm noi convențiunea, aceasta nu are alt sens, de cît că voim să intrăm pe cît va fi pu-

tință în sistemul protecționist. Va să zică avem să urcăm tariful nostru la Ițcani, la Vîrciorova, la Severin și la Predeal precum și la Ungheni. Ei bine! odată aceasta făcut, credeți că e bine pentru noi ca să reînființăm porturile-france? D-lor, nu vorbesc de fisc. Să zicem că fiscul este o persoană puțin interesantă și puțin iubită, în cît dacă aș veni cu argumente fiscale, poate că nu aș avea absolut nici o trecere înaintea D-voastră, deși cestiunea aceasta are oare care importanță, pentru că un deficit bugetar, dacă este un lucru care privește înainte de toate pe fisc, dar în a doua mină privește pe contribuabil, pentru că ori-ce deficit trebuie pus la loc prin o dare oare care. Totuș nu vă vorbesc de interesul fiscalului, ci de al industriei. Apoi ce folos am avea noi să impunem comerțului nostru dări mai mari în favoarea industriei noastre, atunci cînd noi, în ziua în care vom decretă o sporire de tarife, în ziua aceea noi singuri vom veni și vom da contrabandei toată ușurința ce i se poate da? Aceasta mi se pare mie nelogic. De aceea. D-lor, vedeți că argumentele ce s'au adus, unul, că porturile france au să îmbogățească țara pentru că avem să devenim întreprizitul comerțului internațional, nu este exact, precum am arătat'o; altul, că prin porturile france avem să atragem cumpărătorii grînelor noastre, este asemenea fără temei, pentru că din cifrele citite chiar de D. ministru v'ați putut convinge, că fără să avem porto-france, totuș Anglia cumpără grîne de 96 milioane de la noi și noi nu cumpărăm de la ea efecte industriale de cît de 36.000.000. Asemenea sunt false toate cifrele despre bilanțul comercial, navigațiunea pe Dunăre și pretinsa transformare a comerțului nostru din comerț maritim în comerț continental. Ce rezultă dar de aci? Rezultă că ne aflăm față cu o cestiune pur socială. 'Mi pare rău că sunt obligat să reduc cestiunea la proporțiunile ce în adevăr le are; căci, D-lor, să nu vă gîndiți că cestiunile, pentru că noi le mărim sau le micșorăm, ele se măresc sau să micșorează. Cestiunile, D-lor, sunt sau mari sau mici, după natura lor, iar nu după vorbele noastre. Putem să ne încercăm cu toată elocința din lume să mărim o cestiune mică, ea va rămîne tot mică, precum asemenea prin toată elocința din lume putem să ne încercăm ca să micșorăm o cestiune mare, tot mare va rămîne.

În ochii mei, cestiunea porturilor france nu este o ces-

tiune de cît de interes pur local și eu, D-lor, înțeleg că atunci cînd negustorii gălațeni ar fi sărăcit așa de grozav, în cît — ajunși la disperare — ei ar pune interesele lor mai presus de interesele țării, înțeleg să se vină cu această cestiune; dar cînd aceasta nu se întîmplă, nu înțeleg pentru ce am părăsi adevăratele interese ale țării pentru interesele particulare ale Gălațenilor. (Aplauze).

D-lor, din cifrele ce s'a arătat ați putut vedeà, că nu a căzut de loc comerțul gălațenilor, din contră, el a sporit; poate că nu în proporția care ar fi sporit dacă Galațul ar fi fost singurul debușeu. Dar oare este în interesul unei țări de a aveà numai un singur debușeu, și oare atunci cînd noi am cheltuit atîtea milioane și am creat drumuri de fer, gîndiți D-voastră că le-m făcut numai pentru transportul mai repede al persoanelor, sau pentru că am voit să avem mai multe debușeuri de cit înainte, pentru mărfurile noastre? Să vă dau un exemplu: eu susțin că Iașul este astăzi piața unde se pot vinde grînele noastre cu mai bun preț și știți pentru ce? Pentru că Iașul are pozițiunea avantajoasă de a puteà, după cum voește, să trimită grînele fie la Galați, cînd sunt prețurile urcate acolo, fie la Odesa fie la Breslau, cînd prețul ar fi mai bun acolo. Și eu am cunoscut negustori la Iași cari au trimis grînele la Galați și fiind că prețurile erau mai urcate la Odesa, au întors grînele și le-au trimis acolo.

Iată cari sunt fenomenele cari se produc. Și cînd Galații, deși nu a dat înapoi ci a mers înainte, se plînge că nu mai este singurul debușeu al Romîniei, îmi pare rău pentru Galați și Brăila, dar pentru Romînia îmi pare bine că pe lângă Galați și Brăila avem și alte debușeuri. Ast-fel, D-lor, cestiunea desbrăcată și de programul de la Mazar-Pașa și de tractatul de Paris și chiar de revelațiunile postume ale D-lui Kogălniceanu, despre cari sunt convins că sunt foarte interesante și compromițătoare pentru nu știu cine, se reduce la proporțiuni cam mici, și nu văd pentru ce ne am încălzit așa pentru un lucru care, dacă s'ar înființa, ar fi în defavoarea țării, fără să fie de un mare folos pentru Galați.

Eu susțin cum că înființarea porto-francului nu este în favoarea comerțului de la Galați; eu susțin că toate industriile cari vor a luà naștere în Galați se vor ucide prin înființarea porto-francului, și susțin că este periculos pentru

un oraș al țării a stă puțin în contact cu restul țării, când pui barieră între el și restul țării.

Ni s'a vorbit de Hamburg, dar porto-franco de la Hamburg mi se pare că s'a suprimat și principele Bismarck nu prin forță, dar prin talentul de a convinge care'l posedă, a făcut ca să se voteze o lege care suprimă porto-franco peste 6, 7 ani, adică la 1888, și în așteptare, Imperiul a dat o subvențiune de 40 milioane mărci portului-franco, ca să facă bazinele inferioare. Principele Bismarck a făcut aceasta nu pentru că a susținut porto-franco, dar pentru că a voit să respecte suveranitatea Hamburgului. El care a făcut confederațiunea Germaniei, a dovedit că el, cel dintîiu, respectă drepturile chiar a celui mai mic dintre confederați și nu a voit să dea exemplu că el, care a făcut Germania, pune cel d'întîiu toporul în tulpina uriașului stejar german.

Prin urmare vedeți cum că toate argumentele cari se aduc în favoarea reînființării acestor porturi-france nu îmi par serioase, că toate consecințele cari s'au tras din cifrele puse înaintea D-voastră îmi par false și că totul se reduce la interesul unui număr de comercianți din Galați. Îmi pare rău să termin cu aceste cuvinte: dar cum zice Românul: Dumnezeu să mă ierte, nu pot alt-fel. (Aplauze).

Președintele consiliului I. C. Brătianu combate unele obiecțiuni ale deputatului Mihail Kogălniceanu și arată că industria națională, de care are nevoie țara, nu se poate înființa de cit cu ajutorul regimului protecționist. Proiectul a întrunit 29 bile albe și 61 negre.

IMPOZITUL FONCIAR

Sedința Camerei din 8 Februarie 1885

Deputatul C. Disescu, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, citește raportul și proiectul de lege, prezentat din inițiativa guvernului, relativ la modificarea impozitului fonciar asupra proprietăților urbane și rurale. Proiectul propusese 6% pentru clădiri în genere, 5% pentru proprietăți rurale ce se exploatează de însuși proprietarii lor cari domiciliază în țară, 6% pentru proprietățile rurale arendate, cînd proprietarul lor domiciliază în țară, 7% pentru acele proprietăți rurale ce se exploatează prin administratori de proprietari cari nu domiciliază în țară, 15% pentru proprietățile arîndate, cînd proprietarii lor nu domiciliază în țară. Deputatul Gr. Cozadini se declară pentru pedepsirea absentismului și cere 15% și pentru proprietarii de imobile urbane cari nu locuiesc în țară. Deputatul G. D. Palade se pronunță contra proiectului, care nu ține seamă de proporționalitate. Nu înțelege de ce să se pedepsească proprietarii cari nu locuiesc în țară, sau la țară. E și inechitabil de a cere unor proprietari cari sunt medici, ingineri, avocați, etc. să-și părăsească specialitatea spre a se ocupa cu ceea ce nu pricep. Deputatul N. Voinov se pronunță în favoarea proiectului prezentat, care nu schimbă sistemul impozitelor și justifică sporirile pe cari vrea să le facă.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, îmi pare rău să o zic, dar legea aceasta va rămînea pentru generațiunea viitoare semnul cel mai cuvîntător al stărei de semi-cultură în care ne aflăm. Unul din semnele semi-culturei este lipsa de francheță și înainte de toate titlul acestei legi dovedește aceasta. Cînd un legiuitor vine să încurajeze pe acei cari 'și caută moșiile singuri și cînd voește să lovească pe acei cari s'ar află în străinătate și intitulează legea care urmărește aceste două țeluri, lege asupra *impozitului fonciar*, acel legiuitor nu este sincer.

Un alt semn al semi-culturei este că noi, cînd urmărim realizarea aspirațiunilor noastre, nu ne oprim nici chiar de simțul dreptăței. Este un fel de putere telurică, este cea stare a semi-culturei și a barbariei care împinge pe oameni a face nedreptăți, gîndind că fac acte de dreptate, a crede

că fac fericirea sufletească a oamenilor, ungîndu-i cu păcură și dîndu-le foc, după cum aceasta s'a văzut în timpii trecuți, în timpii de barbarie.

Alt semn de semi-cultură este și indiferența cu care ne ridicăm pe d'asupra științei, ușurința cu care dăm deoparte principiile cele mai pozitive ale științei și zicem că, de și știința zice așa, practica însă cere alt-fel, și noi înainte de toate suntem oameni practici.

Luați bine seama, D-lor, și veți vedeà că toate aceste semne de semi-cultură se găsesc în acest proiect de lege și în raportul D-lui Disescu.

Voiu luà, unul cîte unul, aceste semne de semi-cultură și de barbarie, le voiu analizà și vi le voiu demonstrà.

D-lor, faptul că acest proiect de lege nu corespunde la titlul și la menirea sa de a fi o lege prin care se așează un impozit fonciar, reese din împrejurarea că nu lucrul real este izbit de un impozit, ci vanitatea personală a celui impus, calitatea persoanei aceluia care posedă acel lucru.

Dacă eu sunt un bun agricultor și mă duc să 'mi cultiv singur moșia mea — ceea ce nu are nimic a face cu valoarea cadastrală a pămîntului în sine — atunci am să plătesc atîta. Cînd însă nu caut eu însu'mi moșia, de și mă aflu în țară, sau cînd sunt afară din țară și nu-mi caut eu însu-mi moșia mea, o arendez la un alt cultivator, am să plătesc atîta și atîta.

Vedeți, prin urmare, două fapte cu totul personale, din cari rezultă că nu se stabilește prin această lege un impozit fonciar propriu zis, ci, prin o subtilitate, prin o fineță rău deghizată, prin o lipsă de francheță învederată, s'a dat acestei legi numele de lege asupra impozitului fonciar, pe cînd în realitate din textul legii rezultă că acesta e un impozit pur și simplu personal.

Las la o parte ideia care ar trebui să ne preocupe față cu un asemenea proiect de lege că, odată puși pe acest tărîm, nu știu unde ne vom puteà oprî și unde vom ajunge.

S'a zis că acei cari locuesc în țări străine și au proprietățile lor în țară, aduc o daună pentru Stat și că Statul trebuie să caute a se despăgubi de asemenea daune.

Dar, D-lor, oare numai aceia cari locuesc în țări străine produc daună Statului? Numai în ne iubirea țarei de către un individ vedeți D-voastră o cauză de daune ce poate

suferi un Stat? Dar oare un ministru incapabil nu aduce Statului o daună și mai mare de cât acei care locuiesc în țări străine? Oare un deputat care nu votează în conștiință nu produce el un rău mai mare unui Stat de cât acela care șade în străinătate? (Aplauze). Evident că da.

Ei bine! voiți D-voastră să ne permitem noi, ca legislatori, a ne pune pe un asemenea tărîm? Am face foarte rău, pentru că nimic nu ne garantează de buna întrebuintare a unei asemenea arme, și un ministru, un guvern care astăzi lovește răul, mâine va lovi binele tot cu această armă pe care i-o dați astăzi, votînd această lege.

Va să zică D-voastră nu uitați să vă bizuiți pe o idee morală ca să stabiliți un impozit fonciar. Ideile morale au un alt tărîm și sunteți sau lipsiți cu totul de experiență, sau nu ați citit nici o pagină de istorie, dacă credeți că pe tărîmul moral, D-voastră cu pedepse aveți să obțineți ceva. Dacă credeți D-voastră, că iubirea de țară va renaște în această țară, sau va crește în această țară, pentru că ați pus 5 la sută sau 6 la sută mai mult la impozitul fonciar; dacă credeți că iubirea de muncă în această țară va naște pentru că D-voastră ați dat o primă de atîta la sută, vă înșelați. Nu confundați rolurile și nu amestecați cestiunile. Ceea ce urmăriți prin această lege este o idee morală, iar nu fiscală, și sunt convins că comiteți o mare nedreptate, fără ca pe tărîmul moral nici pe cel fiscal să ajungeți la un rezultat serios.

Al doilea semn de semi-cultură e acea tendință ce o semnalăm la popoarele inculte. În iubirea lor de patrie, ele merg pînă acolo în cât perd cu totul simțul dreptății. Ori credeți că progresul se poate impune și v'ați închipuit că ceea ce nu a fost pretutindeni de cât rezultatul unei străduinți ca să zic așa individuale pe tărîmul culturai, D-voastră aveți să puteți obține edictând pedepse în contra acelor care nu fac ceea ce ziceți D-voastră?

Și apoi, absenteeismul oare denotă la noi, chiar puindu-ne pe tărîmul D-voastră, o lipsă de iubire de țară? Sau el este firesc cu dorința imensă ce am avut-o de a ne civiliza? El este rezultatul fatal al contactului în care ne-am pus noi, țară încă barbară, cu civilizațiunea occidentală. Susțin că este rezultatul logic, fatal al acestei înfrîuriri, al acestui contact cu părțile occidentale.

Oare, D-lor, ceea ce suntem noi astăzi, nouă ne da-

torim? Ideile ce le avem în creerii noștri sunt rezultatul civilizațiunei romîne? Știința cu care ne fâlim, cu care se fălește D. raportor, provine ea din munca noastră romînească? Evident că nu, D-lor. Nu erà vina noastră; eu sunt cel dintiiu care o zic. Dar oare, cu 50—60 de ani în urmă, noi eram înapoi cu 50—60 de ani de țările occidentale? Nu; eram înapoi cu secole, sub raportul civilizațiunei față cu alte popoare. Ce am făcut atunci? Ne-am adresat la cei civilizați fără să ne ocupăm dacă erau străini sau romîni. Și ce au făcut aceștia? Ei ne-au primit cu brațele deschise, fără să ne întrebe dacă eram Germani, Francezi sau străini, așa în cît, nu numai în mod individual, dar generațiuni întregi au venit să ne aducă înapoi de acolo o cultură care ne lipseà și pentru care ne-ar fi trebuit poate lungi secole ca să o avem, dacă ar fi fost să o creăm, reduși fiind la propriile noastre forțe. Că acest fenomen a produs în mod logic, pe ici pe colo, oare cari rezultate exagerate, este că s'au găsit oameni cari, odată deprinși cu o cultură mult mai înaintată a occidentului și neavînd într'inșii destulă activitate și destulă abnegațiune ca să suporte multe din relele la cari suntem expuși la noi, au rămas acolo. Aceasta a fost rezultatul logic al acelei mișcări care ne-a împins și ne împinge, spre fericirea țarei, să aducem din străinătate cultura pe care o avem și pentru care mărturisesc că ne arătăm în multe cazuri nerecunoscători față cu acei cari ne-au dat-o. Dar că acestea nu sunt de cît fapte izolate, ca acele fapte ale unui soldat mai slab, care rămîne în urmă ca *trainard*; tot așa fac și cei rămași în străinătate.

Venit-a D. ministru de finanțe să ne dovedească cu cifre numărul Romînilor cari trăesc în străinătate, să ne arate cîți sunt acești Romîni? Nu a venit; căci n'ar fi putut să ne arate de cît 20, 30 cari stau în străinătate, și ar fi fost expus la ridicol, căci călcà principiul echitaței; pentru ce? pentru ca să atingă pe 10, 15 Romîni cari șed în străinătate.

Un alt semn al semi-culturei am zis că este ușurința cu care înlăturăm noi toate rezultatele științei și experienței omenești, atunci cînd ne vine la îndemină a le înlătură.

D. Palade v'a semnalat cari sunt principiile ce se urmează de toate țările lumii prin stabilirea unui impozit. Și iar este un semn de semi-cultură nevoia de a aminti măcar asemenea lucru în Parlamentul romîn.

Nu cereți de la mine, D-lor, să mă întind prea mult asupra acestui punct. Răsare atît de evident că un impozit bazat pe un fapt personal, este un ce inic, mai ales atunci cînd îl puneți în corelațiune cu averea individului, în cît nu am nevoie de cît de a semnală faptul pentru orice om care a vîrit măcar nasul într'o carte de știință ca să se convingă că comite o enormitate.

Vedeți, D-lor, că sub punctul de vedere științific, sub punctul de vedere legal, nu aveți dreptul de a prezintă un asemenea proiect de lege.

Sub punctul de vedere constituțional cred asemenea, D-lor, că nu erați în drept de a prezintă un asemenea proiect de lege.

Sub împăratul Nicolae în Rusia s'a pus un impozit asupra absenteismului, și fiind-că erà vorba de un Stat barbar, proprietarii impozitului au avut francheta și au spus că cine se duce în străinătate are să plătească 10, 20 mii ruble pentru un pașaport. Era dar un impozit asupra absenteismului.

Cînd s'a întîmplat asemenea lucru, acei cari trăiau pe atunci și 'și dau seamă de starea opiniunii publice europene, au avut ocaziunea să se convingă cu ce ridicul a fost acoperita această măsură, în cît Rusia a revenit asupra măsurii și nu s'a mai perceput asemenea taxă.

Eu cred, D-lor, că cu Constituțiunea în mînă am dreptul de a mă duce ori unde doresc. Acesta este un drept de libertate individuală pe care constituțiunea ni'l garantează... Aud o întrerupere din partea D-lui Vulturescu, că și cu această lege nu împedică nimic de a se duce cine-va în străinătate. Foarte bine; dar ia să vedem așa este? Cînd D-ta ai vrea să eși din această Adunare și eu cu o sabie în mînă m'ași pune la ușă și ași zice D-lui Vulturescu: «să nu eși, că 'ți tai capul» și D-l Vulturescu «fricos» n'ar eși, aceasta nu va să zică că te-am împedecat? Altă comparațiune: Cînd D-ta ai vrea să eși din Adunare și eu și-aș spune: te las să eși, dar te opresc să'ți mai exerciți profesiunea de avocat, nu te-am împiedicat, și poate cu un efect și mai mare de cît sabia?

Apoi un impozit de 30 la sută ce este alt de cît o împedecare?

O voce: Nu este 30, ci 12 la sută.

D. P. P. Carp. Dar adăogiți zecimele județene, co-

munale și altele și vedeți că se urcă la 30 și 32 la sută.

Va să zică D-voastră pentru faptul că mă duc în străinătate, îmi confiscați o parte din averea mea? Și care e semnul distinctiv al confiscațiunei? Este luarea unei părți din averea omului pentru un fapt personal. Se aplică dar aci definițiunea dată confiscațiunei de către toată lumea.

Cum dar veniți și ziceți, când împuneți cu 30 la sută averea omului pentru un fapt personal, că susțineți libertatea individuală și că n'o împedicați?

Aceasta este o curata pedeapsă pentru o crimă necomisă, nejudecată și pentru care nu există nici o sentință; sau mai bine nu există altă sentință de cît simțimîntul ce'l avem unii către alții.

Ei bine, nu se fac asemenea legi. Nu se poate codifica, nu se poate transformă în paragrafe de codice penal iubirea de țară. Această iubire se manifestă în rezultatele generale, este stima ce avem pentru cetățeanul cel bun și antipatia ce ne inspiră cel rău. Unde cade lucrul sub codicele penal e acolo, unde faptul ia caracterul unei crime sau a unui delict pe care judecătorii 'l pot judecă și asupra căruia sunt ținuți să arate motive de drept. Aci motivele, elementul nu'l văd de cît în faptul șederei omului în străinătate. In aceasta stă motivul sperului de contribuțiune ce'i înfigeți. Ei bine, de unde ați luat acest nefericit mod de a impune pe om?

D-lor, la toate argumentele cari vi le-am pus înainte nu se va putea răspunde de cît cu unul singur, adica cu o frază patriotică. Argument de drept nu aveți; argumente de știință vă desfid să'mi aduceți. Că ați arătat un sentiment de echitate, asemenea vă desfid să 'mi probați.

Singurul lucru care ne puteți spune e acesta: Românul acela, ai cărui părinți au asudat pentru țară și au făcut aci avere, se duce în străinătate și nu mai muncește. Ei bine! toată această frazeologie ce valoare poate să aibă înaintea ochilor noștri?

Aș înțelege încă dacă lipsa aceasta de argumente, sau bogăția aceasta de frazeologie, ar ascunde măcar un mare interes fiscal pe care poate n'ați putea să'l arătați în toată nuditatea, dar pe care, întocmai după cum doctorii auresc o pilulă, tocmai așa și D-voastră vreți sa auriți frazele de absentism pe care voiți să'l pedepsiți.

Legea de față are să prezinte o scădere a impozitului

fonciar ; poate că D. ministru de finanțe . . . D-le Fleva, vă asigur că D-l Brătianu știe ce are să răspundă și fără suflor.

D. **președinte al consiliului** : Vă înșelați și aci, după cum vă înșelați și în argumentele pe cari le aduceți.

D. **P. P. Carp**. Ziceam deci că nici măcar un interes fiscal nu există. D. ministru de finanțe nu ne-a adus nici o tabelă statistică unde să ne arate care are să fie produsul real al impozitului funciar după votarea și aplicarea acestei legi. Eu sunt convins cum că are să se producă un scăzământ al impozitului și prin urmare, pe lângă un scăzământ al sentimentului moral și al sentimentului de dreptate, veți avea și un scăzământ bănesc care și el, de și mai puțin important de cât cele spuse mai sus, are și el importanța lui, mai ales azi, când bugetul nostru nu e tocmai un buget de spor.

Am vorbit pînă acum mai mult despre această parte a legii care tinde a pedepsi absenteismul. Să vorbim și de partea aceea a legii, care tinde a încuragiă agricultura. Se zice : proprietarul care 'și va căuta singur moșia, va plăti 5⁰/₀, cel care o va arenda, va plăti 6⁰/₀. Va să zică o diferență de impozit ; pentru ce o faceți ? Iarăș un fapt personal. Aci însă lucrul devine și mai grav, pentru că pedepsiți pe o persoană pentru un fapt care nu e în puterea sa de a'l comite sau a nu'l comite, care prin urmare nu se poate pune în sarcina persoanei. Puteți oare D-voastre impune unui avocat, care 'și are meseria lui, cum că el să nu 'și dea moșia în arenda ? E evident că D-voastră nu puteți să'i imputați faptul acesta ; evident că nu stă în voia lui ; el are obligațiuni către clienții săi și prin urmare nu se poate duce la țară. Luați apoi militarii. Poate oare militarul să se ducă să'si caute singur moșia, atunci cînd e sub drapel ? Evident că nu. Iată iarăș un fapt personal, care nu poate cădea în răspunderea acestui individ, căci el, fără voia lui, e obligat să'l comită ; nu are alternativa de a'l face sau nu. Dar medicul ? dar judecătorul ? Dar atîtea multe meserii folositoare acestei țări și cari, pentru acest fapt, pe baza acestui fapt, care nu e nici sub punct de vedere politic, nici corecțional, nici criminal, nici patriotic, absolut în nimic reprehensibil, D-voastre veniți și faceți distincțiune între dînșii și aceia cari 'și caută moșiile singuri.

Dar credeți D-voastre oare că Statul are interes ca

fie-care proprietar să'și caute moșia singur? În mare parte, da; în mare parte, nu. Aș ruga pe D-l ministru de finanțe să ia o carte foarte clar scrisă și foarte lesne de înțeles, a D-lui Leroy Beaulieu *Sur les impôts*; acolo veți găsi o filă unde autorul 'și pune întrebarea, dacă proprietarul cel bogat e cel mai bun administrator în materie agricolă și el ajunge la concluziunea cum că e un interes foarte mare pentru Stat, sub punct de vedere economic, de a fi o clasă de arendași bogați, cari nu fac agricultura *en grands seigneurs*, dar ca adevărați producători, pentru că acea clasă de arendași ridică avuția generală a țării și mijloacele de cari acea țară poate dispune în bunele și relele timpuri.

D-voastre voiți să distrugeți clasa de arendași? Aveți să obligați pe fie-care proprietar să'și caute singur averea lui, să devie el singur administratorul averei lui. D-voastre voiți ca un om care a fost deprins sau cu studii înalte, sau cu viața parlamentară de toate zilele, sau cu afaceri de Stat, sau cu alte ocupațiuni, cari sunt și ele folositoare pentru întinderea civilizațiunei unei țări, voiți să'l obligați să facă o meserie pe care n'a mai făcut-o, pe care n'o înțelege și care e contrarie cu întregul său mod de a gândi și de a lucra?

Vedeți dar, D-lor, că și în privința aceasta proiectul care ni se prezintă nu are absolut nici o rațiune de a fi. Lăsați oamenii să fie ei singuri judecători ai interesului lor, nu cădeți în boala de a voi să epitropisiți. Fie-care știe mai bine dacă 'i dă lui mâna să'și caute sau nu proprietatea lui. Și apoi, cînd ne gîndim cu cîte dificultăți are a lupta agricultorul și nu numai la noi, dar în toate părțile lunei; cînd ne gîndim cită abnegațiune și cită tărie de caracter trebuie de multe ori ca să fie cine-va un om practic, și vă asigur că aceste calități nu le are fie-care, nu le puteți cere de la fie-cine, și de îndată ce nu o puteți cere de la fie-care, de îndată ce nu puteți pune fie-căruia gîndirea că este bine să'și caute singur moșia, căci acesta este sensul legii D-voastre, cum puteți să veniți a le impune această obligațiune? Și purcedînd apoi din acest punct de vedere, cînd dați o primă de încurajare aceluia care se supune acestei obligațiuni, atunci înțelegeți foarte bine că tot proiectul D-voastre nu are absolut nici o rațiune de a fi, căci dacă 'l veți vota, eu sunt sigur că în curînd se va abrogă, și această lege va avea singurul merit de a fi, cum

am zis la început, proba cea mai complectă de semicul-tura în care ne aflăm, fie cu sau fără regim liberal.

Mai vorbesc în urmă deputatul N. Fleva și președintele consiliului I. C. Brătianu. Luarea în considerare a proiectului se votează cu 79 bile albe, 23 fiind negre. La dezbateră pe articole au luat parte deputații Take Ionescu, D. Dissescu, G. Ianoli, Gr. Vulturescu, N. Ionescu, M. Corbescu, Emil Costinescu, C. Stercescu, N. Voinov, V. Maniu, C. C. Arion, P. Borș și A. Marghiloman. Legea în total a întrunit 60 bile albe, 16 negre și 6 abțineri

BUDGETUL PE 1885—1886

Sedința Camerei din 11 Martie 1885

În ziua de 8 Martie deputatul Emil Costinescu citește, în calitate de raportor, proiectul și raportul asupra bugetului anului 1885—1886. Deputatul Gr. Cozadini recunoaște guvernului conservator din urmă meritul de a fi edificat el sistemul financiar actual iar guvernului liberal meritul unui control mai vigilent. Vorbește de foloasele stabilității guvernului și de progresul stărei financiare. Dar ceea ce e trist e că populațiunea n'a prosperat în acești din urmă ani. Banca Națională n'a fost în stare să împiedice criza monetară; convențiunea comercială cu Austro-Ungaria a ucis industria casnică și micile industrii, gustul luxului a crescut. Munca s'a împuținat, agricultura însă a rămas primitivă. Nu s'a făcut nimic pentru îmbunătățirea traiului populațiunii rurale, nimic pentru igiena publică. Nici învățământul public, nici justiția nu s'a îmbunătățit în măsura trebuincioasă. Nu se poate declara împăcat cu modul cum este alcătuit bugetul. Deputatul G. Palade se declară surprins de modul cum s'a organizat cercetarea veniturilor și cheltuelilor Statului și spune că lucrarea d-lui raportor este insuficientă. Combate argumentarea deputatului E. Costinescu și citează pe Bonanny Price care încă în 1879 a combătut teoria expusă în raport. Criticînd cifrele alocate la diferitele ministere, se declară nemulțumit cu procedura ministrului președinte I. C. Brătianu, care, avînd o majoritate compactă, s'ar putea lipsi și de miniștrii, precum se lipsește de prefectul de poliție.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, cred că D. Brătianu nu va urmî sfatul ce i-a dat D. Paladi în concluziunile sale; acest sfat nu eră serios, și să-mi permită D. Paladi să-i spun, că nici ru eră demn de restul cuvîntărei D-sale. D-sa, cu succes sau fără succes — aceasta este un lucru pe care-l vom cercetă acum — a căutat să se menție la înălțimea științei și a dat părerea sa, atît asupra crizei cît și asupra mijloacelor pe cari trebuie să le aplicăm pentru ca să moderăm această criză.

Este necontestat, Domnilor, că ne aflăm în mijlocul unei crize; mesagiul a anunțat-o dejă în toamna anului trecut. D. raportor o mărturisește în raportul său și dacă este să ne mirăm de ceva, este cum de atunci, cînd guvernul a anunțat existența crizei și a arătat precum eră

datori, îngrijirile lui față cu această criză, cum de atunci și pînă acum nu vedem nici din partea guvernului nici din partea majorității, absolut nici o măsură menită a aduce leac la răul ce ne bîntue? Aceasta are aerul de a fi un sistem ca acela al struțului căre, cînd își ascunde capul, crede că nu-l vede vîntătorul.

D-lor, nu voiu intră prea mult în cercetarea cauzelor situațiunei în cari ne aflăm; ele sunt ca tot-d'a-una multiple. Nici odată un fenomen care se produce în viața individului, ca și în viața națiunilor, nu se poate reduce la o singură cauză. Sunt împrejurări în cari criza provine din cauza că consumațiunea a întrecut producțiunea și sunt crize cari provin din cauza că producțiunea a întrecut consumațiunea; altele sunt produse prin faptul că nici consumațiunea, nici producțiunea nu se ridică la așa nivel, în cît să poată ridică avuția națională a țarei. Fiind-că ni s'a vorbit de bunul simț, în teorie generală trebuie să zicem că crizele cele mai numeroase, în țările cari muncesc, se produc mai ales atunci cînd producțiunea este mai mare de cît consumațiunea, iar nu cînd consumațiunea întrece producțiunea, pentru singurul fapt că la popoarele cari muncesc producțiunea este nemărginită, pe cînd consumațiunea are marginile ei firești; producțiunea este rezultatul muncii acumulate care, sub formă de capital, dă unui popor în mînă un instrument perfecționat la care numeroase generațiuni au lucrat; consumațiunea însă este numai faptul unei singure generațiuni și de aceea, în țările cari produc, criza provine din cauza că producțiunea a întrecut consumațiunea.

Asemenea, D-lor, nu este tot-d'a-una exact de a se zice cum că Statul se poate oprî în consumațiunea sa; veți vedeà cînd voiu veni la budget pentru ce nu se poate zice că atunci cînd ne aflăm într'o criză, singurul lucru prudent este să se restrîngă consumațiunea.

Eu cred că guvernele sunt de multe ori puse în pozițiune nu numai de a nu-și restrînge consumațiunea, dar chiar de a o mări.

La noi, D-lor, eu cred cum că în urma erei de prosperitate, constatată de toată lumea și netăgăduită de D. Palade, am avut o epocă de prea mare producțiune, care a atras după sine și o epocă de prea mare consumațiune, nu numai din partea guvernului, dar și din partea particularilor. Uitați-vă în jurul D-voastră și vedeți cîte case noi

nu s'au făcut prin târguri, vedeți pe la țară cum s'a înmulțit numărul mașinilor agricole, intrați în fiecare locuință și uitați-vă la mobilier și veți vedea că la cel mai modest el este mai scump de cât era acum 50 de ani, când giuvaerurile și șalurile constituiau singurul lux al boierilor celor mari.

Statul la rîndul lui a trebuit și el să consume mult. Statul nostru nu este înzestrat cu instrumentele necesarii cum sunt țările mai civilizate de cât noi și pe cari nu le-am ajuns încă. Statul a trebuit cât se poate mai mult să ne puie pe noi la un nivel mai înalt în privința utilagiului nostru, de cât cum eram pînă acum. Și în privința drumurilor de fier, și în privința tuturor ramurilor de administrațiune, Statul a trebuit să fie un consumator mult mai mare în proporțiune cu un alt Stat, pentru că la noi era totul de făcut și nu ajunsesem acolo în cât sa zicem: nu ne mai trebuie creațiuni noi; să ne menținem în ceea ce avem. Prin urmare vedeți că toată lumea la noi, atit particularii cât și guvernul, se aflau puși în pozițiunea neînălăturabilă de a consuma mult. Care a fost rezultatul? Rezultatul a fost firesc: în mare parte întîiu o cheltuială în afară, pentru că industria noastră națională nu ne pune în pozițiunea de a satisface toate trebuințele, și pe de altă parte o imobilizare a capitalului nostru băgat în niște creațiuni noi. Și cînd D. raportor vine și zice cum că criza în mare parte este rezultatul prosperității, eu cred că n'a zis de cât un adevăr pe care nimenea nu-l poate tăgădui. Criza aceasta s'a arătat dejă de un an de zile și a fost agravată la noi prin criza generală care bîntue în Europa întreagă; și față cu cele ce se întîmplă în Europa, constatăm că cauza crizei actuale este iarăși producțiunea prea mare care a întrecut cerințele consumațiunii. D. Palade susține că noi am trebuit să profităm din această exagerațiune a producțiunii și de criza din străinătate, căci ori care om plimbîndu-se pe strade și văzînd pe la dughene afșuri de desfacere totală, se bucură, fiind-că poate să cumpere mai eftin; așa este, dar uită D. Palade că dacă D-sa cumpără mai eftin, alții sunt siliți să vîndă mai eftin. Uită D sa că atunci cînd consumațiunea devine mai mică, se pun în străinătate în nelucrare o parte mare din populațiunea uvrieră, și aceasta ce produce? Produce o scădere în consumațiunea produselor alimentare și ce vindem noi? Noi vindem producțiuni alimentare, și se întîmplă că

atunci cînd producțiunea a fost mai mare de cît consumațiunea Europei, atunci a fost natural să se facă o cerere mai mică a produselor alimentare. Numai cînd industria în străinătate va reveni la starea ei normală, numai atunci vom putea zice că criza nu va mai avea efect nici acolo, nici la noi.

De aceea, D-lor, în teză generală, eu nu acuz pe nimeni de criza care s'a produs la noi; ea eră firească și fatală. Susțin încă că criza ar fi putut fi mai mică de cît cum este azi; voiu aminti numai în treacăt ceea ce am zis în toamna trecută asupra modului cum s'a administrat în mijlocul acestei crize Banca noastră națională.

D-lor, la 1865 și 1866 a fost iarăș în toată Europa o criză monetară care a atras după sine o criză financiară.

Gubernul francez a numit o anchetă; s'au chemat toți învățații și oamenii de Stat, s'au chemat toți acei cari jucau un rol nu numai în Franța, dar și în alte țări. Au fost ascultați oameni ca Thiers, Wolowsky, Cernuschi și dintre bancheri Fould, Péreire; în fine toate somitățile Franței au fost chemate și și-au dat părerea lor asupra crizei de atunci. Ei bine, cu toții au pus în primul rînd întrebarea: ce rol a jucat Banca Franței față cu criza? Eră firesc aceasta, căci băncile naționale au în unele momente datoria de a moderă, iar nu de a activă producțiunea, și au posibilitatea de a simți înainte de cît publicul, dacă o stare de criză se pregătește sau nu.

S'a constatat mai de toți acei domni că un guvern prudent, cînd vede că producțiunea întrece consumațiunea și că din această cauză afacerile devin prea numeroase și nu pot fi mistuite, are îndatorirea de a împune băncii naționale să oprească mișcarea la vreme și să nu dea producțiunei o încurajare așa de mare, în cît răul să se mărească în loc să scadă. La noi nu s'a făcut așa; de un an și jumătate se prevede — și în această privință sunt de acord cu D. raportor, căci D-sa singur o spune, am văzut-o în raport — de un an și jumătate prevedeam criza la noi și cu toate acestea activitatea noastră a fost prea mare pentru consumațiunea noastră; de un an și jumătate înrîurirea crizei europene se anunțase că o să aibă efect rău asupra noastră, și cu toate acestea în loc de a opri mișcarea, ați făcut-o să crească, și cînd toate băncile din Germania, Franța, Anglia scădeau scomptul, D-voastră l'ați ținut pe treapta pe

care l-ați avut în epoca înfloritoare. Aceasta a fost un lucru fatal pentru criza noastră și cu atât mai mult fatal, cu cât ori cum veți judecă, criza monetară tot-d'a-una trage după sine și criza financiară. În ancheta de care vorbeam adineaori au fost oameni distinși, trebuie s'o recunosc, cari au susținut, că criza monetară nu are nimic a face cu starea economică și cea financiară și D-nu Péreire susține d. ex. cum că moneda e rară, dar că operațiunile sunt numeroase ca tot-d'a-una și cheltuelile egale cu cele din trecut; că prin urmare trebuie să se mențină procentele la aceeaș treaptă la care ele se aflau înainte.

Dar, D. Péreire vorbea nu ca economist, nu ca om de Stat, ci ca bancher care voiă să sconteze înainte de toate eftin, ori-cît de mare ar fi criza. Or fi și la noi poate asemenea păreri, dar oamenii neorbiți de interesul personal susțineau, cu drept cuvînt, că Banca Națională nu poate să modifice cursul firesc al lucrurilor. O Bancă Națională nu poate, într'un mod arbitrar, să urce sau să scoboare scontul, ci trebuie să'l mențină în raport cu situațiunea economică a țării; de aceea ea are obligațiunea să și reguleze scontul, avînd tot-d'a-una în vedere starea economică a țării.

D-voastră nu ați făcut aceasta și mă scutiți poate d'a repetă cele zise în toamna trecută. Am probat cred atunci că Banca Națională, în loc de a moderă criza, nu a făcut de cît s'o mărească. Guvernul a stat indiferent sau poate, fiind-că cuvîntul ar fi prea aspru, a arătat față cu Banca acea indulgență paternă, dar culpabilă, pe care o are un părinte slab față cu copilul lui chiar atunci cînd el se abate de la calea cea dreaptă. Dar indiferent, ori indulgent, regret să constat că el nu și-a făcut datoria.

Trec acum, D-lor, la budget.

Și în privința budgetului ne aflăm astă-zi tot într'un fel de criză.

Imprejurările de azi îmi amintesc epoca tot de criza budgetară din 1871, cînd onor. D. Petre Mavrogheni s'a încercat pentru prima oară a pune ordine în finanțele Statului.

Știți prea bine cu toții ce eră mai înainte.

Budgetele Statului nici odată nu se votau la timp; resursele erau nesuficiente pentru acoperirea trebuințelor Statului cari creșteau, căci se votase facerea drumurilor de fier precum și facerea altor cheltueli însemnate, și toate aceste cheltueli nu se puteau acoperi prin resursele ordinare de

atunci, în cît, din venitul total scăzîndu-se anuitățile, nu rămînea mai mult de 24 milioane pentru întreaga administrațiune a țării.

Erà o situațiune imposibilă.

Deficitul se măreà din an în an, împrumuturile ajunseseră a fi o boală cronică.

Intr'un cuvînt, treceam din deficite în împrumuturi și din împrumuturi în deficite. D. Mavrogheni, cu curagiul și cu un talent pe care nu a știut în destul partidul conservator să'l aprecieze, a făcut față situațiunii, a introdus regularitatea în bugetele Statului prin prezentarea lor la timp și a creat înainte de toate acele resurse cari puneau România în pozițiune de a merge înainte, ast-fel în cît, de la D. Mavrogheni încoace, nu s'a făcut de cît a se aplicà sistemul său financiar, fără a se modificà întru nimic, deși ați criticat toate măsurile luate de dînsul. Și dacà noi avem astă-zi resurse, acele resurse le datorim legilor și măsurilor luate de D. Mavrogheni, de și rezultatele lor, o recunosc aceasta, nu au ajuns la deplina lor dezvoltare de cît sub regimul liberal. Nu neg cum că treptat cu creșterea elementului de personal mai bun care se mărește pe fie-care zi în această țară, și administrațiunea s'a făcut mai bine de cît în trecut; dar susțin și voi proba-o la ori-ce contestare, că o mare parte a înfloririi finanțelor sub regimul liberal se datorește resurselor create de D. Mavrogheni sub regimul de tristă memorie.

Odată aceasta constatată, o dată ce impozitele și resursele de atunci au dat aproape ceea ce puteau da, naște întrebarea pentru noi și—aci a venit momentul să discut cu D. Palade dacà trebuie ori ba să micșorăm cheltuielile—naște pentru noi întrebarea, dacà resursele ce le avem astă-zi sunt suficiente pentru mergerea înainte, nu numai a guvernului, nu numai a diferitelor ramuri ale administrațiunii, dar chiar a întregii stări economice a țării.

Știu, D-lor, că ideile mele nu o să aibă nici o trecere înaintea D-voastră și să vă spun pentru ce: pentru că ați țipat întru atîta că nu veți face împrumuturi și că nu veți mări impozitele, în cît ori-care ar veni înaintea D-voastră și va căută să dovedească că nu puteți merge înainte dacà nu veți face ori împrumuturi ori impozite noi, are să fie rău primit. Cu toate acestea, fiind-că am intima convingere că resursele de pînă astă-zi au dat tot ceea ce puteau da

și ori-ce spor s'ar face la ele nu au să fie îndestulătoare ca să ne poată permite a merge înaintea așa cum trebuie, eu sunt convins că trebuie să părăsiți antipatia de mai 'nainte în contra creării de impozite, căci spre a putea merge înainte, ne trebuiesc noi resurse.

Dacă ne uităm la budget așa cum el ni s'a prezentat, eu susțin că el nu este un budget de organizare, ci un budget de dezorganizare. Și colegii mei din comisiunea bugetară, din care am avut onoare de a face parte, știu prea bine cum eu m'am opus la cele mai multe reduceri de cheltueli ce au vrut D-lor să facă.

Cînd într'o țară de 5 milioane, cu un budget de 128 de milioane, și luați seama bine că cifra este caracteristică, se dă pentru facere de șosele o sumă care nu întrece suma de 600 de mii de lei, atunci zic că acesta este un budget de dezorganizare, iar nu un budget de organizare. (Aplauze). Cînd D-voastră vă trebuie pentru întreținerea șoselelor de astăzi un centimetru și jumătate de petriș și cînd D-voastră nu puteți da de cît 2—3 milimetri de petriș, se poate zice că este un budget de organizare? Și în privința întreținerii șoselelor, întrebînd inginerii, în cît timp se deteriorează o șosea împetrită ast-fel cum voiți să o faceți, mi-au răspuns cu toții că se deteriorează cu desăvîrșire în trei ani. Ei bine, cînd D voastră în budget puneți o sumă pentru 2—3 milimetri de petriș cu care aveți să ajungeți în starea aceea în cît chiar șoselele ce le avem astăzi au să fie deteriorate în trei, patru ani, sunt în drept să zic, că acesta nu este un budget de organizare, ci de dezorganizare.

Să mergem mai departe. S'a vorbit mult în contra armatei. Cunosc teoria: oratorii cei mai mari, învățații cei mai mari țipă în Franța și în Germania în contra militarismului, susțin că armata absoarbe nu numai capitalurile țării, dar împedică și producțiunea; le știu toate acestea. Totuși eu susțin că armata la noi, fără să intru pe tărîmul înalt politic, este o școală care va putea să dea, sub punctul de vedere al culturai, rezultate mult mai îmbucurătoare de cît întregul minister al cultelor și instrucțiunei publice. (Aplauze). Milioanele cheltuite pentru instrucțiunea publică pînă astăzi n'au făcut de cît să ne creeze bastimentul, sau dacă voiți mai bine recipientul unde avem să punem ceva, dar care pînă astăzi a rămas aproape gol, cu toate milioanele ce le-am cheltuit.

Armata, D-lor, introduce cultura în treptele cele mai de jos, căci dacă din cei ce vin la recrutare, 5 la sută sunt cari știu carte, eu sunt convins că 70 la sută ies cu știință de scris și citit la liberare. (Aplauze).

Dar nu numai ca element de cultură trebuie să considerăm armata la noi. Ziceam adineauri că nu voesc să mă pun pe un tărîm de înaltă politică. Este evident că nu putem noi aveà o politică ca țările cele mari, o politică determinantă; nu putem nici pregăti lucrurile ce au să se întîmple, nici să le oprim, atunci cînd ele se întîmplă. Ce naște dintr'aceasta? Naște obligațiunea pentru țara noastră la o cheltuială mai mare, dacă voim ca armata să fie tot-d'a-una gata, dacă voim ca la momentul cînd are să se nască un conflict, să nu ne trezim nepregătiți. De aceea noi trebuie să avem tot-d'a-una sub toate punctele de vedere utilagiul necesar.

În această privință ce ați făcut? Ați știrbit 600.000 lei de la concentrări și 1.300.000 de la echipamente.

Aceasta 'mi dă dreptul să vă zic că atuncea cînd noi votăm resurse extra-ordinare ca armata să aibă rezerve tot-d'a-una gata, D-voastră veniți și acele resurse extraordinare le transformați în resurse ordinare, întrebuițînd rezerva în cheltueli de toată ziua.

Vedeți D-lor, că v'am dat două exemple, unul privitor la întreținerea șoselelor și altul la reducerile făcute în armată, reduceri în contra cărora eu m'am opus și în comisiunea budgetară. D-voastră prezentați anul acesta un budget care nu este budgetul unei organizări serioase, pentru că cheltuelilor de neapărată trebuință, D-voastră ați venit și le-ați aplicat rețeta ce vă dă D. Palade și ați taiat de ori unde, fără să vă gîndiți că sunt tãeri cari produc o economie momentană de 3 milioane, dar că acele economii au să tragă după cîți-va ani cheltuiala de 60 milioane. (Aplauze).

Cu petrișul de astă-zi de 400.000 lei o să ajungem la refacerea tuturilor șoselelor.

Dar dacă este așa, ce avem de făcut?

Eu cred — și aci nu e vina noastră cari nu suntem la guvern, ci e vina acelora cari nu s'au gîndit la timp — că trebuie să mărim resursele în proporțiunea cheltuelilor neapărate, nu numai ca să ne menținem la nivelul la care suntem, dar chiar să ne ridicăm la un nivel mai înalt, căci nivelul de

astă-zi nu poate să satisfacă pe nimeni dintre acei cari au pentru țara lor aspirațiuni mai înalte.

Pentru aceasta, trebuie, D-lor, ca cheltuelile noasrte să fie mărite și prin urmare să fie mărite și resursele.

În această privință mă unesc cu D. Palade că D-voastră trebuie să introduceți impozitul mobilier.

D-voastră trebuie să mai degrevați starea de astă-zi, aruncînd și asupra generațiunilor viitoare o parte din cheltuelile enorme cari trebuie să le facem astă-zi, nu numai pentru noi, dar și pentru generațiunile viitoare.

Una din aceste operațiuni ar fi conversiunea titlurilor Stern și Oppenheim. Eu cred că ea va da o reducere de vre-o 4.000.000 pentru vre-o 7, 8 ani. Pe de o parte, deci, impozitul mobilier, pe de altă parte—de și în privirea impozitului mobilier nu am făcut studii practice asupra materiei impozabile, dar eu sunt sigur că s'ar urcă la 2, 3 milioane pe an... iau într'adins cifrele jos, pentru că nu voiu să fiu expus la nici o exagerare,—pe de alta, patru milioane cari ar rezultă din conversiunea împrumutului Stern și Oppenheim. Am avea deci înaintea noastră pentru cinci sau șase ani un spor de vre-o șapte milioane.

Mai încolo, sunt cheltueli zadarnice cari trebuie să le suprimăm cu curagiu, chiar atunci cînd am avea să lovim în oare-cari pretențiuni sau interese locale. Eu sunt convins, și am dat cu ocaziunea adresei o expresiune destul de lămurită acestei convingeri, cum că descentralizarea, aș-fel cum a fost introdusă la noi, nu e de loc o descentralizare. E o superfetațiune a administrațiunei și o cheltuială zadarnică; eu aș cere suprimarea consiliilor județene permanente. Acolo se cheltuesc 17 pînă la 18 milioane pe an, pentru lucrări cari nu dau nimic de cît satisfacere a personală la o mulțime de împiegați, și măresc înrîurirea electorală a guvernului, dar sunt fără nici un folos pentru țară. Mă întreb dacă suntem destul de bogați ca să aruncăm în aer 18 milioane pe an?

Răspunsul mi se pare că nu poate să fie de cît negativ și sunt sigur că va veni o vreme cînd toți vă veți uni cu mine să suprimați această cheltuială. Dar să nu exagerăm. Știm că în comitetul permanent sunt o mulțime de cheltueli cari prin suprimarea lui, ar cădea în sarcina Statului, și de aceea nu pot să spun că de întreaga sumă va beneficia Statul, dar de sigur va beneficia de trei, patru milioane.

Prin urmare, iată patru milioane de la conversiunea împrumutului Stern și Oppenheim; iată vre-o trei milioane și jumătate de la impozitul mobilier și trei milioane jumătate de la suprimarea consiliilor județene. În total vom avea un spor de vre-o 10 milioane.

În afară de aceasta, eu cred că sunt venituri de ale Statului — și la aceste venituri nu se aplică teoria mea de adineauri, cum că resursele create de D. Mavrogheni nu au să dea de aci înainte sporuri prea mari — sunt părți ale averii Statului, cari nu au nimic a face cu aceste resurse, dar cari cu o mai bună administrațiune pot să dea un venit mai mare, de exemplu: administrația domeniilor. Eu cred că o amenajare mai bună a pădurilor are să ne dea un spor de un milion sau un milion și jumătate, fără ca să distrugem pădurile, cum se distrug astăzi, și fără să fim obligați a face arendașilor acele înlesniri de cari ne vorbea D. Cozadini, a permite să pășuneze în păduri vitele; căci prin aceasta se distruge o parte din izvoarele de bogăție mari și productive ale României.

Din cele spuse, vedeți că putem realiza un spor de resurse pentru vre-o 5, 6 ani, de vre-o 12 pînă la 13 milioane. Eu cred că această sporire e necesară și am curajul de a face o prezicere, de și profețiile nu sunt tocmai bine văzute, dar sunt convins că dacă nu veți mări resursele budgetare ale Statului, D-voastră, care nu voiți să puneți impozite, o să faceți împrumuturi, sau în momentul cînd aveți să vă convingeți că nu se poate alt-fel, aveți să vă retrageți, pentru ca să le facă alții; dar țara va fi obligată sa le facă. În materie de împrumuturi și viitor economic al unei țări, e independent cine stă și cine nu stă la guvern, și de aceea ați văzut că cu toate că sunt în opozițiune, de cînd guvernul liberal e la putere, cu ocaziunea budgetelor am căutat să fiu tot-d'a-una obiectiv și tot-d'a-una să vorbesc în afară de întrebarea cine ocupă sau nu ocupă banca ministerială.

Zic dar că dacă nu veți mări resursele, veți fi obligați sau să faceți împrumuturi, sau să vă retrageți, lăsînd să le facă alții: pentru că resursele pe cari le avem astăzi, afară de o bună administrațiune a averii Statului, nu pot să vă dea sporurile acelea pe cari unii optimiști le așteptau. Cînd s'au creat aceste impozite, nici guvernul, care le-a aplicat, nici țara, care le-a plătit, nu erau deprinși cu dînsele, și eră

evident că o să fie o situațiune care trebuia să tragă după sine un rezultat mai puțin folositor al acestui impozit la început, de cît la sfîrșit. Și de aceea și evaluările noastre, atunci poate că în teorie erau mai juste, dar în realitate erau false, și ne ați acuzat cu drept cuvînt că n'am ținut seamă de acea situațiune care în tot-d'a-una se produce la introducerea din nou a unui impozit.

În practică n'am avut dreptate, dar în teorie am avut și aceasta s'a arătat mai tîrziu cum acel impozit a dat rezultatul care trebuia să-l dea.

Dar odată ce o resursă a intrat deja în plină aplicație, la ce spor ne mai putem aștepta? Nu ne putem aștepta de cît la sporul care naște din creșterea întregă a avuției țării și această creștere nu merge așa cum credeți, cu pași gigantiци din an în an; în cît de și putem zice că țara s'a îmbogățit și are să se îmbogățească, cestiunea devine de puțină importanță atunci cînd ne uităm dacă cheltuelile cari avem să le facem, trebuiesc făcute în timp foarte scurt de 3, 4, 5 ani, care timp e foarte mărginit pentru creșterea generală a avuției unei țări.

S'a zis cum că creșterea tot-d'a-una produce și o descreștere și că epocile de avuție trag și epocile de criză, nu zic de sărăcie, căci sărăcia e relativă.

Cînd eu mă deprinsesem să cheltuesc înainte 1000 galbeni și cînd eram fericit că pot să cheltuesc această sumă și cînd mai în urmă cîștigam 6000 și mă deprinsesem să cheltuesc aceste 6000; cînd mă văd obligat să cheltuesc numai 4000, nu se poate zice că e o sărăcie, căci cheltuesc de patru ori mai mult de cît atunci cînd cheltuiam 1000.

Prin urmare, nu pot zice că e o sărăcie, ci o stagnațiune a mersului înainte.

Ei! această stagnațiune ce se produce astăzi are să mai ție încă și de aceea susțin, că toate argumentele ce ați putea aduce pentru susținerea budgetului de astăzi, pentru cel de mîine, sau pentru anii viitori și pe cari le-ați deduce din creșterea resurselor actualmente existente și mergerea înainte a avuției naționale, sunt false și fără temei. Departe de a ajunge la un spor, poate că veți ajunge la o descreștere nu așa de mare, poate, cum o prevăd pesimiștii, dar aveți să ajungeți la un deficit, care are să meargă în mod progresiv și are să țină mai mult poate de cît vă gîndiți, în acest timp de trei patru ani.

D-lor, noi trebuie să ne gândim acum în fața nevoilor Statului, cum menținem, cum îmbunătățim ceea ce avem fără să deteriorăm, și cum punem România în acea pozițiune, nu fericită, dar obligatorie, să fie tot-d'a-una gata a face în marginile adevăratelor sale puteri onoare misiunii care o avem.

Prin urmare, D-lor, nu rămîne de cît sporirea resurselor Poate că mijlocul prezentat de mine să nu aibă favoare pe lîngă D-voastră — nu aveți de cît să indicați altul, dar acela sunt convins că are să vă dea 10—12 milioane și mai sunt convins, că fără această sporire nu putem merge înainte și nu avem vreme de a aștepta acea epocă fericită în care vom intra din nou în era vacilor celor grași.

Acestea, D-lor, erau scurtele observațiuni, cari m'am crezut dator de a le aduce cu ocaziunea acestui budget, pe care îl voiu vota, căci este admis că budgetul se votează tot-d'a-una de majoritate și de minoritate, pentru că este al țării, nu al guvernului, însă îl votez cu adîncă îngrijire, că nu votăm un budget de organizare, ci de dezorganizare.

Raportorul Emil Costinescu răspunde deputaților Gr. Cazadini, G. Palade și P. P. Carp. În urmă mai ieia cuvântul ministrul președinte I. C. Brătianu. Proiectul se adoptă cu 77 bile albe, 6 fiind negre.

CRIZA ECONOMICĂ

Sedința Camerei din 28 Noembrie 1885

Camera discută răspunsul la Mesagiul tronului pe paragrafe, citit de deputatul Emil Costinescu, în calitate de raportor. La paragraful întâiu și al doilea ieau cuvîntul deputații N. Dimancea. M. Kogălniceanu, I. Câmpineanu și M. Ferichide. La paragraful următor ieau cuvîntul:

D. P. P. Carp: D-lor, la această parte, care glăsuește astfel: «Criza economică generală, ce stăruiește de mai mulți ani, nu se mai poate însă prelungi mult timp. Trebuie să ne așteptăm ca o perioadă de prosperitate să'i urmeze.»

Minoritatea comisiunii D-voastră a prezentat un amendament în care se zice:

«Criza economică semnalată și în anul trecut de guvern și asigurarea echilibrului bugetar solicită de la noi cea mai serioasă luare aminte, cu atît mai mult cu cît avem datoria de a cercetă dacă numai cauze exterioare și nea-tîrnate de voința noastră s'au pus în calea mersului progresiv al stării noastre economice».

A părut minorității comisiunii D-voastre, și cutez a zice cu drept cuvînt, că paragraful redactat de majoritate denotă, față cu situațiunea noastră economică, o liniște sufletească pe care nu o putem împărtăși, căci nu se zice alt nimic, decît că trebuie să ne așteptăm ca o perioadă de prosperitate să'i urmeze.

Va să zică prin alte cuvinte ca noi să așteptăm leacul de la forțe ce sunt cu totul în afară de acțiunea noastră și această idee n'a putut'o împărtăși minoritatea comisiunii D-voastre. Liniștea sufletească pe care o arată majoritatea comisiunii și cu dînsa întregul guvern poate isvorî din două cauze: poate isvorî din adîncă convingere cum că tot ce face guvernul și tot ce face majoritatea e bine făcut și că dacă se întîmplă neajunsuri ca acele de care suferim, nu

a lor e vina, ci trebuie să le atribuim unor cauze exterioare, neatârinate de voința lor, ori poate să izvorască și dintr'un sentiment de neputință a unor oameni ce simt că nu pot face nimic și nu sunt prin urmare chemați a face ceva pentru a îndreptă răul. Noi acuma credem că această admirabilă liniște sufletească provine din amîndouă cauzele. Noi credem că guvernul și majoritatea prea au luat deprinderea de a crede, că tot ce fac este bine făcut, și că orice rele se arată, fie pe tărîmul moral, fie pe tărîmul material, trebuie să aibă alte cauze de cît acțiunea lor. Aceasta cam este boala, sau defectul dacă voiți mai bine, a tuturilor partidelor liberale din lume. Partidele liberale în toate țările lumii și în toate momentele au căutat să discredeteze moralmente pe adversari. Nu înaintez nimic ce nu s'ar putea proba. În istoria tuturilor grupurilor liberale din lume, pot să probez că acele grupuri nu s'au pus nici o dată pe tărîmul emulațiunii, ci în totdeauna au căutat să conteste patriotismul și să suspecteze intențiunile chiar a celor cari erau mai presus de orice suspiciuni. Acest rău obicei al liberalismului trebuia neapărat să aibă ca corolar și afirmațiunea nu totdeauna exactă, că tot ce fac ei e bine făcut. Eu, D-lor, cred că trebuie să ne înscriem în contra acestui mod de a proceda; cred însă că și guvernul și majoritatea ar trebui să se leuiască de acest defect, pentru că, astăzi mai mult decît ori cînd, arma întrebuițată se întoarce în contra lor; adversarii guvernului, la rîndul lor, nu mai văd în guvern decît incarnațiunea tuturilor relelor de cari suferă țara; au aerul de a uita că relele de cari ne plîngem sunt în mare parte rezultatul unei stări înapoiate și se pun în sarcina guvernului și merg pînă a promite țării că nu au decît să facă să cază majoritatea și guvernul, ca să înceapă pentru România o eră de fericire și de progres. Această exagerare în sens contrar a adversarilor guvernului este una din cauzele pentru cari unii din oamenii politici din România nu pot să se asocieze cu coalițiunea, pentru că nu cred că este leal față cu țara, să'i spunem că suferințele ei provin din cauze trecătoare, ca prezența unuia sau altuia dintre noi la guvern. Ne-am pus pe un alt tărîm și am zis: de ce să ne tot aruncăm acuzațiuni unii altora, cînd vina e a tuturor și de ce să nu căutăm ca prin legi, și în afară de acțiunea noastră individuală, să punem un capăt relelor, pe cari de altmintrelea le constatăm cu toții, numai că liberalii

le pun în spatele conservatorilor și conservatorii în spatele liberalilor. De aceea eram în drept de a regreta, că liniștea sufletească ce o arătați provine din încrederea prea mare ce o aveți. Ori și ce încredere prea mare poartă în sine pedeapsa ei, și unde vedem conștiința acestei încrederi, vedem semnele neînșelătoare ale unei resignațiuni neconștiente. Cu toate laudele ce vă dați, simțiți instinctiv nepuțința în care vă aflați de a organiza ceva, de a stîrpi cu energie relele ce ne rod. Avînd aceste vederi, eră firesc, D-lor, să nu ne asociem cu liniștea sufletească ce domnește în răspunsul majorității și să vă cerem ajutorul spre a studia puțin cauzele reale și a vedea întrucît ea cade în sarcina noastră și întru cît ea nu este de cît rezultatul unei forțe asupra căreia nu avem absolut nici o acțiune.

Înainte de toate, D-lor, în mijlocul unei crize, care este lucrul ce preocupă pe oameni? Este siguranța în raporturile comerciale. Această siguranță în raporturile comerciale este cu atît mai imperios cerută în țara noastră, căci precum o zice cu drept cuvînt D. raportor «o țară trăește și se desvoltă pe tărîmul economic prin relațiunile ce întreține cu străinătatea».

Tot ce producem noi, vindem străinilor; tot ce consumăm noi, cumpărăm de la străini. Aceasta este un adevăr care nu se poate combate. Lăsând la o parte mici excepțiuni, sunt convins ca el stă în simțimîntul fiecărui din D-voastră.

Ei, atunci care eră prima datorie a țării acesteia? Eră datoria ca în raporturile acestea comerciale dintre Țara romînească și străinătatea, să se dea un mijloc de schimb a cărui valoare constantă să nu introducă în raporturile comerciale această nesiguranță ce cu timpul devine primejdioasă, și față cu această cerință naturală naște întrebarea: făcut-ați D-voastră tot ce ați putut ca să introduceți în țară la noi acea valoare constantă care trebuie să mențină și să garanteze siguranța în raporturile comerciale? Trebuie să răspundeți că nu. Știu că puteți să vă scuzați cu exemplul altor țări, dar ele au făcut'o sub povara unor necesități imperioase și puteau invoca împrejurări cari scuzau până la oarecare punct alterarea mijloacelor de schimb. Dar la noi nu eră nici o împrejurare care să vă scuze pe D-voastră. La noi puteați fără greutate să introduceți valoarea constantă în raporturile comerciale. Nu ați făcut'o. Pentru ce?

Pentru că ați fost animați de ideea că partidul liberal

nu poate greși. Greșelile cele mai mari ca și cele mai mici trebuie acoperite și îmi veți permite să urmăresc cum această nenorocită deprindere se întinde ca un fir roșu în toată chestiunea ce ne ocupă.

Ați primit, D-lor, pe timpul războiului moneda rusească pe o valoare mai urcată decît o aveă în realitate, și vă asigur că nu fac o critică rău intenționată. Bine ați făcut în momentele acelea, căci nimenea nu putea, fără să sdruncine și raporturile politice și raporturile comerciale cu puternicul nostru aliat, să facă altfel. După ce însă s'a mîntuit războiul, în loc să veniți francamente să expuneți țării necesitățile în cari ați fost, să'i arătați că rezultatele obținute trebuiau plătite pe lingă alte sacrificii și cu o pagubă de cîteva milioane, v'ați zis: «partidul liberal să fi expus țara chiar fără vină la o pagubă oarecare, aceasta nu se poate» și ați transformat rublele în monedă națională de cinci franci, și cînd ați creat Banca, în loc să'i dați un stoc metalic de aur, 'i ați dat un stoc metalic de argint.

Aceasta eră prima greșală, primul pas în un șir de erori vătămătoare. Odată Banca creată, ea trebuia neapărat să dea de îndată roadele cele mai fecunde. Și aci iar urmăresc firul cel roșu de care vorbeam adineauri, acțiunea guvernului: idea că partidul liberal e perfecțiunea însuși. Banca fiind creată de dânsul, trebuia să producă în România pe lingă dividende foarte mari acționarilor și scăderea dobânzilor la nivelul țărilor celor mai bogate din lume, astfel în cit Banca noastră din ziua dintâiu a concurat în scăderea scontului cu Banca Angliei, și cînd a văzut că Banca Angliei 'și-a ridicat scontul, atunci a zis: am întrecut în credit chiar pe Banca Angliei. Cînd Banca de Berlin aveă scontul la 5, noi 'l aveam la 4, de sta sau nu aceasta în raport cu starea noastră economică; la aceasta nu s'a gîndit nimeni, și cu fală ni se arată cum dobînda la noi eră mai jos decît la Berlin și la Londra.

Ei, dar lucrurile nu se lasă să fie tratate astfel; putem violentă conștiința oamenilor, putem violentă voința unei țări,—ceea ce însă nimeni nu a putut, este de a violentă evenimentele, de a silî lucrurile să dea alte rezultate decît acelea cari izvoresc logic din natura lor. Aceasta nu s'a putut nici o dată și nu cred că se va putea.

Care a fost rezultatul acestei fantasmagorii de stări pretinse înflorite? A fost că atunci cînd criza a început și

cînd Banca Națională trebuia să restrîngă pinzele, cum o face cîrmaciul prudent cînd vine furtuna, iar nu să le întindă și să conducă barca la o peire, sigură, ea cu cea mai mare liniște, a mers cu pânzele deschise, și în loc să restrîngă activitatea care devenea un pericol în mijlocul comerțului nostru, i a mărit activitatea. Cu ce rezultat, o știm acum. Increderea ce o aveam noi nu o aveau și acei cari stau în raport constant cu comerțul nostru, adică străinătatea. Acea străinătate cu care, o zice D. raportor, întreținem relațiunile cele mai întinse, nu a împărtășit oarba noastră încredere de a o trată de pură neprevedere, și neavînd această încredere, ea a zis să vedem cu ce saldează ei bilanțul lor: îl saldează cu un lucru a cărui valoare este constantă, sau 'l saldează cu un lucru a cărui valoare este aleatorie?

Pe cînd înaintea crizei nu se uită că hîrțiile noastre trebuie să stea în raport constant cu argintul, că trebuie să urmeze fluctuațiunile argintului, în momentul crizei s'a deșteptat și a zis: nu mai dau hîrtiei decît valoarea care o dau acelui argint care nu constituie pentru mine o valoare constantă. Și atunci am văzut că a început agiul a crește; și cu toate acestea Banca, în loc să restrîngă circulațiunea ei, a urmat înainte cu circulațiunea tot așa de mare.

Și mai vine și o altă cauză: oamenii cari fac agiotagiul de astăzi; înainte nici se știa de dînșii în țară; cînd însă s'a ivit agiul, s'au ivit și agiatorii și a început o speculă așa de puternică, în cît chiar dacă am avea sute de milioane de aur în țară, tot așa are să stea agiul ca și astăzi.

Apoi pe lîngă aceasta a mai venit și un alt lucru care a îngreuiat situațiunea; și aci eră acel fir roșu de care vă vorbeam adineaurea. Partidul liberal nu face nici împrumuturi, nu pune nici noi impozite. Aceasta e dogma financiară a partidului. Cu toate acestea, partidul liberal a făcut un împrumut, și acesta a fost împrumutul ipotecar. Dar, D-lor, nu a voit să zică că este împrumut; ați însărcinat Banca să ia asupra-și hîrțiile D-voastră, gîndind că încetul cu încetul lucrul are să se uite. De aceea vedem că de 8—9 ani, de cînd a fost făcut acest împrumut, nu a fost plătit. Și rezultatul a fost, că ați îngreuiat piața cu 26 milioane de valori neconstante.

Nu credeți D-voastră că în împrăjurările în cari ne aflăm, toate faptele cari vi le semnalăm au fost aîtea cauze nu a provocării crizei, căci aceasta o recunosc că a venit din

cauze exterioare, dar a continuării și a măririi crizei? În vreme ce erați datori să atenuați criza, D-voastră ați făcut totul ca s'o lățiți.

Dar nu este bine numai să criticăm, și cînd criticăm trebuie să indicăm și mijloacele cari credem că sunt necesare pentru stabilirea răului.

În anul trecut le-am indicat și să nu vă mirați dacă vă repet ceva. Noi susținem că agiul, cum este astăzi, perpetuează criza economică în țară la noi; o perpetuează pentru că tot ce vindem, vindem mai eștin decît valoarea mărfii, și ce cumpărăm, cumpărăm mai scump, și îndată ce o valoare de schimb nu este constantă, totdeauna acela care cumpără ia o primă de asigurare pentru un caz de pierdere; prin urmare, noi suntem în pozițiunea desavantajoasă, iar nu străinii, cari cumpără mai eștin. Căci, deși cumpărăm și noi, nu noi dictăm legile în comerțul internațional cu străinii.

Să admitem, D-lor, cum că chila este 80 lei în aur; fiecare exportator cumpărînd, el cumpără cu un preț mai jos, fiindcă are să zică: cumpărînd cu acest preț, dacă se sue agiul, eu câștig, dar dacă va scădea, eu o să pierz și prin urmare, și face rezervele lui, și astfel în loc să cumpere cu 96, el cumpără cu 94, căci un comerciant prudent nu se gîndește la câștig, ci în totdeauna la caz de pierdere. De aceea susțin, că cită vreme va ține agiul la noi, atîta vreme are să țină și criza economică, și nu gîndiți că zicînd aceste lucruri, sunt lucruri luate din aer. D-lor, politica Băncei noastre a fost urmată și de alte case, a fost urmată și de Banca Austriei unde a dat aceleași rezultate ca la noi, cu o singură deosebire însă, că Austria poate să sufere mai ușor răul, fiindcă are un comerț imens interior, pe cînd noi mai nu avem un comerț interior. Deci, prima măsură ce trebuie luată ar fi se introducem în raporturile comerciale o valoare constantă, și oricare ar fi jerfele ce trebuie să se facă pentru a introduce etalonul de aur, ele ar fi acoperite prin lipsa pagubelor cari astăzi au loc în țara aceasta.

D-lor, discutăm cu unul dintre directorii Băncei, și fiindcă D. Costinescu a atins acest lucru și de la tribună, cred că pot să aduc înaintea D-voastră o conversațiune particulară ce am avut cu D-sa. D-sa zicea: nu vedeți că dacă am introduce etalonul de aur am ajunge la cursul forțat! Măr-

turisc, D-lor, am căutat să'mi dau seama; am căutat să înțeleg; și până în momentul de față n'am putut să înțeleg care este argumentul D-lui Costinescu. D-lui susține că dacă am introduce etalonul de aur are să alerge toată lumea la Bancă și are să schimbe hârtiile pe numerar și astfel eșind tot numerariul afară, e evident că pentru biletele cari le-am emis, conform cu legea, în număr mai mare decât stocul metalic, sunt obligat să introduc cursul forțat. Oare așa să fie? Dar biletele cînd le emite, pe ce le emite? Le emite totdeauna pe o valoare oarecare, care intră în portofoliul său; și cînd s'a zis cum că o Bancă se poate să emite mai multe hîrtii decât stocul ei metalic, s'a zis din această împrejurare că nici odată nu pot veni toate hîrțiile la schimb, căci o parte din ele servă la afacerile de toate zilele. Eu mă pun în ipoteza D-lui Costinescu și zic: toată lumea vine și schimbă hârtiile, dar uitați că din momentul în care hîrtia are să fie în lada D-tale, acela a cărui trată ajunge la scadență are să plătească în aur, și prin urmare, pe cînd printr'un ghișet ese aurul, pe altul intră; însă se poate întîmpla ca cererea să fie așa de mare la schimb, în cât să fie un pericol, și atunci s'a văzut cît de mare este rolul unei Bănci, a cărei datorie este cînd de a activă, cînd de a moderă activitatea comercială.

În timp de criză, Banca silește pe public să restrîngă afacerile, și aceasta o face, urcînd dobînzile până la acel nivel care stă în raport cu creditul momentan a unei situațiuni îngreuiate; trebuie să prevadă care este creditul ei în țară; și cînd creditul acela reclamă o urcare de dobînzii, ea a urcat dobînzile.

De aceia, D-lor, noi cerem întîiu ca Statul să plătească și să plătească cît mai neîntirziat cele 26 milioane bilete ipotecare; noi cerem în al doilea rînd, ca Statul să transforme stocul metalic din argint în aur; și noi cerem încă, că odată acestea făcute, politica financiară a Băncii să fie conformată cu toate regulile de prudența observată de băncile celorlalte țări și nu în mijlocul crizei să vie să alimenteze criza, în loc să'i puie stavilă. . . (nu se aude).

Vedeți ce face Banca Angliei: În cei din urmă 20 ani, ea a ridicat scontul o dată la 10, altă dată la 9, în diferite rînduri la 7. Banca Angliei, D-lor, a făcut-o fără să se teamă că va fi acuzată că îngreueie creditul, pentru că se știe că din dosul unui scont prea scăzut în raport cu

creditul real, se ascunde criza generală, care are efecte mult mai grozave decât pierderea unui sau alt individ care s'a aruncat în speculațiuni hazardoase. Căci, D-lor, să nu credeți că e datoria noastră să acoperim prin creditul Statului toate pierderile ce provin dintr'o criză; datoria noastră e să căutăm a însănătoși atmosfera, și cazul să serve de exemplu acelor care cred că fără muncă și fără economie, ci numai prin speculă, se pot îmbogăți. (Aplauze).

Acestea sunt, D-lor, măsurile cari le cer și acestea le am cerut și anul trecut; criza trebuie să aibă o acțiune nu numai asupra stărei comerciale, ea trebuie să aibă efect și asupra budgetului general al Statului. Am anunțat deja aceasta anul trecut, și atunci cu ironia care caracterizează pe D. Câmpineanu, mă întrebă: în interesul cui vorbești? Se înțelege că în mintea D-sale eu vorbeam în interesul străinilor și compromiteam creditul Statului.

Ar trebui să părăsim acest mod de procedare, ar trebui să discutăm cu cea mai mare francheță, să nu ascundem nimic, căci vă asigur pe toți, că străinii știu mult mai bine cece este în țara aceasta decât chiar noi înșine. Trebuia, zic, să aibă o acțiune asupra finanțelor țării și a avut; guvernul atunci n'a vroit să o mărturisească, o mărturisește însă situațiunea financiară, unde veți vedea în diferite locuri scăzăminte, colo scăzămint, dincolo scăzămint, și ministrul de finanțe zice că tot agiul a fost cauza. Vă rog, D-lor, să mă scuzați dacă repet oarecari lucruri ce deja vi le am spus încă din toamna trecută, dar trebuie să o fac, fiindcă răul, în loc de a fi mai mic, mi se pare mai mare, prin urmare față cu o situațiune identică este cam anevoe de a nu aduce aceleași cuvinte și argumente. Și atunci v'am zis cum că, ca să opriti D-voastră răul efect ce are să producă agiul asupra finanțelor țării, nu vă rămân decât două mijloace: ori să faceți împrumut, ori să puneți noi impozite; guvernul mi-a răspuns atunci că, mai este și un al treilea, adică economiile; că nu va face nici împrumut, și nu va pune nici noi impozite. Economii? Ce economii voiți să faceți?

Economiile trebuie să se oprească acolo, unde prin economii ajungem la desorganizarea serviciilor Statului, la neîndestularea nevoilor țării, căci aceasta nu mai este economie, ci este o adevărată amânare a unor cheltueli cari au să coste de trei ori mai mult peste doi trei ani.

Am arătat atunci oarecari mijloace, și se vede că guvernul s'a gândit și el că prin economie nu are să poată face nimic, și dejă din iarna trecută a început să caute alte mijloace. Cari au fost măsurile care au găsit de cuviință să le întrebuițeze pentru a pune pe o treaptă mai înflorită finanțele țării? Au adus faimosul proiect al impozitului funciar care este încă în memoria D voastră a tuturilor, și am văzut cu plăcere că atunci acele elemente tinere, cu a căror intrare în Parlament se făleă D. ministru, au fost cu noi în combaterea acelu proiect de lege.

O voce: Nu toți; au mai rămas.

D. P. P. Carp. Au rămas cei mai rai, cei mai buni erau cu noi (ilaritate).

S'a mai venit, D-lor, cu un proiect de lege prin care să cerea ca plata vămilor să se facă în aur, proiect care, ca multe altele, a fost retras. . .

D. I. C Brătianu, președintele consiliului. N'a fost retras, a fost amânat.

D. P. P. Carp. Eu nu vreau, D-lor, să avansăm nimic ce n'ar fi exact, și fiindcă se zice că nu s'a retras, ci s'a amânat, fie și amânat.

Iată, D lor, tot ce am văzut pînă acum. Apoi, suntem aicea noi în drept a zice că s'a făcut tot ce s'a putut face pentru a îndreptă relele cari sunt? Suntem noi în drept a zice că trebuie să cercetăm dacă numai cauze exterioare sunt, sau sunt și unele cauze venite din vina noastră cari ne au adus în starea în care ne aflăm astăzi? Eu cred că da! și de aceea noi am prezentat amendamentul nostru pe care vă rugăm să'l primiți.

Vorbeam adineaurea, la începutul cuvîntărei mele, și de resignațiunile neconștiente ce ne semnaleză nouă această luptă sufletească a majorității și a guvernului, și'mi veți da voe ca, terminînd, să apăs puțin asupra cauzei acestui fenomen psihic. A semnalat'o dejă D. Maiorescu ieri, și acum la rîndul meu voi semnalat-o astăzi. Este neputința în care vă aflați de a organiza și creea ceva din nou; încercări și intențiuni foarte laudabile le vedem zilnic; însă cînd se vine la realizarea lor, diferite cauze vin și se opresc în drumul îmbunătățirilor; astfel a venit legea magistraturii și s'a amânat din cauza unui milion; a venit legea cumulului, s'a amânat și ea, nu știm dacă iar din cauza unor milioane.

S'a venit zilele trecute cu legea de organizare și admisibilitatea în funcțiunile administrative, care iarăși s'a retras.

O voce. Nu s'a retras, ci s'a reîntors la comitetul delegaților.

D. P. P. Carp. Imi retrag cuvîntul de *retras*, dar constat că din amînare în amînare ajungem a nu mai ști, cînd vom aveà să tragem rezultanta muncii D-voastre, căci numai cînd vom aveà ceva făcut, numai atunci vom puteà trage acea rezultantă, și a vă zice dacă ați făcut bine sau rău. Să'mi permiteți a vă arătà eu cauza acestei neputinți, și aci mă voi adresà la D. Brătianu, cu francheta cu care cred că v'am deprins. D-voastră D-le Prim-ministru, din noroc ori din merit,—unii o zic din noroc, alții o zic din merit, iar eu zic din amîndouă,—ați ajuns a fi incarnațiunea cea mai puternică și cea mai vie a partidului liberal-național; aceasta a constituit forța D voastră în trecut, aceasta, cutez a zice, deși adversar, va constitui și gloria D voastă în viitor. Cât pentru prezent se aplică și la D-voastră ade-vărul semnalat de Niebuhr, că în fiecare revoluțiune, și nu putem contestà, că în țara noastră nu a fost o revoluțiune mare, ne suim la asalt cu oamenii cei mai bravi, și rămînem pe breșă cu cei mai slabi; v'ați suit la asalt cu cei mai bravi, aceia au căzut, și în cetate ați intrat triumfatori cu cei mai slabi. (Aplauze). Ați mers la asalt cu cei desinteresați și ați rămas pe breșă *avec les jouisseurs*.

De aceea vedem, și permiteți-mi cuvîntul, căci nu vreau nici să critic nici să jignesc pe nimeni, că ceea ce se lățește, este corupțiunea.

Știu că D. Brătianu nu vroește de dînsa, dar i-se întîmplă ceea ce se întîmplă boerilor cu Lăpușeanu. Ei nu vroiau de dînsul, dar el vroia de dînșii.

Nu vroește D. Brătianu de corupțiune, dar corupțiunea vrea de D-sa, și cu brațe nevăzute, dar numeroase, ca brațele unui imens polip, îl strînge și'l va strînge pînă îl va năbuși. (Aplauze).

Au mai vorbit în urmă deputații I. Cimpineanu, G. D. Palade, ministrul domeniilor An. Stolojan și deputatul Emil Costinescu, care pune din partea majorității comisiunei o modificare a paragrafului («Criza economică, semnalată și în anul trecut de guvern, și asigurarea echilibrului budgetar solicită de la noi cea mai serioasă luare a minți, cu atît mai mult cu cît avem datoria de a cercetă, dacă numai cauze exterioare și neatîrnate de voința noastră s'au pus în calea mersului progresiv al stării noastre economice»). La dezbaterea celorlalte paragrafe

au mai luat parte deputații : Al. Djuvara, M. Kogălniceanu, N. Catargiu, G. Mihăilescu, C. Enescu, ministrul cultelor și instrucțiunii publice D. Sturza, Alex. Marghiloman și ministrul președinte I. C. Brătianu. Proiectul de răspuns se primește în totul cu 94 voturi 24 fiind contra (deputații A. Brăiloiu, P. P. Carp, N. Catargi, T. Cămărășescu, C. Ciocazan, Gr. Cozadici, N. Ionescu, M. Kogălniceanu, G. Krupenski, D. Laurian, N. Locusteanu, T. Maiorescu, I. Marghiloman, I. Melic, G. Mihăilescu, I. Negruzzi, T. Nica, M. Nicorescu, I. Oroveanu, G. Palade, I. Pleșia, V. Pogor, I. Rădulescu și Al. Marghiloman. La 2 Decembrie mai ieia cuvîntul :

D. P. P. Carp : D-lor deputați, cu prilejul discuțiunii adresei, cuvîntul meu a avut nenorocirea de a deștepta o adevărată furtună în această Adunare. M'am întrebat, dacă în cuvîntarea mea am spus ceva care ar întrece aceste limite de cari vorbea adineaorea onor. D. Poenaru-Bordea, și dacă eram în dreptul meu de a-mi spune părerea mea, așa precum am făcut-o. Rezultatul acestei cercetări de conștiință a fost că n'am trecut limitele bunei cuviinți parlamentare, că n'am făcut decît a împlini datoria unui deputat conștiincios. Am susținut că în partidul liberal, și poate că D-voastră veți adăogi că în toate partidele, sunt oameni cari pun interesele lor personale mai presus de cît interesul general al țării, lucru pe care nimeni nu-l poate tăgădui. Până aci suntem de aceeași părere; de unde începe însă discuțiunea între D-voastră și între noi. este acolo unde noi susținem că acțiunea acelor oameni începe a deveni atît de puternică, în cît paralizează forțele guvernului, pe că D-voastră ziceți din contra, că acțiunea lor e neputincioasă.

Și aceasta, dupe mine, este o discuțiune foarte parlamentară și foarte corectă, care a avut loc și în alte țări, și vă voi aminti numai că în Parlamentul din Anglia a avut loc o asemenea discuțiune și în vremea lui Valpole, și nimeni nu a venit să zică, că cuvîntul de corupțiune, întrebunțat de cine-va în discuțiune, ar fi un ce neparlamentar.

Vă asigur, D-lor, că dacă ași crede că am zis ceea-ce ar fi contra exemplelor date în alte țări, nu m'ași fi oprit un singur minut a veni și a retracta acest cuvînt; vă spun în conștiință că nu cred că am zis un singur cuvînt prin care să fi trecut peste regulele ce urmează a se păzi în un Parlament.

Voci : Numai cuvîntul de corupțiune.

D. P. P. Carp. Ca răspuns la aceasta am fost tratați de fințe budgetare; am fost tratați de oameni fără principii; am fost tratați de șoareci cari es din corabia amenințată de naufragiu; am fost tratați de oameni cari se alipesc pe

lingă toate partidele, cu buna intențiune de a le deservi pe toate.

Înțelegeți D-voastră că toate acestea merită o mică ilustrațiune față cu D-voastră și, dacă îmi veți permite, voi lua toate aceste varii și diferite acuzațiuni, rînd pe rînd, și vă voi face pe D-voastră judecători, întru cît toate aceste acuzațiuni aduse nouă sunt adevărate sau nu.

Ființe budgetare în grupul acesta care se numește minoritate!

Ei bine, în grupul acesta avem ca ființe budgetare pe următoarele persoane...

D. Președinte. Vă rog să nu întrebuițați nume, căci veți provoca și alte cesțiuni personale.

D. P. P. Carp. Dacă voi jicni pe cine-va, D-voastră, D-le președinte, mă veți chema la ordine. Fac apel dacă am jignit pe cine-va pînă acum?

D. I. Cîmpineanu. Dacă veți merge pe tărîmul acesta, atunci vom intra și noi pe un tărîm care poate nu are să vă convină D-voastră...

D. P. P. Carp. Ne convin, D-le Cîmpineanu, absolut toate tărîmurile, unul numai nu ne convine, tărîmul acela pe care am fi obligați a nu mai păzi regulile unei perfectē urbanități. (Aplauze).

Ființe budgetare D. Maiorescu, profesor de 24 ani, D. Negruți, profesor de 22 ani, D. Laurian, profesor de 16 ani?

Cum dacă în Parlamentul german ar veni vre-un membru din majoritate și ar zice că D-nii Virchow și Haeckel, ambii profesori, sunt ființe budgetare, fiindcă sunt, precum se știe, în opozițiune cu guvernul, — vă gîndiți că un asemenea lucru ar fi tolerat?

Vă asigur că nu; și îmi este permis să regret că la noi aceasta este posibil.

Mai figurează în budget D. Nicu Ganea, care este efor la epitropia spitalelor Sf. Spiridon din Iași și care primește, ca efor, o diurnă de 500 lei pe lună; și D. Laurian care, ca membru în consiliul superior al instrucțiunei publice, primește o diurnă de 200 lei pe lună!

Iată, D-lor, un partid întreg care s'a vîndut guvernului pentru 700 lei pe lună! (Aplause). Apoi în adevăr, dupe teoria D-voastră s'ar putea zice: iată un partid care s'a vîndut foarte eștin și numai un lucru nu ni se poate im-

puta: lipsa de modestie, căci în cazul acesta am fi evaluat foarte jos valoarea noastră parlamentară.

La această primă întrebare, voi zice ceea-ce am zis, și vă voi face pe D-voastră judecători întru cît noi ne-am vîndut guvernului, ca ființe budgetare.

Vin la șoareci, și aci îmi pare rău că D. Cîmpineanu, leaderul acestei maiorități...

D. I. Cîmpineanu. Nu.

D. P. P. Carp. Atunci persoana autorizată a acestei maiorități era așa de puțin în curentul situațiunei.

Vă afirm, D-lor, că nici odată partidul liberal nu a fost așa de tare și așa de bine ancorat la putere cum este în momentul de față; vă afirm aceasta cu cea mai adîncă convingere, convingere bazată pe cunoștința unei situațiuni pe care am avut prilejul a o cunoaște mai mult și mai bine de cît o cunoașteți D-voastră. Ei bine, cînd avem această convingere, părăsim noi o corabie ce, cum ziceți, se cufundă? Vă fac pe D-voastră de judecători. Dacă noi avem o convingere, ca aceea despre care v'am vorbit, și dacă am fi budgetari, cum ziceți, am fi avut drept să zicem: fiindcă acest partid se perpetuează, ia să vedem, nu este bine să ne asigurăm și noi un loc în port? Am făcut contrariul. Cum stăm cu șoarecii?

Lipsa de principii?

Sunt două soiuri de consecințe politice: este consecința omului politic, care asupra fie-cărei cestiuni spune părerea lui, și dupe ce a spus'o, se crede dator pe onoare să nu se dezică. De se întîmplă ca ideile sale să nu fie împărțășite de țară, de s'a întîmplat ca ideile lui să nu fie aprețuite la dreapta lor valoare, nu are de cît să aștepte pînă cînd le va coace vremea.

Este și altă consecință, este consecința clientului față cu patronul său. Acela nu are decît a fi fidel. I se schimbă situațiunea politică? Este indiferent. De a fost erî pentru și astăzi contra Jidanilor, de a fost cu ortodoxia erî și astăzi cu puterile occidentale, dacă în cutare cestiune a fost pentru libertate nemărginită, și apoi pentru o libertate mărginită, — toate aceste lucruri pentru client sunt indiferente, el este consecinte, căci este fidel. (Aplauze).

Nu atac pe nimeni, clientul este un om foarte respectabil. Au fost epoce întregi în istorie, unde cele mai mari forțe în stat erau bazate pe aceste raporturi, raporturi de

onestitate și de constanță între patron și client. Timpurile moderne s'au mai schimbat. Democrația a avut acest bun, acela de a ridică acțiunea individuală pe o treaptă mai înaltă, și atunci s'a ivit acea consecință politică care izvoaraște nu din raportul dintre patron și client, ci din raportul dintre principii și fapte. Aceste consecințe le revendic pentru mine și amicii mei.

Eu am fost constant în principiile mele și nu le-am părăsit nici odată.

În cestiunea Evreilor, D-lor, știți cum m'am afirmat în primii pași ai vieții mele politice și cum am combătut pe D. Brătianu când era de părere contrarie cu a mea.

A venit tratatul de la Berlin. Eu, conservator, adversar declarat al D-lui Brătianu, eram pus în pozițiune de a alege între convingerile mele și între rolul meu de opozant. Dacă îmi ași fi schimbat ideile, erați în drept să veniți cu *Monitorul* în mână, și să-mi imputați: ce spuneai, D-le Carp, la 68 și ce spui astăzi? Nu 'mi am părăsit convingerile; și de și știam — și acesta e unul din acele servicii cari mi le-a imputat D. Cîmpineanu — că acțiunea mea va fi folositoare adversarilor mei, am pus datoria mea de om consecințe mai presus de cât datoria mea de opozant.

A venit cestiunea externă iarăși am fost unul din aceia cari de la 68 am susținut că politica noastră externă trebuie să fie condusă ast-fel, în cât noi să nu ne punem absolut rău cu nici unul din vecinii noștri, așa în cât să putem avea libertatea noastră de acțiune plină și întregă.

Și atunci iarăși am combătut pe D. Brătianu care, într'un discurs rămas celebru, s'a pronunțat în mod categoric pentru ortodoxie. S'a schimbat vremea; a venit timpul unde D-sa s'a gândit că ori-cît de frumoasă ar fi ortodoxia, dar e mai frumoasă România și viitorul ei.

S'a zis că trebuie să căutăm o contra — cumpănă care să balanseze o vecinătate care ar deveni adevărat periculoasă pentru noi, când singură ar hotărî despre destinele noastre?

Ei, pentru că D. Brătianu a gândit că trebuie să se găsească o asemenea contra cumpănă, trebuia eu să-mi părăsesc convingerile mele? Trebuia să fiu cu ortodoxia, pe care D. Brătianu o părăsea?

Aceasta v'ar fi părut D-voastră o consecință politică? V'ar fi părut purtarea sinceră a unui om care își apără principiile? Cred că nu.

Singurul lucru ce mi s'ar putea impută, o recunosc, în aparență, este mergerea mea la Viena.

Și aci să-mi permiteți a vă descrie puțin situațiunea în care mă aflam, fără să calc absolut întru nimic jurământul de discrețiune.

Cînd a venit cestiunea Dunărei și cînd am fost obligați să ne apărăm drepturile noastre amenințate, au fost încercări din partea unora să ne împingă în apărarea acestor drepturi la așa extrem, în cît să ne stricăm cu Austria pînă într'acolo, în cît să fim fatalmente siliți a perde acea libertate de acțiune de care avem atîta nevoie. Aci era pericolul.

Și toată greutatea era să luptăm contra Austriei, dar să menținem intactă libertatea noastră de acțiune.

Înțelegeți prea bine cîtă dificultate și pericol era în o asemenea situațiune.

Și atuncea D. Brătianu s'a adresat la mine.

Și fiind că D. Brătianu, pe lîngă alte superiorități ce le are asupra D-lui Cîmpineanu, are și pe aceea de a ști de unde vin oamenii și unde se duc, s'a gîndit că nu poate să încredințeze apărarea acestei cestiuni unui alt om mai bine de cît acelui om care a urmat politica ce o descriam adineaori, și care a fost tratat de D-voastră nu cu laudă, dar cu ocară, care a fost tratat de austro-ungar. Ei bine, D-lor, cestiunea Dunărei, fie sub forma propunerii Barrère, fie sub ori care altă formă care ar jigni drepturile noastre suverane, cestiunea Dunărei este ca și îngropată. Problema dificilă de a ne apăra în contra Austriei fără a ne strică cu dînsa, a fost deslegată, și astăzi raporturile noastre cu Austria sunt mai bune de cît or cînd, citez a o afirmă. Cestiunea Dunărei este o pagină frumoasă a vieții politice a Romîniei moderne, și sunt mîndru că în acea pagină, cînd se va citi, se va citi și numele meu. (Aplauze).

Un singur pericol eră în pozițiunea mea, de a nu trage foloase din necesitatea în care se găsea D. Brătianu făcînd apel la mine.

Aceste foloase nu le am tras și nici am cugetat să le trag.

O dată cestiunea Dunărei dezlegată, am părăsit postul, și 'l-am părăsit fără a esită.

Dacă n'o făceam, atunci numai erați în drept de a zice că am primit acea pozițiune din vanitate și pentru onoruri. . .

D. **președinte.** Nimeni n'a zis aceasta.

D. **I. Cîmpineanu.** Cer cuvîntul.

D. **P. P. Carp.** Se poate, dar nu mă uit la afirmațiuni de politețã ca și cum zice Shakespeare . .

D. **președinte.** În romînește, nu în englezește.

D. **P. P. Carp.** Romînește, D le președinte. N'a putut încă nimeni cunoaște de pe față a inimei simțiri.

Dar mai sunt, D-lor, și alte cestiuni. Mai este cestiunea tratãrilor noastre cu D. Brătianu; și poate că este bine să'mi permiteți să vă spun în ce au consistat aceste tratãri; acestea e bine și pentru D-voastră și pentru noi.

Cã nu voiu aduce nimic care să nu fie exact, aceasta o credeți. Rog însă pe D. Brătianu, care nu este aci, dar care va ceti în *Monitor* cuvintele mele, să constate că voiu fi așa de exact, în cît să nu mi se poată imputã că am schimbat prin un joc de umbre și de lumini caracterul ta bloului ce am să vă prezint.

De douã ori au fost tratãri pentru intrarea noastră în minister; o datã cu ocaziunea proclamãrei Regatului. Și Majestatea Sa și D. Brătianu doreau ca acest mare act să se sãvîrșeascã nu numai cu aprobarea entuziastã a tuturilor, cãci de aceasta nu se îndoia nimenea, dar cu conlucrarea tuturilor, și au dorit ca conservatorii și liberalii să fie uniți într'un singur minister, ca să vie și să proclame Regatul. Eu și cu amicii mei am împãrtășit aceastã idee și n'am crezut cã, făcînd aceasta, comiteam un act de inconsecință politicã, un act de trãdare a principiilor noastre dinastice. Aceasta credem cã tocmai de la noi trebuia să se arate cã suntem, și nu nouã trebuia să se adreseze de pe banca ministerialã lecțiuni de dinasticism, cãci am dat probe, am fost dinastici și atunci cînd am fost la guvern precum și cînd am fost în opoziție. Am fost prin urmare consecinți cu ideile noastre politice, recunoscînd prin aceasta cã erã bine să se facã așa. Nu știu însă, poate cã e indelicat din partea mea cã e a vorbi de vechii conservatori, pentru cã nu sunt în acest Parlament. Am o socotealã cu dînșii și foarte lungã. Voiu aștepta vremea aceea cînd dînșii reintrînd în legalitate, vom fi împreună în pozițiune pe aceste bãnici să ne regulãm socotelile. Astãzi zic numai ca dacã nu s'a făcut atunci, e cã noi junii conservatori voiam, vechii conservatori nu au voit. Va să zicã iatã un fapt, pe care'l recunosc francamente; noi am fi vrut, dacã ar fi atîrnat nu-

mai de voința noastră, să intrăm în minister cu D. Brătianu pentru proclamarea Regatului, și credem că întru aceasta am fi fost consecinți cu întreaga politică și principiile noastre.

O altă încercare a fost mai târziu, și atunci aci nu numai eu, care n'am aparținut nici o dată rețelei partidului conservator, care n'am primit nici o dată organizarea lui ca partid, căci de și sunt și rămân conservator, nu primesc însă organizarea lui ca partid, astfel cum a fost făcut fără o reformă radicală.

A fost zic o vreme cînd nu numai eu, dar și amicii mei s'au convins de imposibilitatea de a merge înainte cu rețeaua partidului conservator. Mulți au gîndit poate, cum că această ar fi fost o apropiere către stînga. Teoria evoluțiunilor a D-lui Costinescu : mergi cînd cu stînga, cînd cu dreapta. Și atunci s'a zis : ia să vedem, nu putem atrage pe oamenii aceștia ? Cînd am părăsit postul de la Viena, D. Brătianu a făcut apel la mine întrebîndu-mă, dacă eu și amicii mei voim să intrăm în minister. Ii am răspuns : noi, este drept, nu mai suntem în rețeaua partidului conservator, dar în ziua în care am eșit, am propus în Camera Romîniei un proiect de contra-adresă, în care am pus înainte ceea ce credem noi că trebuie făcut pentru țara noastră, și ceea ce trebuie să constituie principiile, pe tărîmul căror luptele și deosebirele de păreri au să se ivească.

Am adăogat, știți bine, D-lui Brătianu, cum că vechile forme ale partidelor la noi nu mai au nici o rațiune de a fi ; pentru conservatori s'a văzut ; vedeți cum desorganizarea se face și cum că în toate desvoltările organice trebuie o epocă de desorganizare ca să se poată face o nouă regenerare. Are să se întîmple și pentru D-voastră. În ziua în care veți cădea, vă asigur că coesiune de astăzi nu are să mai existe, și vă asigur că acelaș proces de regenerare și transformare are să aibă loc în rîndurile D-voastră, care are loc în rîndurile partidului conservator. Și de aceea am zis : formele cele vechi nu sunt pentru noi un obstacol ; ceea ce este însă un obstacol sunt principiile pe cari le-am pus înainte, și am spus D-lui Brătianu, că fără deplină acceptare, și nu numai tacită, dar pe față, arătînd țării acest lucru, fără deplină acceptare, zic, a programului nostru, o intrare a noastră în minister e cu neputință.

Am mers și mai departe : am căutat să probez și am probat D-lui Brătianu cum că chiar dacă D-sa ar primi pro-

gramul nostru, încă situațiunea țării ar fi de așa natură, în cât n'ar fi bine să intrăm noi în minister. De atunci și pînă astăzi e un an și jumătate. Vă asigur pe onoare, D. Brătianu poate să vă asigure asemenea, că nu s'a schimbat absolut nimic, nici o vorbă, afară de desbaterile publice și oare cari discuțiuni mai mult sau mai puțin academice între D. Brătianu și mine. Dar ce voiți, lumea e curioasă. Atacăm banca ministerială, toți aceia cari au interes a ne surpă autoritatea morală zic: a! negocierile n'au reușit! Vine pe urmă cestia porturilor france: noi, constanți și consecinți cu ceea ce am făcut în trecut cînd le-am ridicat, și cînd noi am fost contra acelora cari cereau reînființarea. Acum: negocierile sunt aproape; junimiștii se apropie iar de stînga.

Vine budgetul, și se întîmplă că asupra budgetelor, noi, avînd modul nostru de a vedeà, le criticăm: iar nu s'au ajuns la tocmeală cu guvernul și așa înainte.

Vine politica exterioară. Acolo, și mă mir cum D. Cornea ne-a dat lecțiuni să imităm pe Gladstone, căci tocmai noi 'l-am imitat, căci am declarat că avem cea mai absolută încredere în politica exterioară a guvernului actual. Indată o parte din opozițiune strigă: junimiștii s'au ajuns iar la tîrg cu D. Brătianu și au să părăsească pentru nu știu cîte portofoliuri principiile lor, etc.

Ei, noi suntem de vină? Vă întreb, vedeți D-voastră în purtarea noastră un act de inconsecință politică? Eu cred că nu; și dacă voiți să luăm un om în care aveți încredere, să luăm pe D. Ion Brătianu, și la ce va zice D-lui, subscriu fără apel cu amîndouă mîinile. . .

Voci. Primim.

D. P. P. Carp. Primesc și eu.

O voce. Iar s'au ajuns. (Ilaritate).

D. P. P. Carp. Ei bine, D-lor, trebuie să mai adaog, că cu toate fulgerile cari le-a grămădit D. Cîmpineanu pe păcătosul nostru cap, suntem absolut hotărîți să mergem tot așa înainte, și să mergem conform principiilor ce am pus înainte. Și suntem hotărîți ca, dacă pe tărîmul acesta vom întîlni guvernul, să 'l susținem. Veți veni cu inamovibilitatea, vă asigur că nu veți aveà apărători mai convinși de cât noi; veți veni cu legea comunală cum o cerem, veți veni cu reforma administrației, fiți bine încredințați că nu veți aveà apărători mai aprigi; ridicați meseriașul și țăranul și veți vedeà dacă vă combatem; și ca să vă punem în

largul D-voastră, și să vedeți cât suntem de desinteresați în aceste cestiuni, vă facem și o promisiune: să nu primim nici odată nici o propunere de minister ce ni s'ar face. Apărarea să fie desinteresată în modul cel mai absolut. . .

D. Sefendache: Atunci nu lucrați cum ați lucrat pînă acum. (Sgomot).

O voce. La Viena.

D. D. Djuvara: La Viena l-a trimes țara.

D. P. P. Carp. Țara nu, ea nu știe ce se petrece. (Ilaritate, sgomot).

D-lor, în modul cel mai desinteresat vă promitem; și dacă în spiritul vre-unuia din D-voastră este temere sau bănuială că ne-am pune pe un tărîm de pure vanități sau a unui interes meschin și că ar putea prin aceasta să se oprească mersul înainte a cutărui sau cutărui ambițios dintre D-voastră, vă dăm parola noastră de onoare că nu noi vom fi acei cari vom lua locul cuiva.

Cred, D-lor, că și astăzi, ca în totdeauna, m'am ținut în marginile unei perfecte bune cuviințe, și vă rog să mă iertați dacă poate am fost ceva cam lung, dar a trebuit să exercit un drept de apărare și vă mulțumim că ne-ați dat privilegiul a limpezi situațiunea noastră odată pentru totdeauna.

Ea se rezumă în puține cuvinte: ne dați pe tărîmul principiilor ce vă cerem, vom fi cu D-voastră; nu ne dați, vom lupta, ori-cît de mic ar fi numărul nostru. De aceea, cînd m'am întors de la Viena v'am zis, că eșit din minoritate, reintru în minoritate. Eră cuvîntul unui om care se ține de cuvîntul lui și va veni o vreme în care și cei mai neîncrezători se vor convinge de aceasta.

CONVENȚIUNEA CU BANCA NAȚIONALĂ

Sedința Camerei din 4 Februarie 1886

Se pune în discuțiune proiectul de lege pentru aprobarea convențiunei încheiate cu Banca Națională care are următorul cuprins: Art. I. Convențiunea încheiată de guvern cu Banca Națională a României la 10 Decembrie 1885, relativ la rambursarea biletelor ipotecare, se aprobă și stipulațiunile ei fac parte integrală din prezenta lege. Art. II. Ori-ce dispozițiuni contrarii legei de față sunt și rămân abrogate.

D. P. P. Carp: D-lor deputați, cînd am citit pentru prima oară proiectul de lege care vine în desbaterea D-voastră, mi-am amintit fără voe cuvintele latine: *Quos vult perdere, Juppiter dementat prius*, cînd Dumnezeu voește să piarză pe cine-va, începe prin a-i lua mințile.

Proiectul de față, după mine, este proba cea mai convingătoare, cum că orbirea financiară cea mai mare a copleșit pe guvern; și cînd, D-lor, un om ca mine, care a dat probe în 20 de ani de vieată parlamentară că nu se aruncă în exagerațiuni nemotivate, că nu confundă nici-odată violența cu energia, vine să rostească înaintea D-voastră asemenea cuvinte, de a căror asprime îmi dau seamă, atunci trebuie să vă ziceți ori că atmosfera de nemulțumire în țară este atît de mare, încît scoate din echilibru spiritele cele mai cumpătate, ori că lucrul este așa de grav, încît ori cît de aspru ar fi cuvîntul, tot nu ar fi la înălțimea gravității situațiunei. Nu sunt eu omul curentelor și atmosferelor politice, ele n'au nici-odată înrîurire prea mare asupra mea; și vă rog să credeți, că dacă am început cum am făcut, este că lucrul e grav, mai grav de cît vă puteți închipui, căci întreaga noastră politică internă și externă este pusă în joc prin acest proiect de lege. Știu că sunteți în drept a nu primi ca bună o simplă afirmațiune venită din partea unui adversar pe care îl puteți recusa ca judecător, de aceea vă rog să îmi dați voe a vă aduce probe în sprijinul aserțiunilor mele. Pentru aceasta voi studia acest proiect de lege

în relațiune cu starea noastră financiară, căci numai așa putem să ne dăm seamă de gravitatea lui, numai așa putem judecă, dacă consecințele lui sunt roditoare sau fatale.

Să admitem pentru un moment că starea noastră financiară este normală și că nu e sdruncinată prin alterarea mijloacelor noastre de circulațiune; să admitem că nu avem nici un fel de agiu în țara aceasta, și că acele 130.000.000 înscrise în budget sunt venituri reale; tot ne-am găsi față cu întrebarea care am pus-o anul trecut: resursele acestea sunt ele suficiente pentru nevoile Statului sau nu? Am căutat să vă probez atunci, că aceste resurse nu sunt suficiente pentru Stat; Statul nostru este în acea pozițiune în care se găsea Italia după unirea ei, unde era totul de făcut și unde nu se putea aștepta, sub pedeapsa de a nu putea să și ție locul la care aveă dreptul între Statele europene.

Nu avem pretențiunea de a fi un Stat mare, nici nu cred să se ridice o voce în Camera aceasta care să vă zică că trebuie să faceți enormele sacrificii ce a făcut Italia; un lucru însă va zice fie-care, că avem sacra datoria ca acest Stat să fie pus în pozițiune de a și împlini misiunea în ori ce evenimente, fie de pace, fie de războiu (aplauze). Pentru acest lucru trebuie ca o țară mică să aibă înainte de toate trei lucruri: întâiu să aibă armata ei bine utilizată, instrucțiunea publică la înălțimea misiunii sale, și finanțele în bună stare. Ca să avem acestea, cu resursele actuale nu se poate; și prin urmare, v'am zis acum un an, și nu mă voiu osteni a o repetă din nou, că nouă ne trebuie, ca să putem există în mod serios, ne trebuie cel puțin un spor de venituri de 10—15 milioane. Acest spor de venituri ne trebuie într'o stare normală, dar față cu starea anormală în care ne aflăm și pe care ați creat-o fără nici o necesitate, situațiunea se complică și mă tem că sporul de resurse ce noile impositiv vor aduce, va servi nu a satisface trebuințele crescînde ale Statului, ci a acoperi pagubele provenite din agiu.

Să vedem cari sunt pagubele acestea; am aci un mic tablou; să-mi dați voe să-l citesc. Voiu citi două țifre: una bazată pe agiul de 15 la sută și alta pe un calcul ipotetic, care are să devină în curînd real, 20 la sută. Vă rog însă să luați în serios numai partea reală de azi, nu partea ipotetică. Anuitățile datoriei publice prin faptul agiului expun pe Stat la perderile următoare:

Ministerul de finanțe, plată pe anuități	6.800.000
Drumurile de fer (economat și construc- țiuni)	900 000
Ministerul de războiu (echipament, arma- ment, fortificări)	320.000
Ministerul de externe (serviciul diplo- matic)	150.000
Ministerul lucrărilor publice (saline și regia tutunurilor)	150.000
Ministerul justiției și al instrucțiunei pu- bliche (palatul, burse, capele).	15.000
	8.335.000

Pe baza de 20⁰/₀ această țifără s'ar urca la 10.000.000.

Iată că din faptul agiului rezultă o pagubă de 8.335.000 lei după starea actuală și încă mai mult, că azi agiul este de 16 la sută, și eu am calculat pe baza de 15 la sută. Și ce rezultă de acolo? rezultă că sporul de resurse, care are să fie obligat guvernul să-l ceară, nu are să mărească resursele țării; avem să rămînem în starea anterioară, și resursele sporite nu vor ajunge ca să umpleți în finanțele Statului golul ce-l lasă agiul.

Să nu ne facem iluziuni. Veți veni cu impozite, s'a votat timbrul, veți veni cu monopolul circiumelor și al spirtoaselor, veți veni cu monopolul chibriturilor, — și toate acestea, dacă nu ne dedăm unui optimism exagerat, nu au să ne dea un spor mai mare de cît 10—11 milioane; și acestea au să fie absorbite prin pagubele ce suferă Statul de agiu. Atunci vă întreb: ce ați făcut D-voastră pentru ca să măriți resursele Statului? Nu ați făcut absolut nimic. Și suntem în drept să ne întrebăm: cînd D-voastră veniți cu un proiect de lege care, departe de a pune capăt acestei stări de lucruri anormale, vine și o perpetuiază în mod legal, suntem în drept, zic, să ne întrebăm, dacă țara aceasta va face sacrificiile pe cari i le cereți în momentul cînd însuși D-voastră ne dovedeți că acele sacrificii au să fie eventuale și iluzorii. Apoi să ne înțelegem: o țară face sacrificii și este datoare să le facă, însă numai atunci, cînd este convinsă că rezultatul acelor sacrificii ar fi înflorirea și gloria patriei (aplauze). Dar să facem sacrificii numai pentru că guvernul perzistă într'un mod orb pe o cale rătă.

cită, să facem sacrificii numai ca să acoperim greșelile D-v., și numai pentru că voiți să perpetuați politica dezastroasă a Bancei Naționale, aceasta puteți să o cereți, puteți chiar să o obțineți, dar vă asigur că numai fapt de bun cetățean nu ați făcut prin aceasta.

Ce vrea proiectul de față?

Dar mai întâiu o întrebare: oare datoria Statului, reprezentată prin biletele ipotecare cari apasă piața cu 26.000.000, mărește sau nu agiul?

Cred că nu se va găsi nici un financiar, nici un om de știință, și nici chiar D. ministru al domeniilor, care să zică că această sumă de 26.000.000, aruncată pe piață fără nici un fel de acoperire, nu contribuie la mărirea agiului. Faceți un fapt de bun cetățean când prin o lege veniți și perpetuați o asemenea situațiune? Căci în adevăr, este o perpetuare, când cereți ca plata acestor bilete să o faceți în curs de 26 ani.

Pentru aceste motive suntem în contra acestei legi și noi cerem ca această datorie să se plătească de îndată; noi cerem să descărcați piața de aceste 26 milioane cari o împovărează. Și apoi să-mi dea voe onor. D. raportor să-l întreb, pe ce cifra se întemeiază D-sa? Singurul argument pe care îl aduce în favoarea transacțiunei ce se prezintă votului nostru, este acesta: «că a se sili Statul astăzi să facă un împrumut sau o emisiune de rentă pentru plata acestor bilete ipotecare, sarcinile la cari s'ar împune ar fi mult mai împovărătoare pentru fisc de cit acele ce i se impun prin convențiunea de față».

Cum, D-le raportor, un împrumut de 26 000.000 ar împune Statului sacrificii mai mari de cit pagubele pe cari le suferim? Să vedem. Mi se pare că cu cursul de astăzi acest împrumut, chiar cu timp de amortizare foarte scurt, ar cere o anuitate pe an de 1.500.000 lei prin faptul agiului, și v'am dovedit-o cu cifre neexagerate, că D-voastră expuneți pe Stat la o pagubă de 9.000.000. Eu nu asigur că plata imediată a acestor 26 milioane va aduce scăderea agiului de îndată, și prin urmare, nu cer ca să puneți în cumpănă, în compensațiune, aceste 9.500.000 cu anuitatea de 1 500.000; totuși scăderea ar fi enormă și nu cred a fi departe de adevăr, când susțin că agiul ar scade la 8 sau 9. Ar fi deci un câștig de aproape 4.000.000 pe an și atunci ajungem la concluziunea, dacă am merge după D.

raportor, că o pagubă de 4.000.000 e mai mică de cît una de 1 500.000.

Acest mod de argumentare în favoarea acestui proiect de lege nu este tocmai priincios, și foarte bine a făcut onor. D. raportor că ne-a dat numai niște afirmațiuni fără să ne spună cifra, că ar fi fost greu pentru D sa să ne convingă dacă venea cu cifre (aplauze).

D-lor, noi cînd am combătut un lucru, nici odată nu ne-am pus pe un tărîm negativ, ci totdeauna am căutat să spunem și ceea ce credem că ar fi bine de făcut. Noi combatem acest proiect și'l combatem nu numai în prima parte, care prelungește cu 26 de ani datoria Statului, dar și în partea a doua, care prelungește privilegiul Băncii, pentru că voim să eșim din perturbațiunea în care ați aruncat mijloacele noastre de circulațiune, introducînd etalonul de aur; și nu putem veni să cerem introducerea etalonului de aur, fără ca în acelaș timp să cerem o modificare radicală a organizării și a statutelor Băncii Naționale.

D-lor, chestiunea aceasta a monometalismului și a bimetalismului este o chestiune care excită astăzi în toată lumea financiară. Sunt economiști foarte distinși cari susțin, că îndreptarea crizei nu poate proveni de cît din introducerea bimetalismului nu numai într'un Stat, ci în toate Statele, adică așa numit a bimetalismului internațional.

Introducerea bimetalismului internațional a fost tratată de D. Scholz, ministru de finanțe din Germania, de trădare națională; a zis că bimetalismul internațional este o trădare națională.

Se vede că D. ministru de finanțe al Germaniei nu aveă, ca D. ministru de domenii de la noi, cunoștința de rezultatele la cari a ajuns știința modernă.

Ce zic bimetalistii? Zic cum că stocul metalic, care e în lumea întregă, nu mai e suficient pentru transacțiuni, și că nu este suficient din cauză că s'a înlăturat argintul din transacțiunile internaționale. Și susțin că această înlăturare a argintului a rărit mijloacele de schimb și că rezultatul acestei răririi a fost o scădere de preț a tuturor producțiunilor, fie agricole, fie industriale. De acolo, zic ei, a început criza cea grozavă care bîntue astăzi Europa, și această criză nu se poate combate de cît prin revenirea la bimetalism.

Insă un lucru nu au spus bimetalistii. Bine, argintul

să serve și el ca mijloc internațional de schimb, însă să serve el în schimb cu valoarea lui reală sau cu valoarea lui relativă?

Aceasta nu o zic, pentru că nici o știință în lume, nici chiar aceea a D-lui Stolojan, nu poate proba, că argintul face mai mult de cât nu face în realitate, dar ei cer ca diferitele State să acopere prin creditul lor, prin atotputernicia lor, acea diferență care există astăzi între argint și aur, și să ia asupra lor toate pagubele ce ar proveni din cele la care se expun.

Dar dacă statele ar face aceasta, naște întrebarea: dacă cu toată forța puterilor europene, cu toate pagubele ce ar suferi, ar putea să impue argintul ca mijloc constant de schimb în tranșacțiunile internaționale? Eu cred că nu, și de aceea, cu toată ignoranța ministrului de finanțe german, a fost un cuvânt de om cu minte acela prin care a susținut că bimetalismul este o trădare națională, căci în ultima instanță aceste lucruri nu atîrnă de guvern, aceste lucruri atîrnă de comerț și de bursele internaționale. Cînd aceste vor zice că nu primesc plata de cât în monedă constantă, care singură este o bază serioasă pentru tranșacțiunile internaționale, adică aurul, atunci Statele cari se vor declara pentru bimetalism vor fi expuse la pagube enorme și cu atît mai îngrijitoare, cu cât nimeni nu poate prevedea la ce cifră au să se urce acele pagubi. De aceea vedem că clauza lichidațiunii finale a început a neliniști uniunea latină și că Belgia refuză de a luă asupra ei obligațiuni cari ar sdruncina chiar puternicile ei mijloace. Și care economistul pe care ni-l cită deunăzi D. ministru al domeniilor a făcut socoteală de toate acele pagube? Sigur că nu, și dacă s'ar luă Europa după dînșii, cine vor fi singurii cîștigători? Vor fi producătorii de argint din America. Și de aceea vedem, că toată mișcarea bimetalismului a pornit din America. Marii exploataatori de argint cer ca Europa să le vie în ajutor și ca Europa să le asigure lor cîștiguri însemnate în paguba populațiunii Europei.

S'a făcut un complot întreg în America; de acolo a venit la Paris și de la Paris s'a lătit spre Germania. Și nevoind să dea adevăratele cauze, au inventat acest argument, că dacă ar fi numerariu mai mult, ar fi prețuri mai mari, ar fi bogăție mai mare. Ei bine, cu acest sistem revenim, sub o altă formă mai modernă, la vechiul neade

văr, că bogăția unui Stat atîrnă de numerariul ce posedă, ceea ce este fals. Ați văzut exemplul Spaniei. Ea a avut minele de aur și de argint din America. Și într'o vreme, ea, care avea la dispozițiune cea mai mare cătătime de numerariu, a început să decadă economiceste, încît toate întreprinderile ei dau greș din lipsă de mijloace, căci în ultima instanță, credeți-mă, nu de cătătimea numerarului atîrnă bogăția unei țări, nu de acolo atîrnă criza sau necriza pentru State, ci de la raportul firesc, care și el își are legile lui, dintre producțiune și consumațiune. Și de aceea nu dau, D-lor, mare crezămînt unor economiști cari ne aduc o știință atit de falsă.

Dar să admitem pentru un moment, că economiștii au dreptate; dar guvernele de astăzi primesc ele părerile lor? La această întrebare trebuie să răspundem printr'un nu categoric. Nu primesc părerile lor, pentru că miniștrii, mai înainte de toate, nu sunt oameni de teorie, sunt oameni de afaceri, și dacă guvernele nu primesc teoria bimetalistilor, ce fel de oameni suntem noi, cînd venim cu idei utopiste culese din cutare și cutare carte, și cînd, vazînd cu ochii noștri cum se derapănă finanțele noastre, ne uităm la ce se zice de D. Cernuschi? (aplauze).

D. Nica, într'o monografie asupra acestei materii, a făcut o comparațiune de spirit, pe care eu cer voe să o reproduc. D-sa se pune în următoarea ipoteză: este o ligă în Europa pentru pace; dacă ne uităm la ideile umanitare, la ideile morale, neapărat trebuie să ajungem la concluziunea că războiul n'ar trebui să mai existe între oameni, cari în fine toți sunt frați.

Insă, ce ar zice țara aceasta cînd noi am veni și am zice ministrului de războiu: D-le ministru, este un războiu în apropiere, cit îți trebuie pentru tunuri, cit pentru puști, cit pentru echipament? Și ar veni ministrul și ne-ar răspunde: Puști? echipament? nu-mi trebuie, căci s'a ținut un congres la Geneva care a hotărît, că de astăzi înainte războaie n'au să mai fie (aplauze, ilaritate).

Ei bine, tocmai așa faceți și d-voastră, și în loc să regulați chestiunea în modul cum trebuie, veniți și ne dați păreri izolate, necontrolate și neaprobatate de nimeni, părerile a doi trei economiști.

Dar eu merg și mai departe, și admit cu D-voastră că bimetalismul are să fie introdus în întreaga Europă; admit

că guvernele străine, neînțelegînd adevăratele lor interese, sau bizuindu-se pe puterea și bogăția lor, introduc bimetalismul. Naște și atunci întrebarea, dacă e în interesul nostru să-l primim și noi; și eu zic că nu este în interesul nostru.

Nu este, D-lor, în interesul nostru să primim bimetalismul, pentru că, cum am zis, bimetalismul internațional nu s'ar putea introduce de cît de fie-care țară în parte pentru dînsa. Cînd va decretă Germania bimetalismul internațional, aurul tot va servi la transacțiunile internaționale. Chiar dacă bimetalismul ar fi decretat în Anglia, în Franța, în Germania, transacțiunile între aceste State se vor face în aur.

Că aceasta a fost totdeauna, vă dovedește și un studiu elementar al istoriei schimbului. Bogata Veneție, bogata Florență, bogata Olandă, Anglia chiar de astăzi, nu au putut monopoliza afacerile de schimb de cît punînd la serviciul lor monedele cele mai sigure și mai constante.

Și acum nasc două întrebări: 1. Suntem noi Romîni destul de bogați, ca să ne expunem la pagubele clauzei finale a lichidațiunei? și 2. Comerțul nostru internațional este el mai mare la noi de cît în alte țări, în cît să fim obligați să avem recurs la acel mijloc de schimb care este aurul?

Asupra primei întrebări veți fi, cred, cu toții de acord; și veți fi de acord și la a doua întrebare.

Nu suntem, D-lor, destul de bogați ca să acoperim pagubele aduse de lichidațiune. Și dovadă este că însăși Belgia a refuzat de a primi clauza această a lichidațiunei finale. Sunt și acolo oameni prudenți cari și-au zis că nu este bine să expue țara lor la clauza unei lichidațiuni dezaastroase. Dacă Belgia nu s'a crezut destul de bogată pentru a admite această clauză, oare noi suntem mai bogați?

A doua chestiune, dacă comerțul internațional este mai mare de cît în alte țări. Eu cred că da.

Nu este, D-lor, o țară în lume, nici chiar Rusia, care să vînză, păstrînd proporțiunea, mai mult în străinătate, și să cumpere mai mult din străinătate; nu este, prin urmare, o țară în lume care să aibă mai mult nevoie de acele mijloace de circulațiune cari au o valoare constantă și care singură dă siguranța în comerțul internațional.

Dacă este așa, cari sunt argumentele D-voastră, nu luate din cutare sau cutare cărți, dar luate din realitatea

lucrurilor,— luate din raporturile noastre comerciale față cu străinătatea, din întreaga noastră situațiune economică— cari sunt argumentele cari vă fac pe D-voastră să persistați pe o cale pe care cu o oră mai de grabă ar trebui să o părăsiți?

Imi veți zice că revenirea la etalonul de aur ne expune la mari pagube; să vedem deci cari sunt acele pagubi și în ce raport stau ele cu pagubele de astăzi.

V'am dovedit că astăzi, cu un agiu de 15⁰/₀, noi plăgubim aproape de 9.000.000 pe an. V'am dovedit că resursele ce cereți au să fie insuficiente ca să acopere acest gol, pe care fără necesitate îl provocați, și că, cu tot adaosul la impozite, nevoile adevărate ale țării au să fie în sufărință. Cari ar fi din contra sacrificiile ce trebuie să le facem ca să punem capăt, odată pentru totdeauna, neajunsurilor de astăzi?

Eu cred că sacrificiile acestea nu sunt enorme. Anuitatea împrumutului acestuia are să fie 1.000.000 și jumătate. D-voastră, lăsînd la o parte moneda divizionară, trebuie să transformați în aur cel puțin jumătatea din moneda noastră de argint; această jumătate, dacă nu mă înșel, se urcă la vre-o 26—27.000.000, căci, pe cît mi-aduc aminte, nu am bătut mai mult de cît 47—48.000.000 monedă de argint de cîte 5 lei; va să zică: jumătate cer să se transforme; are să fie o pagubă de 20⁰/₀, sau 4.000.000, pînă la 4.000.000 și jumătate odată pentru totdeauna, plus 1.000.000 și jumătate renta anuală a împrumutului care aveți să-l faceți D-voastră. În schimbul acestui sacrificiu, pe care nici o cifră nu cred să-l poată răsturnă, D-voastră scăpați țara aceasta de deficitul de 10.000.000, care are să fie constant la noi în țară, dacă nu veți schimba sistemul D-voastră.

Dacă n'am fi avut noi agiu, am fi avut noi deficit anul acesta? Eu susțin că nu; fără să intru în exagerațiuni, deși unii au zis 17—18.000.000, eu nu cred deficitul real mai mare de 7—8 milioane. Apoi e curios cum că acest deficit coincidează tocmai cu cifra de 8.000.000, care v-am supus-o aprecierii D-voastră. Aceasta însă, D-lor, n'ar fi de ajuns,— și acum vin la partea a doua a argumentărei;— dacă noi nu vom modifica statutele Băncii, dacă nu vom împiedica-o de a face operațiuni în detrimentul scontului și circulațiunei, atunci recunosc cu D-voastră, cum că

în zadar am introduce etalonul de aur. Banca Națională, în loc să fie o bancă de scont și circulațiune, în loc să fie regulătoarea creditului public, al Statului și al particularilor, ea nu e azi de cât o bancă ordinară pusă la serviciul și la discrețiunea Statului. Băncii Franței, spre exemplu, nu-i e permis de a cumpără remiză în contul Statului, nu-i e permis de a face comerțul, pe care-l face banca aici. Banca noastră e ca și un bancher ordinar; dacă m'aș duce azi la Bancă să cer un cek asupra Parisului, Banca Națională mi-l dă; a mers atît de departe în cât a executat chiar ordine de bursă, — afirm că a fost vreme cînd Banca Națională a făcut cumpărări și vânzări la bursă. Apoi aceasta e menirea Băncii? De aceea, D-lor, eu cer, ca odată cu introducerea etalonului de aur, să se modifice și statutele Băncii, să se transforme în lege acele uzanțe prudente, serioase, cari au fost adoptate de banca Franței și cari au pus-o în pozițiune, în vremuri foarte grele, de a scăpa creditul Statului. În starea în care ne aflăm noi azi, vă afirm că Banca Națională la vreme de nevoi nu va putea scăpa creditul Statului; din contra, va accelera ruina lui. Vă afirm cum că o țară străină, dacă ar voi să ne facă astăzi rău, să ne puie în imposibilitate de a ne înarmă, n'ar avea de cât să provoace pe piețele Bucureștilor o cumpărare forțată de 10.000.000 aur, ca să vedeți rostogolindu-se tot creditul nostru (aplauze).

Atunci veți alerga la cine, să vă apere? La Banca Națională? Va fi coprinsă și ea în ruina generală, deșteptată de dînsa, și în loc să vă fie în ajutor, are să vă tragă și ea în adîncă prăpastie ce zilnic se mărește.

Acestea sunt, D-lor, motivele cari ne fac pe noi de a fi în contra acestui proiect de lege. Vă ziceam adineaori cum că noi, țară mică, în condițiunile în cari ne aflăm, mai mult de cât ori ce altă țară, trebuie să avem ori ce nerv întins, trebuie să facem cele mai mari sfortări ca să putem întîmpina greutățile cari se pot ivi dintr'o zi într'alta și cari pot fi cu atît mai grave, cu cât noi nu avem nici un mijloc, nici de a prevedea epoca lor, nici de a le împiedica. Pentru aceasta, D-lor, trebuie ca noi să căutăm a avea tot utilagiul nostru financiar în cea mai perfectă regulă. Noi nu avem numai trebuința de puști, de fortificațiuni, nu avem nevoie numai de o instrucțiune luminată, de și acestea sunt condițiunile primordiale pentru tăria unei țări, dar avem nevoie și de o bună stare financiară, bazată pe resurse reale, pe o

circulațiune bine fondată, ca într'un moment dat să fim în stare, prin propriile noastre forțe, să ne pregătim și să prentîmpinăm situațiunile cele grele. Altfel, D-lor, vom fi puși la discrețiunea străinului. Chiar acei cu cari vom fi aliați, cînd vor vedea că nu ne putem mișca de cît subvenționați de dînșii, altele vor fi considerațiunile ce ne vor impune pentru ajutorul lor, de cît dacă am fi în stare să nu le cerem alta de cît să egalizeze prin puterea lor proporțiunea dintre adversari și noi (aplauze).

Neatîrnarea politică e strîns legată de neatîrnarea economică; ca să avem această neatîrnare economică, trebuie ca tot utilagiul nostru financiar să fie cel mai perfect. Ei bine, cu sistemul care-l îmbrățișați D-voastră, în loc să regulați finanțele, le duceți la ruină și destrăbălare.

În această privire experiența anului ce expiră ne vine în ajutor. Cînd în anul trecut v'am atras atențiunea asupra resurselor noastre, nu vedeam pe buzele tuturor D-voastră, atît miniștrii cît și deputați, de cît un zîmbet de neîncredere în cele ce ziceam eu, și un zîmbet de încredere în absoluta bunătate a sistemului D-voastră. Ei bine, cel puțin într'un punct s'a schimbat situațiunea de atunci pînă astăzi.

Chestiunea de a se ști dacă trebuie noi impozite și noi resurse, a fost deslegată de fapte în favoarea ideilor mele și astăzi suntem, cu toate zîmbirile de an, de aceeași părere.

Vine acum a doua întrebare: cum întrebuiți aceste resurse? Le întrebuiți pentru adevăratele trebuințe ale țării, sau le întrebuiți ca să măriți încă prăpastia spre care mergeți? Nu veți face-o, tari de știința D-voastră, veți urma cu sistemul D-voastră, dar sunt convins că nu va trece anul, și precum ați concedat partea întîia, așa veți veni și la partea a doua, și veți conveni cu noi, cum că singurul mijloc de a scăpa finanțele țării noastre este de a introduce etalonul de aur și a reformă statutele și a reorganiza Banca Națională. Acestea sunt, D-lor, argumentele cari ne fac pe noi să fim contra acestei legi.

Am căutat ca totdeauna să mă feresc de ori și ce violențe, să mă feresc de ori și ce exagerări în cuvintele mele. Vă rog însă, D-lor, să mă credeți: situațiunea noastră este una din cele mai rele în care se poate găsi o țară. Și dacă D-voastră nu veți pune capăt acestei situațiuni, vă asigur de un lucru, cum că și guvernul și majoritatea au să

cadă, și au să cadă nu ca un partid constituțional, ce cade prin jocul regulat al instituțiilor constituționale, ci are să cadă ca un partid care, deși avînd încrederea nemeritată a țării, cade sub povara propriilor lui greșeli (aplauze).

In urmă ieau cuvîntul deputații I. Cîmpineanu, G. D. Palade, N. Fleva, general Dim. Lecca, ministrul-președinte I. C. Brătianu și deputații N. Pop, N. Ionescu, C. M. Ciocazan și I. Poenaru-Bordea. Proiectul se adoptă cu 71 bile albe, 28 fiind negre.

TRANSPORTURILE MILITARE DE LA 1878—1886

Ședința Camerei din 21 Martie 1886

Deputatul I. Lupulescu citește raportul și proiectul de lege relativ la deschiderea, pe seama ministerului de război, a unui credit extraordinar de lei 4.700.000, necesar pentru plata transportului de material și personal militar, efectuat pe liniile ferate române de la 1 Ianuarie 1878 și pînă la 31 Martie 1886. Creditul urmă să se acopere printr'o emisiune de rentă amortizabilă de 5%. Deputatul N. Popp se pronunță contra proiectului de lege.

D. P. P. Carp. D-lor deputați, cu aerul nevinovat și blînd al unei rosiere care vine și cere premiul virtuții, vine guvernul să ne ceară 4.700.000 lei. 'Mi veți permite să cercetez puțin, dacă aceste 4.700.000 lei sunt sau nu premiul virtuții.

Primul fapt contrariu virtuții de care ne izbim este lipsa de legitimare a acestei cheltueli, pentru că guvernul a făcut-o cu totul în afară de prevederile legii de contabilitate.

De la primul pas deci ne îndoim de nevinovăția acestui proiect, din dosul căruia, și din dosul altui proiect care are să vină mai tîrziu în discuțiune, se ascunde altceva decît legitimarea post factum a unei cheltueli dictate, poate de nevoi imperioase ale Statului, deși acele cheltueli au fost făcute fără încuviințarea și fără votul prealabil al Camerei. În realitate acest proiect este menit a acoperi nu transportul pe drumurile de fer, ci deficitele anilor anteriori, deficitele arătate de guvern ca neexistînde, ba arătate chiar sub forma unor prisose budgetare.

Suma aceasta de 4.700.000 a fost cheltuită de guvern, însă în scriptele guvernului nu a fost trecută ca cheltueli, ast-fel că la saldul definitiv al situațiunei financiare se arătau veniturile Statului cu 4.700.000 mai mari de cum erau în realitate.

Ceea-ce se întîmplă acum cu acest proiect de lege s'a întîmplat și cu monopolul tutunurilor. Și acolo nu s'au trecut la cheltueli toate sumele cheltuite, ast-fel că veniturile Statului păreau cu 4.700.000 mai mari decît în realitate, și dacă veți aduna aceste două sume, aveți să găsiți că deficitul anilor anteriori calculat de D-voastre la suma de 5.000.000, este de peste 17.000.000.

Un fapt și mai contrariu virtuții este că, de și veniturile Statului s'au arătat mai mari decît nu erau, ele au fost cheltuite conform cu sumele fictive arătate în scripte.

D-lor, aceasta nu se poate explica alt-fel decît că D-voastre ați cheltuit din casa Statului banii cari erau destinați pentru alte trebuințe decît acele pentru cari îi ați cheltuit; și astă-zi, dacă s'ar numi o comisiune ce ar merge la visterie să verifice, cum se face pentru fie-care casier, dacă casa este conformă cu scriptele, are să găsească că lipsesc în casa Statului 12.000.000. Ei bine, legea de față precum și legea de 7.000.000 pentru regie, sunt menite a umple acest gol și a repune în casa Statului banii cheltuiți de D-voastre fără autorizare.

Așa fiind, oare bine era ca guvernul să vină așa, cu un proiect de lege nevinovat și să zică: am cheltuit cu transportul, nu am avut mijloace, trebuie să le plătiți! Nu era mai corect, nu era mai respectuos pentru reprezentațiunea națională, dacă guvernul venea și cerea de la D-voastre un bil de indemnitate? Eu cred că ar fi fost mai corect, mai respectuos față cu reprezentațiunea națională, dacă guvernul făcea ast-fel.

O persoană foarte însemnată și foarte simpatică din majoritate, pe care nu vreau s'o numesc, îmi spunea mai deunăzi: Nu știți să faceți opozițiune; dacă D-voastre ați fi fost la guvern și ați fi venit cu o asemenea lege, ați fi văzut cum am fi ridicat țara de la un capăt la alt capăt al său, ați fi văzut atunci cu ce culori negre am fi arătat noi, cum se gospodărește rău averea Statului.

Voci: Cine este? Vrem să'l cunoaștem.

D. P. P. Carp: Este un om care iubește adevărul.

Acum, D-lor, pentru ce noi suntem mai blînzi în opozițiunea noastră? pentru ce, fără a ne arunca în exagerări violente, noi ne mărginim numai a critica, a arăta răul fără a întrebuița niște superlative meridionale? Să vă spuie pentru ce.

O voce: O știm.

D. P. P. Carp. Ba n'o știți încă. Nu avem absolut nici un interes, și nu numai noi, dar cred că și țara nu are absolut nici un interes a se schimba guvernul de cit în două cazuri: întiiu, cînd țării i s'a urit cu un guvern oare-care, și atunci fiindcă țara este suverană, e frumoasă, și că fiecare femeie frumoasă are și ea capriciile ei, și chiar bun dacă ar fi, poate răsturnă guvernul; s'au mai văzut lucruri de astea. Al doilea caz de răsturnare a unui guvern, este cînd greșelile s'au îngrămădit într'atît, în cit nici chiar susțitori cei mai convinși, nu vroesc să zic cei mai interesați, nu mai cutează să'l susție.

Pentru aceasta cel mai bun lucru este ca să se convingă țara de acest lucru; și țara nu se poate convinge de îndată ce venim cu exagerări prea violente, de îndată ce arătăm că nu adevărul, ci poate ura, pasiunea, interesul de partid ne conduce. Cînd însă în mod liniștit ne oprim la fie-care greșală a guvernului, o arătăm, o dovedim, și cînd acele greșeli se înmulțesc și se îndesesc, atunci eu sunt convins, că ori cît de mari vor fi laudele zilnice ce vi le dați, ori cît de mare va fi norul de tămîie ce ese din cădelnițele D-voastră, aveți să cădeți.

Și de aceea, D-lor, cu liniștea cea mai perfectă vin în prima linie și vă arăt D-voastră greșala, fără speranță că voui fi ascultat, căci știu de mai 'nainte că o să votați legea; în a doua linie să arăt țării, cu speranța că va veni o vreme cînd ea singură va recunoaște adevărurile ce le arătăm. Vin să vă arăt, că guvernul liberal și partidul liberal au arătat prisoase cari în realitate nu existau; a făcut asupra acelor prisoase, cheltueli pe cari nu eră în drept să le facă; și acum, văzînd că în urma acestei ilegale administrări a averei Statului îi lipsesc în casa Statului 12.000.000, vine și silit, constrîns de împrejurări, ne arată astăzi un adevăr, pe care trebuia să ni'l arate ieri.

Eu cred că trebuie să bine-cuvîntăm împrejurarea, că situațiunea finanțelor nu e tocmai prosperă, căci dacă ar fi continuat prosperitatea, eu sunt convins că aceste două proiecte n'ar fi văzut încă lumina zilei, și precum s'a ascuns în toată vremea cînd se zicea că nu sunt deficite, așa s'ar fi ascuns și acuma, și s'ar fi ivit numai în ajunul căderii guvernului, cînd căpătînd convingerea că necesitățile îl obligă să se retragă, s'ar fi zis că trebuie să lichidați ges-

tiunea lui și să ceară legitimarea unor cheltuieli făcute fără nici un soi de legitimitate.

De aceea eu repet, că de și voiu votă contra acestui proiect de lege, sunt convins că D-voastră o să votați pentru. Nu am voit alta de cît să pun în evidență adevărata natură a acestui proiect de lege, să vă arăt, că chiar sub regimul liberal se pot comite lucruri cari nici regimului de tristă memorie nu 'i trecea prin minte că i s'ar putea întâmpla în această țară, și votul D-voastră va dovedi încă odată mai mult adevărul, că eticheta s'a schimbat, dar că lucrurile merg poate mai rău de cît în trecut. În trecut eră suficient să fie cine-va boer, sau fiu de boer, pentru ca să 'i fie totul permis, să'i fie toate ușile deschise. Era aceea s'a terminat. Boerii — și eu bine-cuvintez pe aceia cari au pricinuit căderea — au căzut, și au venit ființele liberale. Dar se întâmplă și cu liberalii, ceea ce s'a întâmplat și cu boerii; dacă boerii ajungeau la tot, dacă totul le eră permis, pentru că erau boeri, așa și astăzi liberalii ajung la tot, și totul le e permis, pentru că sunt liberali (Aplauze).

Eră firesc să fie așa; de la un extrem, fatalmente pendula eră să ajungă la celalt extrem, dar eu am convingerea, cum că precum s'a închis eră boerilor, cari nu aveau simțul datoriei și al responsabilității, tot ast-fel se va închide și eră liberalilor, cari nu au simțul datoriei și al răspunderii. (Aplauze). Va veni o vreme, pe care eu o aștept cu încredere, căci am încredere în viitorul țării mele, cînd eticheta nu va mai acoperi toate poftele, fie bune, fie rele și în care Românii se vor deprinde să judece lucrurile și oamenii nu după cum se dau, ci după cum sunt în adevăr. (Aplauze).

Mai vorbesc în urmă deputatul Em. Costinescu și președintele consiliului I. C. Brătianu. Proiectul se adoptă cu 75 bile albe, 17 fiind negre.

LEGEA COMUNALĂ

Sedința Camerei din 27 Noembrie 1886

În ședința dela 25 Noemyre 1886 se pune la ordinea zilei desbaterea legii comunale, rămasă din sesiunea trecută. După ce au luat cuvîntul deputații N. Fleva, D. M. Ionescu și Generalul Radu Mihaiu, ministrul lucrărilor publice, desbaterile se amină pînă la venirea Primului ministru, care nu era de față. În urmă, raportorul, deputatul C. Dimitrescu, citește două amendamente prezentate de deputatul P. P. Carp în numele minorității. Primul amendament se referă la alegerile comunale: «Modificarea unei părți din legea comunală a căutat să asigure libertatea și neatîrnarea votului. Ea nu a putut însă împiedica niște neorindueli, al căror caracter nu e mai puțin grav, pentru că n'a fost general, și trebuie să cercetăm, dacă asprimea legilor este singurul mijloc de a le împiedica. Noi credem că un sistem mai bun de guvernare, ce nu ar subordona politicei de partid toate interesele administrațiilor, ar veni mai mult în ajutorul liniștei și al ordinii de cît faptul dureros al unei represiuni violente». Al doilea amendament este privitor la situațiunea financiară: «Starea financiară va fi obiectul stăruitoare noastre ocupațiuni. Bună în sine, ea ar putea fi lămurită și asigurată, dacă n'ar fi fost zdruncinată prin o politică financiară puțin prevăzătoare, ale cărei efecte au fost cu atît mai simțite, cu cît alterarea voită a valutei silește resursele și amenință creditul Statului».

În ce privește desbaterea asupra proiectului legii comunale deputatul P. P. Carp spune: «Domnilor, modul în care s'a prezentat legea comunală înaintea D-voastre a fost o încercare care, după rezultatul ce a dat, nu mi se pare fericită. În loc să vie proiectul dela guvern, s'a numit o comisiune care a lucrat un ante-proiect ce a fost amendat de guvern, și pe lîngă acest proiect a mai fost și un altul, datorit inițiativei parlamentare, în afară de comisiunea D-Voastre, astfel în cît a eșit o lucrare care nu poate să corespundă cu cerințele țării și în nici un caz nu corespunde nici principiilor liberale, nici principiilor conservatoare ale partidelor din această țară, — e o lucrare de pură fantazie. Eu v'aș rugă, D-lor, să retrimiteți lucrarea aceasta la secțiuni, cu atît mai mult, cu cît chiar partea aceea a legii comunale, care a fost votată de D-Voastre, partea privitoare la alegeri, prin experiența făcută vine în sprijinul celor zise de mine, că lucrarea a fost cam precipitată. S'a făcut experiența și s'a văzut, cum că dacă s'ar fi făcut legea electorală comunală cum este pentru Adunare, libertatea și neatîrnarea votului ar fi fost mult mai garantate de cît sunt astăzi. De aceea v'aș rugă să vă uniți cu mine, ca să retrimitem aceste legi, fie la secțiuni, fie la comisiune, ca să se reia întreagă lucrare în cercetare și să vină cu un tot, ceva mai perfect și mai conform cu cerințele unei bune legi comunale». Președintele Camerei, generalul D. Lecca, arată, că cererea deputatului P. Carp nu poate fi îndeplinită, de oarece proiectul de lege a fost luat

în considerare. De aceeaș părere este și deputatul N. Constantinescu. Se adoptă articolul 1, 2, 3 și 4. În ziua următoare iau cuvîntul deputații N. Fleva, I. Rădulescu, B. Lascar, N. Ionoscu, N. Dimancea, N. Voinov, A. Djuvara, Ministrul președinte Ion C. Brătianu și I. Lupulescu și se adoptă articolele 5—10. La 27 Noemvrie, continuîndu-se votarea legii, iea cuvîntul:

D. P. P. Carp: D-lor deputați, art. 13, alături cu art. 131 și următoarele, este unul din articolele cele mai esențiale ale acestei legi, și trebuie să ne întrebăm, cînd discutăm sarcinile comunei, înainte de toate: care este cercul de acțiune al comunei? care esența comunei? și numai așa vom putea să ne dăm seamă, dacă legea comunală, care se prezintă înaintea D-voastră, și-a îndeplinit menirea și este o adevărată lege comunală. Eu citez a afirmă, că această lege comunală este una din cele mai rele legi cari s'au prezentat în Parlamentele romîne, și dacă vom organiza noi comuna ast-fel, cum vrea s'o organizeze legea de față, nu vom avea absolut nimic. Regret din fundul inimei această stare de lucruri; regret cu atît mai mult, cu cît o asemenea stare de lucruri se prezintă sub regimul partidului liberal, care, cel puțin în materie de legi comunale, ar fi trebuit să pună la o parte preocupățiunile zilnice de politică.

D-lor, ca să ne dăm seamă de ce este comuna și de sarcinile cari i le impunem, ca să ne dăm seamă de cercul ei de acțiune, trebuie să ne dăm seamă înainte de toate de menirea care o are comuna în Stat. Asupra acestui punct s'a scris mult și bine, dar se vede că la noi nu le-a citit nimeni, căci dacă s'ar fi citit și s'ar fi studiat cărțile unor gînditori ca Tocqueville, Wilhelm de Humboldt, Vivien și alții, pe cari îi indic numai, căci nu vreau să trec de pedant în ochii D-voastră, de sigur că o asemenea operă nu ar fi fost posibilă în țară la noi.

Criticînd această nepricepere și criticînd'o amar, am alături cu mine și o autoritate care nu o veți contesta, aceea a D-lui Prim-ministru însuși.

În primăvara trecută — se poate constată din *Monitor* — D. Prim-ministru a spus următoarele cuvinte: „V'am lăsat să vă gîndiți, să discutați trei zile, ca să vedem ce iese din lucrarea D-voastră, și cu părere de rău am constatat că nu iese absolut nimic, că n'ați produs absolut nimic“.

Cred dar că în ochii d-voastră, cînd am alături cu

mine autoritatea D-lui Brătianu, voiui fi scuzat dacă osîndesc această lege.

D-lor, comuna, în ochii tutulor oamenilor practici și oamenilor de știință, este sîmburele întregului organism de Stat, și aceasta este atît de adevărat, în cît istoricește se poate constată, că toate Statele, fie moderne, fie antice, cînd s'au creat, s'au creat din o aglomerare de comune, și cînd prin legea firească a decadenței s'au descompus, s'au descompus în comune separate.

Și este firesc să fie așa: pornind dela interese locale restrînse, omul își lărgește și cercul de acțiune și orizontul gîndirei; cu desvoltarea culturii își aplică la interese mai înalte, pe un cîmp mai larg, aptitudinile ce le-a cîștigat în mica sa sferă locală

Cînd decadența îi iă cetățeanului puterea de a se ridică mai presus de interesele locale, a se gîndi la interesele generale ale Statului, atunci revine acolo de unde a pornit, la interesele restrînse ale comunei. De aci vedem că comuna este celula în jurul căreia toate organizațiunile Statelor moderne s'au încheșat. Nu voiui studia care a fost mersul istoric la noi, fiind-că, din nenorocire, la noi desvoltarea istorică a fost întreruptă pentru cauze cunoscute de toți, și cînd ne-am redeșteptat, ne-am apucat și am luat legile din țări străine cari nu aveau nici o relațiune cu starea noastră, și nu am studiat măcar dacă chiar în țările acelea de unde am luat legile, ele nu erau vătămătoare.

Să vedem, D-lor, cum s'au petrecut lucrurile în Franța și care a fost desvoltarea istorică acolo, căci de acolo am luat noi exemple, ca și cum civilizațiunea numai acolo ar fi existat și ca și cum de aiurea n'am fi putut învăța nimic.

Cînd s'a descompus Statul roman, s'a întîmplat ceea ce ziceam adineaori, că formațiunea generală de Stat s'a desfăcut în organizațiuni mici de comune, și atunci eră firesc să usurpe comuna toate atribuțiunile ce revin Statului.

Comuna aveà justiția în mîină, comuna aveà armată în mîină, așa încît comuna, pînă în secolul al 12-lea și al 13-lea, a avut totul în mîină.

Pe urmă, cînd s'au grupat toate elementele în jurul dinastiilor franceze, de la un extrem s'a mers la altul — și nu numai că comunele au pierdut exercițiul drepturilor regaliene, dar li s'a luat și cea de pe urmă rămășiță de neatîrnare, încît încetul cu încetul o comună a ajuns să fie

ceea ce este la noi un simplu agent administrativ (aplauze). Atunci a venit revoluțiunea franceză. Cea dintâi lege a fost la 1793, a doua lege la 1803, a treia la 1808, și în fine ultima lege relativă la comune a fost mi se pare sau la 1833 sau la 1834.

Dar toate aceste legi s'au resimțit de luptele anterioare, și în loc să se distingă bine ce revine Statului și ce comunei, s'a făcut un amestec periculos și s'a creat o comună care este totodată o instanță administrativă ce deservește interesele puterii centrale și o instanță comunală. Că în asemenea condițiuni Statul absoarbe totul, este foarte lesne de înțeles, și de aceea astăzi încă Franța este lipsită de libertățile locale, precum și noi, cari am imitat legile franceze, suntem lipsiți de libertăți locale. Puteți să vă ziceți partid liberal oricât veți voi; faptul însă este constant, că în zece ani, de când sunteți la putere, n'ați făcut absolut nimic pentru libertățile locale (aplauze). Vor mai veni și alte ocaziuni în cari vă voi putea dovedi că nici în alte priviri n'ați corespuns la datoriile unui partid liberal; și o depîng nu numai ca cetățean, dar și ca conservator.

Credeți D-voastră că noi conservatorii nu avem nevoie de un partid liberal? Credeți oare că nu trebuie fie-cărui partid o contra-cumpănă care să oprească o leacă pe partidul guvernant dela acel absolutism care nu mai bagă nimic în seamă și care avînd aerul de-a aplică maxima: *de minimis non curat praetor*, ne zice numai: suntem liberali și guvernăm, ce voiți mai mult? (aplauze).

Aceasta nu e destul și doresc, D-lor, să știu cari sunt rezultatele, și cum voiți să ne dăm seama cari sunt rezultatele? În modul următor: pe tărîmul de principii, pe tărîmul intelectual, ne întrebăm cari sunt legile ce ne prezentați? Pe tărîmul aplicațiunei ne întrebăm, ce ați făcut pentru ca principiile liberale să devie un adevăr, iar nu o etichetă în această țară? Și cînd pe tărîmul principiilor vedem că legile ce ne prezentați nu sunt niște legi liberale, și cînd pe tărîmul aplicațiunei constatăm că n'ați făcut nimica ca să prinză rădăcini în această țară ideile liberale, încît astăzi liberal și... nu găsesc substantivul, deși lucrul există, ce ar desemnă pe un om ce se crede sigur de impunitate...

D. N. Ionescu. Guvernamental.

D. P. P. Carp. Vă mulțumesc, D-le Ionescu, expresiunea este justă (ilaritate, aplauze), căci astăzi liberal și

guvernamental e unul și acelaș lucru (ilaritate, aplauze).

Dar să revenim la comună. Ziceam, D-lor, că ați făcut aceeași greșală ca și Franța; și greșala aceasta este cu atât mai simțită la noi, cu cât la noi nici cultura nu este așa de mare ca acolo, nici mijloacele materiale — și poate că de acolo provine lipsa de neatîrnare — nu sînt așa de mari ca acolo; și cu toate acestea, avînd aceste trei lip-suri, D-voastră ați impus comunei aceleași sarcini cari le le are în Franța. Ași fi înțeles încă dacă ați fi făcut o distincțiune și să ziceți, precum o cerem noi: facem o distincțiune și zicem că comuna rurală nu este așa de bogată ca în Franța, ca să-i impunem aceleași greutăți, însă comuna urbană poate să o facă, și atunci legea D-voastră ar fi trebuit să facă o distincțiune între comuna rurală și comuna urbană. Aceasta n'ați făcut-o. Comuna rurală la Dumneavoastră este o instanță administrativă și politică, și comuna urbană este iarăși o instanță administrativă și politică, și cînd vă zicea D. Prim-ministru eri: dar, D-lor, eu sunt de vină dacă comunele au delapidat mijlocele lor? vă răspund, D-le Prim-ministru: da! D-voastră sunteți de vină, și fără să vă dați seama pentru ce sunteți vinovați. Știți pentru ce sunteți vinovați? Pentru că comunele la noi sunt instanțe politice, și pentru serviciile politice cari vi le aduc, li se iartă ori și ce abuz.

D. *Dr. Rômniceanu*. Cînd erați la putere D-voastră, județul Ilfov plăteă cu budgetul anului curent cheltuielile anului trecut (sgomot).

D. *Vice-președinte*. Va rog nu întrerupeți pe orator.

D. **P. P. Carp**. Rău se adresează la mine D. întreprător. Eu singur recunosc greșeli partidului conservator (aplauze) și fiindcă le am recunoscut, de aceea lucrez de zece ani la regenerarea lui (aplauze). Prin urmare, nu trebuie a se adresa mie aceste întreruperi, căci dacă greșeli au fost, avem meritul de a le fi recunoscut. Dar partidul conservator aveà nevoie de a se reface în opoziție, și, ca iubitor de țară și om onest, am încercat această reformă. Este drept că pînă acum un an nu am cules roadele lucrării noastre; din contra suntem huliți din dreapta și din stînga, ast-fel încît am ajuns a crede că în țara aceasta toți au caracter afară de Petre Carp (intreruperi).

Mă ertați; la o întrerupere a trebuit să răspund cu o altă întrerupere.

D. R. Stanian. Ești un egoist inteligent (intreruperi).

D. P. P. Carp. D-le Stanian, am un avantajiu asupra unora cari sunt egoiști fără să fie inteligenți (aplauze, ilaritate).

Dar să revenim la cestiune.

Ziceam că fără să știți, sunteți răspunzători; dar nu vă fac numai răspunzători de abuzurile primarilor celor răi, vă fac răspunzători și de neputința primarilor celor buni, cari au căutat în mod onest și în mod sincer să administreze și interesele comunale; cu toate acestea nu au făcut nimic, căci cerințele Statului, față cu comuna, sunt așa de mari, încât absorb întreaga ei activitate.

D-lor, să vă citesc din «*România Liberă*» un articol din care veți vedea nenumăratele sarcini puse de Stat asupra comunelor rurale și urbane.

1. Legea comunală din anul 1882, art. 6, 25, 35, 37, 40, 41, 43, 46, 52, 57, 59, 70, 71, 74, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 89, 93, 107, 108, 109, 110, 111, 113.

În ce privește biserica, art. 11 și 53 din această lege, și regulamentul Sinodului din 1874.

2. Legea instrucțiunii publice din 5 Decembrie 1864 art. 36, 38, 50, 42 (vezi și modificarea tăcută prin legea promulgată la 25 Februarie 1881) și art. 86, 87, 88, 89 (fiind membru al consiliului comunal).

3. Legea poliției rurale din 25 Decembrie 1868, art. 1, 17, 18, 26, 30, 31, 33, 35, 41, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 54, 55, 62, 63, 65, 66, 68, 76, 77, 89, 92, 100, 106.

4. Legea electorală :

Titlul VI, lit. VII, art. 59, 62, 63, lit. VIII, art. 65, 71, 73.

5. Legea judecătoriilor comunale și de ocoale promulgată la 9 Martie 1879.

Art. 1, 2, 6, 11, 21, 32, 23, 29, 30, 32, 37.

6. Codul civil :

Titlul 2, despre actele stării civile.

7. Procedura civilă, art. 74, 75, 412, 417, 469, 472, 475, 507, 595, 598, 599, 657, 687.

8. Procedura penală :

Art. 14 și 13, 16, 19, 20, 99, 100, 107, 108, 109,

110, 111, 113, 164, 168, (vezi legea judecătorilor de ocoale) 267, 584, 585, 589, 590, 591.

9. Codul silvic promulgat la 1 Decembrie 1871:

Art. 33, 34, 36, 41.

10. Legea pentru facerea și executarea hotărnicilor :
Art. 8.

11. Legea drumurilor promulgată la 30 Martie 1868 :

Art. 31, 32, 33, 43, și

Legea pentru modificarea legii drumurilor promulgată
la 4 Iulie 1881:

Art. 5 și 6.

12. Legea sanitară din 8 Iulie 1874:

Art. 3, 15, 110, 123, 132, 134, 136, 139 din care
afara de această lege următoarele regulamente și instruc-
țiuni. Vezi și circulara domeniilor Statului cu No. 36.782
din Septembrie 1882 și jurnalul consiliului de miniștrii din
20 August 1882.

a) Regulamentul serviciului sanitar de județe, jurnalul
consiliului de miniștrii din 26 August 1874. Art. 46, 49.

b) Regulamentul pentru verificarea morților, la 14
Noembrie 1866.

c) Regulamentul pentru vaccinare și revaccinare de-
cretat la 5 Maiu 1875. Art. 11, 12, 13, 14, 16, 17, 26.

d) Regulamentul pentru industriile insalubre, decretat
la 1875, Maiu 5. Art. 11.

e) Regulamentul pentru transportul cadavrelor ome-
nești, decretat la 1876, Iunie 16: Art. 1, 5, etc.

f) Regulamentul pentru zălhanale, decretat la 18 Ap-
rilie 1868: Art. 26.

g) Legea pentru înmormântare, promulgată la 18 Martie
1864: Art. 1 și 6.

13. Legea pentru poliția sanitară veterinară, decretată
la 27 Maiu 1882:

Art. 26, 27, 29, 35, 38, 51, 56, 58, 76, 81.

a) Instrucțiunile pentru ferirea vitelor de gastro ente-
rită, nefrită, publicată în 29 Iunie 1875.

14. Legea tocmelelor agricole, promulgată la 13 Maiu
1882:

Art. 4, 5, 12, 13, 15, 20, 24, 25, 27, 30.

15. Legea pentru statistică, din 1 Decembrie 1871.
Art. 12, 22, (vezi regulamentul ei).

16. Legea și în special regulamentul casei creditorilor

agricole, decretat la 21 Octomvrie 1881 și promulgată la 22 Octomvrie 1881:

Art. 70, 71, 72, 75.

17. Legea rechizițiunilor din 24 Aprilie 1877 și regulamentul ei.

Art. 12 impune obligațiunea anuală; celelalte articole 10, 12, 18, 36, etc., cînd este loc a se aplică legea aceasta.

18. Legea de recrutare din 5 Martie 1876:

Art. 6, 7, 14, 15, 30, 54, 89. Prin art. 65 din legea pentru puterea armatei, se îndatorește consiliul comunal a fixa locurile de pază în comună ce trebuie să facă milițienii.

19. Legea pentru constatarea și perceperile contribuțiilor, promulgată la 10 Martie 1882:

Art. 2, 34, 37.

20. Legea licențelor promulgată la 1 Aprilie 1873: Art. 7, 14.

21. Legea pentru așezarea și administrarea impozitului asupra băuturilor spirtoase, promulgată la 14 Februarie 1882:

Art. 11, al. 2, 28.

22. Legea de expropriere publică.

23. Legea pentru străini.

Și încă nu sunt toate. Vedeți D-voastră ce cereți dela comună? Și cînd ne întrebăm, întiiu dacă un primar sătean are cunoștințele necesare ca să aplice toate aceste legi. pe cari sunt sigur că nici unul din Domniile-Voastre nu le-a citit în întregul lor; cînd văd că stăruiți ca lucrul să rămînă tot ca pînă acum, ajungem la concluziunea că voiți să perpetuați o stare de lucruri imposibilă. Că aceasta o vroiti, reese din art. 13, unde nu înțeleg ce ați mai înșirat aliniile *a. b. c. d.*... și nu ați început cu litera *g* unde se zice: «comuna va subveni la toate sarcinile ce i se vor impune prin legi».

Avînd în vedere toate aceste lucruri, noi am cerut să se deosebească comuna urbană de comuna rurală; am cerut ca această din urmă să nu mai fie de fel o instanță administrativă politică, ci o instanță pur comunală cu atribuțiuni pur comunale. Și cari sunt atribuțiunile pur comunale? Acestea sunt: școala, biserica, drumul, poliția locală, săracii comunei.

O voce: Veniți tot la enumerațiunea din proiect.

D. P. P. Carp. Mă iertați, nu viu de loc la enumerațiunea proiectului, căci cerem suprimarea aliniatului dela litera *g*. Alt-fel primarii vor rămînea ce sunt astăzi, adică agenții sub-perfecților. Să vă dau un exemplu — un exemplu personal.

Știți că sunt un om foarte ambițios; am voit să fiu primar la mine în sat, și cînd am exprimat această dorință, m'am pomenit într'o bună dimineață cu sub-prefectul — care de alt-fel are totdeauna bunul tact da a mă lăsa în pace; vine la mine, zicîndu-mi: D-le Carp, nu poți să te alegi. N'am cercetat de ce se amestecă în cestiunea dacă pot sau nu să mă aleg, am lăsat-o încurcată; l-am întrebat însă, de ce nu pot să mă aleg, și mi a răspuns: Cum pot eu, D-le Carp, să vă dau D-voastră ordine? Ce reiese de aci? Că sub-prefectul privește pe primar ca un impiegat subaltern al său, căruia îi dă ordine în privința treburilor administrative, nepreocupîndu-se de loc dacă interesele comunei sunt satisfăcute sau ba. Și în privința aceasta fac apel la Dumneavoastră toți; lăsați preocupările politice de o parte, și dacă se va ridică un singur glas, care să spună cum că există comună rurală, cum trebuie să existe, atunci eu mă pun jos și nu mai spun nimic.

De aceea, D-lor, fiind-că în baza sa esențială art. 13 nu creează nimic în această țară alt de cît ceea-ce există și azi, și pentru că ceea-ce există azi e cu totul contrariu unei bune organizațiuni comunale ast fel cum o înțelege știința, și cum trebuie s'o înțeleagă și practica de toate zilele, pentru aceasta suntem contra acestei legi, și, fără a propune amendamente, noi vom vota contra acestui articol. Dacă pe celalt tărîm, pe care l-am atins adineaori, D-voastră v'ați încercat să faceți o operă liberală, sau ba, aceasta vom vedea-o la art. 131 și 132. Un singur lucru însă sunt obligat să-l ating de pe acum.

E oare idee liberală, ideea de descentralizare? Eu cred că da, și dacă ideea de descentralizare-trebuie realizată undevă, e tocmai în materie comunală, și știți pentru ce? Pentru că Statul în genere are tendințe de a absorbi și de a centraliza tot, și dacă D-voastră voiți ca acea tendință să nu se realizeze, n'aveți de cît să creați cercuri mici, în cari cetățeanul să-și poată desvolta activitatea lui și în cari să poată să învețe cum să administreze omul și pe sine și interesele altora; alt-fel Dumneavoastră

ajungeți la o centralizare atât de tare, în cât nu mai aveți nici eră liberală, nici eră conservatoare, ci o eră biurocrațică, și mă tem de legi făcute de biurocrați pentru biurocrați.

Mai vorbesc în urmă deputații D. M. Ionescu, N. Ionescu, I. Cimpineanu, V. Lascar, N. Fleva și Primul-ministru Ion C. Brătianu. Proiectul se votează pînă la articolul 93 inclusiv.

DISCUTIA ADRESEI

Sedința Camerei din 29 Noembrie 1886

La ordinea zilei este discuțiunea pe paragrafe a proiectului de răspuns la discursul Tronului, la care iau parte deputații N. Fleva, ministrul cultelor și instrucțiunei publice D. Sturdza, ministrul de externe M. Pherikyde și deputatul :

D. P. P. Carp: D-le președinte, ași voi întâiu să elucidez, față cu biuroul, o cestiune, nevoinda surprinde buna credință nici a Camerei nici a biuroului. Eu m'am înscris într'adevăr la paragraful 3, însă sunt totdeodată și reprezentantul minorității în comisiune, astfel încît întreb pe biurou, dacă ași putea să discut în acelaș timp ambele amendamente, pentru ca să nu fac două discuțiuni în loc de una.

D. Vice-președinte: D-voastră reprezentați opiniunea minorității, prin urmare puteți vorbi ca membru al opiniunei minorității.

D. Al. Giuvvara: Rămînînd bine înțeles ca paragraful celalalt să se discute deosebit.

D. Vice-președinte: Da, da.

D. P. P. Carp: D-lor deputați, voi fi foarte scurt asupra primului amendament, și cuvîntarea mea în privința stării financiare nu va fi decît o mică amplificare a acestui amendament. Pentru ce'mi mărginesc desvoltările, o înțelegeți foarte bine, căci cu ocaziunea bugetului putem vorbi mai pe larg și cu date mai certe. Amendamentul prezintat de minoritate trebuie însă să fie prezintat aci, căci el înfățișează întreaga atitudine a minorității față cu administrațiunea financiară a acestei țări de vreo trei ani încoace. Noi credem că resursele partidului conservator au fost îndestulătoare pentru a satisface trebuințele țării pînă acum; credem însă mai departe, că ele nu mai sunt suficiente. N'am văzut

însă din partea guvernului nici un studiu prealabil ce ar pregăti mijloacele nouilor trebuințe. De aceea ne-am înscris contra neprevăderii guvernului, de aceea am spus-o de mai înainte că era deficitelor, pe care domniile lor o credeau închisă, eră să reînceapă ; și am afirmat-o : că dacă nu vor crea resurse, au să redeschidă și era împrumuturilor, astfel că și deficite și împrumuturi vor fi rezultatul gerărei d-voastre. Aceasta eră să fie în orice caz rezultatul neprevăderilor d-voastră. Situațiunea însă a fost agravată după noi și prin alterarea valutei, pe care noi o punem în răspunderea d-voastră, iar nu în răspunderea Europei, cum o pretinde majoritatea. Cu toată criza europeană, eu susțin că n'am fi avut nevoie de agiu, dacă politica Băncii ar fi fost alta decît aceea care a fost, și dacă Banca ar fi fost fondată pe alte principii decît acele pe care ați întemeiat-o. Alterarea valutei trebuia să tragă după sine și o criză financiară, și din ziua dintîiu am spus-o în Cameră, sunt acum doi ani. Atunci d. Cîmpineanu, cu bunăvoința care îl caracteriză, s'a ridicat și a zis : d-le Carp, în interesul cui vii D-ta și faci o descriere atît de neagră despre viitorul nostru financiar ? Insinuațiunea era ușor de înțeles : eu faceam acea descriere sau în interesul agiotagiului sau în interesul inamicilor țării. Ei ! astăzi acuzațiunea aceea a fost răzbnută de însuși guvernul, căci astăzi guvernul singur vine prin Mesagiu și recunoaște, că dacă finanțele noastre nu sunt perfecte, nu sunt lămurite, nu sunt stabilite, aceasta provine din agiu.

Precum eu însă nu acuz pe guvern că face această declarațiune în interesul altora decît în interesul țării, cer dela D-voastră să recunoașteți astăzi că ceea ce am vorbit sunt acum doi ani—am vorbit în interesul țării, iar nu în interesul altcuiva (aplauze).

Fiindcă discutăm însă amîndouă amendamentele, îmi permit acum să trec și la al doilea amendament, care, pe lîngă cele întîmplate cu ocazia alegerilor comunale, mai relevează și o rea nărvire a partidului dela putere de a subordona intereselor de partid toate interesele administrațiilor. Această rea nărvire se traduce prin o omnipotență absolută cu toate relele sale consecințe.

Știu că vine o vreme în care omnipotența aduce la cădere pe cel ce o întrebunțează, dar e trist de a gîndi, că relele consecințe cad nu numai asupra celui vinovat, dar și asupra țării, care nu este vinovată (aplauze).

În mod general d. Maiorescu a căutat să ne arate cu elocință și cu talent oratoric — iar nu retoric, d-le ministru al cultelor, — oarecari semne distinse ale acestei omnipotențe. Ce s'a răspuns la aceasta de pe banca ministerială? S'a contestat oare vre-un cuvânt din cele zise de d. Maiorescu? Dacă credeți că a fost neexact, erà de datoria d-v. să probați neexactitatea, și erà de datoria d-voastră ca pe tărîmul ideilor să probați că sunteți liberali. Nu ați făcut-o. În loc de aceasta, ce ați făcut? *Une charge à fond* din partea d-lui ministru al cultelor în contra opozițiunii în genere, și a junimiștilor în special. — Acum, dacă ne punem pe tărîmul persoanelor și nu discutăm principiile și ideile, naște întrebarea: Cînd luptăm unii în contra altora, avem pozițiunea de judecători sau adversari? Cred că avem pozițiunea de adversari?

Alții ne judecă, d-le Ministru al cultelor, iar nu banca ministerială; precum în ultima instanță nu opozițiunea vă va judeca, dar alții; și nu numai vă va judeca, dar sunt convins că vă va osîndi (aplauze).

Sunt dar în drept de a vă recuza ca judecători și de a respinge acuzațiunile ce ne aruncă d. Sturdza cu o desinvoltură cam prea cavalieră și bună pentru un tînăr ca d. Lascar. D. Lascar vine și și varsă focul cu sau fără cuvînt: prerogativa vîrstei, noi toți am trecut pe acolo; dar asemenea proceduri nu se potrivesc nici cu vîrsta, nici cu pozițiunea d-lui Ministru al cultelor.

D. Ministru al cultelor nu acuză numai, el dă și sfaturi; sfaturile chiar între amici de multe ori nu se ascultă; între adversari însă, sfaturile au aerul de lecțiuni; și eu primesc lecțiuni dela ori-cine, cu condițiunea însă de a vedea dacă acele lecțiuni sunt bune sau nu.

Ne zicea d. ministru de culte că de la d-Lui să luăm exemplul cum să facem opozițiune, și cînd vom învăța dela d-lor, atunci vom merita să le ocupăm locul.

Să vedem dacă prima lecțiune trebuie s'o urmăm.

Cînd erà d. ministru în opozițiune — nu știu ce făcea d-sa, căci nu voiesc a face personalități, dar știu că opozițiunea erà antidinastică. — Ei bine, în această privință nu primim lecțiuni (aplauze). Opozițiunea de pe atunci n'a gîndit că mai poate lupta pe tărîmul legal, și a eșit din Cameră ca să transporte lupta aiurea. Ei, nici această lecțiune nu o putem primi. N'am eșit din Cameră, și n'am pus lupta

decît pe tărîmul legal, și dacã credeți D-voastre că în urma acelei atitudini v'a dat țara majoritatea, cînd v'a ales la Senat, atunci năpăstuiți țara, căci ea n'a putut să fie nici antidinastică, nici să iasă din legalitate, și dovadă e că îndată ce ați venit la putere, a trebuit să urmați impulsurile țării și v'ați făcut dinastici (aplauze).

Un alt sfat ne mai dă d. Ministru al cultelor : să ne închinăm înaintea omnipotenței d-lui Brătianu. Ne zice : un om care a făcut atîtea lucruri, care s'a luptat toată viața lui, care a obținut rezultate atît de eminente pentru țară, care a făcut războiul, care a făcut regalitatea, care a creat România, are dreptul la obediența tăcută a întregii țări. Nu știu pînă la ce punct teoria aceasta e exactă ; în genere țările n'au nevoie și nici nu trebuie să fie recunoscătoare unui om. Un om a putut să facă mari servicii țării sale : nu și-a îndeplinit decît datoria ; și cînd țara vede că i-a dat tot ce îi putea da, îi zice : lasă pe alții să 'și jertfească puterile în serviciul meu. Nu vorbesc în cazul de față ; o zic în genere. Aceasta e teoria. Dacă ne vom pune pe tărîmul oamenilor celor mari, veți vedea unde ajungem. Dar să admit că așa e, și recunosc că d. Brătianu e cel mai capabil, recunosc că e cel mai drept, recunosc că e cel mai delicat dintre d-voastră (aplauze) Aceasta o recunosc totdeauna, mai ales atunci cînd el lipsește din mijlocul D-voastră (aplauze). Dar pentru aceasta oare trebuie să recunoștem că toate de dînsul au fost făcute : neatîrnarea, regatul, crearea Romîniei moderne ? După noi, toate acestea au fost făcute de doi oameni și numai o singură parte de d. Brătianu ; doi oameni, din care unul e cheia de boltă și celălalt temeliea suveranității naționale ; acești doi se numesc : unul Regele Carol și al doilea dorobanțul romîn ! (aplauze).

D. Brătianu singur a recunoscut în Cameră, și *Monitorul* e de față, că a trecut Dunărea fără să știe majoritatea și fără învoirea ei prealabilă. Cine știe cu ce ajutor și sub ce îndemn d. Brătianu a avut curagiul de a face un asemenea fapt, fără să ceară sprijinul și învoirea majorității, acela poate să știe mai bine cui incumbă și răspunderea și meritul întreprinderii. Cine știe cu ce tact politic, ce energie morală (și curagiul fizic e un ce mai des, dar energia morală e un ce mai rar), cine știe, zic, cu ce energie morală s'a luptat Regele, ca România să poată lua locul ei în acest războiu, cum merita să ia, față cu pretențiunile alia-

ților, acela știe că cea mai mare parte din merite îi revin numai Lui, și cînd vorbesc astăzi de Coroană, îi aduc sincerile mele omagii (aplauze).

Dorobanțul ! Imi permiteți să vorbesc de un incident de la Plevna. Cînd batalionul de vînători atacase reduta Grivița, în cite-va minute pierduse aproape trei sferturi din efectivul său și a trebuit să se retragă. În dosul batalioanelor de vînători erau regimentul al 14-lea și al 16-lea, și cînd s'au întors vînătorii sfărîmați și înspăimîntați, se striga : Turcii vin ! și nămolul de vînători cari veneau înapoi au tras un moment după ei și regimentele care îi susțineau. În vremea aceea Turcii eșiseră din redută și înaintaseră contra regimentelor. Deodată unul sau doi din dorobanți se întorc fără ordin și încep izolat focuri ; exemplul lor se lățește, focurile izolate devin focuri de plutoane, focurile de plutoane devin salve de batalioane, linia mișcătoare a inamicului se transformă în un zid de trupuri moarte și cu Turcii învinși intră dorobanții în redută (aplauze).

Pe cînd acestea nu se știau și pe cînd se raportase la cuartierul general că atacul a fost respins, în cartea măreață a eroismului român obscurul dorobanț înscrisese cu sîngele lui o nouă pagină, și mai glorioasă decît acelea din trecut (aplauze).

Și pentru că dorobanțul ne-a creat el această situațiune, voiți d-voastră să profițe acei care n'au nici un merit ? Vă asigur că nu pentru cumularzi a murit dorobanțul la Plevna (aplauze).

Vă asigur, că sîngele acela generos nu are să facă sa crească plante parazite. Din jertfele făcute acolo au să iasă, sper, oameni de un temperament mai tare decît acela al multora cari vor să tragă pentru dîșii și numai pentru dîșii foloasele sacrificiilor țării (aplauze).

De aceea, d-lor, pe Rege și pe dorobanț îi revendicăm pentru noi toți, nu numai pentru Stînga și nu numai pentru Dreapta, căci și Stînga și Dreapta sunt prea mici pentru o haină atît de glorioasă. Pe Rege și pe dorobanț îi revendică țara ; ai noștri sunt și'i vom păstra.

De aceia, nici în această privință, vedeți, că sfaturile date de d. ministru al instrucțiunei publice nu se potrivesc. Și cînd ne cereți să ne închinăm omnipotenței, refuzăm această închinare ; refuzul nostru de obediență nu împedică însă omnipotența de a exista, și mărturisirea

d-lui Sturdza ar fi de ajuns ca s'o probeze. Nu vreau însă să mă servesc de mărturisirile adversarului, vreau să vă arăt cari sunt semnele distinctive și cari sunt relele efecte ale omnipotenței. Să nu luăm exemple de la noi, să luăm cazul cel mai ilustru din istorie, care a servit de prototip la toate : să studiem metoda lui Cezar. Gîndiți că el a răsturnat ruagiul libertăților romane ? Nu, eră prea inteligent pentru aceasta. Edili, pretorii, censorii, consulii, comiții, tribunii, toate rămaseră în picioare, dar numai în mod aparent ; căci exercițiul adevărat al puterii nu'l avea Cezar, ci libertinii lui.

D. general D Lecca. Noroc ca noi suntem bătrîni (aplauze, ilaritate).

D. P. P. Carp: Sub scutul acestor forme exterioare, cari rămîneau întregi, erau o sumă de indivizi cari aceia aveau încrederea și urechia lui Cezar, cari concentraseră în mîinile lor toată puterea, și aceasta se știa așa de bine în public, încît cetățeni se închinau ca mai înainte cu respect la consuli ; dar cînd aveau o afacere se duceau nu la consuli, ci la cutare sau la cutare libertin. Ei bine, noi susținem că așa cam se face și la noi ; și cînd se întreba d. Maiorescu eri : bine, pentru ce ese cutare sau cutare ministru, pentru ce nu ne dați seama de ce a eșit și de ce a intrat ? întrebarea are un răspuns ușor : a eșit și a intrat pentru că așa o cer formele exterioare. Dar precum nu reprezintă nimic cînd a intrat, așa nu reprezintă nimic cînd ese.

Realitatea puterii stă aiurea, și aceasta este cu atît mai periculos, cu cît acolo nu este înconjurată de nici o responsabilitate, nici aparentă, nici reală.

Ei bine, unde ne duce un asemenea sistem ? Ne duce la un ce fatal, ne duce la o stare de lucruri periculoasă, în care acela care a voit să se servească de instrumente, și numai de instrumente, devine la rîndul lui instrumentul instrumentelor sale (aplauze).

El se încearcă să reziste și nu poate. Cînd vorbești în patru ochi cu dînsul, el zice : 'mîe scîrbă de ceea ce se petrece. Și cînd vezi uimit că nu face nimic, înțelegi foarte bine că sunt forțe cari sunt mai superioare decît intențiunile care le-a avut și pe care le-ar putea avea. Că o asemenea stare de lucruri duce direct la corupțiune, or-care ar fi puterea aparentă cu care vă făliți astăzi ; că o asemenea stare de lucruri trebuie să ducă la o cădere fatală.

și cutez a zice dezastroasă și pentru partidul liberal și pentru țară, aceasta este atît de logic, încît nu trebuie mare prevedere pentru ca s'o spunem. Cît însă mai stă încă, vă cer să respectați nu libertățile politice, dar cel puțin libertățile civile, și acestea nu se pot respecta pe cită vreme justiția va fi mînuită cum o mînuți astăzi. Un primar amenință pe un judecător, că dacă nu va vota pentru el, are să fie destituit; această amenințare la prima vedere n'ar fi putut fi considerată decît ca o vană fanfaronadă; cînd însă destituirea acelu judecător apare în *Monitor* cite-va zile după aceasta, atunci fanfaronada devine un ce serios și faptul acesta ne deschide vederea asupra unor negre perspective.

Ei! că în asemenea condițiuni se poate întîmpla ce s'a întîmplat la Botoșani, că în asemenea stare de lucruri se poate întîmpla ca cetățeni disperați să vină să strige în gura mare: jos cu hoții dela primărie! aceasta nu mă miră. Acolo vă duce omnipotența, și propriile d-voastră greșeli vă împing de a nu mai putea governa decît cu soldatul și cu procurorul (desaprobări). Nu cred, nu cred că trebuie să fac asemănări nenorocite; cred însă că răul a ajuns la așa stare, încît a venit momentul ca cu toții să'l oprim. Și dacă credeți că tăcerea aparentă a țării este o încurajare pentru D-voastră, nu uitați exemplele din alte țări, unde poporul a tăcut și a tăcut, pînă cînd tăcerea lui a izbucnit în zbuciumări violente cari au zdruncinat și compromis chiar existența acelor State (aplauze).

Pentru aceste motive, d-lor, noi am prezentat amendamentul nostru și cred că am zis destul pentru motivarea lui. Nu sper că dorințele noastre vor fi ascultate; terminînd însă mai am o dorință de exprimat, pe care cred că puteți s'o îndepliniți, adică: miniștrii, cînd ne răspund, să ne răspundă ca d. Ferechide, iar nu ca d. Sturdza (aplauze).

Mai iau cuvîntul deputații C. D. Dimitrescu și A. Stotojan, C. I. Stoicescu, ministrul de justiție, Eug. Stătescu, Al. Djuvara, V. Epurescu și C. Dissescu. Amendamentul propus de deputatul P. P. Carp se respinge.

PREGĂTIRI MILITARE

Ședința Camerei de la 5 Februarie 1887.

În ședința Camerei din 5 Februarie 1887 deputatul N. R. Locusteanu citește următorul proiect de lege, venit din inițiativa parlamentară și semnat de un număr de peste 80 deputați:

«Art. I. Se deschide guvernului un credit de 30.000.000 lei pentru complectarea armamentului și apărarea neutralității țării.

Art. II. Acest credit se va acoperi conform trebuințelor prin împrumuturi publice, în forma pe care guvernul o va găsi cea mai nemerită față cu împrejurările».

Se admite urgența și raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, deputatul Emil Costinescu și după dînsul Ministrul-președinte Ion C. Brătianu, justifică creditul de care țara are nevoie. Deputatul N. Ionescu cere o motivare a creditului, căci de altfel s'ar da un vot de blam ministrului de războiu, cum că armata n'ar fi pregătită pentru orice eventualitate. Deputatul General Dim. Lecca este pentru votarea creditului și cere închiderea discuțiunii. Mai iau cuvîntul deputații M. Kogălniceanu și C. M. Ciocazan. Proiectul de lege este luat în considerare cu 99 voturi, 22 fiind contra (deputații A. C. Brăiloiu, T. Cămărașescu, Gr. Cozadini, G. Demetrescu, N. Fleva, I. Ianov, D. Laurian, C. Lecca, I. Marghiloman, Al. Marghiloman, I. Negruzzi, T. Nica, N. Nicorescu, I. Oroveanu, G. Palade, I. Rădulescu, N. Teodoru, D. Tzanu, A. Varlam, N. Voinov, A. Djuvara, P. P. Carp) și 2 abțineri (deputații M. Kogălniceanu și C. Mihăilescu). La articolul 1 iea cuvîntul:

D. P. P. Carp. D-lor deputați, se deschide guvernului, ministrului de războiu, un credit de 30.000.000 pentru complectarea armamentului și pentru apărarea neutralității.

La prima vedere ar fi straniu ca cine-va să vie să se înscrie în contra acestui articol; fiind însă că noi am votat în contra lui, să ne permiteți a da, cu ocaziunea discuțiunii articolului, motivele care am fi trebuit să le dăm în discuțiunea generală, dacă nu se închidea.

D-lor, D. Prim-ministru zicea adineauri, cum că eră decis să ia inițiativa acestui proiect de lege și că a fost fericit cînd a văzut că l-a prevenit Camera și cînd a văzut că inițiativa parlamentară s'a substituit acțiunii guvernului.

Noi, din contra, ne-am întristat cînd am văzut că în asemenea materie se substitue inițiativa parlamentară acțiunii guvernului, și aceasta a fost una din cauzele care ne face să votăm contra acestui proiect de lege.

D-lor, voi u lăsa la o parte apelul la entuziasm făcut de D. Ciocazan, căci sentimentele au rolul lor aiurea, iar nu aci; aci nu trebuie să predomine sentimentele; aci trebuie sînge rece, trebuie raționament.

Față cu împrejurările care se pregătesc, ce cere țara înaintea de toate? Cere ea numai avînt entuziast al unui număr de votanți? Nu, ea cere înaintea de toate ca, în mijlocul furtunei, să fie o mîna puternică care ține cirna, și aceea îi dă mai mult simțimîntul siguranței decît entuziasmul a cîtor-va inimi foarte respectabile, dar prea juvenile. Ei, cînd intervertiți rolurile, cînd înlocuiți inițiativa guvernului prin inițiativa parlamentară, cînd nu voiți să luați răspunderea unei acțiuni, atunci naște în inima tuturilor sentimentul de neîncredere în forțele celor cari conduc afacerile statului. Intervertirea aceasta de roluri mai are și un alt neajuns. Cînd se cere un credit de 30.000.000, voiți să discutăm noi cu inițiativa parlamentară? Dar, voiți D-voastră să introduceți în România sistemul cum că politica externă se conduce de fluctuațiunile unor opinii politice schimbătoare? Voiți D-voastre să lăsați afacerile și viitorul acestei țări la voia întâmplării? Voiți D-voastre cu așa numite emoțiuni populare să conduceți destinele acestei țări și politica exterioară? Dacă aceasta voiți, rău faceți, și cum zice românul: dacă a eșit din capul D-voastre, rău cap ați avut; dacă v'a sfătuit cineva, rău v'a sfătuit. (Aplauze pe banca opozițiunii). Cum voiți D-voastre să discutăm noi? Vine din inițiativa parlamentară D. Rusu Locusteanu și cere 30.000.000 pentru apărarea neutralității acestei țări, și apoi vine D. Costinescu, raportorul, și vă roagă prin raport să votați acest credit. Dar cestiunea aceasta oare este o cestiune care se hotărăște prin inițiativa parlamentară? Este D. Prim-ministru sigur, că neutralitatea votată astăzi de D-voastre este un ce posibil? Și dacă ar fi unii dintre noi de o părere contrarie, cu cine au să discute? Cu D. Rusu Locusteanu sau cu D. Emil Costinescu? Evident că nu. Eu unul vă mărturisesc, după părerea mea, că neutralitatea nu este posibilă și nici nu o doresc.

D. M. Kogălniceanu. Cer cuvântul.

D. P. P. Carp. Ca să dovedesc însă ceea ce susțin,

ar trebui să intru în amănunte, în cari nu vreau să intru. Am voit numai să arăt cât de grea este discuțiunea cînd se prezintă din inițiativa parlamentară, iar nu din inițiativa guvernului, care are cîrma în mînă și care trebuie să ne conducă vasul Statului.

Dar mai am și alt cuvînt care mă face să regret că D-voastră ați apucat această cale a inițiativei parlamentare pentru a propune acest proiect de lege. Cînd proiectul vine din inițiativa parlamentară, cînd faceți apel la înfrățirea tuturor partidelor, cînd ziceți că numai înfrățirea tuturor partidelor poate să pună pe Romîni în stare de a trece prin grelele împrejurări cari se pregătesc, eu nu pot discuta aceasta cu majoritatea, fiindcă majoritatea în totdeauna are părerea, legitimă de altmintrelea, că ea reprezintă țara, fără a se mai întreba, dacă o reprezintă și astăzi într'un mod perfect, cum crede că a reprezentat-o eri. (Aplause din partea minorității).

Cu guvernul însă pot să discut altfel. Ași putea să întreb pe miniștrii: sunteți convinși că unitatea care o cereți azi în Parlament, dacă am da-o, sunteți convinși că acea unitate există și în țară?

Și aceasta o zic pentru că D-voastre cunoașteți plîngerile din țara și cred că ar fi periculos de a intra într'o acțiune serioasă, fără a căuta de a se da satisfacțiune acelor plîngeri.

Dacă am fi siguri că am merge numai din isbînzi în isbînzi, atunci ar fi indiferent dacă țara este mulțumită sau nu; dar trebuie să admitem și ipoteza aceea, că poate să fie și altfel decît numai izbînda.

De aceea, D lor, vedeți că sunt cestiuni cari nu se pot discuta, dacă proiectul vine din inițiativa parlamentară. Dacă el ar fi venit din inițiativa guvernului, atunci ași fi putu să discut toate aceste cestiuni, pentru că aveam a face cu responsabilitatea lui.

Dar mai sunt și alte puncte de vedere; dacă proiectul venea din inițiativa guvernului, guvernul era dator să ne dea oarecari lămuriri, nu indiscrete, dar tehnice, asupra cerințelor armatei, asupra stării în care se află ea.

D. general Dim. Lecca. Patriotic ar fi aceasta?

D. P. P. Carp. Foarte patriotic, D-le general, și să vă dovedesc aceasta, pentru că am o experiență făcută, și să vă spun ce experiență: de cinci ani de zile în comi-

siunea bugetară mă lupt cu D. Ministru de războiu ca să dea satisfacere adevăratelor nevoi ale armatei, și pentru vanitatea de a stabili un echilibru, care în realitate nu l'a stabilit, n'am putut reuși. D-voastre de cinci ani de zile n'ați făcut nimic pentru armată din ceea ce trebuia să faceți. Acest trecut al experienței mele față cu D-nii miniștri de războiu cari s'au succedat, îmi arată că nu știu dacă astăzi ceea ce ne cereți D-voastre este suficient.

O voce. Votați mai mult.

D. P. P. Carp. Nu cer nici să votați mai mult, nu cer nici să votați mai puțin, și nu cer nici entuziasm; vă cer un lucru: vă cer o cunoștință exactă a lucrului și votul D-voastră să fie rezultatul acestor studii, iar nu rezultatul unei hotărâri ori a unui simțiment de altfel foarte nobil, dar care nu este în realitatea lucrului și care nu dovedește alta decît că nu știți nici unde mergeți, nici unde aveți să ajungeți. Acest studiu, D-lor, nu s'a făcut, și tocmai din cauza că a venit din inițiativa parlamentară nu s'a făcut; guvernul s'a dat cu totul la o parte și fără să spuie absolut nimica, nici cari sunt cerințele armatei, nici care este nevoia reală a acestei trebuinți, vine și se unește cu proiectul D-voastră și în 12 ceasuri, fără un studiu prealabil, cere 30.000.000 pentru complectarea armamentului țării, pentru apărarea unei neutralități care în realitate o cred imposibilă. Aceasta a fost, D-lor, motivul care ne-a făcut pe noi să votăm contra acestui credit. Noi credem că acest lucru trebuie tratat ceva mai serios, trebuie tratat dintr'un punct de vedere al unei răspunderi ce trebuie să o aibă guvernul, noi credem că guvernul ar fi trebuit să ia inițiativa acestui credit, și după ce studiam împreună cu D. Ministru de războiu ceea ce trebuie, vă asigur că nu s'ar fi găsit nici unul din noi care să nu voteze. (Murmure). Nu protestați, D-lor. Înaintea deschiderei ședinței m'a întrebat cineva: dar dacă vine guvernul din inițiativa lui, veți vota? Am zis: da! Apoi îmi-a răspuns îndărăt că nu vine, și atunci i-am zis: Dar de ce nu vine? Am cerut noi guvernului să nu vie. Pentru ce? Ați văzut din partea noastră o tendință măcar de a discuta lucruri cari ar compromite oarecari negociațiuni pendinte, cari ar compromite situațiunea țării față cu alte puteri? Eu cred că nu. Apoi pentru ce nu a venit? Dacă voia să fie unanimitate, nu trebuia alta decît o schimbare de formă.

Ei, dar să vă spun eu pentru ce n'a venit guvernul

cu această propunere : pentru că este o tendință deplorabilă, de a nu lua răspunderea (aplause din partea opozițiunii) și de a se pune în dosul altor răspunderi. Amintesc un cuvânt just al D-lui președinte Lecca : Sunt răspunderi nerespensabile. (Aplause din partea opozițiunii).

Ei bine, tocmai de asemenea responsabilități fugim.

Noi voim ca fiecare să aibă curagiul opiniunilor sale și ale faptelor sale, pe cari să le spue și să le apere în fața țării.

Acestea sunt motivele cari ne-au făcut de a vota în contra acestui proiect de lege. (Aplause din partea opozițiunii).

In urmă au mai luat cuvântul deputați M. Kogălniceanu, N. Nicorescu și Ministrul președinte Ion C. Brătianu. Proiectul de lege se votează cu 99 bile albe, 11 fiind negre.

BUDGETUL PE 1887—1888

Sedința Camerei din 10 Martie 1887

La ordinea zilei este discuțiunea budgetului.

D. P. P. Carp : *«Am credința că proiectul de budget, astfel cum am onoare să vi'l propun, ține pe deplin seamă de puterile tesaurului public și de nevoile Statului».* Acestea sunt cuvintele ce servă de concluziune raportului general al D-lui Costinescu. Voiu cercetă deci pînă la ce punct afirmările D-lui raportor sunt întemeiate, și pe lîngă aceasta, îmi veți permite să studiăm împreună și o altă chestie care este deasemenea corolariul concluziunilor la cari a ajuns D. raportor. Voiu vorbi deci și de creditul public despre care este indicat să vorbim atunci cînd se discută budgetul general. Pe urmă, lărgind cercul investigațiunilor mele, voiu căută să văd prin ce legitimează guvernul actual deținerea puterii, prin ce progres în gerarea afacerilor, prin ce principii și prin ce idei probează el că merită să conducă această țară.

Acest studiu îl voiu face nu numai în privirea situațiunei guvernului față cu țara, adică în privirea forței sale constituționale, dar îl voiu face în privirea situațiunii sale față cu propria sa conștiință, adică în privirea forței sale morale (aplauze din partea minorității).

Proiectul budgetului ține pe deplin seama de puterile tesaurului public. Ce va să zică aceasta? Va să zică cum că evaluările sunt absolut exacte, și va să zică că ele sunt în raport cu puterea imposabilă a țării?

Eu, întru cît privește budgetul actual, fără a discuta

nici una din cifrele puse înainte de D. raportor, eu citez a zice, că budgetul nu ține pe deplin seamă de puterile tesaurului public, pentru că a umflat într'un mod simțitor evaluările și veniturile, fără ca acea evaluare să fie în raport cu elasticitate impozitelor.

Proba acestei afirmațiuni nu se poate da astăzi, pentru că proba este un ce experimental care nu se va da de cât atunci cînd se va aplică acest budget.

Este însă un fapt care pe mine mă neliniștește.

Toți aceia cari erau în comisiunea budgetară știu, ca și mine, că în afară de cheltueli extraordinare, despre car voui vorbi mai pe urmă, eră un gol de aproape un milion și jumătate în budgetul veniturilor, ast-fel că nu rămînea mai nimica pentru sumele alocate la creditele suplimentare și extraordinare. Se știe asemenea că trebuie înscrisă în budget o sumă de 1.500.000 de lei anuitatea celor 30.000.000 votate de D-v. și numite de noi milioanele entuziasmului. Se mai știe că D. Ministru de războiu vine cu un budget de 3 și jumătate milioane, ceea-ce constituie la cheltueli un spor de aproape 7.000.000.

Se știe asemenea că față cu acest spor neprevăzut în budgetul primitiv, evaluarea veniturilor, cum a fost stabilită de către guvern, nu eră suficientă pentru echilibrarea budgetului, necum pentru acoperirea nouilor cheltueli, a căror trebuință s'a dovedit de la Fevruarie încoace.

Atunci ce s'a ivit? S'a ivit întîiu imposibilitatea de a creea astăzi și imediat noi resurse.

De a fost imposibil sau nu, aceasta n'o știu; dar este evident că guvernul și majoritatea au dat îndărăt și nu au voit să se familiarizeze cu ideia că astăzi ne aflăm față cu un deficit, și că trebuie să creăm noi resurse ca să acoperim acest deficit. Și nevoind să se familiarizeze cu această idee, s'au familiarizat cu alta mai practică, dar și mai periculoasă, adică cu ideia de a ignora deficitul, a ignora cheltuelile suplimentare și extraordinare. Totuși nici această ignorare nu eră suficientă, și în 24 de ore ne-am trezit că s'a mai adăugat ici colea cîte o sumă, dincolo s'a găsit că evaluările au fost prea jos; eram prea fricoși, prea conștiințioși. Ia să vedem, trăgînd budgetele cari s'au dovedit de astă-dată elastice, n'am putea să acoperim golul?

Așă s'a facut; și într'o bună dimineață ne-am trezit că deficit nu mai există; că resursele ordinare ale Statu-

lui sunt pe deplin suficiente ca să acopere cheltuelile ordinare.

Acest procedeu mă îndrituește pe mine să zic, că afirmațiunea D-lui raportor, că ar fi ținut seama de puterile tesaurului public, este exagerată, și eu unul cel puțin nu pot s'o primesc.

Trec la nevoile Statului, și vom vedea dacă a doua afirmațiune a D-lui raportor, cum că budgetul ține seamă de nevoile Statului, este mai exactă de cât cea dintîiu. Inchipuiți-vă, D-lor, că nevoile Statului — și nici odată nu-i am făcut imputări din aceasta — nevoile Statului ne-au obligat pe noi să ne împrumutăm cu 400 milioane aproape, căci la această cifră se urcă emisiunea de rentă, din care o parte e realizată deja, și o parte are să se realizeze conform cu legile votate de Parlament. Luați această sumă de 400 milioane, puneți-o în față cu un budget de abia 140 milioane venit, și comparați această situațiune cu aceea a Franței și veți vedea că în proporțiune cu budgetul francez un împrumut de 400 milioane, care sumă e de trei ori mai mare de cât budgetul nostru, ar reprezintă un împrumut de 9 miliarde. Inchipuiți-vă D-voastră că ar veni Franța și ar zice: ia să emitem 9 miliarde rentă pentru nevoile Statului. Credeți oare că nu s'ar ridica vre-o voce, plăcută ori neplăcută, care să zică: nouă miliarde? Bine, dar oare nu ar fi bine să studiem nevoile Statului în mod sistematic, ca să nu facem erori în cheltuiiala celor 9 miliarde? Dacă avem să le cheltuim, să știm că au să se împartă în mod egal pentru toate trebuințele Statului, și pentru toate părțile administrațiunii noastre. Cred că așa s'ar fi făcut.

La noi, nu; după caprițiul zilei, după interesul momentan, după nevoi. Ne trebuie un palat de industrie, — nevoie a Statului — rentă! Ne trebuie transport de militari cu drumul de fier — nevoie a Statului — rentă! Ne trebuie cutare ori cutare lucru, după cum în fie-care zi simțim nevoie, rentă; fără studiu sistematic, fără să ne gîndim la raportul firesc dintre trebuință și puțință. Unde o să ajungem cu acest sistem? O să ajungem acolo, că resursele Statului n'au să mai fie suficiente pentru a acoperi adevăratele lui nevoi.

D-lor, să vă dau un exemplu, ca să ilustrez înaintea Domniilorvoastre cum această lipsă de sistem în studiul ne-

voilor Statului ne duce de multe ori la cheltueli exagerate. De mulți ani lupt eu în sînul comisiunei budgetare contra administrațiunei ministerului de războiu; de mulți ani le spun: D-voastră, D-lor, la ministerul de războiu, nu cheltuiți în mod sistematic, nu căutați ca în fie-care an să faceți acele cheltueli cari sunt necesare pentru a putea pune armata noastră, într'un moment dat, în pozițiune de a corespunde misiunei sale. Și le ziceam, precum și în Cameră de multe ori am spus, că noi suntem datori cu atît mai mult s'o facem, cu cît nu avem nici o înrîurire asupra politicei externe. Nu putem nici precipită, nici opri evenimentele. Prin urmare suntem în fața unui Stat mare în displăcută pozițiune de a fi totdeauna gata, căci nu putem ca dînșii, cînd nu suntem încă gata, să împiedicăm evenimentele, ori cel puțin să le amînăm. În loc de aceasta, pentru satisfacerea vanitoasă de a arătà budgetul nostru echilibrat, nu s'au făcut în fie-care an cheltueli suficiente; și care a fost rezultatul? Rezultatul a fost că în astă primăvară, cînd, după o expresiune a primului-ministru, norii erau amenințatori, s'a văzut că administrațiunea ministerului de războiu, în condițiunile actuale, nu poate să între în campanie, și atunci s'a cerut acel credit de 30.000.000 pentru cheltueli extra-ordinare, cari în realitate nu făceau de cît să acopere acele goluri cari ar fi trebuit să fie umplute în fie-care an, dacă s'ar fi făcut cheltuelile necesare; și dacă nu mă credeți, cer să numiți o anchetă, să mă puneți față cu generalii armatei, și veți vedeà cît de mari sunt golurile.

Ast-fel dar, D-lor, fiind situațiunea, vă întreb: Datu-v'ați seama îndestul de nevoile Statului?

Eu cred că nu. Și să nu uitați, că în privința armatei sunt lucruri pe cari banii numai nu le pot face. Ați văzut D-lor, cum că în armata germană — și cred că nu zic nimic rău în contra armatei noastre dacă spun că e inferioară armatei germane — ați văzut că în ceea-ce privește armata germană, atît de superioară armatei noastre, cîte opinteli nu a făcut guvernul german ca să obție la timp mijloacele necesare armatei.

Gîndiți D-v. că aceasta a făcut-o guvernul german pentru că se temeà că poate nu o să aibă la un moment dat banii necesari?

Ar fi copilăros de a o crede. Guvenul german a făcut aceasta pentru că știà că organizmul unei armate nu

se face numai cu bani dintr'o zi pe alta, și numai atunci cînd a venit momentul pericolului: armata e un corp organic care-și are legile ei firești, în care, ceea ce vrei să mărești, ceea ce vrei să desvolți, trebuie să-i dai și timpul necesar ca să crească împreună cu toate părțile acestui organism viu, și de aceea v'am zis: nu cumvâ credeți D-v. că dacă în momentul pericolului se votează cu entuziasm 50, 60 și poate și 100 milioane, prin faptul acesta că aveți bani, nu cumvâ credeți că o să aveți îndată și armată? (aplauze din minoritate). De aceea, D-lor, puteți vedeà din acest exemplu ce vi'l dau, cum că n'ați ținut seamă înde-stul de nevoile Statului și nici azi nu țineți seamă. Și după cum mulți ani am luptat în comisiunea bugetară, tot astfel viu și azi înaintea D-voastră ca să vă atrag atențiunea asupra acestui fapt.

D. Ministru de războiu ne spuneà în comisiunea bugetară: «Dacă vreți ca armata noastră să fie pusă în pozițiune de a-și menține tradițiunile ei, D-voastră trebuie să-mi dați un spor la cheltueli de 3.500.000» — și justifică aceasta D. Ministru de războiu înaintea comisiunii bugetare — nu știu dacă o va face și înaintea D-voastră — astfel că comisiunea bugetară a votat acest spor de cheltueli.

Cînd a venit însă întrebarea dacă se echilibrează sau nu budgetul, deoatã nu s'a mai știut ce a devenit D. Ministru de războiu, nu s'a mai știut ce au devenit acele 3.500.000, și mi-ar fi indiferent ce a devenit ministrul de războiu, ce au devenit cele 3.500.000, dar nu mi-e indiferent să știu ce au devenit nevoile armatei (aplauze din minoritate).

Ori D. Ministru de războiu, cerînd cele 3.500.000, nu a făcut de cît un act de fanfaronadă, și dacă ași crede aceasta ași spune-o; ori el este organul nevoilor armatei și atunci trebuie să-i le dăm.

Puteți să n'o faceți, dar credeți-mă nu e serios modul acesta de procedare.

D. raportor ne zice că ține seamă de nevoile Statului; eu contestez în mod absolut afirmațiunile D-sale. Să vă dau o altă probă. Imprumul de 30.000.000 a fost votat și vă mărturisesc că dacă ar fi fost numai un împrumut cerut ad-hoc pentru un pericol, eu nu ași aveà nimic de

zis. Eu cred însă că acesta nu e un împrumut cerut ad-hoc față cu un pericol.

În cazul acesta, fiind-că norul amenințător pină mai alaltăieri are aerul astăzi de a se împrăști, am putea zice că cheltuiala aceasta e zadarnică și că nu mai trebuie făcută. Din nenorocire eu cred că nu e așa, și atunci când s'a votat acest credit, unul din motive a fost, că D-voastră voiți prin acest credit să faceți cheltuelile necesare pentru punerea în stare normală a armatei noastre (aplauze din partea minorității).

Și de aceea v'am zis, că în asemenea materie nu votez atunci când lucrurile vin din inițiativa parlamentară, și așa votă când ar veni din inițiativa guvernului, pentru că cu guvernul pot discuta asemenea chestiuni, dar nu cu un deputat care poate nu cunoaște bine situațiunea sau care, chiar când ar cunoaște-o, nu este pus în pozițiune a o apăra, pentru că nu-i incumbă lui responsabilitatea. Dacă dar este așa cum susțiu eu, că aceste 30.000.000 nu sunt reclamate de o stare anormală, ci de o stare normală a armatei, atunci trebuie făcut acest lucru, și dacă se face nu reclamă o anuitate? Și anuitatea aceea o ignorați, cum ați ignorat și cele 3 și jumătate milioane ale D-lui Ministru de războiu.

Prin urmare vedeți că în realitate budgetul se înfățișează în ochii noștri în modul următor: noi credem că avem la evaluări o exagerațiune de 1 milion și jumătate, noi credem că suma reclamată de D. Ministru de războiu e o sumă reclamată serios și pe cari suntem gata să i-o dăm, ceea ce face 5 milioane. Dacă mai adăogăm la acestea anuitatea de 1.600.000, ajungem la cifra de 6 $\frac{1}{2}$ milioane pe care, chiar cu resursele ast-fel cum au fost întocmite de comisiunea budgetară și raportorul ei, nu găsim resurse ca să le putem acoperi. Ei, avînd dată situațiunea ast-fel, ne întrebăm: Este, cum zice D. raportor, în budgetul actual o dreaptă cumpănire între veniturile și cheltuelile Statului? Eu cred că nu, și dacă nu este acea dreaptă cumpănire care o afirmă D. raportor, dacă noi avem dreptate în aprecierile noastre, vă întreb, cum v'am întrebat și acum trei ani când mă aflam în aceeași pozițiune ca și astăzi: cari vă sunt planurile, cari vă sunt ideile D-v. financiare, pentru a mări resursele acestui Stat? Și nu uitați, D-lor, că acest deficit, care-l găsim noi astăzi, îl puteți ignora, și

îl puteți ignora pentru 6, 7 și 8 luni, dar are să vie momentul cînd n'o să mai puteți ignora cheltuelile reclamate de Ministrul de războiu. Le puteți amîna pentru șase luni, dar acele cheltueli, vă asigur, fără teamă de a fi contrazis de D. Ministru de războiu, sunt cheltueli indispensabile armatei. Prin urmare acest deficit are să se prezinte astăzi, dacă votați suma cerută de D. Ministru de războiu, și atunci mă gîndesc la justa teorie a D-lui raportor care cere să nu evaluăm un impozit după aplicarea lui în timp de șase luni, pentru că fie-care impozit are nevoie de un timp mai îndelungat ca să dea tot ce poate da.

Dar dacă este așa, și eu subscriu aceste cuvinte ale D-lui raportor, va să zică astăzi avem să ne găsim în fața unui deficit de 6—7.000.000, care deficit nu este extraordinar, ci este deficit permanent, pentru că el are să fie rezultatul anuităților în urma împrumutului făcut sau a creațiunilor noi făcute de Ministrul de războiu, cari sunt permanente.

Prin urmare cînd aveți a face, nu cu un deficit întîmplător de 6—7.000.000, dar cu un deficit permanent pe care nu-l puteți acoperi cu împrumuturi, atunci trebuie să vă gîndiți la resursele ce trebuie să creați, și suntem în drept de a zice că este datoria guvernului să-și dea seamă de viitor.

A guvernă va să zică totdeauna și a prevedea, și prevederea este o datorie pentru un guvern, căci el trebuie să-și dea seamă și de nevoile de astăzi și de nevoile de mîne.

Ei, în această privință nu văd absolut nici o inițiativă luată din partea guvernului. Sunt acum trei ani, spuneam același lucru și D. președinte al Consiliului răspundea: poate să aibă dreptate D. Carp; cînd va veni deficitul vom vedea. A venit deficitul și atunci D. Nacu a prezentat un proiect; însă D. Costinescu a dat de o parte proiectul D-lui Ministru și a prezentat D-sa un altul pentru echilibrarea budgetului, și D-voastră repede-repede l-ați votat. Așă voiți să mergeți înainte? Ei bine, s'a prins odată; dar admiteți că tot așa o să poată merge? Se zice că D. Nacu nu a fost prevăzător, cu toată reputațiunea sa de financiar consumat. Bine a făcut D. Costinescu că-i a resturnat în 24 de ore toate planurile sale financiare, dar D-voastră credeți că se poate guvernă în asemenea condițiuni? Cre-

deți că un asemenea sistem de a trăi din zi în zi este posibil? Eu cred că nu.

După ce am criticat, să-mi permiteți să trec de la negațiune la afirmațiuni. Ce vrea guvernul să facă nu știu; dar noi credem că este de creat întâiu impozitul asupra veniturilor, despre care a vorbit și D. Codrescu eri. Eu, în cît pentru mine, mă asociez la cele zise de D. Codrescu în această privință, ca principiu, căci înțelegeți D-voastră că nu este nici momentul, nici locul de a vă face eu o conferință asupra impozitului acestuia, adică în ce proporțiune să fie așezat și cum să se aplice la noi.

Este suficient și vă enunțăm numai principiul că dorim un impozit asupra venitului. Cînd va fi să-l discutăm, atunci vom atinge modalitatea și maniera cum trebuie să se așeze.

Afară de impozitul asupra veniturilor, D-voastră trebuie să reintroduceți etalonul de aur, fiind-că acesta este singurul mijloc pentru a scăpa finanțele noastre și pentru a menține sus creditul Statului.

Introducerea etalonului de aur. Această frază spusă așa, a deșteptat zîmbetul pe buzele multora cari au zis: D. Carp crede că a zis mare lucru! Adică este așa de greu de a zice: voesc etalonul de aur? Apoi aceasta nu este nici măcar o idee, și ați văzut pe D. Ministru de finanțe, căruia 'i plăce să culeagă comparațiunile din lumea mercantilă, afirmînd că această idee nu are mai mare valoare de cît etichetele de pe bomboanele de la Boissier. Eu cred că acesta este un mod cam prea superficial de a trata cestiunea.

D-Ior, cînd se cere introducerea etalonului de aur, credeți D-voastră că se cere numai înlocuirea argintului din casele Băncii cu napoleonii corespunzători? O, atunci ar fi foarte lesne și foarte ușor. Dar nu; cine zice etalonul de aur, zice două lucruri: întâiu să fundați Banca pe un stoc metalic de aur, și al doilea să o fundați pe o altă manipulare financiară, căci dacă va continua cum se aplică astăzi, ori ce etalon de aur veți introduce D-voastră nu va face absolut două parale (aplauze din minoritate). Acî cestiunea se complică, căci dacă cerem etalonul de aur, cerem totdeodată și o altă politică financiară a Băncii. Cînd zicem etalonul de aur, înțelegem că acesta are să oblige pe Bancă de a face manipulațiuni cari să ridice

creditul Statului, să fie o Bancă de circulațiune care să introducă o stare sănătoasă în afacerile noastre financiare, căci cu monometalismul de argint și cu hîrțiile D-voastră semifiduciare puteți administra Banca cum o faceți, cu etalonul de aur nu puteți. Nu se poate. Cînd veți admite etalonul de aur, trebuie să vă modificați puțin și administrațiunea Băncii și modul cum tratați D-voastră creditul Statului.

D-lor, ca să vă dați seamă de natura operațiunilor Băncii, cercetați cari sunt cîștigurile Băncii. Aveți la scont cîștig de 600.000 lei; și nu uitați că acest cîștig provine în parte și dela creditele agricole. Va să zică iată din capul locului o Bancă care a fost creată pentru a ridica creditul în țara aceasta și pentru a aduce o ușurință în scont pentru acei cari au nevoie și cari trebuie să se folosească de acest privilegiu imens pe care Statul îl dă Băncii cu singura condițiune morală, neînscrișă în acel privilegiu, să nu serve numai la acționarii Băncii (aplauze din minoritate), ci să serve la alimentarea trebuințelor întregului comerț român. Iată, zic, că o asemenea Bancă asupra unui folos de 3.200.000 lei are dela scont numai vre-o 400.000 de lei.

Ce vrea să zică aceasta de cît că Banca, în această privință, n'a satisfăcut menirea ei? Ea nu eră Banca Națională romînă, ea nu eră Banca țării, ea eră Banca unei asociațiuni, ea eră Banca acționarilor și în realitate Banca unui partid (aplauze din minoritate).

Banca de scont și de circulațiune nu a corespuns deci primei sale meniri și nu a făcut scont; dar să vedem cum stăm cu circulațiunea. D-lor, s'a scris mult asupra valutei, s'a scris mult asupra circulațiunii, dar nu voi veni să fac înaintea D-voastră mostră de știință, cum zic frații de peste Carpați; vă voiu vorbi, în cestiunea de față, cum ar vorbi simplul țaran de pe țarmurile Dunării și vă voiu întrebă: oare biletul de Bancă are el natura unei polițe sau nu? Cînd eu, țaranul de la Dunăre, iau un bilet de Bancă de 20 lei, îl iau drept 20 de lei, pentru că în dosul acelu bilet de Bancă stă creditul Statului, și după ce pe baza acestui credit am luat bilet cu bilet și ca țaran, fiind econom prin natura mea, am strîns în curs de 10 ani de zile o avere de 20.000 lei, și am toată buna credință că am adunat 20.000 lei, și deodată mă trezesc cum că acești 20.000 lei, în realitate, nu fac nici 16.000 lei, atunci stau

și mă întreb: cine este culpabil? eu care am avut încredere în semnătura, în garanția Statului, pentru că de la Stat am primit această hîrtie, sau culpabil este Statul? Eu trebuie să suport această pagubă, sau trebuie s'o suporte Statul? Și atunci Statul vine și zice: da, tu trebuie să suporteți această pagubă.

Apoi de ce spune Statul așa? de ce? pentru că D-voastră ați alterat creditul Statului, pentru că D-voastră nu credeți că trebuie să fiți și că puteți fi direct responsabili de ceea ce ați făcut și de ceea ce faceți (aplauze din partea minorității).

D-lor, cînd se alterează valuta, se alterează totodată și creditul public.

La aceste imputări cum ni s'a răspuns? Ni s'a răspuns cu teorii, ni s'a răspuns că nu este vina manipulațiilor Băncii, nu este vina stocului său de argint, ci a crizei. Și mi aduc tare bine aminte, sunt acum trei ani, cînd am ridicat cestiunea întîiu în Parlament, și cînd D. Prim-ministru ne-a zis că acum agiul este 10 la sută, dar la primăvara viitoare, cînd se va începe exportul păpușoiului, sperăm că agiul va diminua la 4 sau la 5 la sută. De atunci sunt trei ani și în anul acesta am avut un export normal, s'a restabilit prin urmare balanța comercială, agiul însă în loc de a ajunge la cifra promisă de 4 sau 5 la sută, a ajuns la 18 și chiar pînă la 20 la sută, și nu știm unde are să se oprească. Va să zică, nici balanța comercială nu se poate da ca cauză a urcării agiului.

Ni se mai aduce în sprijinul agiului și teoria acelor ce cer bimetalismul, dar se uită că noi suntem proba cea mai puternică de falsitatea teorii lor.

Bimetaliștii din străinătate cer să se introducă bimetализmul care nu există, sub cuvînt că bimetализmul va pune un capăt crizei economice. Ei bine, noi 'l avem; pentru ce este criză?

Noi avem bimetализmul, ceea ce refuză de a face ministru de finanțe în Germania, zicînd că este o trădare națională, ceea ce refuză Franța să o aplice în realitate, căci este știut că Franța imobilizează în privințele Băncii sale tot argintul ce 'l are. Ei bine, ceea ce toate Statele refuză de a face, noi am făcut. Credeți însă că criza este mai mică la noi de cît acolo? Criza este absolut aceeași

la noi ca acolo, numai că la noi se complică și cu alterarea valutei.

Realitatea este următoarea, D-lor: noi pierdem în realitate pe an asupra unui budget de 140.000.000, pierdem cel puțin 14.000.000 cari au dispărut din resursele Statului și au dispărut pentru că vă încăpăținați de a menține organizarea Băncii și manipulațiunea ei cum e astăzi.

Dar circulațiunea s'a mai alterat și dintr'un alt motiv. S'a alterat și atunci cînd D-voastră aruncați pe piață mijloacele de circulațiune cari nu au în dosul lor o operațiune reală. Cînd se face ceea ce numește austriacul *Reitwechsel*, și ceea ce numește la noi trate de complezență, operațiune care se face la noi pe o scară foarte întinsă, atunci se sporesc mijloacele de circulațiune mai mult de cît este nevoie, — și cînd aceste mijloace sunt bazate pe credit, atunci orice circulațiune exagerată trebuie să atingă creditul, adică izvorul însuși al mijloacelor de circulațiune. Ei bine, o repet, tratele de complezență se dau la noi pe o scară foarte întinsă. Cum se face aceasta?

Luați D-voastră trei indivizi X, Y și Z, cari își zic: tare frumos ar fi dacă am cumpără noi o moșie. Și după ce au constatat că e bine să cumpere o moșie în tovărășie, au mai constatat și altceva, că n'au parale (ilaritate).

Cum să facem, își zic Y, X și Z, să avem parale ca să cumpărăm moșia, și s'o plătim fără nici un soi de rizic pentru nimeni?

Atunci fac trata numită de complezență: Y trage asupra lui X, și X asupra lui Z, le scontează la Bancă și cu banii cumpără moșie.

Evident că o moșie cumpărată cu bani împrumutați pe 4 la sută totdeauna o să pună în pozițiune pe cumpărători ca să plătească, căci cea mai proastă moșie aduce mai mult de 4 la sută.

Operațiunea, cum vedeți, este foarte frumoasă în sine. Inșă cine a plătit în definitiv? A plătit-o publicul român, și a plătit-o sub formă de agiu; căci este evident că atunci cînd D-voastră măriți circulațiunea unei țări fără să țineți seama de adevăratele nevoi ale circulațiunii, D-voastră depreciați hîrtia D-voastră, atunci cînd hîrtia D-v. este o hîrtie semifiduciară.

Dar ca să se facă aceasta, trebuie ca hîrtia să fie semifiduciară, căci dacă în realitate hîrtia D-voastră are va-

loarea aurului, nu 'i ar da mîna Băncei să sconteze cu 4 la sută, pe cînd Banca Angliei scontează cu 6; pentru că Banca Angliei ține cont de valoarea aurului, fiind-că aur ia, aur dă, pe cînd D-voastră nu țineți cont, fiind-că aveți o hîrtie semifiduciară, și rezultatul este că măriți circulațiunea mai mult de cît sunt trebuințele Statului și particularilor, și măriți acolo unde nu trebuie s'o măriți; pe cînd la scont, unde sunt operațiuni reale, nu faceți ceea ce trebuie să faceți, și din cauza aceasta provine și o mai mare alterare a valutei în țară. Ceea ce se întîmplă la noi, e curios lucru, s'a întîmplat pas cu pas în Austria; așa s'a procedat acolo; și acolo cînd s'a cerut restabilirea valutei, s'a răspuns: răul nu e mare, pentru că atunci cînd avem noi o valută alterată, putem exportă mai de grabă, pentru că'i vine mai îndemînă cumpărătorului să vie să schimbe hirtia noastră, și în aparență dă un preț mai mare de cît ar da cînd ar fi aur, și acolo se face un scont foarte mic, și o lombardă foarte mare. Și mai deunăzi în Parlamentul austriac se semnală, fără să se conteste nici de guvern nici de învățații de acolo, — nu știu ce vor zice învățații de aci — cum că se dă pentru milioane împrumuturi de lombard, și pe ani întregi, la protejații guvernului și Băncei Naționale, și din această cauză se alteră valuta și se surpă creditul Statului. Și acolo se acuză guvernul, precum avem dreptul să facem și la noi, cum că afară de biletul de Bancă a venit guvernul și a aruncat biletul său de Stat, și a pus în concurență biletul său semifiduciar alături cu biletul de Bancă. Așa ați făcut D-voastră cu biletele ipotecare; așa ați aruncat 30 de milioane pe piață, alterînd astfel valuta și mărint mijloacele de circulație.

Ei bine, învățatu-s'a ceva dela trista experiență a vecinilor noștri? Nu, s'a procedat ca la dînșii și rezultatul e astăzi, că aveți în resursele Statului, nu mai vorbesc de cele particulare, 16 milioane mai puțin, cari ar fi fost mai mult de cît suficient, pentru a acoperi nevoile Statului, cum sunt ele în realitate.

Dar să mergem mai departe. Și aci, cu ocaziunea creditului Statului, cu ocaziunea resurselor financiare, foarte alterate din cauza modului cum se tratează valuta la noi în țară, să vedeți cari au să fie, în afară de deficitul care l-am constatat, nevoile și consecințele acestor nevoi în privința valutei.

Din acele 400.000.000 de cari am vorbit la început, D-voastră nu ați emis de cât aproape 300.000.000 și aveți să mai emiteți 120.000.000.

O voce. 150.

D. P. P. Carp. Aceasta reprezintă un spor la anuități de cel puțin 6.000.000; va să zică la acele 61.000.000, ce avem anuități, aveți să adăogați încă o anuitate de 7.000.000, care adăogată la deficitul de 7.000.000 ce avem, vă pune în pozițiune de a vă afla față peste doi ani nu cu o anuitate de 61.000.000, dar de 70.000.000, căci se va mai adăoga un milion și jumătate anuitatea celor 30.000.000 pe lângă cele șapte, când anuitatea va fi de 70 de milioane în aur. Atunci iată Statul român obligat de a exporta jumătate din budgetul său în aur, pe când veniturile le strângeți în hîrtie, și anuitatea va crește și mai mult și aceasta, în proporțiunea cu care veți slei din ce în ce mai mult resursele reale prin alterarea valutei. Și când vă măguliți cu ideia că de la 11 aveți să ajungeți la 4 și dela 18 la 15, eu vă afirm că vă aflați într'o periculoasă iluziune.

Din contră, fatal o să ajungeți la 24 sau 25; și apoi este de ajuns ca hîrtia monetă să fie numai ceva mai jos, puțin sub valoarea argintului, ca să se scurgă și argintul; și atunci ajungeți la cursul forțat, — și iată unde ne duce manipulațiunea Băncii și aplicațiunea reală a științei D-lui Stolojan.

D. An. Stolojan. D. de Bismarck...

D. P. P. Carp. D-le Stolojan, nu știu ce a zis D. Bismarck monometaliștilor, dar știu ce are să vă zică țara, are să zică că v'a dat supă grasă și că i-ați lăsat apă fiartă (aplauze din minoritate).

Cînd va veni momentul acela, D-le Stolojan, foarte cu greu aveți să vă apărați cu apostroafele de altfel foarte de spirit ale prințului de Bismarck, pentru că prințul de Bismarck vorbește pentru acolo și cuvintele lui îl apără pe dînsul, dar nu vorbește aici, și cuvintele prințului cancelar nu te apără de d-ta aici (aplauze din minorite). Va să zică D lor, noi susținem cum că față cu nevoile de 14 milioane, cari nu sunt acoperite cu nimic, care are să fie deficitul real în anul viitor, D-voastră trebuie să creați noi impozite, și D-voastră trebuie să introduceți etalonul de aur, care introducere trebuie să concidieze cu o remaniere totală a po-

liticei financiare a Băncei; D-voastră trebuie să împedicați alterarea valutei, care sîește resursele Statului.

Cred că aceasta va putea face ca anuitate 4.000.000 pînă la 5.000.000 pe an...

D. Președinte al Consiliului, I. C. Brătianu. Și eu cred.

D. P. P. Carp. Și această anuitate pusă în balanță cu paguba de 16.000.000, 17.000.000 care o aveți, și pe care o voiu fixa-o, ca să vă plac, și mai jos, la 14.000.000, va da un spor imediat în budget de 9.000.000; și impozitul asupra veniturilor, fără mari iluziuni, cred că se va putea evalua la 1.500.000. Va să zică ajungem la 11.000.000 spor real al resurselor Statului, și dacă va mai lipsi 1.000.000 sau 1.500.000, acela ușor se va putea acoperi sau prin remanierea impozitelor existente, sau recurgînd la toate impozitele odată, ceea ce nu va putea fi o sarcină prea grea; în cît ast-fel veți echilibră budgetul; alt-fel nu'l veți putea echilibră. Căci sunt convins că dacă veți votă noi resurse fără restabilirea valutei, ori și ce resurse noi se vor perde în un adevărat poloboc al Danaidelor, în care aruncați banii contribuabililor și înainte de toate creditul Statului.

Fiind lucrurile ast-fel, noi suntem în drept de a susține, cum că proiectul de budget nu ține seamă de puterea tesaurului public; suntem în drept a susține mai departe, că nu ține seamă de adevăratele nevoi ale Statului; și mai departe suntem în drept a susține, că nu ține seamă nici de creditul Statului.

Că un alt sistem nu este posibil, reese din ultimele cuvinte ale D-lui raportor, care zice: «Se va aplică cum este alocat fără sporire de cheltueli, cari n'ar mai putea găsi echilibru în resursele budgetare». Va să zică D. raportor afirmă că o desechilibrare a budgetului n'ar mai putea găsi leacul în resursele ordinare.

Ce va să zică aceasta? Va să zică că materia impozabilă este aproape sleită. Și cînd din nou va avea nevoie Statul ca să facă apel la contribuabili să acopere deficitul acesta, n'are să mai aibă impozitele acel grad de elasticitate care face realitatea să concordeze cu speranța acelor cari pun impozitele.

Eu cred cu D. raportor că este așa; și dacă este așa, atunci nu este alt mijloc pentru echilibrarea finanțelor noastre de cît a ridică creditul Statului acolo unde trebuie

să se afle, și pentru aceasta nu sunt alte măsuri de cît acelea cari am avut onoare să le propun, și cari cred că sunt singurile nemerite.

Vă rog dar, ca de azi înainte, cine va vorbi de etalonul de aur, să nu-i mai ziceți că este foarte lesne de a găsi această idee, că și un copil zice dacă argintul n'are valoare trebuie înlocuit cu aurul; pentru că această idee implică și o reformă complectă a Băncii Naționale; și reclamă înainte de toate un *ce* cu care ar trebui odată să ne deprimem: reclamă onestitatea burgheză și din partea burgheziei și din partea Statului. Adică precum negustorul se crede desonorat atunci cînd o poliță iscălită de dînsul și ajunsă la scadență nu o mai poate onora, tot asemenea și Statul să se creadă desonorat atunci cînd iscălitura lui nu mai poate să o onoreze, și prin urmare trebuie să facă toate mijloacele ca să o plătească (aplauze).

Să-mi permiteți, D-lor, acum să lărgesc, cum am anunțat-o, cercul investigațiunilor mele.

După ce am arătat că budgetul nostru este desechilibrat; după ce v'am arătat că mîine are să vină, într'un mod absolut desechilibrarea; după ce am arătat cari sunt singurele mijloace, după părerea mea, cari ne pot scoate din aceasta situațiune, — permiteți-mi acum să mă întreb: în virtutea cărei forțe dețineți puterea? Față cu țara, aveți forța constituțională, fiind-că aveți majoritatea, și nu eu voi contestă majorității acesteia cum că reprezintă țara. Prin urmare forța constituțională o aveți și în puterea acelei forțe constituționale puteți zice că mențineți puterea.

Nu voi face jocuri de cuvinte și nu voi zice că și contrariul poate să fie adevărat, că adică aveți majoritate fiind-că aveți puterea (aplauze din partea minorității).

Prin urmare, forța legală față cu țara o aveți, dar față cu propria D-voastră conștiință sunteți oare tot atît de tari? Cu alte cuvinte: aveți forța morală sau n'o aveți? Și ca să ne dăm seama de aceasta, trebuie să ne întrebăm: cari sunt elementele cari constituie în ochii unui om conștiințios legitimarea puterii sale? Prin ce ați dovedit că dețineți puterea pentru că o meritați?

În administrațiune, de mult s'a zis, că întreaga noastră administrațiune nu este de cît un imens aparat electoral; de mult s'a zis că avem prefecti, nu pentru că întrunesc însușirile de buni administratori, dar pentru că au complectă

aptitudine electorală. Și ceea ce se întâmplă pentru prefecți, se întâmplă pe urmă și în treptele cele mai de jos, pentru sub-prefecți și pentru primari, așa în cât întreaga administrațiune nu este de cât un imens aparat electoral. Va să zică, că avem o bună administrațiune nu o puteți susține; iată deci o ramură de administrațiune publică care nu poate justifica în ochii conștiinții d-voastră deținerea puterii.

Justiția, ați văzut în diferite interpelări în ce stare se găsește, și nu mă uit la cele ce a spus d. Fleva; eu conviu cu d-voastră cum că d-sa a exagerat. Este de față și cred că nu se va minia; dar decăderea justiției este probată prin zisele d-lui Stătescu, nu prin cele zise de d. Fleva (aplauze din partea minorității). Nu iau pe acuzator în sprinjalul părerei mele, ci iau pe apărător.

Cînd se manipulează justiția așa cum a recunoscut d. Ministru al justiției că se manipulează, atunci nu se poate zice cum că avem o justiție reală în țară, — și nici starea magistraturei nu poate justifica, față cu conștiința d-voastră, deținerea puterii. Ca să vă arăt cum guvernați d-voastră, dați-mi voie să reamintesc o frază memorabilă despre care sper, pentru onoarea acestei țări, că va fi cum zice grecul, un hapax legomenon, și că nu se vor mai repeta aceste cuvinte în țara românească.

Cînd zice d. Stătescu d-lui Fleva: d-le Fleva, erai avocat la drumurile de fer; d-le Fleva, erai avocat la spitalele Brîncovenesti; d-le Fleva, erai deputat; d-le Fleva, erai primar, — cum ai putut să ne părăsești? Ce va să zică aceasta? Va să zică, că atunci cînd d. Fleva credea că d-voastră îi plătiți munca și talentul lui, d-voastră credeți că îi plăteți conștiința (aplauze din minoritate). Numai atunci cînd se zice că conștiința se plătește și trebuie să fie prin urmare conștiința fidelă, numai atunci se pot rosti de pe banca ministerială cuvintele cari s'au rostit (aplauze din minoritate).

De acea, pentru onoarea acestei țări, eu cred că asemenea cuvinte nu se vor mai rosti de astăzi înainte. Știu că sunt conștiințe cari se cumpără și sunt conștiințe cari se vînd; dar un guvern, cînd el ajunge a crede că toate se plătesc, atunci el crede că toate se cumpără, și este trist pentru o țară să aibă un guvern care se menține pentru că are cu ce plăti și cu ce cumpăra (aplauze).

Va să zică nici aceasta nu justifică față cu conștiința d-voastră deținerea puterii.

Față cu finanțele țării v'am spus cate este starea noastră ; față cu instrucțiunea publică, de doi ani de zile vă încercați să introduceți o reformă, și încercările d-voastră au aerul de încercări senile, cari nu vin absolut la nici un rezultat (aplauze).

Or unde mă întorc, nu găsesc nimic ce ar justifica față cu conștiința d-v. deținerea puterii.

Dar se zice : ei bine, d-lor, este drept că țara nu merge bine, este drept, și pînă la oare-care punct o recunoaștem și noi, dar nu este numai vina noastră. D-voastră voiți și cereți ca în România să aveți o stare de cultură și de lucruri ca în Franța și ca în Anglia. Apoi credeți d-voastră că în cîți-va ani de zile să ajungem numai decît acolo, unde sunt acele țări după o muncă seculară ?

Nu sunt așa de nedrept încît să cer aceasta, și recunosc că o mare parte din relele de cari suferim nu sunt nici din vina majorității, nici din vina minorității, nici din vina opozițiunii, nici din a guvernului, ci sunt din vina stării noastre de cultură. Dar dacă recunosc acestea, sunt totodată în drept a afirma că nu faceți nimic ca să eșiți din această stare și că aveți interes să o mențineți. Și ca să putem vedea dacă faceți ceva, trebuie să ne uităm și la ideile cari vă conduc și la idealurile cari le puneți înaintea acestei țări ca o țintă finală. Cari sunt ideile, principiile cari vă conduc ? De trei ani de zile ziceți că vine o eră nouă ; prin ce s'a manifestat acea eră nouă ?

D. Ministru al instrucțiunii vine cu un proiect de lege asupra instrucțiunii publice, și de doi ani stă acel proiect în dosarele noastre nevotat. D. ministru se zice că are să se retragă și că are să vină un alt ministru la instrucțiunea publică, a cărui misiune are să fie a nu veni cu nimic. (aplauze din partea minorității).

D. C. Nacu anunță reforma magistraturii, pentru ca să pună pe guvern în pozițiune de a se apăra în mod legal contra relelor moravuri ce există în țară. Ideea era salutară, căci e bine să nu ne încredem numai în ministru care zice : voiu apăra legea și voiu uza de latitudinea ce'mi-o dă legea, pentru că pe de o parte ministrul se poate schimba, iar pe de alta și cel mai conștiincios om nu își poate da seama de propria sa natură și poate face răul fără să aibă

conștiința răului ce face. Să vă dau un exemplu : alaltăeri ați văzut pe d. Ministru al insfrucțiunii afirmându-se că d sa nu este un om răutăcios ; oare credeți d-voastră ? (Ilaritate).

Vedeți dar că un om cu toată conștiința se poate înșela, și de aceia cerem ca conștiința umană să fie îngrădită prin lege, pentru că legea reprezintă conștiința generală a unei societăți față cu conștiința individuală a fie-cărui dintre noi (aplauze din partea minorității).

Ei bine, d. Nacu anunță reforma magistraturii și d. Nacu trece îndată la finanțe ; la justiție vine d. Stătescu, și din 18 luni de administrație cu ce s'a ales ? Cu o lege asupra actelor autentice ; și întrebă-a d. președinte al Consiliului pe advocații practici, cum a fost făcută și cum se aplică aceea lege pentru ca să vedeți progresul ce s'a făcut ?

Ați făcut legea comunală ; aceasta încă este atît de detectuoasă, și aceasta trebuie să o spun spre onoarea d-lui președinte al Consiliului, încît d sa nici n'a voit măcar să o apere.

D. Președinte al Consiliului I. C. Brătianu : Te înșeli.

D. P. P. Carp. Atunci voiu retrage cuvîntul, că n'ați voit să o apărați, dar voiu afirma faptul brutal pe care nu-l puteți tăgădui, că n'ați apărat-o (înteruperi).

Noi, conservatorii, cel puțin conservatorii din Cameră, cerem descentralizarea comunală și d-voastră ne dați centralizarea biurocratică, și credeți că corespundeți cu ideile unui partid liberal ? (Înteruperi).

D. ministru de finanțe C. Nacu : Mai toate amendamentele opozițiunii s'au primit, prin urmare nu este exact ceea ce spuneți (înteruperi).

D. P. P. Carp. Va să zică că or pe ce ramură a activității publice și a vieții intelectuale și morale a Statului ne aruncăm ochii, nu vedem decît neputința, sau, dacă voți să fiu cu totul parlamentar, voiu zice : sterilitatea, și cînd mai deunăzi v'ați indignat atît de cuvîntul sterilitate rostît de d. Fleva, eu cred că ați simțit cu toți că el conține nu numai o apostrofă, dar și un adevăr, și de aceea cutez a zice că l'ați tratat de neparlamentar, pentru ca să uite lumea cît este de adevărat.

Nu, d-lor, o repet, nu vedem progres nicăeri. Nicăeri nu vedem muncă, nicăeri nu vedem nici măcar încercări modeste de ameliorare.

Cu toate acestea, d-voastră vă ziceți că sunteți partidul liberal, și că d-voastră sunteți aci în virtutea principiilor

liberale, cu toate că nu numai nu aveți principii liberale, dar încă veniți și acuzați pe toți acei liberali cari, văzînd că compromiteți ideile liberale, v'au părăsit și vor să întemeieze adevăratul partid liberal, bazat pe idei liberale întovărășite de o aplicațiune sinceră.

D-lor, am spus, sunt acum 8 ani, înaintea Camerei, care este alevărata valoare a partidului liberal național și care a fost adevărata lui misiune în desvoltarea acestei țări. Adevărata glorie a acestui partid, adevăratul merit al d-lui Brătianu, și nu al d-lui Brătianu cu majoritatea de astăzi, dar al d-lui Brătianu cu aceia care l-au înconjurat în trecut, și al cărui ultim reprezentat a rămas el, este că au democratizat Statul român, și bine ați făcut, și aceasta a fost meritul d-voastră, și aceasta va fi gloria d-voastră în istorie.

Sub punctul de vedere al ideilor liberale însă, nu le-ați avut nici odată, și dacă le-ați avut, nu le-ați aplicat nici odată. De acea și pentru d-voastră chestiunile de program sunt cestiuni cu totul indiferente. Vorbea d. Nacu deunăzi, cu zîmbetul pe buze : unde este programul d-voastră ? Și avea aerul a crede că program este o operă literară (ilaritate), că program este nu știu ce teorie abstractă. Program pentru mine nu este o elucubrațiune literară. În ochii noștri program va să zică o promisiune și nimic mai mult, și o promisiune de om onest ; aceasta se chiamă program. Cînd zic : vreau inamovibilitatea magistraturei, nu va să zică că am descoperit America, nu va să zică că am emis o idee generală, ci va să zică că atunci cînd voi veni la putere, voi introduce inamovibilitatea magistraturii, și dacă nu voi putea să o introduc, să cad (aplauze din partea minorității).

Noi voim monometalismul de aur și modificarea operațiunilor financiare ale Băncii. În aceasta nu am emis nimic nou, n'am spus nici o idee măreață, n'am venit ca reprezentant al științei, ci ca un om onest și am zis : dacă vom veni noi la guvern, o să facem aceasta, și dacă n'o vom putea face, ne vom retrage (aplauze din partea minorității).

Voim descentralizarea în comună. Aceasta vrea să zică : dacă vom veni la guvern, avem să descentralizăm comuna în această țară.

Program ? Dar programul este promisiunea de onoare a omului onest. Numai cînd se va deprinde lumea să creadă

că promisiunea scrisă nu este o simplă literatură, ci este cuvîntul dat al unui om serios care va face totul ca să se realizeze ; și cînd nu se va putea realiza, omul onest va ceda altuia puterea, — numai atunci au să se diferențieze partidele politice pe baze serioase. Și de aceia am zis atunci : vechea Stîngă și vechea Dreaptă nu mai fac parale în țara aceasta (aplauze din partea minorității).

O dovadă : Principiile dela Mazar-Pașa erau ele un program ? Nu ; pentru ce ? Pentru că nu le-ați aplicat (ilaritate ; aplauze din partea minorității). Și am spus-o în Cameră : ceea ce ați afișat la Mazar-Pașa era o fanfară de raliare pentru a lua cetatea. După ce s'a luat cetatea, fanfara a rămas fanfară (ilaritate).

Ei bine, credeți d-voastră că partidele se mențin așa ? Că poate un om să vie astăzi cu o idee—inamovibilitatea magistraturei—și să se pomenească a doua zi la finanțe, fără să se știe ce a devenit ideea lui ? (Ilaritate).

Credeți că poate să vină cineva cu reforma învățămîntului, și să treacă a doua zi la externe, fără ca ministrul ce'l va înlocui să știe dacă are sau nu să facă ceva în cestiunea reformei învățămîntului ?

Credeți d-voastră că cu asemenea sistem se desvoltă conștiința și se formează moravurile cetățenilor romîni ?

Eu cred că nu.

Și cînd vă întrebați, de ce v'au părăsit acei pe care îi acuzați în toate zilele de renegați ; apoi pentru aceasta : pentru-că nu văd nici o încercare din partea d-voastră a eși din relele deprinderi ale trecutului (aplauze din partea minorității).

Oameni ai viitorului, ei n'au voit să compromită viitorul pentru un usufruct de un an doi (ilaritate, aplauze din partea minorității).

D. Președinte al Consiliului I. C. Brătianu ; Au fost oameni cu minte.

D. P. P. Carp. Nu numai cu minte au fost, dar au fost și patrioți. Și știți pentru ce ? Pentru că este interesul tuturor oamenilor de conștiință să se introducă în țară deprinderea de a ne diferenția pe idei, iar nu pe oameni.

D-lor, eu unul conservator ași dori mult să am adevărați luptători în fața mea, să am adevărați liberali în fața mea ; dar nu ași dori să am totdeauna în fața mea

falși liberali, pentru cari liberalismul e o etichetă care acopere or ce marță, chiar cea mai proastă (aplauze prelungite din partea minorității).

Au mai vorbit în urmă deputații Al. Xenopol, Al. Djuvara, Em. M. Porumbaru, N. Fleva, Emil Costinescu, și ministrul de finanțe C. Nacu. Budgetul este luat în considerare cu 83 bile albe, 23 fiind negre.

DUPĂ INTRUNIREA DE LA ORFEU

Sedința Camerei din 16 Martie 1888

În urma întrunirilor publice de protestare din partea opoziției și a mișcărilor de stradă ce le-au urmat, deputatul V. Lascar interpelează guvernul asupra măsurilor ce este hotărît a luă pentru a garanta instituțiunile constituționale și libertățile publice din țară, vorbind de atentatul comis de «bande armate» asupra parlamentului, de siluirea gardei și de asasinatul săvîrșit în chiar localul Adunării. Critică atitudinea opozițiunei, agitațiunea întreprinsă de organele ei, cuvîntările rostite la întruniri și atacurile îndreptate în contra Regelui.

D. P. P. Carp. D-lor Deputați, dacă îndrăsneala ar fi suficientă ca să acopere o crimă, guvernul ar fi alb ca omătul (aplauze din partea minorității); dacă numărul ar fi suficient pentru a se asigura impunitatea, multă vreme încă v'ați putea folosi de sacrificiile zilnice, pe cari le face D. Lascar; — sunt însă pete cari, odată căzute pe fruntea unui om, atîrnă atît de greu, în cît ori-care ar fi îndrăzneala lui, încetul cu încetul trebuie să plece capul (aplauze din partea minorității); ori-ce va face, de răspunderea finală tot nu este scăpare, și am convingerea că răspunderea aceea va fi mai apropiată de cît se poate crede (aplauze din partea minorității).

Eu nu vreau să micșorez cestiunea, așa cum a micșorat-o D. Lascar, care a aplicat rețeta obișnuită, cunoscută de toți, rețetă ieftină și la îndemîna talentului celui mai mic. D. Lascar a început prin a ocări pe adversari și a continuat prin a se lăuda singur, ajungînd ast-fel la concluziunea, că toate merg bine în țara aceasta (aplauze din partea minorității). Eră oare tocmai azi momentul să ni se amintească guvernul conservator? Și eră tocmai azi momentul să faceți laudele D-v.? Eu cred că nu. Cred că sunt situațiuni cari sunt mai puternice și mai grele de cît oare-cari fraze banale, pe cari cel mai mic avocat le poate

întrebuință (apl. din partea minorității). Ați luptat, ziceți, pentru libertăți; ați vorbit de sacrificii făcute. Aș voi să știu, care dintre D-v., afară de unul sau doi, poate D. Chițu și altul, a făcut sacrificii pentru libertăți. Nu, alții au muncit și D-v. nu vi se cere de cît să aplicați libertățile cîștigate de alții (aplaude din partea minorității). Și dacă ați face aceasta măcar, meritul D-v. ar fi destul de mare. Dar nu numai că n'ați făcut nimic pentru libertăți, D-v., generațiunea tînără din care se compune majoritatea, dar nu aveți nici meritul de a le aplică în mod sincer, — și acuzațiunea adusă minorității, cum că ea compromite libertățile, vi-o întoarcem cu tărie (aplaude din partea minor.). Libertățile sunt azi compromise de D-v. (aplaude din partea minorității).

Eu, D-lor, nu sunt liberal, dar dacă aș fi fost vreo-dată, azi ași cere să se dea ideilor mele altă etichetă, căci cuvîntul de liberal în țara aceasta, o spun cu regret, a fost înjosit de D-v. (aplaude din partea minorității).

D-lor, sunt conservator, dar sunt conservator de acei cari nu se tem de nici una din libertățile noastre publice și constituționale și cari doresc ca toate să rămînă în picioare.

Luptă dar, luptă există între noi, dar să nu credeți că numărul singur este suficient, și ași dori ca să vă puteți lăuda mai mult cu faptele de cît cu numărul D-v. Ei bine, astăzi din partea D-v. lupta nu mai este pentru principii, ci pentru poște, ast-fel în cît faptele celor de la putere au ajuns nesuferite (aplaude).

De aceea, D-lor, v'ași rugă să lăsați la o parte pentru astăzi acea rețetă obișnuită pe care a întrebuințat-o D. Lascar și să ne ocupăm de situațiune, ast-fel cum se prezintă ea.

Mai întîiu însă vom spune că și D. Lascar și D. Fe-rechide au rostit un cuvînt foarte imprudent.

D-lor au zis că Coroana eră în pericol.

Dar cine v'a spus că Coroana a tost un singur moment în pericol și încă în pericol din faptul minorității? (Aplauze).

Apoi noi toți aceea cari am fost cînd poporul sosise înaintea ușilor Palatului, condus de unii din opozițiune, am auzit cum poporul acela strigă: trăiască Regele! și: Jos Brătianu! Și pe cînd lumea strigă: trăiască Regele! gu-

vernul ordonà o șarjă de cavalerie în contra acelei lumi (aplauze).

D. D. Butculescu. Și chiar trăgeați cu focuri în ușile Palatului.

D. P. P. Carp. Apoi Tronul erà în pericol când lumea aceea care erà adunată acolo strigà: trăiască Regele! jos guvernul Brătianu?

Ei, D-lor, nu erà Coroana în pericol, ci erà în pericol guvernul, și D-niile-voastre, îndată ce ați văzut că guvernul este în pericol, ați avut grijă de guvern și v'ați îngrijit mai mult de guvern de cât de Tron (aplauze).

Și știți pentru ce sunt în drept să vă spun aceasta? V'o spun pentru că nu v'am văzut dinastici de cât numai atunci când ați fost la putere.

Vie vremea aceea să treceți în opozițiune, să vă vedem dinastici cum am fost noi în timp de 12 ani, și atunci vă vom permite în mod real să vă declarați dinastici (aplauze din partea opoziției). Dar dinastici cu condițiune de a fi la putere, dinastici cu condițiunea de a cumula, dinastici cu condițiunea de a posedà foloase de tot soiul (aplauze din partea opoz.), dinastici cu Angheleștii și Maicanii, — trebuie să nu se mai vorbească de aceasta la noi (aplauze din partea opoz.). De aceea, D-lor, lăsați Coroana, lăsați pe Majestatea Sa unde este, căci cu toții o iubim și o respectăm, și nu în contra Regelui este îndreptată lupta noastră (aplauze din partea opoziției). Tronul este un bun pe care îl revendicăm cu toții, pe care ni'l însușim și pe care dorim să vă vedem revendicându-l când veți trece în opoziție (aplauze din partea opoz.).

Lupta între D-v. și noi este o luptă constituțională și întreaga întrebare este: eșit-am noi din Constituțiune sau ba? Aceasta erà teza care ar fi trebuit să o susțină D. Lascar.

Deschideți Constituțiunea și veți vedeà: Constituțiunea garantează ea libertatea întrunirilor publice? Da! Deschideți Constituțiunea și urmați precedentele întrebuintate pînă acum; permite ea manifestațiunile pacinice?

O voce. Da.

D. P. P. Carp. Da; și dați-mi voe să vă spun, că avem și încurajarea guvernului în această privință prin organul D-lui Ferechide. D-sa a zis: manifestați-vă pacinic cât veți voi; noi nu vă vom împedicà.

Ei bine, am văzut...

D. Ministru de culte și instrucție publică ad interim la interne C. Nacu: Atacați poliția.

O voce. Este neexact.

D. P. P. Carp. D.lor, iată ce s'a petrecut. A fost o întrunire la Orfeu. Fost-a ea în condiții constituționale sau nu? Da, a fost, nu puteți să contestați aceasta.

În ziua aceea — și presupun ca să acopere întru cât-va vocea propriei sale conștiințe — guvernul ordonase să i se ofere un banchet. (Aplauze din partea minorității, sgomot). Ei bine, ordonase, dacă voiți, să se ofere un banchet spontan. (Protestări, ilaritate). Lumea, de! ce voiți? mintea omului e curioasă — lumea și-a zis: apoi acum vreme de banchet este? Și parte dintre cei dela întrunire au voit să meargă să împiedice scest banchet spontan. Nu voi enunța nici un fapt care nu-l voi putea proba. Atunci a venit minoritatea aceasta de aicea, care este revoluționară, după D-v....

O voce. Când ați dat banchet pentru Oroveanu nu v'a împiedicat nimeni.

D. P. P. Carp. A venit minoritatea și a zis: oamenilor, nu împiedicați pe acești Domni de a bancheta. Noi vom face Joia viitoare banchetul nostru, și credem că populațiunea, prin adesiunea ce va da acestui banchet, va dovedi țării întregi că Capitala este cu noi. (Aplauze din partea minorității).

Ce? Ar fi fost neconstituțional să lupte cineva pentru a dobîndi adesiunea Capitalei? Credeți D-v. aceasta? Eu cred că nu. Când minoritatea se luptă pentru a obține adesiunea Capitalei, nu face nici un act neconstituțional.

Ei bine, lumea a urmat consiliul minorității și a vroit să se ducă acasă. Atunci deodată a fost atacată și din frunte și dela spate (aplaude din parte minorității), atacată, Domnilor, fără somațiune legală (aplaude din partea minorității). Au fost răniri făcute cu sabia, și s'a întâmplat faptul, care-l denunț, că un procuror, anume D. Paraschivescu, a zis unui ofițer: de ce dai în lumea desarmată? Și ofițerul i-a răspuns: N'am să iau ordine dela D-ta. (Aplauze din partea minorității).

Ei bine, lumea aceasta, pe care o tratați de revoluționară, rănit-a ea pe cineva? Arătatu-s'a vre-o armă? Nu. Ea care eșind pacinic dela o întrunire permisă de Consti-

tuție, s'a văzut atacată, la cine a trebuit să se plîngă? A trebuit să se plîngă la acela, care el în ultima instanță trebuie să facă dreptate în țara aceasta.

Dovadă că lumea aceasta erà dinastică, e că toți într'un glas au zis: aide să ne plîngem la Rege! — Pe vremea aceea eu, care nu fusesem la întrunirea dela Orfeu, veneam pe podul Mogoșoanei și ajungînd pe piața teatrului am întrebat ce este? Pe piața teatrului erau peste 100—150 de oameni, cari nu făceau absolut nimic, nici nu sbierau, nici nu urlau, cum s'a zis de D-nii miniștri. Am întrebat ce este? Un amic al meu îmi respunse franțuzește:

«On a sabré le peuple en sortant de la réunion, sans sommation préalable, et les députés de l'opposition ont été se plaindre au Palais».

Atunci mi-am zis: dacă deputații sunt la Palat, să mă duc și eu să văd; și atît de puțină lume era pe piață, în cit am putut străbate lesne distanța și ajunge pe treptele scării Palatului. Atunci, pe la orele 7^{1/2}, recunosc că lumea aceea din cinci în cinci minute strigă: Ura! Trăiască Regele! Trăiască România! Jos Brătianu! Deodată se auzi tropot de cai și un escadron de jandarmi în treapătul cel mare, cu sabia scoasă, atacă mulțimea. Lumea atacată se desparte în două: una se abate spre corpul de gardă, cealaltă spre scara Palatului și împinsătura mulțimei sparge geamurile la ușa Palatului. (Aplauze).

D. Ministru de interne: Să se treacă aplauzele D-v. dinastice!

D. V. Epurescu: Dacă intră și în Palat?

D. P. P. Carp. Dacă ar fi voit, ar fi putut, dar nimeni nu s'a gîndit măcar la aceasta, atît era în simțul tuturor că eram acolo ca să ne plîngem, iar nu pentru altceva.

Escadronul de cavalerie atunci se întoarce și vrea să facă o a doua șarjă, ies însă un general și doi coloneli și le spun: Stați, ce faceți? De ce nu întrebuițați formele legale? Atunci vine un procuror, dă ordin să sune de două ori din trîmbiță și face somațiunile legale; escadronul de cavalerie înaintează la pas și în cinci minute, fără nici o desordine, toată mulțimea s'a depărtat. (Aplauze).

Apoi aceasta e revoluțiune?

O voce: Cine v'a spus aceasta?

O altă voce: D-voastră voiți să-i dați greutatea aceasta.

D. P. P. Carp. Cuvîntul a fost întrebuintat de Dumneavoastră.

D. Munteanu : Răscoală, nu revoluțiune.

D. P. P. Carp. Primesc corecțiunea, cu atît mai mult, cu cît în adevăr revoluțiune nu e un cuvînt românesc.

Manifestări pe stradă au fost, da, dar toate manifestările se fac pe stradă.

Eu am asistat la Berlin la o manifestare, unde toată piața Palatului eră plină de lume și nu ca la noi, dar plină așa încît nu putea să cadă un ac la pămînt. Regele de atunci a ieșit în balcon și a vorbit poporului.

Nimeni nu s'a gîndit să atace publicul, deși nu avea libertățile constituționale ce le avem noi ; nimeni nu a vorbit de răscoală, pentru că nu s'au depășit limitele drepturilor cetățenești.

Vrea să zică, D-lor, pînă acuma nu eră nimica.

A doua zi dimineața venim la Cameră, dar mai nainte de a veni la Cameră se petrecuse următorul incident :

În urma aplicării libertăților cîștigate de D. Lascar, ceruse D. Vernescu o audiență la Majestatea Sa ca să se plîngă de cele întîmplate. Eșind dela această audiență, D-sa s'a dus să raporteze cele vorbite colegilor săi din minoritate.

Nu știu ce s'a vorbit, căci nu am fost la acea întrunire, și nu mă privea pe mine ; dar, după raportul D lui Vernescu, deputații, fiind dejă adunați, au pornit împreună spre Cameră.

Atunci poporul a început să-i urmeze ; din toate ulițele, pe unde treceau, s'a aglomerat lumea și deputații au ajuns la Cameră întovărășiți de o mulțime destul de mare.

Credeți acum D-voastră că e anti-constituțional ca un număr de deputați să fie întovărășiți de un număr de cetățeni pacinici ? (Ilaritate, întretuperi).

Cînd se apropie de Cameră, armată era în curte înșirată dela clopotniță încoace, și la acest moment al cuvîntării mele ași întrebă pe D. Președinte : din al cui ordin a venit armata ?

D-le Președinte, eu cred că ar fi bine să recitim Adu-nării paragrafele privitoare la atribuțiunile președintelui, și dacă nu mă înșel, aceste paragrafe sunt 55 și 56 din Constituțiune.

Ați aveà bunătatea să dați citire acestor articole ?

D. **Vice-președinte.** Cu cea mai mare plăcere, D-le orator.

D. **P. P. Carp.** D-le Președinte, art. 55 și 56 din Constituțiune zice :

Art. 55. Fie-care din ambele Adunări are dreptul exclusiv de a exercită propria sa poliție prin președintele ei, care singur *după încuviințarea Adunării* dă ordine gardei de serviciu.

Art. 56. Nici o putere armată nu se poate pune la ușile sau în jurul uneia sau alteia din Adunări *fără învoirea ei.*

Dat-a cineva din D-voastră vre-un vot, vre-o învoire oare-care?

Domnilor deputați, vorbiți de Constituțiune, vorbiți de libertăți; vă citesc Constituțiunea și nu vă cer de cât aplicarea ei.

Cînd vin acei deputați, deodată se văd atacați de forța armată...

Domnul Corjescu a primit lovituri.

D. **C. Corjescu.** Da, am fost lovit.

Voci. Și noi am fost loviți.

D. **P. P. Carp.** Ați auzit, pînă a nu primi acele lovituri de la soldați, vre-o bătae de tobă, sau vre-o somațiune?

D. **C. Corjescu.** Nu.

Voci. Nu — nici una.

D. **Andrieu Vizanti.** Și procurorul a fost lovit (sgomot).

D. **Emil Mavrocordat.** Procurorul a fost lovit față cu mine (sgomot).

D. **P. P. Carp.** Vă rog, Domnilor, nu faceți sgomot, fiindcă am să vă citesc legea :

«O batere de tobă anunță sosirea agentului; acesta somează să se risipească. Somațiunea e precedată de o bătae de tobă.

«Dacă această somațiune rămîne fără efect, o a doua somațiune precedată de o bătae de tobă este făcută de agent.

«Dacă mulțimea este fără arme, agentul, după întâia bătae de tobă, invită pe cetățeni a se risipi; dacă nu se retrag, li se mai fac două somațiuni pe rînd. În caz de neîmprăștiere, mulțimea este răspîndită prin forță».

Constat dar un fapt, cum că s'a atacat mulțimea fără somațiunile legale, nici mai mult, nici mai puțin.

În urma acestui atac făcut în contra legii, făcut în contra garanției pe care o dă legea poporului împotriva întrebuintării puterii brutale a unei arme, ce a fost încredințată armatei nu ca să dea în popor, ci în inamic... (Aplauze din partea opozițiunii), și despre care se admite că numai o tristă necesitate îți impune întrebuintarea ei în propria ta țară, prescriind legea cum are să se facă aceasta.

Ei bine, mă cred în dreptul de a zice, că legea s'a călcat și că nu s'au îndeplinit formalitățile cari trebuiau să preceadă atacul, și fără cari formalități trupa nu are voie să dea...

D. G. Vernescu. Atunci este asasinat.

D. P. P. Carp. Ai dreptate, D-le Vernescu, este un asasinat.

Legea cere aceste formalități, întâiu ca garanție în contra abuzului puterii, al doilea pentru că pot să fie între acei oameni mulți nevinovați, cari se află acolo numai ca curioși, și aceia nu trebuie să fie surprinși de gloanțele puterii armate, căci gloanțele nu știu în cine lovesc, și nevinovatul este atins ca și vinovatul. De aceea trebuie să se dea de știre, ca să știe simplul curios că trebuie să se retragă.

D. Președinte. Constat, D-le Carp, că suntem cu totul de acord și avem norocirea de a nu deplînge nici un nenorocit omorît de armă de soldat. (Aplauze din majoritate; contestări și protestări din minoritate).

D. P. P. Carp. D-le Președinte, ați văzut cu ce iubire de adevăr și de echitate vorbii și că nu atingem de cit neaplicarea constatată de către noi toți atit a Constituțiunii cît și a regulamentelor militare (întreruperi).

Voci. Ești rău informat.

D. Vizanti. După ce s'a tras cu revolverul (sgomot, contestări).

D. N. Nicorescu. Toate acestea au fost cu intențiune făcute eri de către D. general Leca: a fost un cuvînt de ordine.

O voce. Aceasta este o infamie (sgomot).

D. V. Epurescu. D-le Vernescu, eu am mari bănueli asupra D-tale și am s'o dovedesc; în public ți-o spui aceasta. Din casa D-tale a pornit omorîtorul în contra mea (rîsete).

D. G. Vernescu. Ești prea mare om ca să încep cu D-ta. (Ilaritate în minoritate).

D. V. Epurescu. Incepi cu cei mici ca să ajungi la cei mari. Cu toate acestea sunt mai mare de cât D-ta și am poate ceva mai mult decât D-ta. (Ilaritate, sgomot în minoritate).

D. P. P. Carp. Ași văzut, D-le președinte, că n'am spus nimic asupra celor spuse de D. Lascar, și voiu așteptă să se pronunțe justiția, ci m'am pronunțat numai asupra acelor puncte în cari nu aveam nevoie să aștept justiția.

Ce s'a făcut la Orfeu o știu, n'am nevoie să aștept justiția. Ce s'a făcut pe piața Palatului, o știu, n'am nevoie să o spue justiția. Ce s'a făcut ieri aci, pe cînd deputații veneau și pe cînd soldații îi urmăreau cu patul puștii, o știu, n'am nevoie de a mi-o spune justiția. Ceea ce spun, e din vedere.

După scena aceasta, care, cum știți, s'a terminat cu nenorocirea pe care cu toții cred că o deplîngem, s'au dus deputații pe acasă. Lumea din București aflase ce s'a întîmplat aci, și mergînd acasă, am văzut pe oameni stînd pe dreapta și pe stînga stradei și privind, — iarăși lume pacinică, care se uită la noi cum mergeam. Deodată, iar fără nici un soi de somațiune, vine un escadron de cavalerie, la patru ore fără zece minute, și atacă cu sabia scoasă pe mulțime și rănește oameni. (Aplauze din minoritate). Atunci D. A Marghiloman se duce și ia pe procuror și-i zice: D-le procuror, iată ce se face.

D. D. Munteanu. Unde este mortul acesta?

D. A. Marghiloman. La spital.

D. P. P. Carp. Lumea aceea care sta în dreapta și stînga pe stradă, eră lume de răscoală? Pentru ce a fost atacată, fără ca să se făcă somațiunile legale? Iată cum aplicați libertățile cîștigate de D. Lascar. (Aplauze din partea minorității). Dar atunci mă întreb: pentru ce toate acestea? Să vă spui eu.

Ați pretins toată viața D-voastră că aveți țara cu D-voastră, și că numai D-voastră sunteți populari. Deodată semne neîndoiate vă prevestesc, că această popularitate se pierde. (Aplauze din minoritate). În loc să reîntrați în conștiința D-voastră și să vă întrebați, pentru ce nu mai aveți popularitatea de mai nainte, în loc să începeți a studia puțin greșelile făcute, D-voastră căutați alte cauze, căutați

alte motive pentru acele semne ale neîncrederii țării. De aceea, față cu alegerile, v'a trebuit acea acuzare de corupțiune, v'a trebuit acea acuzațiune, pentru că alt-fel trebuia să ziceți, să recunoașteți, că o parte imensă a țării acesteia s'a pronunțat din convingere în contra D-voastră. (Aplauze).

D-voastră nu admiteți aceasta, nu voiți să faceți o cercetare de conștiință, să vă dați seama de greșelile comise, D-voastră negați greșelile, și fiind-că afirmați că sunteți perfecți, trebuie să fie răi ceilalți. (Aplauze din minor.).

Nu a fost însă de ajuns să acuzați alegerile minorității de corupțiune. Vă trebuia mai mult; vă trebuia și aureola, cum că Tronul este amenințat și că voi sunteți fideli apărători cari l-ați scăpat. Atunci v'a trebuit răscoala, și atunci v'a trebuit înăbușirea sîngeroasă a acestei răscoale. Aceasta ne explică de ce la Orfeu ați dat cu sabia în populațiunea pacinică, aceasta ne explică șarja de cavalerie de la piața Palatului, chemarea armatei de linie la ușa Camerei.

Pe cine voiți să înșelați?

Pe nimeni, și rău faceți că vă legănați în strania și periculoasa iluziune, că murdăria se poate spăla cu sînge. (Aplauze din minoritate).

De aceea, D-lor, nu vorbiți de libertăți amenințate; nu noi le amenințăm. D-voastră le amenințați. Nu ne vorbiți de pericolul Coroanei. Vă asigur, că ea nu a fost nici un moment în pericol... (Aplauze din minoritate). Vorbiți-ne mai degrabă de modul cum guvernați; vorbiți-ne mai degrabă de furniturile armatei; vorbiți-ne de modul cum se administrează Banca și finanțele țării; vorbiți-ne de administrația prin județe; vorbiți-ne de toate acestea, căci acolo sunt interesele țării în joc, și ele, după convingerea mea, vor fi periclitate pe cîtă vreme vor stă în mîinele D-voastră. (Aplauze din minoritate).

Acestea am avut de zis, D-lor, și le-am zis, credeți-mă, cu o adîncă convingere și cu atît mai multă libertate, cu cît chiar în aparența de culpă ce voiți să aruncați asupra opozițiunei-unite, eu nu pot să fiu implicat; se știe că eu nici la întrunirile lor nu mă duc; se știe că acțiunea mea este paralelă cu a lor, și cer să declare D-lor singuri, dacă aceste linii paralele au gîndit un singur moment măcar să se întîlnească.

D. Eug. Stătescu întrerupe.

D. P. P. Carp. Ei, D-le Stătescu, sunt două soiuri de scopuri cari se pot urmări. Sunt scopuri pe cari le urmărim avînd intențiuni criminale, și sunt scopuri cari cîte odată le urmărim cu cele mai bune intențiuni, dar cari au rezultate mai criminale de cît planurile cele mai infernale. (Aplauze).

Eu nu v'am întreat ce scopuri urmăriți cînd guvernați ast-fel cum guvernați; nu v'am întreat ce scopuri urmăriți cînd sugrumați libertățile publice (aplauze); nu v'am întreat în al cui serviciu sunteți atunci cînd voiți să faceți ca nemulțumirile să crească în această țară, în cît să ajungă acolo unde Dumnezeu ferească să ajungă.

De aceea nu ne faceți procese de intențiuni, precum noi nu vă facem. Scopul pe care-l urmărim e cunoscut, el e cuprins în declarațiunile noastre, aci în ședința publică, față cu țara, și l-am făcut cunoscut, și nu cred că ne-au lipsit nici claritatea, nici francheta.

Afirm ca și adineaori, că ceea ce am zis astăzi am zis-o cu adîncă convingere. Cred că ast-fel cum se guvernează această țară, ea nu poate să meargă înainte; nu poate să meargă, credeți-mă, spre bine; nu poate, o repet terminînd, și veți vedea-o în curînd. (Aplauze prelungite din partea opozițiunii).

Mai ieau cuvîntul ministrul cultelor și ad-interim la interne C. Nacu, deputații G. Panu, I. Villacrose, V. Morțun. Se propune următoarea moțiune: «In urma atentatului îndreptat în contra parlamentului, Camera, ascultînd interpelarea deputatului V. Lascar, ieă act de declarațiunile guvernului și hotărîtă a-i da tot concursul pentru menținerea ordinii și legalității precum și pentru apărarea instituțiunilor țării și siguranța Statului, trece la ordinea zilei». După ce vice-președintele citește o scrisoare a deputatului N. Fleva, se dă cuvîntul deputatului G. Panu. In ziua de 17 Martie ieau parte la discuțiunei deputații N. Blaremberg și G. Panu, cari cer eliberarea celor doi deputați (N. Fleva și N. Filipescu) arestați; mai vorbesc N. Dimancea și ministrul de justiție D. Giani. Minoritatea propune două moțiuni relative la punerea în libertate a deputaților N. Fleva și N. Filipescu. Ambele moțiuni au fost respinse în ședința din 18 Martie.

PROGRAMUL NOULUI GUVERN

Sedința Camerei din 28 Martie 1888

După căderea guvernului liberal urmează noul minister compus din Theodor Rosetti, președinte al consiliului și ministru de interne, P. P. Carp la afacerile străine, T. Maiorescu la culte și instrucțiune publică și ad interim la ministerul agriculturii, A. B. Știrbei la lucrările publice, General S. Barozzi la războiu, Menelas Ghermani la finanțe și A. Marghiloman la justiție. La diferitele interpelări asupra programului răspunde

D. P. P. Carp, ministru de externe. D-ilor deputați, după ce au vorbit d-nii Panu, Blarembeng, și Grădișteanu, credem că situațiunea e destul de desemnată, pentru ca să poată și guvernul să ia cuvântul și să dea un răspuns la invitațiunea ce i-a făcut d. Petre Grădișteanu: de a se rosti față cu Parlamentul în toate amănunțimile asupra intențiunilor sale.

Voiu cerceta atacurile îndreptate contra noastră în rîndul în care au fost făcute: voiu începe cu d. Panu.

D. Panu ne-a făcut întîiu imputarea că suntem un grup mic.

Da, suntem un grup mic. Dar știți care este cauza principală pentru care suntem un grup mic?

Cauza principală este că nu am voit nici o coalițiune. Dacă am fi voit și noi să ne coalizăm, nu am fi fost un grup mic, am fi fost și noi, ca opozițiunea-unită, un grup însemnat ca număr. Nu am vroit însă coalizarea cu opozițiunea-unită, pentru că ea nu eră decît o imensă negațiune, și orcît de numeros ar fi un partid care se află în condițiunile opozițiunii-unite, el tot mic rămîne.

Am fost acuzați cum că principiile noastre sunt principii autoritare ; că noi avem să guvernăm cu Regele și cu dorobanțul ; că aceasta este lozinca noastră, a noului guvern.

Eu, d-lor, m'am mirat întotdeauna cum în țara aceasta se pot crea legende cu o ușurință așa de nepomenită. Una din aceste legende este : Regele și dorobanțul, și vă rog să judecați la ce se reduce ea.

De pe banca aceasta, cu ocaziunea unei discuțiuni, se susținuse că d. Brătianu făcuse regatul, făcuse neatîrnarea, și atunci am luat cugîntul, și am zis : regatul, neatîrnarea, mi se pare că în primul rînd, dacă au fost făcute, meritul revine Regelui, care a luat inițiativa ; revine dorobanțului, al cărui sînge generos a curs pe cîmpiile Bulgariei. Atît am zis, și din acest cuvînt, despre care nimeni nu poate contesta că nu conține decît un adevăr istoric, s'a dedus că aș vrea să guvernez cu Regele și cu dorobanțul !

Dacă pe această bază voiți să refuzați încrederea, liberi sunteți ; numai, vă asigur, că atunci cînd bazele neîncrederii sunt lipsite de adevăr și de temei, nu noi ne vom preocupa de această neîncredere, căci ea n'are nici valoarea, nici puterea morală.

Am mai fost acuzați că suntem numai niște curtezani, și ni s'a atras atențiunea asupra tristei sorți a unui curtezan care se vede înlăturat de un curtezan și mai curtezan. Dar pericolul curtezanilor Coroanei nu este tot acelaș ca pericolul curtezanilor poporului ? Dacă este un curtezan care poate să întrecă pe altul, cine vă spune d-voastră că un agitator nu poate să fie întrecut de un alt agitator ? Dacă un curtezan promite că va merge mai departe cu servilismul, cine vă spune d-voastră că un alt agitator nu va merge mai departe cu promisiuni mai falacioase către popor, arătîndu'i un ideal ce nu se poate ajunge niciodată, făcîndu'i promisiuni cari să'l sue pe pavăză, dar cari față cu realitatea nu sunt decît niște amăgiri tot așa de periculoase ca și pericolele aduse de curtezani ?

Da, o recunoaștem, nu suntem populari, dar sunt două soiuri de popularitate : este popularitatea promisiunilor, popularitatea speranțelor deșteptate. Acea popularitate n'am căutat-o și n'am rîvnit o niciodată. Este însă popularitatea faptelor îndeplinite ; aceea o ambiționăm, și avem convingerea fermă, că intrați nepopulari în guvern, vom eși po-

populari, contrar cu alții, cari au intrat populari și au eșit ne-populari (Aplauze).

Ni se zice că nu vom face alegeri libere, și că nu vom face alegeri libere pentru că amorul propriu al nostru este în joc, și că știind că cu alegeri libere nu vom veni decît vr'o 15 în Cameră, suntem nevoiți a întrebuița mijloace permise și nepermise, ca să nu fim ridiculi.

Dar în ce amorul propriu al nostru ar fi el vătămat, cînd nu 15, ci numai 3 am eși, dar cînd Camera ar fi totodată obligată să recunoască, ceea ce nu s'a văzut încă, adică alegerile libere (aplauze), așa de libere, încît nu au venit decît trei junimiști, au fost dat să se vadă sub guvernul acesta, — în ce amorul nostru propriu ar fi jicnit, d-le Panu? (Aplauze).

Prin urmare, toate prognosticurile trase că noi nu suntem populari astăzi, și că vor veni alții ca să ne dea afară, toate acestea nu sunt puse înainte decît ca să ne arate că d. Panu nu are încredere în noi.

Aceasta o știam.

Oare principiile d-lui Panu sunt identice cu ale noastre ? Și dacă nu sunt identice, de ce se miră că n'am încredere în d-sa, și de ce m'aș mira că d-sa n'are încredere în mine, și de ce se miră că nu facem nimic, absolut nimic, ca să obținem încrederea d-sale ?

De aceea, d-lor, argumentele aduse de d. Panu nu sunt de natură a face să reiasă adevărul susținut de d-sa : că noi nu reprezentăm nimic.

Mai zicea d-sa : dacă ni s'ar fi dat măcar un minister neutru, tot n'ar fi nimic ; dar nici măcar minister neutru nu sunteți.

Aș vrea să vă întreb : ce înțelegeți prin minister neutru ? Oare ar fi un minister neutru acela în care ar fi reprezentate toate partidele ? Desigur că nu. Pentru că atunci acel minister or ar trebui, în mijlocul alegerilor, să se dezbine, or a ioua zi de alegeri ar trebui să cază față cu dezbinarea ce ar trebui să se ivească.

Un minister însă care nu ar aparține la nici unul din partidele în luptă, ar fi un minister neutru, și sub acest punct de vedere credem că sunteți satisfăcuți, căci nu aparținem nici opozițiunii-unite, nici majorității. D-nealor au voit să zică altceva : au voit să înțeleagă prin neutru, un minister nepărtinitor. Ei, aceasta vă fâgăduim, nepărtinitori

avem să fim, și fiindcă e foarte ușor a făgădui, vă rog să nu țineți seamă de făgăduelile noastre, să ne așteptați la fapte, să ne judecați pe urmă dacă am fost un minister nepărtinitor sau ba.

D. P. Grădișteanu. Faceți disolvarea.

D. P. P. Carp, ministru de externe. Voiu ajunge și la cestiunea disolvării.

A venit pe urmă d. Blaremburg și principalele sale imputări au fost, că suntem un minister personal și că garantăm impunitatea guvernului trecut.

La prima imputare a adăogat însă d. Blaremburg un ce, care a rupt vârful acuzării d-sale: d-nia-sa 22 de ani se luptă contra guvernelor personale. Apoi, dacă guverne personale au fost guvernul d-lui Iepureanu, guvernul d-lui Crețulescu, guvernul d-lui Catargi, guvernul d-lui Brătianu, dacă guverne personale de 22 de ani, și numai guverne personale s'au succedat în țara aceasta, suntem în drept a ne întreba: apoi așa să fie? Fost-au totdeauna guverne personale în țara aceasta, sau d-lui Blaremburg i se întâmplă ceea ce i s'a întâmplat în poveste unui fiu de rege la nașterea căruia toate zînelor au venit și i-au dat câte o calitate: una l'a făcut frumos, alta instruit, o a treia elocinte, a patra onest, și a venit și una răutăcioasă și i-a făcut un dar care a anulat pe toate celelalte, i-a dat un caracter totdeauna nemulțumit.

D. N. Blaremburg. Cer cuvîntul în chestie personală!

D. P. P. Carp, ministru de externe. Garanție de impunitate pentru guvernul trecut?

Noi în această privință, — și această declarațiune o fac în numele întregului guvern — credem și nu ne vom depărta un singur moment de această credință, că în politică greșelele se îndreptează, dar nu se răzbună. Dacă d-voastră credeți că în țara aceasta, la fie-care răsturnare de guvern are să se ajungă la răzbunare și pedeapsă, dacă credeți că pentru fie-care greșală politică să fie în afară de răspunderea morală, în afară de pierderea puterii, și o răspundere care atrage după sine pedeapsa, — dacă d-voastră voiți să aruncați țara într-o confuziune și convulsiune nepomenită, declar că nu noi ne vom deda la un asemenea joc.

A atins d. Blaremburg și politica exterioară, zicînd că d-sa în nici un caz, chiar dacă s'ar face disoluțiunea, n'ar putea să ne dea încrederea d-niei sale. Eu m'am întrebat

totdeauna pentru ce? Și aci ne aflăm față iarăși cu o legendă, față cu legenda politice germane. Noi ne întrebăm, pentru ce această politică germană a luat un aer așa de teribil, încît fără să dea nimeni nici o explicațiune totuși să se zică : a ! sunteți pentru politica germană, sunteți niște adevărați trădători ! Politica germană, d-lor, e caracterizată mai ales prin faptul că guvernul german face cît se poate mai puțină politică externă. Vă pare poate aceasta un paradox ; cu toate acestea e strictul adevăr.

Toate războaiele purtate de principele Bismarck au fost războaie de politică internă și pe care nu le-a făcut decît numai pentru ca să înlătore piedicile aduse la constituirea imperiului german ; încolo a căutat cu cea mai strictă prudență să asigure pacea de care Europa are nevoie. Aceasta e caracteristica politice germane și noi ne întrebăm : de avem noi nevoie, noi care avem un teritoriu ce poate hrăni de trei ori mai multă populațiune decît are, noi care, mărindu-ne resursele, am putea îndoi puterile Statului român fără nici o acțiune exterioară ; de ce avem noi nevoie, dacă nu de pace ?

Trebue dar să ne asociăm cu cei cari au lucrat totdeauna pentru liniștea și pacea necesară prosperității și mării poporului român. Aceasta e politica germană și în acest sens guvernul actual e pentru politica germană, pe care a recunoscut-o și d. Brătianu cu un tact ce trebue să aibă aprobarea noastră și n'am avut nici un motiv de a nu 'i da, chiar fiind în opozițiune, întreaga mea aprobare pentru o politică atît de conformă cu adevăratele interese ale țării.

Viu acum și la cestiunea programului. Am uitat însă un lucru, un act de politeță : am uitat să mulțumesc d-lor preopinenți pentru testimoniul de bună purtare în viața noastră politică și privată ce au binevoit a ni'l da.

În această privință eu, care sunt de părerea d-lui Grădișteanu, zic că era inutil acest testimoniul, pentru că noi credem, că onestitatea politică și privată nu e un merit, ci o datorie ; condamnăm acolo unde nu o găsim, dar cînd o are cineva, nu zicem decît: *cet homme a fait son devoir*.

După ce ni se dă acest testimoniul de bună purtare, ne vedem apoi acuzați de o mulțime de rele, cari infirmă pînă la un punct oarecare greutatea și, dați-mi voie să spun, chiar sinceritatea acestei politețe făcute mai înainte.

Cestiunea de program? Apoi da, este evident că ministeriul are programul său; că acest program e cunoscut, dar poate nu de D-nu Grădișteanu.

D-sa în tot programul junimist n'a văzut de cât majoratul țărănesc, o idee personală a mea și care n'a figurat nici-odată în programul partidului.

Fiind-că ni se vorbește de programul junimist, să vedem care e acest program. Noi vrem inamovibilitatea în magistratură, conform cu elementele serioase ce le avem la dispozițiunea noastră, și în această privință cred că inamovibilitatea curților de apel, întovărășită cu o îmbunătățire materială simțitoare, face magistraturei o pozițiune atît de înaltă, atît de bună, în cât magistratura devine o carieră serioasă.

În materie de finanțe am recunoscut totdeauna și recunosc și astăzi, că sub punctul de vedere pur bugetar gestiunea fostului guvern a fost bună și echilibrarea bugetelor a fost făcută în mod serios. Am zis însă că această echilibrare aveți să o sdruncinați prin politica financiară și prin modul cum D-voastră regulați creditul Statului, prin modul cum administrați Banca, prin modul cum ați produs alterarea valutei, alterare plină de pericole pentru noi.

Se îndoește cineva dintre D-voastră cînd dăm asigurarea formală că avem să regulăm această cestiune? Și cine se îndoește despre aceasta, va vedea că îndoială în curînd va fi fără temei.

Ce mai voim noi? Voim întinderea pe o bază mai mare a proprietății mici; voim legea comunală, nu știu dacă e liberală sau conservatoare, dar o lege comunală care dă comunei o neatîrnare mai mare de cât cea de astăzi.

Voim, în meserii, ca poziția lucrătorilor să fie apărată conform cu cerințele cele mai moderne ale legilor celor mai înaintate. În instrucțiunea publică, principiile D-lui Maiorescu, principii cari nu plac D-lui Grădișteanu, dar cari au fost reluate în legea D-lui Sturdza, ne par serioase și sănătoase și le vom supune discuțiunei viitorului Parlament.

Mai voim descentralizarea administrativă, căci neatîrnarea județelor este astăzi nulă.

Din toate aceste lucruri, unul singur ar fi suficient în alte țări ca să se razime partidele pe dînsul. Este deci un program serios, a cărui realizare cere o muncă îndelungată și pe baza cărui se pot forma nouile partide.

Că vechea Dreaptă și vechea Stîngă, în forma lor actuală, aparțin mai mult istoriei de cît realității prezentului, este lucru care nu va apare ca nou în gura mea.

Noui formațiuni trebuie să se producă pe baze de legi pozitive, de idei nu doctrinare, de idei ce nu stau în aer, dar de idei practice și bine codificate, — aceasta a fost totdeauna părerea noastră, și cînd întrebă D. Panu, cu ce vă prezentați țării cînd aveți să formați partidul? Li răspundem: cu acestea avem să ne prezentăm țării, pe baza lor se poate procedea la reformarea interioară a partidelor și a Statului român. Cine le va admite, va fi cu noi, și cine nu le va admite, va fi în cîmpuri adverse. Noi nu ne vom schimba părerile noastre, dar nici nu vom căuta să impunem Parlamentului viitor idei pe cari le va repudia. Aceste cuvinte ne aduc în mod firesc la chestiunea disolvării.

Toți oratorii cari m'au precedat au zis să procedăm la disoluțiune și să o facem imediat. Cred că nu zic un ce care ar putea mira pe vre-un membru din acest parlament, dacă susțin, că cu acest Parlament, guvernul actual nu poate să întrețină relațiuni îndelungate și că ori Parlamentul ori guvernul trebuie să se retragă. Naște întrebarea: ce eră prudent, ce eră mai patriotic? Să facem disolvarea astăzi, adică în mijlocul unei agitațiuni ne mai pomenite în țară, sau să o facem mai tîrziu? Chiar Coroana a trebuit să-și pună întrebarea: cînd și-ar da seama mai bine de adevărata voință a țării, atunci cînd pasiunile sunt întăritate, sau atunci cînd agitațiunile vor fi liniștite, pentru ca să se știe care este voința bine cugetată și bine cumpănită a națiunii.

Că avem să procedem la disolvarea acestei Camere, este un fapt asupra căruia nu poate fi nici o îndoială, și mesajul regal care va închide această Cameră va adevăra cuvintele ce vi le spun acum. Vă repet însă, că în momentele de înfierbântare în cari se află țara, noi n'am crezut că este bine să procedem imediat la disoluțiune și să procedem imediat la noui alegeri.

Acestea sunt, D-lor, declarațiunile pe cari eram datori să vi le facem.

Noi vă rugăm pe toți, și pe majoritate și pe minoritate, ca să bine-voiți a lăsa de-o-parte aceste discuțiuni cari nu pot de cît să mărească pasiunile a căror liniștire trebuie să o dorim cu toții, și să votați budgetul, — și vă promitem că nu vom lua acest vot nici-odată ca un semn

de aprobare, ci'l vom considera numai ca un act patriotic, pe care-l faceți D-v. față cu țara, dându-i mijloace de a merge înainte. (Aplauze).

Mai vorbesc în urmă deputații A. Djuvara, Tache Ionescu, N. Fleva, Lascar Catargiu și ministrul-președinte Th. Rosetti.

CUPRINSUL

	Pag.
Chestiunea evreiască. (Ședința Camerei din 26 Aprilie 1868)	1
Rechemarea generalului Macedonsky. (Ședința Camerei din 28 Ianuarie 1869)	21
Prerogativele Coroanei și favoritismul. (Ședința Camerei din 5 Decembrie 1870)	35
Reforma legei comunale. (Ședința Camerei din 5 Februarie 1874) . .	39
Concesiunea Ofenheim și P. Mavrogheny. (Ședința Camerei din 14 Ianuarie 1875)	55
Libertatea alegerilor. (Ședința Camerei din 1 Februarie 1875)	63
Cheltueli neautorizate ale liniei București-Giurgiu. (Ședința Camerei din 3 Februarie 1875)	69
În jurul unei calomnii. (Ședința Camerei din 6 Februarie 1875) . . .	71
Calea ferată Ploești-Predeal. (Ședința Camerei din 22 Iunie 1875) . .	77
Convențiunea comercială cu Austro-Ungaria. (Ședința Camerei din 29 Iunie 1875)	83
Apărarea d-lui Maiorescu. (Ședința Camerei din 17 Ianuarie 1876) .	93
Desființarea internatelor Statului. (Ședința Camerei din 5 Februarie 1876)	97
Asupra unor catedre dela Facultatea de Drept. (Ședința Camerei din 7 Februarie 1876)	103
Asupra unui proiect de împrumut. (Ședința Camerei din 26 Februarie 1876)	117
Asupra unei moțiuni de încredere. (Ședința Camerei din 19 Aprilie 1876)	125
Convențiunea cu Rusia. (Ședința Senatului din 17 Aprilie 1877)	129
Răspunsul la Mesagiu. (Ședința Senatului din 23 Aprilie 1877)	133
Emisiunea biletelor ipotecare. (Ședința Senatului din 31 Maiu, 1, 2 și 4 Iunie 1877)	137
Răspunsul la Mesagiu. (Ședința Senatului din 26 Noembrie 1877) . . .	153
Orfelinate pentru copiii celor căzuți în războiu. (Ședința Senatului din 4 Februarie 1878)	157
Condițiile de pace. (Ședința Senatului din 13 Februarie 1878)	163
Discuțiunea Adresei. (Ședința Senatului din 6 Decembrie 1878)	169
Clauză penală. (Ședința Senatului din 29 Ianuarie 1879)	175
Revizuirea art. 7 din Constituțiune. (Ședința Senatului din 26 Februarie 1879)	177

Propunerea de revizuirea și chestiunea Evreiască. (Ședința Senatului din 28 Februarie 1879)	181
Alegerea colegiului al II-lea din Vaslui. (Ședința Camerei din 29 Maiu 1879)	189
Art. 7 din Constituțiune. (Ședința Camerei din 28 Septembrie 1879) .	195
Inalienabilitatea și indivizibilitatea pământurilor rurale celor mici. (Ședința Camerei din 11 Decembrie 1879)	210
Răspunsul la Mesagiu. (Ședința Camerei din 12 Decembrie 1879) . .	215
În contra unei insinuări calomnioase. (Ședința Camerei din 16 Ianuarie 1880)	221
Revizuirea socotelilor. (Ședința Camerei din 16 Ianuarie 1881)	221
Ordinea socială. (Ședința Camerei din 13 Martie 1881)	237
Conversiunea. (Ședința Camerei din 19 Martie 1881)	243
Budgetul pe 1881—1882. (Ședința Camerei din 30 Martie 1881)	251
Chestiunea Dunărei. (Ședința Camerei din 3 Decembrie 1881)	269
Convențiunea dela 1875 cu Austro-Ungaria. (Ședința Camerei din 12 Ianuarie 1882)	281
Tocmelile agricole. (Ședința Camerei din 11 Februarie, 14 și 18 Martie 1882)	287
Criza monetară. (Ședința Camerei din 29 Noembrie 1884)	315
Era nouă. (Ședința Camerei din 4 Decembrie 1884)	325
Înființarea a 3 târguri de vite. (Ședința Camerei din 25 Februarie 1885) .	339
Contra înființării porturilor france. (Ședința Camerei din 5 Februarie 1885)	347
Impozitul funciar. (Ședința Camerei din 8 Februarie 1885)	357
Budgetul pe 1885—1886. (Ședința Camerei din 11 Martie 1885)	267
Criza economică. (Ședința Camerei din 28 Noembrie 1885)	379
Convențiunea cu Banca Națională. (Ședința Camerei din 4 Februarie 1886)	399
Transporturile militare de la 1878—1886. (Ședința Camerei din 28 Martie 1886)	411
Legea comunală. (Ședința Camerei din 27 Noembrie 1886)	415
Discuția Adresei. Ședința Camerei din 29 Noembrie 1886)	425
Pregătiri militare. (Ședința Camerei din 5 Februarie 1887)	423
Budgetul pe 1887—1888. (Ședința Camerei din 10 Martie 1887)	439
După întrunirea de la Orfeu. (Ședința Camerei din 16 Martie 1888) .	461
Programul noului guvern. (Ședința Camerei din 28 Martie 1888)	473

